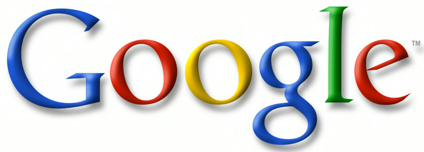

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

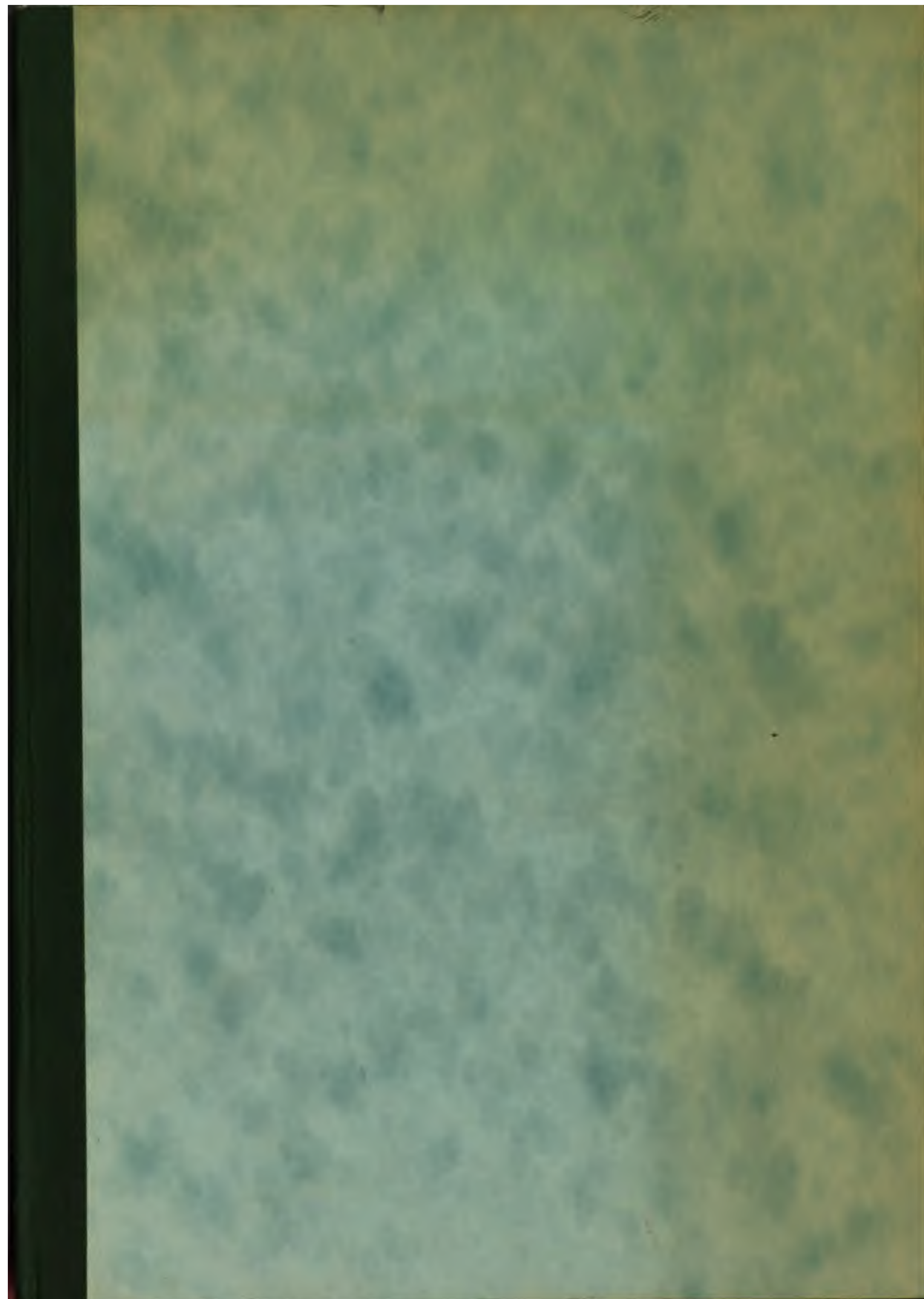

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

00753

ДОКЛАДЪ

НА

ПАРЛАМЕНТАРНАТА КОМИСИЯ

ДО

XI-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(ПЪРВА ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ)

ПО

ПРѢДЛОЖЕНИЕТО ЗА ДАВАНЕ ПОДЪ СѪДЪ МИНИСТРИТѢ ОТЪ КАБИНЕТА НА Т. ИВАНЧОВА.

ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ.

СОФИЯ
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА
1901.

JN9607
B8

Оглавление.

Докладъ

до XI-то Обикновено Народно Събрание.

Г-да народни прѣдставители,

Комисията, която избрахте да прѣцѣни дѣйствията на Министерството Тодоръ Иванчовъ—Д-ръ Радославовъ и да формулира фактитѣ на обвинението по тѣзи, които намѣри за прѣстѫпни и противозаконни, положи всичкото си старание, за да оправдае голѣмото довѣрие, което изказахте къмъ нея, като я натоварихте съ тази толкова висока и важна мисия. Резултатътъ отъ издирванията, които комисията направи, и прѣцѣнението на дѣйствията, върху които тя се спрѣ и ограничи своитѣ обсѫждания, сѫ изложени въ този докладъ. Ако нѣкои части на този докладъ сѫ непълни и недостатъчно грижливо изработени, то причината за това е краткото врѣме, което опрѣдѣлихте на комисията за изпълнението на възложената ѝ мисия. Споредъ както комисията схвана своята задача, тя, при най-голѣмото си старание, не можа да се прѣдаде на всички ония издирвания, които намираше за нужно да направи, а се ограничи само съ най-важнитѣ.

Прѣди да пристѫпи къмъ изложение на фактитѣ по нѣкои отъ дѣйствията на казаното министерство, комисията намѣри за нужно да помѣсти въ своя докладъ нѣкои кратки бѣлѣжки по принципитѣ за отговорностьта на министритѣ въ конституционната монархия и по тълкуването на сѫществующитѣ у насъ законоположения по тази отговорность.

София, 12-й августъ 1901 година.

Дѣлъ първи.

Министерска отговорность.

Принципътъ за отговорностьта на министритѣ е единъ отъ основнитѣ принципи на конституционната монархия. Тоя принципъ е гаранцията на другъ единъ принципъ така сѫщо основенъ, а именно принципътъ за неприкосновеностьта на държавния глава въ конституционната монархия. Отъ този принципъ произтича правилото, че разпорежданете на държавния глава въ конституционната монархия по управлението на държавата сѫ изпълняеми само подъ отговорностьта на министритѣ, които сѫ приподписали тия разпореждания, и че този, който изпълни нѣкое разпореждание на държавния глава неприподписано отъ единъ министъръ, т. е. разпореждане, за което отговорностьта не е взета отъ нѣкой министъръ, става задължително самъ отговоренъ за изпълнението на разпореждането.

Министерската отговорность бива лична или колективна, по причина че има една обща администрация на държавата и една частна администрация на всѣко едно отъ министерствата на тая държава; съ други думи, че има единъ министерски съвѣтъ, на който е прѣдоставена общата администрация на държавата, и особни министри за управляване дѣлата на всѣко министерство. Тази министерска отговорность по своитѣ послѣдствия, т. е. по начинитѣ, по които тя се постига, бива: политическа или парламентарна, углавна и гражданска. Върху политическата или парламентарна отговорность нѣма да се спираме, защото за нея не става дума сега, па и не може да става въпросъ за тази отговорность, тъй като министритѣ, дѣйствията на които сѫ прѣдметъ на този докладъ, не сѫ вечъ министри и за тѣхъ парламентарната отговорность е прѣстанала да сѫществува отъ деньтъ, въ който сѫ паднали отъ власть. Отговорностьта, за която е повдигнатъ въпросъ, съгласно чл. 156 отъ конституцията, и за която се прѣцѣняватъ съ настоящия докладъ нѣкои отъ дѣйствията на миналото Правителство, е углавната, т. е. оная отговорность, която се постига чрѣзъ прѣдаването министритѣ на углавенъ сѫдъ. За тази отговорность е въпросъ сега и върху нея ние трѣбва да се спремъ и ограничимъ нашитѣ кратки бѣлѣжки.

Първиятъ въпросъ, който се изпрѣчва, когато се заговори за углавната отговорность на министритѣ, е въпросътъ: какво трѣбва да се разбира подъ тази отговорность, каква е нейната сфера, кои сѫ нейнитѣ прѣдѣли, върху кои прѣстѫпления на министритѣ се простира нейната компетентность и кои прѣстѫпления не сѫ отъ нейния ресортъ; простира ли се тая отговорность върху противозаконнитѣ дѣяния на министритѣ, т. е. върху узурпирането и упражнението на една власть, която законитѣ не позволяватъ, или тази отговорность се простира само върху лошото употрѣбление на властьта, която законитѣ прѣдоставятъ на министритѣ и върху

дѣянията, които законитѣ позволяватъ тѣ да вършатъ. Отговорътъ на този въпросъ, по мнѣнието на най-добритѣ списатели по конституционното право, се свежда въ това, че за всичкитѣ дѣяния, които не влизатъ въ министерскитѣ обязаности, министритѣ не отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, а по реда на обикновеното правосѫдие. Противозаконнитѣ дѣяния на министритѣ, т. е. тѣзи, които сѫ забранени отъ общия наказателенъ законъ, не влизатъ въ тѣхнитѣ министерски обязаности, защото тия обязаности имъ прѣдоставятъ само една законна власть, която имъ дава право да вършатъ само позволени отъ законитѣ дѣла. Когато министритѣ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть направятъ умишлено и по какъвто да било начинъ лошо употрѣбление съ тази власть, тогава само тѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность. Забраненитѣ отъ общия наказателенъ законъ дѣяния, както казахме, не влизатъ въ министерскитѣ обязаности, и когато министритѣ извършатъ нѣкои отъ тия дѣяния, тогава тѣ се провиняватъ не като министри, а като прости граждани, и отговарятъ за дѣлата си прѣдъ обикновеното правосѫдие. Единъ министъръ, който незаконно посегне върху свободата, имуществото или нѣкое отъ другитѣ права на гражданина, не се провинява като министъръ, защото никоя отъ министерскитѣ му обязаности не му дава право да посѣга незаконно върху свободата или имуществото на гражданина. Когато общественитѣ свободи на гражданитѣ сѫ суспендирани, както става когато на основание чл. 76 отъ конституцията се спратъ гаранциитѣ на гражданитѣ за личната неприкосновеность и за неприкосновеностьта на жилищата имъ, обязаноститѣ на министритѣ имъ даватъ право да посѣгатъ върху извѣстни права на гражданитѣ. Въ този случай, ако министритѣ направятъ лошо или непотрѣбно употрѣбление съ властьта, която врѣменно имъ прѣдоставя право да посѣгатъ върху правата на гражданитѣ, се провиняватъ като министри и отговарять по реда за углавната конституционна отговорность. Въобще министритѣ се провиняватъ като министри и отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность съ всѣко употрѣбление на прѣдоставената имъ власть, което, макаръ и да е позволено отъ законитѣ, е зловрѣдно за народа и мѫчително за гражданитѣ, безъ това употрѣбление на властьта да се е изисквало отъ обществения интересъ.

Общитѣ прѣстѫпления, които не влизатъ въ служебнитѣ обязаности на министритѣ и за които послѣднитѣ отговарятъ прѣдъ обикновеното правосѫдие, могатъ да се извършатъ отъ министритѣ вънъ отъ служебнитѣ имъ обязаности и безъ никаква свързка съ тия обязаности, или пъкъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности. Когато министритѣ извършватъ тия общи прѣстѫпления вънъ отъ служебнитѣ имъ обязаности и безъ свързка съ тия обязаности, тогава тѣ отговарятъ прѣдъ обикновенитѣ сѫдилища по реда, по който отговаря всѣки гражданинъ. За тия сѫщи прѣстѫпления, когато министритѣ ги извършатъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности, отговарятъ пакъ прѣдъ обикновенитѣ сѫдилища, но съ нѣкои изключения отъ реда, по който отговаря всѣки гражданинъ.

Отъ казаното дотукъ става явно, че прѣстѫпнитѣ дѣяния на министритѣ трѣбва да се раздѣлятъ на три категории: 1) частнитѣ прѣстѫпления на министритѣ, които сѫ извършени отъ тѣхъ като отъ частно лице и които нѣматъ никаква свръзка съ обязаноститѣ имъ като министри; 2) прѣстѫпленията отъ общъ характеръ, които сѫ извършени отъ министритѣ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свръзка съ тия обязаности; и 3) прѣстѫпленията, които сѫ извършени отъ министритѣ съ силата на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, като сѫ направили лошо или непотрѣбно употрѣбление съ тази власть. За първата категория прѣстѫпления,

т. е. чисто частнитѣ прѣстѫпления, министритѣ се сѫдятъ отъ обикновенитѣ сѫдилища по реда, по който се сѫди всѣки гражданинъ за извършенитѣ отъ него прѣстѫпни дѣяния; никакво прѣдварително разрѣшение отъ законодателното тѣло не е нужно за започването на прѣслѣдването противъ министритѣ за тия прѣстѫпления, които сѫ извършили като частно лице. За втората категория, т. е. общитѣ прѣстѫпления, които министритѣ сѫ извършили при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности, министритѣ се сѫдятъ отъ обикновенитѣ сѫдилища, но съ прѣдварително разрѣшение на законодателното тѣло, което разрѣшение е необходимо за да може да се започне прѣслѣдването. За третата категория прѣстѫпления, която е категорията на чисто министерскитѣ прѣстѫпления и върху която категория прѣстѫпления се простира углавната конституционна отговорность, министритѣ се прѣдаватъ на сѫдъ отъ законодателното тѣло и сѫдятъ се отъ особенъ държавенъ сѫдъ. Чиститѣ министерски прѣстѫпления, за които министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, обикновено не се опрѣдѣлятъ, а се показватъ съ много общи наименования. Не се опрѣдѣлятъ тия прѣстѫпления, защото начинитѣ, по които могатъ да ги извършатъ министритѣ и да подпаднатъ подъ отговорность сѫ толкова многобройни, щото правятъ невъзможно опрѣдѣлението на тия прѣстѫпления съ показване на начинитѣ, по които могатъ да се извършатъ. Законодателствата на нѣкои конституционни държави сѫ се мѫчили, въ продължение на дълги години, както е случаятъ съ Франция, да опрѣдѣлятъ тия чисто министерски прѣстѫпления, за да се съобразятъ съ правилото въ углавното право, че наказание може да се наложи за точно опрѣдѣлено и запрѣтено отъ по-рано дѣяние; но прѣдъ мѫчнотията, прѣдъ която сѫ се намѣрили, когато сѫ искали да изброятъ начинитѣ, по които министритѣ могатъ да направятъ лошо и непотрѣбно употрѣбление съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и да извършатъ прѣстѫпленията, за които отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, сѫ се отказали отъ желанието си. Освѣнъ това, опрѣдѣлението на чисто министерскитѣ прѣстѫпления има и това голѣмо неудобство, поради което още законодателствата на повечето конституционни държави не го приематъ, че изброяването на всичкитѣ начини, по които министритѣ могатъ да извършатъ тия прѣстѫпления е невъзможно, а съ показването само на нѣкои отъ тия начини се подсѣщатъ косвено министритѣ, че тѣ могатъ да дирятъ други начини за извършването имъ, безъ да си навличатъ прѣдвидената отговорность за тѣхъ. Да се каже на единъ министъръ: ето дѣянията, които не можете да вършите съ прѣдоставената ви отъ законитѣ власть; да се каже на едно правителство, което има въ рѫцѣтѣ си всичкитѣ въобразаеми срѣдства на сила и влияние: ето особнитѣ дѣяния, които не можете да вършите—не значи ли това да се каже на министра или на правителството: трѣбва да внимавате да не постѫпвате по този или онзи начинъ, защото точнитѣ опрѣдѣления сѫ само прѣдупрѣждения за да покажатъ други срѣдства. Има хиляди начини, по които може да се започне една несправедлива и безполезна война; да се направлява съ много прибързаность или съ много бавность, или най-послѣ, съ голѣма небрѣжность започнатата война; да се покаже голѣма неотстѫпчивость или голѣма слабость въ воденето прѣговоритѣ за сключване на миръ; да се разклати кредитътъ на държавата, било съ хазардни операции, било съ лошо проектирани економии. Ако всѣки единъ отъ тѣзи начини за уврѣдяване на държавата трѣбва да бѫде показанъ и специфиранъ отъ единъ законъ, тогава законътъ за углавната конституционна отговорность ще стане едно историческо и политическо съчинение, па освѣнъ това неговитѣ разпореждания не ще могатъ да обгърнатъ освѣнъ миналото, защото министритѣ лесно ще намѣрятъ нови срѣдства за въ бѫдеще да обиколятъ тия разпореждания на закона. Англичанитѣ,

които, когато е въпросъ за прѣдмети отъ областьта на общия наказателенъ законъ, сѫ скрупульозно привързани къмъ буквалното прилагане на закона, показватъ прѣстѫпленията, които влѣкатъ за министритѣ углавна конституционна отговорность съ много неопрѣдѣлени наименования, които не опрѣдѣлятъ нито естеството, нито степеньта на прѣстѫплението. При тази неопрѣдѣленость на прѣстѫпленията, за които министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, би се помислило, че министритѣ се турятъ въ едно много неблагоприятно и съсипително положение, защото, когато за обикновенитѣ граждани се прѣдписва да се пази, съ най-голѣма строгость, гаранцията, която имъ дава буквата на закона, министритѣ се прѣдаватъ на единъ видъ произволъ, който се упражнява върху тѣхъ, както отъ обвинителитѣ имъ, така и отъ тѣхнитѣ сѫдии. Този произволъ, на който изглежда да сѫ изложени министритѣ, е въ естеството на тѣхнитѣ прѣстѫпления и неговитѣ неудобства се смекчаватъ съ тържественитѣ форми, по които тѣ се сѫдятъ съ възвишеното положение на сѫдиитѣ, които ги сѫдятъ, и съ смекчението на наказанията, които имъ се налагатъ за тия прѣстѫпления. Единъ министъръ може да нанесе голѣма врѣда на държавата, безъ да се отлъче отъ буквата на нѣкой положителенъ законъ. Ако конституцията не прѣдвиди срѣдства за прѣслѣдването на този министъръ и за наказанието му, нуждата ще накара да се подирятъ тия срѣдства вънъ отъ конституцията. Въ дѣйствителностьта на нѣщата има една сила, която нищо не може да я отбѣгне за дълго врѣме. Ако съ турянето углавната конституционна отговорность на министритѣ подъ тежестьта на подробни закони, които не достигатъ никога съвъкупностьта на тѣхнитѣ дѣйствия и тенденцията на управлението имъ, министритѣ се изкубватъ фактически отъ тежестьта на всичкитѣ закони, тогава тѣ не се сѫдятъ вече по подробнитѣ и неприложими разпореждения на законитѣ, а се гонятъ и прѣслѣдватъ съ по-голѣма или по-малка ярость, споредъ безпокойствията, които сѫ причинили, врѣдата, която сѫ нанесли, и степеньта на сътресението, което се е почувствувало отъ тѣхнитѣ дѣйствия. Въ областьта на углавната конституционна отговорность не може да става въпросъ, както въ областьта на обикновената углавна отговорность, да се уреди тази отговорность по такъвъ начинъ, щото невинностьта да не може да се заплашва никога, а така сѫщо и прѣстѫплението да не може да остане ненаказано, защото въ областьта на тази отговорность прѣстѫплението и невинностьта се показватъ много рѣдко въ пълна очевидность. Не може да става такъвъ въпросъ въ областьта на углавната конституционна отговорность, защото много пѫти тънки различия, които нито съ думи могатъ да се изразятъ, нито единъ законъ може да ги схване и изрази въ своитѣ разпореждания, смекчаватъ или утегчаватъ прѣстѫплението на министритѣ.

Произволътъ, както казахме по-горѣ, на който изглежда да сѫ изложени министритѣ съ това, че прѣстѫпленията, които могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, не се сѫдятъ по точни и опрѣдѣлени закони, както дѣянията на обикновенитѣ граждани, се налага отъ особенитѣ отношения на министритѣ къмъ обществото. Отношенията на обикновенитѣ граждани съ обществото сѫ точно и ясно опрѣдѣлени: гражданитѣ сѫ длъжни да почитатъ законитѣ на обществото, което пъкъ отъ своя страна е длъжно на имъ обяви тия закони; ако гражданитѣ останатъ вѣрни на своето задължение за почитане на законитѣ, обществото не може нищо повече да иска отъ тѣхъ. При тия отношения гражданитѣ иматъ право да искатъ да знаятъ ясно и опрѣдѣлено, какво ще бѫде послѣдствието отъ тѣхнитѣ дѣяния, отъ които всѣко едно трѣбва да се вземе отдѣлно и сѫди по опрѣдѣленъ и точенъ текстъ на закона. Отношенията на министритѣ съ обществото сѫ други отъ тия на обикновенитѣ граждани. Министритѣ, когато приематъ доброволно, за честь и слава,

обширни и сложни обязаности, които съставляватъ едно цѣло и неразделимо нѣщо и въ които тѣхнитѣ дѣйствия не могатъ да се взематъ и прѣцѣняватъ по отдѣлно всѣко едно, се съгласяватъ, щото поведението и дѣянията имъ да се прѣцѣняватъ и сѫдятъ въ тѣхната съвокупность, а не отдѣлно всѣко едно, както на обикновенитѣ граждани. Това, обаче, прѣцѣнение и сѫдене дѣйствията на министритѣ не по отдѣлно всѣко едно, а по съвокупность всичкитѣ взети изцѣло, не може да стане по единъ опрѣдѣленъ и точенъ законъ. Отъ тукъ произтича дискреционната власть която се прѣдоставя на сѫда, който сѫди министритѣ за прѣстѫпленията отъ сферата на углавната конституционна отговорность и който, по причина на тази дискреционна власть, която му се прѣдоставя, трѣбва да бѫде съставенъ по начинъ, щото членовętѣ му да бѫдатъ прѣдпазени отъ страститѣ на голѣмата маса въ народа. Тази дискреционна власть, която е необходима при сѫдението на министритѣ за прѣстѫпленията, които могатъ да извършатъ съ лошото и непотрѣбно употрѣбление на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, е недопустима при сѫдението на сѫщитѣ за общи прѣстѫпления, които сѫ извършили при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности. Единъ министъръ може да се измами върху справедливостьта и полезностьта на една война; той може да се измами върху нуждата отъ една отстѫпка въ единъ договоръ за миръ; той може тоже да се измами въ полезностьта на една финансова операция. Трѣбва, прочее, сѫдиитѣ, прѣдъ които министърътъ е привлѣченъ да отговаря за тѣзи свои дѣйствия, да бѫдатъ облѣчени съ една дискреционна власть при прѣцѣнението на съображенията, по които сѫ извършени тия дѣйствия. Когато, обаче, единъ министъръ посегне противозаконно върху свободата на гражданина, той знае, че върши прѣстѫпление, както знае това всѣко друго лице, което се провинява въ сѫщото прѣстѫпление. При сѫдението на министритѣ за това общо прѣстѫпление, всѣка дискреционна власть се явява като пъленъ произволъ съ всичкитѣ свои лоши послѣдствия и сѫдътъ, прѣдъ който е повиканъ министърътъ да отговаря за това общо прѣстѫпление, е длъженъ строго да се придържа о законитѣ и да подвежда прѣстѫпното дѣяние по точно опрѣдѣленъ текстъ въ закона.

Отъ казаното дотукъ става явно, че прѣстѫпленията, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, не се състоятъ нито отъ едно само дѣйствие, нито отъ единъ редъ опрѣдѣлени дѣйствия, отъ които всѣко едно да може да подпадне подъ удара на единъ точенъ законъ, и че законътъ, който урежда тази отговорность на министритѣ, не може да бѫде точенъ и подробенъ, както общитѣ углавни закони, защото този законъ е единъ политически законъ, който по естеството си и прилагането му има нѣщо дискреционно. Ето какво казва прочутиятъ списатель по конституционното право, P. Rossi, за характера на прѣстѫплението, за което министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность: La position d'un ministre et chose toute particulière; le crime ministériel, ci vous exceptez quelques faits qui sont presque inconcevables, est un fait complexe, c'est une réunion d'actes dont chacun pris isolément ne signifie rien, c'est un crime constructif, comme disent les Anglais, c'est-a-dire un crime qui résulte d'un ensemble de choses, d'actes, de tendance de direction; et voilá pourquoi la poursuite d'un ministre sera toujours un acte essentiellement politique, parce qu'il demande une appréciation politique de sa vie ministérielle. Or comment faire des lois sur pareille matière.

Отъ характера на министерското прѣстѫпление, както го описахме дотукъ, трѣбва да заключимъ: 1) министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность само за министерскитѣ прѣстѫпления, т. е. за тия прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ само въ това имъ качество, но не и за общитѣ прѣстѫпления, които извършатъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ

свързка съ тия обязаности; 2) министерскитѣ прѣстжпления се извършватъ съ лошо или непотрѣбно употрѣбление отъ министритѣ на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, а не сж извършване на запрѣтени отъ общия наказателенъ законъ дѣяния; 3) министерскитѣ прѣстжпления не се опрѣдѣлятъ съ изброяването на начинитѣ, по които могатъ да бждатъ извършени, защото сж отъ такова естество, че могатъ да бждатъ извършени отъ министритѣ по хиляди начини и че по какъвто начинъ и да бждатъ извършени трѣбва да влѣкатъ за министритѣ нужната углавна конституционна отговорность; 4) тия министерски прѣстжпления произтичатъ не само отъ отдѣлни и опрѣдѣлени дѣйствия на министритѣ, но и отъ съвукопностьта на извѣстни тѣхни дѣйствия, които дѣйствия, ако се взематъ и прѣцѣнятъ отдѣлно, не съставляватъ министерско прѣстжпление; 5) отличителната черта на министерскитѣ прѣстжпления е тази, че тия прѣстжпления трѣбва да се разбиратъ въ най-широка смисълъ и да се подвеждатъ подъ тѣхъ всичкитѣ дѣйствия на министритѣ, съ които послѣднитѣ умишлено сж употрѣбили прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть въ врѣда на държавата или на общественитѣ свободи на гражданитѣ; 6) законътъ, който урежда углавната конституционна отговорность на министритѣ, не може да бжде точенъ и подробенъ, както общитѣ углавни закони, и носи характеръ на политически законъ, за прилагането на който се изискватъ други правила и форми, отъ онѣзи, които сж достатъчни за правилното прилагане на общитѣ углавни закони.

Изложенитѣ дотукъ начала по углавната отговорность на министритѣ сж напълно усвоени отъ нашия законодатель и проведени въ сжществующитѣ законоположения по тази отговорность. По тия законоположения прѣстжпленията на министритѣ въ Княжеството биватъ отъ три категории: 1) общи прѣстжпления, които министритѣ могатъ да извършатъ вънъ отъ служебнитѣ имъ обязаности и безъ свързка съ тия обязаности; 2) общи прѣстжпления, които министритѣ могатъ да извършатъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности; и 3) прѣстжпления, които министритѣ могатъ да извършатъ само съ лошото употрѣбление на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть. Това дѣление на прѣстжпленията, които могатъ да извършатъ министритѣ, е напълно проведено въ закона за сжденето на министритѣ. Въ този законъ, който е раздѣленъ на три части, е прѣдвиденъ освѣнъ редътъ, по който става прѣдаването подъ сждъ и сжденето на министритѣ, за прѣдвиденитѣ прѣстжпления въ чл. 155 отъ конституцията, но има още прѣдвиденъ въ третата му часть особенъ редъ, по който става прѣдаването подъ сждъ и самото сждене на министритѣ, когато се обвиняватъ въ общи прѣстжпни дѣяния. Нѣма съмнѣние, че прѣдвидениятъ въ този законъ редъ за прѣдаването подъ сждъ и самото сждене на министритѣ, които се обвиняватъ въ общи прѣстжпни дѣяния, се отнася до общитѣ прѣстжпления, които министритѣ сж извършили при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности, а не до общитѣ прѣстжпления, които тѣ сж извършили вънъ отъ служебнитѣ имъ обязаности, защото за тѣзи послѣднитѣ прѣстжпления министритѣ се прѣдаватъ подъ сждъ и се сждятъ отъ обикновенитѣ сждилища по реда, по който се прѣдава подъ сждъ и сжди всѣки гражданинъ. Прѣдвидениятъ редъ въ третата часть на закона за сжденето на министритѣ не може, слѣдователно, да има приложение освѣнъ за общитѣ прѣстжпления, които сж извършили министритѣ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свързка съ тия обязаности. Ако за прѣдаването подъ сждъ и самото сждене на министритѣ за тия общи прѣстжпления се прѣдвижда особенъ редъ, то прѣдвидениятъ въ първата часть на закона редъ не може да се отнася освѣнъ до други, не общи прѣстжпления, а именно до прѣстжпленията, които министритѣ могатъ да извършатъ само съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть.

Освѣнъ това, нашиятъ конституционенъ законодатель, съ помѣстенитѣ разпорежданія въ чл. 155 отъ конституцията е показалъ прѣстѫпленията, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и за които тѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность. Прѣстѫпленията, които изброява този членъ на конституцията, макаръ нѣкои отъ тѣхъ и да сѫ показани подъ наименованията на общи прѣстѫпления, сѫ особни прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ само съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, а не общи прѣстѫпления, които прѣдвижда наказателниятъ законъ подъ сѫщитѣ наименования и които могатъ да се извършатъ отъ всѣки гражданинъ. Конституционниятъ законодатель съ казания членъ отъ конституцията е искалъ да покаже особенитѣ прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и за които тѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, а не въобще прѣстѫпленията, било особени на министритѣ, било общи, за които тѣ могатъ да отговарятъ. Само особнитѣ прѣстѫпления, които могатъ да извършатъ министритѣ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, както видѣхме, сѫ отъ особенъ деликатенъ характеръ, който изисква, щото прѣслѣдването на министритѣ за тия прѣстѫпления да става по особенъ редъ, а не и общитѣ прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ, при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности, по прѣдвиденитѣ начини въ общия наказателенъ законъ. Особнитѣ само прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, е имало нужда да се покажатъ подъ общи наименования отъ конституционния законодатель, но не и общитѣ прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности, защото за тия послѣднитѣ прѣстѫпления тѣ отговарятъ на общо основание и не е имало никаква нужда да се прокламира отъ конституционния законодатель отговорностьта имъ по тѣхъ. За общитѣ прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ при изпълнението на служебнитѣ имъ обязаности и въ свръзка съ тия обязаности, не е имало, както казахме, нужда конституционниятъ законодатель нито да прокламира отговорностьта на министритѣ по тѣхъ, нито пъкъ да опрѣдѣля особенъ редъ за прѣслѣдването имъ за тия общи прѣстѫпления. Нужда е имало конституционниятъ законодатель да покаже само прѣстѫпленията, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и да се опрѣдѣли особенъ редъ, по който тѣ могатъ да се прѣслѣдватъ за тия прѣстѫпления. Така е е направилъ и нашиятъ конституционенъ законодатель съ помѣстенитѣ распорежданія въ чл. чл. 155 и 158 отъ конституцията. Това тълкувание, което даваме на чл. 155 отъ конституцията, се подкрѣпя напълно отъ закона за наказанията, които могатъ да се налагатъ на министритѣ за показанитѣ въ този членъ на конституцията прѣстѫпления. Въ този законъ се прѣдвиждатъ за показанитѣ подъ общи наименования въ чл. 155 отъ конституцията прѣстѫпления по-леки наказания отъ тия, които прѣдвижда общиятъ наказателенъ законъ за прѣдвиденитѣ въ него подъ сѫщитѣ неименования прѣстѫпления. Ако въ казания членъ на конституцията се говорѣше за общитѣ прѣстѫпления, които прѣдвижда наказателниятъ законъ подъ сѫщитѣ наименования, специалниятъ законъ за наказанията, които могатъ да се налагатъ на министритѣ за изброенитѣ въ този членъ на конституцията прѣстѫпления, не можеше да прѣдвижда по-леки наказания отъ тия, които прѣдвижда наказателниятъ законъ за сѫщитѣ прѣстѫпления. Казваме, че специалниятъ законъ за наказанията, които могатъ да се налагатъ на министритѣ за изброенитѣ прѣстѫпления въ чл. 155 отъ конституцията, не можеше да прѣдвижда за показанитѣ въ този членъ прѣстѫпления, подъ наименования на общи прѣстѫпления, по-леки наказания отъ тия, които прѣдвижда

наказателниятъ законъ за показанитѣ въ него подъ сѫщитѣ наименования прѣстѫпления, защото другояче ще трѣбва да допуснемъ, че министритѣ, които за извършването на тия общи прѣстѫпления сѫ въ по-висша степень виновни, се наказватъ по-леко, отколкото обикновенитѣ граждани, които сѫ извършили сѫщитѣ прѣстѫпления. Такова едно благоприятствуване на министритѣ по наказването имъ за извършенитѣ отъ тѣхъ общи прѣстѫпления, додѣто сѫ били облѣчени въ власть, която ги прави въ по-висша степень виновни, отколкото обикновенитѣ граждани, е недопустимо, защото е противно въ една конституционна държава на всѣко начало за равноправие на гражданитѣ прѣдъ законитѣ. Ето защо трѣбва да заключимъ, че чл. 155 отъ конституцията прѣдвижда само прѣстѫпленията, които министритѣ могатъ да извършатъ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, и че прѣдвиденитѣ въ сѫщия членъ прѣстѫпления, подъ наименования на общи прѣстѫпления, не сѫ сѫщитѣ общи прѣстѫпления, прѣдвидени подъ сѫщитѣ наименования въ наказателния законъ, а други, отдѣлни прѣстѫпления, които министритѣ могатъ да извършатъ по други начини, отъ тия, които сѫ прѣдвидени въ наказателния законъ, за извършването на прѣстѫпленията подъ сѫщитѣ наименования.

Прѣстѫпленията, които могатъ да извършатъ министритѣ съ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и за които тѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, се изброяватъ въ чл. 155 отъ конституцията. Този членъ на конституцията прѣдвижда само четири такива прѣстѫпления и ги показва съ общи наименования, безъ да ги опрѣдѣля съ показване на начинитѣ, по които тѣ могатъ да се извършатъ. Неопрѣдѣля конституцията тия прѣстѫпления, нито заповѣдва да се опрѣдѣлятъ тѣ отъ обикновения законодатель, защото, както казахме по-рано, начинитѣ, по които тѣ могатъ да се извършатъ, сѫ толкова много, че е невъзможно да се прѣдвидятъ всичкитѣ и защото, по какъвто начинъ и да извършатъ министритѣ тия прѣстѫпления, трѣбва да могатъ да се прѣслѣдватъ за да понесатъ прѣдвидената за тѣхъ отговорность. Казваме, че конституционниятъ законодатель нито самъ е опрѣдѣлилъ тия прѣстѫпления, нито е заповѣдалъ на обикновения законодатель да ги опрѣдѣли, защото въ чл. 158 отъ конституцията той заповѣдва само да се опрѣдѣли съ особенъ законъ съставътъ на сѫда, който ще сѫди министритѣ за тия прѣстѫпления.

Двѣ отъ изброенитѣ въ чл. 155 отъ конституцията прѣстѫпления сѫ измѣната и прѣдателството. Разликата между тия двѣ прѣстѫпления въ областьта на углавната конституционна отговорность е толкова малка, а сходството и връзкитѣ, които сѫществуватъ между тѣхъ, сѫ толкова голѣми, че намираме за умѣстно да направимъ нашитѣ бѣлѣжки по тия двѣ прѣстѫпления изедно, а не по отдѣлно. Измѣната и прѣдателството, за които се говори въ чл. 155 отъ конституцията, трѣбва да се разбира тази измѣна и това прѣдателство, които министритѣ могатъ да извършатъ всѣкой пѫть, когато измѣнятъ на своитѣ обязаности и задължения къмъ Държавата, отъ името на която упражняватъ прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть. Конституцията и законитѣ прѣдоставятъ власть на министритѣ съ задължение отъ тия послѣднитѣ да упражняватъ тази власть въ полза на Държавата, отъ името на която я управляватъ, и за доброто на народа, по довѣрието на който имъ е прѣдоставена тая власть. Когато министритѣ забравятъ задължението, което иматъ къмъ Държавата и къмъ народа по упражнението на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть, и умишлено употрѣбятъ тази власть въ врѣда на Държавата, отъ името на която я упражнятъ, и въ зло на народа, по довѣрието на който имъ е прѣдоставена тя, тогава тѣ измѣняватъ на своитѣ обязаности и задължения къмъ Държавата и народа и се провиняватъ въ прѣдвиденитѣ отъ чл. 155 на конституцията прѣстѫпления за

измѣна и прѣдателство. Отъ казаното става явно, че измѣната и прѣдателството, за които говори конституцията, сж измѣната и прѣдателството, които министритѣ могатъ да извършатъ въ кржга на прѣдоставената имъ власть и по силата на тази власть, като напр., ако прѣдприематъ една несправедлива война, ако водятъ лошо и небрѣжно една обявена вече война, ако сключатъ единъ договоръ за миръ съ такива отстжпки, които не сж се налагали отъ обстоятелствата, ако направятъ нѣкои лоши финансови операции и въобще, ако направятъ такова употрѣбление съ властьта, което, макаръ и да е позволено отъ законитѣ, е врѣдно за Държавата и мжчително за гражданитѣ, безъ да е било изисквано отъ обществения интересъ. Тази измѣна и това прѣдателство, които съставляватъ чисто министерско прѣстжпление, могатъ да се извършатъ отъ министритѣ по много начини, които е невъзможно да се опрѣдѣлятъ отъ по-напрѣдъ. За тѣзи прѣстжпления, които не сж опрѣдѣлени съ показването на начинитѣ за извършването имъ и които сж показани въ чл. 155 отъ конституцията подъ общитѣ наименования за измѣна и прѣдателство, министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность и се наказватъ по специалния законъ за наказанията, които се прѣдвиждатъ за тѣхъ. Когато министритѣ извършатъ измѣна или прѣдателство по единъ отъ прѣдвиденитѣ начини на общия наказателенъ законъ за извършването на тия прѣстжпления, тогава тѣ извършватъ общото прѣстжпление измѣна или прѣдателство и за него се сждятъ по реда, който се прѣдвижда въ третата часть на закона за сжденето на министритѣ, и се наказватъ съ прѣдвиденото въ общия наказателенъ законъ наказание за тия прѣстжпления. Тази обща измѣна и това общо прѣдателство министритѣ извършватъ не въ кржга на прѣдоставената имъ отъ законитѣ власть и по силата на тази власть, а вънъ отъ упражняваната отъ тѣхъ власть и съ пълно знание, че извършватъ запрѣтено отъ наказателния законъ дѣяние. Това запрѣтено дѣяние, както видѣхме, не влиза въ обязаноститѣ на министритѣ, които имъ даватъ право да извършватъ само позволени отъ законитѣ дѣла, и за него министритѣ отговарятъ не по реда за углавната конституционна отговорность, а по реда на обикновеното правосждие.

Третото прѣстжпление, което прѣдвижда чл. 155 отъ конституцията и за което министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, е нарушението на конституцията. Конституцията може да бжде нарушена частично, въ нѣкои нейни части, или изобщо въ нейната цѣлость. Частично се нарушава конституцията, когато се нарушатъ отдѣлни нейни разпореждания, съ които се запрѣтява извършването на извѣстни дѣла отъ изпълнителната власть, или пъкъ се прѣдвиждатъ политически и граждански права за гражданитѣ на Държавата. Запрѣтителнитѣ разпореждания на конституцията сж тия, съ които прѣмо се запрѣтява на установенитѣ власти да въвеждатъ въ управлението на Държавата извѣстни установления, каквото е разпореждането на конституцията, съ което се запрѣтява установяването на цензура по печата. Въ тия запрѣтителни разпореждания на конституцията влизатъ и разпорежданията, съ които се запрѣтява на изпълнителната власть извършването на извѣстни дѣла въ по-голѣмъ размѣръ отъ единъ опрѣдѣленъ максимумъ, каквито сж разпорежданията на конституцията, съ които се запрѣтява сключването безъ разрѣшение отъ Народното Събрание на по-голѣми заеми отъ три милиона лева и изразходването на повече отъ единъ милионъ лева за работи, за които нѣма никакъвъ прѣдвиденъ кредитъ въ бюджета. Нарушението отдѣлно, както тия запрѣтителни разпореждания на конституцията, така и ония, които прѣдвиждатъ права за гражданитѣ на Държавата, съставлява, както казахме, частично нарушение на конституцията. Дѣлата, които конституцията позволява при извѣстни условия на Правителството да извърши, съ задължение за това послѣдното да ги внесе за удобрѣние въ най-близката сесия на На-

родното Събрание, не съставляватъ никакво нарушение на конституцията, когато тѣ сж извършени отъ Правителството въ опрѣдѣленитѣ отъ нея граници. По тия дѣла, които Правителството е извършило съ прѣдоставеното му отъ конституцията право и въ опрѣдѣленитѣ отъ нея граници, може да става дума за углавна конституционна отговорность, ако съ тѣхъ Правителството е извършило нѣкое отъ другитѣ прѣстжпления, които прѣдвижда чл. 155 отъ конституцията, но не и за нарушение на тая конституция. Ако за тия дѣла не може да се обвинява Правителството, което ги е извършило, нито за измѣна и прѣдателство, нито за нанисане врѣда на Държавата за лична полза, то не остава на Правителството друга отговорность по тѣхъ, освѣнъ политическата.

Конституцията се нарушава изобщо, когато управлението на Държавата се извади отъ основитѣ, върху които го поставя конституцията, и се тури на други произволни начала. Това става, когато Правителството нарушава законитѣ, които опрѣдѣлятъ начинитѣ, по които гражданитѣ могатъ да се ползуватъ отъ прѣдоставенитѣ имъ отъ конституцията права и по които Правителството може да упражнява, подъ ржководството на Държавния Глава, повѣрената му изпълнителна власть. Когато Правителството нарушава закона, по който гражданитѣ упражняватъ своето избирателно право, то нарушава заедно съ този законъ и всичкитѣ разпореждания на конституцията, които прѣдвиждатъ самоуправлението на народа, чрѣзъ свободно избрани отъ него изборни учреждения. Нарушението на този законъ Правителството може да направи съ такива разпореждания, които сж явно противни на неговитѣ прѣдписания, или съ прикрити срѣдства, които то намира въ властьта, съ която е облѣчено. Ако Правителството потърси, било съ явно противни на прѣдписанията на закона разпореждания, било съ прикрити срѣдства, които туря на разположението му упражняваната отъ него власть, да измѣни резултата на изборитѣ, въ които гражданитѣ сж повикани да си изберать свободно прѣдставители за изборнитѣ учреждения, чрѣзъ които се самоуправляватъ, тогава то, съ нарушението, което прави на закона за произвеждането на изборитѣ, нарушава сжщеврѣменно и разпорежданията на конституцията по самоуправлението на народа. Срѣдствата, които Правителството може да почерпи въ властьта, която упражнява, за да измѣни резултата въ едни избори, сж много и отъ различенъ характеръ. Съ едни отъ тия срѣдства Правителството може прѣмо да прѣслѣдва за да се измѣни резултатътъ на избора, а съ други може да търси посрѣдствено да се постигне тази цѣль. Когато Правителството съ еднитѣ или другитѣ отъ тия срѣдства се опита да измѣни свободния резултатъ въ единъ изборъ, тогава то нарушава закона за изборитѣ, а заедно съ това и постановленията на конституцията за самоуправлението на народа. Законитѣ пъкъ, които уреждатъ подробно реда за упражняването отъ Правителството на прѣдоставената му власть, сж въ свързка съ постановленията на конституцията, които иматъ за цѣль да осигурятъ употрѣблението на тази власть отъ Правителството въ полза, а не въ врѣда на Държавата, и за доброто, а не за злото на народа. Когато Правителството умишлено наруши, при управлението дѣлата на Държавата, нѣкои отъ тия закони, тогава то, съ нарушението на този законъ, нарушава сжщеврѣменно и постановленията на конституцията, които задължаватъ Правителството да употрѣбява прѣдоставената му власть въ полза на Държавата и за благото на народа. Отъ казаното става явно, че съ общото нарушение на законитѣ, по които Правителството е длъжно да упражнява прѣдоставената му власть, се нарушава изобщо и конституцията, защото съ нарушение на голѣма часть отъ законитѣ управлението на Държавата се изважда отъ основитѣ, върху които го поставя конституцията, и се туря на други произволни начала.

Четвъртото прѣстжпление, което изброява чл. 155 отъ конституцията и за което министритѣ се сждятъ по реда за углавната конституционна отговорность,

е нанисането врѣда на Държавата за лична полза. И това прѣстжпление, както другитѣ три, които изброява сжщиятъ членъ отъ конституцията, е едно злоупотрѣбление съ прѣдоставената отъ законитѣ власть въ врѣда на Държавата, съ тази само разлика, че злоупотрѣблението съ властьта въ първитѣ три прѣстжпления може да бжде извършено въ врѣда на моралнитѣ или материални интереси на Държавата, когато четвъртото прѣстжпление се състои въ злоупотрѣбление на властьта въ врѣда само на материалнитѣ интереси на Държавата. Съ първитѣ три прѣстжпления, които изброява чл. 155 отъ конституцията, учредителниятъ законодатель е искалъ да охрани моралнитѣ и материални интереси на Държавата отъ злоупотрѣбленията, които могатъ да направятъ министритѣ съ прѣдоставената имъ власть въ врѣда на тия интереси, а съ четвъртото прѣстжпление е искалъ да запази само материалнитѣ интереси на Държавата отъ всѣкакви злоупотрѣбления съ властьта въ врѣда на тия интереси. Учредителниятъ законодатель, като е ималъ прѣдъ видъ, че министритѣ, на които прѣдоставя властьта да управляватъ дѣлата на Държавата, могатъ при управлението материалнитѣ интереси на тая Държава да се увлѣкатъ и да поискатъ да пожъртвуватъ тия интереси на Държавата въ полза на нѣкои лични тѣхни интереси, е установилъ едно особно прѣстжпление за министритѣ, които поискатъ да служатъ съ прѣдоставената имъ власть на своитѣ лични интереси, въ врѣда на държавнитѣ, които се натоварени да управляватъ и да пазятъ. Отъ казаното става явно, че и това прѣстжпление е едно особно, а на общо прѣстжпление, което министритѣ могатъ да извършатъ при управлението материалнитѣ интереси на Държавата, и че то се състои въ злоупотрѣблението, което министритѣ могатъ да направятъ съ прѣдоставената имъ власть да управляватъ тия материални интереси, като употрѣбятъ тази власть въ полза на своитѣ лични интереси, а въ врѣда на държавнитѣ, за управлението и пазението на които тя имъ е прѣдоставена.

Случаитѣ, въ които единъ министъръ може да нанесе врѣда на Държавата съ прѣдоставената му власть да управлява нейнитѣ материални интереси, сж многобройни и не могатъ да се изброятъ, но по отношение на отговорностьта, която може да има за министра отъ нанисането врѣдата на Държавата, тѣ се раздѣлятъ на два вида: 1) случаи, въ които врѣдата е причинена на Държавата, защото министърътъ небрѣжно е водилъ работитѣ на повѣреното му министерство, защото не е разбиралъ работитѣ, съ които е билъ натоваренъ, или пъкъ макаръ и да е водилъ усърдно работитѣ си и да е разбиралъ добрѣ своитѣ обязаности, но по погрѣшка е направилъ нѣкои разпорежданія, отъ които е послѣдвало врѣда за Държавата; 2) случаи, въ които министърътъ съзнателно и умишлено е извършилъ извѣстни дѣйствия въ врѣда на държавнитѣ материални интереси, които му сж повѣрени да управлява и да пази, защото е ималъ нѣкакъвъ частенъ интересъ отъ тия дѣйствия. Разликата между случаитѣ отъ единия видъ и ония отъ другия, както виждате, е много голѣма, защото съзнанието и умишленостьта, които сж отъ голѣма важность при оцѣнението дѣйствията на министритѣ по упражняваната отъ тѣхъ власть, липсуватъ съвършено въ случаитѣ отъ първия видъ, а въ ония отъ втория видъ направляватъ дѣйствията, съ които е нанесена врѣда на материалнитѣ интереси на Държавата. Когато конституцията казва, че министритѣ се сждятъ по реда за углавната конституционна отговорность, за причаняване врѣда на Държавата за лична полза, тогава тя иска само да отдѣли еднитѣ случаи отъ другитѣ, въ които министритѣ могатъ да причинятъ врѣда на Държавата, и да каже, че министритѣ могатъ да се прѣслѣдватъ по реда за углавната конституционна отговорность само въ случаитѣ отъ втория видъ, т. е. когато министритѣ съзнателно и умишлено сж извършили извѣстни дѣйствия въ врѣда на Държавата, защото сж имали нѣкакъвъ личенъ интересъ да извършатъ тия дѣйствия. Съ това

разпореждане конституционниятъ законодатель е искалъ да каже, че министрите не отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность всѣки пѫть, когато съ дѣйствията си, при упражнението на прѣдоставената имъ власть, причинятъ врѣда на Държавата, но само тогава, когато съзнателно и умишлено сѫ причинили такава врѣда, защото сѫ искали да служатъ на своитѣ частни интереси въ врѣда на държавнитѣ. Условието, щото нанесената врѣда на Държавата да бѫде причинена отъ министритѣ за лична тѣхна полза, което изисква чл. 155 отъ конституцията, е прието отъ конституционния законодатель за да се отдѣлятъ случаитѣ, въ които министритѣ могатъ да причинятъ врѣда на Държавата по небрѣжность, неразбиране и погрѣшка и да се изключатъ тия случаи отъ сферата на углавната конституционна отговорность на министритѣ. Тази е била нуждата, която е накарала конституционния законодатель да каже, че причинената врѣда на Държавата, за която министритѣ се сѫдятъ по реда за углавната конституционна отговорность, трѣбва да е нанесена отъ министритѣ за лична полза.

Личниятъ интересъ пъкъ, въ полза на който се изисква министритѣ да сѫ жъртвували държавнитѣ, може да бѫде материаленъ или мораленъ; законодательтъ не прави никаква разлика, нито пъкъ е могълъ да направи нѣкаква разлика между тия два вида интереси. Не се прави разлика между материалния и моралния интересъ, защото употрѣблението отъ единъ министъръ прѣдоставената му власть въ полза на своя мораленъ интересъ може да бѫде толкова врѣдително за материалнитѣ интереси на Държавата, колкото употрѣблението на сѫщата власть въ полза на материалния му интересъ. Единъ министъръ за въ полза на моралния интересъ, който има да помага и поддържа своитѣ роднини и приближени политически приятели, може да направи такова пожъртвуване на материалнитѣ интереси на Държавата по дѣлата, въ които сѫ заинтересувани тия негови роднини и политически приятели, каквото би направилъ за въ полза на нѣкой свой материаленъ интересъ. Конституционниятъ законодатель, който съ особното прѣстѫпление за причиняване врѣда на Държавата е искалъ да охрани материалнитѣ интереси на тая Държава отъ пожъртвуванията които министритѣ би поискали да направятъ на тия интереси въ полза на своитѣ частни интереси, не може да не е искалъ да запази материалнитѣ интереси на Държавата отъ всичкитѣ пожъртвувания, които би поискали да направятъ министритѣ на тия интереси за въ полза на своитѣ частни интереси, били тѣ материални или морални. Ето защо казваме по-горѣ, че конституционниятъ законодатель не прави никаква разлика между материалния и моралния интересъ въ полза на който е пожъртвуванъ материалниятъ интересъ на Държавата, когато е въпросъ за отговорностьта на министритѣ по причиняването врѣда на Държавата за лична полза.

На първо прочитане разпореждането на чл. 155 отъ конституцията, по написането врѣда на Държавата, би се помислило, че личната облага, за която се говори въ това разпореждане, може да се разбира въ смисъль на вземане взятка отъ министритѣ за да извършатъ дѣйствието, съ което се е причинило врѣда на Държавата. Такова разбиране на личната облага, и въобще на прѣстѫплението за причиняването врѣда на Държавата, за което министритѣ отговарятъ по реда за углавната конституционна отговорность, е несъвмѣстимо съ изложенитѣ начала по тази отговорность на министритѣ и съ характера на министерското прѣстѫпление, както го опрѣдѣлихме по-напрѣдъ. Въ сферата на углавната конституционна отговорность на министритѣ, както казахме вече много пѫти, не влизатъ дѣянията, които се прѣдвиждатъ и наказватъ отъ общия наказателенъ законъ. Взятката е едно общо прѣстѫпление, което се прѣдвижда и наказва отъ общия наказателенъ законъ; слѣдо-

вателно, за него не може да бжде дума въ чл. 155 отъ конституцията, който изброява само такива дѣяния, които не подпадатъ подъ удара на наказателния законъ. Ако разбираме личната облага въ смисъль на взятка, ще дойдемъ до заключение, че въ казания членъ на конституцията се говори за дѣяния, наказуеми отъ общия наказателенъ законъ, което не може да бжде, споредъ казаното дотукъ по углавната отговорность на министритѣ.

Слѣдъ тия кратки бѣлѣжки по принципитѣ за министерската отговорность, ние пристжпваме къмъ излагането на нѣкои отъ дѣйствията на министритѣ отъ кабинета на Т. Иванчовъ, прѣцѣнението на които е прѣдметъ на този докладъ.

Дѣлъ втори

Часть I.

Покупка на вагони.

Началницитѣ на тракцията и на движението при Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, съ докладна записка отъ мѣсецъ Май миналата година, сѫ молили тогавашния министъръ на сѫщото Министерство, Д. Тончевъ, да разрѣши да се наематъ 200 покрити и 50 открити товарни вагони и 10 тоже товарни машини, и то вагонитѣ само за четири мѣсеци, а машинитѣ за два до три мѣсеци. Това сѫ искали казанитѣ началници на отдѣление, защото, слѣдъ откриването на централната линия, локомотивниятъ и вагонниятъ материалъ craналъ недостатъченъ за удовлетворение на нуждитѣ, и прѣдъ видъ на това, че прѣзъ есенния сезонъ щѣло да има значителенъ прѣвозъ на храни, било държавни, било частни и че цвѣклото, по даннитѣ на Захарната фабрика, щѣло да бѫде четири пѫти повече, отколкото прѣдидущата година. По тази докладна записка Министърътъ на Общественитѣ Сгради, Д. Тончевъ, съ резолюция отъ 30 май, е разрѣшилъ да се наематъ исканитѣ товарни вагони и машини.

Ето докладната записка на началницитѣ на тракцията и на движението при Министерството на Общественитѣ Сгради и резолюцията, която е поставилъ Д. Тончевъ върху тая записка.

Докладна записка.

Господину,

Г-ну Министру на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Тукъ.

Разрѣшавамъ да се наематъ 200 вагони покрити, 50 открити и 10 машини.
30/V 1900 г.
Д. Т.

Господине Министре,

Извѣстно Ви е, Господине Министре, че локомотивниятъ и вагонниятъ паркъ, съ който разполагаме, слѣдъ откриването на централната линия, стана недостатъченъ за удовлетворение на нуждитѣ. Този недоимъкъ ще се почувствува още повече слѣдъ откриването на линията Русе—Търново.

Като долагаме горнето и като имаме прѣдъ видъ, че прѣзъ прѣдстоящия есененъ сезонъ ще имаме значителенъ прѣ-

возъ на храни било държавни (десетъкътъ), било на търговцитѣ, а тъй сѫщо, че и цвѣклото, по даннитѣ на Захарната фабрика, ще бѫде тая година четири пѫти повече отколкото бѣше миналата година, имаме честь да Ви помолимъ, Господине Министре, да разрѣшите да се наематъ 200 покрити и 50 открити товарни вагони и 10 товарни машини, и то първитѣ, ако ни ги дадатъ само за 4 мѣсеци, а машинитѣ — за два до три мѣсеци.

Считаме за неизлишно да добавимъ, че порѫчанитѣ вагони и локомотиви, които ще се порѫчатъ, дотогава нѣма да бѫдатъ готови.

Началникъ на тракцията, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

Началникъ на движението, инжинеръ: Т. И. Каракашевъ.

Слѣдъ това, сѫ се изпратили покани до извѣстни кѫщи за да прѣдставятъ своитѣ прѣдложения по даването отъ тѣхъ на исканитѣ вагони и машини подъ наемъ. Обнародвало се е тоже обявление за сѫщата цѣль въ „Държавенъ Вѣстникъ" и въ издаваемия въ София търговски вѣстникъ.

По важнитѣ прѣдложения, които сѫ се получили въ Министерството, вслѣдствие на направенитѣ покани и на обнародваното обявление сѫ слѣдующитѣ:

Агенство
на
Кралевския Унгарски
Търговски Музей.

София, 11/24 юлий 1900 г.

До Високопочитаемото Княжеско Българско Министерство на Общественнитѣ Сгради и Пѫтищата,

Въ София.

По порѫчка и отъ името на Унгарското акционерно желѣзнопѫтно и за съобщения дружество въ Буда-Пеща, имаме честь да Ви съобщимъ, че ние намаляваме *офертата си за даване вагони подъ наемъ* по слѣдующия начинъ:

За 8 мѣсеца зл. л. 4.95 (четири 95% златни лева) за день и за вагонъ,
„ 9 „ „ „ 4.25 (четири 25% златни лева) за день и за вагонъ,
„ 12 „ „ „ 3.50 (три 50% златни лева) за день и за вагонъ.

Тъй като горѣказаното Унгарско акционерно желѣзнопѫтно и за съобщения дружество *се ангажирва съ тази оферта само до утрѣ рано,* то молимъ Високопочитаемото Министерство да ни съобщи резултата, ако е възможно още днесь.

Съ високо почитание, Агенство на Кралевския унгарски търговски музей:

Подписъ нечетливъ.

При този случай считамъ за неизлишно да направя слѣдующия анализъ:

Споредъ офертитѣ по-сериозни, каквито Почитаемото Министерство притежава, за вагони:

Унгарски	по	л.	5·50	за вагонъ и день,
Австрийски	„	„	4.—	„ „ „ „
Нашата оферта	„	„	3.—	„ „ „ „

ще се прѣдстави слѣдующето положение:

За вагони отъ Буда-Пеща:

1) 250 вагона 15 · Т по л. 5·50 на день, за 180 дена =	л.	247.500·—
Прѣносъ Буда-Пеща—София и назадъ по 190×2×250 вагони	„	95.000·—
Сума л. зл. . .		342.500·—
2) 250 вагона по л. 4. на день за 180 дена = . . .	л.	180.000·—
Прѣносъ Виена—София и назадъ по 216 × 2 × 250 вагони	„	108.000·—
Всичко сума л. зл. . .		288.000·—
3) 250 вагона по л. 3 на день за 180 дена = ...	л.	135.000·—
Прѣносъ Хагенъ—София и назадъ по л. 300×2×250 =	„	150.000·—
Всичко сума л. зл. . .		285.000·—

Ако се вземать унгарскитѣ 250 вагона за 6 мѣсеци, слѣдва да се заплати . . . . л. зл. 342.500·—

Ако се вземать австрийскитѣ — . . . . „ „ 288.000·—

Ако се вземать нашитѣ — . . . . „ „ 285.000·—

За едната или другата сума платени, Почитаемото Министерство ще има да си послужи съ тѣхъ само 6 мѣсеци; ако приеме нашата оферте за покупка, ще има да заплати по л. 1.500. — × 300. — л. за транспортъ до Царибродъ, всичко л. 1.800 × 250 = л. зл. 450.000·— или за 200 вагони, колкото прѣдлагаме за продань, по л. 1.800·— = ... л. зл. 360.000·—

Съ тази покупка Почитаемото Министерство ще има свои вагони, които ще ги употрѣблява нѣколко години най-малко, и най-послѣ и самиятъ желѣзенъ материалъ, който ще остане, ще има приблизително стойностьта си.

По такъвъ начинъ, вмѣсто Почитаемото Министерство да дава за наемъ около 300.000 л., като заплати 50% (петдесеть) повече, ще бѫде стопанинъ на вагонитѣ. Прѣдъ видъ на тази вигода, надѣя се, че офертата ми ще намѣри надлежното внимание на Почитаемото Министерство.

Съ отлично почитание: Сал. Вайсенбергъ.

Сал. Вайсенбергъ,
София и Пловдивъ.

София, 14 юлий 1900 г.

До Почитаемото Министерство на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Отдѣление тракционно,

Тукъ.

На 7 и 8 т. г. имахъ честьта да подамъ оферта за товарни вагони за подъ наемъ или продажба.

Съ втората си оферта, която бѣше само за продажба на вагони, азъ си позволихъ да направя единъ малъкъ паралелъ при случай ако Почитаемото Министерство би наело въпроснитѣ вагони, или че би ги купило.

При първия случай, по приблизителнитѣ наемни цѣни, за 250 вагона, съ разноскитѣ за прѣносъ по докарването и откарването имъ, при 6-мѣсечна работа, би трѣбвало да се заплати сумата между 290—340.000 л., когато, ако Почитаемото Министерство, уважи нашата оферта за покупка на 250 вагона товарни, по цѣна 1.500 л. зл. всѣки, и при разноски за докарване отъ 300 л. за вагонъ, ще трѣбва да заплати не повече отъ 450.000 л. зл., или съ около 40—50% въ повече, а при това ще има авантажа да има собствени вагони.

Като разяснение на това ми прѣдложение, позволявамъ си да добавя, че вагонитѣ, които прѣдлагаме за продажба, сѫ сѫщитѣ, които прѣдлагаме и подъ наемъ.

Въпроснитѣ вагони сѫ строени при нормитѣ и типоветѣ на прускитѣ желѣзници, сандѫцитѣ имъ сѫ въ здраво положение, всичкитѣ желѣзни обковки сѫ въ здраво състояние, оситѣ, както и колелетата, сѫ добри и здрави, послѣднитѣ сѫ най-малко 45 $^{m}/_{m}$ дебели и всѣко колело може да бѫде изтърквано (изпилявано) 4—5 пѫти и ще могатъ да служатъ най-малко 10 години още.

По желанието на Почитаемото Министерство вагонитѣ могатъ да бѫдатъ боядисани, лакирани и да имъ се прибаватъ всичкитѣ български надписи. Тази послѣдна работа ще струва по 25 марки въ повече за вагонъ и тогава всичкитѣ вагони ще бѫдатъ като нови.

Въ всѣки случай, за здравото състояние на прѣдложенитѣ отъ мене вагони азъ гарантирамъ за 4 години най-малко, и за това врѣме съмъ готовъ да вложа законната гаранция прѣдъ Българското Правителство.

Вагонитѣ ще бѫдатъ още ревизирани (контролирани) отъ прускитѣ държавни желѣзници, снабдени съ свидѣтелства, че тѣ могатъ да се движатъ свободно на собственитѣ си оси.

Почитаемото Министерство може да изпрати единъ отъ неговитѣ си инжинери на фабриката за да прѣгледа и приеме всѣки единъ вагонъ, слѣдъ което приемване само вагонитѣ ще бѫдатъ изпращани.

Освѣнъ 250 вагона, ако се има нужда, можемъ да доставимъ още 100 вагона но това трѣбва да ми бѫде извѣстно, колкото е възможно по-скоро, за да може фабриката да се приготовлява и да вземе нужнитѣ мѣрки, та да ѝ е възможно сѫщо на 1 септемврий т. г. да бѫде всичко готово, както за приемането, така за експедирането имъ.

25% отъ вагонитѣ ще бѫдатъ съ спирачки.

Колкото за количеството на отворени и затворени вагони, то моля Почитаемото Министерство само да го опрѣдѣли.

Изплащането трѣбва да стане 10 дена подиръ пристигването имъ въ Царибродъ.

Можемъ да доставимъ сѫщо още 30 желѣзни вагони отворени, съвсѣмъ добри и здрави, но само ще струватъ 150 марки за всѣки вагонъ повече.

При това, позволявамъ си да приложа тукъ и фотографиитѣ на казанитѣ вагони.

Надѣя се, че при тѣзи отъ една страна вигодни за държавата условия, Почитаемото Министерство ще вземе въ внимание офертата ми.

Съ почитание: Сал. Вайсенбергъ.

Сал. Вайсенбергъ
София и Пловдивъ.

София, 20 юлий 1900 г.

До Почитаемото Министерство на Обществените Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Тукъ.

Вслѣдствие устното запитване на главния секретарь на Министерството, г. Л. Вълчевъ, и въ допълнение на офертата ми за продажба на товарни вагони, съ дата 14 юлий т. г., имамъ честь да добавя, че вагонитѣ ще бѫдатъ на разположението на пратеника на Министерството за приемване и готови за изпращане въ 3—4 недѣленъ срокъ отъ деньтъ на порѫчката.

Съ почитание: Сал. Вайсенбергъ.

Слѣдъ получването на тия и още нѣколко прѣдложения, отдѣлението на тракцията, прѣзъ мѣсецъ юлий, е прѣдставило на министра приказъ за назначение на една комисия отъ началницитѣ на отдѣления Поповъ, Каракашевъ и Манафовъ и инжинеръ П. Тихоловъ, която да разгледа тия прѣдложения и да доложи писменно за резултата. Върху този приказъ, който не е подписанъ, е поставена отъ Д. Тончевъ резолюция, че нѣма нужда отъ комисия и че съ работата, т. е. съ разглеждането на прѣдложенията по вземането подъ наемъ на вагони и машини, ще се занимава самъ началникътъ на отдѣлението Манафовъ.

Ето този приказъ и поставената върху него резолюция отъ Д. Тончевъ.

Приказъ

№ . . .

Нѣма нужда отъ комисия. Съ тази работа ще се занимава само г. Манафовъ.
Д. Т.

Назначавамъ комисия отъ началницитѣ на отдѣленията Поповъ, Каракашевъ и Манафовъ, и инжинера П. Тихоловъ, която да разгледа подаденитѣ оферти за наемане на локомотиви и вагони и да ми доложи писменно за резултата.

София, . . юлий 1900 г.

Министръ:

Разглеждането и прѣцѣнението на полученитѣ прѣдложения по една доставка, която се прави за смѣтка на Държавата, не точно по правилата за доставкитѣ чрѣзъ малонаддаване, а по търговска кореспонденция, както е въ случая, е много важно и свързано съ голѣма отговорность. Важно е разглеждането на прѣдложенията, които сѫ получени по такава една доставка, защото при оцѣнението имъ трѣбва да се държи смѣтка не само отъ прѣдлаганитѣ цѣни, но и отъ много други условия и обстоятелства, които много пѫти правятъ трудно да се опрѣдѣли, кое отъ прѣдложенията е най-износно за Държавата. Прѣдоставянето на едно само лице да се произнесе по

този въпросъ прѣдставлява голѣмъ рискъ за интереситѣ на Държавата, за смѣтка на която сж направени прѣдложенията. Нѣма съмнѣние, че и началникътъ на тракционното отдѣление така е погледналъ на разглеждането и прѣцѣнението на полученитѣ прѣдложения по наемането на вагони и машини и затова е прѣдставилъ приказъ за назначение на една комисия, която да разгледа тия прѣдложения и да се произнесе, кое отъ тѣхъ е най-износно за Държавата. Министрътъ, който е билъ натоваренъ съ управлението и пазенето на държавнитѣ интереси, въ кржга на вѣдомството, което е управлявалъ, е намѣрилъ, че нѣма нужда отъ никаква комисия, която да се произнесе по износностьта на полученитѣ прѣдложения за наемане на 250 вагони и 10 машини за нуждитѣ на Държавата, и е оставилъ самъ началникътъ на отдѣление да се занимава съ тази работа. Това разпореждане на тогавашния Министръ на Общественитѣ Сгради, Д. Тончевъ, което не се съгласува, нито съ реда, по който се е искало да вземать подъ наемъ вагонитѣ и машинитѣ, нито съ обязаностьта му като министръ да пази държавнитѣ интереси, не може освѣнъ да ни докара до заключение, че той е отказалъ да назначи исканата комисия отъ началника на отдѣлението, защото е искалъ да си запази по-голѣма свобода за да води по-нататъкъ произволно и несъобразно съ интереситѣ на Държавата работата по наемането на вагони и машини. Само така може да се обясни отказването на Тончева да назначи една комисия, която да разгледа полученитѣ прѣдложения за исканитѣ подъ наемъ вагони и машини, но не и другояче. Оттукъ още се проявява намѣрението на Тончева, което направлява по-нататъшнитѣ му разпореждания, да води работата по наемането на вагони и машини несъобразно съ интереситѣ на Държавата, които му сж били повѣрени да управлява и да пази, а съгласно съ ония на приближенитѣ му лица, които сж били заинтересувани въ тая работа. Това намѣрение, което тукъ се проявява много прикрито, се показва по-нататъкъ, както ще видите, въ много открита форма и прѣобладава всичкитѣ му разпореждания, които е направилъ, подиръ завръщането му отъ Цариградъ, по прѣглеждането и приемането на прѣдложенитѣ за купуване отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и машини, съ което се е свършилъ въпросътъ за вземането подъ наемъ на вагони и машини.

Нѣколко дни слѣдъ прѣдставянето на приказа за назначението комисия за разглеждане на полученитѣ прѣдложения за наемъ на вагони и машини Д. Тончевъ е заминалъ за Цариградъ и е оставилъ Т. Иванчовъ да управлява Министерството на Общественитѣ Сгради. Сега, слѣдъ поемането управлението на Министерството отъ Т. Иванчовъ, С. Вайсенбергъ му прѣдава прѣдложението си отъ 14 юлий, което управляющиятъ изпраща на главния секретарь Л. Вълчевъ, съ резолюция да направи и му прѣдстави една обстоятелствена докладна записка по въпроса за наемане и купуване на вагони. Главниятъ секретарь, като взелъ прѣдъ видъ голѣмата важность на въпроса, по който му се иска обстоятелствена докладна записка, и че той не е компетентенъ самъ да се произнесе по него, разпоредилъ да се назначи една комисия отъ инжинеритѣ: П. Поповъ, Ив. Манафовъ, Т. Каракашевъ и П. Тихоловъ, която, подъ негово прѣдсѣдателство, да разгледа подаденитѣ прѣдложения за наемъ на вагони и да се произнесе, кое отъ тѣхъ е най-износно за Държавата. Отъ казаното става явно, че главниятъ секретарь се е възползувалъ отъ резолюцията на Т. Иванчовъ, съ която му се заповѣдва да направи една докладна записка по въпроса за наемане или купуване на вагони, за да прѣдстави отново приказъ за назначението на една комисия, която да разгледа и прѣцѣни полученитѣ прѣдложения по вземането подъ наемъ на вагони, т. е. комисия, назначението на която по-рано бѣше искалъ началникътъ на тракционното отдѣление отъ титулярния Министръ на Общественитѣ Сгради, Д. Тончевъ. Приказътъ за назначението на тази комисия е

билъ направенъ и изпратенъ за подписъ още на 15 юлий, но понеже Управляющиятъ Министерството, Т. Иванчовъ, е заминалъ този день или на сутриньта за Шипка, то подписването му е станало на 25 сжщия мѣсецъ.

Ето този приказъ и писменитѣ обяснения на главния секретарь Вълчевъ по комисията, която се назначава съ него.

Приказъ

№ 1.393.

Назначавамъ комисия, състояща отъ главния секретарь при повѣреното ми Министерство, Л. Вълчевъ, и началницитѣ на отдѣленията Поповъ, Манафовъ и Каракашевъ, и инжинера Тихоловъ, която, подъ прѣдсѣдателството на главния секретарь, да разгледа подаденитѣ оферти за наемъ на вагони, потрѣбни за прѣвозване хранитѣ отъ десетъка и се произнесе, коя отъ офертитѣ е най-износна за Държавата.

Съставения по тоя случай протоколъ да ми се прѣдстави своеврѣменно.

Ст. София, 25 юлий 1900 г.

Управляющи Министерството,
Министъръ на Външнитѣ Работи и Изповѣданията: Т. Иванчовъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сжденето на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването Ви, дали по заповѣдь на министра или по моя инициатива е разпоредено да се назначи комисия, която да прѣгледа подаденитѣ оферти за наемане и се произнесе, коя е най-износна за Държавата и защо приказътъ за назначението на тая комисия носи по-късна дата отъ датата на протокола на комисията, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Съ резолюция на г. Т. Иванчовъ, поставена върху офертата на С. Вайсенбергъ отъ 14 юлий, ми се заповѣдваше да направя една обстоятелствена докладна записка по въпроса за наемане и купуване на вагони. Прѣдъ видъ, обаче, голѣмата важность на въпроса, азъ намѣрихъ, че не е отъ моя компетентность да се произнасямъ самъ по него, заради това се разпоредихъ да се приготви приказъ за назначение на комисия, подъ мое прѣдсѣдателство, състояща отъ г. г. инжиненритѣ: П. Поповъ, Ив. Манафовъ, Т. Каракашевъ и П. Тихоловъ, която да разгледа подаденитѣ оферти за наемъ на вагони и се произнесе, коя е най-износна за Държавата. Тоя приказъ изпратихъ за подписъ г. Т. Иванчову още на 15 юлий, но той не го подписа веднага, защото тоя день или на сутриньта замина за Шипка, и го подписа едва слѣдъ завръщането си. Макаръ приказътъ и да не бѣше подписанъ, азъ още на 18 юлий, прѣзъ врѣме на отсжтствието на г. Т. Иванчовъ, свикахъ комисията, която, слѣдъ като изучи вписанитѣ въ сравнителната таблица резултати отъ подаденитѣ оферти, произнесе се, коя отъ тѣхъ е най-износната въ смисълъ на наемъ. Освѣнъ това, комисията спомена, че е постжпила и оферта за продань на стари вагони, но отбѣлѣжи въ протокола изрично, че сжществующитѣ въ Министерството свѣдѣния за тия вагони сж недостатъчни за да може да се състави едно опрѣдѣлено понятие, и се произнесе, че искането на допълнителни свѣдѣния за тѣхното състояние, както и прѣдвари-

телното имъ прѣглеждане, е необходимо нужно, прѣди да се вземе нѣкакво рѣшение по въпроса за купуване.

Ст. София, 9 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Прѣди да се подпише този приказъ отъ Управляющия Министерството, главниятъ секретарь, Л. Вълчевъ, свикалъ комисията, която се назначава съ него, за да разгледа полученитѣ дотогава прѣдложения за наемане на вагони и машини, а така сжщо и прѣдложението на С. Вайсенбергъ отъ името и за смѣтка на кжщата Шолмайеръ и Малеръ въ Хагенъ за продаване на 200 покрити и 50 открити товарни вагони и 5 тоже товарни машини. Резултатътъ отъ разглеждането и прѣцѣнението отъ комисията на полученитѣ прѣдложения по наемането на вагони, а така сжщо и по прѣдложението на С. Вайсенбергъ за продаване на стари вагони и машини, е изложенъ въ единъ протоколъ отъ 18 юлий 1900 г. Въ този протоколъ комисията изказва мнѣние, че отъ всичкитѣ прѣдложения за наемане на вагони най-износно за Държавата е прѣдложението на кжщата въ Буда-Пеща Ungarische Eisenbahn-Verkehrs Actien-Gesellschaft (Унгарското акционерно желѣзопжтно и за съобщения дружество), която прѣдлага 15-тонови вагони въ добро и здраво състояние срѣщу 4 зл. л. и 95 ст. наемъ за всѣки вагонъ на день. Освѣнъ това, комисията, като е взела прѣдъ видъ цѣната, по която С. Вайсенбергъ отъ името и за смѣтка на кжщата Шолмайеръ и Малеръ въ Хагенъ прѣдлага да продаде на Държавата 250 стари товарни вагони, изказала е мнѣние, че прѣдпочтително се явява купуването на съотвѣтствующето число вагони, *но прибавя, че това зависи изключително отъ качеството на материала, отъ който сж направени, и здравината имъ въ сегашното състояние*. Комисията е намѣрила още, че прѣдставенитѣ отъ С. Вайсенбергъ свѣдѣния по прѣдложенитѣ отъ него стари вагони за купуване не сж достатъчни за да може да си състави едно опрѣдѣлено мнѣние за тѣхъ и счита за нужно изискването на допълнителни свѣдѣния, относително състоянието имъ и качеството на материала, отъ който сж направени. Въ заключение на всичко това, комисията свършва мнѣнието си по прѣдложението на С. Вайсенбергъ за купуване на стари вагони като казва, *че прѣдварителното прѣглеждане на самитѣ вагони е необходимо нужно, прѣди да се вземе нѣкакво рѣшение по въпроса за купуването имъ.*

Два дена слѣдъ разглеждането отъ комисията на полученитѣ прѣдложения за наемане на вагони и за купуване на стари вагони, а именно на 20, се е получило въ Министерството едно прѣдложение отъ кжщата Ganz et C-ie въ Буда-Пеща, съ което сж били прѣдложени за продань 286 съвършено нови вагони. Комисията е разгледала и това прѣдложение веднага слѣдъ получването му и е помѣстила своето прѣцѣнение по него, като добавка въ протокола си отъ 18 юлий. Отъ прѣсмѣтанията, които прави комисията въ тая добавка на своя протоколъ, и отъ съпоставянето на сумата отъ 1.145.260 л. зл., която би платили за 286 съвършено нови 15-тонови вагони, съ сумата отъ 775.348 л. зл., която би платили за стари вагони отъ С. Вайсенбергъ съ сжщия подвигателенъ тонажъ, става ясно, че е било много по-износно за Държавата да се купятъ прѣдложенитѣ съвършено нови вагони отъ кжщата Ganz et C-ie, отколкото прѣдложенитѣ чрѣзъ Вайсенберга отъ кжщата Шолмайеръ и Малеръ въ Хагенъ стари вагони. Това е станало много по-очевидно, когато, както ще видите малко по-послѣ, инжинеръ Дрѣцковъ, който е билъ натоваренъ да прѣгледа прѣдложенитѣ отъ Шолмайера и Малера, чрѣзъ С. Вайсенбергъ, за купуване стари вагони,

е съобщилъ, че тия вагони сж правени прѣди 20—30 години, че сж извадени отъ употрѣбление и че въобще не заслужватъ да се купятъ.

Слѣдъ това, главниятъ секретарь Вълчевъ, като взелъ прѣдъ видъ исказаното мнѣние отъ комисията, че прѣдварителното прѣглеждане на прѣдложенитѣ чрѣзъ С. Вайсенбергъ отъ кжщата Шолмайеръ и Малеръ въ Хагенъ стари вагони за продань е необходимо нужно, прѣди да се вземе нѣкакво рѣшение по въпроса за купуването имъ, разпоредилъ се, по своя собствена инициатива, въ отсжтствието на Управляющия Министерството, да се телеграфира на инжинера Дръцковъ, който се е намиралъ по служебна работа въ Каселъ, да отиде въ Хагенъ да прѣгледа внимателно прѣдложенитѣ отъ Шолмайера и Малера стари вагони и да съобщи веднага, отъ какъвъ материалъ сж направени, колко сж стари и въобще заслужватъ ли да се купятъ. Въ отговоръ на тази заповѣдь отъ главния секретарь, инжинеръ Дръцковъ, съ телеграма отъ 24 юлий, е съобщилъ въ Министерството, че показанитѣ му за прѣглеждане вагони отъ Шолмайера и Малера сж правени прѣди 20—30 години, че сж извадени отъ употрѣбление и че въобще не заслужватъ да се купятъ.

Ето телеграмата на главния секретарь и ония, които сж получени въ отговоръ на нея отъ Дръцкова.

Телеграма

Подадена въ София на 20 юлий 1900 г.

Gusstahlfabrik für Ingenieur Drazkoff,

Bochum.

Направѣте общо прѣглеждане на вагонитѣ отъ фирмата Schollmeyer et Mahler въ Хагенъ и ни съобщѣте веднага отъ какъвъ материалъ сж направени, колко сж стари и въобще заслужватъ ли да ги купимъ и побързайте съ възвръщането си. № 19.722.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

№ 209.

Подадена въ Хагенъ на 21 юлий 1900 г.

Ministerium Offentlichen Arbeiten,

Sofia.

Вагонитѣ се намиратъ Берлинъ. Ще отида тамъ прѣгледамъ.

Дръцковъ.

Телеграма

№ 51.149.

Подадена въ Берлинъ на 24 юлий 1900 г.

Sofia,

Bauten Ministerium.

Вагонитѣ правени прѣди 20 до 30 години, извадени отъ употрѣбление, пръснати разни станции, долнища цѣли желѣзни и дървени съ желѣзни надлъжни греди, звѣздни и пълни колела. Не заслужватъ купуване.

Дръцковъ.

Този отговоръ на инжинера Дръцковъ, при обстоятелствата при които е било направено прѣдложение за продажба на стари вагони и при изказаното мнѣние отъ комисията, която е разгледала полученитѣ прѣдложения по наемането на вагони, че е необходимо нужно да се прѣгледатъ прѣдложенитѣ за купуване вагони, прѣди да се вземе окончателно рѣшение за купуването имъ или не, е отъ много голѣма важность за тѣзи, които искатъ да пазятъ интереситѣ на Държавата. Така е разбралъ този отговоръ и главниятъ секретарь, та, щомъ го е получилъ, е отишълъ веднага да го доложи на Управляющия Министерството, който се е билъ вече завърналъ отъ Шипка. Бързалъ е главниятъ секретарь да съобщи отговора на Дръцкова по прѣгледанитѣ отъ него стари вагони, като е мислилъ, че Т. Иванчовъ ще остане доволенъ отъ разпореждането, което се е направило въ негово отсжтствие, за да се събератъ попълни свѣдѣния по прѣдложенитѣ за купуване стари вагони, и че ще откаже да се занимава повече съ въпроса за тѣхното купуване, слѣдъ като научи, че тѣ сж правени прѣди 30 години, че сж извадени отъ употрѣбление и че, по мнѣнието на инжинера, който ги е прѣгледалъ, не заслужватъ да се купятъ. Това прѣдположение на главния секретарь се е оказало отпослѣ много погрѣшно, защото Т. Иванчовъ не само не е останалъ доволенъ отъ свѣдѣнията, които сж били събрани не по негова заповѣдь, а по собствена инциатива на Министерството, по положението на прѣдложенитѣ за купуване стари вагони, но и никакъ не е обърналъ внимание на тия свѣдѣния. Незадоволствието си отъ разпореждането да се съберать, чрѣзъ подвѣдомственъ на Министерството инжинеръ, свѣдѣния по положението на прѣдложенитѣ отъ С. Вайенбергъ стари вагони за купуване, е изказалъ Т. Иванчевъ въ открита форма съ запитването, което е отправилъ на главния секретарь, когато е билъ отишълъ да му доложи отговора на Дръцкова, по чия заповѣдь е било телеграфирано на инжинера Дръцковъ да направи прѣглеждане на прѣдложенитѣ стари вагони за купуване, и съ непоставянето на никаква резолюция върху този отговоръ.

Ето показанията на главния секретарь, Вълчевъ, по разговора, който е ималъ съ Т. Иванчовъ, по телеграфическия отговоръ на инжинера Дръцковъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сжденето на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: по заповѣдь на Министра ли или по инициатива на Министерството е отправена до г. инжинера Дръцковъ телеграмата отъ 20 юлий въ Каселъ, съ която му се прѣдписва да отиде въ Хагенъ, за да направи едно общо прѣглеждане на вагонитѣ, прѣдложени отъ фирмата Шолмайеръ и Малеръ, и да съобщи отъ какъвъ материалъ сж направени, колко сж стари и въобще заслужватъ ли купуване, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Слѣдъ съставянето на протокола на 18 юлий, понеже комисията бѣше се произнесла, че исканието на допълнителни свѣдѣния за състоянието на старитѣ вагони и тѣхното прѣдварително прѣглеждане е необходимо нужно, прѣди да се вземе нѣкакво рѣшение по въпроса за купуването имъ, и понеже г. Т. Иванчовъ още не бѣше се завърналъ отъ Шипка, кждѣто бѣше заминалъ около 15 юлий, то Министерството поиска да се възползува отъ присжтствието на инжинера Дръцковъ, който по това врѣме се намираше въ Каселъ, по приемане на материали за новитѣ вагони, и му се телеграфира въ горния смисълъ, да замине веднага за Хагенъ и съобщи веднага за резултата отъ прѣглеждането на вагонитѣ. На 21 юлий г. Дръцковъ телеграфира отъ Хагенъ, че вагонитѣ били въ Берлинъ и че отива тамъ да ги прѣгледа, отдѣто на 24 юлий съобщи телеграфически, че вагонитѣ били извадени изъ упо-

трѣбление, пръснати по разни станции и че не заслужватъ купуване. Тая телеграма още сѫщия день докладвахъ на г. Т. Иванчовъ, който бѣше се завърналъ вече отъ Шипка; но понеже той не постави върху нея никаква резолюция, а само се ограничи, *съ единъ видъ незадоволство, да ме пита, защо и по чия инициатива е телеграфирано на г. Дрѫцкова, какво прави той въ Германия, защо ни сѫ били тия свѣдѣния и пр.*, то азъ поставихъ върху телеграмата резолюция, да се приложи къмъ протокола на комисията, слѣдъ което съ него се изпрати на 25 юлий съ надлежния докладъ до Министерския Съвѣтъ.

Ст. София, 9 юлий 1901 г. Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Подиръ това, въпросътъ за наемането или купуването на вагони, съ писмо отъ 25 юлий подъ № 20.421, е внесенъ за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ. Главниятъ секретарь, който, както видѣхме по-горѣ, като не е успѣлъ да убѣди Управляющия Министерството, Т. Иванчовъ, да се откаже отъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ за купуване на стари вагони, разпоредилъ се е да се изпрати, заедно съ другитѣ книжа по въпроса, и телеграмата на Дрѫцкова, съ която се съобщава въ Министерството, че прѣдлаганитѣ за купуване стари вагони не заслужватъ да се купятъ, като е вѣрвалъ, че другитѣ министри, освѣнъ Т. Иванчовъ, ще обърнатъ внимание на изложенитѣ въ нея свѣдѣния и ще отхвърлятъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ, за купуване на стари вагони. За жалость, обаче, и сега главниятъ секретарь се е излъгалъ въ своето прѣдположение, защото, както ще видимъ подиръ малко, и другитѣ министри не сѫ взели въ внимание казаната телеграма на Дрѫцкова и, въ съгласие съ Т. Иванчовъ, сѫ постановили да се купятъ прѣдложенитѣ стари вагони по 1.500 л. зл. единия.

Писмото отъ 25 юлий, съ което е внесенъ въпросътъ за наемането и купуването на вагони за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ, е много кратко и въ него се казва само, че се изпращатъ протоколътъ на комисията отъ 18 сѫщия мѣсецъ, сравнителната таблица съ подаденитѣ прѣдложения и телеграмата на инжинера Дрѫцковъ по въпроса, разрѣшението на който се иска.

Ето това писмо.

Министерство
на
Обществениитѣ Сгради, Пѫтищата
и
Съобщенията.
Отдѣление тракционно.
№ 20.421.

София, юлий 25 день 1900 г.

Господину,
Г-ну Прѣдсѣдателю на Министерския Съвѣтъ.

Господине Прѣдсѣдателю,

Тукъ приложени, като Ви изпращамъ протокола на комисията, сравнителната таблица съ подаденитѣ оферти и телеграмата на инжинера ни Дрѫцковъ, за наемване или купуване на вагони за прѣвозване на хранитѣ отъ десетъка, имамъ честь да Ви помоля, Господине Прѣдсѣдателю, да внесете въпроса за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ.

Управляющъ Министерството,
Министъръ на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията: Т. Иванчовъ.
Главенъ секретарь, инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Началникъ на отдѣлението, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

Освѣнъ това писмо, при дѣлото се намира и друго едно прѣписано на чисто писмо, но не подписано, за внасянето на сжщия въпросъ за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ. Съ това писмо, не само се изпращатъ сжщитѣ книжа, които сж изпратени съ писмото отъ 25 юлий въ Министерския Съвѣтъ, но се излага и цѣлиятъ въпросъ по наемането и купуването на вагони, отъ пораждането му, прѣзъ мѣсецъ май, до внасянето му за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ. Въ него се казва колко прѣдложения сж се получили за наемане на вагони и кое отъ тѣхъ е най-износно за Държавата. Показватъ се въ това писмо така сжщо и полученитѣ прѣдложения за продажба на съвършено нови и стари вагони и прѣдложенията за наемане на машини. Като се излага всичко това, *моли се съ това писмо Министерскиятъ Съвѣтъ да разрѣши по принципъ купуването или наемането на вагони и машини отъ кждѣто се намѣри за най-износно, като се изпратятъ двама компетентни инжинери за да прѣгледатъ материалитѣ на мѣстото и да сключатъ условията за купуването или наемането имъ.*

Ето и това писмо.

Министерство
на
Общественитѣ Сгради, Пжтищата
и
Съобщенията.
Отдѣление тракционно.
№ . . .

София, ... день 1900 г.

Господину,
Г-ну Прѣдсѣдателю на Министерския Съвѣтъ.

Господине Прѣдсѣдателю,

Министерството на Общественитѣ Сгради и пр. съ циркулярно до близкитѣ желѣзнопжтни администрации и публикации въ вѣстницитѣ поиска да наеме 200 покрити и 50 открити вагони, както и 10 тежки товарни локомотиви, всички нужни отъ 1 септемврий т. г. за прѣнасяне хранитѣ, цвѣклото и пр.

На поканата на Министерството се появиха 6 различни прѣдложения, отъ които най-износно, въ смисълъ на наемъ на вагони, бѣше на Ungarische Eisenbahn-Verkehrs-Anstalt въ Budapest. Обаче, сжщата фирма иска да достави покрититѣ вагони въ края на мѣсецъ октомврий, а ние ги искаме за началото на мѣсецъ септемврий, когато ще се почне усиленото движение по прѣнасяне на хранитѣ.

Отъ другитѣ прѣдложения най-износни изглеждатъ прѣдложенията за купуване на вагони, направени отъ кжщитѣ Schollmayer & Mahler въ Hagen, A. Renner въ Braunschweig и Ganz & C-ie въ Budapest. Двѣтѣ първи кжщи прѣдлагатъ да ни продадатъ стари вагони, които, по тѣхното заявление, могли да служатъ най-малко по 4—6 години, а послѣдната — съвършено нови вагони. При условие, че старитѣ вагони сж сравнително добри, покупката на вагони, вмѣсто наемане, се явява като по-износна.

Относително локомотивитѣ има сжщо нѣколко прѣдложения, отъ които:

1) Orenstein & Koppel въ Budapest прѣдлага нѣколко машини подъ наемъ franco Budapest, отъ които само двѣ могатъ донѣйдѣ да послужатъ.

2) Laurent de Deckent прѣдлага да се купатъ двѣ локомотиви, отъ които едната (по-леката) е реновирана съ нова пещь и изглежда да бжде по-добра, за 18.000 л., а другата за 17.000 л. franco Utrecht.

3) Вайсенбергъ прѣдлага 2 локомотиви 3-осни съ по 60 марки германски на день и локомотива franco Braunschweig, и

4*

4) A. Renner отъ Braunschweig прѣдлага 10 локомотиви, отъ които 5 въ най-скоро врѣме, а другитѣ 5 по-късно да продаде по 24.000 марки всѣка franco Braunschweig.

Като излагамъ всичко горѣизложено, имамъ честь да Ви помоля, Господине Прѣдсѣдателю, да внесете въпроса за разглеждане въ най-близкото засѣдание, за да се рѣши по принципъ купуване или наемане на вагони и локомотиви откждѣто се намѣри за по-износно, като се изпратятъ двама компетентни инжинери за да прѣгледатъ материалитѣ на мѣстото и сключатъ условията за купуването или наемането имъ.

Прилага се: 1) докладната на тракцията и движението, 2) протокола на комисията, 3) офертитѣ и 4) останалата прѣписка.

Управляющъ Министерството,

Министъръ на Външнитѣ Работи и на Изновѣданията:

Поиска се отъ надлежнитѣ служащи въ Министерството да обяснятъ, защо въпросътъ за наемането или купуването на вагони не е внесенъ за разрѣшение въ Министерския Съвѣтъ съ това приготвено писмо за тази цѣль, а е внесенъ съ краткото отъ 25 юлий, но тѣ не можаха да си спомнятъ и да ни дадатъ никакви положителни свѣдѣния по въпроса.

При нѣманото възможность да добиемъ положителни свѣдѣния по този въпросъ, ние не можемъ освѣнъ да прибѣгнемъ до прѣдположението, което може да се направи, като се взематъ прѣдъ видъ другитѣ съпроводящи обстоятелства работата. Отъ това, което изложихме досега, се проявява желание у Т. Иванчовъ да дѣйствува по работата не така, както изискватъ интереситѣ на Държавата, а съгласно неговитѣ лични съображения. За провеждането на това желание, писмото за внасянето на въпроса за наемане или купуване на вагони въ Министерския Съвѣтъ, въ което се излага обстоятелствено въпросътъ и се иска отъ Министерския Съвѣтъ да се произнесе по принципъ само за наемането или купуването на вагони и да се изпратятъ двама компетентни инжинери, които да прѣгледатъ материалитѣ на мѣстото и да сключатъ условията за купуването или наемането, е могло много да попрѣчи на Т. Иванчовъ, при другари министри, които държатъ смѣтка само отъ интереситѣ на Държавата, а не и отъ неговитѣ лични съображения. Такава мжчнотия, която е могло да създаде на Т. Иванчовъ изоставеното писмо, за прокарването на проявеното вече отъ него желание да дѣйствува по работата за наемане или купуване на вагони не съобразно съ интереситѣ на Държавата, а споредъ неговитѣ лични съображения, ни докарва до прѣдположението, че това писмо е прѣдставено на Т. Иванчовъ за подписване, но той е отказалъ да го подпише и е далъ заповѣдь да се направи краткото писмо, съ което е внесенъ въпросътъ въ Министерския Съвѣтъ.

Слѣдъ това, А. Ренеръ отъ Брауншвайгъ, отъ името на когото С. Вайсенбергъ на 8 юний е направилъ прѣдложение за даване подъ наемъ на вагони, като се научилъ, вижда се, отъ частни източници, е дошълъ въ София, и на 26 юлий далъ въ Министерството прѣдложение за продаване на 50 открити товарни вагони съ желѣзни стѣни по 1.625 л., 150 сжщо открити товарни вагони съ дървени стѣни по 1.375 л. и 100 покрити съ дървени стѣни по 1.625 л., изплащането на които да стане въ два срока: $^1/_3$ слѣдъ сключването на условието и $^2/_3$ слѣдъ една година, като се плаща за тая сума 6% лихва. Съ това прѣдложение Ренеръ прѣдлага още да продаде 10 машини по 30.000 л. една на друга и съобщава, че е отнелъ правото, което билъ далъ по-рано на С. Вайсенбергъ да дѣйствува отъ негово име прѣдъ Българското Правителство по наемането на вагони.

Това прѣдложение на Ренера главниятъ секретарь Л. Вълчевъ е докладвалъ на 27 юлий на Т. Иванчовъ, който два дена слѣдъ това, а именно на 29 сѫщия, го е изискалъ по телефона отъ Министерството и го е държалъ до 11 септемврий у себе си, безъ да вземе нѣкакво рѣшение по него.

Ето това прѣдложение на Ренера:

А. Ренеръ — Брауншвайгъ. Прѣводъ отъ нѣмски.

26 юлий 1900 г.

До Министерството на Общ. Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,
въ София.

Тъй като се научихъ, че Българското Правителство има нужда отъ 10 локомотиви за товарни тренове и отъ 200 покрити и 50 открити товарни вагони, и понеже съмъ въ положение да доставя такива, позволявамъ си най-учтиво да прѣдставя на Почитаемото Министерство слѣдующата оферта.

Азъ оферирамъ:

1) 50 открити товарни вагони съ желѣзни стѣни по 1.300 марки всѣки единъ;
2) 150 открити товарни вагони съ дървени стѣни по 1.100 марки всѣки единъ;
3) 100 покрити товарни вагони по 1.300 марки всѣки единъ.

Всичкитѣ цѣни се разбиратъ франко отъ моята фабрика, станция Брауншвайгъ. Вагонитѣ се намиратъ въ съвършено годно за употрѣбление положение и тѣ ще бѫдатъ прѣгледани отъ желѣзнопѫтната власть и допуснати безъ прѣпятствие за прѣпращане на „собственитѣ имъ оси“.

Отъ товарнитѣ вагони, около 25% притежаватъ добри рѫчни (на вретено) спирачки.

Освѣнъ това, прѣдлагамъ Ви 10 локомотиви, съ сила споредъ приложения списъкъ, за срѣдна цѣна по 24.000 марки, словомъ двадесеть и четири хиляди марки, тъй сѫщо франко гара Брауншвайгъ. Локомотивитѣ сѫ въ съвършено годно за употрѣбление положение и ще бѫдатъ доставени слѣдъ като се прѣгледатъ отъ властитѣ и снабдени съ надлежнитѣ „изпитателни свидѣтелства“.

Доставката, респективно приготовлението на товарнитѣ вагони за приемане отъ единъ чиновникъ, който ще се изпрати отъ Васъ въ фабриката ми, може да почне въ единъ срокъ отъ 3 до 4 седмици слѣдъ получването на окончателната порѫчка и — понеже всичкитѣ вагони ще трѣбва да се боядисатъ отново — да се свърши въ 2 до 3 седмици.

Отъ локомотивитѣ азъ съмъ въ положение да доставя: 2 локомотиви — слѣдъ 4 седмици; 3 локомотиви — постепенно слѣдъ други 4 до 6 седмици, и останалитѣ 5 локомотиви — въ единъ срокъ отъ други 3 мѣсеци, слѣдъ приеманието на окончателната порѫчка.

Изплащането на товарнитѣ вагони и на локомотивитѣ трѣбва да става слѣдъ приемането имъ отъ Вашия чиновникъ и слѣдъ като се получи въ Министерството издаденото отъ сѫщия свидѣтелство, веднага и безъ всѣкакви държавни или други удръжки.

Азъ заявявамъ, че съмъ съгласенъ и съ това, щото изплащането стойностьта на вагонитѣ и на локомотивитѣ да стане въ два срока, и то „една трета“ въ брой веднага слѣдъ сключването на порѫчката, и останалитѣ „двѣ трети“ отъ цѣлата сума една година слѣдъ порѫчката, заедно съ „шесть на стотѣхъ“ лихви, срѣщу едно държавно задължение прѣдъ моята банкерска кѫща „Zuckschwerott & Beuchel“ въ Магдебургъ.

Този начинъ на изплащане си позволявамъ да прѣдложа най-покорно на Княжеското Българско Правителство, въ случай че не му би било удобно да изплати веднага цѣлата стойность на товарнитѣ вагони и на локомотивитѣ.

шатъ къмъ това врѣме работитѣ си и ще могатъ да ни продадатъ или наематъ тѣхнитѣ локомотиви, то за избѣгване на всѣкаква случайность изказахме мнѣние въ смисълъ, както е изложено въ докладната записка.

София, 9 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Отъ тия обяснения на главния секретарь се вижда ясно, че Управляющиятъ Министерството никакъ не е останалъ доволенъ отъ неговото заявление, което е направилъ въ Министерския Съвѣтъ, да не се бърза съ разрѣшението на въпроса за наемането или купуването на вагони, защото нѣмало сериозни прѣдложения за наемане или купуване на машини, съ които ще се возятъ тия вагони. Незадоволствието на Т. Иванчовъ отъ заявлението за отлагане разрѣшението на въпроса е било толкова голѣмо, щото е отишълъ да упрекава главния секретарь, който е ималъ доблестьта да направи това заявление, че не билъ въ течението на работитѣ въ Министерството и че не му била извѣстна нуждата отъ вагони. Причината, по която Т. Иванчовъ е искалъ по-скоро да се разрѣши този въпросъ и е останалъ много недоволенъ, когато се е поискало отлагането на разрѣшението му, ще се открие отъ послѣдующитѣ дѣйствия, които е направилъ по-нататъкъ по сѫщата работа. Сега се спираме само да констатираме желанието му да се разрѣши по-скоро въпросътъ за наемане или купуване на вагони и незадоволствието, което е изпиталъ, когато, по уважителна причина, се е поискало да се отложи разрѣшението на сѫщия въпросъ.

Тукъ е мѣстото да кажемъ още, че твърдѣнието на главния секретарь, какво до пристѫпването къмъ разрѣшение на въпроса за наемане или купуване на вагони не е имало сериозни прѣдложения за наемане или купуване на машини, е вѣрно, защото прѣдложението, по което, както ще видите по-послѣ, Министерскиятъ Съвѣтъ е възложилъ доставката на 5 машини върху С. Вайсенбергъ, не е постѫпвало никога въ Министерството, дѣто и сега не се намира. Въ дѣлото се намира само единъ прѣписъ отъ такова прѣдложение, взетъ отъ копирната книга на С. Вайсенбергъ, който, както съобщава главниятъ секретарь, станало нужда да се изпрати на Бобо-танова да приема по него машинитѣ.

Въ прѣдидущия день, когато Министерскиятъ Съвѣтъ е пристѫпилъ къмъ разглеждане на въпроса за наемане или купуване, а именно на 26 юлий, А. Ренеръ, който, както казахме по-горѣ, е билъ дошълъ въ София, при заминаването си за Германия е отправилъ до главния секретарь на Министерството едно писмо, въ което между другото казва, че прѣди 6 дни, съ прѣпорѫчано писмо, е оттеглилъ отъ С. Вайсенбергъ прѣдставителството, което му билъ далъ по-рано, и че С. Вайсенбергъ безъ него не е въ положение да достави никакви вагони на Българскитѣ държавни желѣзници, защото само отъ него могълъ да ги вземе, а не и отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ.

Ето това писмо на Ренера.

А. Ренеръ,
въ Брауншвайгъ.

Прѣводъ отъ нѣмски.

Врѣменно въ София, 26 юлий 1900 г.

Многоуважаемий Господинъ Вълчевъ,

Като се осланямъ на разговора, който имахъ тая сутринъ съ Васъ, имамъ честь да Ви съобщя, че тъкмо сега получихъ извѣстия отъ Браунщвайгъ и че още

утрѣ рано въ 8 ч. трѣбва да замина съ Ориентъ-Експресъ, защото въ моята фабрика има да се уреждатъ други търговски работи.

Азъ поддържамъ офертата, която Ви подадохъ днесь, и заявявамъ още единъ пжть, че азъ още прѣди 6 дни оттеглихъ съ прѣпоржчано писмо офертата си отъ г. Вайсенберга.

Г-нъ Вайсенбергъ не е вече, слѣдователно, въ положение да достави товарни вагони или локомотиви.

Възможно е, щото той да казва сега, че ще достави вагони и локомотиви отъ нѣкоя си фирма *Mahler* или Schollmeyer & Mahler въ Хагенъ, но той и това не може да направи, понеже *тая фирма не притежава никакви вагони и локомотиви* и тя би била принудена *отъ мене да купи такива*. Азъ Ви давамъ честната си дума, че г. Вайсенбергъ въобще *не е вече въ положение* да достави на Българското Правителство товарни вагони и локомотиви, слѣдъ като, както съобщавамъ по-горѣ, *азъ оттеглихъ* офертата, която му бѣхъ повѣрилъ на врѣмето.

Ще ми бжде приятно ако чрѣзъ Вашето съдѣйствие азъ получа поржчката, и Ви увѣрявамъ, че азъ ще бжда единъ вѣщъ и най-добъръ доставчикъ на Правителството Ви, съ когото можете да заложите *„пълната си честь.“*

Всѣка друга кореспонденция моля да се изпраща на адреса ми въ Брауншвайгъ.

Понеже доставката трѣбва да стане въ *скоро врѣме,* то очаквамъ бързитѣ Ви свѣдѣния и изпращането на единъ технически чиновникъ (инжинеръ), който да прѣгледа и изпита локомотивитѣ и товарнитѣ вагони въ фабриката ми въ Брауншвайгъ.

Съ високо почитание: А. Ренеръ.

Подиръ това, секретарьтъ на Министерския Съвѣтъ, съ писмо отъ 4 августъ м. г. подъ № 631, е съобщилъ въ Министерството на Общественитѣ Сгради, че Министерскиятъ Съвѣтъ, въ засѣданието си отъ 1 сжщия мѣсецъ, е приелъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ за доставката на 200 покрити и 50 открити вагони и 5 локомотиви и че съ сжщото постановление се натоварва Министерството да изпрати единъ или двама инжинери-механици, които да отидатъ на мѣстото да прѣгледатъ вагонитѣ и локомотивитѣ и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ, че сж въ здраво състояние. Това постановление на Министерския Съвѣтъ, съ писмо отъ 8 августъ м. г. подъ № 21.938, Министерството на Общественитѣ Сгради е съобщило на С. Вайсенбергъ.

Ето постановлението на Министерския Съвѣтъ и писмото на Министерството, съ което се съобщава на С. Вайсенбергъ.

Министерски Съвѣтъ
№ 631
Августъ 4 день 1900 г.
Гр. София.

На № 20.421
отъ 25/VII 1900 г.

За Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

V-то постановление на Министерския Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 1 августъ 1900 г. Протоколъ № 72.

„Приематъ се прѣдложенията на С. Вайсенбергъ за доставката на 200 покрити и 50 открити вагони и 5 локомотиви.

Натоварва се Министерството на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията да изпрати единъ или двама инжинери-механици, които да отидатъ на мѣстото, за да прѣгледатъ вагонитѣ и локомотивитѣ и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ, че сж въ здраво състояние“.

Секретарь: К. Апостоловъ.

Министерство
на
Обществеинтѣ Сгради,
Пѫтищата и Съобщенията.

Отдѣление тракционно.
№ 21.938.

София, 8 августъ 1900 г.

До г. С. Вайсенбергъ,

Тукъ.

Съобщаваме Ви, Господине, че, съгласно рѣшението на Министерския Съвѣтъ отъ 1 того, се приематъ прѣдложенията Ви, подадени въ Министерството на 14 и 20 юлий, за доставката на 200 покрити и 50 открити вагони и 5 локомотиви. Министерството ще изпрати единъ или двама инжинери-механици на самото мѣсто, за да прѣгледатъ вагонитѣ и локомотивитѣ и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ, че сѫ въ здраво състояние.

Главенъ секретарь: Л. Вълчевъ.

За Началника на отдѣлението, инжинеръ: П. Дрѫцковъ.

Слѣдъ врѫчването това писмо на С. Вайсенбергъ, явилъ се при главния секретарь въ Министерството Н. Странски и настоятелно е искалъ да се врѫчи друго писмо на Вайсенберга, въ което да бѫдатъ указани цѣнитѣ, по които се възлага върху него доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ. Главниятъ секретарь отказалъ да удовлетвори това искание на Странски, по причина че въ постановлението на Министерския Съвѣтъ не се показвали такива цѣни. Слѣдъ това Н. Странски си отишълъ и около половинъ часъ подиръ излизането му отъ Министерството секретарьтъ на Министерския Съвѣтъ поискалъ по телефона отъ главния секретарь да му повърне съобщеното постановление по купуването на вагони, защото щѣлъ да изпрати друго вмѣсто него. Малко подиръ това се получава въ Министерството друго писмо, носяще сѫщия № и дата, съ което се съобщава друго постановление на Министерския Съвѣтъ по сѫщия въпросъ, и това постановление се съобщава отново на Вайсенберга, съ писмо отъ 9 августъ м. г. подъ № 22.145.

Ето това друго постановление на Министерския Съвѣтъ и обясненията на главния секретарь и на секретаря на Министерския Съвѣтъ по замѣнението на двѣтѣ постановления:

Министерски Съвѣтъ
№ 631
Августъ 4 день 1900 г.
Гр. София.

На № 20.421
отъ 25/VII 1900 г.

За Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията.

V-то постановление на Министерския Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 1 августъ 1900 г. Протоколъ № 72.

„Удобрява се да се възложи на С. Вайсенбергъ доставката на 200 покрити и 50 открити вагони и 5 локомотиви по прѣдложенитѣ отъ него цѣни и условия, а именно 1.500 л. зл. за единъ вагонъ и 30.000 л. зл. за единъ локомотивъ.

Натоварва се Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията да изпрати единъ или двама инжинери-механици, които да отидатъ на мѣстото, за да прѣгледатъ вагонитѣ и локомотивитѣ и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ, че сѫ въ здраво състояние".

Секретарь: К. Апостоловъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за съдене бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: защо въ дѣлото по наемането и купуването на стари вагони се намиратъ двѣ постановления отъ Министерския Съвѣтъ, съ които се приема прѣдложението на С. Вайсенбергъ за купуването 200 покрити, 50 открити вагони и 5 локомотива, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Съ писмо отъ Министерския Съвѣтъ отъ 4 августъ подъ № 631 се съобщи въ Министерството, че Министерскиятъ Съвѣтъ въ засѣданието си отъ 1 августъ е удобрилъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ за доставката на 200 покрити, 50 открити вагони и 5 локомотива и пр. Това постановление се съобщи на С. Вайсенбергъ съ писмо отъ 8 августъ подъ № 21.938. Слѣдъ изпращането на това писмо, яви се въ Министерството г. Н. Странски и настоятелно искаше да се помѣстятъ въ въпросното съобщение и цѣнитѣ на вагонитѣ и локомотивитѣ, но му се отговори, че нищо не може да се помѣсти повече въ съобщението отъ това, което фигурира въ постановлението. Слѣдъ това Н. Странски излѣзе, не зная кждѣ ходилъ, но подиръ около половина часъ повика ме по телефона секретарьтъ на Министерския Съвѣтъ, г. Апостоловъ, та ми съобщи да му повърна първото постановление, защото щѣлъ да ми изпрати друго, вмѣсто него. Слѣдъ това получихме второто постановление, носяще сжщия № и дата, въ което се указватъ цѣнитѣ, по които се възлага доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ на Вайсенберга и се повърна първото постановление, като се остави отъ него единъ прѣписъ въ дѣлото.

При това считамъ за нужно да съобщя на комисията, че оферта отъ С. Вайсенбергъ за продаване на локомотиви не е постжпвала въ Министерството, а трѣбва да е подадена направо на Управляющия тогава Министерството г. Т. Иванчовъ; ето защо комисията въ протокола си отъ 18 юлий не се е произнасяла по въпроса за наемане или купуване на локомотиви. Понеже отпослѣ се оказа нужда отъ тая оферта, за даване наставления на г. Боботанова по приемането на локомотивитѣ, и като не се намѣри никждѣ — нито въ Министерството, нито въ Министерския Съвѣтъ — то С. Вайсенбергъ едва на 17 ноемврий ни изпрати единъ прѣписъ отъ нея, снетъ отъ копирната му книга.

Ст. София, 10 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

До Почитаемата Парламентарна слѣдствена комисия по съденето на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

На въпроса: какво зная по измѣнението и постановлението на Министерския Съвѣтъ отъ 1 августъ 1900 г., протоколъ № 72, по прѣдложението на С. Вайсенбергъ по даване подъ наемъ и купуване на 250 стари вагона и 5 локомотива, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Главниятъ секретарь на Министерството на Общественитѣ Сгради и пр., Л. Вълчевъ, ме повика по телефона и ми каза, че постановлението на Министерския Съвѣтъ, относително доставката на старитѣ вагони и локомотиви отъ С. Вайсенбергъ, не било пълно, защото не били означени цѣнитѣ на вагонитѣ и локомотивитѣ и ме пита, може ли да се измѣни. Азъ му казахъ, че понеже протоколътъ на Министерския Съвѣтъ не е подписанъ отъ г. г. министритѣ, то може да се измѣни или допълни, ако Министъръ-Прѣдсѣдательтъ се съгласи на това. Вслѣдствие на това азъ отидохъ у дома на г. Т. Иванчовъ, Министъръ-Прѣдсѣдатель, и му докладвахъ за

разговора ми съ Л. Вълчевъ по въпросното постановление и той ми заповѣда да се измѣни постановлението въ смисълъ на второто постановление, находяще се въ дѣлото и съобщено на С. Вайсенбергъ отъ Министерството на Общественитѣ Сгради на 9 августъ с. г. подъ № 22.145.

На въпроса: подписанъ ли е така видоизмѣнения протоколъ отъ присѫтствующитѣ на засѣдание министри, имамъ честь да съобщя, че той е подписанъ само отъ бившия Министъръ-Прѣдсѣдатель Т. Иванчовъ. Сѫщиятъ протоколъ, поднесенъ на г. г. министритѣ за подписване, отказаха да го подпишатъ по разни прѣдлози.

За вѣрностьта на горѣизложеното подписвамъ се саморѫчно днесь въ София на 14 юлий 1901 г.

К. Апостоловъ.
Секретарь на Министерския Съвѣтъ.

Както виждате, второто постановление различава отъ първото не само по това, че въ него сѫ указани цѣнитѣ, по които се купуватъ вагонитѣ и локомотивитѣ, но и въ една друга много сѫществена часть. Прѣдложенията, които е направилъ С. Вайсенбергъ за продажба на стари вагони, сѫ направени отъ името и за смѣтка на Шолмайера и Малера въ Хагенъ, като прѣдставитель на тая кѫща, а не отъ свое име и за собствена смѣтка. Въ първото постановление на Министерския Съвѣтъ, въ което се казва, че се приематъ прѣдложенията на С. Вайсенбергъ за доставката на 200 покрити и 50 открити вагони и 5 локомотиви, доставката се възлага на Шолмайера и Малера, отъ името и за смѣтка на които сѫ направени приетитѣ отъ Министерския Съвѣтъ прѣдложения. Съ второто, обаче, постановление на Министерския Съвѣтъ, въ което се казва, че се удобрява да се възложи на С. Вайсенбергъ доставката на сѫщитѣ вагони, прѣдприятието се възлага не на Шолмайера и Малера, отъ името и за смѣтка на които сѫ били направени прѣдложенията, а върху самия С. Вайсенбергъ. Ето въ какво се заключава сѫществената разлика на първото постановление отъ второто и тази разлика е отъ голѣма важность въ по-нататъшното развитие на работата по купуването на старитѣ вагони. Както ще видите, подиръ малко Шолмайеръ и Малеръ, отъ името и за смѣтка на които С. Вайсенбергъ е направилъ прѣдложението, правятъ направо прѣдложение за продажба на сѫщитѣ вагони и съ това се отказватъ отъ прѣдставителството на С. Вайсенбергъ и оттеглятъ направенитѣ чрѣзъ него прѣдложения. Това обстоятелство като се знае, лесно може да се заключи, има ли сѫществено значение направеното измѣнение въ постановлението на Министерския Съвѣтъ и дали това измѣнение е станало по нѣкоя погрѣшка или умишлено. По първото постановление на Министерския Съвѣтъ, С. Вайсенбергъ, слѣдъ отказването на Шолмайера и Малера отъ неговото прѣдставителство и оттеглянето на направенитѣ чрѣзъ него прѣдложения, не е ималъ право да ходи да дири вагони за да изпълни самъ доставката. Такова право се дава на С. Вайсенбергъ съ второто постановление на Министерския Съвѣтъ, въ което се казва, че се възлага направо върху него доставката на вагони и локомотиви. Така сѫ разбирали това постановление и министритѣ Т. Иванчовъ и Тончевъ, които сѫ го изпълнявали, та, слѣдъ отказването на Шолмайера и Малера да прѣдставятъ на изпратения въ Хагенъ инжинеръ вагони за прѣглеждане, сѫ позволили на С. Вайсенбергъ да ходи да дири отъ другадѣ вагони за да изпълни доставката на стари вагони.

Прѣди съобщението на тия постановления въ Министерството, инжинерътъ Дрѫцковъ, който, както казахме по-рано, е билъ натоваренъ отъ главния секретарь да прѣгледа прѣдложенитѣ отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ за продань

стари вагони, е намѣрилъ, при завръщането си въ София, една телеграма отъ 29 юлий отъ сжщитѣ Шолмайеръ и Малеръ, съ която се прѣдлагатъ сжщитѣ вагони, които сж били прѣдложени по-рано чрѣзъ Вайсенберга, по 750 марки. Въ сжщия день, въ който инжинеръ Дръцковъ се е завърналъ въ София и е намѣрилъ тая телеграма, е получилъ и писмо отъ сжщата кжща, съ което се потвърдява съдържанието на телаграмата и се даватъ нѣкои свѣдѣния за вагонитѣ. Това писмо, заедно съ телеграмата, инжинеръ Дръцковъ прѣдставилъ веднага на началника на тракционното отдѣление, който отъ своя страна ги занесълъ и прѣдставилъ на главния секретарь. Понеже главниятъ секретарь не е зналъ, че Министерскиятъ Съвѣтъ се е билъ вече произнесълъ по въпроса за наемане или купуване на вагони, и прѣдъ видъ на това, че сжщитѣ вагони, за които С. Вайсенбергъ е искалъ по 1.500 л. за единъ, се прѣдлагатъ направо отъ притежателя имъ по 750 марки—станалъ и отишълъ тутакси да доложи това прѣдложение на Управляющия Министерството, като е вѣрвалъ, че ще се даде нужното внимание на него отъ Т. Иванчовъ. Главниятъ секретарь, обаче, останалъ много очуденъ когато управляющиятъ, слѣдъ като изслушалъ доклада му, се обърналъ и му казалъ, че той не счита това прѣдложение за сериозно и че то било единъ видъ шантажъ противъ прѣдложението на Вайсенберга. Слѣдъ това главниятъ секретарь повърналъ телеграмата и писмото на Дръцкова, който на другия день съ писмено заявление ги прѣдставилъ на началника на тракционното отдѣление. По това заявление главниятъ секретарь се е разпоредилъ да се прѣдставятъ съ докладна записка на Управляющия Министерството телеграмата и писмото на Шолмайера и Малера, като се изтъкне, че старитѣ вагони, които се прѣдлагатъ съ тия книжа по 750 марки, сж сжщитѣ вагони, които сж прѣдложени чрѣзъ Вайсенберга по 1.500 л. Нѣма съмнѣние, че главниятъ секретарь се е разпоредилъ да се прѣдстави съ докладна записка прѣдложението на Шолмайера и Малера и да се покаже въ записката че това прѣдложение е за сжщитѣ вагони, които сж прѣдложени чрѣзъ С. Вайсенбергъ, като е вѣрвалъ, че тази докладна записка може да попрѣчи на Т. Иванчовъ да купи вагонитѣ по 1.500 л. чрѣзъ Вайсенберга, когато тѣ се прѣдлагатъ отъ притежателитѣ имъ по 750 марки. Докладната записка се е направила и прѣдставила на Т. Иванчовъ, но той и на нея не е обърналъ никакво внимание, както по-рано не е обърналъ внимание на устния докладъ на главния секретарь по сжщия въпросъ, и поставилъ резолюция върху записката, че въпросътъ билъ вече разрѣшенъ отъ Министерския Съвѣтъ. Въ тази записка се казва, че прѣдъ видъ голѣмата разлика въ цѣната, която прѣдлага С. Вайсенбергъ, и оная, която прѣдлагатъ направо Шолмайеръ и Малеръ за сжщитѣ вагони, и прѣдъ видъ, че Шолмайеръ и Малеръ, съ телеграмата си отъ 2/15 августъ, настояватъ на направеното отъ тѣхъ прѣдложение, се поднася послѣдното на управляющия, за да се произнесе по него. Отъ казаното става явно, че, прѣди да се съобщи въ Министерството взетото постановление отъ Министерския Съвѣтъ по въпроса за наемането или купуването на вагони и прѣди да се съобщи това постановление на С. Вайсенбергъ, сж доложени на Т. Иванчовъ телеграмата и писмото на Шолмайера и Малера, съ които се прѣдлагатъ за продань по 750 марки сжщитѣ вагони, които по постановлението на Министерския Съвѣтъ се купуватъ по 1.500 л. чрѣзъ С. Вайсенбергъ. Това прѣдложение на Шолмайера и Малера, по всѣка вѣроятность, трѣбва да е станало причина, както казахме по-прѣди, за да се измѣни постановлението на Министерския Съвѣтъ въ смисълъ, че се възлага доставката на старитѣ вагони върху самия С. Вайсенбергъ, а не върху лицата, отъ името и за смѣтка на които е билъ направилъ прѣдложението.

Ето писменото заявление на Дръцкова, телеграмитѣ и писмата на Шол
и Малера, докладната записка и обясненията на главния секретарь.

До господина началника на тракционното отдѣление при Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Тукъ.

Въ допълнение на телеграмата ми отъ Берлинъ отъ 24 юлий т. г., честь имамъ да Ви прѣдамъ тукъ приложени, едно писмо отъ 29 юлий и една телеграма отъ 2 августъ, отправена до мене отъ фирмата Шолмайеръ и Малеръ въ Хагенъ, по старитѣ вагони, които сѫщата фирма прѣдлага на Министерството за продань.

Гр. София, 4 августъ 1900 г. Инжинеръ: П. Дръцковъ.

Прѣводъ отъ нѣмски.

Телеграма

№ 56.

Подадена въ Хагенъ на 29 юлий 1900 г.

Инжинеръ Дръцковъ,
София.

Намаляваме продажбната цѣна за 200 закрити и 50 открити употрѣбявани съ нормална ширина товарни вагони на 750 марки парчето, франко тукъ, нето каса, писмо на пѫть.

Шолмайеръ.

Прѣводъ отъ нѣмски.

Телеграма

№ 773.

Подадена въ Хагенъ на 2 августъ 1900 г.

Инжинеръ Дръцковъ,
София.

Молимъ телеграфически отговоръ, дали се рефлектира за товарнитѣ вагони.

Шолмайеръ.

Шолмайеръ & Малеръ. Прѣводъ отъ нѣмски.

Хагенъ, 29 юлий 1900 г.

Г-нъ Инжинеръ Дръцковъ,
София.

Въ свръзка съ Вашитѣ тукъ съ насъ прѣговори, молимъ Ви най-учтиво да ни отговорите съ първа поща, дали вашето желѣзнопѫтно управление рефлектира за 200 парчета съ нормална ширина покрити товарни вагони, които ние тукъ Ви прѣдставихме за сѫщото (управление).

Кошоветѣ (горнището) на тия вагони сѫ:
Сª 6 м., 6,5 и 7 м. дълги,
Сª 2,5 м. широки и
Сª 2 м. високи.
Мѣждуосието на вагонитѣ е
Сª 3,3, 3,5, 3,8 и 4 метра.

Ние ще Ви доставимъ вагонитѣ: $^1/_3$ съ желѣзни надлъжни греди, $^1/_3$ съ желѣзни надлъжни греди и желѣзни челни греди и $^1/_3$ съ съвсѣмъ желѣзно долнище.

За да може да направимъ тоя гешефтъ, ние намаляваме цѣнитѣ до minimum за тия 200 употрѣбявани открити товарни вагони на 750 марки за вагонъ, франко тукъ, нето каса, и Ви молимъ, слѣдъ получаването на тая извънредно износна оферта, да ни телеграфирате, дали Правителството ще я акцептира.

Освѣнъ това, съобщаваме Ви, че може да Ви доставимъ, заедно съ първитѣ, и 50 парчета, употрѣбявани открити съ нормална ширина товарни вагони по 750 марки за вагонъ, франко тукъ, нето каса.

Ние потвърждаваме нашата днешна депеша, която гласи: „Намаляваме продажбната цѣна за 200 закрити и 50 открити употрѣбявани съ нормална ширина товарни вагони на 750 марки парчето, франко тукъ, нето каса, писмо на пѫть.“

Очакваме съ нетърпѣние Вашето телеграфическо съобщение.

Съ почитание: Шолмайеръ.

Шолмайеръ & Малеръ. Прѣводъ отъ нѣмски.

Хагенъ, 2 августъ 1900 г.

Г-нъ Инжинеръ Дрънковъ,

Въ София.

Потвърдяваме днешната си телеграма, която гласи:

„Молимъ телеграфически отговоръ, дали се рефлектира за товарнитѣ вагони“ и очакваме Вашия отговоръ, дали тамкашното управление на държавнитѣ желѣзници е наклонно да се възползува отъ нашата оферта.

Съ високо почитание:

За Шолмайера & Малера, Катвинкеръ.

№ 22.330, 10 августъ 1900. г.

Докладна записка.

Господине Министре,

Въ допълнение на прѣдставенитѣ оферти за наемъ и продажба на стари вагони, подадени отъ разни лица, имамъ честь да Ви изпратя още една телеграма отъ 10 августъ и писмо отъ 11 августъ отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ, съ които послѣдниятъ оферира да ни продаде въпроснитѣ вагони по 750 марки франко Хагенъ.

Приложенитѣ, телеграма и писмо, зарегистрирани подъ № № 30.521 и 31.125, се отнасятъ до сѫщитѣ вагони, за които оферира по-рано сѫщиятъ Шолмайеръ и Малеръ, съ които той настоява да се отговори на прѣдложението му за продажба на вагони, което прѣдложение още на 3 текущия имахъ честьта да Ви докладвамъ устно.

Считамъ за нужно да донеса, че този Шолмайеръ и Малеръ е сѫщиятъ, за вагонитѣ на когото оферира тукашниятъ комисионеръ Соломонъ Вайсенбергъ, понеже Соломонъ Вайсенбергъ въ писмата си заявява, че той ще ни даде вагони, взети отъ Шолмайера и Малера.

Прѣдъ видъ на голѣмата разница на цѣнитѣ въ офертитѣ имъ, и то за едни и сѫщи вагони — а именно Вайсенбергъ иска по 1.500 л. зл., а Шолмайеръ и Малеръ само 750 марки за вагонъ — и прѣдъ видъ на обстоятелството, че послѣдниятъ съ телеграмата си и писмото отъ 2/15 августъ настоява да му се отговори на прѣдложението, съ което доказва, че той поддържа сѫщото си, имамъ честь да Ви поднеса

офертата и телеграмата на Шолмайера и Малера, и тази на Ренера отъ Враунщвайгъ, на благоусмотрѣние, съ молба да се произнесете по въпроса.

Главенъ секретарь, инжинеръ: Л. Вълчевъ.

Началникъ на отдѣлението, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

Съ 6 приложения:

Вх. № № 30.233, 30.521, 31.125, 31.128 и писмото отъ 29 юлий на Шолмайера и Малера до г. Дръцкова.

До Парламентарната комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на г. Тодора Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: поддържамъ ли казаното въ резолюцията ми върху писмото (офертата) на Шолмайера и Малера отъ 29 юлий 1900 г. адресирано до г. Дръцкова, че въпросната оферта съмъ докладвалъ г. Иванчеву още на 3 августъ, и, когато му докладвахъ това, спомнямъ ли си да ми е съобщавалъ, че въпросътъ е разрѣшенъ вече отъ Министерския Съвѣтъ и че прѣдложението на С. Вайсенбергъ е удобрѣно, — честь имамъ да съобща слѣдующето:

Слѣдъ като се е завърналъ г. Дръцковъ на 2 августъ отъ Германия, дѣто бѣше командированъ за приемане на материали за новитѣ вагони и кѫдѣто между 20 и 24 юлий бѣше натоваренъ съ телеграфическа заповѣдь да прѣгледа прѣдложенитѣ отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ стари вагони, намѣрилъ дома си, споредъ казването на г. Манафова, една телеграма отъ кѫщата Шолмайеръ и Малеръ и едно писмо, съ което се потвърдява телеграмата, и двѣтѣ отъ 29 юлий, съ които прѣдлагатъ да продадатъ на Министерството вагонитѣ по 750 марки единия. На сутриньта, 3 августъ, г. Дръцковъ прѣдалъ телеграмата и писмото г. Манафову, който веднага ги донесе при мене и ми доложи съдържанието имъ. Понеже докладътъ до Министерския Съвѣтъ за продаването на сѫщитѣ вагони по 1.500 л. единия бѣше изпратенъ тамъ още на 25 юлий и понеже до тая минута нищо не бѣше ми извѣстно за рѣшението на Министерския Съвѣтъ по тоя въпросъ, прѣдъ видъ важностьта и спѣшностьта на работата, веднага отидохъ да доложа г. Иванчову тая телеграма и писмо, като тръгнахъ додѣто г. Манафовъ бѣше още въ стаята ми. Когато му ги доложихъ, той ми каза това, което съмъ изложилъ въ резолюцията ми, *безъ да съобщи, че въпросътъ за наемането или купуването на вагонитѣ билъ разрѣшенъ вече отъ Министерския Съвѣтъ.* Слѣдъ завръщането ми въ Министерството повърнахъ г. Дръцкову телеграмата и писмото, които сутриньта намѣрихъ на масата си прѣдставени официално при особенъ рапортъ отъ г. Дръцкова, върху който рапортъ поставихъ резолюция, че приложенитѣ къмъ нея телеграма и писмо трѣбва да се прѣдставятъ повторно г. Иванчову съ докладна записка, каквато и се направи, като се изтъкна въ нея, че тия книжа му сѫ докладвани устно и на 3 августъ.

София, 12 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Подиръ това, А. Ренеръ, който, както видѣхме, на 26 юлий е прѣдставилъ направо прѣдложение за продаване на 250 стари вагони и 10 машини, съ писмо отъ 4/17 августъ е поискалъ отъ Министерството да му се съобщи, какво рѣшение се е взело по прѣдложението му. По това писмо, върху което има резолюция отъ главния секретарь, че министърътъ не се билъ произнесълъ по въпросното прѣдложение и че доставката на вагони била вече възложена на Вайсенберга, нищо не се

е отговорило на Ренера. Слѣдъ това, съ писмо отъ 8/21 августъ, сжщиятъ А. Ренеръ е съобщилъ на Министерството, че на 3/16 сжщиятъ мѣсецъ С. Вайсенбергъ му е съобщилъ телеграфически, какво неговото — на Вайсенберга — прѣдложение за доставяне на вагони било прието и че го молилъ да приготви всичко, защото щѣли да дойдатъ инжинери, които да приематъ вагонитѣ въ единъ срокъ отъ три недѣли. Това като съобщилъ Ренеръ на Министерството, явилъ е още, че той нѣма нищо общо съ С. Вайсенбергъ и че нѣма намѣрение да доставя вагони чрѣзъ него. И по това писмо нищо не е отговорено на Ренера, макаръ и съ него да е молилъ да му се съобщи, какво рѣшение се е взело по прѣдложението му. Съ друго писмо пъкъ отъ 16/29 сжщия мѣсецъ Ренеръ е съобщилъ на Министерството, че С. Вайсенбергъ, който пжтувалъ по Германия да дири вагони, не щѣлъ да може да достави никакви вагони и че той билъ готовъ да намали показанитѣ въ прѣдложението му цѣни, слѣдъ като се изпратятъ инжинери да прѣгледатъ вагонитѣ. Върху това писмо, което се е получило въ Министерството на 19 августъ, има поставена резолюция отъ главния секретарь, че ще се отговори по него на Ренера, слѣдъ като се види, дали С. Вайсенбергъ ще прѣдстави вагони за прѣглеждане и слѣдъ като се вземе рѣшение по неговото прѣдложение. Отъ тази резолюция на главния секретарь се вижда ясно, че взимането рѣшение по прѣдложението на Ренера се е отлагало додѣто стане извѣстно, дали С. Вайсенбергъ ще може да намѣри вагони за да изпълни доставката, или, по-право казано, дали Ренеръ нѣма да отстжпи и се съгласи да направи чрѣзъ Вайсенберга доставката на вагони, за което е направилъ направо прѣдложение. Това заключение се подкрѣпя отъ обстоятелството, дѣто сжщиятъ день, 19 августъ, когато Ренеръ е съобщилъ на Министерството, че С. Вайсенбергъ пжтувалъ по Германия да дири вагони и че той е готовъ да намали прѣдложенитѣ отъ него цѣни, слѣдъ като се изпратятъ инжинери да прѣгледатъ вагонитѣ, Министерството е телеграфирало, както ще видите по-послѣ, на изпратения инжинеръ да прѣгледа прѣдставенитѣ отъ Вайсенберга вагони, да се обърне къмъ Ренера въ Брауншвайгъ, защото Вайсенбергъ отъ него щѣлъ да вземе вагонитѣ. Може ли другояче да се тълкува разпореждането на Министерството, дѣто, слѣдъ като е било увѣдомено отъ А. Ренеръ, че той нѣма нищо общо съ С. Вайсенбергъ и че нѣма намѣрение да доставлява чрѣзъ него вагони, е телеграфирало въ Германия на подвѣдомствения му инжинеръ да отиде въ Брауншвайгъ и да поиска отъ Ренера да му прѣдстави за смѣтка на Вайсенберга вагони за прѣглеждане? Ренеръ иска по-скоро да му се съобщи, какво рѣшение се е взело по прѣдложението за доставяне на вагони и съобщава, че той нѣма нищо общо съ Вайсенберга и че не желае чрѣзъ него да доставлява вагони, а Министерството на 19 августъ, когато е получило писмото на сжщия Ренеръ отъ 16/29 августъ, съ което съобщава, че е готовъ да намали прѣдложенитѣ отъ него цѣни, телеграфира на своя инжинеръ да поиска отъ Ренера да му прѣдстави за смѣтка на Вайсенберга вагони за прѣглеждане! Не ли се е искало съ това да се принуди Ренеръ да влѣзе въ споразумѣние съ С. Вайсенбергъ и да достави старитѣ вагони, които притежава, чрѣзъ него, а не направо, както е той желалъ? Ако такава цѣль не се е гонила, можеше ли Министерството да не вземе въ внимание прѣдложението на Ренера за намаление на прѣдложенитѣ отъ него по-рано цѣни, слѣдъ като е станало извѣстно, че Вайсенбергъ намѣрява да вземе вагонитѣ отъ Ренера? Това желание на Управляющия Министерството Т. Иванчовъ най-послѣ Ренеръ разбралъ и на 23 августъ телеграфически съобщилъ, че оттегля направеното отъ него прѣдложение за доставяне на стари вагони, защото се е споразумѣлъ съ Вайсенберга по сжщата доставка.

Ето писмата отъ 4/17, 8/21 и 16/29 августъ и телеграмата отъ 23 августъ на Ренера:

А. Ренеръ,
Брауншвайгъ и пр.

Прѣводъ отъ нѣмски.

Брауншвайгъ, 4/17 августъ 1900 г.

До господина главния секретарь на Министерството на Обществените Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, Л. Вълчевъ,

София, България.

Вслѣдствие посѣщението на г. Айлера, позволявамъ си най-покорно да Ви попитамъ, кога мога да очаквамъ въ Брауншвайгъ идването на г. г. инжинеритѣ, натоварени да прѣгледатъ товарнитѣ вагони и локомотиви.

Надѣвамъ се, че казанитѣ господа ще прѣдприемать въ скоро врѣме това пѫтуване и моля да имате добрината и ме увѣдомите за това своеврѣменно, евентуално да ми се телеграфира.

Между това, прѣпорѫчвамъ се и оставамъ съ високо почитание,

(Подписътъ не се чете.)

А. Ренеръ,
Брауншвайгъ.

Прѣводъ отъ французки.

Брауншвайгъ, 8/21 августъ 1900 г.

До господина главния секретарь на Министерството на Обществените Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, Л. Вълчевъ,

София, България.

Досега не съмъ получилъ отговоръ на моята оферта отъ 26 юлий за доставката на 250 вагони и 10 локомотиви.

Вайсенбергъ ми изпрати на 3 августъ една телеграма съ слѣдующия текстъ: „Министерството прие моята оферта за доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ. Съгласно нашия контрактъ отъ 11 юлий текущата година, моля да приготвите всичко. — Инжинери ще пристигнатъ у Васъ да прѣглеждатъ въ срока, който опрѣдѣлихте, най-късно до три седмици. Вайсенбергъ".

Азъ нѣмамъ никаква работа съ г. Вайсенберга и нѣмамъ желание да доставямъ вагони или локомотиви чрѣзъ г. Вайсенберга. Офертата, която дадохъ на 11 юлий, азъ я оттеглихъ на 20 юлий, нѣщо, което Ви казахъ вече лично и което писахъ въ офертата си отъ 26 юлий.

Моля Ви настоятелно да ми пишете или телеграфирате веднага, какъ стои работата.

Кога ще изпратите инжинеритѣ въ моята фабрика, съгласно офертата ми? За мене е крайно врѣме да мога да доставя вагонитѣ и локомотивитѣ.

Като очаквамъ новини отъ Васъ, поздравлявамъ Ви искренно.

Емилъ Айлеръ.
Инжинеръ и притежатель на фирмата А. Ренеръ
въ Брауншвайгъ, Германия.

А. Ренеръ,
Браунщвайгъ.

Прѣводъ отъ нѣмски.

Браунщвайгъ, 16/29 августъ 1900 г.

До Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата
и Съобщенията,

София.

Както се научихъ сега отъ приятелски менѣ кѫщи, г. Вайсенбергъ отъ София пѫтува тукъ, изъ Германия, за да търси да купи стари лоши вагони.

Азъ може само да Ви увѣря, че на г. Вайсенберга тукъ *абсолютно е невъзможно* да получи дѣйствителни добри вагони. Понеже само азъ едничъкъ се намирамъ въ приятното положение да Ви доставя веднага 4—500 дѣйствително добри, внимателно поправени и гарантирани за движението имъ (Lauffähige) вагони, които прѣди изпращането ще бѫдатъ ревизирани отъ желѣзнопѫтни чиновници, сѫщо и 10 съвършено сигурни за движението локомотиви.

Затова азъ Ви и телеграфирахъ едновремѣнно: „Телеграфирайте, дали сигурно ще получа порѫчката на товарнитѣ вагони и локомотиви; по желание намаление на цѣнитѣ; кога ще дойде инжинеръ", което потвърждавамъ съ настоящето си.

Азъ Ви моля най-учтиво, вслѣдствие на това, да ми отговорите слѣдъ получването на настоящето, дали съ сигурность може да разчитамъ на Вашата почитаема порѫчка, понеже за моитѣ вагони рефлектира и друга една страна (hand), и затова бихъ желалъ съ удоволствие да зная Вашето рѣшение, за да мога, споредъ това, да си направя диспозицията.

Както Ви и телеграфирахъ, по желание азъ съмъ готовъ съ удоволствие да намаля цѣнитѣ, което намаление ще опрѣдѣля слѣдъ прѣглеждането на вагонитѣ.

Азъ се надѣвамъ, че Вие ще ми възложите порѫчката и Ви моля да ми съобщите, кога ще дойде Вашиятъ инжинеръ въ Браунщвайгъ, за да прѣгледа вагонитѣ и локомотивитѣ.

Искамъ да забѣлѣжа още, че ако се удаде на г. Вайсенберга да получи вагони, то сигуръ *не може да бѫдатъ повече отъ 100 парчета* стари лоши вагони, които не заслужватъ (Nicht Werthsind) да се изпратятъ за въ България.

Напротивъ, азъ може повторно да Ви дамъ увѣрение, че отъ мене ще получите *само отлични, внимателно поправени вагони,* за сигурностьта на движението на които азъ вземамъ върху себе си *пълна гаранция*.

Азъ се надѣвамъ за Вашитѣ извѣстия въ случай че тѣ не сѫ на пѫть, слѣдъ получването на настоящето ми и пр.

А. Ренеръ.

Телеграма

№ 219.

Подадена въ Браунщвайгъ на 23 августъ 1900 г.

Министерство на Общественитѣ Сгради,

София.

Понеже подновихъ споразумѣнието съ Вайсенберга, относително доставането на вагони и локомотиви, то оттеглямъ направеното отъ мене въ Министерството прѣдложение.

А. Ренеръ.

Отъ казаното дотукъ става явно, че купуването на 250 вагони и 5 локомотиви е станало, нито по реда за доставкитѣ чрѣзъ публиченъ търгъ, нито пъкъ по оня, който прѣдвижда законътъ за отчетностьта по бюджета, за сключване на условия по съглашение, а по единъ съвършено произволенъ начинъ и непрѣдвиденъ никждѣ въ законитѣ. Казваме, че доставката на тия вагони и локомотиви не е станала по реда за сключване на доброволни съглашения, защото този редъ изисква констатирането по-напрѣдъ съ постановление на Министерския Съвѣтъ, удобрено отъ Негово Царско Височество Княза, причинитѣ, които изискватъ извършването на доставката по доброволно съглашение, а не чрѣзъ публиченъ търгъ. Въ дадения случай нѣма такова постановление на Министерския Съвѣтъ, каквото изисква законътъ, а има само едно постановление, неудобрено отъ Негово Царско Височество Княза, съ което се възлага доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ на С. Вайсенбергъ.

За изпълнение постановлението на Министерския Съвѣтъ по доставката на 250 вагони и 5 машини, което разгледахме по-рано и въ което се казва, че ще се изпрати единъ или двама инжинери-механици, които да отидатъ на мѣстото да прѣгледатъ вагонитѣ и машинитѣ и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ въ здраво състояние, съ приказъ отъ 16 августъ подъ № 1.597 е командированъ инжинерътъ при тракционното отдѣление, П. Тихоловъ, да прѣгледа прѣдложенитѣ за даване подъ наемъ и продаване вагони и машини, находящи се въ Хагенъ. Възъ основание на този приказъ, съ телеграма отъ 17 сжщия мѣсецъ е съобщено на инжинера Тихоловъ въ Каселъ, че е прието прѣдложението на С. Вайсенбергъ за доставяне на 250 вагони и 5 машини отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ, съ условие да се приематъ, ако сж въ здраво състояние, и му е прѣдложено да отиде да ги прѣгледа най-внимателно и да съобщи телеграфически тѣхното положение, заслужватъ ли вагонитѣ 1.500 л. единия и машинитѣ 30.000 л. едната и отговарятъ ли на цѣльта, за която сж прѣдназначени. Сжщиятъ день, като се потвърдява съ писмо съдържанието на тая телеграма, даватъ се отъ Министерството на Тихолова още нѣкои наставления и му се прѣдписва, слѣдъ като съобщи телеграфически за общото положение на прѣгледанитѣ вагони и локомотиви, да изложи въ единъ обстоятелственъ рапортъ подробно тѣхното положение, съ подробно описание на тѣхнитѣ части. Въ изпълнение на тази заповѣдь, Тихоловъ е отговорилъ на 19 августъ отъ Хагенъ, че Шолмайеръ и Малеръ отказали да му прѣдставятъ вагони и локомотиви за прѣглеждане, като казали, че тѣ нѣмали нищо общо съ С. Вайсенбергъ. Въ отговоръ на тази телеграма прѣдписало се е на Тихолова да се обърне къмъ Ренера въ Брауншвайгъ, отъ когото, споредъ казването на Н. Странски, Вайсенбергъ щѣлъ да вземе вагонитѣ и локомотивитѣ. Слѣдъ това, на 28 августъ се е телеграфирало отъ Министерството на началника на тракционното отдѣление, Манафовъ, който се е намиралъ по служебна работа въ Хановеръ, на връщане да се отбие въ Брауншвайгъ и да прѣгледа неофициално вагонитѣ и локомотивитѣ на Ренера, които тогава прѣдлагалъ Вайсенбергъ.

Отъ тая телеграма до Манафова, както и отъ писмото, съ което се потвърдява тя, а така сжщо и отъ другитѣ разпореждания, които сж се направили по прѣглеждането на вагонитѣ, се вижда, че Министерството е разбирало, какво съ постановлението на Министерския Съвѣтъ се е разрѣшило купуването на прѣдложенитѣ отъ Шолмайера и Малера въ Хагенъ стари вагони.

Ето приказътъ за командирането на П. Тихоловъ, писмото и телеграмитѣ до него и неговия отговоръ и телеграмата и писмото до Манафова:

Приказъ

№ 1.597.

Инжинерътъ при тракционното отдѣление, П. Тихоловъ, се командирова за да прѣгледа прѣдложенитѣ за даване подъ наемъ и продаване локомотиви и вагони, находящи се въ Хагенъ.

София, 16 августъ 1900 г.
Управляющъ Министерството,
Министъръ на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията: Т. Иванчовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 17/30 августъ 1900 г.

Вегманъ, за инжинеръ Тихоловъ,

Каселъ.

Приeто прѣдложението Вайсенбергъ купуване двѣстѣ покрити, петдесеть открити вагони по петнадесеть стотинь отъ Шолмайера и Малера въ Хегенъ и петь локомотиви по тридесеть хиляди лева подъ условия да се приематъ само ако сѫ въ здраво състояние. Прѣгледайте ги най-тщателно и отговорѣте телеграфически, писменно тѣхното положение, заслужватъ ли тая цѣна и отговарятъ ли на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Защо адресътъ Ви въ Хагенъ. № 22.987.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Министерство
на
Общественитѣ Сгради,
Пѫтищата и Съобщенията.
№ 23.052.
17 августъ 1900 г.
София.

До инжинера Тихоловъ,

Въ Каселъ.

Потвърждаваме телеграмата си отъ днесь подъ № 22.987, която гласи: „. . . . .“

При това съобщаваме Ви, че при прѣглеждането на вагонитѣ и локомотивитѣ трѣбва да обърнете най-сериозно внимание, като констатирате положението на всичкитѣ имъ части, а именно: пещь, котелъ, трѫби, арматура, движение колооси, яйове, мазилни кутии, тампони, влачилни куки, съединителни вериги, спирачки, долнище, горнище, отъ какъвъ материалъ всѣка една часть и въ какво положение се намира; трѣбва да прѣгледате всичкитѣ вагони и локомотиви, или по-голѣмата часть отъ тѣхъ, прѣди да си дадете заключението. Въ телеграфическия си отговоръ ще трѣбва да ни съобщите общото положение на всичкитѣ вагони, като си дадете и мнѣнието, дали можемъ ги употрѣби за цѣльта, за която сѫ прѣдназначени, заслужватъ ли тая цѣна и въ здраво ли положение се намиратъ; веднага послѣ това въ единъ обстоятелственъ рапортъ ще изложите подробно тѣхното положение, сѫщо и на локомотивитѣ, като направите едно подробно описание на вагонитѣ и локомотивитѣ, респективно тѣхнитѣ отдѣлни части, като означите положението и материала имъ и си дадете мнѣнието, както е поменато по-горѣ.

При това, трѣбва да ни съобщите точния си адресъ въ Хагенъ, като наредите писмата или телеграмитѣ ни да Ви се прѣпращатъ веднага тамъ, дѣто се намирате, въ случай че отсжтствувате по прѣглеждане или приемане на материали, за да може слѣдъ това да дадемъ подробни инструкции за по-нататъшното Ви дѣйствие.

Главенъ секретарь: Л. Вълчевъ.

Началникъ на отдѣлението: Ив. Манафовъ.

Телеграма

№ 81.

Подадена въ Каселъ на 19 августъ 1900 г.

Министерство на Общитѣ Сгради,

София.

Шолмайеръ казва, че нѣма нищо общо съ Вайсенберга; той нѣмалъ право да дѣйствува отъ името на Шолмайера. Не ми показа никакви вагони, нито локомотиви. Вегманъ изпраща до 15 септемврий новъ стилъ 125 вагони. Заминавамъ София.

Тихоловъ.

Телеграма

Подадена въ София на 19 августъ 1900 г.

Вегманъ, за инжинера Тихоловъ,

Каселъ.

Не бива да заминете. Обърнѣте се къмъ Ренера въ Брауншвайгъ, който е продавачъ на вагонитѣ и локомотивитѣ на Вайсенберга. Изпълнѣте точно прѣдадената ни по-рано заповѣдь. Отговорѣте и чакайте Брауншвайгъ. Съобщѣте адреса си. № 23.499.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 28 августъ 1900 г.

Maschinenfabrik Linder Hanover ou Cassel

Ingenieur Manafoff.

На връщане заминѣте Брауншвайгъ, прѣгледайте неофициално вагонитѣ локомотивитѣ, които сега прѣдлагатъ отъ Ренера. Тихоловъ тамъ хотелъ Метрополъ. Карти изпращаме Вегманъ. № 24.628.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Министерство
на
Обществените Сгради,
Пжтищата и Съобщенията
№ 24.631.
28 августъ 1900 г.
София.

До Господина Ив. Манафовъ,
(Началникъ на тракц. отдѣление)

Въ Каселъ.

Потвърждаваме телеграмата си отъ днесь, която гласи: „На връщане заминѣте Брауншвайгъ, прѣгледайте неофициално вагонитѣ локомотивитѣ, които сега прѣдлагатъ отъ Ренера. Тихоловъ тамъ хотелъ Метрополъ. Карти изпращаме Вегманъ,“ която потвърждаваме.

Това като Ви съобщаваме, умолявате се, Господинъ Началникъ, да отидете въ Брауншвайгъ и прѣгледате вагонитѣ и локомотивитѣ, които сега Вайсенбергъ прѣдлага да достави отъ Ренера. Това Ваше прѣглеждане трѣбва да бжде неофициално, безъ да вземате нѣкакво участие въ официалното приемане, което ще се извърши отъ инжинера Тихоловъ.

Даването по-нататъшни заповѣди за Васъ ще става чрѣзъ Вегмана въ Каселъ; затова разпоредѣте да Ви съобщаватъ, дѣто се намирате.

Главенъ секретарь: Л. Вълчевъ.

За Началника на отдѣлението, инжинеръ: П. Дръцковъ.

Слѣдъ това, инжинеръ П. Тихоловъ, съгласно заповѣдьта на Министерството, е отишълъ въ Брауншвайгъ, отдѣто, слѣдъ като прѣгледалъ показанитѣ му вагони и локомотиви отъ Вайсенберга, съ телеграма отъ 4 септемврий е съобщилъ за общото положение на прѣгледанитѣ стари вагони. Съ тази телеграма инжинеръ П. Тихоловъ, между другото, съобщава, че прѣгледанитѣ отъ него стари вагони сж правени прѣди тридесеть и повече години, не струватъ повече отъ 500 л. единия и че не отговарятъ на цѣльта, за която сж прѣдназначени. Тази телеграма е получилъ направо Управляющиятъ Министерството Т. Иванчовъ, който, веднага слѣдъ получването ѝ, повикалъ у дома си главния секретарь и е поискалъ мнѣнието му по нея. Главниятъ секретарь, като прочелъ телеграмата, отговорилъ, че въ туй положение, въ каквото Тихоловъ описвалъ прѣгледанитѣ отъ него вагони, тѣ не могатъ да бждатъ приети. Въпрѣки това мнѣние на главния секретарь, Т. Иванчовъ му заповѣдалъ да направи телеграма до Тихолова, въ която да му се каже, че той може да приеме вагонитѣ, които отговарятъ на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ условия, а именно да могатъ да служатъ четири години съ малки поправки, а така сжщо да приеме и двѣтѣ триосни локомотиви. Главниятъ секретарь, като намѣрилъ, че исканото разпореждане отъ Управляющия Министерството е въ противорѣчие съ съобщенитѣ отъ Тихолова данни за положението на прѣгледанитѣ отъ него вагони и локомотиви, а освѣнъ това е несъобразно съ интереситѣ на Държавата, счелъ за нужно, прѣди да изпълни заповѣдьта на Управляющия, да поиска мнѣнието и на най-компетентнитѣ по този въпросъ чиновници въ Министерството, инжинеритѣ Манафовъ и Захариевъ, та имъ поржчалъ, като вематъ прѣдъ видъ съобщенитѣ отъ Тихолова свѣдѣния по прѣгледанитѣ отъ него вагони, да се произнесатъ, дали тия вагони ще могатъ да отговарятъ на цѣльта, за която сж прѣдназначени, и да изложатъ мнѣнието имъ въ една докладна записка.

Прѣди, обаче, да се приготви исканата докладна записка, Т. Иванчовъ повикалъ у дома си главния секретарь, комуто, слѣдъ като казалъ, че той управлява Министерството, а не нѣкой другъ, заповѣдалъ веднага, макаръ и да е било късно

вечерьта, да се направи исканата телеграма до Тихолова и да му се изпрати за подписъ още сжщата вечерь. Слѣдъ това, главниятъ секретарь отишълъ у дома си, дѣто, като събралъ нужнитѣ служащи, съставилъ исканата телеграма и веднага я изпратилъ на Т. Иванчовъ за подписване. Тая телеграма, която е била съставена отъ главния секретарь, отъ началника на тракционното отдѣление и отъ инжинера Захариевъ, както се вижда, не е удовлетворявала напълно искането на Управляющия Министерството, та е била задържана отъ него и вмѣсто нея изпратена друга, написана отъ частния му секретарь, Папазовъ. Съ тая телеграма, написана по всѣка вѣроятность, по диктовката на самия Т. Иванчовъ, се прѣдлага на Тихолова да приеме всички ония вагони измежду прѣдставенитѣ му, които би могли да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки, а така сжщо и двѣтѣ триосни локомотиви. Тукъ трѣбва да се забѣлѣжи, че се прѣдписва на инжинера Тихоловъ да пристжпи къмъ приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, когато, както видѣхме прѣди малко, той е билъ натоваренъ съ приказа за командироването му само да прѣгледа внимателно тия вагони и локомотиви и да рапортира въ какво положение се намиратъ. Прѣдписало се е това на Тихолова, защото съ една телеграма, която е получилъ Т. Иванчовъ въ сжщия день, въ който е получилъ и телеграмата на Тихолова по положението на прѣгледанитѣ вагони и локомотиви, С. Вайсенбергъ се е оплаквалъ, че правителствениятъ делегатъ ималъ заповѣдь само да прѣгледа вагонитѣ и локомотивитѣ и е поискалъ да се прѣдпише на сжщия да пристжпи къмъ приемането на тия, които отговарятъ на прѣдложенитѣ отъ него условия. Тази телеграма на С. Вайсенбергъ е единствената причина, дѣто Т. Иванчовъ е искалъ, колкото е възможно по-скоро, да се прѣдпише на инжинера Тихоловъ, когото е билъ командировалъ само да прѣгледа вагонитѣ и локомотивитѣ и да му рапортира за положението имъ, да пристжпи къмъ приемането на ония, които могатъ да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки, а не че е имало голѣма нужда отъ тѣхъ, та е трѣбвало много да се бърза. Изпратениятъ инжинеръ-механикъ да прѣгледа внимателно прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви и да рапортира за положението имъ съобщава, че прѣдставенитѣ му вагони сж правени прѣди тридесеть и повече години, че не струватъ повече отъ 500 л. и че не отговарятъ на цѣльта, за която сж прѣдназначени, а Управляющиятъ Министерството, Т. Иванчовъ, бърза, колкото е възможно по-скоро, да му прѣдложи, въ отговоръ на телеграмата, съ която съобщава тия свѣдѣния, че той трѣбва да приеме всички ония вагони измежду прѣдставенитѣ му, които би могли да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки! Министерскиятъ Съвѣтъ разрѣшава да се купятъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви по исканитѣ отъ него цѣни и заповѣдва да се изпрати единъ или двама инжинери-механици отъ Министерството, които да отидатъ да прѣгледатъ на мѣстото прѣдложенитѣ вагони и локомотиви и да ги приематъ, ако ги намѣрятъ въ здраво състояние, а Управляющиятъ Министерството, Т. Иванчовъ, въ отговоръ на телеграмата, съ която изпратениятъ инжинеръ съобщава, че намира прѣгледанитѣ вагони и локомотиви негодни за цѣльта, за която сж прѣдназначени, му прѣдписва да приеме всички ония, които би могли да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки! Не открива ли това разпореждане на Т. Иванчовъ, че неговото желание е да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви, безъ да се прѣдирва много, дали тѣ отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и дали ще могатъ да послужатъ на цѣльта, за която сж прѣдназначени? Може ли другояче, ако не съ това желание на Т. Иванчовъ, да се обясни оставянето безъ внимание съобщенитѣ отъ инжинера Тихоловъ толкова важни свѣдѣния, по положението на старитѣ вагони

и локомотиви, които му се прѣдлага да приеме? Не; основание за направеното отъ Т. Иванчовъ разпореждане до Тихолова, слѣдъ съобщението му, че прѣгледанитѣ вагони сж правени прѣди тридесеть и повече години, че не струвать повече отъ 500 л. и че не ще могать да отговарятъ на цѣльта, за която сж прѣдназначени, не може да се дири другадѣ, освѣнъ въ телеграмата на С. Вайсенбергъ, съ която сѐ иска това разпореждане, и въ желанието на самия Т. Иванчовъ да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви, безъ да се прѣдирва много, дали отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и дали ще могатъ да послужатъ за цѣльта, за която сж прѣдназначени. Това заключение се укрѣпва още повече като се взематъ прѣдъ видъ изложенитѣ разсжждения и съображения въ изисканата отъ главния секретарь, както казахме по-горѣ, докладна записка отъ най-компетентнитѣ по въпроса инжинери въ Министерството, които разсжждения и съображения, споредъ поставената резолюция отъ главния секретарь върху тая записка, сж били съобщени на Т. Иванчовъ, прѣди да му се прѣдстави исканата телеграма до Тихолова. Въ тая докладна записка началникътъ на тракционното отдѣление и оня на материалното бюро, като обсжждатъ на дълго и широко прѣдлаганитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви, по съобщенитѣ отъ Тихолова свѣдѣния за тѣхното положение, изказватъ мнѣние, че нито вагонитѣ, нито локомотивитѣ ще могатъ да отговарятъ за цѣльта, за която сж прѣдназначени. И при това категорично мнѣние на най-компетентнитѣ по въпроса инжинери-механици, че прѣдставенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви за прѣглеждане не ще могатъ да послужатъ за цѣльта, за която сж прѣдназначени, Т. Иванчовъ е настоялъ да се прѣдложи телеграфически на Тихолова, да пристжпи къмъ приемането на тия вагони и локомотиви. Нѣма съмнѣние, че Т. Иванчовъ е настоялъ да се прѣдпише, за да се пристжпи къмъ приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ, като е вѣрвалъ, че инжинеръ Тихоловъ, комуто се прѣдписва това, ще разбере желанието му и ще приеме, съгласно това негово желание, прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви. За жалость, обаче, Тихоловъ, макаръ и да разбралъ желанието му, отказалъ да се съобрази съ него и отговорилъ веднага на телеграмата, съ която му прѣдписалъ да пристжпи къмъ приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ, че тѣ сж извадени отъ употрѣбление отъ прускитѣ желѣзници и че той не може да приеме подобни вагони. Тази телеграма на Тихолова е била веднага, слѣдъ получването ѝ, изпратена на Управляющия Министерството, Т. Иванчовъ, който не я повърналъ въ Министерството, а я задържалъ у себе си. Въ дѣлото се намира прѣписъ отъ нея, прѣдставенъ отъ Тихолова.

Ето телеграмата на Тихолова отъ 3 септемврий, телеграмата на С. Вайсенбергъ отъ сжщата дата, отговорътъ на Т. Иванчовъ отъ 5 сжщия мѣсецъ, обясненията на главния секретарь, Л. Вълчевъ, по този отговоръ и ония на частния секретарь на Министра-Прѣдсѣдателя, Папазовъ, докладната записка на началницитѣ на отдѣление Манафовъ и Захариевъ и отговорътъ отъ Тихолова на телеграмата отъ 5 септемврий

Телеграма

№ 3.217.

Подадена въ Берлинъ на 3 септемврий 1900 г.

София, България,

Министерство Общитѣ Сгради.

Вагонитѣ тридесеть и повече годишни, конструкция иматъ различна, сжщо резервни части, долнища, изключая надлъжнитѣ греди, повечето дървени, материалътъ

недостатъчно здравъ, ще изискватъ чести поправки, не струватъ повече отъ петстотинъ лева единия, локомотивитѣ (двѣ непрочитаеми думи) стари, скарна повърхность малка, пещитѣ съ значителни поврѣди, изключая двѣ съ три, всички съ двѣ свързани оси, употрѣбими само двѣтѣ съ три свързани оси, слѣдъ ревизиране казанитѣ, смѣнение пещьта на едната, извършване върху тѣхъ нужния ремонтъ, поправкитѣ не могатъ станатъ прѣди четири недѣли, струватъ най-много петнадесеть хиляди лева. Адресъ Савой-хотелъ.

Тихоловъ.

Телеграма

№ 3.787.

Подадена въ Берлинъ на 3 септемврий 1900 г.

София.

Министру Президенту, Управляющи Общитѣ Сгради, Иванчовъ.

Слѣдъ двѣнедѣлно очакване и обиколка Германия и до Холандия, делегатътъ Министерството казва нѣмалъ заповѣдь приема, натоваренъ само повърхно прѣгледа и рапортира Министерството, стараящъ се намѣри само кусуритѣ, като че ли нови фабрикати ще приема. *Моля заповѣдайте г. Тихолову пристѫпи приемането вагонитѣ локомотивитѣ отговарящи условията;* материала на разположение, закъсняването врѣдно, обрѣменено съ разноски.

Вайсенбергъ, Савой-хотелъ.

Телеграма

Подадена въ София на 5 септемврий 1900 г.

Тихоловъ,
Берлинъ, Савой-хотелъ.

Споредъ приетото отъ Министерския Съвѣтъ прѣдложение на Вайсенберга, Вие трѣбва да приемете всички ония вагони, измежду прѣдставенитѣ Ви, които би могли да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки. Приемѣте сѫщо двѣтѣ локомотиви съ тритѣ свързани оси. Разбира се, че, прѣди да бѫдатъ експедирани приетитѣ отъ Васъ вагони и локомотиви, трѣбва да се поправятъ всичкитѣ имъ поврѣдени части. № 25.811.

Министъръ: Иванчовъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията, при какви условия е подадена на 5 септемврий телеграмата до г. Тихолова и да обясня резолюцитѣ ми поставени върху телеграмата на г. Тихолова отъ 4 септемврий и върху докладната записка отъ г. г. Манафовъ и Захариевъ, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

На 4 септемврий сутриньта, като отивахъ въ Министерството, минавайки покрай кѫщата на г. Т. Иванчовъ, послѣдниятъ ме повика отъ прозореца на стаята си и азъ отидохъ при него. Едноврѣменно съ влизането той ми даде да прочета телеграмата на г. Тихолова отъ 4 септемврий и ме попита за мнѣнието ми. Азъ му отговорихъ, че вагонитѣ и локомотивитѣ въ туй положение, както ги описва г. Ти-

холовъ, не могатъ да бѫдатъ приети. Подиръ това, слѣдъ като размѣнихме нѣколко думи по тоя въпросъ, той ми порѫча да направя една телеграма до г. Тихолова, че той може да приеме вагонитѣ, които отговарятъ на прѣдложенитѣ отъ Вайсенберга условия, а именно да могатъ да служатъ 4 години съ малки поправки. Да приеме сѫщо и двѣтѣ три-осни локомотиви. Тукъ трѣбва да забѣлѣжа, че ми се заповѣдваше да направя телеграма до Тихолова да пристѫпи къмъ приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ, когато той, съгласно приказа за командироването и даденитѣ му наставления, бѣше натоваренъ само да ги прѣгледа най-внимателно, да съобщи въ какво положение се намиратъ и отговарятъ ли за прѣдназначената цѣль. Понеже азъ намѣрихъ, че това разпореждане на г. Управляющия Министерството е въ противорѣчие съ съобщенитѣ отъ г. Тихолова данни за положението на прѣгледанитѣ отъ него вагони и локомотиви, а освѣнъ това и несъобразно съ интереситѣ на Държавата, счетохъ за нужно, прѣди да изпълня заповѣдьта му, да поискамъ мнѣнието и на най-компетентнитѣ по тоя въпросъ чиновници въ Министерството, г. г. Манафовъ и Захариевъ, на които порѫчахъ, като иматъ прѣдъ видъ свѣдѣнията, дадени отъ г. Тихолова, да се произнесатъ, дали прѣгледанитѣ отъ него вагони и локомотиви ще отговарятъ на цѣльта, за която се прѣдназначаватъ, като изложатъ мнѣнието си въ единъ писменъ докладъ. Тоя докладъ, подкрѣпенъ съ моето мнѣние, щѣхъ да прѣдставя на г. Управляющия Министерството и, ако той и слѣдъ това настои да се телеграфира г. Тихолову въ прѣдложения отъ него смисълъ, да изпълня заповѣдьта му. Подиръ обѣдъ, около 4 ч., поискахъ въпросния докладъ, но се оказа, че още не бѣше готовъ. Слѣдъ това, отидохъ на гарата по служебна работа, отдѣто ме извикаха около 6 ч. по телефона отъ Министерството, защото ме викалъ г. Министрътъ. Слѣдъ завръщането ми тамъ, разсилнитѣ ми съобщиха, че г. Иванчовъ нѣколко пѫти искалъ по телефона да му изпратя всички книжа, каквито имало за подписъ, което веднага направихъ и останахъ въ Министерството, за да подпиша текущитѣ писма. Надвечеръ, додѣто бѣхъ още въ Министерството, г. Иванчовъ самъ ме попита по телефона, какво е станало съ порѫчания отъ него отговоръ на Тихоловата телеграма, и когато му съобщихъ, че въпросниятъ отговоръ ще се направи, слѣдъ като му прѣдставя доклада, който по моя порѫчка се прави отъ г. г. Манафовъ и Захариевъ, той ме повика у дома си, за да му дамъ лични обяснения по това. Тамъ заварихъ тогавашния му частенъ секретарь г. Папазова. Слѣдъ като доложихъ г. Министру за моето разпореждане да се приготви тоя докладъ и като му съобщихъ мнѣнието на г. г. Манафовъ и Захариевъ по състоянието на вагонитѣ и локомотивитѣ, споредъ даденитѣ отъ г. Тихолова свѣдѣния, което мнѣние тѣ ми съобщиха, когато имъ прѣдадохъ Тихоловата телеграма, тогава г. Т. Иванчовъ строго ми забѣлѣжи, *че той управлява Министерството, а не другъ нѣкой, че трѣбва да се изпълняватъ неговитѣ заповѣди и поиска веднага да му прѣдставя исканата телеграма. Понеже бѣше вече късно и чиновницитѣ отдавна бѣха излѣзли отъ Министерството, освѣнъ това азъ нѣмахъ нито телеграмата на Тихолова, нито му знаехъ адреса, то помолихъ г. Иванчова да се съгласи да му прѣдставя на сутриньта искания отговоръ; но той настоя това да се направи веднага.* Макаръ по това врѣме и да бѣше тъмно вече, азъ пратихъ разсилния да намѣри г. г. Манафовъ и Захариевъ, на които бѣхъ прѣдалъ Тихоловата телеграма и които знаеха адреса му. Слѣдъ около половина часъ тѣ и двамата дойдоха у дома и въ тѣхно присѫтствие редактирахъ исканата отъ г. Иванчова телеграма, като направихъ черновка и чистовка, и веднага ги пратихъ съ разсилния дома му. На сутриньта, слѣдъ получаването на телеграмата за завеждането ѝ въ изходящия дневникъ, забѣлѣжихъ, че се изпраща г. Тихолову не телеграмата, която азъ бѣхъ съ-

ставилъ, но друга, съ малко по-друго съдържание. Подиръ всичко това, слѣдъ като получихъ доклада отъ г. г. Манафовъ и Захариевъ, поставихъ върху него резолюцията, за да има въ дѣлото бѣлѣжка, при какви условия е съставена и изпратена прѣдметната телеграма до г. Тихолова въ Берлинъ.

София, 10 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

П. П. По-горѣ пропуснахъ да съобщя, че едноврѣменно съ телеграмата на г. Тихолова отъ 4 септемврий, г. Т. Иванчовъ ми прѣдаде и телеграмата на г. Вайсенберга, тоже отъ 4 септемврий, адресирана лично до него, съ което се оплакваше, че делегатътъ на Министерството билъ натоваренъ само съ прѣглеждането на вагонитѣ и локомотивитѣ и да рапортира въ Министерството, и моли г. Министра да заповѣда на г. Тихолова да пристжпи къмъ приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ, отговоряющи на условията.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сждението на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Тодора Иванчовъ.

На запитването отъ комисията: какво си припомнювамъ отъ разговора, който е станалъ на 4 септемврий 1900 г. слѣдъ обѣдъ късно, въ дома на г. Т. Иванчовъ, въ мое присжтствие между бившия Министъръ-Прѣдсѣдатель, Тодоръ Иванчовъ, и бившия главенъ секретарь при Министерството на Общественитѣ Сгради, Лазаръ Вълчевъ, по отговора на една телеграма получена отъ г. инжинера Тихоловъ, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Припомнювамъ си, че миналата есень — мѣсецътъ и деньтъ не мога точно да опрѣдѣля — бѣхъ веднажъ въ домътъ на тогавашния Министъръ-Прѣдсѣдатель, г. Т. Иванчевъ, комуто докладвахъ дѣла и писма отъ Министерството на Външнитѣ Работи. Бѣше вече доста късно (около 9 ч. вечерьта), когато се яви главниятъ секретарь на Министерството на Общественитѣ Сгради, г. Лазаръ Вълчевъ. По това врѣме, тогавашниятъ Министъръ на Общественитѣ Сгради, г. Тончевъ, бѣше въ Цариградъ, та това Министерство се управляваше отъ г. Т. Иванчовъ. Между Т. Иванчовъ и Л. Вълчевъ се завърза разговоръ за нѣкакво си разпореждане, но азъ, като не бѣхъ въ течение на работата, не можахъ да схвана за какво стана дума. Помня само — защото асжь само това разбрахъ — че г. Т. Иванчовъ питаше за нѣкое разпореждане по Министерството на Общественитѣ Сгради, дали е направено. А г. Л. Вълчевъ отговори, че не било още направено и щѣло да остане за слѣдующия день, защото било вече късно. Тогава г. Т. Иванчовъ настоя работата да се свърши още сжщата вечерь и въ разговора каза по едно врѣме: *„Азъ ли управлявамъ това Министерство, или Вие и г. Манафовъ? Въобще разговорътъ трая нѣколко врѣме, защото г. Вълчевъ се противѣше и търсѣше мотиви за отлагане работата до другия день,* като казваше, че Министерството било вече затворено, че чиновницитѣ се били разотишли и др. Самитѣ изговорени думи азъ не запомнихъ, но помня само, че разговорътъ се завърши по слѣдующия начинъ. Г-нъ Иванчовъ запита г. Вълчова: „Ти жененъ ли си? Не си; значи, нѣма кой да те чака у дома. Нѣма нищо ако позакъснѣешъ. Върви още тази вечерь да свършишъ тая работа". Тия думи азъ ги запомнихъ, защото бѣха казани съ шеговитъ тонъ. Слѣдъ това, г. Вълчевъ си

излѣзна, за да отиде да изпълни това, което му бѣше възложено, а и азъ наскоро излѣзнахъ, защото бѣше вече врѣме за вечеря. Сжщата вечерь азъ не се върнахъ повече у г. Иванчова, и нищо друго по тази работа не зная.

При това добавямъ, че посочената ми въ едно дѣло черновка отъ една телеграма до Тихолова, № 25.811 отъ 5 септемврий 1900 г. е дѣйствително написана отъ мене.

10 юлий 1901 г.

Т. Папазовъ.

Министерство
на
Общественитѣ Сгради,
Пжтищата и Съобщенията.

Отдѣление тракционно.

София, 6 септемврий 1900 г.

Господину Г-ну главний секретарь при Министерството на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията.

Господинъ главенъ секретарь,

Въ изпълнение резолюцията Ви върху телеграмата на г. Тихолова, относително състоянието на вагонитѣ и локомотивитѣ, честь имамъ да Ви доложа слѣдующето:

1) Относително вагонитѣ.

Като се има прѣдъ видъ, че животътъ на даже сега строенитѣ вагони трае най-много 25—30 години, и понеже споредъ съобщението на г. Тихолова тия вагони сж правени прѣди повече отъ 30 години, то смѣло може да се заключи, че тѣ ще сж вагони извадени изъ употрѣбление и продадени като старъ материалъ, и по цѣната за такъвъ, т. е. не вече отъ 500 л. парчето. Въ случай на катастрофа по чужди линии и съвършено счупване на тия вагони съ нашъ знакъ за притежание ние надали ще можемъ да претендираме за заплащане стойностьта, съгласно § 24, алинея 6, отъ конвенцията за взаимното употрѣбление на вагонитѣ, понеже, споредъ сжщия параграфъ, тѣ оставатъ безъ цѣна, а освѣнъ това първоначалната имъ цѣна (der Neuwerth) намъ не ни е извѣстна.

Понеже по съобщението на г. Тихолова тия вагони били не само отъ разни конструкции, но и единичнитѣ вагони сж съ различни намѣсто съ еднородни части, то това обстоятелство много ще затрудни експлоатацията, тъй като за всѣки типъ вагони и части ще трѣбва да се държатъ въ запасъ резервни части, които навѣрно ще трѣбва тепърва да се приготовляватъ, тъй като за тѣхъ нѣма нито прѣдложение за продажба, нито пъкъ има отдѣ да се купятъ. А съ вехти вагони, безъ резервни части, немислимо е да може да се работи. Това обстоятелство, прочее, прави да стане невъзможно употрѣблението на вагонитѣ чакъ докато се направятъ такива части, за което се изисква не по-малко отъ 2—3 мѣсеци, т. е. слѣдъ минаването нуждата отъ тѣхъ. Освѣнъ това, на всѣка станция ще трѣбва да се постави по-подготвено техническо лице, за да може, въ случай на поврѣда или счупване на нѣкоя резервна часть, да укаже каква именно да му се изпрати за замѣна на магазията, което, обаче, е неизпълнимо.

По отношение сигурностьта на експлоатацията.

Прѣдъ видъ чрѣзмѣрната давность отъ построяването на тия вагони, фабрикацията на желѣзнитѣ имъ части прѣди повече отъ 30 години, тѣзи вагони не прѣдставляватъ достатъчно сигуренъ подвиженъ материалъ. Че това е така, достатъчно

може да се заключи и отъ постояннитѣ чупения на оси отъ вагонитѣ на линията „Русе-Варна", които сж тоже по-стари отъ 25—30 години, при всичко че се поддържатъ отъ насъ най-грижливо. По тия причини има се опасность да не би съсѣднитѣ или въобще нѣкои администрации отъ или вънъ съюза да откажатъ пропусканeто на тия вагони да минаватъ по тѣхнитѣ линии и особено прѣдъ видъ отговорностьта по § 24, алинеи 1—5, на конвенцията за взаимно употрѣбление на вагонитѣ.

По оцѣнката на г. Тихолова единъ вагонъ не струва повече отъ петстотинь лева.

2) Относително локомотивитѣ.

Двѣ-три отъ локомотивитѣ имали голѣми поврѣди и не сж за въ работа. По съобщението отъ г. Тихолова само 2 съ три свързани оси могли да се употрѣбятъ, и то:

а) слѣдъ като имъ се изпитатъ казанитѣ,

б) слѣдъ като се смѣни пещьта на едната локомотива и

в) слѣдъ като се направи и на двѣтѣ локомотиви нужния ремонтъ, за който било нужно не по-малко отъ 4 недѣли.

Уговорено ли е нѣщо въ офертата, относително стойностьта на въпроснитѣ поправки, която може да бжде значителна, както и тази на необходимитѣ резервни части, ако такива сжществуватъ, и които сж неизбѣжни, на Министерството не е извѣстно.

Възъ основание само на даннитѣ, взети отъ телеграмата отъ г. Тихоловъ отъ 2 текущия и горѣнаведенитѣ съображения, нито вагонитѣ, нито локомотивитѣ, прѣдложени отъ Вайсенберга, ще удовлетворяватъ на цѣльта, за която се прѣдназначаватъ.

Началникъ на отдѣлението, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

Началникъ на материалното бюро, инжинеръ: Захариевъ.

Телеграма отъ Берлинъ.

Sofia, Bulgarien,

Министерство Общитѣ Сгради.

Вагонитѣ сж отъ изваденитѣ изъ употрѣбление отъ прускитѣ желѣзници. Не ми е възможно да приемамъ подобни вагони. Моля да се изпрати за сжщата цѣль другъ нѣкой, а менѣ се позволи да се завърна.

Тихоловъ.

Т. Иванчовъ, въ обяснението си прѣдъ Народното Събрание твърдѣше, че, слѣдъ категорическото отказване отъ инжинера П. Тихоловъ да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони, той билъ изпратилъ други инжинери да прѣглеждатъ и приематъ сжщитѣ вагони, защото всѣкидневно билъ бомбардиранъ съ оплаквания отъ доставчика. И да бѣше вѣрно това твърдѣние на Т. Иванчовъ, то никакъ не оправдава изпращането отъ него на други инжинери за да прѣглеждатъ и приематъ прѣдложенитѣ вагони, защото съ постановлението на Министерский Съвѣтъ е било удобрено да се купятъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони по исканитѣ отъ него цѣни, ако само се удобрятъ и приематъ отъ изпратения за тази цѣль инжинеръ-механикъ. Изпратениятъ инжинеръ, слѣдъ приемането отъ Министерския Съвѣтъ прѣдложенията на С. Вайсенбергъ, да прѣгледа най-внимателно прѣдложенитѣ съ тия прѣдложения вагони, е намѣрилъ, че тѣ не отговарятъ на условията и въобще сж негодни

за цѣльта, за която сж били прѣдназначени, и е отказалъ категорически да ги приеме. Подиръ това, оплакванията на доставчика, ако е имало такива, могли ли сж да почиватъ на нѣкакво законно основание и заслужвали ли сж вниманието на Министра, който е изпълнявалъ постановлението на Министерския Съвѣтъ по доставката? Не; и да е имало такива оплаквания, тѣ не сж заслужвали никакво внимание, защото сж били съвършено неоснователни, и ако Т. Иванчовъ ги е взелъ въ внимание и по тѣхъ е разпоредилъ да се изпратятъ други инжинери, които да прѣглеждатъ и приематъ вагонитѣ, които изпратениятъ инжинеръ, съгласно постановлението на Министерския Съвѣтъ, е отказалъ категорически да ги приеме, то това се оправдава само съ желанието му да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, макаръ и да не отговарятъ на условията и да сж негодни за употрѣбление. Не само оплакванията на С. Вайсенбергъ не сж могли да послужатъ за законно основание, ако е имало такива, за да се изпращатъ, слѣдъ отказването на Тихолова да приеме прѣдложенитѣ за продань вагони, други инжинери да прѣглеждатъ и приематъ тия сжщи вагони, но, за жалость, както ще видите отъ помѣстенитѣ по-долѣ обяснения на главния секретарь по този въпросъ, твърдѣнието на Т. Иванчовъ е съвсѣмъ невѣрно.

Ето тия обяснения на главния секретарь:

До Почитаемата Парламентарна комисия за сждението на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: зная ли, дали г. Т. Иванчовъ, додѣто е управлявалъ Министерството на Обществениитѣ Сгради, и. г., да е билъ бомбардиранъ ежедневно съ телеграми и оплаквания отъ прѣдприемача по доставката на стари вагони, че умишлено му сж правили всевъзможни и неоснователни спънки отъ изпратенитѣ дотогава инжинери за прѣглеждането и приемането на вагонитѣ, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Освѣнъ телеграмата отъ 4 септемврий (Вх. № 35.097) и телеграмата отъ 8 септемврий, за която се говори въ писмото на Вайсенберга отъ 8 септемврий (Вх. № 36.402), които се намиратъ въ дѣлото, менѣ не ми е извѣстно г. Иванчовъ да е получавалъ други телеграфически или писмени оплаквания отъ С. Вайсенбергъ, че изпратенитѣ инжинери за прѣглеждане и приемане на прѣдложенитѣ отъ него вагони му сж правили всевъзможни и неоснователни спънки. Ако г. Иванчовъ е получавалъ частно други оплаквания, които не сж изпратени въ Министерството, азъ не мога да зная за тѣхъ.

Ст. София, 11 юлий 1901 г.

Инжинерь: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Слѣдъ получването на послѣдната телеграма отъ Тихолова, съ която съобщава, че той по никой начинъ не може да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви и моли да се изпрати другъ инжинеръ за това, а нему да се позволи да се завърне, Т. Иванчовъ е повикалъ у дома си главния секретарь и началницитѣ на отдѣление, Манафовъ и Каракашевъ, подъ прѣдлогъ да се съвѣтва съ тѣхъ по работата, а въ сжщность, както ще видимъ, да се изнамѣри нѣкое срѣдство за да могатъ да се приематъ вагонитѣ и локомотивитѣ, макаръ и да не отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и на цѣльта, за която сж прѣдназначени. За да прѣдразположи къмъ себе си чиновницитѣ отъ Министерството, които е билъ повикалъ за да се съвѣтва, Т. Иванчовъ е прибѣгналъ къмъ едно ласкателно срѣдство за тия чиновници, като казалъ, че той, както по тази работа, така и по другитѣ отъ по-голѣма

важность работи на Министерството, които не сѫ отъ неговата компетентность, ще се съвѣтва съ тѣхъ и че никакъ неудобрявалъ постѫпката на единъ отъ своитѣ другари, Министерството на когото, като управлявалъ нѣколко врѣме, забѣлѣжилъ, че този неговъ другарь никога не се е съвѣтвалъ съ своитѣ чиновници и че тогава, когато се е съвѣтвалъ съ тѣхъ по нѣкои работи, не е вземалъ въ внимание мнѣнията и исканията имъ. Това встѫпление е счелъ за нужно да направи Т. Иванчовъ, прѣди да започне съвѣщанието си съ чиновницитѣ по работата, по която ги е викалъ да вземе тѣхното мнѣние, и е сполучилъ въ постигането на цѣльта, която е прѣслѣдвалъ съ него, защото, както ще видимъ подиръ малко, той е успѣлъ да вземе съгласието на тия чиновници да се изпратятъ други инжинери да прѣгледатъ и приематъ прѣдложенитѣ вагони и локомотиви отъ С. Вайсенбергъ, които изпратениятъ за тази цѣль инжинеръ-механикъ е отказалъ категорически да приеме, защото не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Казваме, че Т. Иванчовъ е сполучилъ да постигне цѣльта, която е гонилъ съ употрѣбеното отъ него ласкателно срѣдство, защото и началникътъ на тракционното отдѣление, Манафовъ, който е подписалъ изложената по-горѣ докладна записка, споредъ която прѣдложенитѣ вагони и локомотиви, по съобщенитѣ свѣдѣния отъ Тихолова, не ще могатъ да удовлетворятъ цѣльта, за която сѫ прѣдназначени, не само се е съгласилъ да се изпрати другъ инжинеръ за прѣглеждането и приемането имъ, но и е приелъ да се натовари самъ съ тази мисия. Слѣдъ това, Т. Иванчовъ пристѫпилъ къмъ самия въпросъ, по който е билъ викалъ чиновницитѣ за да се съвѣтва, и забѣлѣжилъ, че отъ телеграмата на Тихолова му се виждало, какво той въ своята голѣма прѣдпазливость и страшливость отивалъ до педантность, като прибавилъ, че за него е необяснимо, какъ тъй въ 1.000 вагони около да не се намѣри една малка часть, която да отговаря на условията, на което началникътъ Манафовъ му отговорилъ, че, ако се сѫди по телеграмата на Тихолова, мѫчно може да се утвърди, че има такива, но възможно е да има и годни. Като видѣлъ Т. Иванчовъ, че съ изказаното отъ него мнѣние за Тихолова не се съгласяватъ чиновницитѣ, които е билъ викалъ да се съвѣтва, и не намиратъ за нужно да се изпраща другъ инжинеръ да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ отъ Вайсенберга вагони и локомотиви, тогава той прибѣгналъ къмъ друго по-силно срѣдство, за да ги накара да се съгласятъ да се изпрати другъ инжинеръ за сѫщата цѣль. Това по-силно срѣдство той е намѣрилъ въ постановлението на Министерския Съвѣтъ, като казалъ, че това постановление създавало извѣстни права за С. Вайсенбергъ и че той могълъ да иска да се превалира отъ тия права, ако неправилно се откаже приемането на прѣдложенитѣ отъ него вагони и локомотиви. При това заявление отъ Т. Иванчовъ, на чиновницитѣ, които е билъ викалъ да се съвѣтва, не е оставало друго да направятъ, освѣнъ да се съгласятъ да се изпратятъ други инжинери, които да прѣгледатъ внимателно прѣдложенитѣ вагони и локомотиви и да съставятъ нужния протоколъ за приемането или отказването имъ. Тукъ трѣбва да забѣлѣжимъ, обаче, че заявлението, което е направилъ Т. Иванчовъ, че постановлението на Министерския Съвѣтъ, съ което се разрѣшава купуването на вагонитѣ и локомотивитѣ, създавало извѣстни права, възъ основане на които С. Вайсенбергъ, върху когото се възлагала доставката на тия вагони и локомотиви, могълъ да прѣдяви искания за обезщетение, ако неправилно се откаже приемането на прѣдложенитѣ отъ него вагони и локомотиви, не е вѣрно и не почива на никакво законно основание. Министерскиятъ Съвѣтъ е разрѣшилъ да се купятъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви по исканитѣ отъ него цѣни, ако инжинеритѣ-механици, които ще се изпратятъ на мѣстото да ги прѣгледатъ, намѣрятъ, че отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и ги приематъ. Изпратениятъ инжинеръ за тази цѣль съобщава, че прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ и прѣгледани внимателно отъ

него вагони и локомотиви не отговарятъ на условията и той не може да ги приеме. Какво право може да има слѣдъ това С. Вайсенбергъ да претендира за нѣкакво обезщетение отъ отказването да се приематъ прѣдложенитѣ отъ него вагони и локомотиви, когато, съгласно постановлението на Министерския Съвѣтъ, инжинеръ-механикътъ, който е билъ изпратенъ да прѣгледа тия вагони и локомотиви и да ги приеме, ако намѣри, че сѫ въ здраво състояние, е отказалъ да ги приеме, защото не отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени? Такова право за С. Вайсенбергъ е могълъ да намѣри въ постановлението на Министерския Съвѣтъ само Т. Иванчовъ, който е желаялъ да се приематъ прѣдложенитѣ вагони и локомотиви, безъ да се придирва, дали отговарятъ на условията и дали ще могатъ да послужатъ за цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Това пъкъ желание на Т. Иванчовъ е произтичало отъ това, че доставката на тия вагони и локомотиви, както ще видимъ по-долѣ, се е извършвала въ дѣйствителность отъ неговия политически приятель, Н. Странски, а не отъ С. Вайсенбергъ, върху когото била възложена доставката. Т. Иванчовъ не е скрилъ отъ чиновницитѣ, които е билъ повикалъ да се съвѣтва, че доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ се извършва въ дѣйствителность отъ Н. Странски, а оттамъ и желанието му да се приематъ тия вагони и локомотиви безъ голѣми придирвания, дали отговарятъ на прѣдложенитѣ условия, защото — когато въ съвѣщанието му съ повиканитѣ чиновници станало дума за прѣдложението на А. Ренеръ, вагонитѣ и локомотивитѣ на когото се прѣгледватъ тогава отъ изпратения инжинеръ за смѣтка на С. Вайсенбергъ и че за тия вагони и локомотиви А. Ренеръ, въ едно отъ послѣднитѣ си писма, билъ казвалъ, че може да намали исканитѣ отъ него цѣни, слѣдъ като се изпрати инжинеръ да ги прѣгледа — Т. Иванчовъ казалъ, че доставката на тия вагони и локомотиви той искалъ да даде на Н. Странски, а не на нѣкой „чифутинъ“. Никола Странски не е „чифутинъ“, но се прибѣгва къмъ единъ такъвъ, за да му се даде прѣдприятието!

Ето обясненията на главния секретарь, Л. Вълчевъ, и началницитѣ на отдѣление, Ив. Манафовъ и Т. И. Каракашевъ, по съвѣщанието съ Т. Иванчовъ на 11 септемврий м. г.:

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: какъвъ разговоръ се е водилъ, отъ една страна, между г. Т. Иванчовъ и, отъ друга, между насъ трима ни, когато бѣхме у дома му на 11 септемврий, и какво рѣшение се е взело по поводъ категорическото отказване на г. Тихолова да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, — честь имаме да съобщимъ слѣдующето:

Слѣдъ като се получи телеграмата на г. Тихолова отъ . . . , съ която съобщаваше, че прѣдложенитѣ вагони сѫ извадени изъ употрѣбление (сѫщото, което порано съобщи и г. Дръцковъ пакъ отъ Берлинъ) и че не му е възможно да приеме такива вагони и молѣше да се изпрати другъ за тая цѣль, а нему да се позволи да се върне назадъ, г. Т. Иванчовъ бѣше заповѣдалъ чрѣзъ главния секретарь да отидемъ и трима у дома му, което и направихме на 11 септемврий. Г-нъ Иванчовъ се яви при насъ въ салона, дѣто го чакахме, съ нѣколко книжа и телеграми въ рѫка по въпроса за вагонитѣ, между които спомняме си, че бѣше офертата на А. Ренеръ отъ 26 юлий, заедно съ приложенитѣ къмъ нея фотографии на вагонитѣ и локомотивитѣ, послѣ докладната записка отъ 29 юлий за повторното провѣрване нуждата

отъ подвиженъ материалъ, послѣдната телеграма на г. Тихолова и пр. Слѣдъ влизането си, той ни съобщи, че ни е повикалъ като най-компетентни въ Министерството чиновници, за да се посъвѣтва съ насъ по единъ важенъ въпросъ, именно по въпроса за приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, прѣдъ видъ категорическото заявление на г. Тихолова, че той не може да ги приеме, защото били негодни. Слѣдъ това добави, че както въ тоя, така и въ всѣки другъ случай, той винаги ще се съвѣтва съ своитѣ чиновници, когато има да се произнесе по нѣкой въпросъ, който не е отъ негова компетентность, като добави, че той никакъ не удобрява постжпката на своя прѣдшественикъ, Министерството на когото прѣди малко управлявалъ, понеже той никога не е консултиралъ мнѣнието на своитѣ чиновници, нито е обръщалъ внимание на тѣхното искане, благодарение на което обстоятелство експлоатирането на Пернишката мина достигнала до туй незавидно положение. Слѣдъ това прибави, че повиканиятъ чужденецъ да се произнесе по цѣлесъобразностьта на експлоатацията на Пернишката мина билъ призналъ, че даденото мнѣние на надлежнитѣ инжинери било много умѣстно и че искането имъ било справедливо, но, за жалость, нѣмало кой да ги чуе. Слѣдъ туй встжпление прѣминахме на въпроса, за който ни бѣше викалъ, като повдигна най-напрѣдъ въпросъ за направеното отъ главния секретарь заявление прѣдъ Министерския Съвѣтъ, че не трѣбвало да се бърза съ наемането или купуването на вагони, прѣди да се осигуримъ съ наемането на локомотиви, по поводъ на което двама отъ насъ, а именно Л. Вълчевъ и Ив. Манафовъ, му обясниха, какъ трѣбва да се разбира това заявление, съ което се съгласи и г. Иванчовъ, и въпросътъ се считаше за изчерпанъ. Слѣдъ това г. Иванчовъ забѣлѣжи, че отъ телеграмитѣ на г. Тихолова му се вижда, че той въ своята голѣма прѣдпазливость и страшливость отива до педантность, и добави, че въ такъвъ купъ отъ около 1.000 вагони, сѐ ще има една малка партида, която да отговаря на условията, съ който въпросъ той собствено се обърна къмъ Манафова, на което послѣдниятъ му отговори, че ако се сжди по телеграмата на г. Тихолова, мжчно може да се утвърди, че между прѣдставенитѣ нему вагони може да има и такива, които да отговарятъ на условията, но възможно е да има и годни вагони. Слѣдъ това г. Иванчовъ изтъкна, че по отношение на покупката ние сме свързани съ Вайсенберга съ постановление на Министерския Съвѣтъ и при тоя отказъ на г. Тихолова какво трѣбва да правимъ. Тогава ние рѣшихме да отидатъ двама души, които, слѣдъ като прѣгледатъ вагонитѣ, да съставатъ нужния протоколъ за приемането или отказването имъ. При опрѣдѣлението на чиновницитѣ, които трѣбва да заминатъ, прѣдложи се за изпращането на г. Боботанова, но г. Иванчовъ не се съгласи да го изпрати, като прибави, че той нито го познава даже, но ималъ много лоши свѣдѣния за него; знае, че дълго врѣме се билъ разхождалъ съ нѣкой нѣмецъ (вѣроятно касаеше се за Е. Айлеръ) и че той би го уволнилъ и пр. Подиръ къси прѣговори установихме се, че трѣбва да заминатъ Л. Вълчевъ и Ив. Манафовъ, но собствено замина само Манафовъ, защото, поради много работа въ Министерството, Л. Вълчевъ не можеше да замине.

Прѣзъ врѣме на размѣняване мисли по въпроса за годностьта и негодностьта на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, ние разгледвахме и приложенитѣ къмъ офертата на А. Ренеръ фотографии на вагонитѣ и локомотивитѣ, върху които се виждаше и фотографиранъ самъ Е. Айлеръ, притежатель на кжщата А. Ренеръ въ Брауншвайгъ, и като се вгледвахме въ хубавия изгледъ, както на вагонитѣ, така и на локомотивитѣ, които, види се, сж били фотографирани, когато сж били още нови, стана дума и за тая оферта, като се изтъкна, че А. Ренеръ съ едно отъ послѣднитѣ си писма заявява, че той е готовъ и да намали прѣдложенитѣ цѣни, слѣдъ като бждатъ прѣгледани вагонитѣ отъ правителствения делегатъ, на което г. Иванчовъ ни каза приблизително

слѣдующето: *„при равни условия, азъ всѣкога ще прѣдпочета единъ мѣстенъ, прѣдъ който и да е билъ странень, но да Ви кажа приятелски, нѣма да го скрия отъ Васъ, азъ искамъ да дамъ тая работа на Н: Странски, а не на нѣкой чифутинъ.“*

София, 16 юлий, 1901 г.

Бившъ главенъ секретарь, инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Началникъ на отдѣлението по тракцията, инжинеръ: И Манафовъ.
Началникъ на отдѣлението по движението: Т. И. Каракашевъ.

Подиръ това Тихоловъ се завръща въ София и прѣдстава единъ обстоятелственъ рапортъ по прѣгледанитѣ отъ него стари вагони и локомотиви. Въ този рапортъ, между другото, се казва за прѣгледанитѣ вагони, че тѣ не прѣдставляватъ отъ себе си друго нѣщо, освѣнъ старъ вагоненъ материалъ, че нѣма нито единъ отъ тѣхъ напълно готовъ за пѫть и че тѣ не могатъ да се приематъ, нито на основание постановлението на Министерския Съвѣтъ, нито по конвенцията за взаимното употрѣбление на вагонитѣ. За локомотивитѣ пъкъ се казва, че нито единъ отъ тѣхъ не може да се приеме безъ пълно демонтиране на машината и казана и прѣди да се турятъ въ пълна изправность готови за пѫть. Съ този рапортъ Тихоловъ съобщава още, че управляющиятъ на кѫщата А. Ренеръ, слѣдъ като многократно настоявалъ да се приематъ вагонитѣ и локомотивитѣ, прѣдложилъ му е 6.000 марки, не като рушветъ, а като възнаграждение за труда му. Прѣдставилъ е Тихоловъ съ рапорта си още прѣписъ отъ едно писмо, което получилъ отъ Н. Странски въ Брауншвайгъ и единъ прѣписъ отъ проектъ за една телеграма, която сѫщиятъ му е прѣпорѫчалъ да отправи до Министерството по вагонитѣ и локомотивитѣ, които прѣгледалъ. Този рапортъ е билъ изпратенъ на Д. Тончевъ, който се билъ завърналъ отъ Цариградъ, за да направи нужното по него, но той го задържалъ у себе си и никога не го повърналъ въ Министерството. Въ дѣлото се намира само прѣписъ отъ него.

Ето този рапортъ на Тихолова и приложенитѣ къмъ него книжа:

До Господина Министра на Обществениtѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията.

Рапортъ

отъ инжинера второкласенъ при сѫщото Министерство, П. Тихоловъ.

Въ изпълнение приказа № . . отъ . . . . съгласно изпратенитѣ до мене телеграми подъ №№ 22.987 и 25.811 отъ 17 августъ и 5 септемврий, по приемането на 250 стари вагони и 5 стари локомотиви въ здраво състояние, купени отъ С. Вайсенбергъ, първитѣ по 1.500 л., вторитѣ по 30.000 л., честь имамъ да Ви донеса, че прѣгледахъ, както еднитѣ, така и другитѣ, и констатирахъ слѣдующето:

А. Вагони.

Всичкитѣ вагони, които ми се прѣдявиха на прѣглеждане, за приемане отъ продавачитѣ, произхождатъ, както ще благоволите да видите отъ приложения прѣписъ отъ откѫснатъ листъ отъ Германския търговски вѣстникъ №№ 1 и 2, отъ разпродажба съ публиченъ търгъ, като старъ вагоненъ материалъ на стари извадени изъ употрѣбление вагони отъ прускитѣ желѣзници.

Най-новитѣ произхождатъ отъ 1872 г., а най-старитѣ — отъ 1866, сирѣчь, иматъ прѣкарана служба отъ 28—30 и повече години. Всичкитѣ произлизатъ сѐ отъ разни фабрики и сж отъ разни типове и конструкции. По-голѣмата часть се вижда да сж употрѣбявани, додѣто се е могло, защото прѣдставляватъ единъ разнообразенъ кърпежъ въ всичкитѣ части: на нѣкои сж кърпени и заковани отъ парчета надлъжнитѣ, на други напрѣчнитѣ и челнитѣ греди, а на незначителна часть отъ тѣхъ желѣзнитѣ греди на долнището сж засѣчени на нѣкои мѣста, може би, или за ограничение на по-нататъшното ръждясване, или за по-нататъшното кърпене въ случай че останатъ не продадени. Ръждата е въ изобилие по всичкитѣ вагони. Тегличнитѣ апарати сж доста изтрити, кукитѣ изѣдени. Мушамитѣ на вагонитѣ по числото на закърпкитѣ изглеждатъ по-скоро на дрипели и съмнително е, че би могла да остане натоварената вжтрѣ стока ненамокрена отъ дъждъ. Покрититѣ товарни вагони не притежаватъ контрапланчи, слѣдователно, въ това състояние не могатъ да ни послужатъ за прѣвозване храни на зърно — не въ чували; освѣнъ това вратитѣ много мжчно се отварятъ.

Оситѣ на доста вагони сж вече доста изтрити; бандажитѣ на нѣкои иматъ едва дозволяемата дебелина; шийкитѣ на значителна часть отъ тѣхъ сж тънки и къси, тъй щото ще иматъ сигурно твърдѣ малка товарна способность, която ще трѣбва да се опрѣдѣли, понеже, като извадени изъ употрѣбление вагони, сж имъ заличени (на доста отъ тѣхъ) всичкитѣ надписи, които сж означавали нужнитѣ данни.

На вагонитѣ въ самата фабрика на продавача А. Ренеръ бѣха изсѣчени и фабричнитѣ щитове съ фабричнитѣ номера и годината на строенето имъ, за да се заличи давностьта имъ.

Открититѣ товарни вагони, по отношение на долнищата си, не се различаватъ по кръпкитѣ отъ покрититѣ товарни вагони. На ритлитѣ имъ сж закрѣпени прѣчки, на които сж наковани дъски, за да може да се товарятъ обемисти пратки; желѣзнитѣ вагони, т. е. вагонитѣ съ желѣзни горнища, прѣдставляватъ казани избушени по на нѣколко мѣста навънъ. За да се получи възможность да се товари, при сѐ че сж били, тъй да се каже, издънени, наложени имъ сж дъски възъ дюшемето, за да се запушатъ дупкитѣ.

Всичкитѣ вагони, прочее, които прѣгледахъ — а азъ прѣгледахъ всичкитѣ, които ми се показаха отъ г. А. Ренеръ и г. Н. Страни — не прѣдставляватъ отъ себе си друго, освѣнъ старъ вагоненъ материалъ, и не можеха, слѣдователно, да бждатъ приети отъ мене, нито въ смисълъ на постановлението на Министерския Съвѣтъ, нито въ смисълъ на конвенцията за взаимното употрѣбление на вагонитѣ. Почти нито единъ вагонъ нѣмаше напълно готовъ за пжть и за товаръ, слѣдователно, и нѣмаше какво да се приеме.

На основание на дотукъ изложеното не приехъ нито единъ вагонъ.

В. Локомотиви.

Такива ми се показаха и прѣгледахъ 14, а именно: 3 въ Утрехтъ, 1 въ Любекъ, 1 въ Елсъ, 2 въ Бреславъ, 4 въ Берлинъ и 3 въ Брауншвайгъ.

Въ Утрехтъ двѣ съ 3 свързани оси и една съ 2 свързани оси — тритѣ съ отдѣлни тендери. Пещитѣ имъ, нагрѣвната и скарната повръхность малки и слаби за нашитѣ горски линии. Поправена външно само първата съ двѣтѣ свързани оси. Другитѣ двѣ се нуждаятъ отъ вжтрѣшна и външна ревизия, прѣди извършването на която не могатъ да се пуснатъ въ пжть; иматъ само 8 атмосферно давление. Въ Любекъ 1 тендерна съ 2 свързани оси и голѣми колелета; тоже за външна и вжтрѣшна ревизия. Рамитѣ, рѣшеткитѣ и казана кърпени по на нѣколко мѣста.

Въ Елсъ една съ 2 свързани оси и особенъ тендеръ, съ голѣми колелета, съ кърпена спица на прѣдната ось; по видимому външно поправена.

Въ Бреславъ една съ 3 и една съ 2 свързани оси и особени тендери, първата съ 10, втората съ $8^1/_4$ атмосфери, и двѣтѣ съ повредени пещи; нуждаятъ се както отъ външна, така и отъ вѫтрѣшна ревизия.

Въ Берлинъ 2 тендерни локомотиви съ по 3 свързани оси; иматъ нужда отъ външна и вѫтрѣшна ревизия; пещьта на едната има нужда отъ смѣняване или най-малко закърпване; двѣ съ особенъ тендеръ съ по 3 свързани оси; бундоветѣ на оситѣ останали само 5—10 м/м отъ около 30 м/м. първоначално.

Въ Брауншвайгъ 3 тендерни локомотиви съ по 2 свързани оси; скарна и нагрѣвна повърхности малки; нуждаятъ се отъ външна и вѫтрѣшна ревизия, както и отъ смѣняване на пещитѣ.

Приемането нито на една отъ локомотивитѣ не можеше да стане безъ пълно демонтиране на машината и казана и прѣди да се турятъ въ пълна изправность готови за пѫть.

На основание на дотукъ изложеното не приехъ нито една локомотива.

Отъ телеграмата № . . . . отъ . . . ., съ която ми се съобщава, че е тръгналъ началникътъ на тракцията разбрахъ, че е уважена просбата ми да се завърна по болесть, затова се и завърнахъ; иначе щѣхъ да остана, макаръ и боленъ, да чакамъ пристигането на г. началника на тракцията.

Въ заключение, считамъ за нужно да Ви съобщя, Господине Министре, че управляющиятъ на кѫщата А. Ренеръ, именно г. Eyler, слѣдъ многократно настояване да извърша приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ, като ме увѣряваше, че той доста щѣлъ да спечели, но че другитѣ щѣли 5 пѫти повече да спечелятъ отъ него, прѣдлага ми за вагонитѣ 3.000 марки и за локомотивитѣ други 3.000 марки, което той наричаше не рушветъ, а възнаграждение за труда ми, като указваше на способа, по който щѣлъ да ми достави тия пари, безъ да зная откѫдѣ ми идатъ. На мира ме остави само слѣдъ като го отблъснахъ категорически.

Прѣдлагането на рушветъ 6.000 марки ми се направи прѣди да получа послѣдната телеграма, подписана отъ г. Министъръ-Президента.

Може би не е безинтересно да Ви приложа и прѣписъ отъ едно писъмце и проектъ за телеграма отъ мое име — отъ страна на г. Странски, който ме придружаваше навсѣкѫдѣ, дѣто имаше за прѣглеждане вагони и локомотиви.

П. Тихоловъ.

Берлинъ, 3/16 септемврий 1900 г.

Уважаемий г. Тихоловъ,
Тукъ.

Безъ ни най-малко желание да насилювамъ Вашата съвѣсть, нито съ намѣрение да Ви давамъ съвѣти, водимъ отъ Вашата обноска и заставенъ отъ важностьта на работата, позволявамъ си да Ви дамъ мнѣнието си и кажа, че телеграмата и рапорта Ви до Министерството ще трѣбва да има приблизително текстътъ тукъ приложенъ, който ще изразява истинностьта и справедливостьта едновремѣнно. Повтарямъ да кажа, че като Ви имамъ за честенъ човѣкъ и храня всичкото уважение къмъ Васъ, намирамъ, че извънредно голѣмата Ваша прѣдпазливость Ви докарва до не-

справедливость, а резултатътъ не може да бжде освѣнъ врѣденъ и за интереситѣ на Държавата, и въ ущърбъ на частнитѣ интереси, както и на самата работа.

Като честенъ човѣкъ и справедливъ, Вие такова нѣщо не трѣбва да правите.

Съ почитание: Н. И. Странски.

(Проектътъ за телеграма).

Вагонитѣ, които прѣгледахъ въ Враунщвайгъ, Берлинъ и Бреславъ сж пруски типове, стари и отъ разни фабрики, но може. се пробра нужното количество въ добро състояние и да служатъ доста години още, като се поправатъ. Локомотивитѣ, прѣгледани въ Враунщвайгъ, Утрехтъ, Любекъ, Берлинъ и Вреславъ намѣрихъ 3, които, като се поправатъ, ще отговарятъ на нуждитѣ държавни, другитѣ сж два пжти декуплирани или иматъ само по 7 и 8 атмосфери.

Прѣди завръщането на Тихолова и прѣдставянето на този рапортъ, съгласно взетото рѣшение въ домътъ на Т. Иванчовъ, е билъ командированъ за повторно прѣглеждане на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви началникътъ на тракционното отдѣление, Ив. Манафовъ, който, като пристигналъ въ Берлинъ и не намѣрилъ тамъ Тихолова, поискалъ телеграфически отъ Министерството да му се изпрати на помощь инжинеръ Захариевъ или пъкъ Тихоловъ. Вслѣдствие това искане на Манафова и понеже инжинеритѣ Тихоловъ и Захариевъ били болни, главниятъ секретарь е поискалъ да се командирова инжинерътъ Дрънковъ, но Т. Иванчовъ не се е съгласилъ съ това и съобщилъ, че подиръ ще каже кой инжинеръ трѣбва да се изпрати на помощь на Манафова. Подиръ половина часъ главниятъ секретарь получилъ по телефона отъ Т. Иванчовъ заповѣдь за да се командирова инжинерътъ отъ Строителния отдѣлъ С. Поповъ. При получването на тази заповѣдь главниятъ секретарь счелъ за нужно да привлѣче вниманието на Управляющия Министерството, че С. Поповъ е цивиленъ инжинеръ и като такъвъ не може да бжде подходящъ за прѣглеждане и приемане на вагони; но Т. Иванчовъ му възразилъ, като казалъ, че сжщиятъ инжинеръ билъ приемалъ материали за желѣзни мостове, та могълъ да се изпрати и за приемане на вагони, и настоялъ той да се командирова. Изпращането на този инжинеръ да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони е станало, по всѣка вѣроятность, защото той е билъ прѣпоржчанъ на Т. Иванчовъ отъ заинтересуванитѣ въ работата лица, като благоприятни тѣмъ. Само така може да се обясни указването на този инжинеръ направо отъ Т. Иванчовъ и командироването му въпрѣки мнѣнието на главния секретарь, че той, като цивиленъ инжинеръ, не може да бжде компетентенъ и годенъ, както отпослѣ самъ се е призналъ за такъвъ, да прѣглежда и приема вагони и локомотиви. Това наше прѣдположение се установява напълно, както ще видите по-послѣ, отъ нѣкои телеграми, които сж се размѣнили между заинтересуванитѣ въ работата С. Вайсенбергъ и Н. Странски.

Ето обясненията на главния секретарь по командироването на С. Поповъ и нѣкои телеграми размѣнени повечето на ромжнски езикъ между С. Вайсенбергъ и Н. Странски за Манафова и Попова:

До Почитаемата Парламентарна комисия зà съдението бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията, какво зная по замѣстването на инжинера П. Тихоловъ въ мисията му за приемането на старитѣ вагони съ инжинера С. Поповъ, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Понеже г. Тихоловъ се завърна въ България прѣди да дочака пристигането на г. Манафова въ Берлинъ, то вслѣдствие телеграмата на послѣдния отъ 15 септемврий, съ която искаше, щото Захариевъ или Тихоловъ да заминатъ непрѣмѣнно и безъ спиране за Берлинъ, повикахъ веднага г. г. Захариевъ и Тихоловъ, но тѣ и двамата заявиха, че не могатъ да заминатъ, защото сж болни; заради това, прѣдложихъ г. Дръцкову да замине, и той се съгласи, макаръ сжщиятъ день да смѣташе да почне да се ползува отъ разрѣшения му три-дневенъ отпускъ, за който по-рано бѣхъ ходатайствувалъ прѣдъ г. Министра да му разрѣши. Слѣдъ като разпоредихъ това, поставихъ въ тая смисълъ и резолюция върху телеграмата на г. Манафова. Но когато съобщихъ по телефона на г. Иванчова за завръщането на г. Тихолова и за направеното разпореждане да замине г. Дръцковъ, той ми възрази, че г. Дръцковъ не ще може да замине, защото щѣлъ да замине въ отпускъ, но когато му заявихъ, че г. Дръцковъ отлага ползуването си отъ отпуска, той добави, че г. Дръцковъ не бива да заминава и че подиръ малко ще ми каже кого ще изпратимъ.

И дѣйствително, нѣщо подиръ половинъ часъ, г. Иванчовъ ми съобщи по телефона, че вмѣсто г. Тихолова ще замине инжинеръ С. Поповъ отъ Строителния отдѣлъ. Г-нъ Иванчовъ настоя да замине Поповъ и слѣдъ като му съобщихъ, че той е цивиленъ инжинеръ, а не механикъ, и че той не е компетентенъ за приемането на вагони, но той ми възрази, че той билъ приемалъ желѣзни мостове, слѣдователно, ще може да приема и вагони, заради това нека замине той.

София, 11 юлий 1900 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Телеграма

№ 19.140

Подадена въ София на 14 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Cocasse*) soseschte probabil astadi fa tot possibilul arangeda cu dânsul acolo altfel ecorcher detaliuri posta.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Cocasse (Манафовъ) пристига вѣроятно днесь; направи всичко възможно да наредишъ съ него тамъ; иначе ecorcher (лошо). Подробности пощата.

Странски.

---

*) Въ размѣненитѣ телеграми между С. Вайсенбергъ и Н. Странски сж употрѣбени условни знакове, които сж показани открити въ прѣвода на тия телеграми.

Телеграма

№ 19.265

Подадена въ София на 14 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Télégrafiaḑa daca cocasse venit şi situaţiuneă, de dansul depinde tot fii insa prudent. Are ordin strict de la clavecine, impreuna cu coco priimi tote egoiste egout respundand propunereĭ. Maine dimineţa soseschte clement. Daca presenza mea nesesaria télégrafiaḑa.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Телеграфирай ако cocasse (Манафовъ) е пристигналъ и положението; отъ него зависи всичко; бѫди обаче прѣдпазливъ. Има строга заповѣдь отъ clavecine (Иванчова) наедно съ coco (Тихолова) да приеме всичкитѣ egoiste (вагони) egout (локомотиви), които отговарятъ на прѣдложението. Утрѣ сутринь пристига clement (Тончевъ). Ако присѫтствието ми е необходимо, телеграфирай.

Странски.

Телеграма

№ 7.727

Подадена въ Берлинъ на 15 септемврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Cocasse sosit spune raportul coco strika mult are se vade ce defacut atelegrafat echange trimetere imediat coco or code interveniaţi echange otoriesa cocasse singur primirea pana nare ordin nu incepe a cresut gasesce coco aci.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Cocasse (Манафовъ) пристигна; казва рапорта на coco (Тихолова) развàля много; той ще види какво има да се напрàви; телеграфиралъ е на echange (Министерството) за незабавно изпращане на coco (Тихолова) или code (Захариева). Посрѣдствувайте въ echange (Министерството), щото да се натовари самъ cocasse (Манафовъ) съ приемането; додѣто не получи заповѣдь не захваща; той е вѣрвалъ да намѣри тукъ coco (Тихолова).

Телеграма

№ 19.368.

Подадена въ София на 15 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Daca cocasse, coco fac dificultaţi suspenda priimirea, cere telegrafique inlocuirea coco prim altul si adaogarea unul or doi gars Prussiens din partea nostra. Acesta opiniunea clavecine telegrafiaḑa.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Ако cocasse (Манафовъ), coco (Тихоловъ) правятъ мѫчнотии, спри приемането; искай телеграфически замѣстването на coco (Тихолова) съ другъ и прибавлението на единъ или двама пруски gars (инжинери) отъ наша страна. Това е мнѣнието на clavecine (Иванчова). Телеграфирай.

Странски.

Телеграма

№ 19.529.

Подадена въ София на 15 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin,

Avec expresse demain part gars Stanislaw Poppoff ecorce.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Утрѣ съ експреса заминава gars (инжинеръ) Станиславъ Поповъ, ecorce (добъръ).

Странски.

Телеграма

№ 19.826.

Подадена въ София на 16 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Avisatul plecat asta sera, gars drumuferat, insozit scrisorea.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Извѣстниятъ тръгна тая вечерь, желѣзнопѫтенъ gars (инжинеръ), придруженъ съ писмо.

Странски.

Телеграма

№ 487.

Подадена въ Берлинъ на 16 септемврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Cocasse spune nucunôsce Stanislaw Poppofi telegrafiaḑa cine este Cocasse plecat Hannover intorcere luni.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Cocasse (Манафовъ) казва не познава Станислава Поповъ; телеграфирай кой е. Cocasse (Манафовъ) замина за Хановеръ, връща се въ понедѣлникъ.

Телеграма

№ 20.380.

Подадена въ София на 18 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Venitau amandoi gars inceputau priimirea? Telegrafiaḑa. ḑilnic rezultatul.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Дойдоха ли двамата gars (инжинери)? Почнаха ли приемането? Телеграфирай всѣкидневно за резултата.

Странски.

Телеграма

№ 967.

Подадена въ Брауншвайгъ на 20 септемврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Şi aci amandoi fac chicane necredute vom vedea cevor face maine.

Прѣводъ.

Странски,
София.

И тукъ двамата правятъ невѣроятни шикани; ще видимъ какво ще направятъ утрѣ.

Телеграма

№ 20.917.

Подадена въ София на 21 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Savoy-hotel, Berlin.

Aşteptänd rezultatul Berlin ştiiţi ca aldoile gars alnostru, Fa possibilul castiga cocasse, clavecine, clement fricosi depinde tota din raportul gars trimesi acolo journalul volksrechte trimesi Braunschweig, scrie avantagul nostru, remitel cocasse. Astept telegrama.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Савой-хотелъ, Берлинъ.

Като чакамъ резултата отъ Берлинъ, знайте, че вториятъ gars (инжинеръ) е нашъ; направи възможното да спечелишъ cocasse (Манафова). Clavecine (Иванчовъ) и clement (Тончевъ) страхливи; всичко зависи отъ рапорта на изпратенитѣ тамъ gars (инжинери). Журналътъ Wolksrechte, изпратенъ отъ Брауншвайгъ, пише въ наша полза; прѣдай го на Манафова. Чакамъ телеграма.

Странски.

Телеграма

№ 618.

Подадена въ Брауншвайгъ на 22 септемврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Trimete Breslau copie ultima locomotive offerta maine plecam Breslau resultat deaci necunoscut cred mijloc la Breslau are se hotaresca nota trimeţe asemen trimeteţi lesbor.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Изпратѣте въ Бреславъ прѣписъ отъ послѣдната за локомотивитѣ оферта. Утрѣ тръгваме за Бреславъ. Оттукъ резултатътъ неизвѣстенъ. Вѣрвамъ, че посрѣдствомъ Бреславъ ще се рѣши въпросътъ. Нотата изпратѣте, също изпратѣте и пари.

Телеграма

№ 21.832.

Подадена въ София на 22 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Braunschweig.

Cocasse nimic cominicat echange Clement ocupat Persischeschah maine ispraveschte arangeam possibilul. Daca intampin difficultati, ajurna cere adaogirea doi gars nemzi partea nostra. Ofesrta prevede egoiste marta tyre prussien nimie alt. Expediat copies Breslau.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Брауншвайгъ.

Cocasse (Манафовъ) нищо не е съобщилъ на egange (Министерството). Clement (Тончевъ) занятъ съ Персийския шахъ; утрѣ се свършва, ще направя възможното. Ако срѣщнешъ мжчнотии, отложи и искай прибавлението на двама gars (инжинери), нѣмци отъ наша страна. Офертата прѣдвижда egoiste (вагони) за стока, пруски типъ, нищо друго. Прѣписъ изпратенъ Бреславъ.

Странски.

Подиръ това, като не сѫ се получили до 22 септемврий никакви благоприятни свѣдѣния отъ Манафова и Попова, Д. Тончевъ се разпорежда да се запита чрѣзъ Министерството Манафовъ, какво е направилъ по прѣглеждането на вагонитѣ и заедно съ това е съвѣтвалъ Н. Странски да отиде самъ при изпратенитѣ инжинери, като му е врѫчилъ, както ще видимъ по-послѣ, и едно писъмце за Манафова. Съгласно този съвѣтъ на Тончева, на слѣдующия или на втория день Н. Странски е заминалъ за Брауншвайгъ. Слѣдъ заминаването на Странски, на 24 септемврий, Манафовъ телеграфически е отговорилъ на направеното му запитване и е съобщилъ, че прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони били прѣгледани, съ изключение на находящитѣ се въ Бреславъ, и че той лично не може да приеме нито единъ вагонъ въ положението, въ което се намирали. По тази телеграма Д. Тончевъ, съ собственорѫчна резолюция, се е разпоредилъ да се отговори на Манафова, че, понеже Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ за купуване на стари вагони, той трѣбва да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и да изиска бърза поправка, ако се има нужда отъ такава. Прѣди да се отправи нужната телеграма по тази резолюция, главниятъ секретарь е счелъ за нужно да привлѣче вниманието на Д. Тончевъ, че, споредъ постановлението на Министерския Съвѣтъ, вагонитѣ и локомотивитѣ трѣбва да бѫдатъ готови отъ поправки, прѣди да отидатъ инжинери да ги прѣглеждатъ и приематъ; но той не е обърналъ никакво внимание на изказаното мнѣние отъ главния секретарь и е написалъ върху писъмцето, съ което му се привлича вниманието, слѣдующитѣ думи: *„Да пристигнатъ по-скоро“*. Два дена подиръ това, а именно на 27 септемврий, Н. Странски е пристигналъ въ Бреславъ и оттамъ, като е съобщилъ на Д. Тончевъ, че изпратенитѣ инжинери не били получили никакви наставления и че искали да се завърнатъ, молилъ го е настоятелно да направи нужното распореждане. За изпълнение това ходатайство на Странски, Д. Тончевъ, отъ домътъ си, съ телеграма подъ № 516 е прѣдложилъ повторно на Манафова да приеме прѣдложенитѣ стари вагони за прѣглеждане и да иска бърза поправка, ако се има нужда отъ такава. Тази телеграма е отправилъ до Манафова чрѣзъ Странски, за да види, по всѣка вѣроятность, този послѣдниятъ какво е распореждането на министра. Слѣдъ прѣдаването на Манафова тая втора заповѣдь, Н. Странски е захваналъ да го уговорва да приеме вагонитѣ, защото тѣ, така или инакъ, щѣли да бѫдатъ приети, че ако той не ги приеме, то пруски инжинери щѣли да ги приематъ и че той билъ получилъ право отъ министритѣ, даже безъ приемане, да ги изпрати за Царибродъ. Въ това уговорване Странски далъ на Манафова да прочете и писъмцето, което, както казахме по-горѣ, е взелъ отъ Тончева, при заминаването му отъ София. За прочитането на това писъмце отъ Манафова самъ Н. Странски говори въ една телеграма, която е отправилъ отъ Буда-Пеща до Тончева, когато се е завръщалъ отъ Германия. При всички тѣзи уговорвания и заплашвания, Манафовъ е отговорилъ на 28 септемврий, че той не може да приеме прѣдложенитѣ вагони, понеже не отговаряли нито на постановлението на Министерския Съвѣтъ, нито на прѣдложението на С. Вайсенбергъ. Освѣнъ тѣзи двѣ телеграми, съ които Манафовъ съобщава, че не може да приеме прѣдложенитѣ отъ Вайсенберга вагони, има още съставенъ и протоколъ за прѣгледанитѣ отъ него и отъ инжинера Поповъ 70 покрити и открити вагони, въ който се описва подробно лошото положение на вагонитѣ. Този протоколъ е прѣдставенъ отъ Манафова въ Министерството съ писмо отъ 23 септемврий, въ което, между другото, се казва, че повечето отъ прѣгледанитѣ вагони не били стари вагони, а стари материали, и нѣкои отъ тѣхъ имали даже изгледъ на развалини. Слѣдъ съставянето на този протоколъ и изпращането му въ Министерството, инжинеръ С. Поповъ, на 28 септемврий, е отправилъ особенъ рапортъ до Министерството, въ който,

между другото, казва, че между прѣгледанитѣ вагони имало и такива, които, споредъ даденитѣ нему наставления, могли да бждатъ приети. Не се знае защо С. Поповъ е отправилъ този рапортъ до Министра, слѣдъ като е подписалъ, безъ особно мнѣние, съставения протоколъ по положението на прѣгледанитѣ отъ него и отъ Манафова вагони; но ако се сжди отъ ожиданието, съ което се е очаквалъ, както ще видимъ отъ размѣненитѣ телеграми между С. Вайсенбергъ и Н. Странски, този неговъ рапортъ, може свободно да се заключи, че той е искалъ да улесни до извѣстна степень приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони. Така е разбиралъ и Д. Тончевъ този рапортъ на Попова, та подиръ нѣколко дни, когато се е завърналъ Манафовъ, е искалъ да го натовари, както ще видимъ подиръ малко, да приема самъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви. Тукъ е мѣстото да кажемъ, че на инжинера Поповъ, който е билъ командированъ по прѣкото указание на Т. Иванчовъ, е дадено за наставление само прѣписъ отъ телеграмата, която е отправилъ Т. Иванчовъ до Тихолова на 5 септемврий и въ която се казва, че трѣбва да се приематъ всички ония вагони, които могатъ да служатъ четири години, макаръ и съ нѣкои поправки.

Ето телеграмата на Манафова отъ 24 септемврий, отговора на Д. Тончевъ, писъмцето на главния секретарь, съ което се привлича вниманието на Тончева, че вагонитѣ трѣбва да бждатъ готови отъ поправки, прѣди да отидатъ инжинери да ги прѣглеждатъ; телеграмата на Н. Странски до Тончева отъ Бреславъ; втората телеграма на Тончева до Манафова; отговора на Манафова отъ 28 септемврий; обясненията на Манафова по писъмцето на Тончева, което му прочелъ Н. Странски въ Бреславъ; телеграмата на Н. Странски отъ Буда-Пеща до Тончева; протоколътъ за прѣгледанитѣ 70 вагона отъ Манафова и Попова; писмото на Манафова, съ което прѣдставя този протоколъ въ Министерството; частниятъ рапортъ на С. Поповъ и петь телеграми, размѣнени между Н. Странски и С. Вайсенбергъ:

Телеграма

№ 357.

Подадена въ Берлинъ на 24 септемврий 1900 г.

София,
Главенъ секретарь, Вълчевъ.

Старитѣ вагони прѣгледани, остава Бреславъ. Азъ лично не мога да приема нито единъ вагонъ въ това имъ положение. Протоколъ изпращамъ. Заминавамъ вторникъ Laurahütte за материалитѣ Шликъ и Ганцъ.

Манафовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 25 септемврий 1900 г.

Königshütte,
Königs—Laurahütte oberingenieur Manafoff.

Понеже Министерскиятъ Съвѣтъ е постановилъ за купуване на стари вагони и локомотиви, съгласно прѣдложението, приемѣте ги, като изискате най-бърза поправка, ако отъ такава има нужда. № 28.077.

Министъръ: Д. Тончевъ.

Министерство
на
Обществените Сгради,
Пжтищата и Съобщенията.

Да пристигнать по-скоро.

Тончевъ.

Господинъ Министре,

Въ черновката за телеграмата, която ми дадохте за да се изпрати г. Манафову, е казано: „да изиска най-бърза поправка на вагонитѣ и локомотивитѣ, ако отъ такава има нужда", а въ постановлението на Министерския Съвѣтъ е казано: „да се прѣгледатъ вагонитѣ и локомотивитѣ и да се приематъ, ако се намѣрятъ, че сж въ здраво състояние", отъ което, струва ми се, слѣдва, че поправкитѣ трѣбва да се извършатъ прѣди пристигането имъ. Счетохъ за нужно да Ви напиша това, прѣди да подпишете телеграмата до г. Манафова, защото вѣрвамъ, че не сте се справили съ това постановление, прѣди да напишете телеграмата.

София, 25 септемврий 1900 г.

Съ почитание, Л. Вълчевъ.

Телеграма

№ 1.802.

Подадена въ Бреславъ на 27 септемврий 1900 г.

Министру Тончеву,
София.

Делегатитѣ не получили никакво извѣстие, искатъ да се завърнатъ. Моля настоятелно разпорежданието Ви.

Странски, Монополъ-хотелъ.

Телеграма

Подадена въ София на 28 септемврий 1900 г.

Бреславъ,
Монополъ-хотелъ, Странски, за Манафова.

Понеже Министерскиятъ Съвѣтъ е постановилъ покупката стари вагони и локомотиви, приемѣте ги и изпратѣте незабавно, като изискате бърза поправка, ако се има нужда отъ такава. № 516.

Министъръ: Д. Тончевъ.

Телеграма

№ 939.

Подадена въ Бреславъ на 28 септемврий 1900 г.

Главенъ секретарь, Вълчевъ.

Не мога да приема прѣгледанитѣ вагони, понеже не отговарятъ постановлението Министерския Съвѣтъ, нито офертата Вайсенбергъ. Недѣля пристигамъ.

Манафовъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия по съдението на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: показвалъ ли ми е въ Бреславъ Н. Странски нѣкаква картичка отъ г. Тончева съ наставление по мисията ми за приемането на прѣдложенитѣ отъ Вайсенберга вагони, въ сѫщия день когато ми прѣдаде отправената чрѣзъ него отъ г. Тончева до мене телеграма № 516 по сѫщия въпросъ, — имамъ честь да кажа слѣдующето:

При пристигането си въ Бреславъ, Н. Странски, като ме увѣряваше, че вагонитѣ така или инакъ ще бѫдатъ приети, било то отъ пруски инжинери и даже безъ приемане билъ получилъ право отъ министритѣ да ги изпрати за Цариградъ, сѫщеврѣменно вадѣше разни книжа и ми подаде да прочета, доколкото си спомнямъ, като че не бѣше картичка, а една продълговата хартийка, при бѣглото прочитане на която ми остана въ ума впечатлението, че тя имаше съдържание почти еднакво съ това на телеграмата № 516. Слѣдъ прочитането ѝ веднага я подадохъ обратно на Н. Странски, който си я прибра, като ме попита само, ще приема ли вагонитѣ.

Вслѣдствие на бързото ѝ прочитане и повръщане тутакси назадъ не мога добрѣ да си спомня, дали бѣше адресирана за мене, както и носѣше ли подписъ, но спомнямъ си, че бѣше написана съ моливъ и съ почерка на г. Тончева.

София, 13 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Ив. Манафовъ.
Началникъ на тракционното отдѣление при Министерството.

Телеграма

№ 9.955.

Подадена въ Буда-Пеща на 30 септемврий 1900 г.

Министру Тончеву,
София.

Слѣдъ получване телеграмата, прочитане картичката, отказа приемането, не било негова работа; връща се. Другиятъ нѣмалъ прѣма заповѣдь, чака Брауншвайгъ. Недѣля съмъ София. Подробности лично.

Брауншвайгъ, 20 септемврий 1900 г.

Протоколъ

№ 1.

Долѣподписанитѣ инжинери, натоварени съ прѣглеждането на старитѣ вагони, прѣдложени за купуване отъ кѫщата С. Вайсенбергъ, пристѫпихме днесь, на 19 септемврий 1900 г., къмъ прѣглеждането на тѣзи, които се намиратъ въ разнитѣ майстерски на Държавнитѣ пруски желѣзници въ Берлинъ и прѣдмѣстието му, и намѣрихме слѣдующето:

Около 70 (седемдесеть) открити и закрити вагони, всички взети заедно, сѫ отъ сериитѣ J и G, вмѣсто исканитѣ J и F, които се указватъ въ слѣдующето състояние:

a) Вагонитѣ притежаватъ разни системи букси (boit agraisse) системи, употрѣбявани въ разни врѣмена отъ 1868 г. до 1900 г.

b) Тампонитѣ имъ (Stosvorrichtung) сѫ сѫщо отъ разни видове,

c) Долнището на едни отъ вагонитѣ сж дървени, съ изключение на надлъжнитѣ греди, а на други — желѣзни отъ разни системи. Нѣкои отъ тѣхъ притежаватъ съвършено слабо долнище, неотговарающе на прускитѣ нормални.

Забѣлѣжка. Желѣзната часть на долнищата отчасти е изѣдена отъ ръжда, и по тази причина сж ослабени.

d) Много отъ челнитѣ желѣзни греди Kopfstück сж разпукнати, по която причина не притежаватъ никаква якость; сжщото се отнася къмъ нѣкои отъ надлъжнитѣ греди.

e) На повечето вагони дървениятъ кошъ е разнебитенъ (разпочупенъ), особено около вратитѣ на покрититѣ вагони. На много вагони челнитѣ стѣни, както и на нѣкои отъ надлъжнитѣ сж отпрани отъ долнището.

f) Дървенитѣ греди, както и дъскитѣ, на повечето вагони, съставляющи коша, сж изгнили.

g) Вагоннитѣ скелети на часть отъ вагонитѣ сж изкривени, наклонени на длъжъ и на прѣчъ и изгубили правилната си форма, т. е. първоначалната си форма.

h) Ресоритѣ сж отъ разни системи и повечето разнебитени.

i) Състоянието на вжтрѣшнитѣ части, като напр. шийкитѣ на оститѣ и пр. не е констатирано отъ насъ по невъзможность, понеже вагонитѣ се намиратъ въ ателиетата (двора) на прускитѣ желѣзници.

j) Покривитѣ на нѣкои отъ прѣгледанитѣ вагони сж развалени.

k) Прѣдставенитѣ за прѣглеждане отъ прѣдприемача С. Вайсенбергъ горѣпоменатитѣ вагони, (които приблизително сж до 70 и които засега се намиратъ въ Берлинъ), носятъ надписа Züm verkaüf, и по нѣкои отъ тѣзи вагони липсватъ долни части на букси, тампони, врати и пр., за което прѣдприемачътъ Вайсенбергъ заяви устно въ наше присжтствие, че ще ги достави и прѣправи.

Комисия: { Ив. Манафовъ. С. Поповъ.

До Почитаемото Министерство на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и пр.

Отдѣление тракция.

Тукъ приложенъ, имамъ честь да изпратя протокола, относително 70-тѣ покрити и открити вагони, прѣдложени за прѣглеждане отъ прѣдприемача С. Вайсенбергъ и находящи се въ разнитѣ гари на Берлинъ. Останалитѣ протоколи ще изпратя слѣдъ като бждатъ всички вагони прѣгледани въ всичкитѣ градове; но даже отъ изпратения днесь може донѣйдѣ да се сжди, доколко малка е надеждата да се снабдимъ съ вагони, ако и останалитѣ, които Вайсенбергъ ще ни прѣдложи да приемаме, сж подобни на тѣзи, които видѣхме въ Берлинъ. *Повечето отъ тѣхъ не сж стари вагони, а стари материали, а нѣкои отъ тѣхъ иматъ даже видъ на развалини.*

Берлинъ, 23 септемврий 1900 г.

Началникъ на тракционното отдѣление, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

№ 1. Бреславъ, 28 септемврий 1900 г.

До Господина Министра на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Въ София.

Рапортъ.

Честь имамъ, Господине Министре, да Ви донеса за свѣдѣние, че слѣдъ като прѣгледахъ старитѣ, прѣдставени за купуване отъ С. Вайсенбергъ, вагони, въ Берлинъ, Бреславъ и Брауншвайгъ, намѣрихъ слѣдующето:

Часть отъ вагонитѣ, които засега се намиратъ въ Брауншвайгъ, е поправена, а другата — въ Берлинъ и Бреславъ въ такова състояние, въ каквото бѣ продадена отъ Прускитѣ държавни желѣзници.

Като се основавамъ на подписаната отъ г. Министра Иванчовъ телеграма, отправена до г. инжинера Тихоловъ, подъ № 25.811 отъ 5 септемврий 1900 г., въ която телеграма е изрично казано: „Вие трѣбва да приемете всички тия вагони, които би могли да служатъ за четири години, макаръ съ нѣкои поправки“, *то намирамъ, че между прѣгледанитѣ отъ мене вагони въ Берлинъ, Бреславъ, а най-вече въ Брауншвайгъ, сѫществуватъ такива, споредъ мене, които да отговарятъ на горѣпоменатата на г. Министра Иванчовъ телеграма, на която телеграма се основавамъ, понеже не притежавамъ никакви други книжа, касающи се до тѣзи вагони.* И тъй, за да бѫда по-ясенъ въ прѣдмета си, считамъ за нужно да дамъ точното описание на прѣгледанитѣ отъ мене вагони, както и измѣрването, извършени лично отъ мене:

1) Дебелината на бандажитѣ варийра между 25 м/м. до 35 м/м.

2) Оситѣ сѫ лѣти въ разни врѣмена и най-старата, която срѣщнахъ, датира отъ 1871 г.

3) Диаметърътъ на остьта варийра между 130 м/м. до 135 м/м.

4) Диаметърътъ на шийката на остьта варийра между 84 м/м. и 89 м/м.; най-често се случва 85 м/м.

5) Дължината на шийката на осьта варийра между 144 м/м. и 160 м/м.

6) Шийкитѣ на тѣзи оси на вагонитѣ, които прѣгледахъ, не прѣдставляватъ никакви външни недостатъци, като пукнати риси и тѣмъ подобни, опасни за осьта.

7) Диаметърътъ на колелетата, мѣрени отъ мене, варийра между 952 м/м. и 980 м/м.

8) Ресоритѣ по външность на по-голѣмата часть изглеждатъ здрави; между прочее намиратъ се слаби и разхалтени.

9) Мазилнитѣ кутии (букси), прѣгледани въ Брауншвайгъ отъ мене, прѣдставляватъ се въ доста запазено състояние.

10) Буферитѣ изглеждатъ още здрави, намиратъ се между тѣхъ изкривени и нѣкои даже пукнати, но въ малко количество, въ сравнение съ цѣлостьта.

11) Долнищата на вагонитѣ сѫ трояки:

а) желѣзни,

б) дървени,

в) желѣзни, смѣсени съ дървени.

Дървенитѣ долнища прѣдставляватъ слаба трайность, но между желѣзнитѣ и желѣзно-дървенитѣ (смѣсенитѣ) намиратъ се такива, които да отговарятъ на една трайность отъ 4 години.

12) Надлъжнитѣ греди на надолнищата при повечето отъ вагонитѣ сж желѣзни, съ изключение на нѣколко, които сж дървени.

13) Челнитѣ греди сж трояки:

а) желѣзни,

б) дървени,

в) желѣзни и дървени заедно.

Между челнитѣ дървени греди има много, които не сж способни за работене. Желѣзнитѣ челни греди прѣдставляватъ по-голѣма трайность.

14) При нѣкои отъ вагонитѣ се оказва, щото челнитѣ стѣни да сж отпрани, вслѣдствие на изгнилата подъ тѣхъ греда.

15) Праговетѣ на нѣкои отъ вагонитѣ сж полуизгнили или пъкъ съвършено изгнили.

16) Дюшеметата на повечето отъ прѣгледанитѣ отъ мене вагони прѣдставляватъ още нѣкаква трайность, но при сѐ туй ще забѣлѣжа, че между здравитѣ дъски намиратъ се и изгнили.

17) Покривитѣ на повечето отъ прѣгледанитѣ вагони по външность удовлетворяватъ за една трайность отъ четири години, но каква е въ сжщность мушамата туй не ми е извѣстно, понеже е покрита.

Станиславъ Пр. Поповъ.
Инжинеръ.

Телеграма

№ 21.584.

Подадена въ София на 23 септемврий 1900 г.

Weissenberg,
Breslau pr.

Ecorce clement trimete instrucţii necesarii cocasse, consiliaḑa venirea mea plec lun sera fă necessariul gars *trimesa* nimic pana sossirea mea. Telegrafiaḑa situaziunea.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Бреславъ.

Ecorce (добрѣ). Clement (Тоячевъ) изпраща нужнитѣ инструкции на cocasse (Манафова); съвѣтва идването ми, тръгвамъ понедѣлникъ вечерь. Направи нужното, щото gars (инжинеритѣ) нищо да не изпращатъ до моето пристигане. Телеграфирай положението.

Странски.

Телеграма

№ 244.

Подадена въ София на 1 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Raportul cocasse trimes dacolo defavorabil iscalit side Ianoch altnebum. Resultat maine dupa convonbirea clement cocasse. Telegrafiaḑa daça Ianoch trimes raportul personal sice offerta cere Datzoff.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Рапортътъ на cocasse (Манафова), изпратенъ оттамъ, неблагоприятенъ; подписанъ и отъ Ianoch (Попова) — другъ лудъ. Резултатътъ утрѣ слѣдъ съвѣщанието на clement (Тончева) съ cocasse (Манафова). Телеграфирай ако Ianoch (Поповъ) е изпратилъ частния си рапортъ и каква оферта иска Дацовъ.

Странски.

Телеграма

№ 251.

Подадена въ София на 1 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Vorbeste nimic Ianoch iscalirea raportul cocasse Jnsista trimeza raportul sau imediat daca inca nutrimes. Necessariu raportede si egout.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъхотелъ, Брауншвайгъ.

Нищо не говори Ianoch (Поповъ) по подписването рапорта на cocasse (Манафова); настоявай да изпрати своя рапортъ, ако още не го е изпратилъ. Нужно е да рапортира и за egout (локомотивитѣ).

Странски.

Телеграма

№ 259.

Подадена въ Брауншвайгъ на 1 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Gars spune nutrebue repara egout ajunge cocasse favorabil.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Gars (инжинеритѣ) казватъ не трѣбва поправка на egout (локомотивитѣ), стига cocasse (Манафовъ) да е благоприятенъ.

Телеграма

№ 479.

Подадена въ Брауншвайгъ на 2 октомврий 1900 г.

Sofia,
Stransky.

Raportul personal Ianosch astadi soessce Sofia maibine Ianosch flore code de favorabil prefer coco.

Прѣводъ.

София,
Странски.

Частниятъ рапортъ на Ianosch (Попова) днесь пристига въ София. По-добрѣ Ianosch (Поповъ) flore (да приема); ако code (Захариевъ) е неблагоприятенъ, прѣдпочитамъ coco (Тихолова).

Слѣдъ отказването на Манафова да приеме прѣдложенитѣ вагони и заминаването му за София, С. Вайсенбергъ указва инжинера, който трѣбва да се изпрати на мѣстото му, и затова въ послѣдната телеграма подъ № 479 до Странски казва, *че прѣдпочита да се изпрати пакъ Тихоловъ, ако Захариевъ е неблагоприятенъ.* Ето какъ и по указанието на кого сѫ се избирали инжинеритѣ, които сѫ се изпращали да прѣглеждатъ и приематъ прѣдложенитѣ за продань стари вагони и локомотиви отъ С. Вайсенбергъ. Ако подиръ това, на мѣсто на Манафова, не е изпратенъ указаниятъ отъ Вайсенберга инжинеръ, то това е станало, както ще видимъ по-нататъкъ, защото Н. Странски, въ съгласие съ Министра Д. Тончевъ, е намѣрилъ другъ, съвсѣмъ благоприятенъ и годенъ за работа, инжинеръ.

Подиръ пристигането на Манафова въ София, той се е явилъ на 2 октомврий при Д. Тончевъ, и му е докладвалъ обстоятелствено по прѣгледанитѣ отъ него около 300 вагони и му е направилъ не само едно общо изложение за тѣхното положение, но му е описалъ подробно и тѣхнитѣ отдѣлни части. Въ тоя свой устенъ докладъ Манафовъ е казалъ на Тончева, че прѣгледанитѣ отъ него вагони, въ положението въ което ги е намѣрилъ, не ще могатъ, макаръ и празни, да пристигнатъ до Цариbrodъ, безъ да остане една часть отъ тѣхъ по пѫтя, а тѣзи, които пристигнатъ неразрушени, ако бѫдатъ натоварени и пуснати въ циркулация, ще се изпочупятъ въ самото начало на употрѣблението имъ. Като е изслушалъ този обстоятелственъ докладъ на най-компетентния по работата чиновникъ въ Министерството, Д. Тончевъ казалъ на Манафова, че нѣма нужда да му прѣдставя другъ писменъ докладъ и че прѣгледанитѣ отъ него вагони, въ положението въ което му ги е описалъ, не ще могатъ да бѫдатъ приети, като негодни за цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Въ добавка на това, Д. Тончевъ порѫчалъ на Манафова да провѣри, дали нуждата отъ товарни вагони е още належаща и да изучи откѫдѣ би могли да се взематъ такива подъ наемъ, та на слѣдующия день щѣлъ да го повика за да взематъ рѣшение по въпроса. На слѣдующия день Д. Тончевъ, вмѣсто да повика Манафова, за да види, има ли още належаща нужда отъ товарни вагони и, ако има такива, отдѣ да се вЗематъ такива подъ наемъ, е повикалъ, както ще видимъ, Н. Странски и е изискалъ отъ него писмото на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий, за да може по него да прѣдпише на инжинера Поповъ, който съ частния си рапортъ се показва благоприятенъ, да пристѫпи самъ къмъ прѣглеждането и приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ.

Ето обясненията на Ив. Манафовъ по направения отъ него устенъ докладъ на Д. Тончевъ:

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдението на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: докладвалъ ли съмъ слѣдъ възвръщането си отъ Германия по приемането на старитѣ вагони г. Министру за изпълнението на мисията, кога и въ каква смисълъ, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Слѣдъ пристиганието си въ София, още въ понедѣлникъ слѣдъ обѣдъ, въ продължение на единъ часъ докладвахъ г. Министру обстоятелствено, дѣ и какви вагони съмъ прѣглеждалъ и въ какво състояние съмъ ги намѣрилъ. Докладътъ ми въ кратцѣ бѣше приблизително слѣдующиятъ:

Прѣгледани сѫ били отъ мене посоченитѣ отъ Вайсенберга и Айлера около 300 вагона, отъ които 53 се намѣрваха вече прѣбоядисани въ двора на фабриката А. Ренеръ въ Брауншвайгъ, и всички останали въ разнебитено състояние прѫснати изъ дворовeтѣ на разнитѣ желѣзнопѫтни мастерски при пруския гари въ Берлинъ, Бреславъ, Брауншвайгъ и Елсъ. Всичкитѣ тѣзи вагони носѣха надписъ „Zum verkauff“ (за продань). Слѣдъ това почнахъ описването по възможность положението на вагонитѣ, както въ долнищата и механическитѣ части, така и дървения скелетъ. Г-нъ Министърътъ Тончевъ ми зададе въпросъ: мога ли да докажа изказаното отъ мене мнѣние въ телеграмата, отправена въ отговоръ на неговата отъ 28 септемврий № 516, че „нито единъ вагонъ не удовлетворява ни на постановлението на Министерския Съвѣтъ, нито на офертитѣ на Вайсенберга“. Като отговоръ на това описахъ състоянието на отдѣлнитѣ части по вагонитѣ, като букси, ресори, тампони, спирачи и пр., като обърнахъ вниманието още и върху тѣхното разнообразие, остарѣлость и разнебитеность. Описахъ състоянието на частитѣ въ долнищата, които сѫ разхлабени и изпопукани, дървения скелетъ, който е изгнилъ, особено напрѣчнитѣ и надлъжни брусове, които сѫ толкова загнили, щото не държатъ гвоздеитѣ, а тѣ сѫ собствено частитѣ, които крѣпятъ цѣлия кошъ, вслѣдствие на което вагонитѣ, натоварени съ стока, ще се изпочупятъ още при първитѣ по-силни маневри, каквито у насъ ставатъ съ тежкитѣ машини. Слѣдователно, подобни вагони, разнебитени и изгнили, не могатъ да отговарятъ на постановлението на Министерския Съвѣтъ, което изисква вагони въ здраво състояние. Отъ друга страна, офертитѣ на Вайсенберга прѣдлагатъ за продань сѫщитѣ вагони, които и за подъ наемъ, слѣдователно, тѣ трѣбва да могатъ да пѫтуватъ наврѣдъ, дѣто пѫтьтъ има сѫщото междурелсие, а вагонитѣ, които прѣгледахъ, носятъ бѣлѣгъ (изсичане въ трижгленъ видъ на надлъжнитѣ греди), по който, веднажъ излѣзли отъ границата на Германия, нѣма да бѫдатъ вече допуснати да циркулиратъ по пруския желѣзници. Сѫщитѣ оферти прѣдлагатъ вагони, макаръ употрѣблявани, но въ здраво и добро положение, а за такива не могатъ да се приематъ извадени по негодность отъ употрѣбление; сѫщо изискватъ бандажи дебели — на 45 м/м., а такива има само нѣколко и тѣ сѫ върху желѣзни, а не стоманени оси и ще се чупятъ постоянно. Послѣ описахъ състоянието на останалитѣ части, като изгорѣлитѣ и изгнили покривни мушами и пр. Касателно това, могатъ ли да се изберать нѣколко вагона измѣжду прѣгледанитѣ, поправятъ и употрѣбятъ, доложихъ, че такива би могли да се намѣратъ, може би, но не повече отъ 10—15 измежду всички 300, но ще поискатъ 2 до 3 мѣсеца поправка и разноски за всѣки отъ тѣхъ 400—500 л., на които поправката трѣбва да се извърши подъ прѣмия надзоръ на наши дѣломастори; но и така поправенитѣ вагони не ще могатъ да се пущатъ въ движение, освѣнъ съ товарнитѣ тренове (при скорость максимална до 15 км. въ часъ), не ще могатъ да пѫтуватъ вънъ отъ границата на нашитѣ желѣзници, но и даже и за вѫтрѣшно употрѣбление не ще могатъ по никакъвъ начинъ да се пущатъ съ пощенскитѣ и смѣсени тренове, понеже ще прѣдставляватъ, освѣнъ постоянни повреждания и сериозни прѣчки въ движението, още и огромна опасность при всѣка катастрофа. Относително пѫтуването на вагонитѣ въ това имъ състояние изказахъ мнѣние, че въ празно (ненатоварено) състояние може би да могатъ да пристигнатъ въ Царибродъ, макаръ че часть отъ тѣхъ ще изкапятъ изъ пѫтя, а тѣзи, които при-

стигнатъ, ако могатъ да бждатъ натоварени съ стока и пуснати въ циркулация, ще се изпочупятъ при самото начало на употрѣблението.

Г-нъ Министрътъ, слѣдъ като ме изслуша внимателно, каза ми, че нѣма новече нужда отъ другъ (писменъ) докладъ и че той вижда, че тѣзи вагони не ще могатъ да послужатъ за цѣльта и нѣма да бждатъ взети, и ме натовари да изуча доколко още е належаща нуждата отъ товарни вагони и отждѣ ще могатъ да се взематъ подобни подъ наемъ, като добави, че утрѣ ще ме повика да му доложа. Докрай на недѣлята не бѣхъ извиканъ и не съмъ повече нищо докладвалъ по въпроса за тѣзи вагони.

София, 12 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Ив. Манафовъ.
Началникъ на отдѣлението въ Минист. на Общ. Сград и.

Подиръ писменния рапортъ на инжинера Тихоловъ, който е билъ прѣдставенъ, както видѣхме, на Д. Тончевъ слѣдъ завръщането му отъ Цариградъ и този обстоятелственъ устенъ докладъ на самия началникъ на тракционното отдѣление, който е най-компетентниятъ по работата, могло ли е да става още дума за купуването на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви и да се изпращатъ други инжинери да ги прѣглеждатъ и приематъ? Ако и подиръ това въпросътъ за купуването на тия вагони и локомотиви не е билъ изоставенъ отъ Министра на Общественитѣ Сгради и сж се изпращали още инжинери да прѣглеждатъ и приематъ сжщитѣ вагони и локомотиви, то какъ могатъ да се обяснятъ тия дѣйствия на Министра Д. Тончевъ, които никакъ не се е съгласяватъ съ интереситѣ на Държавата и сж въ явно противорѣчие съ даннитѣ на работата? За насъ тия дѣйствия на Д. Тончевъ се обясняватъ само по единъ начинъ, а именно, че той е желаялъ да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, макаръ и да не отговарятъ на прѣдложенитѣ условия и на цѣльта, за която сж прѣдназначени, защото въ работата е билъ прѣмо заинтересуванъ неговиятъ роднина и политически приятель Н. Странски.

Слѣдъ заявлението, което е направилъ Д. Тончевъ на началника на тракционното отдѣление, Ив. Манафовъ, че прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, въ положението, въ което му сж били описани, не могатъ да бждатъ приети, е трѣбвало да се намѣри нѣкакъвъ поводъ и основание за да може, макаръ и да е искалъ това мнѣние, да направи разпореждане да се прѣглеждатъ и приематъ сжщитѣ вагони отъ други инжинери. Такъвъ поводъ и основание Д. Тончевъ помислилъ, че може да намѣри въ едно заявление отъ С. Вайсенбергъ, съ което, като се оспорва твърдѣнието на Ив. Манафовъ, че прѣгледанитѣ отъ него вагони не били въ положение да достигнатъ до Цариградъ, да се заяви, че недостатъцитѣ, които иматъ вагонитѣ, ще бждатъ отстранени прѣди изпращането имъ и че Министерството ще плати само приетитѣ и пристигнали въ Цариградъ вагони, а не и разрушенитѣ по пжтя. За тази цѣль на 4 октомврий се е изискало, чрѣзъ Странски, отъ писалището на С. Вайсенбергъ едно такова заявление и Д. Тончевъ веднага се е разпоредилъ по него да се телеграфира на инжинера С. Поповъ да пристжпи самъ къмъ прѣглеждането на вагонитѣ и да приеме онѣзи отъ тѣхъ, които могатъ да служатъ четири години, иматъ кошоветѣ здрави и колелетата имъ да могатъ да се изтъркватъ 4—5 пжти. Казваме, че това заявление е изискано отъ Д. Тончевъ съ такава цѣль, а не както той твърдѣше въ обяснението си прѣдъ Народното Събрание, че билъ го изискалъ съ цѣль за да вземе съгласието на доставчика, щото окончателното

приемане на вагонитѣ да стане въ Царибродъ, защото съдържанието на това заявление не може да търпи тълкуванието, което иска да му даде Д. Тончевъ. Па освѣнъ това, и отъ заявлението, което е подалъ до Министерството С. Вайсенбергъ по изплащането на приетитѣ и пристигнали 110 вагони въ Царибродъ, се вижда, че и той не разбира казаното заявление отъ 4 октомврий въ смисъль, въ каквато иска да го разбира Д. Тончевъ. Съ това заявление се явява, че Министерството ще има да плати само приетитѣ въ Германия и пристигнали въ Царибродъ вагони, а не и ония, които, слѣдъ като сж били приети тамъ, сж се разрушили по пжтя и не сж пристигнали въ Царибродъ. Заявлението е изискано отъ Д. Тончевъ, както и той казва, но не за такава цѣль, за каквато той твърди, а за да се намѣри поводъ и основание за да може да направи разпореждане да се прѣглеждатъ и приематъ вагонитѣ, за които, по направеното му описание отъ началника на тракционното отдѣление, е билъ казалъ по-напрѣдъ, че не могатъ да бждатъ приети. Ето истинската причина за изискването на това заявление, а не както твърдѣше Д. Тончевъ въ обясненията си прѣдъ Народното Събрание. Ако Д. Тончевъ бѣше изискалъ това заявление съ цѣль, както той твърди, да вземе съгласието на доставчика, щото окончателното приемане на вагонитѣ да стане въ Царибродъ, то изискването му е трѣбвало да стане писменно, а не устно, защото, при неясното съдържание на заявлението, само така би могло да се установи истинската причина за изискването му. Че заявлението пъкъ е изискано не отъ прѣдставителя на С. Вайсенбергъ, както е казано въ него, а отъ друго лице, което, споредъ другитѣ данни по работата, трѣбва да е Н. Странски, се установява отъ показанията на А. Грасяни, който прѣдставлява С. Вайсенбергъ, когато отсжтствува отъ София.

Ето заявлението на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий, съ поставената върху него резолюция отъ Д. Тончевъ, показанията на А. Грасяни по това заявление и една телеграма на Н. Странски до С. Вайсенбергъ въ Брауншвайгъ по проектираното разпореждане по сжщото заявление:

Сал. Вайсенбергъ,
София и Пловдивъ.

София, 4/17 октомврий 1900 г.

До Господина Министра на Общитѣ Сгради, Пжтищата
и Съобщенията,

Тукъ.

Господине Министре!

Да се телеграфира днесь на инжинера Поповъ да приеме онѣзи вагони покрити и открити, които отговарятъ на офертата на Вайсенберга, а именно да могатъ да сервиратъ най-малко четири години, кошоветѣ да сж здрави, колелетата да могатъ да се обстръгватъ 4—5 пжти и други.
4 октомврий 1900 г.
Д. Т.

Вслѣдствие на съобщението, което сте направили на моя прѣдставитель, че вагонитѣ, които продадохъ на Почитаемото Министерство имали такива недостатъци, които ги правѣли неспособни да достигнатъ даже дотукъ, бързамъ да Ви заявя, Господине Министре, че указанитѣ недостатъци сж много прѣувеличени, че такивато ако има ще бждатъ отстранени прѣди изпращането имъ и че Министерството ще има да плати само за приетитѣ вагони и пристигнали въ Царибродъ, и то въ здраво състояние. Всѣки вагонъ, непристигналъ или разрушенъ, си остава въ моя тежесть.

При това, ползувамъ се отъ случая да заявя, че настоявамъ да ми се повѣри прѣносътъ на вагонитѣ и локомотивитѣ до Царибродъ, като намалявамъ офертата си за прѣноса за вагонъ по л. зл. 295, а за локомотивитѣ на 100 кгр. по зл. л. 6·17.

Съ почитание, За Сал. Вайсенбергъ, А. Грасяни.

До Почитаемата Парламентарна комисия по сѫдението на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

На запитването отъ комисията: азъ ли съмъ прѣдставитель на фирмата на С. Вайсенбергъ, когато г. Вайсенбергъ отсѫтствува отъ София и виканъ ли съмъ отъ Министерството на Общественитѣ Сгради или направо отъ бившия Министъръ Д. Тончевъ, да ми се съобщи, че вагонитѣ, които е продалъ г. Вайсенберъ на Българското Правителство, имали такива недостатъци, които ги правѣли негодни, за да могатъ да стигнатъ до София, както е казано въ писмото отъ 4 октомврий м. г., — имамъ честь да съобщя слѣдующето: че азъ дѣйствително прѣдставлявамъ г. Вайсенберга, когато той отсѫтствува отъ София, и че той нѣма другъ прѣдставитель тукъ въ София, освѣнъ мене, и че азъ никога не съмъ виканъ нито въ Министерството, нито въ дома на г. Тончева, за да ми се съобщи, че продаденитѣ отъ г. Вайсенберга вагони били толкова негодни, щото не могатъ да пристигнатъ въ София. Затова може да е съобщено лично на г. Вайсенберга, или писменно въ контората му. Всичкото каквото съмъ вършилъ, правилъ съмъ по заповѣдь на г. Вайсенберга.

София, 13 юлий 1901 г.

А. Грасяни.

Телеграма

№ 809.

Подадена въ София на 3 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Echeange telegrafiat Ianosch asteptе. Ecorcher insa *Ecorce.* Clement télégrafiaḑa maine Ianosch *flore* egoiste *cive egout.*

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ

Echeange (Министерството) телеграфира на Ianosch (Попова) да чака. Ecorcher (лошо), но Ecorce (добрѣ). Clement (Тончевъ) ще телеграфира на Ianosch (Попова) flore (да приеме) egoiste (вагони) cive (три) egout (локомотиви).

Странски.

Както виждате, съ тая телеграма Н. Странски на 3 октомврий, т. е. единъ день прѣди подаването на заявлението, съобщава на С. Вайсенбергъ за разпореждането, което ще направи Д. Тончевъ по него. По всѣка вѣроятность, прѣди подаването на заявлението, Д. Тончевъ, въ съгласие съ Н. Странски, е рѣшилъ какво разпореждане ще направи по него; само така Н. Странски може да знае, единъ день по-рано, това проектирано разпореждане.

Слѣдъ постѫпването на заявлението въ Министерството, главниятъ секретарь намѣрилъ за добрѣ, прѣди да се разпореди за да се изпълни поставената върху него резолюция, да отиде да доложи на Д. Тончевъ, че нуждата отъ открити вагони се минала вече, защото прѣвозътъ на цвѣклото билъ осигуренъ съ наемането на 40 от-

крити вагони отъ Източнитѣ желѣзници, и да го моли да се съгласи, за да не се купуватъ вече открити вагони и да не прави разпорежданe до инжинера С. Поповъ за прѣглеждане и приемане на такива вагони. Д. Тончевъ се е съгласилъ съ това искание и главниятъ секретарь се е разпоредилъ да се направи телеграма до С. Поповъ за прѣглеждане и приемане само на покрити вагони. При съставянето на телеграмата началникътъ на отдѣлението, като взелъ прѣдъ видъ, че С. Поповъ, който се натоварва съ нея да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, е цивиленъ инжинеръ, а не механикъ, намѣрилъ за добрѣ да помѣсти въ нея, освѣнъ резолюцията на Д. Тончевъ, но и нѣкои технически наставления, които осигуряватъ приемането само на здрави и годни за работа вагони. Така съставената телеграма се е изпратила на Д. Тончевъ за подписъ, но той зачеркналъ въ нея думитѣ „покрити вагони" и нѣкои отъ техническитѣ наставления и я повърналъ въ Министерството за да се прѣпише, както я поправилъ. Прѣписана телеграмата се изпраща втори пжть на Д. Тончевъ за подписъ; но той сега намѣрилъ за нужно да изхвърли и ония наставления, които оставилъ при първото поправяне, и я повърналъ пакъ за прѣписване.

Ето тия два проекта отъ телеграмата за С. Поповъ:

Първиятъ проектъ за телеграма.

Хотелъ Deutsches Haus, инжинеръ Поповъ,

Брауншвайгъ.[1]

Приемѣте онѣзи *(покрити товарни)* вагони, които отговарятъ на офертата на Вайсенберга: да могатъ да циркулиратъ въ служба най-малко четири години, кошоветѣ (Wagenkasten) имъ да сж здрави; да нѣматъ гнили и строшени дъски, греди и рами и да не пропускатъ дъждовна вода; бандажитѣ отъ дебелина въ нормаленъ профилъ най-малко четиредесеть и петь м/м., да могатъ да се обстръгватъ най-малко 4 до 5 пжти, до като се достигне допустимия отъ конвенцията минимумъ на дебелината въ обточенъ профилъ; [*колелетата желѣзни, оситѣ челичени да бждатъ здраво закрѣпени едни връху други и шийкитѣ съ съотвѣтствени размѣри и гладки; да нѣма счупени и повреждени купли, влачилни куки, букси, тампони, ресори и спирачни части (Bremsheile) и врати; долницата (Untergestelle) да бждатъ здрави, то есть, безъ строшени или заспѣчени желѣзни греди и окови (Beschlagtheile), и безъ гнили или строшени дървени греди. Съ една рѣчь, да отговарятъ на конвенцията (Verein-Wagen-Ubereinkommen)*] (Прибавени отъ Тончева, вмѣсто зачеркнатото.) *Тъй също и другитѣ части да бждатъ здрави и въ изправность.*

Министъръ: . . . .

Вториятъ проектъ за телеграма.

Хотелъ Deutsches Haus, за инжинера Поповъ,

Брауншвайгъ.

Приемѣте онѣзи вагони, които отговарятъ на офертата на Вайсенберга: да могатъ да циркулиратъ въ служба най-малко четири години; кошоветѣ (Wagenkasten) и долницата (Untergestelle) имъ да сж здрави. *(Да нѣматъ гнили и строшени дъски, греди и рами и да не пропускатъ дъждовна вода;)* Бандажитѣ

[1]) Оскобенитѣ думи и поставени въ курсивъ сж зачеркнати при поправянето на двѣтѣ телеграми

(отъ дебелина въ нормаленъ профилъ най-малко четиридесеть и петь м м,) да могатъ да се *обстъргватъ (най-малко)* 4 *(до 5)* пѫти, докато се достигне допустимия отъ конвенцията минимумъ на дебелината въ обточенъ профилъ. Така сѫщо и другитѣ части да бѫдатъ здрави и въ изправность.

Министъръ: . . . .

Съ зачеркването на думитѣ „покрити вагони“ въ първата телеграма, Д. Тончевъ е искалъ да остави право на С. Поповъ да прѣглежда и приема не само покрити, но и открити вагони, макаръ по-напрѣдъ, когато главниятъ секретарь му е доложилъ, че нуждата отъ открити вагони се е минала вече, защото прѣвозътъ на цѣвклото билъ осигуренъ съ наетитѣ 40 вагони отъ Източнитѣ желѣзници, да се е съгласилъ да не се купуватъ вече открити вагони, а съ изхвърлянето на техническитѣ наставления при първото поправяне е искалъ, щото приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони да стане безъ много да се придирва, дали отговарятъ на условията и дали сѫ годни за цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Съ поправката пъкъ въ втората телеграма, съ която се изхвърлятъ думитѣ: „да нѣматъ гнили и строшени дъски, греди и рами и да не пропущатъ дъждовна вода, бандажитѣ отъ дебелина въ нормаленъ профилъ най-малко четиридесеть и петь милиметра“ се дава право на Попова да приема гнили, пропущающи дъждовна вода и въобще негодни за употрѣбление вагони. Тия поправки, които е направилъ Д. Тончевъ въ телеграмата, която е била съставена за изпълнение на поставената отъ него резолюция върху заявлението на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий сѫ отъ голѣма важность. Отъ тѣхъ може да се заключи съ каква цѣль Д. Тончевъ е изискалъ това заявление: съ цѣль ли, както той твърди, да се вземе съгласието на доставчика, щото окончателното приемане на прѣдложенитѣ отъ него вагони да стане въ Царибродъ, или съ цѣль да намѣри поводъ и основание за да разпореди да се прѣглеждатъ и приематъ отново прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, додѣто се намѣри нѣкой инжинеръ да ги приеме, безъ да отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Ако заявлението бѣше изискано съ цѣль за да се вземе съгласието на доставчика, щото окончателното приемане на прѣдложенитѣ отъ него вагони да стане въ Царибродъ, а не да се намѣри поводъ и основание, слѣдъ отказването на най-компетентния по въпроса инжинеръ да ги приеме, за да се нареди ново прѣглеждане на сѫщитѣ вагони, което да се свърши съ приемането имъ, Д. Тончевъ нѣмаше да поправя два пѫти телеграмата, съ която се нарежда ново прѣглеждане на вагонитѣ, и да изхвърля всички ония наставления, които иматъ за цѣль да осигурятъ приемането на здрави и годни за употрѣбление вагони. Тия поправки, съ които се изхвърлятъ наставленията, за да не се приематъ вагонитѣ, които иматъ гнили и счупени дъски и греди, сѫ важни и за това още, че отъ тѣхъ ще можемъ да опрѣдѣлимъ обстоятелството, при което Д. Тончевъ, както ще видимъ по-нататъкъ, е направилъ попълнение на нѣкои свои резолюции въ смисъль, че не трѣбва да се приема нищо гнило и счупено, и какво значение могатъ да иматъ тия попълнения на неговитѣ резолюции. Сега Д. Тончевъ не удобрява и изхвърля наставленията, които началникътъ на отдѣлението иска да даде на инжинера, който се натоварва да прѣглежда и приема вагонитѣ, а слѣдъ приемането и пристигането имъ тукъ, когато е станало нужно стража да ги пази за да не чупятъ хората гнили парчета отъ тѣхъ, тогава той попълва резолюцитѣ си и казва, че не трѣбва да се приема нищо гнило и счупено. Тия заявления на Д. Тончевъ могатъ ли да бѫдатъ искренни и да иматъ нѣкакво значение, когато той не се е съгласявалъ да се даватъ наставления на инжинеритѣ,

които сѫ били изпращани да прѣглеждатъ вагонитѣ, за да не приематъ такива, които иматъ гнили и счупени части?! Ние считаме, па вѣрваме и Народното Прѣдставителство да се съгласи съ насъ, че тия попълнения и заявления сѫ направени отъ Д. Тончевъ за да може да избѣгне постигналата го вече отговорность, като министъръ, и да умекчи общественото негодуване спрѣмо него по купуването на гнилитѣ вагони.

Изпратенитѣ прѣди С. Поповъ инжинери-механици да прѣгледатъ и приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви казватъ и рапортиратъ писменно, че тия вагони не сѫ стари вагони, а старъ вагоненъ материалъ, и че повечето отъ тѣхъ иматъ изгледъ на развалини, а Д. Тончевъ само по едно писмо отъ С. Вайсенбергъ, съ което въ нищо не се оборва изказаното мнѣние за тия вагони отъ изпратенитѣ дотогава инжинери да ги прѣглеждатъ и приематъ, разпорежда се, както казахме по-горѣ, да се прѣдпише телеграфически на инжинера С. Поповъ да приеме онѣзи отъ тѣхъ, които могатъ да служатъ четири години и т. н. Да се телеграфира въ тази смисъль на С. Поповъ, както се вижда, е послужилъ частниятъ му рапортъ, който, както видѣхме вече, се е очаквалъ съ голѣмо нетърпѣние и въ който той казва, че между прѣгледанитѣ отъ него вагони имало и такива, които отговарятъ на изложенитѣ условия въ телеграмата отъ 5 септемврий на Т. Иванчовъ до инжинера Тихоловъ. Д. Тончевъ и Т. Иванчовъ, въ желанието имъ да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, макаръ и да не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени, сѫ чакали само нѣкой отъ изпратенитѣ инжинери да се покаже готовъ на нѣкакво основание да приеме вагонитѣ за да му прѣдпишатъ, въ нѣкаква въображаема за тѣхъ законна форма, да ги приеме. Така е станало съ инжинера С. Поповъ. Той е казалъ въ частния си рапортъ, че между прѣгледанитѣ отъ него вагони имало и такива, които би могли да се приематъ на основание телеграмата на Т. Иванчовъ отъ 5 септемврий; схваща Д. Тончевъ това мнѣние на Попова, бързо изисква казаното по-горѣ заявление отъ С. Вайсенбергъ и веднага разпорежда да се телеграфира на Попова, въ една форма, която той намѣрва, че го запазва отъ отговорность, да приеме вагонитѣ.

Това разпореждане на Д. Тончевъ до инжинера С. Поповъ е щѣло да се изпълни, ако служащитѣ въ Министерството не сѫ били попрѣчили на това. Главниятъ секретарь, като видѣлъ, че Д. Тончевъ, съ съкращенията, които правѣлъ въ съставената телеграма отъ началника на отдѣлението за изпълнение на поставената отъ него резолюция върху заявлението на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий, е искалъ да остави право на С. Поповъ да приема и такива вагони, които не отговарятъ на условията и не могатъ да бѫдатъ годни за употрѣбление, е потърсилъ срѣдство за да спре, ако може, това разпореждане. Такова срѣдство главниятъ секретарь е намѣрилъ въ обстоятелството, че С. Поповъ, комуто се прѣдписва да пристѫпи самъ къмъ прѣглеждането и приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, е цивиленъ инжинеръ, а не механикъ, какъвто изисква постановлението на Министерския Съвѣтъ за тази работа, и отишълъ, прѣди да се разпореди за прѣписването на поправената втори пѫть телеграма, та доложилъ на Д. Тончевъ, че С. Поповъ, като цивиленъ инжинеръ, не може да бѫде самъ натоваренъ съ прѣглеждането и приемането на вагонитѣ. Д. Тончевъ, по всѣка вѣроятность, е осталъ много недоволенъ отъ повдигнатия въпросъ, защото се разваля скроения по-рано отъ него, въ съгласие съ Н. Странски, планъ, но, слѣдъ като направилъ самъ справка въ постановлението на Министерския Съвѣтъ, се е съгласилъ да се спре казаната телеграма до С. Поповъ и казалъ на главния секретарь, че допълнително ще му съобщи кой инжинеръ-механикъ ще бѫде командированъ да прѣгледа и приеме съвмѣстно съ Попова вагонитѣ и локомотивитѣ. На слѣдующия день Д. Тончевъ повикалъ главния секретарь и му е

съобщилъ, че инжинерътъ Н. Боботановъ ще бѫде изпратенъ да приема вагонитѣ съвмѣстно съ С. Поповъ. Че Д. Тончевъ е усталалъ недоволенъ отъ повдигнатия отъ главния секретарь въпросъ, който е станалъ причина да се спре разпореждането до С. Поповъ, се вижда отъ една телеграма, която Н. Странски е отправилъ на 5 октомврий до С. Вайсенбергъ и която помѣстиме по-долѣ. Въ тая телеграма се казва открито, че Д. Тончевъ не е подписалъ телеграфическата заповѣдь до С. Поповъ, защото началникътъ на тракционното отдѣление му възпрѣпятствувалъ за това. Освѣнъ това, отъ размѣненитѣ телеграми между Н. Странски и С. Вайсенбергъ, които помѣстиме по-долѣ, и отъ помѣстената по-горѣ се вижда, че още прѣди подаването на заявлението отъ 4 октомврий, а именно на 3 сѫщия, се говори за разпореждането, което ще се направи до Попова по това заявление.

Ето обясненията на главния секретарь Л. Вълчевъ по спирането на приготвената телеграма до С. Поповъ, за приемането само на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, и петь телеграми, размѣнени между Н. Странски и С. Вайсенбергъ:

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ по запитването отъ комисията: припомнювамъ ли си, по какви причини телеграмата, която е съставена въ изпълнение резолюцията на г. Д. Тончевъ, поставена върху заявлението на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий, и слѣдъ като е била съкратявана едно подиръ друго два пѫти отъ самия Д. Тончевъ, не е била отправена по назначението си, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Слѣдъ като получихъ заявлението на С. Вайсенбергъ отъ 4 октомврий съ резолюцията на г. Д. Тончевъ отъ 4 сѫщия, съ която се заповѣдваше да се телеграфира на инжинера С. Поповъ, да приема открити и покрити вагони и пр., азъ, като видѣхъ, че ще се пристѫпи къмъ приемането на старитѣ вагони, поискахъ да не се приематъ баремъ открититѣ вагони, отъ каквито нѣмаше вече нужда, защото прѣвозътъ на цвѣклото, за което се наематъ собствено открититѣ вагони, се осигуряваше съ наемането на 40 открити вагони отъ Източнитѣ желѣзници, заради това отидохъ веднага та доложихъ за това г. Д. Тончеву и той се съгласи съ мене, да не се приематъ открититѣ вагони, въ какъвто смисълъ и поставихъ резолюцията. Въпрѣки това, обаче, азъ забѣлѣжихъ, че въ първата телеграма думитѣ „покрити вагони“ сѫ зачеркнати отъ него, съ което се оставяше право на С. Поповъ да приеме и открититѣ вагони. Когато слѣдъ първото, видѣхъ и второто съкращение на голѣмата часть на техническитѣ наставления въ телеграмата, прѣдназначена за инжинера С. Поповъ, които съкращения му оставяха по-голѣма свобода на дѣйствие, азъ си спомнихъ, че въ постановлението на Министерския Съвѣтъ за купуването на старитѣ вагони бѣше казано, че за тѣхното прѣглеждане и приемане ще се изпратятъ единъ или двама инжинери-механици, и понеже г. Поповъ не бѣше такъвъ, то веднага обърнахъ вниманието върху това на г. Д. Тончевъ и той, слѣдъ като направи самъ справка въ въпросното постановление, съгласи се да се спре изпращането на телеграмата до С. Поповъ и ми каза, че ще ми съобщи допълнително, кой инжинеръ-механикъ ще бѫде изпратенъ за да приема вагонитѣ и локомотивитѣ съвмѣстно съ г. Попова. На сутриньта, или на другия день, не помня добрѣ, каза ми, че ще се изпрати за тая цѣль г. Н. Боботановъ, та да се разпоредя да се направи приказъ за командирането му.

София, 11 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Телеграма

№ 844.

Подадена въ Брауншвайгъ на 4 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Janouch astaḑi nimic naprimit rog faceţi necesarul.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Janouch (Поповъ) до днесь нищо не е получилъ; моля, направѣте нужното.

Телеграма

№ 1.114.

Подадена въ София на 4 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Ministriul telegrafiat Poppoff primesca îndata, expediaţi urgente vagone avand sandacuri sanatose rotele possibile straganit patru ore, durabili patru ani. Maine dispoziţia pentru locomotive telegrafiaḑa. Ministerul confirmand scrisore data astaḑi dinpartea contorul domnieitale.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Министерството телеграфира на Попова да приеме веднага, и да изпрати бързо вагонитѣ, имѣющи сандъци здрави, колелета възможно да се изтръгватъ 4 пъти и траящи 4 години. Утрѣ разпореждане за локомотивитѣ. Телеграфирай въ Министерството като потвърдишъ днешното писмо отъ страна на Вашата контора.

Странски.

Телеграма

№ 398.

Подадена въ Брауншвайгъ на 5 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Janouch naprimit nimic rog interveniţi am telegrafiat echange cum aţ cerut.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Janouch (Поповъ) не е приелъ нищо. Моля посрѣдствувайте. Телеграфирахъ въ echange (Министерството) както искахте.

Телеграма

№ 466.

Подадена въ Брауншвайгъ на 5 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Fiind Janouch fară instrucție staruiți telegramele sefie trimes adressa mea.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Понеже Janouch (Поповъ) безъ инструкции, старайте се телеграмитѣ да се изпращатъ на мой адресъ.

Телеграма

№ 1.847.

Подадена въ София на 5 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Cocasse clou fac dificultați neauzite Jeri clement iscalit ordin telegrafic primirea prin Janouch reținut prin cocasse fiine decisinea eglise primirea safie facuta prin Mecaniciengars atangat cu Karl pleca maine Janosch telegrafiat astepte.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Cocasse (Манафовъ) и clou (главниятъ секретарь) правятъ нечувани мжчнотии. Вчера clement (Тончевъ) подписа телеграфическа заповѣдь за приемането отъ Janouch (Попова), но възпрѣпятствува cocasse (Манафовъ), понеже рѣшението на eglise (Министерския Съвѣтъ) е приемането да бжде направено чрѣзъ Mecaniciengars (инжинеръ-механикъ). Наредихъ съ Karl (Боботанова), който тръгва утрѣ. Janouch (на Попова) телеграфирано да чака.

Странски.

Слѣдъ това, Д. Тончевъ е повикалъ Н. Странски и като се е съгласилъ съ него да се изпрати инжинорътъ Н. Боботановъ да прѣгледа и приеме съвмѣстно съ С. Поповъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, ако се окаже благоприятенъ за приемането имъ, натоварилъ го е да повика Боботанова и узнае разположението му. Н. Странски е повикалъ у дома си Н. Боботановъ и като узналъ отъ разговора, който ималъ съ него, че той се оказва благоприятенъ за приемането на вагонитѣ, веднага е съобщилъ това по телефона на Тончева и е изпратилъ Боботанова да отиде при него. Д. Тончевъ е приелъ тутакси Боботанова, на когото като казалъ, че билъ рѣшилъ да го командирова да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, които инжинеритѣ Дръцковъ, Тихоловъ и Манафовъ отказали да приематъ, казалъ още, между другото, че ако тия вагони имали нѣкои недостатъци, то тѣ могатъ да се поправятъ и вагонитѣ да служатъ още 3—4 години и че за него е необяснимо, какъ така тия вагони, които довчера сж циркулирали по германскитѣ желѣзници, да станатъ отведнажъ съвсѣмъ негодни за работа и да не

могатъ, ако не всичкитѣ, то поне нѣкои отъ тѣхъ, да служатъ още 3—4 години. Казаното, че Н. Боботановъ е командированъ отъ Д. Тончевъ, слѣдъ като е билъ сондиранъ отъ Н. Странски, дали ще се окаже благоприятенъ за приемането на вагонитѣ, се установява отъ телеграмата на Н. Странски до С. Вайсенбергъ отъ 5 октомврий, която помѣстихме по-горѣ и въ която Н. Странски казва, че наредилъ съ Боботанова, който тръгвалъ на другия день, и отъ показанията, които дава самъ Боботановъ по това командироване.

Ето тия показания на Н. Боботановъ:

До Почитаемата Парламентарна комисия по съденето на бившитѣ министри отъ кабинета на Тодора Иванчовъ,

Въ София.

Въ отговоръ на запитването на комисията, относително заминаването ми въ странство за приемане на старитѣ вагони на Вайсенберга, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

На 5 или 6 октомврий, не помня кой день бѣше, г. Странски ме потърси прѣди обѣдъ на гарата по телефона. Чиновницитѣ ми му съобщили, че съмъ въ хотелъ Метрополъ въ една комисия. Тогазъ той поискалъ да му дадатъ хотелъ Метрополъ. Келнерътъ отъ хотела дойде и ми обади, че г. Н. Странски ме викалъ на телефона и азъ се явихъ. Г-нъ Н. Странски ми заяви, че желаялъ да се срѣщне съ мене у дома му или другадѣ нѣкадѣ, дѣто му опрѣдѣля, понеже ималъ нѣщо да ми съобщи. Азъ му обѣщахъ да отида у дома му веднага, обаче, понеже бѣше вече 12 ч., оставихъ работата за подиръ обѣдъ. Подиръ обѣдъ, около 2—2½ ч., намѣрихъ г. Странски въ домътъ му и той ми съобщи, че г. Тончевъ билъ рѣшилъ да ме командирова въ странство по приемането на Вейсенберговитѣ стари вагони, и понеже работата се била много проточила, то да съмъ гледалъ, щото, ако е възможно, да замина часъ по-скоро. Тогазъ азъ му казахъ, че никакъ не бѣше ми желанието, слѣдъ толкозъ души, които ги гледаха, да изпращатъ и мене. Обаче, г. Странски ме успокои, че азъ тукъ нѣма защо да се безпокоя, понеже работата се касае до единъ много ясенъ въпросъ: Правителството купувало отъ Вайсенберга 250 стари употрѣбявани вагони, които, ако сж добри и могатъ да служатъ още 4 години, ще ги приема, ако ли не, тогазъ нѣма да ги приемамъ; обаче, той билъ положително увѣренъ, защото ги знаялъ какви сж, че всѣки безпристрастенъ и незаинтересованъ човѣкъ щѣлъ да ги намѣри годни за още 4-годишна служба, за колкото и г. Вайсенбергъ гарантира, и ако г. г. Тихоловъ и Манафовъ бѣха малко по-добросъвѣстни и безпристрастни по отношение на тѣзи вагони нѣмаше да ги бракуватъ, обаче, оказа се, че тѣ гледатъ иначе на работата и затова ги изкараха за нищо негодни, когато работата въ сжщность не е така. Тогазъ азъ му казахъ: колкото затова, г-нъ Странски, азъ мога да Ви увѣря, че никога досега не съмъ се въодушевлявалъ отъ никакви частни и лични съображения при приемането на разнитѣ материали за Държавата и нѣма и въ този случай да направя това; ако вагонитѣ на г. Вайсенберга сж такива, каквито Министерството ги иска, ще ги приема, ако не сж, ще ги отхвърля, и той каза, и ние това искаме (сир. Вайсенбергъ и той). Слѣдъ туй г. Странски повика по телефона г. Тончева и слѣдъ като говори нѣщо съ него, съобщи ми, че г. Тончевъ си билъ у дома си и че щѣлъ да ме приеме веднага, и азъ тогазъ си взехъ сбогомъ отъ г. Странски и се отправихъ за домътъ на г. Тончева. Въ този случай считамъ за нужно да явя, че и г. Тончевъ билъ поржчалъ прѣди обѣдъ по телефона на чиновницитѣ ми на гарата да ми кажатъ да отида при него у дома му, вѣроятно да ми говори по сжщата работа.

Като отидохъ при г. Тончева, въ около $2^1/_2$—3 ч., той ми каза горѣ-долу слѣдующето: „Г-нъ Боботановъ! Повикахъ Ви да Ви съобщя, че Ви командировамъ въ странство (въ Брауншвайгъ), за приемане на старитѣ вагони на Вайсенберга. Както знаете, тѣзи вагони ни станаха вече исторически. Ходиха да ги гледатъ г. г. Дрънковъ, Тихоловъ и Манафовъ, обаче не ги намѣриха, че могатъ да ни служатъ, понеже били отъ разни системи и имали строшени и изгнили дъски и т. н. Най-послѣ, азъ мисля, че тѣзи работи могатъ и да се поправятъ и вагонитѣ пакъ да послужатъ поне още 3—4 години; инакъ, менѣ ми е твърдѣ необяснимо, какъ така тия вагони, които довчера сѫ циркулирали по германскитѣ желѣзници, днесь отведнажъ да станатъ съвсѣмъ негодни за работа и да не могатъ, ако не всичкитѣ, то поне нѣкои отъ тѣхъ, да служатъ още поне 3—4 години, както прѣдлага Вайсенбергъ. Затуй рѣшихъ да изпратя най-послѣ и Васъ за да отидете и, заедно съ г. инжинера Поповъ, който е още тамъ, да ги прѣгледате и, които отъ тѣхъ намѣрите, че ще могатъ да служатъ още 4 години, да ги приемете, и понеже врѣмето е вече наближило за десетъка, а пъкъ достатъчно вагони за транспорта му нѣмаме, то ще гледате, щото още днесь да заминете, слѣдъ като се снабдите съ надлежнитѣ книжа отъ отдѣлението."

Слѣдъ тия обяснения на г. Министра, азъ отидохъ въ тракционното отдѣление, взехъ си книжата и заминахъ още сѫщия день, безъ да можахъ да се видя съ домашнитѣ си и съ подчиненитѣ ми въ работилницата, за да имъ дамъ нужнитѣ наставления по службата.

Това е, което има да кажа до момента на заминаването ми за Брауншвайгъ.

София, 7 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Н. Боботановъ.

Слѣдъ това, съ писмо отъ 6 октомврий подъ № 23.744 сѫ врѫчени на Н. Боботановъ прѣписи отъ прѣдложенията на С. Вайсенбергъ, отъ постановлението на Министерския Съвѣтъ отъ 1 августъ, отъ конвенцията по взаимното употрѣбление на вагонитѣ и техническитѣ съглашения на Нѣмския желѣзнопѫтенъ съюзъ и се поканва сѫщиятъ да отиде да изпълни възложената му съ приказъ отъ сѫщата дата мисия. Това писмо е подписано само отъ главния секретарь и отъ началника на тракционното отдѣление, и наставленията, които се даватъ съ него на Боботанова, се даватъ по собствена инициатива на началника на отдѣлението, а не по заповѣдь на Д. Тончевъ. Началникътъ на отдѣлението, нито направо, нито чрѣзъ главния секретарь е получавалъ заповѣдь отъ Д. Тончевъ да даде тия наставления на Боботанова по мисията му да прѣгледа и приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, нито пъкъ, слѣдъ като е далъ тия наставления по собствена инициатива, е докладвалъ на Тончева за тѣхъ. Д. Тончевъ за пръвъ пѫть е узналъ, че такива наставления сѫ дадени на Н. Боботановъ, когато инжинеръ С. Поповъ, слѣдъ завръщането си въ София, на 15 октомврий, се е явилъ при него да му докладва по несъгласуването на даденитѣ нему наставления съ ония, които сѫ дадени на Боботанова, и му е прѣдставилъ, както своитѣ книжа, така и ония на Боботанова. До този день Д. Тончевъ нищо не е знаялъ за наставленията, които сѫ били дадени на Боботанова. При тѣзи обстоятелства, при които сѫ дадени тия наставления на Н. Боботановъ, ние намираме, че Д. Тончевъ съвсѣмъ неоснователно се защищаваше съ тѣхъ, когато се бѣше явилъ да дава обяснения на Народното Прѣдставителство по прѣдложението за възбуждане на обвинението, което е прѣдметъ на този докладъ, и казваше, че по-строги инструкции отъ тия, той не е могълъ да даде на Боботанова, и че откакто билъ получилъ

прѣписъ отъ прѣдложението за възбуждане на обвинението е стоялъ и мислилъ, какви по-строги инструкции е било възможно да се дадатъ на Боботанова, но, за жалость, той не е могълъ да измѣри такива. Тѣзи строги инструкции, отъ които Д. Тончевъ иска да се превалира сега, когато се възбужда обвинение противъ него, не само не сѫ дадени по негова заповѣдь на Боботанова, но, ако сѫдимъ отъ разпорежданията, които направо е направилъ до Боботанова по приемането на вагонитѣ, можемъ да заключимъ, че той е останалъ много недоволенъ, дѣто началникътъ на отдѣлението безъ негово знание е далъ тия строги наставления на Боботанова. Могълъ ли е Д. Тончевъ да иска да се дадатъ на Боботанова такива строги инструкции, които осигуряватъ приемането само на здрави и годни за употрѣбление вагони, когато два дена по-рано той е изхвърлялъ отъ приготвената телеграма за С. Поповъ не само наставленията, които се основаватъ на врѫченитѣ на Боботанова книжа, но и ония, които не позволяватъ да се приематъ вагони съ гнили дъски и греди? Може ли да се допусне, че Д. Тончевъ ще иска да се дадатъ най-строги инструкции на единъ инжинеръ, който му е билъ прѣпорѫчанъ за командироване отъ заинтересованото въ приемането на вагонитѣ лице, и то слѣдъ като е билъ сондиранъ отъ това лице и се е оказалъ благоприятенъ за приемането на вагонитѣ? Не; това ние не можемъ да допуснемъ и сме убѣдени, че научването отъ Д. Тончевъ, че сѫ дадени строги инструкции на Боботанова, му е причинило голѣмо незадоволствие.

Ето писмото до Н. Боботановъ, съ което му се съобщава за командироването и му се даватъ нужнитѣ инструкции, обясненията по тия инструкции на началника на тракционното отдѣление и ония на инжинера С. Поповъ:

Министерство
на
Общественитѣ Сгради,
Пѫтищата и Съобщенията.
Отдѣление тракционно.
№ 29.744

София, 6 октомврий 1900 г.

До господина инжинера Н. Боботановъ, началникъ на Софийската желѣзнопѫтна работилница,

Тукъ.

Като Ви се изпращатъ тукъ приложенитѣ прѣписи отъ офертитѣ на Саломона Вайсенбергъ отъ 7, 8, 14, 20 и 21 юлий тази година, отъ постановлението на Министерския Съвѣтъ отъ 1 августъ т. г., протоколъ № 72, отъ приказа № 2.060, отъ конвенцията за взаимното употрѣбление на вагонитѣ, техническитѣ съглашения на Нѣмския желѣзнопѫтенъ съюзъ и открития листъ № 29.743 отъ 6 того, — поканвате се да заминете веднага за изпълнение на възложената Ви мисия съ сѫщия приказъ. Ежедневнитѣ протоколи по приемането ще изпращате веднага въ Министерството (отдѣление тракционно.)

Главенъ секретарь, инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Началникъ на отдѣлението, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: по заповѣдь на Министра Тончева ли сѫ дадени наставленията на инжинера Боботановъ съ писмото отъ 6 октомврий № 29.744, съ което му се съобщава, че се командирова въ Германия да приема

съвмѣстно съ инжинера Поповъ прѣдложенитѣ за продань отъ комисионера Вайсенбергъ, или по собствена инициатива, и ако тѣзи инструкции съмъ далъ по собствена инициатива, то ходилъ ли съмъ да съобщавамъ за тѣхъ г. Тончеву,—имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Заповѣдьта да направя приказъ за командироването на Н. Боботановъ да приема ангажиранитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони получихъ отъ главния секретарь на 5 октомврий около 5—6 ч. вечерьта. Въ канцеларията ми въ това врѣме се намѣрваше инжинеръ Дръцковъ, комуто поржчахъ да каже на Боботанова да дойде утрѣ рано въ Министерството. На другия день, 6 октомврий сутриньта, яви се при мене Боботановъ и ме попита, дали азъ го изпращамъ или министърътъ, на което му отговорихъ, че се изпраща по заповѣдь на г. Министра, безъ да съмъ ходатайствувалъ, и го изпратихъ при г. Захариева въ съсѣдната стая за да получи устнитѣ наставления, за което съмъ разпоредилъ, а самъ написахъ писмото № 29.744, което му се вржчи сжщия день при заминаването. Понеже Боботановъ бѣше казалъ на Захариева, при получаването инструкциитѣ, че тѣзи вагони се взематъ само за вжтрѣшно употрѣбление, за да изнасятъ храната къмъ Варна и нѣмало да излизатъ вънъ отъ границата, слѣдователно, нѣмало защо да удовлетворяватъ на разни конвенции и пр., то добавихъ въ сжщото писмо както конвенцията за взаимното употрѣбление на вагонитѣ, така и техническитѣ съглашения на Нѣмския желѣзопжтенъ съюзъ. Слѣдъ това разпоредихъ да се изпратятъ съ писма № № 30.019 и 30.745 сжщитѣ инструкции и на инжинера Поповъ, който бѣше командированъ въ моето отсжтствие и му бѣше вржчена само телеграмата № 25.811.

За изпращането на всичкитѣ тѣзи писма подъ № № 29.744, 30.019 и 30.745 не съмъ получавалъ никаква заповѣдь, нито направо отъ г. Министра Тончевъ, нито чрѣзъ главния секретарь, а съмъ направилъ това, както се вижда отъ всичко горѣизложено, по собствена инициатива, като намирахъ, че тия инструкции сж необходими въ дадения случай. За даването на тия наставления на инжинера Боботановъ и Поповъ слѣдъ това не съмъ докладвалъ на г. Министра Тончевъ.

София, 12 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Ив. Манафовъ.
Началникъ на отдѣлението при Министерството на Общественитѣ Сгради.

До Почитаемата Парламентарна комисия по сжденето на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Тодора Иванчовъ.

Подписаниятъ, Станиславъ Пр. Поповъ, въ отговоръ на устното запитване, зададено менѣ отъ г. Д-ръ А. Петровъ, касателно първото ми завръщане отъ Брауншвайгъ, дѣто бѣхъ командированъ по приемането на старитѣ вагони, дали съмъ се срѣщалъ или не съ г. Тончева тогава, — съобщавамъ съ настоящето г. Д-ру А. Петрову, че се срѣщнахъ още сжщия день, въ който пристигнахъ тукъ, съ г. Министра Тончева, и му прѣдадохъ (прѣдставихъ) както моитѣ, тъй сжщо и книжата на г. инжинера Вcase Боботановъ, които, споредъ мене, не се съгласуватъ. Г-нъ Тончевъ ме прие въ Строителния отдѣлъ въ стаята на началника на бюрото и ми каза да му оставя както моитѣ, тъй сжщо и ония на г. Боботанова книжа.

Отъ срѣщата ми по този случай съ г. Тончева и отъ разговора ми, който имахъ съ него по несъгласуването на моитѣ книжа съ ония на г. Боботанова, разбрахъ (тъй е моето частно мнѣние), *че г. Тончевъ дотогава не е зналъ за книжата, дадени г. Боботанову.*

София, 7 юлий 1901 г. С. Пр. Поповъ.

На 6 октомврий Н. Боботановъ заминава и подиръ два дена пристига въ Брауншвайгъ, дѣто го чака инжинерътъ С. Поповъ. Отъ заминаването на Боботанова до 12. октомврий се размѣняватъ между Н. Странски и С. Вайсенбергъ слѣдующитѣ телеграми:

Телеграма

№ 704.

Подадена въ Брауншвайгъ на 6 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Rog cereţi din comptoarul meu paltonul de jarna si daţi gars care pleaca astaḑi.

Прѣводъ.

Странски,
София

Моля искайте отъ моята контора зимния палтонъ и дайте на gars (инжинера), който тръгва днесь.

Телеграма

№ 1.565.

Подадена въ София на 6 октомврий 1900 г.

Weisenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Karl plecat duminica acolo paltonul luat. Promiteţi nimic, arangamentul facut cautaţi inzelegerea comuna. Trebue sapriimesca inpreuna cu Janosch 250 *egouistes civiere egouts* incepand acolo expediţia decisiunea maine. Fiţi destept nu cumva joce rol falş telegrafiaţ. Странски.

Прѣводъ.

Вайсенберъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Karl (Боботановъ) тръгва; въ недѣля тамъ; взе палтона. Нищо не обѣщавайте; споразумѣние направено; дирѣте общо споразумѣние. Трѣбва да приеме наедно съ Ianosch (Попова) 250 egoistes (вагони) civiere (петь) egouts (локомотиви), като почнете тамъ. Изпращането на рѣшението утрѣ. Бждѣте будни де не би да играе фалшива роль. Телеграфирайте.

Странски.

Телеграма

№ 1.685.

Подадена въ София на 7 октомврий 1900 г.

Weisenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Offerte Datzdolnefils nu te temut, cautaţi ispravi catcuránd cu karl Janosch, scrie detaliat, daca necesariu telegrafiaḑa viu.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,

Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Офертата на Datzdolnefils не застрашава; вижте да свършите колкото е възможно по-скоро съ Karl (Боботанова) и Ianosch (Попова). Пиши подробно; ако необходимо, телеграфирай, ида.

Странски.

Телеграма

№ 1.842.

Подадена въ София на 8 октомврий 1900 г.

Weissenberg,

Monopolhotel, Braunschweig.

Karl arangeat *civiereclaque Euler* spus vendutu egoiste? *ceviqueclampe* respuns *clairelampe* Acum cu Karl Janosch *ecorce* or *écorcher* aufmerksam credand necesariu telegrafiaḑa viu.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,

Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Karl (**Боботановъ**) **нареди** civierclaque (?) **Айлеръ казва продадохъ** egoiste (**вагонитѣ**) civiqueclampe (?) **отговори** clairelampe (?) **Сега съ** Karl (**Боботановъ**) Ianosch (**Поповъ**) ecorce (**добъръ**) **или** écorcher (**лошъ**); **бжди внимателенъ; ако вѣрвашъ, че е необходимо, телеграфирай, ида.**

Странски.

Телеграма

№ 2.220.

Подадена въ София на 9 октомврий 1900 г.

Weissenberg,

Monopolhotel, Braunschweig.

Telegrafiaḑa daca karl venit priimirea merge or nu expediţia inceputa *ecorce* or *ecorcher* astept scrisorea *gauche* banuiala asupra sinceritate karl acolo atrag atentiunea.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,

Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Телеграфирай ако Karl (**Боботановъ**) **е дошълъ; приемането върви ли или не; изпращането започнато,** ecorce (**добро**) **или** ecorcher (**лошо**). **Чакамъ писмо** gauche (?). **Съмнѣние върху искреностьта на** Karl (**Боботанова**) **тамъ привличамъ вниманието.**

Странски.

Телеграма

№ 996.

Подадена въ Брауншвайгъ на 10 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Euler plecat Leipzig dupa intorcere pleaca cu Karl Ianosch Berlin Breslau cred Karl ecorce Datzoff astaḑe afost aici.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Айлеръ замина за Лайпцигъ; слѣдъ завръщането заминава съ Karl (Боботанова) и Janosch (Попова). за Берлинъ и Бреславъ; вѣрвамъ Karl (Боботановъ) ecorce (добъръ). Дацовъ днесь бѣше тукъ.

Телеграма

№ 843.

Подадена въ Брауншвайгъ на 10 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl vrea numaidecat vede egoiste latote stanţie dupa asta va prezenta. astfel ordin are, am respuns garantes ca tote vor fie facute cum acea care deaici, refus plecrae Berlin Breslau, cer tela prezenza pentru cele vaḑute aici, rog interveniti.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Karl (Боботановъ) иска тутакси да види egoiste (вагонитѣ) по всичкитѣ станции, подиръ това ще прѣдстави; такава заповѣдь има; отговорихъ, гарантирамъ, че всичкитѣ ще бѫдатъ поправени и здрави, като тѣзи, които сѫ оттукъ; отказахъ да отида въ Берлинъ и Бреславъ; искамъ да прѣдстави за виденитѣ тукъ. Моля посрѣдствувайте.

Телеграма

№ 2.461.

Подадена въ София на 10 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Neadevarat ordin sa aiba in tote staţiunile sa vada atunci presentede, comedii tendentiose trebue priimesca fiecare staţiune apart expediaţi imediat destule plimbari pana nu ispraviţi acolo nu plecaţi. Clement Varna vine maine sera Cautaţi inţelegerea acolo.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Не е истина заповѣдь да има на всичкитѣ станции да види, тогава да прѣдстави; тенденциозни комедии; трѣбва да приема всѣка станция отдѣлно. Изпращайте незабавно, доволно разходки. Додѣто не свършите тамъ, не тръгвайте. Clement (Тончевъ) въ Варна, ще дойде утрѣ вечерь. Гледайте тамъ споразумѣние.

Странски.

Телеграма

№ 2.078.

Подадена въ София на 11 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Pricasul karl priimeska vagone locomotive nimic alt clement telegrafiat karl asdaḑi priimisi vagonele pe oraşe expedieḑe indada Weissenberg apart fiacare eraşu insarcinat cutransportul maine depeschaḑa priimesca karl cingur fara Janosch. Janosch pote revine daca karl doreste telegrafiaḑa.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Приказътъ на Karl (Боботанова) е да приеме вагони и локомотиви, нищо друго. Clement (Тончевъ) телеграфира на Karl (Боботанова) днесь да ги приеме по градове и да ги прѣдава веднага Вайсенбергу отдѣлно всѣки градъ, който е натоваренъ съ транспорта. Утрѣ ще се телеграфира на Karl (Боботанова) да приеме самъ, безъ Janocsh (Попова). Janocsh (Половъ) може да се завърне ако Karl (Боботановъ) желае; телеграфирай.

Странски.

Телеграма

№ 407.

Подадена въ Брауншвайгъ на 12 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl puna acuma naprimit telegrama clement senufie rèţenut de cocasse eben Janoch pote remuneţ acolo.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Karl (Боботановъ) досега не е получилъ телеграма отъ clement (Тончева); да не би да е задържана отъ cocasse (Манафова)? Eben Janoch (Станиславъ Поповъ) може да остане тамъ.

Телеграма

№ 562.

Подадена въ Брауншвайгъ на 12 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl telegramma primit maine incepem lucru, pentru egoutt elegrama nuspune nimic.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Karl (Боботановъ) получи телеграма; утрѣ започваме работа; за egout (локомотивитѣ) телеграмата не казва нищо.

На 12 октомврий, по ходатайството на Н. Странски, както се вижда отъ горнитѣ телеграми, е телеграфирано на Боботанова да извърши приемането на вагонитѣ по отдѣлно въ всѣки градъ и да прѣдава веднага приетитѣ на С. Вайсенбергъ за изпращане. На 13 пъкъ главниятъ секретарь, по заповѣдъ на Министра, е телеграфиралъ на Боботанова да продължава самъ безъ Попова приемането на покрититѣ вагони, да прѣдава приетитѣ веднага на С. Вайсенбергъ за изпращане и да съобщава всѣкидневно за числото на приетитѣ. И тази телеграма трѣбва да е отправена по ходатайството на Н. Странски, който, като е узналъ отъ телеграмата на С. Вайсенбергъ отъ 12, че С. Поповъ е заминалъ за София, е отишълъ при Д. Тончевъ и е искалъ да се заповѣда на Боботанова самъ да приема, защото Министерството, до пристигането на Попова въ София, нищо не е знаяло за неговото заминаване отъ Брауншвайгъ. Слѣдъ пристигането на Попова въ София и срѣщането му съ Д. Тончевъ, той на слѣдующия день, 16 октомврий, пакъ заминава назадъ за Брауншвайгъ и този сжщиятъ день главниятъ секретарь, пакъ по заповѣдь на Министра, телеграфира на Боботанова да приема покрититѣ вагони съвмѣстно съ Попова, а не самъ.

Ето тия три телеграми, отправени до Боботанова, и петь телеграми на Н. Странски до С. Вайсенбергъ:

Телеграма

Подадена въ София на 12 октомврий 1900 г.

Брауншвайгъ,
Хотелъ Deutsches Haus, инжинеръ Боботановъ, копие инжинеръ Поповъ.

Приемането вагонитѣ извършете частично по отдѣлно въ всѣки градъ: Брауншвайгъ, Берлинъ, послѣ Бреславъ. Приетитѣ въ Брауншвайгъ вагони прѣдайте веднага Вайсенбергу за експедиране. № 30.332.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 13 октомврий 1900 г.

Брауншвайгъ,

Хотелъ Deutsches Haus, инжинеръ Боботановъ.

По заповѣдь на г. Министра, продължавайте самъ, безъ Попова, приемането на покрититѣ вагони и приетитѣ прѣдайте веднага Вайсенбергу за експедиране. Съобщавайте ежедневно числото на приетитѣ вагони. Изпращайте приемателнитѣ актове. № 30.639.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 16 октомврий 1900 г.

Брауншвайгъ,

Хотелъ Deutsches Haus, инжинеръ Боботановъ.

По заповѣдь Министра приемайте покрититѣ вагони съвмѣстно Попова, а не самъ. За всѣка партида приети вагони отъ всѣки градъ телеграфирайте, веднага изпращайте протоколъ подписанъ двамата. Явѣте размѣритѣ приготовленнего контра-планшитѣ. Прѣгледайте локомотивитѣ и телеграфирайте. Оферта слѣдва. № 30.742.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

№ 2.959.

Подадена въ София на 12 октомврий 1900 г.

Weissenberg,

Monopolhotel, Braunschweig.

Ordenul Karl egout in oferta si decisiunea *eglise* remise lui laplecare *cerere* mai mult continuaţi repede trimeteţi indata.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,

Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Заповѣдьта на Karl (Боботанова) за egout (локомотивитѣ) въ офертата и рѣшението на eglise (Министерския Съвѣтъ) дадени му на тръгване. Какво иска повече. Продължавайте бързо, изпращайте веднага.

Странски.

Телеграма

№ 3.842.

Подадена въ София на 16 октомврий 1900 г.

Weissenberg,

Monopolhotel, Braunschweig.

Ianosch revine astadi acolo cerut reintorcerea temanduse pote perderea classe promitand ecorce ensistaţi predarea complecta egoist egout expediţia faceti direct echeange prin ecran Buren venit pentru wegmann.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Ianosch (Поповъ) се връща днесь тамъ по собствено желание, като се страхува, че може да изгуби службата, обѣщава ecorce (да бжде добъръ); настоявайте на пълното приемане на egoist (вагонитѣ) и egout (локомотивитѣ); правѣте експедицията направо до echeange (Министерството), чрѣзъ ecran (?). Буренъ идва за Вегмана.

Странски.

Телеграма

№ 5.258.

Подадена въ София на 21 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Clement telegrafiat Karl primeska urgent egoiste dupe propria apreciare putand servi civette ane telegrafiand écheange pentru fiecare expediţia. Telegrafiaţi assemenea ḑilnic facutul Cautaţi termina cat curand.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Clement (Тончевъ) телеграфира на Karl (Боботанова) да приема бързо egoiste (вагонитѣ) споредъ собственото му оцѣнение, които могатъ да служатъ civette (4) години, като телеграфира въ écheange (Министерството) за всѣка експедиция. Телеграфирайте така сжщо всѣкидневно за извършеното. Гледайте да свършите колкото може по-скоро.

Странски.

Телеграма

№ 5.392.

Подадена въ София на 22 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Karl scrie din Luebeck pentru reparaţiunile cerute de dansu *Aueler* pretinde majorarea prezul *civiere clairou marci egoiste promitand* priimesca complect altfel refusa revine. Acesta procedura demonstriaḑa înca odata neseriositate *Aueler* şi resultatul lasa ndue singuri *compeoteḑe Spre* evita noua catastrofa arangiaţi indata cu *Aueler* grabiţi expedizia.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Karl (Боботановъ) пише отъ Любекъ, че за поправкитѣ, искани отъ него Айлеръ претендира уголѣмяването цѣната civiere (5) clairou (?) marci (марки) egoiste (на вагонъ), като обѣщава пълно приемане; инакъ, отказва да се върне. Тази проце-

дура показва още единъ пѫть несериозностьта на Айлера и е резултатъ, дѣто се оставятъ сами да се споразумѣватъ; за да се избѣгне нова катастрофа, наредѣте веднага съ Айлера; бързайте експедицията.

Странски.

Телеграма

№ 5.667.

Подадена въ София на 23 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Klement telegrafiat *karl astaḑi* expedizia avista *marţi* apoi sambata inca ne efactuata necesitate urgenta affacere *presenta toţi* impacienţi incepe odata terminand repede telegrafiati. Bueren aci perdeţi nimic numai reusita buna Sofia.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Klement (Тончевъ) телеграфира днесь на karl (Боботанова). Назначената експедиция за въ вторникъ, послѣ въ сѫбота, още не е извършена. По причина на голѣмата нужда, която работата прѣдставлява, всички сѫ нетърпеливи; старайте се да се започне единъ пѫть и свършете бързо; телеграфирайте. Буеренъ тукъ; нищо не губите, само сполуката добра да бѫде София.

Странски.

Отправени сѫ били до Боботанова три телеграми, съ които му се е прѣдписвало: да приеме вагонитѣ по отдѣлно за всѣки градъ, да приеме покрититѣ вагони самъ, да прѣдава веднага приетитѣ на Вайсенберга за изпращане и да съобщава всѣкидневно за числото на приетитѣ отъ него вагони; но той нищо не отговаря, за да се види, дали ще свърши работата, като приеме вагонитѣ, или ще направи и той, както изпратенитѣ прѣди него инжинери. Затова, на 19 октомврий му е телеграфирано да яви телеграфически, колко вагони е приелъ и колко е изпратилъ вече. Боботановъ, обаче, безъ да обрѫща внимание, че тукъ има хора, които съ голѣмо нетърпѣние очакватъ да научатъ, че е започналъ да приема вагонитѣ, продължава да мълчи и да не съобщава нищо по работата, съ която е натоваренъ. Освѣнъ това, Боботановъ, съ искането си да прѣгледа по-напрѣдъ вагонитѣ въ всичкитѣ градове и послѣ да рапортира и пристѫпи къмъ приемането имъ, е възбудилъ голѣмо съмнѣние у заинтересуванитѣ лица въ приемането на тия вагони, та сѫ искали часъ по-скоро да получатъ свѣдѣния отъ него и да видятъ, дали ще приеме вагонитѣ или и той ще откаже, както изпратенитѣ прѣди него. Тукъ е за отбѣлѣзване, че въ всичкитѣ отправени до Боботанова телеграми се говори само за приемане на вагонитѣ и не се проявява никакво съмнѣние за отказване да ги приеме.

Чакало се е отговоръ отъ Боботанова на отправенитѣ му телеграми до 24 октомврий, когато Д. Тончевъ, по свое побуждение или по ходатайството на Н. Странски, съ телеграма, написана отъ него самия, е прѣдписалъ на Боботанова да изпрати по-скоро вагонитѣ, ако има удобрѣни отъ него такива. Тая телеграма на Тончева е изпратена чрѣзъ Министерството и носи надлежния номеръ. Този сѫщъ

день, 24 октомврий, слѣдъ отправянето на казаната телеграма, Д. Тончевъ е отправилъ направо, а не чрѣзъ Министерството, още двѣ други съ летящи номера телеграми до Боботанова, съ които му се прѣднисва да изпрати по-скоро прѣгледанитѣ вагони, които могатъ да служатъ четири години, и да съобщи незабавно, има ли такива и колко. Тия двѣ телеграми сѫ отправени отъ Д. Тончевъ по искането на Н. Странски, а не по постѫпки направени на нѣкои отъ чиновницитѣ въ Министерството. Този день, както ще видите отъ помѣстенитѣ по-долу телеграми, Н. Странски е получилъ една телеграма отъ С. Вайсенбергъ, съ която, като му се съобщава, че Боботановъ не билъ нищо получилъ отъ Д. Тончевъ, моли се да направи всичко възможно, щото да се даде веднага телеграфическа заповѣдь на Боботанова за приемането на вагонитѣ, които могатъ да служатъ четири години. Слѣдъ получването на тая телеграма, Н. Странски, както се вижда, е отишълъ и изискалъ отъ Д. Тончевъ казанитѣ двѣ телеграми, които напълно удовлетворяватъ ходатайството на С. Вайсенбергъ. Още сѫщия день С. Вайсенбергъ е съобщилъ на Н. Странски, че Боботановъ е получилъ заповѣдитѣ на Д. Тончевъ, които били твърдѣ благоприятни за тѣхъ, и че подиръ тия заповѣди всичко щѣло да тръгне добрѣ. Само по искането на Н. Странски и по причини извѣстни само на Д. Тончевъ, както казахме по-горѣ, а не и по направени постѫпки отъ нѣкои чиновници въ Министерството, сѫ отправени казанитѣ три телеграми до Боботанова, съ които косвено му се прѣдписва да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, безъ да придирва много, дали отговарятъ напълно на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени. Нито главниятъ секретарь, нито нѣкой отъ другитѣ чиновници въ Министерството е ходилъ въ деня, когато сѫ отправени тия телеграми, у Д. Тончевъ да му говори, че има голѣма нужда отъ товарни вагони, та трѣбва да се телеграфира на Боботанова да изпрати по-скоро удобренитѣ отъ него вагони и да приема ония, които могатъ да служатъ четири години, въ каквато смисъль сѫ отправенитѣ до Боботанова телеграми отъ Тончева.

Ето тритѣ телеграми, които Д. Тончевъ е отправилъ до Н. Боботановъ на 24 октомврий, обясненията на главния секретарь по тия телеграми и размѣненитѣ между Н. Странски и С. Вайсенбергъ телеграми по разпорежданията, които се правятъ съ телеграмитѣ на Д. Тончевъ:

Телеграма

Подадена въ София на 24 октомврий 1900 г.

Брауншвайгъ,
Инжинеру Боботанову.

Ако има удобрѣни отъ Васъ вагони, пратѣте ги най-скоро. № 31.857.
Министъръ: Тончевъ.

Телеграма

№ 5.825.

Подадена въ София на 24 октомврий 1900 г.

Инжинеръ Боботановъ,
Брауншвайгъ, Монополъ-хотелъ.

Изпратѣте по-скоро прѣгледанитѣ вагони, които могатъ да служатъ четири години. № 105.
Министъръ: Тончевъ.

Телеграма

№ 5.858.

Подадена въ София на 24 октомврий 1900 г.

Инжинеръ Боботановъ,
Брауншвайгъ, Монополъ-хотелъ.

Днесь Ви телеграфирахъ да изпратите по-скоро прѣгледанитѣ вагони, които могатъ да служатъ най-малко четири години, съгласно офертата. Съобщѣте незабавно, има ли такива и колко. № 106.

Министъръ: Тончевъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: какво зная по причинитѣ за отправянето направо отъ г. Д. Тончевъ на 24 октомврий м. г. три телеграми подъ №№ 31.857, 105 и 106 до г. Боботанова въ Брауншвайгъ, ходилъ ли съмъ азъ, или нѣкой отъ началницитѣ на отдѣленията, при г. Тончева да му говоря, че има голѣма нужда отъ вагони, та трѣбва да се телеграфира на Боботанова да изпрати по-скоро, ако има удобрѣни отъ него вагони, или г. Тончевъ е отправилъ тия три телеграми по причини само нему извѣстни, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Отъ изпратенитѣ на 24 октомврий три телеграми зная само за изпращането на телеграмата подъ № 31.857, която се изпрати чрѣзъ Министерството. Тя е написана отъ г. Д. Тончевъ и се получи въ Министерството съ забѣлѣжка „да се изпрати сега". За изпращането на другитѣ двѣ телеграми, които сѫ изпратени направо отъ кабинета му, съ летящъ номеръ, се научихъ много по-послѣ, когато се внесе въ Народното Събрание прѣдложение за изплащане приетитѣ отъ г. Боботанова 110 стари вагони. Азъ не съмъ ходилъ тоя день при г. Д. Тончевъ да му говоря, че има голѣма нужда отъ вагони, та трѣбва да се телеграфира г. Боботанову да изпрати по-скоро, ако има удобрѣни отъ него вагони, нито пъкъ зная да е ходилъ нѣкой отъ г. г. началницитѣ на отдѣленията при г. Д. Тончевъ за сѫщата цѣль.

София, 11 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Телеграма

№ 308.

Подадена въ Брауншвайгъ на 24 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl Punaacuma nimic naprimit rog faceți tot posibil clement seda imediat ordin telegrafic primirea egoiste durabil patru ani atunce indata muntuim, Ianosch face deficultați incroiabile cere bandage 45 si alti boclurun.

Прѣводъ.

Странски.
София.

Karl (Боботановъ) досега нищо не е получилъ; моля направѣте всичко възможно, щото clement (Тончевъ) да даде веднага телеграфическа заповѣдь за приемането на egoiste (вагонитѣ), траящи четири години. Веднага тогава свършваме. Ianosch (Поповъ) прави голѣми мѫчнотии: изисква бандажъ 45 и други боклуци.

Телеграма

№ 5.872.

Подадена въ София на 24 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Echeange telegrafiat ieri Karl; Pote ascunde telegrama? Acum clement, telegrafiat urmatorul Karl ispratete po-skoro pregledanite vagoni koito mogat slujat tschetiri godini № 105. Dupa acesta tote chestiuni sulevate vorfi tendenţiose. Pentru Ianosch priimest telegrama, Philipp arataţ daca necesarin gasest fara remitere daca continua cu schikani vafi rechemat. Incepeţi odala; telegrafiati.
Странски

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Echeange (Министерството) телеграфира на Karl (Боботанова) вчера; може ли да скрие телеграмата? Сега clement (Тончевъ) телеграфира на Karl (Боботанова) слѣдующето: изпратѣте по-скоро прѣгледанитѣ вагони, които могатъ служатъ четири години. № 105. Подиръ това всичкитѣ повдигнати въпроси ще бѫдатъ тенденциозни. За Ianosch (Попова) получената телеграма отъ Филипа покажете му я, ако намѣрите за нужно, безъ да му я прѣдавате. Ако продължава съ шиканитѣ, ще бѫде повиканъ назадъ. Започнѣте веднажъ. Телеграфирайте.

Странски.

Телеграма

№ 713.

Подадена въ Брауншвайгъ на 24 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl primit telegramele clement forte favorabile pentru noi acuma totul va merge bine maine incepe expedizia, Karl maine raporteasa clement telegrafie pentru egout rog eben ca se primeasca ordin de primirea.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Karl (Боботановъ) получи телеграмитѣ на clement (Тончева), ***твърдѣ благоприятни за насъ; сега всичко ще тръгне добрѣ;*** **утрѣ почнува изпращането. Karl (Боботановъ) утрѣ ще рапортира на clement (Тончева) телеграфически за egout (локомотивитѣ). Моля eben (Станиславъ) да получи заповѣдь за приемането.**

Както виждате, съ послѣдната телеграма подъ № 713 С. Вайсенбергъ моли и Поповъ да получи заповѣдь за приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ.

Ето телеграмата, която е отправена по това ходатайство на С. Вайсенбергъ отъ Филипа Ганчевъ до инжинера С. Поповъ:

Телеграма
№ 5.869.
Подадена въ София на 24 октомврий 1900 г.

Вайсенбергъ,
М203ополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Моля съобщѣте Ianozchu (Попову) слѣдното: противъ Васъ има оплакване за тенденциозни шикани; моля отстранѣте такивато; постарайте се, улеснѣте.

Филипъ.

Отъ тритѣ телеграми на Д. Тончевъ, Н. Боботановъ най-послѣ разбралъ, че неговото желание е да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, безъ да се придирва, дали отговарятъ на условията и дали сж годни за употрѣбление, и съ телеграма отъ 25 октомврий му е съобщилъ, че билъ прѣгледалъ всичкитѣ вагони и локомотиви, че изобщо прѣгледанитѣ вагони и локомотиви били приемливи, че четири локомотиви били съвсѣмъ готови отъ поправки, но нѣмалъ още прѣдложението на С. Вайсенбергъ за тѣхъ, за да се произнесѣлъ за приемането имъ, че около 50 вагони били готови за приемане и изпращане, че половината отъ тѣхъ щѣлъ да приеме на слѣдующия день, а другитѣ щѣлъ да приеме постепенно на части и т. н. Както се вижда, Д. Тончевъ е останалъ много доволенъ отъ това, дѣто Н. Боботановъ разбралъ желанието му и му е съобщилъ, че показанитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви ще могатъ да се приематъ отъ него, та не е направилъ никакво разпореждане по телеграмата на Боботанова, а я изпратилъ само въ Министерството. Че имало ли е нужда Д. Тончевъ да отправя други телеграми до Н. Боботановъ, слѣдъ ония, които му е отправилъ прѣдидущия день, и слѣдъ получването отговоръ на Боботанова, че билъ прѣгледалъ всичкитѣ вагони и локомотиви, че изобщо били приемливи и още нѣкои други свѣдѣния, отъ които се заключава, че прѣдложенитѣ вагони и локомотиви отъ С. Вайсенбергъ ще се приематъ отъ него? Отъ това имало ли е нѣщо повече да се желае отъ Д. Тончевъ? Не; това е било всичкото негово желание.

Ето телеграмата на Н. Боботановъ и двѣ телеграми, размѣнени между Н. Странски и С. Вайсенбергъ:

Телеграма
№ 396.
Подадена въ Брауншвайгъ на 25 октомврий 1900 г.

Министру Тончеву,
София.

Всичкитѣ вагони локомотиви прѣгледахъ; изобщо приемливи. Четири локомотиви съвсѣмъ готови отъ поправка, но офертата на Вайсенберга нѣмамъ, за да се произнеса за приемането имъ. Около 50 вагони сж готови за приемане експедиране; утрѣ ще изпратимъ половината отъ тѣхъ; другитѣ слѣдватъ постепенно на части. Слѣдъ около три седмици ще могатъ да се поправатъ, боядисатъ и изпратятъ всичкитѣ вагони-локомотиви, които ще мога да приема. Рапортъ слѣдва; протоколъ сжщо.

Инжинеръ: Боботановъ.

Телеграма

№ 741.

Подадена въ Брауншвайгъ на 25 октомврий 1900 г.

Stransky,
Sofia.

Karl raportat telegrafie clement egoiste egout rog eben clement se da ordin de primirea si egout.

Прѣводъ.

Странски,
София.

Karl (Боботановъ) рапортира телеграфически на clement (Тончева) за egoiste (вагонитѣ) и egout (локомотивитѣ). Моля на eben (Станислава) clement (Тончевъ) да даде заповѣдь за приемане и на egout (локомотивитѣ).

Телеграма

№ 6.195.

Подадена въ София на 25 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweing.

Este de nebunit cu raportarile karl si cererea eben suta ori deja clement ordonat priimirea si repedea expedizia tota lumea aștepta effectuarea expediziei ieri telegrafiati totul favorabil mantuim repedea maine expedizia egoiste astadi iarași eben totul numai comedii nimic alt toți satui avisați odata pornirea egoiste pentru egout disposiția urmeda.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Да полудѣе човѣкъ отъ рапортитѣ на karl (Боботановъ) и искането на eben (Станислава); сто пъти вече clement (Тончевъ) заповѣдва за приемането и бързото изпращане; всичкиятъ свѣтъ чака извършването на изпращането. Вчера телеграфирахте всичко блогоприятно, свършваме бързо, утрѣ изпращане на egoiste (вагони), днесь пъкъ eben (Станиславъ); всичко само комедии, нищо друго; всички сити; извѣстѣте веднажъ тръгване на egoiste (вагони). За egout (локомотивитѣ) разпореждане слѣдва.

Странски.

Слѣдъ получването телеграмата отъ Н. Боботановъ отъ 25 октомврий, Д. Тончевъ, за да му даде още единъ потикъ за по-спѣшно приемане и изпращане на вагонитѣ, отправилъ му е на 28 сѫщия една телеграма, пакъ направо, а не чрѣзъ Министерството, съ летящъ номеръ, съ която му е прѣдписалъ да изпраща отъ удобрѣнитѣ вагони по-напрѣдъ покрититѣ, съ и безъ спирачки, и че локомотивитѣ съ малки скари били неприемливи, защото употрѣбявали само Пернишки вжглища.

Ето тая телеграма на Д. Тончевъ и още други четири, размѣнени между Н. Странски и С. Вайсенбергъ:

Телеграма

№ 7.458.

Подадена въ София на 28 октомврий 1900 г.

Инжинеръ Боботановъ,

Браунпвайгъ, Монополъ-хотелъ.

Удобрѣнитѣ вагони изпращайте най-напрѣдъ покрититѣ, смѣсено съ и безъ спирачки. Локомотивитѣ съ такива скари неприемливи, понеже употрѣбяваме само Пернишки, а Трѣвненскитѣ още неизвѣстно. Английски не купуваме вече. № 108.

Министъръ: Тончевъ.

Телеграма

№ 514.

Подадена въ Браунпвайгъ на 27 октомврий 1900 г.

Stransky,

Sofia.

Clement telegrafiat karl daca egout facut pentru pernik carbuni karl respuns imposibil carbuni pentru trevna englesesce intrebuinţale varna karl spune cocasse intregiasa rog spuneţi clement senu ia consideraţiune intriguri.

Прѣводъ.

Странски,

София.

Clement (Тончевъ) телеграфира на karl (Боботанова), ако egout (локомотивитѣ) струватъ за Пернишки въглища; karl (Боботановъ) отговори невъзможно, но добри за Трѣвненскитѣ и английскитѣ, употрѣбявани въ Варна; karl (Боботановъ) казва cocasse (Манафовъ) интригува; моля кажете на clement (Тончева) да не взема въ внимание интригитѣ.

Телеграма

№ 797.

Подадена въ Браунпвайгъ на 28 октомврий 1900 г.

Stransky,

Sofia.

Pentru egout detaillat scris astaḑi laprima vorbiţi clement trageţi atenţiune intriguri, luni expedies 15 interḑiere find Janos chicanese.

Прѣводъ.

Странски,

София.

За egout (локомотивитѣ) писа подробно днесь. На първо свиждане говорѣте на clement (Тончева) и му привлѣчете вниманието върху интригитѣ. Понедѣлникъ изпращамъ 15; забавяне става, защото Janos (Поповъ) прави шикани.

Телеграма

№ 7.696.

Подадена въ София на 29 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Jeri predaseraţi douaḑece vineri promiteaţi continuare acum avisati cincisprețece pe maine Maimare batjocura nupoteţi. Daca Janosch schikaniaḑa sal retragem. Daca saptamana curenta nutrimeteţi çelputin clamp restul saptamana viitorc ecorcher Decsideḑi ochi Euler egout trimeteţi copie raportul karl.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Вчера прѣдадохте двадесеть; петъкъ обѣщавахте продължение; сега извѣстявате петнадесеть за утрѣ; по-голѣма подигравка не може да бъде. Ако Janosch (Поповъ) шиканира, да го махнемъ. Ако текущата седмица не изпратите най-малко clamp (сто), остатъкътъ идущата седмица, ecorcher (лошо). Отваряйте си очитѣ съ Айлера. За egout (локомотивитѣ) изпратѣте прѣписъ отъ рапорта на Karl (Боботанова).

Странски.

Телеграма

№ 8.371.

Подадена въ София на 31 октомврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Scrisorile 10 priimit egout arang am dupa primirea raportul karl telegrafiaḑa cate egoiste expediate cate altele si cand expediate contractul cessiunei remis prin consulat echeange.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Писмото отъ 10 получихъ. За egout (локомотивитѣ) уреждаме слѣдъ получаването рапорта на Karl (Боботанова). Телеграфирай колко egoiste (вагони) изпратени, колко други и кога изпращате. Контрактътъ на цесията врьченъ чрѣзъ Консулството на echeange (Министерството.)

Странски.

Подиръ това, на 31 октомврий се е получилъ въ Министерството съставения протоколъ за приемането на 20 вагона отъ Н. Боботановъ и С. Поповъ. Въ този протоколъ инжинерътъ С. Поповъ е направилъ бѣлѣжка, че той не приема никаква отговорность за приетитѣ съ него вагони, защото билъ некомпетентенъ да се произнесе по нѣкои въпроси относително вагонитѣ. Д. Тончевъ, като забѣлѣжилъ тази въздържаность на С. Поповъ, заповѣдалъ веднага да се извика телеграфически назадъ и да остане Н. Боботановъ самъ да приема вагонитѣ и локомотивитѣ. Понапрѣдъ, когато С. Поповъ съ частния си рапортъ даваше да се вѣрва, че може да приеме прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, тогава Д. Тон-

чевъ търсѣше поводъ и основание, слѣдъ рапорта на началника на отдѣлението, да му прѣдпише самъ да пристжпи къмъ прѣглеждането и приемането на тия вагони и локомотиви; сега, щомъ забѣлѣжва една малка въздържаность у тоя сжщъ инжинеръ, заповѣдва веднага телеграфически да се повика назадъ. Освѣнъ това, до повикването назадъ С. Поповъ, пазѣло се е, щото прѣглеждането и приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ да се извършва отъ двама инжинери. Сега, обаче, като се повиква назадъ С. Поповъ, не се изпраща другъ на негово мѣсто, а се оставя самъ Н. Ботановъ да извърши прѣглеждането и приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ. Както виждате, намирало се е за достатъченъ единъ инжинеръ, когато се окаже готовъ да приеме прѣдложенитѣ вагони и локомотиви, а когато не се окаже разположенъ за приемането, тогава само се е изпращалъ вторъ инжинеръ, както е станало, когато Тихоловъ и Ив. Манафовъ не сж се оказали готови да ги приематъ. Това обстоятелство, както и по-първото, дѣто веднага се извиква назадъ инжинеръ С. Поповъ, щомъ се забѣлѣзва у него една малка въздържаность за приемането на прѣдложенитѣ вагони и локомотиви, не оставатъ ли тоже да се прояви желанието на Д. Тончевъ да се приематъ тия вагони и локомотиви, макаръ и да не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сж прѣдназначени?

Слѣдъ това, прѣзъ първитѣ дни на мѣсецъ ноемврий Д. Тончевъ получва отъ Н. Ботановъ обстоятелственъ рапортъ по положението на всичкитѣ прѣгледани отъ него вагони и локомотиви. Този рапортъ е зарегистриранъ на 14 ноемврий, но вижда се, че зарегистрирането му е станало слѣдъ прочитането и резолирането му отъ Д. Тончевъ. Въ този рапортъ Н. Ботановъ, като описва вагонитѣ, казва въобще, че само слѣдъ като прѣтърпятъ значителни поправки ще могатъ да прѣдставляватъ една безукоризнена здравина за работа прѣзъ единъ периодъ много по-голѣмъ отъ четири години и могатъ да се приематъ за отговарящи на цѣльта, за която Държавата ги купува; инакъ, приемането имъ ще бжде безмислено. При това Н. Ботановъ казва още въ рапорта си, че ще чака наставления по въпроса за поправянето на вагонитѣ и относително врѣмето, което може да се даде на доставчика за извършването на поправкитѣ. Д. Тончевъ прочита този рапортъ на Ботанова и го резолира собственоржчно за да се приложи къмъ дѣлото, безъ да даде исканитѣ съ него наставления. Отказването на Д. Тончевъ да даде исканитѣ отъ Н. Ботановъ наставления по въпроса за поправянето на вагонитѣ и относително врѣмето, което може да се даде на доставчика за извършването на поправкитѣ, не може да се обясни другояче, освѣнъ пакъ съ желанието на Тончева за да не се правятъ никакви стѣснения и прѣпятствия на продавача С. Вайсенбергъ.

Отъ помѣстенитѣ дотукъ телеграми на С. Вайсенбергъ, както сте забѣлѣжили, той е искалъ нѣколко пжти отъ Н. Странски да направи нужното, за да се даде заповѣдь на Н. Ботановъ да приеме и локомотивитѣ. Понеже до 7 ноемврий това ходатайство не се е изпълнило, то С. Вайсенбергъ, съ една телеграма отъ тази дата до Н. Странски, между другото, припомнилъ пакъ за това свое ходатайство, като казалъ, че Ботановъ не билъ получилъ телеграма отъ Тончева. Н. Странски разбралъ искането на С. Вайсенбергъ и отишълъ при Д. Тончевъ, който още сжщия день, съ една телеграма пакъ съ летящъ номеръ, прѣдписва на Н. Ботановъ да приеме и тритѣ локомотиви и да ги изпрати по-скоро, ако ги удобрява. Цѣльта на тая телеграма, въ която се казва още на Ботанова да изпраща по-напрѣдъ покрититѣ вагони смѣсено съ спирачки, е била да се прѣдпише за да се приематъ и изпратятъ тритѣ локомотиви; ако въ нея се говори и за изпращането по-напрѣдъ на покрититѣ вагони, то това се е направило за да се прикрие прѣмата цѣль на телеграмата. Д. Тончевъ обяснява, че съ тази телеграма искалъ да припомни на Бо-

ботанова да изпраща по-напрѣдъ покрититѣ вагони, защото нѣкой му е съобщилъ, че Боботановъ наиѣрявалъ да изпраща по-напрѣдъ откриититѣ. Това твърдѣние на Д. Тончевъ се явява, както ще видите отъ размѣненитѣ телеграми между Н. Странски и Вайсенберга, и отъ обясненията на главния секретарь по въпросната телеграма, за неправдоподобно.

Ето отправената телеграма отъ Д. Тончевъ до Н. Боботановъ на 7 ноемврий, четири телеграми размѣнени между Н. Странски и С. Вайсенбергъ и обясненията на главния секретарь, Л. Вълчевъ:

Телеграма

№ 10.133.

Подадена въ София на 7 ноемврий 1900 г.

Брауншвайгъ,
Монополъ-хотелъ, инжинеръ Боботановъ.

Изпратѣте по-скоро закрититѣ вагони, смѣсено съ спирачки. Да се разпоредите за най-бързото пристигане София. Ако удобрявате тритѣ локомотиви, изпратѣте ги тоже незабавно. № 110.

Министъръ: Тончевъ.

Телеграма

№ 9.901.

Подадена въ София на 6 ноемврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Clement telegrafiaḑa pentru cive egut reste maiterḑiu. Telegrafiaţi cate egoiste expediate.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Брауншвайгъ.

Clement (Тончевъ) телеграфира за cive (три) egout (локомотиви), остатъкътъ по-късно. Телеграфирай, колко egoiste (вагони) сж изпратени.

Странски.

Телеграма

№ 93.

Подадена въ Брауншвайгъ на 7 ноемврий 1900 г.

Sofia,
Stransky.

Treiḑeci data dincausa ploe nu sepote baiagdi Karl naprimit telegrama clement.

Прѣводъ.

София,
Странски.

Тридесеть готови. По причина на дъжда не можаха да се боядисатъ. Karl (Боботановъ) не е получилъ телеграма отъ clement (Тончева).

Телеграма

№ 689.

Подадена въ Брауншвайгъ на 9 ноемврий 1900 г.

Sofia,
Stransky,

Heute 23 egoiste expedirt anstrich unbedingt noethiq betreff egout telegraphirc morgen echange Karl muss probiren Samstag fahre Breslau.

Прѣводъ.

София,
Странски.

Днесь се изпратиха 23 egoiste (вагони) боядисани; неизбѣжно нужно е за egout (локомотивитѣ) да се телеграфира утрѣ отъ echange (Министерството); Karl (Боботановъ), трѣбва да пробира. Въ сѫбота тръгвамъ Вреславъ.

Телеграма

№ 10.952.

Подадена въ София на 9 ноемврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Clavecine clement abgereist Varna befehlen Ihnen und Karl unverzuerglich abzusenden egoiste egout sogar ohne Anstrechen venn dadurch verspactung. Telegrafiret echeange fordert Bezahlung egout werde noethiges Thun.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Враунщвайгъ.

Clavecine (Иванчовъ) и Clement (Тончевъ) заминаха за Варна. Заповѣдватъ Вамъ и на Karl (Боботанова) да изпратите egoiste (вагонитѣ) и egout (локомотивитѣ) даже безъ боядисване, ако това е причина за закъснение. Телеграфирайте въ echeange (Министерството) да искате изплащането на egout (локомотивитѣ); ще направя потрѣбното.

Странски.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдението на бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването на комисията: ходилъ ли съмъ азъ или нѣкой отъ началницитѣ на отдѣленията при Министра Д. Тончевъ да му съобщава, че Боботановъ, макаръ и да му е било прѣдписано да изпраща по-напрѣдъ покрититѣ вагони, искалъ е да изпраща по-напрѣдъ открититѣ, — имамъ честь да съобщя слѣдующето:

Азъ не съмъ ходилъ за тая цѣль у г. Д. Тончевъ, нито пъкъ зная нѣкой отъ г. г. началницитѣ на отдѣленията да сѫ ходили при него за сѫщото нѣщо.

София, 11 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Подиръ това, на 11 ноемврий Д. Тончевъ е получилъ една телеграма отъ С. Вайсенбергъ, съ която този послѣдниятъ го моли, съгласно прѣдложението му, да се разпореди за да се изплатятъ, чрѣзъ Българската Народна Банка, двѣтѣ приети локомотиви на фирмата А. Ренеръ. Тази телеграма се е получила, както казахме, на 11 ноемврий, но кой знае по какви причини е била задържана у Тончева до 17 сѫщия мѣсецъ, когато е изпратена на главния секретарь съ слѣдующата резолюция: „*Да се пише въ Финансовото Министерство да плати стойностьта на двѣтѣ локомотиви. Да се телеграфира да ги сѫпровождатъ тѣхни шлосери.*" Слѣдъ получването на телеграмата въ Министерството, главниятъ секретарь е попиталъ тракционното отдѣление, дали има телеграма или писмо отъ Н. Боботановъ за приемането на локомотивитѣ, изплащането на които се иска. На това запитване началникътъ на отдѣлението е отговорилъ, че отъ Боботанова нѣмало нито актъ, нито писмо да е приелъ нѣкакви локомотиви, а освѣнъ това е съобщилъ, че Боботановъ ималъ само прѣдложението за наемъ, а не и за продань на локомотиви, та не е могълъ да приеме такива и че единъ день по-рано е имало отъ Боботанова рапортъ, въ който нищо не е споменавалъ за локомотиви. Възъ основание на тия свѣдѣния, събрани отъ отдѣлението, главниятъ секретарь съ резолюция върху сѫщата телеграма е съобщилъ на Д. Тончевъ, че ще се направи разпореждане до Финансовото Министерство за изплащането на двѣтѣ локомотиви, слѣдъ като се получи рапортъ за приемането имъ отъ Боботанова, защото Министерството не е могло да направи разпореждане за изплащане само на основание на една телеграма отъ С. Вайсенбергъ. Резолюцията на Тончева върху телеграмата отъ С. Вайсенбергъ не носи дата, но тя трѣбва да е поставена на 17 ноемврий, когато телеграмата се е изпратила въ Министерството. Тази резолюция има това особено значение, че съ нея Д. Тончевъ е далъ заповѣдь на 17 ноемврий да се изплатятъ двѣ локомотиви, които, споредъ телеграмата на С. Вайсенбергъ, били приети отъ Н. Боботановъ, слѣдъ като е узналъ, както ще видимъ, отъ изложението за състоянието на пристигналитѣ въ София 14 вагони, че приетитѣ отъ Боботанова вагони не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени, и че въобще Боботановъ изпълнява недобросъвѣстно възложената му мисия. Това изложение за пристигналитѣ 14 вагони, което констатира, че приетитѣ отъ Боботанова вагони имали изгнили и счупени части и още много други поврѣди, които ги правятъ негодни за употрѣбление, е прѣдставено, съ твърдѣ бърза резолюция, на Тончева на 16 ноемврий, и този день той е узналъ, че Боботановъ приема вагони, които не отговарятъ на условията. Макаръ да е узналъ това Тончевъ, този сѫщия день, или на другия день, той е далъ заповѣдь, по едно телеграфическо съобщение отъ С. Вайсенбергъ, че Боботановъ билъ приелъ двѣ локомотиви, да се изплати тѣхната стойность, прѣди да се е получилъ рапортъ отъ Боботанова, съ който да се констатира приемането имъ и да се описва подробно тѣхното положение. Това обстоятелство не установява ли още веднажъ желанието на Тончева да се приематъ вагонитѣ и локомотивитѣ, макаръ и да не отговарятъ на условията? Ако желанието на Тончева не бѣше такова, той нѣмаше да дава заповѣдь за изплащането на двѣ локомотиви само по една телеграма на С. Вайсенбергъ, слѣдъ като е узналъ отъ прѣдставеното му изложение за пристигналитѣ 14 вагони въ София, че Боботановъ, който, споредъ телеграмата на Вайсенберга, е приелъ тия двѣ локомотиви, приема гнили и счупени вагони, които не отговарятъ на условията и сѫ негодни за употрѣбление. Ако, ще повторимъ пакъ, желанието на Тончева не бѣше такова, той щѣше, съгласно изказаното мнѣние отъ началника на тракционното отдѣление, веднага да прѣкрати възложената мисия на Боботанова и нѣмаше да дава заповѣдь за изплащането на казанитѣ двѣ локомотиви, додѣто не се получи рапортъ за приемането имъ съ подробно описание и додѣто не пристигнатъ

тукъ и се види, въ какво положение се намиратъ. Наистина, споредъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ, изплащането на вагонитѣ и локомотивитѣ е трѣбвало да стане слѣдъ приемането имъ отъ изпратенитѣ за това инжинери въ Германия, но това условие не можеше да се изпълнява слѣдъ констатирането, че пристигналитѣ 14 вагони въ София сѫ гнили и въобще негодни за употрѣбление, и слѣдъ направеното заявление отъ С. Вайсенбергъ, че ще му се платятъ само тия вагони и локомотиви, които пристигнатъ въ Царибродъ неразрушени. Ето защо ние намираме, че заповѣдьта на Д .Тончевъ за изплащането на двѣтѣ локомотиви, които, споредъ телеграмата на С. Вайсенбергъ, билъ приелъ Н. Боботановъ, прѣди да се получи протоколъ за приемането имъ съ подробно описание на локомотивитѣ и прѣди пристигането имъ въ Царибродъ неразрушени, е едно обстоятелство, което косвено установява желанието на Тончева да се приематъ вагонитѣ и локомотивитѣ, макаръ и да не отговарятъ на условията.

Като се е повърнала показаната по-горѣ телеграма на С. Вайсенбергъ на 20 ноемврий на Д. Тончевъ съ резолюция отъ главния секретарь, че ще се направи разпореждане до Финансовото Министерство да заплати стойностьта на двѣтѣ локомотиви, на слѣдующия день, 21 ноемврий, Тончевъ изпраща въ Министерството една телеграма отъ Боботанова, която е получилъ въ сѫщия день, въ който е получилъ и телеграмата на С. Вайсенбергъ, т. е. на 11 сѫщи мѣсецъ. Съ тази телеграма Боботановъ отговаря на телеграмата, която, както видѣхме по-горѣ, му е отправилъ Тончевъ на 7 ноемврий, и съобщава, че отъ прѣдставенитѣ му за :прѣглеждане 7 локомотиви удобрявалъ само двѣ и иска да се изпратятъ двама шлосери за да ги придружаватъ по пѫтя. Тази телеграма, ако и да е получена отъ Тончева сѫщия день, въ който е получилъ и телеграмата на С. Вайсенбергъ, и даже нѣколко часа по-рано прѣзъ деня, неизвѣстно по какви причини е задържана отъ Тончева до 21 ноемврий, когато само я изпратилъ въ Министерството. Върху тази телеграма на Боботанова е поставена отъ Д. Тончевъ слѣдующата резолюция: *„Да се телеграфира да изпратятъ двѣтѣ машини, ако отговарятъ на офертата, съ шлосери отъ фабриката, разноскитѣ на които ще платимъ.“* Тази резолюция носи дата 18 ноемврий, но тя трѣбва да е поставена подиръ 20, когато е била повърната на Тончева отъ главния секретарь телеграмата на С. Вайсенбергъ. Че тази резолюция, която носи дата 18 ноемврий, е поставена подиръ повръщането на Тончева телеграмата на Вайсенберга се вижда отъ това, дѣто въ нея Тончевъ казва да се телеграфира да изпратятъ двѣтѣ машини, *ако отговарятъ на офертата,* а не както въ резолюцията върху телеграмата на Вайсенберга, да се телеграфира само да ги изпратятъ съ тѣхни шлосери. Казването отъ Тончева въ резолюцията върху телеграмата на Боботанова да изпратятъ машинитѣ, ако отговарятъ на офертата, е прѣдизвикано отъ резолюцитѣ на главния секретарь и началника на тракционното отдѣление върху телеграмата на Вайсенберга. Безъ тия резолюции, въ които се казва открито, че не може да се направи разпореждане до Финансовото Министерство за изплащането на двѣтѣ машини, додѣто се не получи отъ Боботанова рапортъ, съ подробно описание, за приемането имъ, Д. Тончевъ нито щѣлъ да изпраща телеграмата на Боботанова въ Министерството, нито щѣлъ да постави върху нея резолюция да се телеграфира да се изпратятъ тия машини, ако само отговарятъ на офертата. Тончевъ се е рѣшилъ да изпрати телеграмата на Боботанова въ Министерството само когато е видѣлъ, че чиновницитѣ, за да направятъ разпореждане за изплащането на машинитѣ, искатъ да има съобщение отъ Боботанова, че ги е приелъ, и протоколъ, въ който да е изложено подробно тѣхното описание. Това като е направило нужно изпращането телеграмата на Боботанова въ Министерството, Д. Тончевъ я изпратилъ, като е турилъ върху нея една резолюция, съ която се е помѫчилъ да прикрие проявеното желание съ резолюцията

върху телеграмата на Вайсенберга и да се съобрази донѣкждѣ съ мнѣнието на главния секретарь и началника на тракционното отдѣление, по приемането на двѣтѣ машини. Една отъ вѣроятнитѣ причини за задържането телеграмата на Боботанова до повръщането отъ главния секретарь телеграмата на Вайсенберга у Тончева може да бжде желанието на Тончева да не се знае за сжществуването на тая телеграма въ Министерството, защото отъ нея се открива сжществуването на телеграмата подъ № 110, която е отправилъ Тончевъ до Боботанова направо, а не чрѣзъ Министерството. Отъ телеграмата на Боботанова напълно се подкрѣпя заключението, което направихме по-горѣ, че съ телеграмата подъ № 110, която е отправилъ на 7 ноемврий, Д. Тончевъ е прѣдписалъ на Боботанова да приеме локомотивитѣ и да ги изпрати по-скоро, макаръ и да се казва съ тая телеграма на сжщия да изпраща по-напрѣдъ покрититѣ вагони, смѣсено съ спирачки. Така е разбралъ и Боботановъ телеграмата на Тончева, та като отговаря на нея, съобщава, че отъ прѣдставенитѣ му 7 локомотиви за прѣглеждане удобрявалъ само двѣ, безъ да каже нѣщо по покрититѣ вагони, за които му се прѣдлага да изпраща по-напрѣдъ.

Ето телеграмата на С. Вайсенбергъ отъ 11 ноемврий и оная отъ сжщата дата на Н. Боботановъ, а така сжщо и три телеграми на Н. Странски, отъ които двѣтѣ сж до С. Вайсенбергъ, а третата до Н. Боботановъ:

Телеграма

№ 135.

Подадена въ Брауншвайгъ на 11 ноемврий 1900 г.

София,
Министру Общитѣ Сгради, Тончевъ.

Моля, съгласно офертата ми, изпратѣте чрѣзъ Българската Народна Банка стойностьта на двѣтѣ локомотиви, приети отъ правителствения инжинеръ Боботановъ, на тукашната фирма Ренеръ; двама души за придружаване локомотивитѣ.

Вайсенбергъ.

Телеграма

Подадена въ Брауншвайгъ на 11 ноемврий 1900 г.

София,
Министъръ Тончевъ.

На № 110. Отъ досегашнитѣ 7 локомотиви удобрявамъ само два, но Ренеръ получи сега още 4 подобни машини, като нашитѣ, три-осни вулканки, които тоже удобрявамъ; изискватъ само 1—2 седмици поправки. Изпратѣте двама шлосери, знающи нѣмски езикъ да ги съпровождатъ. Рапортъ слѣдва. № 9.

Боботановъ.

Телеграма

№ 10.181.

Подадена въ София на 7 ноемврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Braunschweig.

Clement verlangt schnellste expedition egoiste nothwendig. Bueren abgereist Brief mit ihm geschikt nicht abreisen befor erhalten.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Браунивайгъ.

Clement (Тончевъ) иска най-бързо изпращане на egoiste (вагонитѣ). Вчера замина, съ него е изпратено писмо; недѣйте заминава, додѣто не го получите.

Странски.

Телеграма

№ 12.298.

Подадена въ София на 13 ноемврий 1900 г.

Weissenberg,
Monopolhotel, Breslau.

Telegrafiaḑa cate şi cand mai plec egoiste Braunschweig assemenea Berlin Breslau Imputernicirea Rener incasarei sosita echeange aprobarea reţinuta adastarei respunsul ultimelor doua scrisori, grabiţi expediţia.

Странски.

Прѣводъ.

Вайсенбергъ,
Монополъ-хотелъ, Бреславъ.

Телеграфирайте колко и кога ще тръгнатъ още egoiste (вагони) отъ Браунивайгъ, сѫщо отъ Берлинъ и отъ Бреславъ. Инкасирането на Ренера пристигна въ echeange (Министерството); удобрѣнието задържано до получване отговора на послѣднитѣ двѣ писма. Бързайте изпращането.

Странски.

Телеграма

№ 13.063.

Подадена въ София на 16 ноемврий 1900 г.

Renner für Bobotanov
Braunschweig.

Brief heute erhalten brauchen nicht fuerchten trachtet schneller bendigen Maschinen mit dortigen Fuehrern expediren Brief folgt.

Странски.

Прѣводъ.

Ренеръ, за Боботанова,
Браунивайгъ.

Писмото се получи днесь; не се опасявайте. Старайте се да свършите по-бързо. Машинитѣ изпратѣте съ тамошни шлосери. Писмо слѣдва.

Странски.

Подиръ това, на 15 ноемврий, заведующиятъ вагонната служба при Софийската гара, съ писмо подъ № 1.893, е прѣдставилъ въ Министерството едно изло-

жение за състоянието на пристигналитѣ 14 стари вагони. Отъ това изложение се е констатирало, че приетитѣ отъ Н. Бcorbotановъ и пристигнали стари вагони иматъ строшени греди, изгнили дъски, изѣдени отъ ръжда желѣза и много още други поврѣди, които ги правятъ съвършено негодни за употрѣбление. Това изложение началникътъ на тракционното отдѣление е прѣдставилъ, съ твърдѣ бърза резолюция, на благоусмотрѣнието на Д. Тончевъ, като си е позволилъ да изкаже мнѣние, че трѣбва телеграфически да се прѣкрати по-нататъшното приемане на вагони и локомотиви отъ инжинера Н. Боботановъ. Бързалъ е началникътъ на отдѣлението да прѣдстави това изложение, като е вѣрвалъ, че недостатъцитѣ, които сѫ се констатирали у пристигналитѣ 14 вагони, ще накаратъ най-послѣ Д. Тончевъ да се откаже отъ проявеното си дотогава желание да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони и локомотиви, безъ да се придирва, дали отговарятъ на условията. За жалость, обаче, началникътъ се е излъгалъ много въ своето вѣрване, защото Д. Тончевъ, слѣдъ като е прочелъ това изложение, въ което, както казахме, се констатира не само че пристигналитѣ стари вагони не отговарятъ напълно на условията, но и че иматъ такива недостатъци, които ги правятъ съвършено негодни за употрѣбление, е поставилъ върху писмото на заведующия вагонната служба, подъ ходатайството на началника да се прѣкрати по-нататъшното приемане на вагони отъ инжинера Н. Боботановъ, слѣдующата резолюция: *„Понеже Министерскиятъ Съвѣтъ е рѣшилъ за покупката окончателно, то вагонитѣ и локомотивитѣ ще трѣбва да се приематъ и да се турятъ веднага въ употрѣбление. Условието е да могатъ да служатъ четири години, за което ще се удържи една гаранция отъ стойностьта. Отъ тази гаранция ще се поправатъ, ако стане нужда."* Както виждате, тая резолюция на Д. Тончевъ е напълно съобразна съ съдържанието на изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони и друга резолюция не е могло да се постави отъ единъ министъръ, който иска да пази интереситѣ на Държавата, които му сѫ повѣрени да управлява и да пази! Изложението констатира, че пристигналитѣ вагони иматъ такива недостатъци, които ги правятъ съвършено негодни за употрѣбление, а министърътъ, отъ когото се иска да се разпореди за да се прѣкрати по-нататъшното приемане отъ Н. Боботановъ на такива гнили и съвършено негодни за цѣльта вагони, казва, че Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно покупката на тия вагони и локомотиви и затова трѣбвало, каквито и да бѫдатъ, да се приематъ и турятъ веднага въ употрѣбление. Сѫщото изложение констатира, че пристигналитѣ вагони сѫ гнили, разнебитени, пропущатъ дъждовна вода и въобще никакъ негодни за цѣльта, за която Държавата ги купува, а Д. Тончевъ, като управитель на тази Държава и пазитель на нейнитѣ интереси, отъ кабинета си казва, че трѣбва да се приематъ и турятъ въ употрѣбление. Такава е резолюцията на министра, която трѣбва да съотвѣтствува на съдържанието на акта, върху който се поставя, и която трѣбва да бѫде съобразна съ интереситѣ на Държавата, които засѣга работата. Съ тази резолюция Д. Тончевъ може спокойно да стои прѣдъ съвѣстьта си, че умишлено не е злоупотрѣбилъ съ повѣрената му отъ законитѣ власть въ врѣда на държавнитѣ интереси, които му сѫ били повѣрени да управлява и да пази. Казва Д. Тончевъ въ тази резолюция, че Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно за купуването на вагонитѣ и затова трѣбвало да се приематъ и турятъ въ употрѣбление. Това твърдѣние на Тончева е възбудено, по всѣка вѣроятность, отъ желанието му, което, както видѣхме, се проявява толкова пѫти дотукъ, да се приематъ безъ придирване вагонитѣ, които се доставляватъ отъ приближени нему лица, а не отъ разбирането постановлението на Министерския Съвѣтъ въ такава смисъль. Постановлението на Министерския Съвѣтъ не само не може да се разбира въ смисъльта, въ

която Д. Тончевъ иска да го разбира съ казаната резолюция, но то постановява тъкмо противното, а именно, че се удобрява да се купятъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони по исканитѣ отъ него цѣни, но ако изпратенитѣ инжинери-механици ги удобрятъ и приематъ. Както виждате, въ постановлението на Министерския Съвѣтъ се говори за условна покупка, а не за окончателна, за каквато говори министърътъ, който е билъ натоваренъ да изпълни това постановление. Ние сме увѣрени, че и Д. Тончевъ е разбиралъ постановлението на Министерския Съвѣтъ така, както го разбираме ние, но за да излѣзе отъ неприятното положение, въ което е билъ поставенъ съ изложението за състоянието на пристигналитѣ вагони и съ ходатайството на началника на отдѣлението да се разпореди за да се прѣкрати по-нататъшното приемане на негодни за употрѣбление вагони, е намѣрилъ за добрѣ да каже, че вагонитѣ, макаръ и да иматъ голѣми недостатъци, трѣбва да се приематъ и турятъ въ употрѣбление, защото Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно за купуването имъ. Какво друго е могълъ да каже Д. Тончевъ, ако не това, което е казалъ въ резолюцията си, като се вземе прѣдъ видъ, отъ една страна, желанието му да се приематъ вагонитѣ и локомотивитѣ, макаръ да не отговарятъ напълно на условията, и, отъ друга, положението, въ което е билъ поставенъ съ изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони, което констатира, че тия вагони сѫ негодни за употрѣбление, и съ ходатайството на началника на отдѣлението да се разпореди за да се спре по-нататъшното приемане на такива негодни за употрѣбление вагони? При това положение и ние намираме, че Д. Тончевъ не е могълъ да каже друго, освѣнъ да се приематъ и турятъ веднага въ употрѣбление пристигналитѣ вагони, а останалитѣ да продължава Боботановъ да приема, защото Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно за купуването имъ!

Къмъ казаната резолюция на Д. Тончевъ, поставена върху писмото, съ което се прѣдставя изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони, има още слѣдующитѣ думи: *„не може да се приеме нищо гнило и счупено“*. Разширението, което е направилъ Д. Тончевъ на резолюцията си съ тия думи, по всичко се вижда, да е направено отпослѣ, слѣдъ поставянето на самата резолюция. Вижда се това: първо, отъ противорѣчието, което има между идеята, която се провежда съ думитѣ: *„не може да се приеме нищо гнило и счупено“* и оная, проведена въ първата часть на резолюцията; второ, отъ разликата въ голѣмината на буквитѣ, която разлика се е наложила отъ маломѣрностьта на мѣстото за помѣстването на добавката подъ подписа, и, трето, отъ резолюцията, която главниятъ секретарь е поставилъ за изпълнението заповѣдьта на министра. Ако думитѣ: *„не може да се приеме нищо гнило и счупено“* се намираха въ първоначалната резолюция на Д. Тончевъ, тогава резолюцията на главния секретарь, по изпълнението на заповѣдьта му, щѣше да съдържа наставления за Н. Боботановъ и по идеята, която се прокарва съ тия думи. Идеята, която се изказва съ думитѣ: *„не може да се приеме нищо гнило и счупено“* е много важна, въ дадения случай, и ако тази идея се намираше въ резолюцията на Д. Тончевъ, когато главниятъ секретарь на 17 ноемврий е изпълнявалъ тази резолюция, той непрѣмѣнно щѣше да даде и съгласно нея наставления на Н. Боботановъ. Главниятъ секретарь, обаче, съ телеграма отъ 18 ноемврий, по собствена инициатива, а не по заповѣдь на Д. Тончевъ, като съобщава на Боботанова, че пристигналитѣ и приети отъ него вагони съдържали гнили и счупени части, не му казва, че не трѣбва да приема нищо гнило и счупено, както гласятъ добавенитѣ въ резолюцията на Тончева думи, а го замолва само по-внимателно да прѣглежда вагонитѣ и да не забравя, че прѣдложението на С. Вайсенбергъ е за стари, но здрави вагони. Както виждате, освѣнъ отъ показанитѣ по-горѣ двѣ обстоятелства, но и отъ разпореждането, което е направилъ главниятъ секретарь за Боботанова, слѣдъ повръщането въ Министерството

на изложението за състоянието на пристигналитѣ вагони, се установява косвено, че находящитѣ се въ резолюцията на Д. Тончевъ върху писмото на заведующия вагонната служба отъ 15 ноемврий подъ № 1.893 думи: *„не може да се приеме нищо гнило и счупено"*, сж прибавени отпослѣ, неизвѣстно кога, но вѣроятно на 18, когато се е поставила, както ще видимъ, и резолюцията върху самото изложение.

Д. Тончевъ не само никакъ не се е възмутилъ отъ голѣмитѣ недостатъци, които сж се констатирали въ вагонитѣ при прѣглеждането имъ въ София, по разпореждането на заведующия вагонната служба при Софийската гара, но и не е обърналъ внимание на искането на началника на тракционното отдѣление да се разпореди за да се прѣкрати по-нататъшното приемане на вагони отъ инжинера Н. Боботановъ и да се запази Държавата отъ заплащането на други такива негодни за употрѣбление вагони. Въ резолюцията си Д. Тончевъ нищо не казва по това искане на началника на отдѣлението, а го прѣмълчава съвършено, като незаслужвающе вниманието му. Ако Д. Тончевъ не е желаялъ да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви безъ да отговарятъ напълно на условията, то длъжность му се е налагала, слѣдъ прѣглеждането на пристигналитѣ 14 вагони и констатирането на недостатъцитѣ, които ги правятъ съвършено негодни за употрѣбление, да се разпореди веднага за да се прѣкрати по-нататъшното приемане на вагони отъ инжинера Н. Боботановъ, който е приелъ пристигналитѣ вагони. Тази длъжность му се è налагала толкова повече, че изпратенитѣ прѣди Н. Боботановъ нѣколко души инжинери-механици да прѣглеждатъ и приематъ тия вагони сж отказали сé по една и сжща причина да ги приематъ, а именно, че не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сж прѣдназначени. Подиръ отказването на нѣколко души инжинери да ги приематъ, защото не отговарятъ на условията и защото не сж стари вагони, а стари вагонни материали, които изглеждатъ на развалини, и констатирането слѣдъ това, че пристигналитѣ и приети отъ Н. Боботановъ 14 вагони сж изгнили и счупени и въобще сж негодни за употрѣбление, не оставаше на Д. Тончевъ друго да направи, ако не желаеше да се приематъ вагонитѣ безъ да отговарятъ на условията, освѣнъ да се разпореди веднага за да се прѣкрати приемането на повече такива вагони и да се откаже отъ покупката безъ никаква врѣда нито за интереситѣ на Държавата, нито за редовната служба на желѣзницитѣ. Д. Тончевъ не е постжпилъ така, защото, съгласно проявеното отъ него много по-отрано желание, той е искалъ да се приематъ вагонитѣ, макаръ и да не отговарятъ на условията, и да нанесе съ това умишлено врѣда на Държавата въ полза на частьитѣ приближени нему лица, които сж доставлявали вагонитѣ. Това желание на Тончева го е накарало да не обърне никакво внимание върху недостатъцитѣ, които сж показани въ изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони и които правятъ вагонитѣ съвършено негодни за употрѣбление. Не вземането пъкъ отъ Д. Тончевъ подъ внимание тия недостатъци се установява не само отъ резолюцията, която е поставилъ върху писмото, съ което му е било прѣдставено изложението за състоянието на вагонитѣ, но още и отъ това обстоятелство, че сжщиятъ день, 17 ноемврий, както видѣхме по-горѣ, по една телеграма само отъ С. Вайсенбергъ, че Боботановъ билъ приелъ двѣ машини, е заповѣдалъ да се пише въ Финансовото Министерство да изплати тия двѣ машини, безъ да има рапортъ съ подробно описание за приемането имъ и безъ да чака да пристигнатъ и се види въ какво положение се намиратъ. Ако Д. Тончевъ бѣше далъ нужното внимание на изложението за състоянието на пристигналитѣ вагони, той нѣмаше сжщиятъ день или единъ день покъсно да даде заповѣдь за изплащането на двѣ машини, приети отъ сжщия Боботановъ, който е приелъ и пристигналитѣ вагони; а ако е билъ далъ единъ день порано такава заповѣдь, той щѣше да я отмѣни, каквото той, ако се сжди по резо-

люциитѣ върху телеграмата на С. Вайсенбергъ, не е направилъ. Напротивъ, отъ тия резолюции се вижда, че заповѣдьта на Тончева за изплащането на двѣтѣ машини не се е изпълнила, защото главниятъ секретарь и началникътъ на тракционното отдѣление сж се съпротивили на това.

Слѣдъ повръщането писмото на заведующия вагонната служба при Софийската гара въ Министерството съ резолюцията върху него на Д. Тончевъ, че пристигналитѣ 14 вагони, които съдържатъ изгнили и счупени части, трѣбва да се приематъ и турятъ веднага въ употрѣбление, защото Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно за купуването имъ, главниятъ секретарь се е разпоредилъ незабавно да се тури въ изпълнение заповѣдьта на министра. Независимо отъ това, главниятъ секретарь, макаръ министрътъ и да не е давалъ заповѣдь съ сжщата резолюция за да се направи нѣкакво разпореждане и до инжинера Н. Боботановъ, който е приелъ тия вагони, като взелъ прѣдъ видъ важностьта на констатиранитѣ недостатъци въ вагонитѣ, разпоредилъ се е на 18 ноемврий да се отправи съ неговъ подписъ една телеграма до Н. Боботановъ, съ която му е съобщилъ за констатиранитѣ недостатъци въ пристигналитѣ вагони и го е поканилъ да прѣглежда по-внимателно прѣдставенитѣ за приемане вагони и да не забравя, че прѣдложението на С. Вайсенбергъ е било за стари, но здрави вагони. Тази телеграма, както казахме, е отправена по собствена инициатива на главния секретарь, а не по заповѣдь на министра; ако Тончевъ е искалъ, да се направи това разпореждание до Н. Боботановъ, той е щѣлъ да каже това въ резолюцията си, обаче съ нея той не заповѣдва друго, освѣнъ да се приематъ пристигналитѣ вагони и да се турятъ веднага въ употрѣбление.

Тукъ е мѣстото да кажемъ, че изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони, което е прѣдставено въ Министерството, както казахме по-горѣ, съ писмо отъ 15 ноемврий подъ № 1.893, е съставено по собствена инициатива на заведующия вагонната служба при Софийската гара, а не по заповѣдь на Д. Тончевъ или на нѣкой чиновникъ отъ Министерството. Когато тия вагони пристигнали въ Софийската гара, заведующиятъ вагонната служба, като е видѣлъ, че тѣ сж въ разнебитено състояние и че въобще иматъ такива недостатъци, които ги правятъ негодни за употрѣбление, разпоредилъ се е, безъ да е ималъ заповѣдь отъ нѣкого, да се прѣгледатъ подробно и да се констатиратъ всичкитѣ тѣхни недостатъци въ едно изложение, което веднага е изпратилъ за зависяще разпореждане въ Министерството..

Ето обясненията на заведующия тогава вагонната служба при Софийската гара инжинеръ, Г. Хр. Николовъ, и ония на главния секретарь по телеграмата отъ 18 ноемврий:

До Почитаемата Парламентарна комисия по сжденето на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

На запитването отъ комисията: по заповѣдь на бившия Министъръ на Общественитѣ Сгради, г. Д. Тончевъ, ли или по собствена инициатива, като заведующъ вагонната служба при тракцията на Софийската гара, сж прѣгледани пристигналитѣ най-напрѣдъ 14 стари вагони и е описано тѣхното състояние въ изложението, което съмъ прѣдставилъ въ Министерството съ писмо отъ 15 ноемврий отъ м. г. подъ № 1.893, — имамъ честь да съобщя на комисията, че прѣглеждането и описването на казанитѣ 14 вагони се направи по моя собствена инициатива, а не по заповѣдьта на бившия Министъръ г. Д. Тончевъ. Щомъ пристигнаха споменатитѣ вагони, като видѣхъ, че тѣ се намиратъ въ такова състояние, че не може да се употрѣбяватъ за работа, азъ счетохъ за своя служебна обязаность да ги прѣгледамъ съ дѣломайстора при Софийската желѣзопжтна работилница, И. Новоселски, и да опиша подробно

тѣхното състояние въ едно изложение, което да изпратя за зависяще разпореждане въ Министерството. Никаква заповѣдъ, нито писменна, нито устна, не съмъ получавалъ отъ бившия Министъръ г. Д. Тончевъ за да направя това прѣглеждане и описание на казанитѣ стари вагони.

София, 7 юлий 1901 г.

Съ почитание,
Инжинеръ въ Софийската желѣзопѫтна работилница: Г. Хр. Николовъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: по моя или по инициатива на г. Тончевъ е отправена телеграмата отъ 18 ноемврий до г. Боботанова, и ако това е станало по моя инициатива, съобщавалъ ли съмъ това г. Д. Тончеву; освѣнъ това, зная ли нѣщо за допълването на резолюцията му, поставена върху рапорта на г. Г. Николовъ отъ 15 ноемврий, съ който е изпратилъ въ Министерството „изложението" отъ прѣглеждането на пристигналитѣ 14 стари вагони, и кое е послѣдното разпореждане на г. Д. Тончевъ по въпроса за вагонитѣ, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Слѣдъ като получихъ рапорта на инжинера г. Г. Николовъ отъ 15 ноемврий, заедно съ приложеното къмъ него „изложение" отъ прѣглеждането на пристигналитѣ 14 вагони, върху който рапортъ бѣше поставена резолюция отъ г. Д. Тончевъ, че вагонитѣ ще трѣбва да се приематъ и да се турнатъ веднага въ употрѣбление, като се задържи извѣстна гаранция отъ стойностьта имъ за тѣхното поправяне прѣзъ 4-годишния гаранционенъ периодъ, защото Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ за покупката окончателно, азъ прѣпратихъ прѣписката въ отдѣлението на тракцията съ резолюция да се изпълни веднага резолюцията на г. министра; но понеже прѣди 2—3 дена бѣхъ ходилъ на гарата и бѣхъ видѣлъ вече въ какво положение сѫ тия 14 вагона, което, впрочемъ, се виждаше и отъ направеното писменно изложение, то добавихъ да се телеграфира веднага г. Боботанову да бѫде по-внимателенъ при прѣглеждането на вагонитѣ и по-добросъвѣстенъ при изпълнението на възложената му работа, защото въ приетитѣ и изпратени отъ него вагони сѫ констатирани, при повторното имъ прѣглеждане, много поврѣди и недостатъци. Това направихъ за да знае г. Боботановъ, че вагонитѣ, които той приема и изпраща, не се пущатъ веднага въ циркулация, както той може би е прѣдполагалъ поради голѣмата нужда отъ вагони, а прѣдварително се прѣглеждатъ тукъ повторно отъ специална комисия, и че вагонитѣ, които той е приелъ и изпратилъ като годни и отговоряющи на постановлението на Министерския Съвѣтъ и офертитѣ на С. Вайсенбергъ, сѫ съвършено негодни и неотговаряющи на условията, та да прѣстане да приема и изпраща такива гнилотаци. Съгласно тая моя резолюция бѣше направена и телеграма до г. Боботанова отъ тракционното отдѣление, но азъ не я удобрихъ и написахъ черновката самъ. За отправянето на тая телеграма г. Д. Тончевъ нищо не знае, нито съмъ му казвалъ отпослѣ нѣщо за нея. Спомнямъ си, че на 17 ноемврий г. Д. Тончевъ ми каза по телефона да отида у дома му, за да отидемъ на гарата да прѣгледаме пристигналитѣ стари вагони. По едно недоразумѣние въ опрѣдѣляване на часа за тръгването, азъ не можахъ да отида съ него, а малко по-послѣ. Когато отидохъ на гарата, азъ го срѣщнахъ близо при депото за машинитѣ, когато се връщаше отъ къмъ работилницата, дѣто бѣха и старитѣ вагони. На запитването ми, какъ намира вагонитѣ, отговори, че по тѣхъ забѣлѣжилъ много гнили, ръждясали и счупени части и че изобщо не сѫ годни. На сутриньта слѣдъ тоя личенъ прѣгледъ поиска ми по телефона рапорта на инжинера

г. Николовъ, заедно съ изложението, и азъ му ги пратихъ. Слѣдъ повръщането имъ въ Министерството забѣлѣжихъ поставената отъ него резолюция отъ 18 ноемврий върху самото изложение. По всѣка вѣроятность, тогава е допълнилъ и резолюцията си върху самия рапортъ на г. Николова съ думитѣ: „не може да се приеме нищо гнило и счупено“, които думи нѣмаше по-първия день. Тая резолюция на г. Д. Тончевъ, поставена върху „изложението“, е послѣдното му разпореждане по въпроса за вагонитѣ. Слѣдъ тая резолюция отъ 18 ноемврий, всички други разпореждания до г. Боботанова и до комисията на гарата, натоварена съ прѣглеждането на старитѣ вагони, дори до повикването на г. Боботанова, сж правени по моя и на надлежния началникъ инициатива и безъ знанието на г. Д. Тончевъ.

Ст. София, 13 юлий 1901 г. Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Както виждате, казаното изложение е съставено по собствена инициатива на заведующия вагонната служба при Софийската гара, а не по заповѣдь на Д. Тончевъ, и причината за съставянето му е, че пристигналитѣ вагони били съ такива недостатъци, които ги правѣли съвършено негодни за употрѣбление. Д. Тончевъ въ обясненията си прѣдъ Народното Събрание, ако си спомняте, поддържаше, че той се е разпоредилъ за прѣглеждането на пристигналитѣ 14 вагони и за съставянето на изложението за тѣхното състояние, като обясняваше, че направилъ това, защото слѣдъ като е изпратилъ инжинера Н. Боботановъ да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, комуто билъ далъ най-строги инструкции за ржководство при изпълнението на възложената му мисия, искалъ да бди да не би Н. Боботановъ да не се съобразява съ даденитѣ му инструкции и да изпраща вагони, които не отговарятъ на условията. Много похвално щѣше да бжде поведението на Д. Тончевъ, ако дѣйствително той бѣше далъ на Боботанова строгитѣ инструкции, върху които иска да се облегне въ своята защита, и ако искренно бѣше бдялъ за точното изпълнение на тия строги инструкции. За жалость, обаче, трѣбва да констатираме, че нито строгитѣ инструкции на Н. Боботановъ сж дадени отъ Д. Тончевъ, нито пъкъ слѣдъ като сж били дадени тия инструкции отъ отдѣлението безъ знанието на Тончева той е ималъ искренно желание да бди да не би Боботановъ да не се съобразява съ тѣхъ и да изпраща вагони, които не отговарятъ на условията. Прѣди всичко, прѣглеждането на пристигналитѣ най-напрѣдъ 14 вагони и съставянието на изложението за тѣхното състояние е направено, както видѣхме по-горѣ, не по заповѣдь на Д. Тончевъ, а по собствена инициатива на заведующия вагонната служба при Софийската гара, който е счелъ за своя обязаность да съобщи въ Министерството за голѣмитѣ недостатъци, които иматъ вагонитѣ и които ги правятъ съвършено негодни за употрѣбление. Назначавана е наистина отъ Д. Тончевъ комисия, която да прѣгледа както пристигналитѣ вече вагони, така и ония, които ще пристигатъ по-подиръ, но това е станало слѣдъ постжпването въ Министерството на съставеното отъ заведующия вагонната служба при Софийската гара изложение за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони и слѣдъ распореждането на Тончева да се приематъ и турятъ веднага въ употрѣбление тия вагони, защото Министерскиятъ Съвѣтъ билъ рѣшилъ окончателно за тѣхното купуване, когато Софийската публика е захванала да ходи да се любува на пристигналитѣ вагони и да чупи гнили парчета отъ тѣхъ. Тогава само Д. Тончевъ е подписалъ приказъ за назначението на една комисия, която да прѣглежда изпращанитѣ вагони отъ С. Вайсенбергъ, да ги сравнява съ приемателнитѣ протоколи на инжинера Н. Боботановъ, съ прѣдложенията за

продаването имъ и съ другитѣ книжа по доставката и да отбѣлѣзва констатиранитѣ поврѣди и недостатъци, а по-напрѣдъ не е обърналъ никакво внимание на изложението, което констатира, че пристигналитѣ 14 вагони иматъ такива недостатъци, които ги правятъ негодни за употрѣбление и е заповѣдалъ да се приематъ тия вагони и да се турятъ веднага въ употрѣбление. Строгитѣ пъкъ инструкции, които сж били дадени на Н. Боботановъ за ржководство при прѣглеждането и приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, сж били дадени, както установихме по-напрѣдъ, не отъ Д. Тончевъ или по негова заповѣдь, а по собствена инициатива на началника на отдѣлението, и Д. Тончевъ е узналъ тия строги инструкции на Боботанова, когато само инжинеръ Поповъ, слѣдъ завръщането си въ София, се е явилъ при него и му е прѣдставилъ, както своитѣ книжа, така и ония на Боботанова. Могълъ ли е Д. Тончевъ да даде такива строги инструкции на Н. Боботановъ, когато, както видѣхме, той е изпратилъ този инжинеръ да прѣглежда и приема вагонитѣ по указанието на прѣмо заинтересования въ работата Н. Странски и още слѣдъ като е билъ сондиранъ по-напрѣдъ, дали ще се покаже благоприятенъ за приемането на вагонитѣ и локомотивитѣ и слѣдъ като самъ той — Тончевъ — му е казалъ, че нему е твърдѣ необяснимо какъ тъй вагони, които до вчера сж циркулирали по прускитѣ желѣзници, да станатъ отведнажъ съвсѣмъ негодни и да не могатъ, ако не всички, поне нѣкои отъ тѣхъ, да служатъ още 3—4 години, както прѣдлага С. Вайсенбергъ? Даването строги инструкции на инжинера Боботановъ отъ Д. Тончевъ не е ли несъвмѣстимо съ обстоятелствата, при които е билъ командированъ този инжинеръ да прѣглежда и приема вагонитѣ и локомотивитѣ? Твърдѣнието на Д. Тончевъ прѣдъ Народното Събрание, че, слѣдъ изпращането на инжинера Н. Боботановъ да прѣглежда и приема прѣдложенитѣ вагони и локомотиви, той е бдялъ строго да не би Боботановъ да не се съобразява съ дадѣнитѣ му строги инструкции и да изпраща вагони, които не отговарятъ на условията, може ли да се съгласува съ разпореждането, което е направилъ да се приематъ и турятъ веднага въ употрѣбление пристигналитѣ и приети 14 вагони отъ Боботанова, когато за тия вагони му е било прѣдставено едно изложение, отъ което е видѣлъ, че тѣ сж съвършено негодни за употрѣбление, а така сжщо съгласува ли се това негово твърдѣние и съ отказването му да вземе въ внимание искането на началника на отдѣлението да се повика назадъ Боботановъ, слѣдъ констатирането, че той приема вагони, които сж негодни за употрѣбление? Ние намираме, че това твърдѣние на Д. Тончевъ никакъ не се съгласува, както съ по-прѣдишнитѣ му распореждания по доставката на вагонитѣ, така и по командирането на инжинера Н. Боботановъ и изпълнението на възложената му мисия.

Слѣдъ поставянето резолюцията върху писмото, съ което се изпраща изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони, Д. Тончевъ подиръ нѣколко дена е турилъ още една резолюция върху самото изложение, която носи дата 18 ноемврий. Тази резолюция, по разпорежданията, които сж направени за изпълнението ѝ, изглежда да не е поставена изединъ пжть цѣлата, а трѣбва да е турена на два пжти. Въ тая резолюция Д. Тончевъ казва, че самъ билъ прѣгледалъ вагонитѣ и видѣлъ, че има изгнили дървета и че нищо изгнило, било дърво, било дъска, нито счупено не трѣбва да се приеме. Заповѣдва се съ тази резолюция тоже да се повика и С. Вайсенбергъ и да се констатира въ негово присжтствие изгнилото и счупеното. Освѣнъ това, въ тази резолюция Д. Тончевъ казва да се пише на Н. Боботановъ да внимава при изпращането да не прокарватъ вагони, които да не отговарятъ на условията, защото ще бждатъ бракувани. Казваме, че тази резолюция на Д. Тончевъ, по распорежданията, които сж направени за изпълнението ѝ, изглежда да е написана на два пжти, а не изведнажъ. Първата часть отъ резолюцията за констатиранитѣ отъ самия Тон-

човъ гнили дървета и дъски и за повикването на С. Вайсенбергъ, за да се констатира въ негово присжтствие изгнилото и счупеното, е изпълнена съ телеграма до инжинера Н. Боботановъ отъ 20 ноемврий подъ № 34.782 и съ писмо до С. Вайсенбергъ отъ сжща дата подъ № 34.785, а по втората часть, съ която се заповѣдва да се пише на Н. Боботановъ да внимава при изпращането, да не прокарватъ вагони, които не отговарятъ на условията, защото ще бждатъ бракувани, не е направено никакво разпореждане. Тази часть отъ резолюцията е много важна по идеята, която се провежда въ нея, и безъ друго щѣше да се направи нужното разпореждане съгласно нея, ако тя се съдържаше въ резолюцията, когато се е изпълнявала. Нѣмането на разпореждане по тази часть на резолюцията не може другояче да се обясни, освѣнъ че я нѣмало когато на 20 ноемврий се е изпълнявала резолюцията и че тя е прибавена отпослѣ, слѣдъ изпълнението на първата часть. Кога е прибавена тази часть къмъ резолюцията, не се знае положително, но това трѣбва да е станало подиръ 18 ноемврий и прѣди 25 сжщия мѣсецъ, когато е излѣзло писмото до заведующия вагонната служба при Софийската гара отъ 25 ноемврий подъ № 35.539, въ което се говори за тази часть отъ резолюцията. Освѣнъ отъ изложенитѣ дотукъ заключения, но и отъ обясненията, които помѣстяме по-долу на дѣловодителя въ тракционното отдѣление и ония на работилницата при Софийската гара, се установява, че думитѣ въ резолюцията на Д. Тончевъ върху самото изложение за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони „на Боботанова да се пише да внимава при изпращането да не прокарватъ вагони, които не отговарятъ на условията, защото ще бждатъ бракувани" сж прибавени отпослѣ, а не когато е поставена първата часть на резолюцията и, по всѣка вѣроятность, кждѣ 23 ноемврий, когато Т. Иванчовъ подаде оставката на Кабинета.

Ето писмото на заведующия вагонната служба при Софийската гара отъ 15 ноемврий подъ № 1.893, изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони, което се изпраща съ това писмо, поставенитѣ резолюции върху писмото и изложението, телеграмитѣ до инжинера Н. Боботановъ отъ 18 и 20 ноемврий подъ № № 34.659 и 34.782, обясненията на дѣловодителя въ тракционното отдѣление при Министерството на Общественитѣ Сгради, Загорчевъ, и ония на инжинера при Софийската желѣзопжтна работилница, Г. Хр. Николовъ, и резолюцийтѣ на Д. Тончевъ върху показанитѣ по-горѣ книжа:

Мастерски Б. Д. Ж.

София, 15 ноемврий 1900 г.

№ 1.893.

Твърдѣ бързо.

Г-не Министре,

Тукъ приложено имамъ честь да изпратя, Г-не Министре, на Ваше благоусмотрѣние, изложението съставено отъ инжинера по вагонната служба, относително състоянието на пристигналитѣ 14 стари вагони отъ доставката на С. Вайсенбергъ.

На мнѣние съмъ, Г-не Министре, телеграфически да се прѣкрати по-нататъшното приемане на вагони и локомотиви отъ инжинера Боботановъ.

16 ноемврий 1900 г. Ив. М.

Понеже Министерскиятъ Съвѣтъ е рѣшилъ за покупката окончателно, то вагонитѣ и локомотивитѣ ще трѣбва да се приемагъ и да се турятъ веднага въ употрѣбление. Условието е да могатъ да прослужатъ 4 години, за което ще се удържи една гаранция отъ стойностьта. Отъ тази гаранция ще се поправятъ, ако стане нужда.

Не може да се приеме нищо гнило и счупено.

Д. Т.

До Министерството на Общественитѣ Сгради и пр.

(Отдѣление тракционно.)

Тукъ.

Честь имамъ да изпратя въ Почитаемото Министерство изложението за състоянието на нонодоставенитѣ 14 стари вагони, за по-нататъшно разпореждане.

Зав. В. служба,

Инжинеръ: Г. Николовъ.

Азъ самъ прѣгледахъ вагонитѣ и видѣхъ, че има изгнили дървета. Нищо изгнило — било дърво или дъска — нищо счупено не трѣбва да се приема. Да се повика и Вайсенбергъ за да се констатира въ негово присѫтствие изгнилото и счупеното.

На Боботанова да се пише да внимава при изпращането да не прокарватъ вагони, които не отговарятъ на условията, защото ще бѫдатъ бракувани.

18/XI 900 г.

Д. Тончевъ.

Изложение

за състоянието на новодоставенитѣ 14 стари вагони.

Вагонъ № 865.

Дебелината на бандажитѣ: 29, 40, 31, 41 м/м.

Една буферна желѣзна греда при съединението ѝ съ надлъжната рамна греда е строшена.

Подложката за тракционния прътъ е строшена.

Буферитѣ сѫ безъ шайби.

Една напрѣчна подова дъска е строшена.

Четири напрѣчни греди за висулкитѣ на колодкитѣ сѫ напукани.

Три челни стълба сѫ напукани на длъжъ и единъ напрѣки.

50% отъ дъскитѣ на стѣнитѣ сѫ гнили.

Надлъжната рамна греда по цѣлата длъжина е пленява.

Вагонъ № 786.

Рамата на вагона е дълбоко изѣдена отъ ръжда.

Една челна буферна греда въ срѣдата е изкривена и изпрошната.

4 напрѣчни греди сѫ напукани.

1 подова греда е строшена.

1 буферъ е безъ шайба.

Вратитѣ на вагона сѫ много слаби, така, че вагонътъ не може да се товари съ материали, които налѣгатъ вратитѣ.

Съ цѣль да се направятъ по-дълги буферитѣ подъ гилзитѣ сѫ поставени дървени подкладки, които не могатъ да удържатъ ударитѣ въ маневри.

Дъскитѣ на вагона сѫ изгнили.

Вагонъ № 728.

Дебелината на бандажитѣ 35 м/м.

Двѣ челни дървени греди сѫ старо-пукнати.

Двѣ букси сѫ строшени и една долна липсва.

Горната рама е направена отъ дъски, виѣсто паянти, и сандѫкътъ не може да държи товаръ, който налѣга върху стѣнитѣ.

Вагонъ № 857.

Дебелината на бандажитѣ: 35, 36 м/м.

Ресоритѣ 75 × 12 състоятъ отъ 8 листа.

2 вилки сѫ пукнати.

2 челни дървени греди сѫ старо-пукнати.

8 подови греди сѫ строшени.

2 дървени надлъжни греди сѫ нáдени и напукани.

Покривътъ на вагонитѣ тече.

Вратитѣ не отговарятъ на конвенцията за взаимно употрѣбление на вагони.

Вагонъ № 893.

Колелелата сѫ направени отъ коравъ чугунъ.

Дебелината на бандажитѣ 36 м/м.

Ресоритѣ сѫ 12 × 75 по 10 листа и не сѫ канелирани.
Покривътъ на вагона тече.
Основната рама на сандѫка е изгнила.

Вагонъ № 751.

Ресоритѣ сѫ 12 × 75 отъ 8 листа.
Вратитѣ на вагона сѫ слаби и не могатъ да издържатъ налѣгане отъ вѫтрѣ.
Тракционнитѣ урѣди и рамнитѣ диоганали сѫ изѣдени отъ ръжда и слаби.
Стѣнитѣ на вагона сѫ слаби.

Вагонъ № 901.

Ресоритѣ сѫ 12 × 75 отъ 7 листа.
Диоганалнитѣ греди сѫ изѣдени отъ ръжда.
Тракционнитѣ урѣди сѫщо.
1 вилка е пукната.
1 букса е строшена.
Всичкитѣ подови греди сѫ гнили въ крайщата.
Вратитѣ не сѫ запазени отгорѣ съ ламарина и сѫ гнили.
2 вѫтрѣшни желѣзни паянти сѫ строшени.
Покривътъ тече.

Вагонъ № 899.

Бандажитѣ сѫ дебели 36 м/м.
Ресоритѣ сѫ 75 × 12 отъ 9 листа.
2 букси сѫ строшени.
1 буферна греда е строшена.
Вратитѣ се затварятъ мѫчно.

Вагонъ № 870.

Бандажитѣ сѫ дебели 32 м/м.
Ресоритѣ сѫ 12 × 75 отъ 7 листа.
Диоганалнитѣ рамни греди сѫ строшени.
Рамата е изѣдена дълбоко отъ ръжда.
4 дървени подови греди сѫ строшени.
1 челенъ стълбъ е строшенъ.
Вратитѣ сѫ слаби.
Страничнитѣ стълбове сѫ нáдени.
Вагонътъ е записанъ за бракуване прѣди доставката.

Вагонъ № 755.

Ресоритѣ сѫ 12 × 75 отъ 8 листа.
1 букса е строшена.
1 челна греда е закърпена, понеже е пукната.
Диоганалнитѣ дървени греди сѫ много слаби.
Тракционната пружина е развалена.
Стѣнитѣ сѫ нáдени и слаби.
Буфернитѣ гилзи сѫ слаби.

Вагонъ № 750.

Ресоритѣ сѫ 12×75 отъ 8 листа.
2 напрѣчни греди сѫ строшени.
2 диоганални греди сѫ нáдени.
2 тракционни ресора не дѣйствуватъ.
Основната греда на сандѫка е нáдена и изгнила.
Дъскитѣ на сандѫка сѫ изгнили.
1 буферъ е късъ.
Вагонътъ има знакъ за бракуване прѣди доставката.

Вагонъ № 894.

Бандажитѣ сѫ дебели 42^{28}м/м.
Ресоритѣ сѫ 12×75 отъ 9 листа.
Тракционниятъ ресоръ не работи.
Двѣтѣ челни стѣни сѫ изпъкнали на вънъ.
Основнитѣ дървени греди сѫ гнили.
Прозорцитѣ не отговарятъ на конвенцията.
Долнищата на стѣнитѣ сѫ съвършено гнили.
Дъскитѣ на покрива сѫ гнили.
Вратитѣ се отварятъ мѫчно.

Вагонъ № 856.

Ресоритѣ сѫ 12×75 отъ 8 листа.
Челнитѣ греди сѫ разпукани около дупкитѣ за буфернитѣ прътове.
Покривътъ и стѣнитѣ на вагона текатъ.
Съединителнитѣ напрѣчки на вилкитѣ опиратъ въ букситѣ и ресоритѣ опиратъ въ вилкитѣ.

Вагонъ № 861.

Колелетата сѫ направени отъ коравъ чугунъ.
Дебелина на бандажитѣ 45 м/м.
1 букса е строшена.
1 буферна гайка липсва.
Ресоритѣ сѫ 12×90 отъ 8 листа.
5 стълба отъ сандѫка сѫ нáдени и единъ пукнатъ напрѣки.
Вратитѣ не отговарятъ на конвенцията.
Покривътъ тече.
Вагонътъ има знакъ за бракуване прѣди доставката.

Забѣлѣжка. Покрититѣ вагони нѣматъ вѫтрѣшни капаци. Оснитѣ шийки и вѫтрѣшностьта на букситѣ не сѫ прѣгледани, но ще се прѣгледатъ. Всичкитѣ горни поврѣди на вагонитѣ сѫ констатирани на 13 ноемврий 1900 г., т. е. за 1 день. Въ тѣхъ би могло още да се откриятъ и други разни поврѣди, но въ настоящето изложение сѫ помѣстени най-важнитѣ. Нито единъ вагонъ не може да се пусне въ циркулация, прѣди да се отстранятъ поврѣдитѣ му, което ще струва скѫпо. Вагонитѣ не могатъ току-така да се пуснатъ въ движение, додѣто много части отъ тѣхъ се не изхвърлятъ и замѣнятъ съ нови. Почти всичкитѣ сандѫци сѫ изгнили и опасни за движението, а още по-опасни за желѣзнитѣ конструкции.

Гр. София, 13 ноемврий 1900 г.

Заведующи вагонната служба, инжинеръ: Николовъ.
Дѣломайсторъ: Новоселски.

Телеграма

Подадена въ София на 18 ноемврий 1900 г.

Врауншвайгъ,
Хотелъ Монополъ, Инжинеръ Воботановъ.

Повторното прѣглеждане (на) приетитѣ (и) изпратени отъ Васъ вагони отъ назначената комисия констатира голѣми поврѣди (и) недостатъци: гнили (и) счупени дървени и изкривени, поврѣдени (и) пукнати желѣзни части, покриви капятъ. Поканвате се внимателно прѣглеждане вагонитѣ, като не забравяте, че офертата на Вайсенбергъ (е) стари, но здрави вагони. Отговорѣте колко вагони сте приели (и) колко изпратили. Машинитѣ приехте ли и съ колко свързани оси сѫ? Писмо слѣдва. № 34.659.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 20 ноемврий 1900 г.

Врауншвайгъ,
Хотелъ Монополъ, за инжинера Воботановъ.

Съгласно резолюцията г. министра, никакви вагони, които иматъ счупени части или гнили дъски и дървета, не бива да се приематъ. Приемайте само вагони, които отговарятъ напълно на условията, т. е. офертата Вайсенбергъ, постановление Министерския Съвѣтъ. Само локомотиви съ най-малко три свързани оси, отговаряющи на условията, можете да приемете. Извѣстѣте, кога ще пристигнатъ останалитѣ вагони, понеже врѣмето за прѣноса десетъка, за която цѣль се взематъ, изминава. № 34.782.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

До Почитаемата Парламентарна комисия по сѫдението на бившитѣ министри отъ кабинета на Тодора Иванчовъ.

На запитването отъ комисията: искано ли е дѣлото по купуването на старитѣ вагони отъ С. Вайсенбергъ отъ бившия Министъръ на Обществениттѣ Сгради и пр., г. Д. Тончевъ, нѣколко дни прѣди отеглюването му отъ Министерския постъ прѣзъ мѣсецъ ноемврий 1900 г., и дали съмъ забѣлѣзалъ нѣкакви допълнения въ поставенитѣ отъ него двѣ резолюции: върху писмото на заведующия вагонната служба при Софийската гара подъ № 1.893 отъ 15 ноемврий м. г., и върху приложеното към него изложение, — имамъ честь да съобщя слѣдующето: припомнювамъ си, че нѣколко дни прѣди приемането оставката на Тодоръ Иванчовия кабинетъ прѣзъ мѣсецъ ноемврий м. г., единъ день ми се заповѣда да се обвие дѣлото по покупката на старитѣ вагони, защото щѣло да се изпраща на г. Министра Тончевъ. Веднага го приготвихъ и прѣдадохъ за изпращане и го получихъ обратно на слѣдующия день. Относително казанитѣ по-горѣ резолюции, забѣлѣжихъ на врѣмето, че тѣ не сѫ поставени изцѣло, а по на два пѫти, именно: въ резолюцията върху писмото на заведующия вагонната служба при Софийската гара подъ № 1.893 отъ 15 ноемврий м. г. думитѣ „не може да се приеме нищо гнило и счупено“ сѫ прибавени отпослѣ, не въ сѫщия день, въ който е поставена първата часть отъ резолюцията, поставена върху самото изложение, приложено към писмото подъ № 1.893 отъ 15 ноемврий м. г.; сѫщо и думитѣ „На

Боботанова да се пише да внимава при изпращането да не прокарватъ вагони, които не отговарятъ на условията, защото ще бждатъ бракувани", сж прибавени отпослѣ, не въ сжщия день, въ който е поставена първата часть отъ резолюцията.

София, 7 юлий 1901 г.

Съ почитание: Загорчевъ.
Чиновникъ при тракционното отдѣление.

До Почитаемата Парламентарна комисия по сжденето на бившитѣ министри отъ кабинета на Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: прѣди съставянето протокола отъ 21 ноемврий м. г. за прѣглеждането на доставенитѣ отъ комисионера Вайсенбергъ 20 стари вагони, виждалъ ли съмъ нѣкаква резолюция, поставена собственоржчно отъ бившия Министъръ Д. Тончевъ върху изложението, изпратено отъ мене съ рапортъ отъ 15 ноемврий м. г. подъ № 1.893 до Министерството, и каква е била тя, ако съмъ виждалъ такава, — имамъ честь да съобщя слѣдующето: единъ день като бѣхъ извиканъ отъ г. началника на тракционното отдѣление при Министерството на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, Ив. Манафовъ, прѣди да съставя горѣказания протоколъ, показа ми се изложението за състоянието за пристигналитѣ най-напрѣдъ 14 стари вагона, върху което прочетохъ слѣдующата резолюция, написана собственоржчно отъ г. Д. Тончевъ: „Азъ самъ прѣгледахъ вагонитѣ и видѣхъ, че има изгнили дървета. Нищо изгнило — било дърво или дъска — нищо счупено не трѣбва да се приема. Да се повика и Вайсенбергъ за да се констатира въ негово присжтствие изгнилото и счупеното". Останалата часть отъ резолюцията, която днесь виждамъ прибавена къмъ първата резолюция, я нѣмаше тогава, когато началникътъ ми показа изложението, за да видя поставената собственоржчно отъ г. Д. Тончевъ резолюция върху изложението.

София, 14 юлий 1901 г.

Инжинеръ при Софийската желѣзнопжтна работилница:

Г. Хр. Николовъ.

Слѣдъ това, не се вижда по постжпка на кого — но това трѣбва да е по постжпки, направени отъ чиновницитѣ въ Министерството, защото ако бѣше по инициативата на Д. Тончевъ, това щѣше да бжде казано въ резолюцията му върху писмото на заведующия вагонната служба при Софийската гара — на 17 ноемврий се назначава, както казахме по-горѣ, една комисия, която да прѣглежда изпращанитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони, да ги сравнява съ пристигналитѣ протоколи на инжинера Н. Боботановъ, съ прѣдложенията за продажбата имъ и съ другитѣ книжа по доставката и да отбѣлѣзва всичкитѣ имъ поврѣди и недостатъци. Тази комисия на 21 ноемврий е прѣгледала пристигналитѣ дотогава 20 вагони и съ протоколъ отъ сжщата дата, като е констатирала, че вагонитѣ не отговарятъ на условията, ги е бракувала. Сжщата комисия на 28 ноемврий е прѣгледала още 16 приети гнили вагони и като е намѣрила, че тѣ не отговарятъ на условията, съ протоколъ отъ сжщата дата е бракувала и тѣхъ.

Тукъ трѣбва да забѣлѣжимъ, че комисията, която е прѣгледала тия вагони и ги е бракувала, е била натоварена само да прѣглежда изпращанитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и да отбѣлѣзва тѣхнитѣ недостатъци, но не и да се произнася за приемането или отхвърлянето имъ. Ако тая комисия въ съставенитѣ протоколи по прѣглеждането на вагонитѣ и констатирането на тѣхнитѣ недостатъци е казала, че

бракува тия вагони освѣнъ на основание книжата по доставката, но и на основание положената отъ Д. Тончевъ резолюция върху изложението за състоянието на пристигналитѣ най-напрѣдъ 14 вагони, то тя е казала това не защото сѐ говори въ тази резолюция на Д. Тончевъ за бракуване, но затова, защото е казано въ нея, че не трѣбва да се приема нищо гнило и счупено. Д. Тончевъ е назначилъ една комисия, на която не е искалъ да прѣдостави право да се произнася за приемането или отхвърлянето на прѣгледанитѣ отъ нея вагони, па и не е могълъ да ѝ прѣдостави такова право, защото приемането се извършва въ Германия; но тя, като видѣла, че вагонитѣ, които е натоварена да прѣглежда, иматъ такива недостатъци, които ги правѣли негодни за употрѣбление, и като узнала по частенъ редъ за резолюцията, въ която се говори, че не трѣбва да се приема нищо гнило и счупено, е бракувала вагонитѣ и е показала между другитѣ основания за това въпросната резолюция. Д. Тончевъ, както се вижда, като узналъ, че назначената отъ него комисия не само отбѣлѣзва недостатъцитѣ на пристигналитѣ вагони, но и ги бракува на основание, между друго, и на една негова резолюция, въ която никакъ не се говори за бракуване, и когато, слѣдъ подаването отъ Т. Иванчовъ оставката на Кабинета, е настанало врѣме, което е изисквало да се бракуватъ вагонитѣ, за които Тончевъ по-напрѣдъ е лично желаялъ да се приематъ безъ много да се придирва, дали отговарятъ на условията, е поискалъ изложението за състоянието на пристигналитѣ по-напрѣдъ 14 вагони и е допълнилъ резолюцията си върху него съ добавката, въ която се говори за бракуване на вагонитѣ. При тѣзи обстоятелства не е ли много дързко отъ Д. Тончевъ да се основава, както правѣше прѣдъ Народното Събрание, на протоколитѣ, въ които се казва, че и на основание на неговата резолюция, а не само на основание книжата по доставката сѫ бракувани 36 вагони отъ назначената отъ него комисия и да иска да установява съ това, че той е дѣйствувалъ най-добросъвѣстно въ своитѣ разпореждания по приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви?

Слѣдъ това Управляющиятъ Министерството на Обществениитѣ Сгради, генералъ Паприковъ, е допълнилъ назначената комисия съ още двама инжинери, а именно началникътъ на материалното бюро при Министерството, Г. Захариевъ, и началникътъ на тракцията при Софийската гара, Н. Дрѫцковъ. Така допълнена комисията повторно е прѣгледала всичкитѣ пристигнали вагони и съ протоколъ отъ мѣсецъ февруарий изказва мнѣние, че отъ прѣгледанитѣ вагони 74 не отговарятъ на назначението си и не могатъ да се пуснатъ въ циркулация; 17 ще могатъ да се употрѣбятъ само за локална служба, слѣдъ като се поправятъ, което ще струва на единъ вагонъ не помалко отъ 300 л., а останалитѣ пъкъ ще могатъ да се употрѣбятъ слѣдъ коренното имъ подновяване, което съвмѣстно съ покупната имъ стойность ще струватъ сравнително много по-скѫпо отъ купуването на нови вагони.

Ето протоколътъ за прѣглеждането на всичкитѣ пристигнали 110 вагони отъ окончателната комисия:

Протоколъ.

Комисията, назначена отъ г. Министра на Обществеиитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията съ приказъ подъ № 2.547 отъ 30 ноемврий 1900 г. и № 13 отъ 31 януарий т. г., за да се произнесе, дали доставенитѣ отъ С. Вайсенбергъ стари вагони отговарятъ на назначението си и дали могатъ да се пуснатъ въ циркулация безъ поправки, като има прѣдъ видъ:

1) Че Министерскиятъ Съвѣтъ въ засѣданието си на 1 августъ 1900 г., V-то постановление, протоколъ № 72, е постановилъ да се възложи доставката на 200 покрити и 50 открити вагони върху С. Вайсенбергъ по прѣдложенитѣ отъ него

цѣни и условия, като се натоварва Министерството на Общественитѣ Сгради да изпрати единъ или двама инжинери-механици, които да прѣгледатъ тѣзи вагони и ги приематъ, ако ги намѣрятъ, че сѫ въ здраво състояние;

2) Че споредъ прѣдложението на С. Вайсенбергъ за продаването на тѣзи вагони:

а) сѫщитѣ щѣли да могатъ да служатъ най-малко още (10) десеть години, били въ здраво състояние, сандѫцитѣ имъ въ здраво положение, желѣзнитѣ части въ здраво състояние, оситѣ, както и колелетата, добри и здрави, послѣднитѣ да могатъ да се обтакатъ още 4—5 пѫти и бандажитѣ имъ най-малко дебели (45) четиридесеть и петь милиметра, и

б) тѣзи вагони, направени по типоветѣ и нормитѣ на пруснитѣ държавни желѣзници, сѫ сѫщитѣ, които той е прѣдлагалъ на Б. Д. Ж. да даде подъ наемъ, слѣдователно, тѣ трѣбва напълно да удовлетворяватъ на изискванията на съюзната конвенция за взаимното употрѣбление на вагонитѣ, сѫщо и на техническитѣ спогодби на съюза;

3) Че прѣгледанитѣ отъ насъ (по този протоколъ 74) вагони не отговарятъ нито на постановлението на Министерския Съвѣтъ, нито на прѣдложението на С. Вайсенбергъ, нито удовлетворяватъ прѣдписанията на закона за полицията на желѣзнитѣ пѫтища въ България (вагонната конвенция и техническитѣ спогодби на съюза), защото:

1) Мушамитѣ на покривитѣ на вагонитѣ сѫ кърпени, прогнили и лѣпени (налѣни) съ катранъ и повечето отъ тѣхъ текатъ;

2) Вертикалнитѣ стълбове на вагоннитѣ сандѫци, горнитѣ и долни рами на сѫщитѣ почти на всичкитѣ вагони съ малки изключения, сѫ наставяни, изгнили и строшени и, слѣдователно, не прѣдставляватъ нужната гаранция за сигурностьта на експлоатацията;

3) Не малка часть отъ дъскитѣ на сандѫцитѣ, на вратитѣ, включително рамитѣ на послѣднитѣ, сѫ прогнили и гнилостьта на по-важнитѣ части е замаскирована съ тенекета съ дебелъ слой отъ китъ, желѣзнитѣ ламарини на вагоннитѣ кошове сѫ прогнили, ковани съ гвоздеи и кърпени, и гвоздеитѣ и витлата, вслѣдствие гнилостьта на дървения материалъ, не държатъ вече;

4) На извѣстно число вагони сандѫцитѣ сѫ просто сложени върху долнището, т. е. не сѫ закрѣпени посрѣдствомъ конзоли за послѣднитѣ;

5) Гредитѣ на долнищата сѫ: желѣзнитѣ незначително отслабнали отъ ръждата и по-малката часть пукната или деформирана, даже на нѣкои строшени и закърпвани, а на нѣкои вагони сѫ отъ твърдѣ слабъ профилъ (за товаръ по-малъкъ отъ 10 тона); дървенитѣ, включително челнитѣ греди, разпукани, строшени или кърпени;

6) На по-малко отъ половината на вагонитѣ на оснитѣ вилки е подложено отъ къмъ надлъжнитѣ главни греди дървени подложки, намѣсто да бѫдатъ вилкитѣ съотвѣтствено изкривени за непосрѣдствено закрѣпяване; освѣнъ това много вилки сѫ изкривени и пукнати; подвѣснитѣ ресори на около половината отъ вагонитѣ сѫ подложени съ дървени подложки дебели отъ 15 м./м. до 85 м./м. съ цѣль да се добие изискуемата височина на буферитѣ; на много вагони листоветѣ на подвѣстнитѣ ресори не сѫ отъ канелирана стомана и не сѫ запазени отъ размѣстване единъ спрѣмо други;

7) На една часть на вагонитѣ бандажитѣ сѫ по-тънки отъ 45 м./м.

8) Дебелинитѣ на оснитѣ шийки варийратъ отъ 75—95 м/м, а дължинитѣ имъ отъ 140—185 м/м;

9) Ударнитѣ и тегличнитѣ урѣди, мазилнитѣ кутии и ресоритѣ сж отъ толкова разни системи, щото снабдяването на вагонитѣ съ нужнитѣ резервни части става почти невъзможно;

10) Всичкитѣ вагони сж снабдени съ ревизионни свидѣтелства, че тѣ могатъ да достигнатъ до мѣстоназначението си, но по никакъвъ начинъ не бива да се товарятъ;

11) Двадесеть и два отъ тия вагони иматъ явенъ бѣлѣгъ (засичане на надлъжнитѣ греди) за бракуване, т. е. за окончателно изваждане изъ употрѣбление по старость и негодность;

12) Прѣмахнати сж табличкитѣ отъ долнищата (Fabriksschilder), които сж показвали годината на построяването и фабриката, която е строила вагонитѣ.

Затова изказва мнѣние: вагонитѣ №№ 919, 902, 900, 895, 892, 886, 785, 724, 772, 733, 954, 925, 931, 967, 1.013, 1.015, 937, 988, 1.062, 986, 1.218, 1.226, 1.191, 1.189, 1.099, 1.193, 1.028, 1.271, 1.199, 1.188, 1.185, 1.156, 1.152, 1.147, 1.127, 1.125, 1.124, 1.123, 1.118, 1.092, 1.072, 980, 978, 1.157, 1.190, 1.185, 1.220, 1.066, 1.225, 1.122, 1.173, 1.223, 970, 964, 983, 984, 1.064, 1.014, 1.060, 987, 1.027, 973, 1.216, 969, 1.063, 1.052, 1.222, 957, 960, 1.172, 1.121, 776, 771 и 1.215, всичко 74 не отговарятъ на назначението си и не могатъ да се пускатъ въ циркулация.

Само 17 отъ тия вагони, а именно: 1.223, 984, 1.060, 973, 1.172, 1.121, 771, 1.215, 1.013, 1.062, 937, 1.188, 1.185, 1.152, 1.127, 1.125 и 919 ще могатъ да се употрѣбятъ за *локална* служба слѣдъ като се поправятъ, което ще струва на единъ вагонъ не по-малко отъ 300 л. Останалитѣ же ще могатъ да се употрѣбятъ само слѣдъ коренното имъ подновяване, което съвмѣстно съ покупната стойность ще струватъ сравнително много по-скжпо отъ купуването на нови вагони.

Прилага се като нераздѣлна часть отъ този протоколъ единъ подробенъ описъ за състоянието и поврѣдитѣ на всичкитѣ 74 вагони и освѣнъ това едно дървено парче изгнило отъ рама на вагона № 937.

Комисия:
Началникъ на материалното бюро, инжинеръ: Захариевъ.
За началника на тракцията на линия „София“, инжинеръ: Поповъ.
Пом. началникъ на работилницата, инжинеръ: Г. Николовъ.
Дѣломайстори: Новоселски, А. Ковачевъ.

На 22 ноемврий Кабинетътъ на Т. Иванчовъ излиза въ оставка и Д. Тончевъ прѣстава да дѣйствува, а вмѣсто него, до съставянето на новия Кабинетъ, се разпорежда по работитѣ на Министерството главниятъ секретарь, Вълчевъ. Сега, слѣдъ прѣставането на Д. Тончевъ да управлява Министерството, разпорежданията до инжинера Н. Боботановъ взели съвсѣмъ другъ характеръ. До 22 ноемврий, докогато Д. Тончевъ се е разпореждалъ по работитѣ на Министерството, телеграфическитѣ разпореждания до Н. Боботановъ, макаръ и да сж привличали вниманието му върху нѣкои много важни обстоятелства, обаче тѣ всѣкога сж имали повече напоменателенъ характеръ, когато слѣдъ това телеграмитѣ, отправени отъ главния секретарь до сжщия, иматъ съвсѣмъ другъ характеръ. Сега на инжинера Н. Боботановъ се телеграфира, че му се заповѣдва да приема само вагони, които отговарятъ напълно на постановлението на Министерския Съвѣтъ и прѣдложенията на С. Вайсенбергъ, които сж готови за работа и могатъ веднага да тръгнатъ, а не да стои тамъ прѣзъ мѣсецъ ноемврий да наблюдава боядисването, закитването и въобще маскирането недостатъцитѣ на изгнили вагони и негодни за никаква работа. Съобщава се още на

Боботанова съ телеграмитѣ на главния секретарь, че за всѣко по-нататъшно изпращане на подобни гнили вагони остава лично отговоренъ, че трѣбва да внимава добрѣ, защото вагонитѣ, които не отговарятъ на условията, ще бѫдатъ бракувани, и му се заповѣдва до второ разпореждане да спре всѣко изпращане на вагони и локомотиви. Най-послѣ, на 29 ноемврий се заповѣдва на Боботанова да спре до второ разпореждане приемането и изпращането на вагони, а слѣдъ това на 30 ноемврий, подиръ съставянето на новото Правителство, по заповѣдь на управляющия, му е телеграфирано да прѣустанови приемането и да се завърне.

Ето тия телеграми на главния секретарь:

Телеграма

Подадена въ София на 21 ноемврий 1900 г.

Брауншвайгъ,
Хотелъ Монополъ, инжинеръ Боботановъ.

Пристигналитѣ вагони иматъ счупени, пукнати части, поврѣдени долнища, букси, тампони; изгнили дървета, дъски, ослабени скелети; пропускающи дъжда покриви и тънки бандажи. Заповѣдвамъ да приемате само вагони напълно отговаряющи постановлението и офертата, готови за работа и които веднага да тръгнатъ, понеже нуждата вече минава. Внимавайте добрѣ. Писмо слѣдва. № 34.979.

Секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 23 ноемврий 1900 г.

Брауншвайгъ,
Хотелъ Монополъ, инжинеръ Боботановъ.

Приказъ № 2.060 Ви натоварва да прѣгледате и приемате въ Брауншвайгъ, ангажирани отъ Вайсенберга стари, но здрави, годни веднага за служба, готови за изпращане още септемврий вагони, а не въ края на ноемврий да наблюдавате боядисването, закитването въобще маскирането недостатъцитѣ на изгнили вагони негодни за никаква работа. Министерството счита само 61 вагонъ, прѣдварително приети отъ Васъ, за които има актове. За всѣко по-нататъшно изпращане на подобни неотговаряющи напълно условията вагони оставате лично отговорни. Нужнитѣ наставления телеграфически дадени. Спрѣте всѣко изпращане и се съобразѣте съ телеграмитѣ подъ №№ 34.659, 34.782, 34.979 и писмото № 35.072. — № 35.266.

Главенъ секретарь: Вълчевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 24 ноемврий 1900 г.

Stationschef Preussiche Staatsbahnen Oels Schlesien.
für bulgarischen Ingenieur Bobotanoff.

Внимавайте добрѣ, защото неотговаряющитѣ вагони на офертата Вайсенбергъ и постановлението ще бѫдатъ бракувани отъ тукашната комисия. До второ разпореждане прѣустановѣте всѣко изпращане на вагони и локомотиви. № 35.432.

Главенъ секретарь: Л. Вълчевъ.

По двѣтѣ машини, за които, както казахме по-напрѣдъ, Д. Тончевъ на 16 ноемврий е резолиралъ телеграмата на С. Вайсенбергъ за да се пише въ Финансовото Министерство да изплати стойностьта имъ, е рапортиралъ Н. Боботановъ, като ги е описалъ подробно, съ рапортъ отъ 17 ноемврий, който се е получилъ въ Министерството на 23 сѫщия мѣсецъ. Съ този рапортъ инжинеръ Боботановъ описва подробно всичкитѣ локомотиви, които му е прѣдставилъ С. Вайсенбергъ за прѣглеждане, и оставя на Министерството, като вземе прѣдъ видъ прѣдложението на Вайсенберга, тогавашната и бѫдѫщата нужда отъ локомотиви, то само да рѣши колко и кои отъ описанитѣ 7 машини могатъ да се приематъ или отхвърлятъ, понеже той самъ—Боботановъ—по свое усмотрѣние не може това да направи, тъй като въ прѣдложението на С. Вайсенбергъ се е говорѣло за двѣ тендерни триосни машини отъ други размѣри, и то не за продажба, а за даване подъ наемъ. Н. Боботановъ казва въ този рапортъ още, че за покупка на машини се е говорило само въ постановлението на Министерския Съвѣтъ, безъ обаче да е било добрѣ обяснено въ него, дали 5-тѣ машини, купуването на които се разрѣшава, трѣбва да бѫдатъ непрѣмѣнно тендерни и триосни, като онѣзи, за които е Вайсенбергъ оферирал, въ който случай щѣло да бѫде съвършено излишно да се купятъ 5 машини, понеже такива и безъ това сме имали достатъчно. Като рапортира това, Н. Боботановъ иска отдѣлението на тракцията да му съобщи: дали и 5-тѣ машини трѣбва да бѫдатъ тендерни и отъ сѫщитѣ размѣри, които сѫ указани въ прѣдложението на С. Вайсенбергъ отъ 21 юлий, или могатъ да се приематъ и други, стига само да бѫдатъ по-добри и по-износни за насъ, защото той не е могълъ да вземе върху себе си такава отговорность. Ето какво съобщава Н. Боботановъ за машинитѣ, за двѣ отъ които Д. Тончевъ, както видѣхме, се е разпоредилъ само по една телеграма отъ С. Вайсенбергъ за да се пише въ Финансовото Министерство да изплати стойностьта имъ, прѣди да се получи отъ Н. Боботановъ протоколъ, съ подробно описание за приемането имъ. И това обстоятелство не открива ли още желанието на Д. Тончевъ за по-скорошното приемане на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, безъ много да се придирва, дали отговарятъ напълно на условията? Ако Д. Тончевъ желаеше да се приематъ само вагонитѣ и локомотивитѣ, които отговарятъ напълно на условията, той никога нѣмаше само по една телеграма на доставчика, че Боботановъ билъ приелъ двѣ машини, да прави разпореждане за изплащане на стойностьта имъ, прѣди да се получи протоколъ за приемането имъ и прѣди да пристигнатъ самитѣ машини и да се види въ какво състояние се намиратъ.

Съ писмо отъ 20 ноемврий новъ стилъ, А. Ренеръ прѣдставя едно пълномощно отъ С. Вайсенбергъ, съ което този послѣдниятъ го опълномощава да получи всичкитѣ платежи, които С. Вайсенбергъ има да получава отъ Българското Княжество за доставенитѣ отъ него 250 вагони и 5 локомотиви. Това писмо на А. Ренеръ е постѫпило на право у Д. Тончевъ, който, като го е държалъ нѣколко дни, испратилъ го е въ Министерството на 16 ноемврий старъ стилъ, съ резолюция да се изпрати прѣписъ отъ пълномощното въ Финансовото Министерство, за да изплати стойностьта на вагонитѣ и локомотивитѣ на А. Ренеръ. Казваме, че писмото е изпратено въ Министерството на 16 ноемврий, защото този день главниятъ секретарь го е изпратилъ на началника на тракционното отдѣление за изпълнение резолюцията на министра. Съ тази резолюция Д. Тончевъ, пакъ сѫщиятъ день, когато е получилъ изложението за състоянието на пристигналитѣ 14 вагони и е узналъ отъ него, че приетитѣ вагони отъ Н. Боботановъ не отговарятъ на условията и сѫ сѫвършено негодни за употрѣбление, е направилъ разпореждане да се изплатятъ пристигналитѣ вагони, а така сѫщо и тѣзи, които сѫ приети отъ Боботанова, но още

не сѫ пристигнали. Въ обясненията си прѣдъ Народното Събрание Д. Тончевъ казваше, че щомъ му съобщили за пристигането на първитѣ 14 вагони, той назначилъ билъ една комисия, която да ги прѣгледа, да ги сравни съ приемателнитѣ протоколи на Боботанова, съ прѣдложението на С. Вайсенбергъ, съ постановлението на Министерския Съвѣтъ и да състави едно изложение за тѣхното състояние. Това прѣглеждане на пристигналитѣ най-напрѣдъ 14 вагона и съставянето на изложението за тѣхното състояние, както видѣхме вече, е станало по собствена инициатива на завеждующия тогава вагонната служба при Софийската гара, а не по разпореждането на Тончева, както той твърди. Но това въ дадения случай не е толкова важно, а важното е, че въ сѫщия день, когато е било прѣдставено това изложение и Тончевъ е узналъ отъ него, че пристигналитѣ и приети вагони отъ Н. Боботановъ не отговарятъ на условията и на цѣльта, за която сѫ прѣдназначени, е направилъ разпореждане, съ резолюцията си върху писмото на А. Ренеръ, за да се пише въ Финансовото Министерство за изплащането на тия вагони. Това разпореждане на Тончева е щѣло да се изпълни, ако началникътъ на тракционното отдѣление не е билъ спрѣлъ изпълнението му до получването протокола на комисията, която е била назначена на 17 ноемврий да прѣглежда изпращанитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и да отбѣлѣзва тѣхнитѣ недостатъци въ особни протоколи.

Ето това писмо на А. Ренеръ и резолюцинтѣ върху него:

А. Ренеръ — Брауншвайгъ.

Брауншвайгъ, 7 ноемврий 1900 г.

До Княжеското Българско Министерство на Обществениті Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Въ Ст. София.

Съ настоящето ни честь имаме да съобщимъ на Високопочитаемото Министерство, че г. С. Вайсенбергъ отъ София ни опълномощава да получимъ всичкитѣ платежи, които той има да взема отъ Българското Княжеско Правителство за доставката на 250 товарни вагона и 5 локомотива.

Слѣдуемото се за това нотариално пълномощно, позволяваме си, заедно съ настоящето ни, да прѣдставимъ на Почитаемото Министерство чрѣзъ Царското Нѣмско генерално консулство.

Надѣваме се, че Високопочитаемото Министерство ще се разпореди да изплати, споредъ нашето желание, паритѣ и че напълно ще се съгласи съ приложеното пълномощно.

За получването на настоящето ни, молимъ своеврѣменно да ни се съобщи.

А. Ренеръ.

Да се прѣпрати въ Финансовото Министерство копие отъ пълномощното, за да изплати стойностьта на Айлера.

Д. Т.

Въ тракцията.

Заедно съ изпращането на тоя прѣписъ ще се съобщи въ Финансовото Министерство, че досега сѫ приети всичко 61 вагонъ споредъ полученитѣ отъ Боботанова рапорти и протоколи, и че въ Софийската гара до днесь сѫ пристигнали само . . . вагони.

17/XI 900. В.

Тракция.

По-добрѣ ще е нищо да не се пише въ Финансовото Министерство, додѣто не се получи протоколътъ на комисията, назначена за прѣглеждането на вагонитѣ съ днешния приказъ.

17/XI 900. В.

На 22 ноемврий, единъ день прѣди да излѣзе Кабинетътъ на Т. Иванчовъ въ оставка, Д. Тончевъ е прѣдставилъ докладъ и указъ за утвърждение постановлението на Министерския Съвѣтъ по покупката на 250 стари вагони и 5 локомотиви отъ С. Вайсенбергъ, но Негово Царско Височество не е удобрилъ този неговъ докладъ и на 29 ноемврий го е повърналъ неподписанъ.

Тукъ му е мѣстото да забѣлѣжимъ, че отъ изложенитѣ дотукъ разпореждания по купуването и приемането на вагонитѣ се вижда, че Правителството е много бързало, както по купуването имъ, така и по приемането имъ, защото били потрѣбни за прѣвозването на десетъчнитѣ храни, вслѣдствие на което нуждата отъ тѣхъ била много голѣма и належаща. Още прѣзъ мѣсецъ май сж се почнали разпорежданията въ тази смисъль и вагонитѣ трѣбвало да бждатъ турени въ употрѣбление най-късно прѣзъ мѣсецъ септемврий сжщата година. При всичко това, 110-тѣ вагони сж пристигнали къмъ срѣдата и къмъ края на мѣсецъ ноемврий, а нѣкои въ началото на декемврий, и нито единъ отъ тия вагони, които сж били купени съ такава бързина и сж очаквани така нетърпѣливо, не е могълъ да бжде употрѣбенъ, защото, както видѣхме, всички сж били признати за негодни за употрѣбление.

По прѣвозването на купенитѣ 250 вагони и локомотиви се е писало на нѣколко транспортни кжщи да прѣдставатъ прѣдложения за цѣнитѣ, по които се натоварватъ да прѣвозятъ тия вагони и локомотиви отъ Брауншвайгъ до Царибродъ. Слѣдъ постжпването на прѣдложенията, прѣдложено е съ писмо отъ 28 септемврий подъ № 28.628 на началника на Софийското окрххно финансово управление да се разпореди за да се протоколира на 30 сжщия мѣсецъ въ 3 ч. подиръ обѣдъ, резултатътъ отъ подаденитѣ прѣдложения. Съгласно това прѣдложение на Министерството, на 30 септемврий въ 3 ч. се е произвелъ търгъ по търговска кореспонденция и протоколътъ на тръжната комисия, съ който е обявенъ за прѣдприемачъ на прѣвозването казанитѣ вагони и локомотиви транспортната кжща Хофманъ по 296 л. зл. на единъ вагонъ и 62 л. зл. за всѣки тонъ отъ тежестьта на локомотивитѣ, е изпратенъ въ Министерството съ писмо отъ 6 октомврий подъ № 16.092. Слѣдъ това е постжпило едно писмо отъ С. Вайсенбергъ, съ което прѣдлага да прѣвози купенитѣ отъ него вагони и локомотиви: вагонитѣ по 295 л. и локомотивитѣ по 6·15 л. за 100 кгр. Вслѣдствие на това писмо, Министерството прѣдлага на С. Вайсенбергъ да прѣдстави формално прѣдложение за прѣвоза на вагонитѣ и локомотивитѣ. Въ изпълнение на това прѣдложение С. Вайсенбергъ на 12 октомврий е прѣдставилъ едно прѣдложение, въ което е указалъ сжщитѣ цѣни, които е указвалъ и въ писмото му. На слѣдующия день, 13 октомврий, С. Вайсенбергъ е подалъ направо до Д. Тончевъ едно писмо, въ което излага причинитѣ, по които му било невъзможно да намали исканитѣ отъ порано цѣни. Върху това писмо Д. Тончевъ е турилъ резолюция, че транспортътъ на вагонитѣ и локомотивитѣ се възлага на С. Вайсенбергъ и че ще му се плати транспортътъ по тарифитѣ, плюсъ другитѣ справедливи разноски, които да се опрѣдѣлятъ приблизително още сжщия день и да му се прѣдставятъ въ $4^1/_2$ ч. въ Министерския Съвѣтъ. На 12 октомврий, когато С. Вайсенбергъ е прѣдставилъ въ Министерството формално прѣдложение за цѣнитѣ по прѣвозването на вагонитѣ и локомотивитѣ, началникътъ на тракционното отдѣление съ една докладна записка до главния секретарь е привлѣкалъ вниманието на послѣдния, че прѣдложението на С. Вайсенбергъ, който прѣдлага по 295 л. за вагонъ до Царибродъ, не е выгодно за Държавата, защото прѣвозътъ на единъ вагонъ по тарифата отъ Брауншвайгъ до Царибродъ струва 289·46 л., т. е. съ 5·54 на вагонъ по-малко. Въ тази докладна записка казва началникътъ на тракционното отдѣление още, че тази разлика, която не се явява голѣма за вагонитѣ отъ Брауншвайгъ, е много по-голѣма за вагонитѣ отъ другитѣ градове, които отстоятъ по-близо до Царибродъ, и че другитѣ кжщи, които сж оферирали за прѣвоза, сж прѣдставили цѣни за отъ Брауншвайгъ, а за отъ другитѣ градове не имъ е искано да прѣдставатъ цѣни. Това като докладва началникътъ на отдѣлението, изказва мнѣние да се произведе новъ търгъ и да се остави прѣвозването на кжщата,

която ще прѣдложи най-долна цѣна. По тази докладна записка главниятъ секретарь се е разпоредилъ да се напише друга до министра съ сѫщото съдържание. Написва се такава докладна записка и се изпраща на благоусмотрѣнието на Д. Тончевъ, но той я повръща безъ резолюция, върху която главниятъ секретарь, слѣдъ повръщането ѝ въ Министерството, е написалъ, че, като билъ прѣди малко у Д. Тончевъ, този послѣдниятъ му казалъ, че прѣвозътъ ще се възложи на С. Вайсенбергъ и че нѣмало по никакъвъ начинъ да му се заплати повече, отколкото се слѣдва по тарифитѣ. Слѣдъ това, на 16 октомврий транспортната кѫща Хофманъ прѣдлага да прѣвози вагонитѣ по 291 л. вагона и 59·50 л. 1000-то кгр. отъ локомотивната тежесть. Д. Тончевъ съ резолюция отъ 17 октомврий отхвърля това прѣдложение на кѫщата Хофманъ, като казва, че прѣвозътъ на вагонитѣ и локомотивитѣ билъ възложенъ върху С. Вайсенбергъ. Подиръ това, съ писмо отъ 28 октомврий С. Вайсенбергъ иска да му се заплатятъ и случайнитѣ разноски, които не влизатъ въ товарителницитѣ, но Министерството съ писмо отъ 3 ноемврий му е отговорило, че то не може да му признае други разноски освѣнъ прѣдвиденитѣ въ товарителницитѣ. С. Вайсенбергъ, обаче, като получилъ това писмо, е отговорилъ съ писмо отъ 10 ноемврий, въ което казва, *че той ималъ личното съгласие на Тончева за случайнитѣ разноски, за които било споръ.*

Ето още единъ случай, въ който Д. Тончевъ е дѣйствувалъ несъобразно съ законитѣ, съ цѣль да облагодѣтелствува приближени нему лица и е нанесълъ умишлено врѣда на Държавата. Можеше ли Д. Тончевъ да направи това, ако не искаше да облагодѣтелствува лицето, върху което е възложилъ прѣвоза на вагонитѣ и локомотивитѣ, безъ да изпълни прѣдписанията на законитѣ, които ако ги бѣше изпълнилъ, сигурно прѣвозътъ щѣше да се извърши при по-добри условия за Държавата?

Ето писмото на С. Вайсенбергъ отъ 13 октомврий, съ резолюцията върху него на Д. Тончевъ, докладната записка на главния секретарь и на началника на тракционното отдѣление, прѣдложението на кѫщата Хофманъ отъ 16 октомврий и писмото на С. Вайсенбергъ отъ 10 ноемврий:

Сал. Вайсенбергъ,
София и Пловдивъ.

Гр. София, 13 октомврий 1900 г.

До Почитаемото Министерство на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Тукъ.

Г-ну Стефанидису.
Въ търговското отдѣление.
Транспортътъ на вагонитѣ и локомотивитѣ се възлага върху Вайсенберга. Ще се плати транспортътъ по тарифитѣ, плюсъ другитѣ справедливи разноски, които да се опрѣдѣлятъ приблизително още днесь и да ми се прѣдставатъ въ $4^1/_2$ ч. въ Министерския Съвѣтъ; ако опрѣдѣлението имъ е невъзможно отсега, то не е ли по-добрѣ да се платятъ отпослѣ срѣщу оправдателни документи, като не прѣвишаватъ прѣдложенитѣ цѣни.
13/X 900 г.
Д. Т.

Господинъ Министре,

Съ направеното ми прѣдложение и искането да ми се възложи менѣ прѣноса на продаденитѣ отъ мене вагони и локомотиви, имахъ за цѣль да слѣдя по-внимателно прѣвоза имъ и редовното имъ пѫтуване, тъй като въ моя тежесть е да ги прѣдамъ въ Царибродъ.

Исканата отъ мене цѣна за прѣноса имъ по л. зл. 295 за вагонъ и 6·15 за $^0/_0$ кгр. за локомотивитѣ, едно на друго отъ мѣстонахождението имъ и до Царибродската станция, споредъ както ще имамъ честьта да изложа, не е голѣма, а е едвамъ удовлетворителна и съмъ принуденъ да поддържа, или въ краенъ случай да се откажа, ако офертата ми, която справедливо бѣ приета, не се би поддържала отъ Почитаемото Министерство.

Отъ факта, че Министерството при дадени вече отъ мене цѣни, които не бѣха и не можеха да бждатъ тайна отъ заинтересованитѣ лица, произведе нова конкуренция и не можа да получи почти никакво намаление доказва, че исканитѣ отъ мене цѣни не могатъ да бждатъ намалени безъ значителни загуби и рискъ.

Съ указанието отъ Министерството на оригиналнитѣ цѣни за прѣносъ споредъ тарифата специалната за прѣми сношения между Германия, Сърбия, България и Турция, сега въ дѣйствие, а именно цѣнитѣ отъ 289·46, 275·26 и 250·18 за прѣносъ на вагонъ отъ Брауншвайгъ, Берлинъ и Бреславъ или срѣдна цѣна 271·63 за вагонъ, цѣна приблизителна, понеже по-голѣмата часть отъ вагонитѣ ще бждатъ доставени отъ най-далечния пунктъ — Брауншвайгъ, при сѐ това сумата л. зл. 271·63 е само цѣна чиста (нето) по тарифата, когато въ дѣйствителность къмъ нея цѣна ще има да се прибаватъ още много други разноски, каквито сж: манифеститѣ за всѣки вагонъ, гербовъ сборъ, статистики, погранични, комисионерски при транзирането имъ, които разноски се възкачватъ приблизително до 15 л. за вагонъ, независимо отъ непрѣдвиденитѣ разноски, съгласно чл. 5 отъ ексепционалната тарифа № 18, по която се таксуватъ вагонитѣ и локомотивитѣ, а малката разница, която остава, е почти неудовлетворителна за обезврѣждение на лихвитѣ и по прѣноса на паритѣ, които ще имамъ да изразходвамъ за този прѣносъ въ размѣръ на около 70—80.000 л., които ще има да събирамъ отпослѣ отъ държавното ковчежничество, безъ да зная като кога ще ми бждатъ повърнати тѣзи суми.

Ето причинитѣ, Господине Министре, по които азъ се намирамъ въ невъзможность да отстжпя отъ исканитѣ ми цѣни и така твърдѣ скромни.

Почитаемото Министерство може да бжде увѣрено, че ако би поискало само да извърши прѣвоза, ще има да плаща и много повече, независимо отъ това, че ще трѣбва и прѣдварително да брои паритѣ.

Азъ си бихъ позволилъ да направя и друга една алтернативна оферта на Почитаемото Министерство, а именно: да извърша прѣвоза за смѣтка на Министерството и да ми се заплати по прѣдставяне на оригиналнитѣ фрахтове за доплатенитѣ само суми безъ никаква комисионна за мене, съ прибавка на лихвитѣ по 8% за изразходванитѣ пари.

Съ почитание:

за Сал. Вайсенбергъ, А. Грасяни.

Докладна записка.

Господине Министре,

Имаме честь да Ви съобщимъ, че съгласно заповѣдьта Ви, телеграфира се на г. г. инжинеритѣ Н. Боботановъ и Поповъ да прѣдадатъ приетитѣ отъ тѣхъ вагони на г. Саломона Вайсенбергъ за прѣвозването имъ до Царибродъ. При това считаме за нужно да Ви доложимъ, че офертата на г. Саломона Вайсенбергъ не е най-износна, тъй като той иска по 295 л. зл. за прѣвозването на всѣки вагонъ отъ мѣстонахождението до Царибродъ, а пъкъ вагонитѣ ще се приематъ и експедиратъ, както се разрѣши съ послѣдната телеграма, отъ разни градове, отстоящи и по-близо до Царибродъ и, слѣдователно, прѣвозътъ имъ ще бжде много по-евтинъ.

Слѣдующитѣ свѣдѣния за прѣвозване на товарни вагони по директната тарифа сж събрани отъ търговското отдѣление при Министерството, а именно:

За прѣвозъ на единъ товаренъ вагонъ:
Отъ Брауншвайгъ до Царибродъ л. зл. . . . . 289·46
„ Берлинъ „ „ „ „ . . . . 275·26
„ Бреславъ „ „ „ „ . . . . 250·18

Съ цѣль да се добиятъ по-низки цѣни отъ официалнитѣ, понеже експедиторскитѣ кѫщи се ползуватъ отъ намаление при разнитѣ желѣзници, Министерството покани извѣстнитѣ тукашни експедиторски кѫщи да подадатъ оферти за прѣвозването на всички вагони отъ Брауншвайгъ до Царибродъ. Отъ тѣхъ най-износна е офертата на г. Саломона Вайсенбергъ, но понеже тя съдържа една еднообразна цѣна за всички вагони отправени отъ разнитѣ градове, както сега се рѣши да става, а не всичкитѣ отъ Брауншвайгъ, то тя не трѣбва да се взима въ внимание, като неподадена при разни условия съ другитѣ конкуренти, а да се произведе търгъ, т. е. да се поканятъ пакъ извѣстнитѣ тукашни експедиторски кѫщи, въ единъ срокъ отъ два-три дена, да си дадатъ цѣнитѣ за прѣвозването на вагонитѣ по отдѣлно за всѣки градъ, и тогава да се възложи прѣвозътъ на онази кѫща, която прѣдложи най-евтини цѣни.

Прилагатъ се още двѣ оферти отъ Шенкера и С-ие, които се получиха днесь. Прѣвозътъ на всичкитѣ вагони ще възлѣзе на около 75.000 л., а заедно съ прѣвоза на локомотивитѣ на около 100.000 л. (Вх. №№ 41.600 и 41.601.)

София, 13 октомврий 1900 г.

Главенъ секретарь, инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Началникъ на отдѣлението, инжинеръ: Ив. Манафовъ.

С. & В. Хофманъ. Прѣводъ отъ френски.

До Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията,

Въ София.

Господине Министре,

Доставката (!) на вагонитѣ и локомотивитѣ е възложена върху Вайсенберга. 17/X 900 г. Д. Т.

Като се основаваме на почитаемото Ви писмо отъ 7 септемврий № 25.987/8, което се отнася до прѣвоза на 5 локомотиви и 200 вагони отъ Брауншвайгъ до София — ние имаме честь да Ви прѣдставимъ слѣдующето прѣдложение:

За локомотивитѣ по 59·50 л. 1.000 кгр.

За вагонитѣ по 291 л. вагона, отъ Брауншвайгъ до София, защото нашата кѫща фигурира като експедиторъ въ товарителницата.

Приемѣте, Г-не Министре, увѣрението на нашата прѣданность.

За С. & В. Хофманъ: (Подписъ непрочитаемъ.)

София, 16/29 октомврий 1900 г.

Сал. Вайсенбергъ,
София, Пловдивъ и Бургазъ.

София, 10/23 ноемврий 1900 г.

До Почитаемото Министерство на Общественитѣ Сгради,
Пѫтищата и Съобщенията,

Тукъ.

Господине Министре!

Писмото на Почитаемото Министерство съ дата 3 т. г. № 32.983 получихъ и съдържанието му ма изненада твърдѣ много, понеже то е въ пълнѣ противорѣчуще на станалото по отношение на прѣноса вагонитѣ и локомотивитѣ, тъй като азъ съ писмото си отъ 30 октомврий потвърждавахъ получването поржчката на Почитаемото Министерство, станалото между ни споразумѣние, за да ми се заплатятъ цѣнитѣ по прѣносната специална тарифа № 18 по оригиналнитѣ фрахти, плюсъ добавъчнитѣ разноски за гербъ, статистика, транзитни, мазъчни, за случайни и потрѣбни придружвания на вагонитѣ и локомотивитѣ, каквито не могатъ се прѣдвидятъ и установятъ прѣдварително, но които ще удостовѣря съ смѣтки отпослѣ, като въ всѣки случай тѣзи суми не ще надминатъ форфетарната цѣна отъ мене прѣдложена.

Тъй като за това имахъ и личното Ваше съгласие, Господине Министре, вслѣдствие обясненията на търговското отдѣление, и понеже е невѣроятно, че Почитаемото Министерство ще има желанието, щото азъ да правя разходи за смѣтка на сѫщото даромъ, то съдържанието на послѣдното писмо на Почитаемото Министерство, както и по-горѣ казахъ, ме удивлява твърдѣ много и то не може да си обясня иначе, освѣнъ че то е излѣзло по мимо Вашето знание. Прѣдъ видъ на горѣизложеното, допущамъ си да повторя, Господине Министре, че азъ не мога да разбера този прѣносъ другояче.

Съ почитание,
за Сал. Вайсенбергъ, София, А. Грасяни.

Слѣдъ поемането управлението на Министерството на Общественитѣ Сгради отъ Военния Министъръ генералъ Паприковъ и слѣдъ прѣдписването на инжинера Н. Боботановъ да спре по-нататъшното приемане на вагони и да се завърне, започнала се е прѣписка между Министерството и С. Вайсенбергъ по изплащането на приетитѣ и пристигнали въ София 110 вагони, която се е свършила съ отказване да се изплатятъ тия вагони и съ увѣдомяване С. Вайсенбергъ, че може, ако е недоволенъ отъ това отказване, да се обърне къмъ надлежния сѫдъ. Не се е свършила, обаче работата съ това, защото се е намѣсило Германското генерално консулство, вслѣдствие на което Управляющиятъ Министерството, съ писмо отъ 19 януарий 1901 г., заявилъ на Германския генераленъ консулъ, че Министерството нито може да изплати приетитѣ и пристигнали 110 вагони, нито може да приема останалитѣ още 140 вагони и 5 локомотиви, защото не отговарятъ на прѣдложенитѣ условия, и че доставчикътъ на тия вагони и локомотиви, С. Вайсенбергъ, може да се обърне къмъ надлежния сѫдъ, ако е недоволенъ отъ това рѣшение на Министерството. Като е заявилъ това Управляющиятъ Министерството въ писмото си до Германския консулъ, е прибавилъ слѣдъ това, че ако С. Вайсенбергъ признае за законно отказването на Министерството да приеме останалитѣ 140 вагони и 5 локомотиви и даде декларация, завѣрена отъ Германското генерално консулство, че се отказва отъ всѣкаква претенция по тия вагони и локомотиви, Министерството ще може да се занимае съ

въпроса за изплащането на приетитѣ 110 вагони и вѣрва да уреди лесно този въпросъ, макаръ тия вагони и да не отговарятъ на прѣдложенитѣ условия. Подиръ това заявление на Управляющия Министерството, вижда се, С. Вайсенбергъ да е далъ исканата отъ него декларация, защото съ писмо отъ 29 януарий подъ № 2.837 е съобщено допълнително на Германското генерално консулство, че Министерството ще се разпореди за изплащането чрѣзъ Консулството на 110 вагони, срѣщу разписка на С. Вайсенбергъ. Германското генерално консулство, като е получило това писмо, е отговорило на 31 януарий, че С. Вайсенбергъ се е отказвалъ отъ всичкитѣ свои претенции по доставянето на останалитѣ вагони и локомотиви.

Въ това положение новото Правителство, което дойде на 19 февруарий т. г., е заварило въпроса за вагонитѣ, до рѣшението на Народното Събрание за отпущане на 165.000 л. за изплащането на приетитѣ 110 вагони.

Въ края на това изложение считаме за нужно да прибавимъ къмъ всичкитѣ други обстоятелства, отъ които се установява, че доставката на вагонитѣ и локомотивитѣ, макаръ и да е била възложена съ постановлението на Министерския Съвѣтъ върху С. Вайсенбергъ, въ дѣйствителность тя се е извършвала отъ Софийския житель Н. Страпски, роднина на Д. Тончевъ и ближенъ политически приятель на сѫщия и на Т. Иванчовъ, още и това обстоятелство, че по тази доставка всичкитѣ лични постѫпки, които е станало нужда да се правятъ прѣдъ служащитѣ въ Министерството на Обществевитѣ Сгради, сѫ правени отъ казания Н. Странски, а не отъ С. Вайсенбергъ.

Ето показанията на главния секретарь по това обстоятелство:

До Почитаемата Парламентарна комисия за сѫдене бившитѣ министри отъ кабинета на г. Т. Иванчовъ.

Въ отговоръ на запитването отъ комисията: по доставката на старитѣ вагони, кой се е явявалъ при мене въ Министерството за лични постѫпки, самъ С. Вайсенбергъ ли или друго нѣкое лице, — честь имамъ да съобщя слѣдующето:

Още отъ самото начало, когато започнахъ да се занимавамъ съ работата по наемането на вагони и локомотиви, дори до изплащането на приетитѣ 110 стари вагони, всѣкога се е явявалъ при мене, когато е имало нужда да се правятъ лични постѫпки по тая работа, Софийскиятъ житель Н. Странски, а никой другъ и, споредъ моето лично убѣждение, е дѣйствувалъ като лице, което лично е заинтересовано въ работата. С. Вайсенбергъ никога не се е явявалъ при мене по тая работа и нито го познавахъ даже. За първъ пѫть го видѣхъ тая година прѣзъ м. Априлий, когато трѣбваше да се уреди въпросътъ по удържането на една сума отъ 5.000 л. отъ сумата, която му се слѣдваше да получи за 110 вагони.

София, 11 юлий 1901 г.

Инжинеръ: Л. Вълчевъ.
Бившъ главенъ секретарь.

Отъ всичко изложено дотукъ, ние намираме, че се установява:

1) Министерскиятъ Съвѣтъ въ съставъ: Т. Иванчовъ, В. Радославовъ, Д. К. Вачовъ, М. Теневъ и Гр. Д. Начовичъ, на 1 августъ миналата година е постановилъ да се купятъ за нуждитѣ на Държавнитѣ желѣзници 250 товарни вагони по 1.500 л.

18

единица и 5 тоже товарни локомотиви по 30.000 л. единица — доставка възлизающа на повече отъ 600.000 л. — нито по прѣдвидения редъ въ закона за търговетѣ, нито по оня, прѣдвиденъ въ закона за отчетностьта по бюджета за извършване на доставки по доброволно съглашение, а по единъ произволенъ и непрѣдвиденъ никждѣ въ законитѣ редъ, по който редъ доставката на казанитѣ вагони и локомотиви е станала при много по-високи цѣни отъ онѣзи, при които тя би се извършила, ако бѣше станала съгласно прѣдписанията на законитѣ;

2) Т. Иванчовъ, който е управлявалъ Министерството на Обществениtѣ Сгради, когато се е разрѣшавало купуването на поменатитѣ вагони и локомотиви, е прѣнебрѣгналъ прѣдписанията на законитѣ и е направилъ всичко за да може да се възложи доставката на тия вагони и локомотиви на С. Вайсенбергъ, защото послѣдниятъ е ималъ за съдружникъ неговия близкенъ политически приятель Н. Странски, а слѣдъ възлагането на доставката е употрѣбилъ властьта си за да направи да се приематъ, за изпълнение на доставката, прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, макаръ и да не отговарятъ на условията и да сж негодни за употрѣбление;

3) Д. Тончевъ, слѣдъ завръщането му отъ Цариградъ, като е поелъ воденето на разпорежданията по прѣглеждането и приемането на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви, е продължавалъ тия разпореждания съобразно съ желанието и интереситѣ на неговия роднина и близкенъ политически приятель, Н. Странски, и е употрѣбилъ всичкитѣ срѣдства, които му е давала властьта, да направи да се приематъ прѣдложенитѣ вагони, макаръ и да не отговарятъ на условията и да сж негодни за употрѣбление;

4) Приетитѣ отъ тая доставка 110 вагони, които сж пристигнали въ София, не отговарятъ на прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ условия и на постановлението на Министерския Съвѣтъ и сж били приети отъ инжинеритѣ С. Поповъ и Н. Боботановъ вслѣдствие на натиска, който е билъ упражненъ върху тѣхъ, чрѣзъ разни срѣдства, отъ Т. Иванчовъ и Д. Тончевъ.

5) Д. Тончевъ, по сжщитѣ причини, по които е искалъ да се приематъ прѣдложенитѣ отъ С. Вайсенбергъ вагони и локомотиви безъ да отговарятъ на условията, произволно е възложилъ прѣвоза на тия вагони и локомотиви върху самия доставчикъ по тарифнитѣ цѣни, плюсъ другитѣ справедливи разноски, вслѣдствие на което прѣвозването на казанитѣ вагони е станало при много по-висока цѣна отколкото ако то се бѣше извършило, чрѣзъ търгъ, по установения отъ закона редъ.

Часть II.

Политически прѣстжпления.

За по-удобно схващане и обяснение установенитѣ факти по обвинението въ *политически прѣстжпления* бившитѣ министри отъ кабинета на г. г. Тодоръ Иванчовъ-Радославовъ, за които Народното Събрание призна прѣдложението за даванието имъ подъ сждъ уважително, комисията раздѣли тази часть отъ доклада си на двѣ глави. Въ първата глава се излагатъ фактитѣ, които се свеждатъ къмъ: *потжпкване съ противозакони и насилствени мѣрки избирателнитѣ права на гражданитѣ,* а въ втората — се излагатъ фактитѣ, които се свеждатъ къмъ: *ограничение и потжпкване свободата за публичнитѣ сбрания на жителитѣ на Княжеството.*

Глава I.

Потжпкване съ противозаконни и насилствени мѣрки избирателнитѣ права на българскитѣ граждани.

Фактитѣ за формолираното обвинение по тази глава сж слѣдующитѣ:

(„Държавенъ Вѣстникъ“., брой 26 отъ 5 февруарий 1899 г.)

Отъ Министерския Съвѣтъ.

Като приема управлението на страната Министерството обявява, че ще се ржководи отъ слѣдующитѣ начала:

I. Строго придържане у Конституцията и законитѣ и еднаквото имъ прилагане къмъ всички български граждани, безъ разлика на тѣхнитѣ политически убѣждения.

Длъжноститѣ по разнитѣ отрасли на управлението ще се повѣряватъ на честни и опитни лица.

Като почита напълно гарантиранитѣ на гражданитѣ права, правителството ще прилага съ всичката строгость разпорежданията на законитѣ спрѣмо лицата, които ги нарушаватъ.

Относително изборитѣ за общинскитѣ и окржжнитѣ съвѣти и за Народното Събрание, правителството обѣщава да усигури на избирателитѣ прѣдоставената имъ отъ законитѣ свобода.

II. Правителството ще положи всичкитѣ си грижи, за да се въведатъ по всичкитѣ отрасли на управлението надлежащитѣ и необходими прѣобразования и подобрѣния.

III. Относително финансовото управление, правителството ще направи всичкитѣ възможни икономии въ разходитѣ, като прилага съ най-голѣма строгость законитѣ за бюджета и отчетностьта; то ще има неотмѣнната грижа да се покриватъ редовнитѣ разходи само съ прѣдвиденитѣ въ бюджета редовни приходи, а извънреднитѣ разходи за постройки и други държавни нужди ще ставатъ по специаленъ законъ, само когато се обезпечатъ напълно извънреднитѣ срѣдства за покриването на тия разходи.

IV. Правителството ще има за задача да поддържа най-добри и приятелски отношения съ императорското руско правителство, съ правителствата на всички други велики сили, а особено съ сюзерения дворъ и съ правителствата на съсѣднитѣ държави.

София, 4 февруарий 1899 година.

Извлѣчение отъ мотивираната оставка на бившия Министръ-Прѣдсѣдатель Д. Грековъ до Негово Царско Височество Князя.

Ваше Царско Височество,

„Подиръ съставянието на настоящето правителство на Ваше Царско-Височество, Министерскиятъ Съвѣтъ, въ едно отъ първитѣ си засѣдания, прие и обнародва една програма, въ която бѣха изложени, въ общи черти, началата, съобразно съ които трѣбваше да се управлява държавата. По отношение на вжтрѣшното управление на страната въ тая програма Министерството обѣщаваше да назначава за държавни служители само лица съ доказана честность и да прилага законитѣ еднакво къмъ всичкитѣ български граждане, каквито и да сж тѣхнитѣ политически убѣждения.

„При всичко, че всѣки министъръ, съ прилаганието подписа си подъ тая програма, бѣше се задължилъ да се ржководи отъ прокаранитѣ въ нея начала, съ съжаление трѣбва да констатирамъ, че г. Радославовъ колегътъ ми отъ Вжтрѣшнитѣ Дѣла, наруши тържествено даденото обѣщание, както по отношение назначението на чиновницитѣ по администрацията, така и въ приспособление на законитѣ.

„Въ избора на чиновницитѣ си г. Радославовъ е билъ особено злополученъ, понеже голѣма часть не само не се радватъ съ добро име между съгражданитѣ си, не само не притежаватъ потрѣбнитѣ познания и качества, за да отговарятъ на назначението си, но и нѣкои отъ тѣхъ сж били осжждани или сж дадени подъ сждъ за разни закононарушения и даже прѣстжпления.

„Законитѣ сж биле често нарушавани и всѣкога прилагани, било отъ самото Министерство на вжтрѣшнитѣ дѣла, било отъ подвѣдомственитѣ му органи, крайно пристрастно. Многобройнитѣ и чести растурвания на общинскитѣ съвѣти, насилията упражнявани отъ самата администрация въ изборитѣ за тѣхъ, незаконнитѣ прѣслѣдвания на частни лица въ материалнитѣ имъ интереси, упражнявани пакъ отъ административнитѣ чиновници, всичко това констатирано въ постояннитѣ оплаквания, които сж били отправени както до Ваше Царско Височество, така и до мене, и на които много случаи основателностьта съмъ провѣрилъ, ми даватъ право да твърдя, че крайната цѣль, която е гонилъ г. Радославовъ, не е била да даде едно управление справедливо, редовно и гарантирующе правата на гражданитѣ, а съ вселяване страхъ въ населението, се е добивалъ да увеличи числото на своитѣ партизани.

„Послѣднитѣ допълнителни избори за народни прѣдставители се извършиха на всѣкждѣ съ неставало досега ограничение на избирателното право на гражданитѣ и съ насилия упражнени отъ административнитѣ органи, които на нѣколко мѣста прѣдизвикаха кървави сблъсквания съ избирателитѣ. Случкитѣ въ Казанлжкъ, Драганово, Своrье, Видинъ и особено въ Силистра, излагатъ на заслужено порицание както административнитѣ органи, натоварени съ пазението редътъ въ тия избори, така и цѣлото правителство“.

Българското общество не остана ни най-малко изненадано отъ разкритията, които се направиха отъ такова високо мѣсто по адресъ на системата въ управлението. То знаеше всичко това много по-отрано. Въ самото Народно Събрание министъръ Радославовъ имà куражътъ да се закани на опозицията. Въ рѣчьта си по Видинския изборъ той най-недвусмислено опрѣдѣли своитѣ бждящи дѣйствия по спазване политическитѣ свободи на българскитѣ граждани (вижъ протоколитѣ отъ извънредната сесия прѣзъ 1899 год.): „Ще видите Вие другъ пжть такива обиколки“. Единъ или два дена прѣди това историята отбѣлѣжи нахлуване въ самата ограда на Народното Събрание на полицейски чинове безъ номера, които нанесоха побои на народни прѣдставители. Ще бжде много наивно, ако нѣкой попита знаелъ ли е за това министрътъ на полицията — онзи министъръ, който тогазъ прѣдъ народни прѣдставители е призналъ, че той е далъ заповѣдь за сваляне на номерата; онзи министъръ, който, съ безподобенъ цинизъмъ, отправи къмъ сжщитѣ народни прѣдставители закануване, че ще имъ прѣбие краката при слѣдующитѣ избори.

Ако изнасяме прѣдъ Васъ, господа народни прѣдставители, горния документъ, то е затова, защото той излиза изъ едно лице, което е стояло най-близко до г. Радославова и отъ висотата на своето положение могло е най-добрѣ отвжтрѣ да уцѣни всичкитѣ прѣстжпни приеми и домогвания на колега си отъ Вжтрѣшното Министерство. И понеже, отъ друга страна, се споменава за казаната оставка и въ прѣдложението на г. Найча Цановъ, комисията намѣри за добрѣ да зачене настоящия отдѣлъ на доклада съ нея и да прослѣди и даде своето заключение по нѣкои отъ нейнитѣ пасажи.

Покойний бившъ министъръ-прѣдседатель твърди, че г. Радославовъ е билъ особно злополученъ въ избора на своитѣ чиновници, понеже голѣма часть отъ тѣхъ не само не се радвали на добро име мѣжду съгражданитѣ си, не само не притежавали потрѣбнитѣ познания и качества, но и нѣкои отъ тѣхъ сж били осжждани или дадени подъ сждъ за разни закононарушения и даже прѣстжпления. Въ тия думи всичко е цѣла истина. Ние провѣрихме и намѣрихме, че постановленията на закона за чиновницитѣ, касателно условията за назначаване на служба, сж били отъ г. Радославова най-умишлено игнорирани. Нѣма да ви цитирами отдѣлни случаи, защото това ни би завело далечъ. Па и този фактъ не се нуждае отъ доказателство, той е нотореnъ. Той се подтвърждава както отъ „Държавенъ Вѣстникъ“ тъй и отъ справката върху сждимостьта. Г-нъ Радославовъ не може да се извинява, че той не е зналъ за това. И въ печатъ и въ камарата нееднократно на това му се обръща вниманието, но той не искаше и да знае. Ако сж масса ония, които сж били назначени, слѣдъ като сж били осждени вече окончателно, още по-голѣмо е числото на ония, които въ битностьта си негови чиновници, сж били дадени подъ сждъ за разни прѣстжпления. Въ послѣдния случай важното за насъ е обстоятелството, че тия чиновници се толкозъ фаворизираха, щото никаква власть не смѣеше, па и не бѣше въ състояние да ги изправи прѣдъ сжда, за да отговорятъ за извършенитѣ отъ тѣхъ злодѣяния. Разбира се, че подобни назначения, земени и разгледани отдѣлно, не биха значили повече нѣщо, освѣнъ едно нарушение на извѣстенъ законъ. Но когато се съпоставятъ съ цѣлата система на

управлението, тѣ добиватъ особено значение, тъй като посрѣдствомъ тѣхъ най-успѣшно се постигатъ извѣстни цѣли. Да повѣришъ разнитѣ държавни функции на персоналъ който не вѣрва въ наказуемостьта на прѣстъпнитѣ дѣяния, това значи да уронишъ престижа на всѣка власть и като изложишъ на опасность както личнитѣ и имуществени права на гражданетѣ, самъ да създадешъ условия за смутове и безредици въ страната.

Че законитѣ сѫ били често, па даже и систематически нарушавани и всѣкога крайно пристрастно прилагани, било отъ самото Министерство на Вѫтрѣшнитѣ Работи, било отъ подвѣдомственитѣ му органи, — за това въ настоящия докладъ Вие ще видите най-ярки доказателства. Какъ е гледалъ на самоуправлението на държавата г. Радославовъ, какъ той е отрицавалъ това право на общинитѣ и окрѫжията, какъ той е изнасилвалъ избирателнитѣ права на гражданитѣ, какъ се е разпореждалъ съ личната имъ неприкосновеность по поводъ изборитѣ и митингитѣ — всичко това ще се види отъ документитѣ, които тукъ ви прѣдставляваме.

Всеобщитѣ законодателни избори прѣзъ 1899 год. не дадоха онзи резултатъ, който г. Радославовъ е ималъ наивностьта да очаква. Ако при тия избори тукъ-тамѣ се проявиха насилия отъ страна на властьта върху избирателитѣ, то се пакъ тия насилия далечь не съставляваха една цѣла система за воюване съ беззащитния български избиратель. Но това послѣднето обстоятелство ние можемъ да си обяснимъ не съ нѣкакво зачитане на законитѣ и на правата, които тѣ гарантиратъ за българскитѣ граждани, а съ просто неразбиране истината на нѣщата. Радославовъ се стрѣсна отъ резултата на изборитѣ и още на 26-й априли утриньта той се яви прѣдъ българското общество въ ролята на управникъ, който прѣдъ нищо не се спрѣ само и само да измѣни резултата на изборитѣ; той, въпрѣки всѣки законъ и логика, стѫпка волята на избирателитѣ въ Брѣзнишката околия и съ силата на властьта си провъзгласи единъ изборъ формално станалъ за нестаналъ. Той си присвои права, каквито никой законъ не му дава и даже му ги запрѣщава и по този начинъ чрѣзъ прѣстѫпното си намѣсване въ избора той явно за всѣкиго и най-насилнически измѣни резултата отъ казания изборъ. Доколко изборътъ въ Брѣзнишката секция на 2-й май 1899 год. е билъ свободенъ може да се сѫди отъ факта, че тамъ него день сѫ били пратени всички стражари отъ окрѫга, плюсъ отъ София и Радомиръ, усилени още и съ кавалерия и пѣхота. Радославовъ е билъ увѣдоменъ че книжата по този изборъ — бюлетинитѣ, картитѣ, списъцитѣ и прѣброителнитѣ списъци съ протокола на бюрото сѫ били цѣли цѣлнинички и той при наличностьта на тия формални доказателства, които законътъ изисква за да се признае единъ изборъ за станалъ, си е позволилъ най-умишленно да унищожи добития резултатъ отъ избора съ цѣль да може да истъргне при повторката на избора единъ свой колега, който токо що бѣше пропадналъ при всеобщитѣ избори.

Но при и по-поводъ допълнителнитѣ избори Радославовъ остана вѣренъ на прѣстѫпното начало, което той така дързко въ самото Народно Събрание провъзгласи.

Паролътъ бѣше прокламиранъ и всичко, отъ министра до послѣдния стражаринъ, се пустна въ борба съ избирателното право. Този пѫть беззаконията и насилията по изборитѣ, нарушенията на законитѣ не бѣше единично, а бѣше цѣла система. Распрѣдѣлението на секции по начинъ явно противозаконенъ, ареститѣ на масса избиратели, истезаванията по участъцитѣ, върлуването на стражари безъ номера изъ селата, съсрѣдоточаване на голѣми полицѣйски отряди въ секционнитѣ центрове, срѣляние върху избирателитѣ въ самия день на изборитѣ съ цѣль да не ги допустнатъ до изборното мѣсто — всичко това е било прокарано като излюблено

начало въ всички избирателни околии, кждѣто е имало да ставатъ допълнителни законодателни избори. Тази обща система е търпѣла измѣнения към още по-лошо споредъ особеноститѣ на околията. Въ Видинъ напр. на опозиционнитѣ кандидати е било запрѣтено да пжтуватъ изъ селата, на градскитѣ капии е имало стражарски постове съ специално назначение — да не пропущатъ вънъ отъ града казанитѣ кандидати. Неколко деня прѣди изборния день полицията е зела мѣрки да обискира селянитѣ при излизането имъ изъ града, за да не би да изнесжтъ опозиционни бюлетини. Въ Бѣла-Слатина е било завардено никой отъ чужда околия да не влиза въ Бѣло-Слатинскитѣ села. Въ Казанлъкъ пъкъ е билъ командированъ направо отъ Радославова и Брѣзовский околийски началникъ Тивчевъ, който на другия день, слѣдъ „побѣдата" е извършилъ всрѣдъ града такъвъ единъ скандалъ, щото комендантътъ на града се принудилъ да се намѣси и съ арестъ да го обуздае. Тивчевъ е билъ командированъ, както казахме направо отъ Радославова „за да пази рѣдътъ и тишината". Трѣбва да отбѣлѣжимъ, че бившиий министръ Радославовъ прѣди изборитѣ прѣдприе една обиколка по ония мѣста, кждѣто щѣхж да ставатъ избори. Въ каква зависимость е била законностьта въ дѣйствието на полицейскитѣ органи отъ приближаването до мѣстослужението имъ на тогавашния министъръ Д-ръ В. Радославовъ ще се види и разбере отъ факта, че ареститѣ и истезаванията въ участъцитѣ се усилвали по-поводъ и слѣдъ неговото дохождане въ извѣстно мѣсто. Радославовъ е билъ за всичко увѣдомяванъ, обаче той нищо не е направилъ за да спре бѣснуванията на полицейскитѣ чиновници. Единъ дивъ и отчаенъ терроръ се е отпочналъ върху избирателитѣ щомъ министра се завърналъ въ София.

Комисията намѣри за нуждно да се простре по-подробно върху допълнителнитѣ избори въ двѣ околии, въ които упражненото отъ властьта насилие прѣди и въ деня на избора върху избирателитѣ, насилие вдъхновено отъ самия тогавашенъ министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, най-релефно испъква. Тия избори сж: въ Видинската и Силистренската околии.

В. Радославовъ посѣтилъ Видинската околия и съ цѣлъ взводъ жандари обиколилъ по-важнитѣ села.

Като се върналъ въ града той направилъ едно полицейско събрание въ полицейския домъ. Тукъ самъ той опрѣдѣлилъ, кои трѣбва да бждатъ избрани за народни прѣдставители. Въ числото на тия послѣднитѣ влизалъ и тогавашний кметъ на с. Акчаръ, комуто отъ сжщия полицейски домъ е била подадена отъ окржжния управитель слѣдната телеграма: *Акчаръ. Общинскому кмету.* Дойдете по служебна работа. № 5.466. Управитель: Ивановъ. — За да се види още по-ясно, кой кандидатира казания господинъ, привеждаме и другата телеграма, подадена слѣдъ горната. Тя гласи: „*Акчаръ. Общинскому кмету.* Вземѣте на ваше име свидѣтелство отъ общината, че се ползувате съ избирателно и избираемо право и дойдете тукъ. № 5507. Управитель: Ивановъ".

Кмета отправилъ до Окржжния Управитель слѣдната:

Телеграма

Подадена на 9 септемврий 1899 г.

Отъ Акчаръ за Видинъ.

Окржжному Управителю.

Съгласно чл. 61 заявление за поставяние кандидатурата днесъ ли е срока?

Митковъ.

Управительтъ сжщий часъ му отговаря телеграфически:

Акчаръ

Общинскому Кмету.

Днесъ е срока за заявявание, вземѣте свидѣтелство и дойдете днесь прѣди закривание сждилището и нотариуса. № 5.508.

Управитель: Ивановъ.

Радославовъ опрѣдѣлилъ кандидатитѣ, върналъ се въ София и отъ тамъ безъ нѣкой да му е искалъ това, прави слѣдното распорежданиe:

Телеграма

Подадена на 7 септемврий 1899 г.

Отъ София за Видинъ.

Окржжному Управителю.

За запазване рѣда и тишината въ Синаговци, Гомотарци и Чунгурузъ на 19-й того, направено е распорѣждане да се испратятъ въ ваше распорѣждане 20 стражари отъ Русе. Стражаритѣ трѣбва да се намѣратъ на мѣстата си три дена прѣди изборитѣ . . . . . № 4.038.

Министъръ: Радославовъ.

Въ духа на горнето распорѣждание се телеграфически заповѣдва до околийскитѣ началници въ Кула и Бѣлоградчикъ да се яватъ въ Видинъ съ всичкитѣ конни стражари нѣколко деня преди 19-й септември. Така усилената полиция се пръснала изъ селата ведно съ назначени и облечени ad hoc стражаре, започнали се поголовни прѣслѣдвания и арести на избирателитѣ; арестуванитѣ се раскарвали отъ село на село, на никаква сждебна власть не е явавано за причинитѣ на тия масови арестувания и когато прокурорътъ е предписвалъ да се испратятъ арестуванитѣ сждебному слѣдователю, никой не го е послушалъ. Арестуванитѣ сж били бити и истезавани прѣзъ самия день на избора, тѣ сж били докарани въ града, слѣдъ като сж били прекарани подъ канвой отъ 50 души стражари прѣзъ нѣкои села. Въ надвечерието на избора градскитѣ порти сж били блокирани отъ полицейски и както опозиционнитѣ кандидати, тъй и тѣхнитѣ застжпници е трѣбвало нощемъ и скришомъ да се промъкнатъ по селскитѣ секции.

На 18 срѣщу 19-й сжщи полицията узнава, кждѣ е нощувалъ кандидатътъ Найчо Цановъ, напада кжщата и цѣла нощь полицейски приставъ съ конни стражари гърми върху кжщата. Въ Гомотарската секция полицейски отрядъ не пропуща избирателитѣ да влѣзатъ въ селото и избирателнитѣ урни се напълватъ съ полицейски бюлетини и съ лични карти на неявивши се избиратели. Въ Синаговци полицията прѣтърсва бюлетинитѣ на опозиционеритѣ и става причина за растурване на избора. Радославовъ слѣдъ това прави распореждане за повторенъ изборъ и заповѣдва прѣмѣстването на секционя центръ въ най-далечния и най-крайния пунктъ на околията.

Всичката полицейска стража отъ Видинъ, Кула, Бѣлоградчикъ усилена съ командированитѣ отъ други окржзи и околии стражари се съсрѣдоточава въ една

секция. Къмъ стражаритѣ се присъединява цѣлъ отрядъ, вербуванъ отъ полицията, въоржженъ отъ сжщата и командуванъ отъ нея. По селата навръдъ се говори отъ прѣдставителитѣ на порядъка, че който тръгне на изборъ, крушумъ ще яде. Нѣма нужда да споменуваме, че при всичкитѣ многократни оплаквания, надлѣжний министъръ ни единъ пжть не се е распорѣдилъ да се спрать тия бѣснения и произволи на подвѣдомствената му полиция. Слѣдъ като полицейски органи, явни и тайни, цѣла недѣля терроризирали избирателитѣ отъ тъзи секция, слѣдъ като „заробили“ около 200 души, които имали прѣстжпния, споредъ понятията на Радославовитѣ пазители на рѣда и тишината, куражъ да тръгнатъ на изборъ съ опозиционни бюлетини, слѣдъ като сжщитѣ пазители гърмели на 25-й по шосето да всѣжтъ страхъ и ужасъ, въ Акчаръ на сжщия день вечерьта е била концентрирана всичката полицейска сила. За да даде послѣденъ урокъ на българскитѣ избиратели по ползуването имъ отъ тѣхната конституционна свобода и тукъ всичко било нагласено съгласно трѣбванието на Радославовата изборна стратегия. Земени сж били мѣрки да се запази рѣда и тишината и приложена била въ дѣйствие най-радикална мѣрка: стражари съ шайка сж застанали при обкопитѣ за да не пропущатъ абсолютно никого отъ избирателитѣ. Но въпрѣки разчетитѣ на полицията, пристига една рота войска. Прѣстжплението на полицията е констатирано, нъ прѣстъпнитѣ срѣдства за осуетяване на избора не сж изчерпани. Окрѫжниятъ управитель съобщава въ Акчаръ, че войска иде и добавя, че трѣбва да се зематъ мѣрки за рѣда. Мѣрки сж били земени. Прѣдсѣдательтъ на бюрото Мирови Сждия Антоновъ се отлжчва отъ своето помѣщение, списъцитѣ, които той донелъ, веднага липсватъ. А още по-рано полицията се разпоредила да интернира двама отъ членоветѣ на бюрото.

Сега ще Ви изложимъ нѣкои документи, които ясно подтвърдяватъ казаното до тука.

Командиръ
на
полуескадрона отъ 2 коненъ
на Н. Ц. В. К. М. Л. Полкъ
№ 24
20 септемврий 1899 г.
гр. Видинъ

Донася се за пристигане и за дѣятелностьта на командитѣ.

Рапортъ.

Донасямъ ви, г. подполковникъ, че изпратенитѣ конни команди въ секционнитѣ пунктове се завърнаха днесь къмъ 9 ч. слѣдъ пладнѣ. Командата въ с. Синаговци се завърна въ часа 5 слѣдъ полунощь. Относително дѣятелностьта на командитѣ въ врѣме на изборитѣ, Ви донасямъ слѣдующето:

1. Командата въ с. Синаговци.

8 конника подъ командата на унтеръ-офицеръ Флоро Станевъ; командата се е явила въ 7 ч. слѣдъ полунощь на изборния пунктъ. До 8 часа избора е билъ редовенъ, слѣдъ което избирателитѣ съзрѣли стражари, гдѣто ставало гласоподаването и начевали да викатъ, че стражаритѣ непрѣмѣнно трѣбвало да излѣзатъ навънъ.

Тѣ още повече се ожесточили, като забѣлѣжили, че въ изборната стая се кжсатъ бюлетинитѣ на избирателитѣ и се пускатъ въ изборната кутия други бюлетини.

Вслѣдствие на това една група отъ избиратели се впуснала насила да изпъдятъ стражаритѣ, понеже тѣ не се съгласявали да си излѣзатъ. Когато избирате-

литѣ се впуснали да влѣзатъ, стражаритѣ насочили щиковетѣ и се готвили за стрѣлба. Въ този моментъ командата се изпрѣчва и изгонва групата избиратели. Отъ този шумъ членоветѣ на бюрото избѣгали и останалъ самъ прѣдсѣдательтъ. Когато членоветѣ се разбѣгали, излѣзли и стражаритѣ. Избирателитѣ наченали да хвърлятъ камъни и да ги гонятъ съ тояги. Подиръ това една часть отъ избирателитѣ влѣзли въ изборната стая, а други продължавали да хвърлятъ камъни; въ това врѣме командата пакъ се намѣся и негодующитѣ селени се пръснали.

Прѣдсѣдательтъ обявилъ, че избора се прѣкратява и всички се разотишли.

2. Командата въ с. Чунгурусъ.

20 конника подъ командата на поручикъ Юруковъ. Командата се явила на изборното мѣсто въ часа 6 ½ слѣдъ полунощь. Избора се извършилъ редовно и участие на командата въ съдѣйствие противъ безредици е нѣмало.

3. Командата въ с. Гомотарци.

21 конника подъ моя команда. Командата се яви въ 7 ч. слѣдъ полунощь на изборното мѣсто. Избора бѣше редовенъ, обаче, въпрѣки заявлението за помощь на около 700 души опозиционни избиратели, събрани прѣдъ селото, азъ не можахъ да имъ помогна да гласоподаватъ. Случая бѣше слѣдующия: още сутриньта, като се начена гласоподаването, стражаритѣ, съвмѣстно съ въоржжени селени, заеха входоветѣ на селото къмъ с. Ново-село. Тъй разположени стражаритѣ не пропущаха горѣпомѣнатитѣ избиратели да влизатъ въ селото.

Вслѣдствие заявлението на пристава Миковъ и по заповѣдь на прѣдсѣдателя на бюрото, азъ излѣзохъ да изуча опасностьта отъ нападение на избирателитѣ, които полицията не допущаше да влѣзатъ въ селото.

На мѣстото разбрахъ, че събранитѣ избиратели — тълпата — съвсѣмъ не е въоржжена, както заяви приставътъ, нито пъкъ има намѣрение да напада, а избирателитѣ желаятъ да бждатъ пуснати въ селото да гласоподаватъ. За да удовлетворя желанието на избирателитѣ, трѣбваше да пръсна стражаритѣ и въоржженитѣ селяни — да влѣза въ стълкновение съ полицията. Но, съгласно вашата заповѣдь, да не се мѣся въ разпорѣжданията на полицията, азъ не направихъ това и, безъ да влѣза въ каквито и да би било запитвания и разговори, върнахъ се въ селото.

Прѣзъ деня и прѣзъ нощьта въ селото нѣкакви безрѣдици не произлѣзоха, по-сѣтнѣ се научихъ, че слѣдъ моето връщание тълпата се разотишла.

Поручикъ: Атанасовъ.

Прѣписъ.

Актъ

Днесъ, на 26-й септември 1899 год. с. Акчаръ.

Подписанитѣ Видински Окол. н-къ Карамановъ, Кулский Стайковъ и Бѣлоградчикский Матевъ, изпратени въ с. Акчаръ, Видинска околия, по заповѣдь на Окржжний управитель, за запазвание реда и тишината по произвеждание избора за народни прѣдставители, съставихме настоящий актъ за слѣдующето:

Сутриньта въ 4 ч. щомъ пристигна военната рота подъ командата на капитанъ Николовъ въ с. Акчаръ, поискана направо отъ прѣдсѣдателя на избирателната секция, съ влизането си още въ селото, когато хората не бѣха още разбудени отъ нощни сънъ, водеше подъ покровителството си повече отъ 50 души селяни, събрани отъ разни села, повечето отъ които се прѣслѣдватъ отъ властьта по разстурване на избора миналата недѣля въ с. Синаговци и които, поради криението имъ, още не сѫ заловени отъ властьта, което влизание имъ се придружаваше съ пѣсенки. Капитанъ Николовъ веднага пуска при селото военни патраули, които да разгонятъ всѣки други съставъ да не допуща никаква циркулация отъ полицейски или общински патраули. Въ $6^1/_2$ часа прѣдсѣдательтъ на бюрото Антоновъ се отнесе къмъ капит. Николовъ и всички нужди съдѣйствия за запазване реда и тишината прѣзъ врѣме на избора се пазарява тъ да е отъ военнитѣ власти. Капитанъ Николовъ лично заяви, че нашитѣ разпорѣждания нѣматъ никакво задължение за него и ако ний не се откажемъ отъ да правимъ каквито и да би било въ кржга на обязаноститѣ ни разпореждания, щѣлъ да ни застави съ силата на щика да му се подчинимъ, като не се стесни да ни яви, че и при нужда ще и да стрѣля върху ни; прибави още, че за избѣгване на стълкновение между насъ и него да се отстранимъ отъ селото заедно съ стражаритѣ. Слѣдъ $^1/_2$ часъ прѣдсѣдательтъ на бюрото—Антоновъ, узнава, че избирателнитѣ му списъци сж откраднати отъ стаята, въ която спалъ и ключа на която призна, че билъ винаги въ него и за изнамѣрванието имъ се отнесе направо до капитанъ Николовъ, който тържественно заяви, че открадванието имъ е дѣло на полицията. Понеже отъ една страна, членоветѣ на бюрото отсжтствуваха отъ селото, за да може да функционира, а отъ друга открадванието на списъцитѣ, създаваха невъзможность да се произвежда избора, *прѣдсѣдательтъ бѣ сторилъ намѣрение,* да констатира тѣзи факти чрѣзъ протоколъ и обяви избора за нестаналъ, обаче капитанъ Николовъ, Цановъ и Златановъ заставиха прѣдсѣдателя да започне гласоподаването макаръ само и съ единъ членъ.

Отъ поведението, което държаше къмъ насъ прѣдсѣдателя на бюрото — Антоновъ, за когото, като че ли не сжществувахме като власть и отъ най-флагрантното нарушение правата ни отъ капитанъ Николовъ и за избѣгвание нежелателни между насъ и военната власть стълкновения и да не вселимъ убѣждението въ населението, че може да сжществува царство въ царство, заблагоразсждихме да се оттеглимъ съ цѣлата полицейска стража, за която цѣль съставихме настоящий актъ, който да се изпроводи г. Видинскому окр. управителю съ молба. да ходатайствува прѣдъ надлежното мѣсто за наказание на виновнитѣ.

(Подисали:) Видинский околийский н-къ Карамановъ, Кулский — Стайковъ и Бѣлоградчикски — Матевъ.

Прѣписъ.

Видинско Окр. Управление.
Отдѣл. административно
№ 6130.
28 септемврий 1899 г.
гр. Видинъ.

До Господина Видинский Воененъ Комендантъ.

Въ отговоръ на писмото Ви отъ вчера подъ № 573, съобщавамъ Ви, Господине Коменданте, че азъ не мога да не вѣрвамъ подвѣдомственитѣ си околийски началници за донесенията имъ, че командиратъ на ротата капитанъ Николовъ на 26-й того на избора въ с. Акчаръ е игнориралъ правата на полицията, като е заплашвалъ да не вземе участие въ запазване реда и тишината. защото това донесение е констатирано чрѣзъ надлежний актъ.

Тукъ Ви прилагамъ прѣписъ отъ акта, съставенъ противъ тия дѣйствия на капитанъ Николовъ отъ Видинский, Бѣлоградчикский и Кулский околийски началници, за по-нататъшно отъ страната Ви разпореждание, а така сжщо и прѣписъ на рапорта на Акчарский Сел. Общински кметъ подъ № 1084.

Независимо отъ изложеното въ горѣпомѣнатитѣ актове за характеристика на отношенията на пратената въ Акчаръ рота и ротния командиръ капитанъ Николовъ, съ опозицията на чело съ Цанова и Златанова служи обстоятелството, че послѣднитѣ сж събирали между себе си и приятелитѣ си пари за бакшишъ на войницитѣ отъ тая рота.

Изложеното колкото и печално за достолѣпието на армията, не вѣрвамъ да бжде отказано отъ самитѣ офицери въ ротата.

(Подп.) Видинский Окржженъ Управитель: Г. Ивановъ.
Секретарь: Г. Захариевъ.

Рапортъ

на Капитанъ А. Николовъ.

(Командиръ на испратената въ Акчаръ рота).

Прѣдставлява се на командира на 1-ва дружина отъ 3-й п. Бдинский полкъ (тукъ) съ донесение, че както изложеното въ акта на Видинский, Кулский и Бѣлоградчикский околийски началници, така и рапорта на Акчарския общински кметъ № 1084 не е вѣрно, а самата истина се състои въ слѣдующето:

На 25/9 въ осемъ ч. и 45 минути получихъ заповѣдь отъ коменданта на гр. Видинъ да замина за с. Акчаръ съ сборна рота отъ 3-й п. Бдински полкъ, за да пазя рѣда и тишината въ врѣме на избора; въ 9 ч. и 45 минути сжщата вечеръ тръгнахъ съ ротата. Почти прѣзъ всичкото врѣме войницитѣ пѣяха до самото село Акчаръ. Между селата Ботево и Акчаръ фелдфебелятъ, който вървеше слѣдъ ротата, прати единъ отъ дневалнитѣ да ми доложи, че задъ ротата вървели селени и ме пита да ги оставели да вървятъ слѣдъ ротата или да ги разгони. Азъ заповѣдахъ ако нѣматъ оржжие или тояги, да ги оставятъ, въ случай че има такива да ги разгони. Доложи ми се, че нѣматъ нито оржжие, нито тояги. Недошелъ единъ километъръ до с. Акчаръ спрѣхъ ротата да почине и пратихъ поручикъ Велизаровъ съ единъ войникъ да отиватъ напрѣдъ, да намѣри кмета и да му изисква да разпрѣдѣли квартири за ротата. Слѣдъ ¼ ч. и азъ потеглихъ съ ротата и щомъ главата на ротата достигна до турскитѣ гробища, чу се викъ: кой иде и се виждаха 4—5 човѣка да се движатъ. Азъ спрѣхъ ротата, слѣзохъ отъ коня и извикахъ кой вика? Тогазъ дойдоха при мене единъ старши и единъ младши стражари. На въпроса ми защо спиратъ ротата, старший ми отговори *че имали заповѣдь да не пускатъ външни хора да влизатъ въ селото,* и че не знаели че това било ротата. На 4 ч. слѣдъ полунощъ ротата влезе въ селото и между турскитѣ гробища и при рѣката ни срѣщна поручикъ Велизаровъ съ общинския кметъ. Послѣдниятъ ми съобщи, че за квартира на ротата опрѣдѣлилъ турскитѣ кафенета. Азъ спрѣхъ ротата и помолихъ кмета да ми каже кои улици водятъ къмъ училищното здание, за да мога въ случай на нужда да ги зная; той ми заяви че не може ми ги указа, защото щѣлъ да ходи да събужда кафеджиитѣ да отварятъ кафенетата за да се размѣстятъ въ тѣхъ войницитѣ. Тогазъ азъ съ поручика Велизаровъ съ първия взводъ, водени отъ единъ войникъ, минахме прѣдъ училището и се върнахме прѣзъ друга улица. Останалитѣ 3 взвода и селенитѣ не прѣминаха рѣката.

Размѣстихъ ротата въ три кафенета; прѣдъ всѣко кафене поставихъ дневаленъ съ пушка и заповѣдахъ на взводния унтеръ-офицеръ отъ 1-й взводъ да назначи единъ патраулъ, който да обикаля и пази реда въ квартирния районъ на ротата; останалитѣ войници заповѣдахъ да лѣгнатъ да спятъ.

Селенитѣ, които вървеха слѣдъ ротата, имъ казахъ да се отдѣлятъ отъ нея. Тѣ ми заявиха, че имъ е било страхъ да не ги биятъ и насѣдаха прѣдъ едно кафене. Слѣдъ това азъ и поручикъ Велизаровъ отидохме въ опрѣдѣленото за насъ турско кафене и лѣгнахме.

Твърдѣнието както на кмета, че съмъ искалъ да разположа ротата на самото изборно мѣсто (училището), че селенитѣ сѫ размѣстени въ стая, че съмъ питалъ какво прави полицията, че военнитѣ патраули разгонили полицейскитѣ и общинскитѣ — не е вѣрно.

На 26/IX въ 6 ч. и 20 мин. станахъ и написахъ на прѣдсѣдателя на бюрото, че съмъ пристигналъ съ ротата да пазя рѣда и тишината, а прѣдъ кафенето имаше единъ приставъ, когото попитахъ кѫдѣ мога да намѣря околийския началникъ. Той ми каза, че билъ въ българската махала. Въ това врѣме се зададе прѣдседательтъ на бюрото — Антоновъ, когото посрѣщнахъ. Той ми съобщи, че му се испълни желанието да дойде войска; азъ му дадохъ подъ разписка на плика, съобщението за пристиганието на ротата. Тръгнахме двама, той за въ телеграфо-пощенската станция, а азъ да се срѣщна съ околийския началникъ. Сверихме часовницитѣ си въ станцията, той тръгна за бюрото, а азъ — срѣщу околийскитѣ началници, които идеха къмъ станцията. Съобщихъ на Видин. околийски началникъ за пристиганието на ротата и му се оплакахъ отъ стражаритѣ, които спрѣха ротата при турскитѣ гробища, като му повторихъ думитѣ на старшия стражаръ, че имали заповѣдь да не пущатъ външни хора да влизатъ въ селото; *тогазъ Кулский околийски началникъ ми каза че тѣ не криели това и нѣмало да пуснатъ избирателитѣ отъ други села, защото се готвели да правятъ бунтъ и че на 25/9 арестували 150 души бунтовници.* Азъ имъ прочетохъ телеграмата отъ щаба на армията № 6.282/2.738 и ги помолихъ да пущатъ невъоржженитѣ съ оржжие и тоеги избиратели да упражнятъ свободно избирателното си право — тогазъ и тримата околийски началници ми заявиха, че това било тѣхна работа, а не на войската, и че не можало да бжде царство въ царство. Азъ повторно ги помолихъ да пуснатъ мирнитѣ избиратели да упражнятъ свободно избирателнитѣ си права и въ случай, че нѣкои нарушатъ рѣда и тишината, то имаме сила да ги въдворимъ. Тѣ ми заявиха, че вдигатъ всѣкаква отговорность отъ себе си, считатъ мисията си за испълнена и заповѣдаха на стражаритѣ да се строятъ.

Въ това врѣме дойде при насъ прѣдсѣдателя, на бюрото, Антоновъ, много уплашенъ и ми заяви, че му биле откраднати избирателнитѣ списъци отъ стаята и въ сжщото врѣме ни помоли да отидемъ въ стаята му. Ний отидохме и той ни показа ключа, съ който заключилъ вратата и дисагитѣ закачени надъ кревата му въ които сж биле списъцитѣ. Зададе се въпросъ на стопанина кой ги е взелъ? Той отговори че отъ стражаритѣ другъ не е можалъ да ги вземе. Единъ отъ околийскитѣ началници му каза, че той ги е откралналъ и другия каза, че може прѣдсѣдательтъ да ги е скрилъ. Тогазъ азъ помолихъ Видинския околийски началникъ да разпита стражаритѣ часовии, които стояха до вратата на конюшната, която е на 2—3 метра отъ тази на стаята, въ която сж биле списъцитѣ, кой е влазялъ въ стаята, но околийский началникъ отказа. Слѣдъ това прѣдсѣдательтъ съобщи, че ще телеграфира. околийскитѣ началници заявиха сжщото и всички отидоха на телеграфната станция,

Около 8 ч. прѣдъ обѣдъ околийскитѣ началници и кмета дойдоха при менъ и ми заявиха че Н. Цановъ изсѣкълъ едно бранище около село Държаница, тогазъ

азъ вторий пжть имъ повторихъ, че моето назначение е да давамъ сждѣйствие на прѣдсѣдателя на бюрото, ако той поиска и въ случай че се отнѣме възможностьта на мирнитѣ избиратели да упражнятъ избирателнитѣ си права, да имъ сждѣйствувамъ за да имъ се не отнѣматъ. А за да имамъ документъ, че не съмъ вършилъ нищо повече отъ онова каквото ми било заповѣдано, накарахъ както прѣдсѣдателя на бюрото, така и околийскитѣ началници да се разпишатъ на телеграмата отъ щаба на армията № 5.282/2.738, че сж я чели и имъ написахъ на листове отъ книжката за донесения писма № 2 и 3 въ какво се състои само моето назначение; както копировкитѣ на тѣзи писма така и пликоветѣ, подписани отъ Видинский околийски началникъ и отъ прадсѣдателя на бюрото Атноновъ — прилагамъ.

Около 8 ч. срѣщнахъ двама турци, въоржжени съ кримки, попитахъ ги кждѣ сж били, тѣ ми отговориха, че на 25 сжщи вечерьта кмета имъ далъ по една пушка и по 4 патрона и ги пратилъ на помощь на полицията да не пущатъ да влиза никой въ селето имъ.

Около $9^1/_2$ ч. слѣдъ полунощь полицията напустна с. Акчаръ.

За пазене реда въ селото бѣхъ поставилъ една застава, отъ която се пращаха два патрула и се поставиха часови при бюрото. Останалитѣ хора отъ ротата останаха въ кафенетата, гдѣто стояха.

Твърдѣнията на околийскитѣ началници, че азъ най-флагрантно съмъ нарушилъ правата имъ, че съмъ заставилъ прѣдсѣдателя на бюрото да почне гласоподаването, и че азъ, а не стопанина на стаята, категорически съмъ заявилъ, че полицията е откраднала списъцитѣ—не е вѣрно.

Около 10 ч. поручикъ Велизаровъ ми доложи, че единъ опълченецъ отъ с. Добри-Долъ му казалъ, че подъ с. Акчаръ въ мѣстностьта „Брѣста" имало около 100 избиратели, които стражаритѣ не ги допущали да влезатъ въ селото да гласоподаватъ. Азъ му заповѣдахъ да вземе единъ патрулъ и да отиде, ако сж безъ оржжие и тояги—да ги пусне, а ако има такива да ги разгони. Около 11 ч. поручикъ Велизаровъ се върна и ми доложи, *че щомъ ги видѣли стражаритѣ, извикали на селенитѣ, които били повече отъ 100 човѣка: бѣгайте, че който се върне въ Акчаръ ще бжде прѣбитъ, и всички като птици се разбѣгали.* Поручикъ Велизаровъ успѣлъ да върне около 30 человѣка, отъ които едни го вдигали на ржцѣ и всички съ сълзи на очи му расправяли, какъ сж ги били, прибирали имъ хлѣба и избирателнитѣ имъ лични карти; азъ заповѣдахъ на фелдшера да даде на раненитѣ медицинска помощь, да отбѣлѣжи имената имъ и кой какво поврѣждане има.

Около 3 ч. послѣ обѣдъ поручикъ Цековъ доведе една непозната мене личность, който държеше една табличка, върху която имаше 15—20 л. и ми доложи: този вагабонтинъ събира пари за войницитѣ; на запитването ми, защо събира тѣзи пари, той отговори: за войницитѣ, гдѣто сж отървали отъ полицията прѣтрѣпанитѣ селяни въ мѣстностьта „Брѣста." Азъ му казахъ да върне паритѣ на хората и да не събира, като го заплашихъ съ бой и даване подъ сждъ, ако не повърне паритѣ и ако продължава да събира. Втори пжть не го видѣхъ.

Съ Златанова не съмъ размѣнилъ нито една дума. Колкото се отнася до Н. Цанова, той идва при мене три пжти. Първий пжть отоло $8^1/_2$ ч. да ме моли да испратя единъ войникъ въ окржжното управление да вземе избирателнитѣ списъци, понеже ги било страхъ, че ако испратятъ другъ нѣкой човѣкъ, щѣлъ да бжде прѣтрепанъ отъ шайкитѣ, но азъ категорически отказахъ. Втори пжть идва да пита истина ли е, че азъ съмъ получилъ заповѣдь да се върна съ ротата въ Видинъ, и трети пжть ме моли да му разрѣша да се върне съ ротата наедно въ Видинъ, но

той не се върна съ нея, понеже отпослѣ се научилъ, че шайката го чакала въ мѣстностьта „Дериволъ", прѣзъ която мѣстность щѣла да мине ротата, да го убие.

Прилага се: 1) прѣписъ отъ телеграмата; 2) писма №№ 1, 2, 3 до прѣдсѣдателя на бюрото и Видинския околийски началникъ, една записка отъ прѣдсѣдателя на бюрото, 3 подписани конверта.

№ 59, 4/X 1899 год.

Капитанъ Николовъ.

Както виждате отъ тия документи личи цѣлата избирателна система на г. Радославова. Въ Гомутарската секция „стражаре, съвмѣстно съ въоружени селяне, заѣли входоветѣ на селото къмъ с. Ново-Село. Тъй разположени тѣ не пропустнали 700 души опозиционни избиратели да влѣзатъ въ селото". (Рапорта на поручикъ Атанасовъ). Тримата околийски началници въ Акчаръ даже не искали да скриятъ отъ командира на ротата, че имали заповѣдь и нѣмало да пуснатъ избирателитѣ отъ другитѣ села. Сѫщо не отричатъ и факта, че на 25 септемврий арестували „150 души бунтовници". Явяването на войската е смутило полицията, тя не крие срѣдната си и когато прѣстѫпленията ѝ сѫ били така добрѣ констатирани, тя прибѣгва до други срѣдства: открадватъ се списъцитѣ и подъ канвой се откарватъ двама отъ членоветѣ на бюрото. Тукъ даваме мѣсто на двѣ жалби, които още по-добрѣ освѣтляватъ дѣйствията на полицията.

До Господина Прокурора при Видинский Окрѫженъ Сѫдъ.

Прошение

Отъ Сава Николовъ членъ въ избирателното бюро на Акчарската секция.

На 25-й миналий мѣсецъ вечерьта азъ заминахъ за село Акчаръ за да заема мѣстото си въ избирателното бюро на Акчарската секция. Онова което видѣхъ въ с. Акчаръ, ме доведе въ ужасъ. Тамъ се бѣха групирали едно голѣмо множество стражари, всички безъ номера, съ трима околийски началници и четири други пристави и около тѣхъ постоянно се навъртаха нѣкакви цивилни лица, вооржени кой съ по единъ, кой и съ по два револвера. Всички тия лица постоянно пиянствуваха и не се стесняваха въ псувнитѣ си по адреса на опозиционеритѣ; тѣ отиваха даже и дотамъ, че за нищо и никакво нападаха на хората и имъ нанасяха немилостиви удари.

Азъ се установихъ въ дома на Ванко Матовъ Палапурдата. Около 2 часа слѣдъ полунощъ между 25 и 26 мин. мѣсецъ, Каменъ Лиловъ отъ с. Ново-Селци, Иванъ Марковъ, градски агентъ при Видинското общинско управление и Петръ Алексовъ Манкинъ, тоже отъ гр. Видинъ, улица „Строшенъ-Брѣгъ", които съставляваха часть отъ буйствующата шайка, ме извикаха на вънъ и ми казаха слѣдующето: „Нашата партия е рѣшила да заминете още сега отъ селото за да не вземете участие въ бюрото, та да не стане избора". Слѣдъ това ми показаха едни кола приготвени да ме заведатъ заедно съ другия членъ на бюрото, Велко Доновъ, неизвестно гдѣ. Трѣбва да си прѣдставите, Господине Прокуроре, какво бѣше моето положение. Азъ мислѣхъ, че края на моя животъ е вече настѫпилъ, защото бѣхъ очевидецъ на онова, което ставаше въ селото. Страхътъ ми се увеличи още повече, когато въ тъмнината забѣлѣжихъ наблизо, че се мѣркатъ още двадесетина сѣнки на буйствующата шайка, за която спомѣнахъ по-горѣ. За да дойда малко въ себе си, азъ поискахъ да се върна въ кѫщи подъ прѣдлогъ да се разплатя съ кръчмаря, но отведнажъ при мене се изпречи полицейския приставъ Иванъ х. Иончевъ, който ми извика натъртено:

„хайде, хайде, върви по-скоро, недѣй да се маешъ, ако има нѣщо за заплащане, азъ ще го заплатя!" Нѣмаше що да се прави, сѣднахъ въ приготвената каруца заедно съ другиятъ членъ на бюрото; при насъ сѣднаха горнитѣ Петръ Алексовъ Манкинъ и Иванъ Марковъ. Каруцата бе на правителствения кандидатъ Ванко Митковъ и се управляваше отъ брата му Лазара Митковъ. По такъвъ начинъ насъ ни подкараха по направление къмъ Ломъ, безъ да зная обаче какво ще направятъ съ насъ понататъкъ. Азъ не смѣяхъ да искажа никакво съпротивление, защото забѣлѣзвахъ зловещото настроение на каруцаря и на моитѣ спжтници. По тоя начинъ бѣхъ заведенъ сутриньта на 26-й въ Ломъ, вмѣсто да остана да завзема длъжностьта си въ избирателното бюро въ Акчаръ.

Както виждате, Господине Прокуроре, горнитѣ лица съ насилие ме отвлѣкоха отъ моята длъжность. Отъ онова което станало прѣзъ деня въ Акчаръ се вижда ясно цѣльта на това насилие, което се извърши надъ мене. Цѣльта е била да се отстранятъ нѣколко членове отъ бюрото, за да не може да се произведе избора.

Вслѣдствие на това честь имамъ да ви моля, Господине Прокуроре, да възбудите прѣслѣдване противъ полицейския приставъ Иванъ х. Иончевъ, Петръ Алексовъ Манкинъ, Иванъ Марковъ и Каменъ Лиловъ за горното насилие, извършено надъ мене, чрѣзъ което ми попрѣчиха да изпълня възложената ми длъжность.

Свидѣтели сж: Ванко Матовъ Палапурдата отъ Акчаръ и Тодоръ Савовъ файтонджия отъ Видинъ.

Гр. Видинъ, 2 октомврий 1899 год.

Долното пакъ е едно извлѣчение отъ множеството жалби, подадени въ Видинскиятъ паркетъ, относително жестоката участь на 200 души избиратели, измамени отъ властьта относително възможностьта имъ свободно да упражнятъ избирателнитѣ си права.

„Завчера на 25-й того, азъ съ още около 200 души избиратели отъ нашето и съсѣднитѣ двѣ села, тръгнахме да отидемъ въ с. Акчаръ, за да упражнимъ своитѣ избирателни права въ изборитѣ за народни прѣдставители. За сборенъ пунктъ бѣше опрѣдѣлено с. Жеглица, гдѣто трѣбваше да се сберемъ прѣзъ разни тайни пжтеки. Другитѣ избиратели изпълниха този прѣдварително опрѣдѣленъ планъ, но ние, като по-близни до града, узнахме, че дошла до нашитѣ кандидати една телеграма отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, въ която се е твърдѣло, че сж взети мѣрки противъ беззаконията на властьта, за да могжтъ избирателитѣ да упражнятъ свободно своето право. Ние тръгнахме за с. Жеглица, но не прѣзъ тайнитѣ пжтеки, а по шосето. Вънъ отъ с. Гурково близо при държавния разсадникъ на самото шосе ни застигнаха Видинския окол. началникъ Карамановъ, Бѣлоградчикский окол. началникъ Тотю Матевъ, Кулский окол. началникъ Стайковъ, приставитѣ: Иванъ х. Иончевъ, Стаменъ Миковъ, Пискюллиевъ и Ивановъ съ около 30—35 конни стражари и щомъ ни пристигнаха, отведнажъ извадиха сабли, револвери, почнаха да ни биятъ и да ни псуватъ съ най-гнуснитѣ думи, както и да гърмятъ надъ главитѣ ни. Една страшна паника произлѣзе мѣжду насъ. Нѣкои отъ насъ успѣха да избѣгатъ въ разсадника и послѣ по шумацитѣ, а менъ съ още 90—100 души заградиха и ни подкараха къмъ Акчаръ и прѣзъ цѣлия пжть ни биха най-немилостиво. При това прѣзъ цѣлия пжть ни караха да тичаме помежду коньетѣ имъ, които вървятъ тръсъ. На мнозина отъ насъ изпадаха капитѣ, на други дрѣхитѣ, а на други бѣха застжпени опинцитѣ, които се извлѣкоха по такъвъ начинъ изъ краката имъ. Нѣкои

отъ насъ оставиха полумъртви по пѫтищата. До Акчаръ, едно разстояние отъ 17 километра, пристигнахме едва ли не за 1 часъ. Въ Акчаръ ни турнха въ единъ яхъръ, гдѣто се продължиха изтезанията надъ насъ. Прѣзъ нощьта между 25 и 26-й того ни задигнаха отъ яхъра и ни заведохъ подъ селото Акчаръ въ една падина до самия Дунавъ и прѣзъ всичкото врѣме най-площадно ни ругаяха.

„Около 10 часътъ, при стражаритѣ, които ни пазяха край Дунава подъ Акчаръ, дотърчаха трима други стражари отъ селото, между които познавамъ Гено Николовъ, отъ с. Синаговци, и Георги Начовъ отъ с. Седерци, казаха нѣщо на стражаритѣ, които ни пазяха, и послѣднитѣ, отведнажъ, смутени ни освободиха, като ни казаха да се върнемъ въ селата си прѣзъ шумацитѣ, защото въ Акчаръ имало шайка, която щѣла да ни избие. Когато се бѣхме приготвили да си тръгваме, срѣщу насъ излиза Поручикъ Велизаровъ отъ 3-й пѣши Бдински полкъ съ нѣколко души войници, заедно съ старшия унтеръ-офицеръ Маринъ Становъ, и ни обявиха, че сме свободни и че можемъ да се върнемъ въ Акчаръ, гдѣто тишината е възстановена отъ пристигналата прѣзъ нощьта войска. До селото Акчаръ и въ самото село около насъ се набра едно голѣмо множество народъ. Всичкитѣ ния, които бѣхме по горния начинъ арестувани и бити, едно отъ болѣжки, а друго отъ това съчувственно отнасяне на окрѫжающитѣ ни, почнахме да плачемъ, а заедно съ насъ се разплакаха и войници, и офицери, и народъ. Картина, както виждате, Господине Прокуроре, най-трогателна. При свободни закони, при една прѣкрасна конституция, които даватъ най-широки права на Българскитѣ граждани, ние, които отидохме да упражнимъ своето право, бѣхме нападнати и бити отъ органитѣ на днешното правителство."

Не ще бѫде излишно, да спомѣнемъ и слѣдующето: за избора на 26-й сѫщий Радославовъ е заминалъ за Варна. Той е заповѣдалъ съ записка да му се съобщава въ Варна за избора. И, наистина, Окрѫжниятъ управитель най-редовно му е съобщавалъ вървежа на избора. Когато Радославовъ е получилъ извѣстие, че избора пакъ е билъ започнатъ, той прави распореждание: войската да се оттѣгли и полицията сама „да пази рѣда и тишината". Той телеграфира най-сърдито прѣдсѣдателю на секцията и го пита: коя официална власть му била прѣдала списъцитѣ, та избора билъ започнатъ? Тъзи депеша той отправилъ слѣдъ като получилъ слѣднитѣ двѣ телеграми отъ Окрѫжния управитель.

Записка

отъ Видинъ за Варна.

Министру Вѫтрѣшнитѣ Работи.

Избора почналъ по прѣдставени списъци за Изворска, Татарджиска и Синаговска общини. Навѣрно списъцитѣ сѫ дадени отъ кметоветѣ. По този начинъ ще спечели опозицията № 6079.

Окрѫженъ управитель: Ивановъ.

Съ записка № 6.080 сѫщий управитель му съобщава, че избора щѣлъ да стане такъвъ, както му го описалъ въ шифрованата си телеграма прѣзъ нея нощь. Тази шифрована телеграма не се намѣри. Нейний смисълъ, обаче, лесно ще се отгадае: изборъ не трѣбва да се допуща да стане. Стане ли еднажъ, той е изгубенъ

за личната воля на г. Радославова. Въ допълнение на горнитѣ записки Окржжниятъ управитель съ телеграма № 6082 успокоява своя началникъ, съ слѣдующитѣ думи: *азъ считамъ, че въ Акчаръ избора не е станалъ. Вѣроятно и комисията ще бжде на сжщото мнѣние, така щото за депутати щѣли да си останатъ правителственнитѣ кандидати.*

Между телеграмитѣ по този изборъ заслужватъ внимание още и слѣдующитѣ: Окржжниятъ управитель явява Министру на Вжтрѣшнитѣ Работи, че отъ войска нѣмало нужда, понеже Видинския околийский началникъ щѣлъ билъ да запази реда и тишината. Когато въ Акчаръ е било съобщено, че войска иде, околийскиятъ началникъ явява: безцѣлно е идването на войска. Прѣди да свършимъ нека притуримъ и това, че окр. управитель съ телеграма № 6072 жжмре прѣдсѣдателя на бюрото, за дѣто е наченалъ избора. Щомъ списъцитѣ били откраднати, бюрото трѣбвало да се оттѣгли. Слѣдъ като изборътъ е билъ на привършвание — гласоподаването прѣкратено, бюлетинитѣ провѣрени и гласоветѣ прѣброени, прѣдсѣдателя мир. сждия Андоновъ усвоилъ взгляда на окр. управитель и разбралъ волята на г. Радославова и като захвърга всичко, отива си въ гр. Видинъ.

На другий день помощ. прокурора Иосифчевъ заминалъ въ Акчаръ да констатира прѣстжплението по избора. Той билъ веднага уволненъ.

За допълнителния изборъ въ Силистренска околия е билъ командированъ тогавашниятъ Варненски управитель Паничерски. Прѣди неговото дохождане още полицейскитѣ органи почнали да прѣслѣдватъ по-виднитѣ избиратели, да ги докарватъ въ града и да имъ правятъ „внушения“ по прѣдстоящитѣ избори. Внушението е било: „който не държи съ правителството, спукана ще му бжде работата“. Въ деня на избора бой ще има за онѣзи, които не гласуватъ за правителствения кандидатъ“. Управительтъ Паничерски се завзѣлъ по-енергично съ мисията си. Съ една свита, въ която влизали: бирницитѣ, финансовитѣ агенти, членоветѣ на постоянната комисия и кметове отъ другитѣ околии и цѣлъ сонмъ стражари, той повелъ правителствения кандидатъ изъ околията. Наврѣдъ той е давалъ обѣщания позорни, ако се вършеха отъ единъ свободенъ гражданинъ, а крайно прѣстжпни, когато това прави едно длъжностно лице. Тамъ дѣто тия увѣщания не помагали, управительтъ не се стѣснявалъ да заплашва избирателитѣ.

19-и септемврий наближавалъ и стражари безъ номера отъ други околии и окржзи почнали да се стичатъ заплашванията и прѣдсказанията за бой въ деня на избора се усилвали. Послѣдвало измѣнение на секционнитѣ центрове. Избирателната полицейска стратегия е намѣрила въ това измѣнение пълно удовлетворение. Въ Кочинската секция заминалъ единъ стражарски отрядъ отъ около 60 души конни стражари подъ началството на двама полицейски пристави Свѣщаровъ и Гешовъ. Въ Караорманската секция началствували двама околийски началници — Пенчовъ и Арабовъ. Къмъ тия два отряда сж били присъединили и други два: къмъ Кочиновский — единъ отрядъ отъ 200 души, вербувани отъ кметоветѣ и писаритѣ на Аккадънларската околия, всички съ чалми на главата, а къмъ Караорманския — такъвъ же по число и качества, състоящъ преимуществено отъ кметове и писари изъ Куртбунарската околия и отъ други подобни агитатори. Както въ Кочинската, тъй и въ Караорманската секция полицията е извършила рѣдъ прѣстжпления: тя се опитала да върне избирателитѣ, гърмѣла е на тѣхъ, наранила е мнозина, претърсвала и е късала бюлетинитѣ на послабитѣ избиратели и въобще изнасилила правото на избирателитѣ свободно да си избиратъ когото искать. Тукъ му е мѣстото да дадемъ думата на г. Н. Селвели,

прѣдсѣдатель на Русенския Апелативенъ Сѫдъ, който е билъ испратенъ отъ министра да произведе анкета въ Силистра по прѣдметний изборъ.

Рапорта на г. Селвели има слѣдующето съдържание: (извлѣчение отъ него)

„Слѣдъ подаването на своитѣ бюлетини, жителитѣ на селото Вабукъ се оттеглили къмъ двѣтѣ чешми срѣщу изборното мѣсто, и, отново, старшиятъ стражаръ Митю Пенковъ се отправилъ къмъ тѣхъ, за да арестува и закара въ Силистра Тодора Януковъ, въ колата на когото сѫ биле намѣрени сопитѣ, за да му се съставялъ актъ; обаче съселянитѣ на Янукова сѫ се въспротивили ив викали на старшия стражарь: „ако въ колата на Янукова сѫ биле намѣрени сопи, той не е убилъ человѣкъ, за да бѫделъ арестуванъ, и ако се арестувалъ всички щѣли да отидатъ заедно съ него въ ареста. Въ сѫщото врѣме послѣдвало шумъ, крѣсъкъ и викъ отъ страна на селенитѣ и старшиятъ стражарь се оттеглилъ къмъ изборното мѣсто.

„Слѣдъ съпротивлението на Вабукчени, за да оставятъ да се арестува тѣхния съселянинъ Тодоръ Януковъ и скарването имъ съ старшия стражаръ Митю Пенковъ, веднага околийския началникъ Пейчовъ се качва на единъ стражарски конь и въ кариеръ се впуща въ улицата, що води край селото; и слѣдъ малко се задига тълпа отъ турци около 100—150 души, во главѣ съ Куртбунарскиятъ околийски началникъ Арабовъ и, тозъ часъ се впустила съ колове въ рѫка, да бие и гони Вабукци, подъ командата на сания околийски началникъ Пѣйчева, който наскоро се завърналъ и викалъ: „тутунъ буларж, урунъ кими итиширсжнжзъ," — подъ командата на много кметове отъ Куртбунарската околия и членътъ на постоянната комисия Владунъ Кулевъ. Тъй сѫщо и стражаритѣ снѣли пушкитѣ отъ гърбоветѣ си и, безъ да гърмятъ, заедно съ турцитѣ подгонили Вабукци. Въ това врѣме много лица били бити и наранени, между които единъ старъ селянинъ българинъ, ударенъ въ главата и обленъ въ кръвь, както и синътъ на Калчишката отъ Вабукъ.

„Вабукци, като били разбити и прогонени, турцитѣ се върнали, съ сопитѣ въ рѫка, и насѣдали при селския хамбаръ. Слѣдъ малко Калипетровци дошли, и заедно съ другитѣ българи селени, всички съ сопи се спустнали срѣщу турцитѣ да ги гонятъ, и турцитѣ, като не могли да се съпротивятъ, почнали да влизатъ въ общинския дворъ, гдѣто избѣгали и двамата околийски началници и се скрили въ изборното помѣщение. Стражаритѣ стрѣляли на въздуха и викали „навънъ", „назадъ", но тълпата постоянно настѫпвала, турцитѣ стояли въ изборния дворъ и прѣдъ вратата, а българитѣ се распръснали въ съсѣднитѣ дворове. Слѣдъ дълги увѣрения и молби, българитѣ се съгласили да се оттѣглятъ, но съ условие, щото турцитѣ да си хвърлятъ прѣдварително коловетѣ и се разотидатъ, на което турцитѣ се съгласили и потеглили да си отидѫтъ прѣзъ сѫщата улица, прѣзъ която били дошли, придружени съ Куртбунарския околийски началникъ Арабовъ, седемь-осемь пѣши и двама-трима конни стражари. Тогава селенитѣ се спустнали отъ всички страни да гонятъ турцитѣ и, вънъ отъ селото, при долината, сѫ нанесли тежъкъ побой на Куртбунарския окол. началникъ Арабовъ, и сѫ строшили колата на нѣколко турци и на мнозина сѫ нанесли силни удари съ сопи.

„Слѣдъ заминаванието и распръснуванието на турцитѣ, нѣкои отъ селенитѣ, които били останали около изборното мѣсто, почнали да викатъ: „търсимъ началника, търсимъ стражаритѣ, търсимъ подкупенитѣ турци, стига гдѣто сме теглили 500 години отъ турцитѣ, но сега не даваме, по никакъвъ начинъ, турчинъ да ни бие въ българска земя" и като се върнала тълпата, що отишла да подгони турцитѣ, както казахме и по-горѣ, всички българи, съ колове въ рѫцѣ, нахълтали въ изборния дворъ, като се закanили на началника, на стражаритѣ и на подкупенитѣ турци. Околийскиятъ

началникъ Пѣйчевъ и находящитѣ се тамъ стражари се скрили въ общинското управление, тѫй сѫщо и прѣдсѣдательтъ на секцията се затворилъ въ стаята, гдѣто е било бюрото, заедно съ трима конни стражари и единъ селенинъ. Ожесточената тълпа се втурнала въ коридора на общинското управление, като сѫщеврѣменно, отъ задната страна на общинското здание, сѫ биле счупени джамоветѣ и прѣкривени желѣзата на единъ прозорецъ, а селенитѣ почнали да извличатъ находящитѣ се тамъ лица и да ги биятъ, между които Силистренския околийски началникъ Пѣйчевъ, когото по главата силно били съ сопи, а пъкъ прѣдсѣдательтъ на бюрото билъ изваденъ прѣдъ тълпата вънъ отъ изборното мѣсто, като единъ отъ селенитѣ му казалъ: „Г-нъ Прѣдсѣдателю! не бой се, докато съмъ азъ живъ! Ти не си лошъ человѣкъ, ти не си дошелъ да ни биешъ, ти си испратенъ отъ закона и работишъ право". И когато, по погрѣшка, единъ отъ присѫтствующитѣ ударилъ прѣдсѣдателя съ юмрукъ по гърба, сѫщото това лице, което му отправило цитиранитѣ по-горѣ думи, извикало: „той е прѣдсѣдатель, той не се бие, той е дошелъ по жребие"; и тозъ часъ тълпата му сторила мѣсто и той, здравъ и читавъ, излѣзълъ изъ изборното мѣсто и се завърналъ въ гр. Силистра.

„По въпроса какъ и отъ кого е билъ прѣдизвиканъ означениятъ по-горѣ смутъ, считамъ за нужно да наведа нѣкои констатирани при извършванието на избора обстоятелства, които установяватъ по кой начинъ смутътъ е избухналъ и да ли е могълъ да бѫде прѣдотвратенъ.

„*А.* Кандидатътъ на правителственната либерална партия Силистреницътъ Кара Георгиевъ не е билъ никакъ удобрѣванъ отъ селското население, което не го е познавало и по никой начинъ не е желаяло да го избере за свой прѣдставитель въ Народното Събрание, когато напротивъ кандидатътъ на демократическата партия Стоянъ Бойковъ, е самъ селенинъ-земледѣлецъ, бившия кметъ на селото Бабукъ, познатъ и почитанъ отъ цѣлото селско население у когото вѣрвало, че дѣйствително той би могълъ да прѣдставлява населението и подържа интереситѣ му въ Народното Събрание. Настояванието на прѣдставителитѣ на властьта да се избере за народенъ прѣдставитель Силистренскиятъ търговецъ на готови дрѣхи Кара Георгиевъ, при такива обстоятелства, е било очевидна грѣшка отъ тѣхна страна, когато е имало и другъ кандидатъ отъ правителствената партия на име Патроновъ, който, като бившъ селски учитель, а по настоящемъ касиеръ на нѣкое Силистренско спестовно дружество, билъ повече познатъ на селското население и би се намѣрило много повече души да гласонодаватъ за него, отколкото за съ нищо отличившия се прѣдъ селското население Карагеоргиевъ.

„*Б.* Карагеоргиевъ за да може да бѫде избранъ, полицейскитѣ власти събирали на нѣкои отъ селенитѣ бюлетинитѣ и ги замѣнявали съ правителственни; даже самото бюро констатирало, че двама стражари отворили бюлетинитѣ на двама избиратели и, като видѣли, че не сѫ правителственни, на едина казали да се върне назадъ, а на другия да почака малко.

„*В.* Постѫпката на старшия стражарь Митю Пенковъ, който непременно искалъ да арестува и откара въ Силистра Недѣлчо Тодоровъ Януковъ, за гдѣто сѫ намѣрили сопи въ колата му, когато е трѣбвало, прѣдъ видъ злото настроение на населението, да почака да му състави актъ слѣдъ свършванието на изборитѣ.

„Населението до крайна степень се възмутило отъ прѣдварително подготвената шайка отъ 100 до 150 турци изъ разни села отъ Куртбунарската околия, които, подъ прѣдводителството на Куртбунарския околийски началникъ и своитѣ кметове (Бейбунарски, Акбунарски, Голѣмо-Кайнарджански, Авдулански и пр.), се установила, не далечъ отъ изборното мѣсто, на една долина, за да бѫде на всѣка минута, на първо повикване готова да нападне върху избирателитѣ българи, както това е на-

правила, при повикването ѝ отъ самия околийски началникъ Пѣйчевъ, та нападнали Бабукчени, които разгонили и нѣкои отъ тѣхъ тежко или леко ранили. Това ненадѣйно нападение е до толкова възмутило Бабукчени, щото и тѣ, съ помощьта на Калипетровчани, нападнали и разбили турската чета, която се оттеглила въ самото изборно мѣсто, а относлѣ, подъ закрилата на полицейскитѣ власти, отказала да си отиде тамъ отгдѣто е дошла; но на пѫтя, отново нападната и разрушена, както и самия Куртбунарский околийски началникъ билъ тежко раненъ и старшиятъ стражарь съ сопи прѣбитъ.

„Вълнението, възмущението е дошло до такава степень, щото селенитѣ българи, безъ разлика на партия, всички наедно сѫ нападнали на турцитѣ, като сѫ викали: „не стига ли гдѣто сме теглили 500 години отъ турцитѣ, па и сега да ни биятъ“, като сѫ искали да отмъстятъ на околийския началникъ Пѣйчева, когото прѣдъ изборното мѣсто сназали съ бой, защото билъ довелъ турцитѣ и на старшия стражаръ Митю Пенковъ — когото изъ селскитѣ кѫщи търсили, най-сетнѣ намѣрили и съ колове били, защото още отъ сутреньта викалъ съ камшикъ въ рѫка: „ще ви биемъ като кучета, пакъ избора ще спечелимъ“, когато пъкъ на прѣдсѣдателя на бюрото, нищо значително не направили, защото билъ испратенъ по жребие отъ самия законъ.

„Нападението на изборното мѣсто, че дѣйствително е станало поради това, че българитѣ сѫ се възмутили отъ повикването една чета турци отъ друга околия, които нѣмали право да гласуватъ, а само сѫ били призовани да сплашатъ и въ случай на нужда, да нападнатъ избирателитѣ, а не отъ желание на опозицията да се развалятъ изборитѣ, служи обстоятелството, че урнитѣ, въ които сѫ се намирали пустнатитѣ бюлетини, сѫ останали непокѫтнати; освѣнъ това, опозицията не е имала интересъ отъ развалянето на избора, защото повечето гласоподаватели сѫ гласували за опозиционния кандидатъ, това, което се вижда отъ краската на бюлетинитѣ, които биле желти за правителствения кандидатъ, — бѣли за опозиционния, когато е трѣбвало всички бюлетини да бѫдатъ бѣли. При това, не трѣбва да се изпусне изъ прѣдъ видъ, че самиятъ застѫпникъ на правителствения кандидатъ съобщавалъ отъ врѣме на врѣме, чрѣзъ особно лице, ходътъ на избора и, тогава когато е станало сблъскването, споредъ казването на много свидѣтели, опозиционниятъ кандидатъ имать въ своя полза много повече гласове отколкото правителственниятъ.

„Отъ всичко горѣизложено, явно е прочее, че административнитѣ власти не е трѣбвало да поддържатъ като кандидатъ за народенъ прѣдставитель лице, което населението въ околията не е искало да избере, въпрѣки агитациитѣ и заплашванията на окрѫжния управитель Паничерски, и на Силистренския адвокатъ, народенъ прѣдставитель, Маламеновъ и като сѫ го веднажъ поставили за кандидатъ, трѣбвало е при избора да не се употрѣбява никакво давление или насилие, съ изпращането на мѣстото на избора двама околийски началници — единътъ отъ друга околия — които даже си позволили да доведатъ чужди за избора турци, що сѫ станали причина за нежелаемото произшествие.

„Като довършвамъ настоящия рапортъ ползувамъ се отъ случая да изкажа мнѣние, че за успѣшното изслѣдвание на самото слѣдствено дѣло, отъ което да може да се открие всецѣло отговорностьта на всѣко едно отъ длъжноститѣ и частни лица, които сѫ дѣйствували при допълнителнитѣ избори на 19-й септемврий 1899 год., желателно е, щото сѫщитѣ лица, които сѫ почнали изслѣдването, самитѣ тѣ и да го довършатъ; защото, при прѣбиването ни въ гр. Силистра, сѫдебниятъ слѣдователь Антоновъ, въ присѫтствието на прокурора Кърджиева ни се оплака, че Силистренскиятъ адвокатъ и народенъ прѣдставитель Маламеновъ, въ качеството на „народенъ дѣецъ“ — качество, което той тъй охотно си присвоявалъ, — го е заплашвалъ съ уволнение,

по поводъ обязанноститѣ му по сжщото дѣло. Прокурорътъ Кърджиевъ, както и сждебниятъ слѣдователь Антоновъ, съ умѣние и добросъвѣстность сж изпълнили своитѣ обязанности, които въ сжщия день на произшествието, сж отишли на самото мѣсто и сж направили всичко, що се изисква за успѣшното, правилното, справедливото изслѣдване на самото дѣло".

Русенско
Окржжно Управление
Отдѣление .....
№ 6599.
17.VII 1901 г.
гр. Руссе.

До Господина Прѣдсѣдателя на Парламентарната Слѣдственна Комисия.

На № 152. Имамъ честь да Ви съобща, Господинъ Прѣдсѣдателю, че на 19-й септемврий 1899 год., въ врѣме произвеждане допълнителнитѣ избори въ Силистренската околия за избиране единъ народенъ прѣдставитель на мѣстото на касирания Н. Поповъ, е имало командировани въ Кочинската секция, освѣнъ стражаритѣ отъ Силистренската околия, 5 души полицейски стражари отъ Тутраканската околия и 5 души младши и единъ старши конни стражари отъ Аккаджнларската околия.

Въ Караорманската секция е имало, освѣнъ командированитѣ стражари отъ Силистра, още 5 конни стражари отъ Добричката и 5 отъ Куртъ-бунарската околии.

Командированието по 5 души стражари отъ Добричъ и Тутраканъ е станало по заповѣдь на бившия министръ Радославовъ съ телеграма № 4.036, а другитѣ по разпореждане на управляющия Силистренското окржжие Паничерски.

На 17-й септемврий 1899 год. съ телеграма № 4.938, отъ замѣстника на Силистренския окржженъ управитель, е заповѣдано на Аккаджнларския околийски началникъ да командирова въ с. Кочина полицейския си приставъ и всички свободни стражари. Съ телеграма отъ г. Паничерски отъ 18 сжщий подъ № 4.525 е заповѣдано на Куртбунарския околийски началникъ да замине веднага съ всичкитѣ си стражари за с. Караорманъ въ помощь на Силистренската полиция.

Дали е искано войска за 19-й септемврий и по чия заповѣдь г. Паничерски е командировалъ, както Аккаджнларския помощникъ приставъ така, и Куртбунарския околийски началникъ, не се вижда отъ прѣписката.

Въ Кара-Орманската секция въ врѣме на избора е взелъ участие и Силистренския околийски началникъ.

Понеже на 19-й септемврий, поради безредици, е не могло да се произведе избора въ Кара-Орманската секция, повторенъ е билъ, въ прѣмѣстения центръ въ Малка Кайнарджа, на 26 сжщий. За този день тамъ сж били командировани по заповѣдь отъ Министерството, освѣнъ 5 души по-рано оставени стражари отъ Добричката околия, още 5 отъ Русе и 5 отъ Разградъ.

Освѣнъ това съ телеграма отъ 24-й септемврий подъ № 4674 е заповѣдано на Аккаджнларския и Куртбунарския околийски началници да отправятъ незабавно полицейскитѣ си пристави заедно съ всички свободни конни стражари за с. Малка Кайнарджа и въ сжботата вечерьта да бждатъ непрѣменно тамъ.

Отъ прѣписката се вижда, че за 26-й септемврий за запазване тишината въ Малка Кайнарджанската секция, освѣнъ горнята стража, е искано съ № 4.646 отъ началника на Силистренския постояненъ гарнизонъ 100 войника, но какво е станало понататъкъ, не се вижда отъ имеющата тукъ прѣписка.

За неизлишно считамъ да добавя, че отъ прѣписката по прѣдметния изборъ се вижда, че съ шифрована телеграма подъ № 4.532 е искалъ нѣщо Силистренския

окржженъ управитель и Министра Радославовъ съ телеграма № 4.818 му е отговорилъ „разрѣшавамъ“, но за какво се отнася това нѣма възможность за сега да узная, понеже, както знаете, конфиденциалнитѣ дѣла за 1899 год. се изискани отъ Васъ и не се още повърнати.

Окр. Управитель: В. П. Горбановъ.
п. Секретарь: С. Милановъ.

За да бжде картината на Силистренския изборъ пълна нека прибавимъ и слѣдната:

Телеграма

Подадена въ Силистра на . . . .

София.

Министру Вжтрѣшнитѣ Работи.

На № 4474. Тукашното либерално бюро положи кандидатурата на тукашния търговецъ Петръ Карагеоргиевъ. Тъзи е най-сполучливата кандидатура, понеже съ подържката ѝ се ангажира търговското съсловие. Моля дайте часъ по-скоро Вашето съгласие. № 4374.

Окр. Управитель: Панчерски.

Освѣнъ фактитѣ, които сж на яве отъ описанието на горнитѣ два избора, комисията намѣрва необходимо да изложи още нѣколко документи които доказватъ, че насилията, произволитѣ и противозаконията по изборитѣ сж слѣдствие главно отъ мѣркитѣ, распорежданията и заповедитѣ на г. Радославова.

Ето тия документи:

Стенографически дневници на X-то Обикновенно Народно Събрание, първа извънредна сесия, книга I, стр. 312. (Извлѣчение):

В. Димчевъ по провѣрката на Т.-Сеименский изборъ казва: „Знае ли г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, че комисията, която опрѣдѣляше секциитѣ и гласоподавателнитѣ центрове, бѣше опрѣдѣлила Карабунаръ за гласоподавателенъ центръ, което мѣсто стои на срѣдата на тази секция, но по административенъ начинъ — сега не зная, дали туй стана съ позволението или по заповѣдь на г. Министра, или своеволно отъ Окржжното Управление или Окол. Началникъ — секцията се измѣни отъ Карабунаръ и се тури въ с. Климентиново, което стои на самия край на секцията...

Драганъ Цанковъ: „По заповѣдь на Министра ли се е измѣнилъ центрътъ?“

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: „Той (Димчевъ) много добрѣ знае отъ кого е станало това. Окржжната Постоянна Комисия и Градския Съвѣтъ сж отъ тѣхната партия. Той знае много хубаво, *че министърътъ не се е мѣсилъ въ това*“.

Телеграма

Подадена въ Стара-Загора на 8 априлий 1899 г.

София.

До Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи.

Съгласно чл. 48 отъ Избирателния Законъ на 31-й мартъ т. г. се събрахме въ канцеларията на Окржжния Управитель и подъ прѣдсѣдателството на Околийския Началникъ Миневъ, като взехме прѣдъ видъ изискванията на закона, при пълно вишегласие, съ постановление разпрѣдѣлихме избирателнитѣ секции, гласоподавателнитѣ центрове и помѣщения въ окржга за прѣдстоящитѣ избори за народни прѣдставители. Днесь

обаче г. Окржжниятъ Управитель, безъ никакви законни основания е фалшифицралъ това наше постановление, като е измѣнилъ нѣкои секции въ Старо-Загорската, Т.-Сейменската и Ново-Загорската околии, а именно: въ първата — отъ с. Вѣлчево въ с. Арнаутито, отъ основното училище „Борисъ I" въ „Св. Николското" въ гр. Ст.-Загора; въ втората — отъ с. Карабунаръ въ с. Климентиново и въ третята — отъ с. Караджамуратлии въ с. Юртчии. Съ това измѣнение на нашето постановление се извършва едно флагрантно закононарушение, за което ний апелираме къмъ Васъ и Ви молимъ да разпоредите, щото да се възстанови нашето постановление тъй както е взето отъ насъ.

Подписали: Състава на Окржжната Постоянна Комисия: Прѣдсѣдатель: Ст. Сливковъ, Членове: Н. Самевъ, Т. Маноловъ, Е. Поповъ, П. Икономовъ.

Забѣлѣжка. На комисията се доставиха копия отъ други още двѣ телеграми, подадени отъ сжщитѣ лица до Министра на Правосждието и до Н. Ц. В. Княза, но понеже съдържанието имъ е почти еднакво съ това на горнята телеграма, излишно е да се печататъ изцѣло. Освѣнъ това комисията си набави постановлението № 2.101 отъ 31-й мартъ 1899 г., съставено по разпрѣдѣлението Ст.-Загорското Окржжие на избирателни секции и по опрѣдѣлението на гласоподавателнитѣ центрове и помѣщения за изборитѣ, въ което постановление, се вижда, че измѣненията, за които се оплаква състава на Постоянната Комисия, сж станали само съ едно зачеркване и надписване съ червено мастило, безъ да има направена нѣкаква забѣлѣжка отъ кого се прави това, по чия заповѣдь на какво основание.

Телеграма

Подадена въ София на 1 май 1899 год. 5 ч. и 35 м. веч.

Бърза.

Пловдивъ.

Окржжному управителю.

Распоредете се да се произведе Карловския общински изборъ въ Общинското управление, а не въ церковний дворъ № 2254.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 2 априли 1899 год. 10 ч. и 30 м. с.

Стара-Загора.

Окржжному Управителю.

Г-нъ Министръ Радославовъ заповѣда да се распорѣдите да се опрѣдѣли за центръ на избирателната секция Арнаутето вмѣсто Бѣлчово и едната градска секция да се помѣщава въ „Св. Николското" училище, вмѣсто Акарджанското. Въ Ново-Загорската околия да се опрѣдѣли за центъръ на секция Юртчии вмѣсто Караджа-Муратлий, а въ Сейменско — Климентиново вмѣсто Кара-Бунаръ. № 1.618.

Главенъ секретарь: Василиевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 21 април 1899 год., 10 ч. и 30 м. с.

Пловдивъ.

Окржжному Управителю.

Г-нъ Министръ Радославовъ заповѣда да направите слѣдующето: за центрове на избирателнитѣ секции въ Овчехълмската околия да се опрѣдѣлятъ селата Насва-Кьой и Старо-Ново-село вмѣсто Дълбокъ-Геренъ и Доутларе; въ Сърненогорската: Бей-Кьой и Кадъшикъ вмѣсто Салалии и Геренъ; въ Пловдивската — Брѣстовица вмѣсто Перущица; въ Карловската — Хисаръ-Киселере вмѣсто Чукурлии. Джбене да се турне въ Карловска секция. № 1.619.

Главенъ секретарь: Василиевъ.

Телеграма

Подадена въ София на 2 април 1899 год., въ 11 ч. и 25 м. с.

Тв. бърза.

Хаскову.

Министру Радославову.

Телеграфирахъ на Пловдивския и Старо-Загорския управители да направятъ измѣнение въ секциитѣ, съгласно телеграмата Ви отъ Чирпанъ. Считамъ, обаче, за длъжность да Ви доложа, че законътъ не дава право нито на Министерството, нито на управителитѣ да правятъ такива измѣнения. Указътъ за разтуряне на Пловдивския градски съвѣтъ ще се издаде кждѣ 5 или 6 април, т. е. като се върне господинъ Пешевъ или ще заповѣдате да Ви го пратя въ Пловдивъ да го подпишите? Не намирате ли за по-добрѣ новия изборъ както за Пловдивъ така и други мѣста, гдѣто ще се растурятъ съвѣти, да се назначи на 9-й май, защото 2-й май е много близко слѣдъ депутатскитѣ избори, та да не стане бъркотия въ избирателнитѣ карти. Освѣнъ това на 2-й май може да станатъ нѣгдѣ повторни избори за депутати, съгласно чл. 37 отъ Избирателния законъ. Чакамъ отговоръ. — Селтенъ е нападнатъ и битъ на улицата отъ непознати нему лица. Произвежда се разслѣдване. Виновнитѣ още не се открити. № 1620.

Главенъ секретарь: Василиевъ.

Телеграма

№ 2269

Подадена въ София на 5 април 1899 год., 11 ч. и 20 м. с.

Бърза.

Видинъ.

Окржжному Управителю.

На № 4714. Разрѣшавамъ щото гласоподавателния центръ да се прѣмѣсти въ Шишенци. Веднага обявете това по цѣлата секция. За испращание войници е распоредено. № 3998.

Министъръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на . . . . . .

Кула.

Ковачевъ, Оковски.

Разрѣшихъ ходатайството Шипиково.

Радославовъ.

Горнитѣ телеграфически заповѣди на г. Радославова доказватъ, че той съ тѣхъ си е присвоилъ правата на оная комисия, която е прѣдвидена въ чл. 48 на Избирателния законъ. Той е заповѣдалъ да се измѣняватъ мѣстата на гласоподавателнитѣ центрове и помѣщенията за произвеждане избори, които центрове и помѣщения сж биле опрѣдѣлени съ постановления отъ комисиитѣ, прѣдвидени въ казания членъ на Избирателния законъ. Законътъ не му е позволѣвалъ да прави това измѣнение. Чл. 50 отъ Избирателния законъ задължава окржжнитѣ управители да пращатъ единъ екземпляръ отъ постановленията на комисиитѣ до Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, за да ги съобщи Министру на Правосждието, който отъ своя страна разпорѣжда прѣдъ Апелативнитѣ Сждилища да теглятъ жребие за прѣдсѣдателитѣ на бюрата за всичкитѣ секции, колкото и кждѣто сж опрѣдѣлени въ казанитѣ постановления на комисиитѣ. Тѣзи разпоредби на закона сж много ясни; тѣхъ може да ги разбере всѣкой, а най-много единъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи. Но, вънъ отъ това, между телеграмитѣ стои оная на главния секретарь, съ която той напомнюва на г. Радославовъ, че неговитѣ заповѣди сж противозаконни; обаче туй напомнюване ни най-малко му е повлияло да не настоява на даденото си разпореждане и да продължава да го повтаря. Той съ телеграма № 2009 отъ 16-й априлий 1899 г. заповѣдалъ да се промѣни изборното мѣсто въ с. Костенецъ отъ зданието на общинското управление въ зданието на училищното настоятелство. Съ телегама № 3905 отъ 28 юлий 1899 г. е заповѣдалъ да се прѣмѣсти избирателното мѣсто въ гр. Вратца отъ училището „Кузма-Тричковъ" въ училището „Князъ Борисъ", макаръ че спорѣдъ обясненията на г. Врачанския окржженъ управитель въ писмото му отъ 17-й юлий т. г. подъ № 5456 училището „Князъ Борисъ" е било по-неудобно да служи за избирателно мѣсто. Съ телеграма № 1710 отъ 8-й априлий 1899 г. е заповѣдалъ да се прѣмѣсти втората Сливенска избирателна секция отъ Клуцохорското централно училище въ Курученското дѣвическо училище, което прѣмѣстване, споредъ обясненията на Сливенския окржженъ управитель, дадени съ писмото му № 5484 отъ 9 юлий т. г., е станало съ цѣль да се попрѣчи на опозицията въ изборитѣ.

Измѣнение на гласоподавателнитѣ центрове е станало и при допълнителнитѣ избори. За тѣзи избори е ставало ново разпрѣдѣление на секциитѣ и слѣдъ туй ново разпрѣдѣлание г. Радославовъ пакъ е измѣнилъ нѣкои отъ тѣхъ. По тия нови измѣнения Кюстендилския окржженъ управитель, като дава свѣдѣния съ писмото си подъ № 4.182 отъ 21-й юлий т. г., обяснява, че новото мѣстене избирателнитѣ центрове е направено по съображения, избирателнитѣ секции да се поставятъ въ такива села, въ които правителството е имало повече приятели—съмишленици... Не е излишно да се обърне внимание на това, че г. Радославовитѣ заповѣди за тия нарушения на закона не се съпровождатъ съ никакви обяснения и мотиви. И ако е нужно да се дири обяснения за това, то се намѣрва въ по-нататъшнитѣ събития по изборитѣ.

Безспорно е, че измѣнението, което г. Радославовъ е направилъ на гласоподавателнитѣ центрове, е противозаконно, както за това главний секретарь счелъ за своя

длъжность да го прѣдупрѣди. Но още по-безспорно е, че заинтересувани партизани, които сж желаяли да станатъ тѣзи измѣнения за улѣснение плановетѣ имъ по изборитѣ, като сж сполучвали да ги исходатайствуватъ, давали сж на полицейскитѣ власти да разбержтъ, че тѣ могжтъ да правятъ всѣкакви произволи и беззакония и че министерството ги слуша и удовлетворява за най-беззаконнитѣ нѣща. Тѣзи случаи сж послужили да накаратъ полицейскитѣ власти да се подчиняватъ на исканията на партизанитѣ; да имъ подпомагатъ въ всичко и не само да даватъ възможность и свобода на шайки да върлуватъ по изборитѣ, но още и да имъ ставатъ съучастници. Съ туй се обясняватъ насилията и произволитѣ, които сж станали по изборитѣ въ гр. Т.-Сейменъ на 25 априлий 1899 г. Съ туй се обясняватъ така сжщо и насилията и произволитѣ на полицията, извършени и по врѣме на допълнителния изборъ въ сжщата околия на 19 септемврий с. г., които произволи и насилия сж обрисувани въ цѣлъ редъ телеграфически оплаквания, помѣстени въ вѣстницитѣ прѣди горната дата. Характерно е още това, че г. Радославовъ, слѣдъ като стжпкалъ закона съ цѣль да помогне на партизанитѣ си и като, вопрѣки беззаконията и насилията, негова кандидатъ пропадналъ въ Т.-Сейменъ, той е поискалъ да бжде касиранъ тоя изборъ и, за да сполучи въ това, осмѣлилъ се прѣдъ Народното Събрание да прѣиначава фактитѣ и да казва, *че въ измѣнението на гласоподавателнитѣ центрове министерството не е имало никаква намѣса.*

Подобни на горнитѣ сж закононарушенията, които се съдържатъ въ заповѣдитѣ и разпорѣжданията направени съ слѣдующитѣ телеграми:

Телеграма

Подадена въ София на 14 юли 1899 г., 10 ч. и 20 м.

Севлиево.

Окржжному Управителю.

На № 2789. Ако не сте издали приказъ за касирането избора отъ 9 май т. г. за членове на Враниловския общински съвѣтъ, утвърдѣте го. № 3139.

Министъръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 28 августъ 1899 г., 12 ч. и 5 м. в.

Бърза.

Бѣлоградчикъ и въ слѣда Г-ну Министру Радославову.

Прѣди да изпълня заповѣдьта Ви, счетохъ за нуждно да Ви доложа, че комбинацията на Видинския окр. управитель, противорѣчи на закона. Илия Геновъ може да бжде окржженъ съвѣтникъ, защото въ деня на изборитѣ на 1 того, той не е билъ чиновникъ. Управительтъ неправилно тълкува чл. 126 отъ Избирателния законъ, че Геновъ е трѣбвало да си даде оставката отъ касиерството, съгласно чл. 45 отъ сжщия законъ. Това се изисква само отъ избираемитѣ за народни прѣдставители. Неправилно е и изключването на Иоцо Стефановъ, Кр. Ковачовъ, Илия Бозовъ и Ив. Ивановъ, които идатъ слѣдъ неимѣющитѣ занятие и имотъ. Тѣ могжтъ да бждатъ изключени, но съгласно чл. чл. 20 и 21-й отъ Закона за окржжнитѣ съвѣти. № 4.379,

За главенъ секретарь: Гешовъ.

Първата отъ тия телеграми показва, че утвърдяването или касирането на изборитѣ е ставало отъ г. Радославовъ съвсѣмъ произволно. Понеже заповѣдьта се отнася за Враниловския общински изборъ, явно е, че сѫдбата на тоя изборъ се е състояла просто въ една случайность: ако би че Окрѫжниятъ управитель е билъ издалъ приказа си за касирането му прѣди да получи заповѣдьта на г. Радославовъ, то тоя изборъ се счита неправиленъ и избирателитѣ ще правятъ другъ; ако ли приказа на окрѫжния управитель не е билъ издаденъ до получването на заповѣдьта, тогазъ избора ще се счита правиленъ и ще се утвърди.

Втората телеграмма пъкъ показва какъ г. Радославовъ е заповѣдвалъ да се тъпчатъ законитѣ, за да се извадятъ отъ списъка когато е трѣбвало едни отъ избранитѣ лица, които нему или на партизанитѣ му сѫ биле неугодни и да се замѣстюватъ съ други.

И тукъ трѣбва да се подчертае факта, че секретарьтъ му прави предупреждение за противозаконието, но той пакъ продължава да тъпче най-съзнателно закона.

Не сѫ безъ значение и онази редица телеграфически заповѣди и записки отъ г. Радославовъ до окрѫжнитѣ управители и околийски началници, съ които той налага, извѣстни свои партизани за кндидати по изборитѣ. Въ тия заповѣди има такива съ които той заповѣдва на окрѫжнитѣ управители и околийски началници да се мѣсятъ въ изборнитѣ права на гражданитѣ и тая намѣса да бѫде отъ такова естество, щото да упражнятъ неговото влияние и своята власть да се избержтъ лицата, които той посочва и желае.

Тия заповѣди на г. Радославова трѣбва да се считатъ семето, отъ което поникнаха и се развиха по-нататъшнитѣ произволи, насилия и противозакония по изборитѣ. Тѣ сѫ явно развращение на административнитѣ и полицейски чиновници. Тѣ сѫ насърдчението на разни партизани да могѫтъ да считатъ себе си по-горѣ отъ другитѣ граждани; да стоятъ вънъ отъ законитѣ безъ да иматъ страхъ отъ властитѣ и да вършатъ всевъзможни произволи и насилия по изборитѣ.

Комисията намѣри за достаточно да помѣсти въ доклада си отъ тоя рѣдъ документи само слѣдующитѣ:

Записка.

Трѣвна.

Околийскому Началнику.

Викайте Попова и Бонева, на които ще съобщите да не си прѣчатъ, особено както е вече опредѣлено, че кандидата на Либералната партия на Трѣвненската околия е Никола Боневъ.

Министръ: Радославовъ.

(Трѣвненско околийско управление дѣло № . . . за 1899 г. стр. 281.)

Телеграма

Подадена въ София на 7 августъ 1899 год., 8 ч. и 10 м. в.

Хасково.

Окрѫжному Управителю.

На № 4146. Гледайте да упѫтите да не раздѣлятъ гласоветѣ. Кажете, че това е по мое желание. № 4041

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 31 юлий 1899 год., 5 ч. и 10 м. в.

Кюстендилъ.
Окрѫжному Управителю.

Ако взема отговорность за резултата, нека околийскиятъ началникъ остане въ оная секция, гдѣто ще бѫде полезенъ; той е прѣмѣстенъ за Видинъ. Околийски началникъ е назначенъ П. Доневъ. № 3958.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 8 октомврий 1899 год., 11 ч. 10 м. с.

Записка

Бургазъ.
Окрѫжному Управителю, Костову.

Съвѣтвайте Анхиалскитѣ избранници да дадатъ гласове за Кукунидисъ.

Министръ: Радославовъ.

Записка

Подадена въ София на 22 януарий 1900 год., 4 ч. 55 м. в.

Ст.-Загора.
Окрѫжному Управителю.

Съобщете на приятелитѣ, че удобрѣвамъ напълно кандидатитѣ: Начовъ, дѣдо Желѣзко Теневъ отъ с. Воздуванджии и Пеню Наневъ отъ с. Арнаутито.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 12 януарий 1900 год., 4 ч. в.

Кула.
Околийски Началникъ.

Споредъ мѣне нека се постави кандидатурата за прѣдставитель на Ковачовъ, отколкото Пековъ.

Министръ: Радославовъ.

Записка

Подадена въ София на 1 февруарий 1900 год., 8. ч. и 30 м. в.

Ст.-Загора.

Окрѫжному Управителю.

Понеже Пеню Наневъ ималъ нужда отъ служба, може да му се даде. Не е ли своеврѣменно още да се положи вмѣсто него кандидата Досю Вълевъ? Да се съобщи и пита кмета Начовъ.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена отъ Пловдивъ за Брѣзово. Бърза.

Околийскому Началнику.

Научихъ се, че ставало измѣнение въ листата на *правителственнитѣ* кандидати, като се замѣнявалъ Тодоръ Христовъ съ Коларовъ. *Строго запрѣтявамъ всѣко измѣнение.* № 8.611.

Управитель: Димитровъ.

Телеграма.

Станимака. Много бърза.

Околийский началникъ.

Запрѣтявамъ изхвърляние отъ листата извѣстното Ви лице. Дайте ми обяснения. № 8025.

Управитель: Димитровъ.

(Пловдивско окрѫжно управление Д. № 64/1899 год. Конфиденциалната прѣписка. Стр. 100).

Окрѫжна отъ 17 априлий 1899 г. До Околийскитѣ Началници: Балчишки, Провадийски и Добришки.

Прѣдлагамъ Ви да се явите лично въ Варна, въ канцеларията на Окрѫжното Управление на 19-й того, за да получите нѣкои важни и необходими наставления по административно-полицейската Ви длъжность. № 4160.

Окрѫженъ Управитель: Пѣевъ.

Телеграма

Подадена въ Ловечъ на 21 априлий 1899 год. Бърза.

София.

Министру Радославову.

Населението отъ общината Вѣлъ-Осмъ, Троянска околия нѣма пасбище, за което пратили молба въ Министерството на Земледѣлието да му разрѣши по чл. 23-й,

алинея втора да си пуща добитъка на паша въ държавнитѣ гори, съ които граничи. Тази тѣхна молба непремѣнно *сега трѣбва да се удовлетвори телеграфически.* Настойте моля прѣдъ Министра Начовичъ да распореди и удовлетвори молбата. Очаквамъ телеграфически отговора на министерството.

Управитель: Кожухаровъ.

Забѣлѣжка. Отъ направената справка въ Министерството на Търговията и Земледѣлието се указва, че съ телеграфическа заповѣдь № 1950 отъ 24 априлий 1899 г. се удовлетворило горното ходатайство на окрѫжния управитель. (Изборитѣ за народни прѣдставители бѣха на 25 априлий с. г.)

Първата телеграфическа записка отъ горнитѣ заповѣдва на Трѣвненския околийски началникъ да се намѣси въ партийната борба на двама кандидати и да каже на едина да се оттѣгли и, разбира се, да му внуши че поддрѫжката на властьта ще бѫде за въ полза на другия, тъй като министрътъ съобщава, че той е кандидата на „Либералната партия". Друго значение не може да има тая телеграфическа записка, защото ако цѣльта на г. Радославовъ бѣше само да се каже на единъ кандидатъ да се не мѣси на другъ, той трѣбваше частно да му телеграфира или же да распорѣди да стане това чрѣзъ бюрата на партията, а той прави това чрѣзъ окол. началникъ, като гони по тоя начинъ двѣ цѣли: едната е, както се каза, да даде на единa кандидатъ да разбере, че противника му ще се поддържа отъ властьта и затова да се не излага на борба съ него; а другата е да посочи на окол. началникъ правителствения кандидатъ. Тая записка сигорно е съобщена отъ околийския началникъ на двамата кандидати и, по всѣка вѣроятность, тя е послѣдвала по искането на единa отъ тѣхъ. Подиръ туй всѣкой може да си прѣдстави какви ще сѫ по врѣме на избора отношенията между околийския началникъ и прѣпорѫчаний отъ министра кандидатъ и какво ще бѫде положението на тоя кандидатъ и какво на другитѣ. Слѣдъ такава една телеграфическа записка остава да имате за окол. началникъ единъ фанатизиранъ партизанинъ или слабохарактеренъ човѣкъ или же единъ кандидатъ способенъ за насилия и произволи и вий ще имате потѫпкано избирателното право на гражданитѣ, което потѫпкване нѣма да се дължи толкозъ на физическитѣ дѣйци, отколкото на интелектуалния съучастникъ — въ случая авторътъ на горната телеграфическа записка.

Втората телеграма е почти отъ сѫщото естество и може да принесе сѫщитѣ резултати. Съ нея се заповѣдва на Хасковския окр. управитель *да упѫти партизанитѣ на Либералната партия да не раздѣлятъ гласоветѣ.* Вижда се че и тамъ е имало борба между избирателитѣ за различни кандидати и Министра заповѣдва на Окрѫжния управитель да упражни влиянието на властьта си, за да принуди еднитѣ да се оттѣглятъ или же да накара избирателитѣ, които сѫ за други кандидати, да не даватъ гласа си за тѣхъ. Важно е още това, че г. Радославовъ въ сѫщата телеграма съобщава на окрѫжния управителъ и му зарѫчва да каже на другитѣ, че туй което ще предприеме да върше, *прави го по негово г. (Радославово) желание.* Малко нѣщо трѣбва да се разсѫди, за да се разбере, че такава заповѣдь, дадена по врѣме на изборитѣ, може да послужи като искра да подпали страститѣ. Когато единъ окрѫженъ управитель отиде да каже на разни кандидати и избиратели, че той е натоваренъ отъ министра да имъ каже, щѫтъ не щѫтъ, да приематъ и гласуватъ за едикого, отъ такава постѫпка на окрѫжния управитель ония, които би се радвали повече на неговитѣ симпатии, взематъ куража за предприемание всѣкакви мѣрки противъ другитѣ. Аколи и тѣхнитѣ противници се покажатъ упорити и не искатъ да отстѫпятъ, скандалитѣ сѫ неминуеми; властьта не ще смѣе да обуздава буйствующитѣ приятели на министра и по-нататъкъ послѣдствията се вече разбиратъ.

Третята телеграма е явно подстрѣкателство на административнитѣ власти да се мѣсятъ въ изборитѣ съ цѣль да помагатъ на една партия въ ущърбъ на друга; т. е. да способствуватъ да се измѣни правилния резултатъ отъ изборитѣ. Въ тая телеграма г. Радославовъ явява на Кюстендилския окръженъ управитель, че е прѣмѣстилъ единъ отъ подвѣдомственнитѣ му околийски началници. Но сѫщеврѣменно му обажда, че тозиоколийски началникъ *ако вземе отговорность за резултата на избора нека остане въ оная секция, гдѣто ще бѫде полезенъ.* Многото работа не позволяваше на комисията да прави по-нататъшни издирвания по открититѣ факти, та тя нѣмаше врѣмето да провѣри кой е билъ тоя околийски началникъ; взелъ ли е отговорность за резултата въ избора и останалъ ли е въ оная секция, „гдѣто ще бѫде полезенъ". Но самото съдържание на телеграмата е достатъчно да докаже какъ г. Радославовъ е подстрѣкавалъ своитѣ подвѣдомствени чиновници да се мѣсятъ по изборитѣ. Коментарии по тая телеграма могатъ да се правятъ много, но за сега сѫ излишни. Ако отиде работата до слѣдственна комисия да направи издирвания по-подробни, тогазъ ще се обясни по-основателно намѣрението на автора на тая телеграма и на послѣдствията отъ нея.

Четвъртата телеграма съдържа формална агитация въ изборитѣ отъ най-високото мѣсто. Единъ министръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла съ телеграфическа записка заповѣдва на подвѣдомственния си окръженъ управитель *да съвѣтва Анхиолскитѣ избранници да дадѫтъ гласоветѣ си за нѣкой си Кукунидисъ.* И по тая телеграма подробни издирвания не се правиха, за да се узнае кой е тоя Кукунидисъ и за какви избори се отнася: да ли е за прѣдставителски, общински или окръжни. Но за каквито и да бѫде избори, фактътъ си остава съ сѫщото значение, т. е. *че министрътъ се мѣси въ изборното право на гражданитѣ съ цѣль да упражни авторитета и влиянието на властьта си,* за *да добива резултати каквито той желае и че за тая цѣль си служи съ подвѣдомственнитѣ си чиновници.*

Петата, шестата и седмата телеграми комисията ги отбра между многото отъ подобно естество и ги помѣсти въ доклада, за да се констатира че г. Радославовъ не само, че е налагалъ официални кандидати за народни прѣдставители, но за тая цѣль си е служилъ съ положението си на министръ да експлоатира безплатно телеграфътъ и да прави окръжнитѣ управители и околийски началници да ставатъ отъ държавни чиновници агенти на неговата лична воля.

Осмата, деветата и десетата телеграми доказватъ не само че е имало правителствении кандидати, но че администрацията е била обязана да не позволява измѣнението имъ безъ позволение отъ г. Радославовъ. Освѣнъ това, чѣзи телеграми доказватъ, че е имало други още заповѣди и наставления дадени съ записки, които не се намѣрватъ въ дѣлата, па има и устни заповѣди и наставления, които сѫ най-важнитѣ за установявание отгдѣ сѫ дошле наставленията за насилията и произволитѣ. Мѣстото му е тукъ да отбѣлѣжимъ, че много записки давани телеграфически отъ г. г. бившитѣ министри, сѫ биле вземани обратно отъ тѣхъ и не е останало копие въ телеграфната станция. А пъкъ въ Руссе и Варна сѫ си служили по телефона съ устни заповѣди;

Единадесетата телеграма и бѣлѣжката подъ нея доказватъ, че г. Радославовъ, за да успѣе да спечели гласоветѣ на нѣкои селяни въ изборитѣ, се е застѫпвалъ да ходатайствува и е исходатайствувалъ съ положението си на министръ да имъ се даватъ извѣстни облаги отъ държавнитѣ имоти.

Комисията намѣри че сѫ отъ доста важно значение още телеграфическитѣ заповѣди, които г. Радославовъ е издавалъ като слѣдующитѣ:

Шифрована телеграма

от 24 юлий 1899 г.

До всички Окрѫжни Управители.

Явете имената на опрѣдѣленитѣ кандидати за окрѫжни съвѣтници въ окрѫга Ви. № 3848.

Министръ: Радославовъ.

Шифрована телеграма

отъ 5 Августъ 1899 г.

Бургасъ, Варна, Видинъ, Вратца, Кюстендилъ, Ловечъ, Ломъ, Пловдивъ, Разградъ, Руссе, Свищовъ, Севлиево, Сливенъ, Пазарджикъ, Трънъ, Търново, Хасково, Шуменъ Окрѫжний Управитель.

Явете имената на опрѣдѣленитѣ кандидати за общински съвѣтници отъ ония градове, гдѣто на 8 того ще станатъ избори. № 4013.

Министръ: Радославовъ.

Шифрована записка.

До окрѫжнитѣ управители въ Плѣвенъ, Ловечъ, Севлиево, Вратца, Кюстендилъ Пловдивъ, Хасково, Сливенъ, Стара-Загора, Бургазъ, Видинъ и пр.

Вземѣте мѣрки за успѣшния резултатъ въ селскитѣ избори. Свѣдения лично до Васъ и лично до началницитѣ.

Министръ: Радославовъ.

(Вземена отъ дѣло № 69, стр. 166/1900 г. на Ловчанското окр. управление.)

Съдържанието на първитѣ двѣ *шифровани* телеграми има за цѣль да внуши на окрѫжнитѣ управители и околийскитѣ началници да разбератъ, че г. Министъръ Радославовъ иска да знае кои сѫ кандидатитѣ на правителствената партия, за да провѣри слѣдъ изборитѣ дали тѣ сѫ избрани или не, и кои да се утвърдятъ кои не. Самиятъ фактъ, дѣто тѣзи телеграми се даватъ шифровани, дава да се разбере, че интереса, който се гони съ тѣхъ, не е общъ, а е ограниченъ и секретенъ. Най-простия окрѫженъ управитель и околийски началникъ не можеше да не разбере, че той трѣбва да вземе мѣрки, щото лицата, които се дадѫтъ като кандидати на „Либералната“ партия и които ще знае г. министра, да излѣзатъ избрани отъ урнитѣ.

Третята пъкъ *шифрована записка* е перлътъ на деморализаторскитѣ мѣрки, които г. Радославовъ е взималъ прѣзъ врѣме на своето министерствувание. Споредъ организацията, която има управлението на Княжеството ни, общинскитѣ съвѣти сѫ най-близки до населението и най-многобройнитѣ обществени органи. Тѣзи съвѣти сѫ подъ непосрѣдствения надзоръ на околийскитѣ началници. Тия послѣднитѣ могѫтъ да упражняватъ надъ тѣхъ влияние. Една партия, която успѣе да вземе въ рѫцѣтѣ си всичкитѣ общински съвѣти, като има свои фанатизирани партизани окрѫжни управители и околийски началници и като позволява и упражнява насилия по изборитѣ, тая партия ще продължава да се гордѣе съ тържество при всичкитѣ по-нататъшни избори, за които и да било учреждения.

Вѣроятно тъй е схващалъ значението на селскитѣ общински избори г. Радославовъ и затова е издалъ горнята шифрована записка до всичкитѣ окржжни управители и имъ заповѣдва *да вземать мѣрки за успѣшния резултатъ въ селскитѣ избори*. Заповѣдва се *да се вземать мѣрки*, безъ наистина да се опрѣдѣля какви мѣрки, но по-нататъшното съдържание дава да се разбере какви трѣбва да сж тия мѣрки. По нататъкъ заповѣдьта казва, че мѣркитѣ трѣбва да се вземать *за успѣшния резултатъ въ селскитѣ избори*. А какъ трѣбва да разбиратъ окржжнитѣ управители думитѣ *успѣшния резултатъ*—това за тогавашнитѣ окржжни управители и околийски началници е било нѣщо много понятно: тѣ сж го разбирали, *че трѣбва да вземать мѣрки, щото резултатитѣ отъ селскитѣ избори да сж за въ полза на „Либералната партия“*. Съ такова желание и разбиране е издалъ заповѣдьта и г. Радославовъ. Друго яче неможе да бжде, защото, ако е искалъ да прѣпоржча-на окржжнитѣ управители нѣкои особени свободолюбиви мѣрки, които трѣбва да вземать повече отъ ония, за които законитѣ ги задължаватъ, той щѣше сигорно да посочи тия мѣрки и щѣше да направи туй въ едно окржжно съ обстоятелственни наставления; а тукъ виждаме, че той дава заповѣдь телеграфически отъ два рѣда и тая заповѣдь не е въ формата на окржжна телеграма съ нумеръ, а е *записка шифрована безъ номеръ*. Сжщеврѣменно виждаме, че свѣденията по тая записка се отнасятъ *лично* до окржжнитѣ управители и околийскитѣ началници. Отъ казаното дотукъ смѣло може да се заключи, че думитѣ *вземьте мѣрки за успѣтния резултатъ въ селскитѣ избори*, отправени отъ г. Радославовъ, до подвѣдомственитѣ му окржжни управители и околийски началници по горний начинъ, съдържатъ въ себе си заповѣдь да се заематъ тия чиновници съ силата на властьта, която имъ е дадена, да искаратъ отъ урнитѣ общински съвѣтници отъ хората на „Либералнатата партия“. Тази заповѣдь прѣдсказва, съ нея се обясняватъ всичкитѣ противозакония, насилия и произволи, които сж станали и които могатъ да станатъ съ съдѣйствието, насърдчението и покровителството на властьта. Съ по-малко думи казано: *Тази заповѣдь на г. Радославовъ е достатъчна де се кжже, че той е желаялъ да се потжпчатъ изобщо свободитѣ на избирателитѣ въ България, само и само да спечели изборитѣ партията му. Съ нея той не само позволява на подвѣдомственнитѣ си административни власти, но имъ заповѣдва, ако намѣрятъ за нужно, да нарушатъ цѣлия Избирателенъ законъ, да хитруватъ, агитиратъ, заплашватъ, влияжтъ, насилватъ и пр., но селско-общинскитѣ избори да излѣзатъ въ полза на „Либералната партия“*.

Въ категорията на фактитѣ за обвинението на г. г. бившитѣ министри *въ потъпкване избирателнитѣ права на Българскитѣ граждани* за умѣстно се намѣри да се помѣстятъ още распоредбитѣ за растурванията на окржжнитѣ съвѣти, а така сжщо и на градскитѣ и общински съвѣти.

Колкото се отнася до окржжнитѣ съвѣти, извѣстно е, че тѣхния мандатъ се отне по законодателенъ рѣдъ съ *„Закона за измѣнение Закона за окржжнитѣ съвѣти“*, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“ брой 140 отъ 3 юлий 1899 г. Министрътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла се е въсползувалъ отъ § 15 на казанний законъ за да растури окржжнитѣ съвѣти, който § има слѣдующето съдържание: *„чл. 117 се измѣнява така: Слѣдъ като влѣзе въ сила настоящий законъ ще станатъ всѣобщи избори за Окржжнитѣ Съвѣти въ прѣдвидений отъ избирателний законъ (чл. 121) день, за да замѣнятъ сегатнитѣ и приложатъ въ дѣйствие новитѣ нарѣдби за Окр. Съвѣти. Мандатътъ на тия съвѣти ще трае три години.“* Ясниятъ смисълъ на исключителнитѣ распореждания, които съдържа тоя членъ, е такъвъ, че старитѣ съвѣти ще

прѣстанатъ да дѣйствуватъ тогазъ, когато станатъ изборитѣ на новитѣ съвѣти, *които ще замѣнятъ старитѣ и приложатъ въ дѣйствие новитѣ нарѣдби.* Обаче г. Радославовъ е изнасилилъ тоя смисълъ на закона, растурилъ е всичкитѣ окрѫжни съвѣти прѣди произвеждание изборитѣ.

Отъ доклада на г. Радославовъ по указа № 321, съ който сѫ растурени всичкитѣ окр. съвѣти и отъ окрѫжното му № 3390, отъ 30-й юний 1899 г., до окрѫжнитѣ управители се вижда, че той за туй растуряне на съвѣтитѣ се крие задъ измѣнението на чл. 117 отъ Закона за окр. съвѣти; обаче закона говори съвсѣмъ друго: чл. 117 казва, че старитѣ състави на окр. съвѣти ще дѣйствуватъ до като се произведѫтъ нови избори и новоизбранитѣ състави ще ги замѣстятъ, за да приложатъ въ дѣйствие новитѣ нарѣдби за окр. съвѣти.

Съ растурянето по този начинъ на окрѫжнитѣ съвѣти г. Радославовъ е нарушилъ чл. 24 отъ Закона за окр. съвѣти, който прѣдвижда при какви случаи може да става туй растуряне. Освѣнъ това г. Радославовъ е нарушилъ втората алинея на казанния членъ, като е назначилъ за врѣменни комисии лица не ония, които сѫ посочени въ сѫщия членъ, а които му сѫ посочени отъ окрѫжнитѣ управители по негова заповѣдь. Въ конфиденциалнитѣ прѣписки на окрѫжнитѣ управители има цѣлъ рѣдъ шифровани телеграми, съ които г. Радославовъ имъ съобщава кога ще растурва окр. съвѣти и изисква отъ тѣхъ да приготвятъ и му покажатъ лица за врѣменни комисия.

А за растурването на градскитѣ и селски общински съвѣти, намѣсто да се изброява кои и колко сѫ растурени, по-добрѣ е да се каже, *че всичкитѣ сѫ растурени.* Даже нѣщо повече: нѣколко отъ тѣхъ сѫ растурвани отъ г. Радославовъ по два — три пѫти. Въ тази грамада растурени съвѣти има такива, които сѫ растурени при спазване редътъ и условията на закона. Но има много и много, които сѫ растурени противозаконно. Изброението на тия случаи единъ по единъ би направило доклада ни отрупанъ съ еднообразни факти; затова счетохме за достатъчно да помѣстимъ само два — три документа, които доста добрѣ охарактеризирватъ дѣйствията на г. Радославова по растурването на въпроснитѣ съвѣти.

Ето тия документи:

Телеграма

Подадена въ София на 31 мартъ 1899 г. 5 ч. 30 м. в.

Нова-Загора.

Министру Радославову.

Пловдивский Окр. Управитель, по поводъ една Ваша телеграма отъ Сливенъ, съобщава, че по въпроса за *растурянето Пловдивский Градски Съвѣтъ* той намира основателни мотивитѣ на *Постоянната Комисия за отказването.* Ако ли Министерството намира тия мотиви за неоснователни и *растури съвѣта, прѣпорѫчва за комисия Дагорова, Чалъкова и Аргиръ Балджиевъ.* Чакамъ Вашитѣ заповѣди. Тая заранъ г-да Министритѣ Пешевъ и Иванчовъ заминаха къмъ Кюстендилско и Трънско. № 1594.

Главенъ секретарь: Василевъ.

Забѣлѣжка. Написанитѣ въ курсивъ думи сѫ шифровани.

Понеже слѣдъ горнята телеграма Пловдивский Градски Съвѣтъ е билъ растуренъ, съ указъ № 176 отъ 12 априлий 1899 г., то остава на лице факта, че растурянето му е станало не само въ отсѫтствие мотивирано постановление отъ Окрѫжната Постоянна Комисия, както изисква чл. 34 отъ Закона за градскитѣ общини, но

напротивъ, растурянето е станало въпрѣки мотивираното постановление отъ Окрѫжната постоянна комисия, че нѣма основание и причини за растуряне, съ което постановление е билъ съгласенъ и доклада на окрѫжния управитель. Поставена прѣдъ закона тая постѫпка на г. Радославовъ се явява противна на чл. 34 отъ Закона за градскитѣ общини и чл. 92 буква *ч* отъ Закона за окрѫжнитѣ съвѣти, комбиниранъ съ чл. 82 отъ сѫщий законъ.

Телеграма

Подадена въ Пловдивъ на 31 юлий 1899 год.

София.

Министру Вѫтрѣшнитѣ Работи.

Дайте ми прѣдварително разрѣшение за интерниране на лица намѣряющи да правятъ скандали по изборътъ. № 8.612.

Управитель: Димитровъ.

Телеграма

Подадена въ София на 31 юлий 1899 г.

Пловдивъ.

Окрѫжний Управитель.

Бърза.

На № 8612. Щомъ е належаще, съгласенъ съмъ.

Министръ: Радославовъ.

Горнитѣ двѣ телеграми доказватъ, че г. Радославовъ, слѣдъ като противозаконно е растурвалъ градско общински и окр. съвѣти, желанието му е било да направи всичко съ силата на властьта да даде тия обществении учреждения въ рѫцѣтѣ на своитѣ партизани. Затова той, по врѣме на изборитѣ, не се е спиралъ прѣдъ никакви срѣдства въ ограничение и изнасилвание свободата на Българскитѣ граждани. Явно е, че чл. 27 отъ Закона за полицията, който дава право на Министра на Вѫтрѣшнитѣ Работи *да въдворява въ мѣстожителство бездѣлницитѣ*, се взема за основание да се ограничава и изнасилва най-свещеното право на човѣка — свободата. Радославовъ вижда отъ телеграмата на окрѫжния управитель, че той срѣщу изборитѣ иска да интернира не „*чужденци и бездѣлници*", а „*намѣряющи*" да правятъ скандали, т. е. такива, за които негови партизани ще кажатъ на управителя, *че ще правятъ скандали* и за такива въображаеми скандалджии той дава безусловно право и власть на управителя да ги интернирва.

Шифрована записка

Подадена въ Бургазъ на 11 априлий 1899 г.

София.

Министру Вѫтрѣшнитѣ Дѣла.

Необходимо е разтурянето общинитѣ въ Бургазъ, Айтосъ и Карнобатъ.

Управитель: Ив. М. Костовъ.

Шифрована телеграма

Подадена въ София.

Бургазъ.

Окръжному управителю.

На № 2768. Врѣменнитѣ комисии назначете Вий.

Министръ: Радославовъ.

Понеже градскитѣ и селски общински съвѣти, както на другадѣ, тъй и въ Бургазкото окръжие сѫ растурени, то горнитѣ двѣ телеграми илюстриратъ както основанията и начина, по който е ставало туй разтурвание, а така сѫщо и назначението на врѣменнитѣ комисии, които управляватъ общинитѣ до новитѣ избори.

Отъ съдържанието на тѣзи телеграми се вижда, че правата на Окръжнитѣ постоянни комисии, предвидени въ чл. 34 на Закона за градскитѣ общини, чл. 23 на Закона за селскитѣ общини и чл. 92 буква *ч*) на Закона за окръжнитѣ съвѣти *да се произнасятъ съ мотивирано постановление да ли има основание за разтурването на градскитѣ и общински съвѣти*, сѫ отнети отъ г. Радославовъ и сѫ замѣнени съ много значющия мотивъ на окръжния управитель, който мотивъ, както се вижда отъ първата телеграмма, се изразява съ една дума, а именно че е *необходимо* разтурянето на общинитѣ. Съ втората телеграма се доказва, че г. Радославовъ отнема правата на Окръжната постоянна комисия да опрѣдѣля лицата, които се назначаватъ врѣменни комисии за управлявание общинитѣ до новитѣ избори и дава тия права на окръжнитѣ управители.

Изброенитѣ и цитиранитѣ дотукъ документи, исходящи лично отъ г. Радославовъ, разглѣдани изобщо, изваждатъ на яве, *че той съзнателно и умишленно съ противозаконни и принудителни мѣрки е потъпквалъ и отнималъ избирателнитѣ права на Българскитѣ граждани, които имъ права сѫ гарантирани отъ Конституцията и дѣйствующий избирателенъ законъ.*

Прѣстѫпниятъ характеръ на тази дѣйность на г. Радославова става по-утекчителенъ, като се спомни при какви обѣщания и прокламирани намѣрения прѣдъ народа, той е поелъ и управлявалъ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Дѣла. Въ програмата, която той като министъръ е подписалъ и която се публикува въ „Държавенъ Вѣстникъ" и се обяви на народа, че ще се управлява по изложенитѣ въ нея принципи и начала, въ чл. 1-й е казано *че относително изборитѣ за общинскитѣ и окръжнитѣ съвѣти и за Народното Събрание, правителството обѣщава да усигори на избирателитѣ прѣдоставената имъ отъ закона свобода.* По-послѣ, слѣдъ като г. Радославовъ управлява Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Дѣла и подъ неговъ надзоръ и отговорность се произведоха изборитѣ, явява се въ Народното Събрание да дава обеснение за реда и свободата, при които сѫ се произвели тѣзи избори. Обесненията му сѫ дадени при приемане отговора на Тронното Слово и разискване вѫтрѣшната политика на правителството. Въ стенографическитѣ дневници на X Обикновенно Народно Събрание, книга I, стр. 299—307, е помѣстена неговата рѣчь. Въ тази си рѣчъ той, като се докосвува до съдържанието на извѣстната мотивирана оставка на прѣдшествующи министъръ-прѣдсѣдатель Грековъ, казва: *„А за туй пъкъ моя обязанность е да заявя най-тържествено прѣдъ Българския народъ, че по управлението на страната върху ми нѣма никаква виновность".* По нататъкъ въ рѣчьта си като говори по сѫщата тема, възмущава се дѣто го обвинявали безъ данни и пакъ казва: *„И ако азъ съмъ виновенъ, самъ прѣдъ Васъ ще излѣза и ще кажа: съгрѣшихъ, ето Конституцията, дайте ме подъ сѫдъ".* Слѣдъ туй, като

говори по изборитѣ, продължава: *„Обвиняватъ ме, че съмъ поставялъ официални кандидатури. Това не е вѣрно“*. А като дохожда да отговаря на обвинението, че си е служилъ съ особна система по изборитѣ, натъртено забѣлѣзва: *„Никаква система за ограничение избирателнитѣ права на гражданитѣ нѣмаме и не можемъ да имаме. Това не влиза въ нашата програма . . . Всички разпорѣждания и резолюции по изборитѣ отъ менѣ сж писани. Тая прѣписка ще остане въ министерството и тогава когато дойде другъ подиръ менѣ, нека вземе прѣписката и нека ме сжди ако има нѣщо противъ закона“*. Въ по-прѣдния отъ горния пасажъ г. Радославовъ, като заявява най-тържествено отъ министерското мѣсто, че изборитѣ били свободни, продължава: *„Малкитѣ нередовности сж станали по мѣстни причини и вини, а не по желанието на Министерството“*. Найнакрая на рѣчьта си г. Радославовъ настоява да се приеме първия пасажъ отъ отговора на Тронното Слово, като навежда слѣдующия мотивъ: *„ . . . съ него се признава, че ний докато държимъ управлението, съ законни срѣдства ще работимъ, въ кржга на законитѣ ще дѣйствуваме . . .“* Ще бжде може би една празнота въ тая страница на доклада, ако не цитираме нѣщо и отъ оня пасажъ отъ рѣчьта на г. Радославова, въ който отговаря на бѣлѣжката на г. Каравелова, че извратявалъ неговитѣ думи. Въ тоя пасажъ г. Радославовъ между другото казва: *„При всичко че Вий нѐ признавате, че днешното министерство ще подобри положението, дѣлата му ще Ви посрамятъ, ако чувствувате що е срамъ . . .“*

Наведенитѣ по-горѣ цитати каратъ читателя да възприеме впечатление, че лицето, което говори тия нѣща, е дотолкозъ въодушевено съ свободолюбиви и демократически идеи, толкозъ много радѣе за самоуправлението, свободитѣ и конституционнитѣ права на гражданитѣ, щото не може да се допусне сѣнка отъ вѣроятность въ обвиненията, които опозиционнитѣ народни прѣдставители сж прѣписвали въ Народното Събрание нему и на подвѣдомственнитѣ му административни и полицейски власти. Сигурно такова е било впечатлението на мнозинството отъ прѣдставителитѣ на тогавашното болшинство въ Народното Събрание, които, като негови приятели, имали голѣма наклонность да вѣрватъ въ искренностьта и вѣрностьта на думитѣ му и за това сж посрѣщнали рѣчьта му най-удобрително и бурно сж я аплодирали.

Но сега, когато имаме на лице факти като тия, които вече видѣхме и когато направимъ едно съпоставление на думитѣ и дѣлата на г. Радославовъ, тогазь ефектътъ отъ горѣцитиранитѣ негови думи се явява вече съвсѣмъ другъ.

Като се прочете телеграфическата записка до всичкитѣ окржжни управители *„да взематъ мѣрки за успѣшния резултатъ въ селскитѣ избори“*, безъ всѣкакво значение остава чл. 1 на програмата *„че ще се осигури на избирателитѣ прѣдоставената имъ отъ законитѣ свобода при изборитѣ.“* Прочетатъ ли се пакъ всичкитѣ документи, излѣзли лично отъ г. Радославовъ, съ които измѣнява гласоподавателнитѣ центрове, заповѣдва кои кандидати да се поставятъ, кара окржжнитѣ управители да агетиратъ и пр. и пр., тогазь думитѣ му: *„малкитѣ нередовности сж станали по мѣстни причини и вини, а не по желанието на министерството“*; думитѣ му: *„че докато държи управлението съ законни срѣдства ще работи. Въ кржга на законитѣ ще дѣйствува“* и думитѣ му: *„никаква система за ограничение избирателнитѣ права на гражданитѣ нѣмаме и не можемъ да имаме. Това не влиза въ нашата програма“*, всичкитѣ тия думи сега вече е явно, че сж били казани за заблуждаване болшинството на Народното Събрание и за подигравка съ меншеството на сжщото. А пъкъ думитѣ на г. Радославовъ, казани съ голѣма надмѣнность: *„А за туй пъкъ моя обязанность е да заява най-тържественно прѣдъ*

Българския народъ, че по управлението на страната върху ми нѣма никаква отговорность" и думитѣ: *„При всичко че Вий не признавате, че днешното Министерство ще подобри положението, дѣлата му ще Ви посрамятъ, ако чувствувате що е срамъ"*, тѣзи думи могатъ да ни послужатъ: или да приемемъ, че г. Радославовъ е считалъ кривото за право, виновностьта за невинность и тогава ги е говорилъ искренно; или пъкъ че той умишленно си е избралъ това срѣдство да изопачава систематически нѣщата съ цѣль да се държи на власть.

Слѣдъ всичко горѣизложено най-умѣстно е тукъ да се поповторятъ слѣдующитѣ думи на г. Радославовъ: *„И ако азъ съмь виновенъ, самъ прѣдъ Васъ ще излѣза и ще кажа: съгрѣшихъ, ето Конституцията, дайте ме подъ съдъ"*. Тѣзи думи г. Радославовъ ги е казалъ прѣдъ Народното Събрание тогазъ, когато опозиционнитѣ прѣдставители говорили по нередовности и насилия по изборитѣ и той опровергавалъ думитѣ имъ съ свои данни на ръцѣ. Сега при тия негови данни се прибавятъ горѣизложенитѣ факти. Слѣдъ туй умѣстно става да се яви пакъ г. Радославовъ прѣдъ Народното Събрание и да каже: *виноновенъ ли е, съгрѣшилъ ли е, заслужва ли да бъде даденъ подъ съдъ или не.*

Глава II.

Ограничение и потъпкване свободата на жителитѣ на княжеството за публични събрания.

Документитѣ, които комисията намѣри за нуждно да наведе за установяване фактитѣ, които подкрѣпятъ формолираното по тази глава обвинение, сѫ слѣдующитѣ:

Записка

Бърза.

до Господина Дрѣновскій Околийския Началникъ.

„Долоизложений прѣписъ отъ телеграмата на г. Министра Радославова, като Ви изпращамъ, прѣдлагамъ Ви да я прочетете най-внимателно и добрѣ разберете и изпълните съ всичката изискуемость, спорѣдъ както се прѣдписва. Въ противенъ случай ще бъдите отговорни. Слѣдъ прочитанието ѝ веднага, въ пликъ запечатенъ, съ Вашъ стражаръ ще изпратите г. Трѣвненскому окол. началнику за изпълнение сѫщото и слѣдъ това съ нароченъ стражаръ, пакъ въ запечатанъ пликъ, да ми възвърните настоящето. За прочитанието да се разпишите върху сѫщата".

Прѣписъ.

„Опозиционнитѣ прѣдставители, безсилни въ Събранието, съ манифестъ отъ 3 юний, канятъ Българския Народъ да протестира противъ болшинството на събранието и противъ произволитѣ на правителството, което се крѣпяло съ насилия и благоволение на Княза. Виждате шарлатанията на отчаенитѣ прѣдставители отъ меншеството. Цѣльта имъ е да компрометиратъ правителството. Свикайте приятелитѣ на правителството, съобщете имъ да знаятъ това и *да се вематъ мѣрки противъ размирницитѣ*. Явете сѫщото и на околийскитѣ началници, които да бъдятъ, щото да не се допустнатъ безчинницитѣ да лъжатъ селското население".

Министръ: Радославовъ.

P. S. „Сь довѣрени вамъ стражари ще внушите на кметоветѣ, щото подъ никакъвъ начинъ нѣма да допустнатъ размирницитѣ агитатори да бунтуватъ населе-

нието съ митинги, защото лично ще бждатъ отговорни и съ нищо не ще могжтъ да бждатъ извинени. Противъ размирницитѣ агитатори да се съставятъ актове и се изпратятъ Вамъ".

Управитель: **Д р а с о в ъ.**

Горната записка свидѣтелствува, че г. Радославовъ е започналъ още прѣзъ мѣсяцъ юний 1899 г. да хвърля сѣмето за ограничение свободата на митингитѣ. Той заповѣдва на подвѣдомственнитѣ си административни власти да свикатъ приятелитѣ му и да имъ обяснятъ „шарлатанинитѣ на опозиционнитѣ прѣдставители". Това още не е нѣщо много осждително, защото ще ни каже, че иска да се освѣтлятъ неговитѣ приятели, за да не се мамятъ да отиватъ подиръ опозицията. Но въ записката е заповѣдано, слѣдъ като се свикатъ приятелитѣ на правителството и имъ се съобщи да знаатъ за „шарлатанинитѣ на опозиционнитѣ прѣдставители", *да се вематъ мѣрки противъ размирницитѣ* и да се яви на околийскитѣ началници да бждатъ, *„щото да не се допускатъ безчинницитѣ да лъжатъ селското население"*. Какво е искалъ да каже на своитѣ приятели и подвѣдомственни чиновници г. Радославовъ съ горнитѣ думи е много ясно. Въ манифеста се кани народа да се събира на митинги. Тѣзи които ще свикватъ митинги и които ще искатъ да отиватъ на тѣхъ г. Радославовъ ги нарича „размирници" и „безчинници" и заповѣдва на управителитѣ да *вематъ мѣрки противъ тѣхъ* и да кажатъ на околийскитѣ началници *да не ги допускатъ да лъжатъ селското население.*

Че този е смисълътъ на съдържанието на записката се потвърдява отъ распорежданията, които сж направили окржжнитѣ управители по нея. Цитиранитѣ по-горѣ распореждания на г. Търновский окржженъ управитель свидѣтелствуватъ, че записката е распратена до околийскитѣ началници съ „довѣрени стражари" съ заповѣдь да я прочетжтъ *най-внимателно, добрѣ да я разбержтъ* и *да я испълнятъ съ всичката изискуемость споредъ както се прѣдписва,* защото, въ противенъ случай, *ще бждатъ отговорни.*

Но всичкитѣ тѣзи заповѣди и наставления, изразени тъй общо, незадоволяватъ г. Окр. Управитель, защото, вижда се, се боялъ че може добрѣ да не се разбере истинския смисълъ на съдържанието на записката, и за това по-долос е изразява по-ясно и откровенно: заповѣдва съ довѣрени стражари да се внуши на кметоветѣ, щото *подъ никакъвъ начинъ* да не допускатъ размирницитѣ *агитатори* да бонтуватъ населението съ *митинги,* иначе *лично ще бждатъ отговорни и съ нищо не ще бждатъ извинени.*

(„Държавенъ Вѣстникъ" брой 47 отъ 1900 г.)

Окржжна телеграма

отъ 1 Мартъ 1900 г.

До г. г. Окржжнитѣ Управители.

„Негово Царско Височество Господарьтъ като ми испрати телеграмитѣ получени отъ бюрата на митингитѣ, които сж били станали въ нѣколко градове и села отъ Сѣверо-Източна България, благоволи да ми заповѣда да искажа Неговото искренно съжаление за неблагоразумната и осждителна агитация, съ която се развращаватъ добритѣ наши земледѣлци по случай мѣркитѣ приети отъ народното прѣдставителство въ полза на държава и на населението. Негово Царско Височество не удобрява по никой начинъ подобно прѣстжпно съпротивление на дѣйствующитѣ въ страната закони,

които се приематъ и отмѣняватъ само по рѣдътъ, установенъ отъ основний ни законъ. — Като конституционенъ Господарь, Той напомня, че не е никакъ Негово право да унищожава и суспендира влѣзлитѣ въ сила закони на страната, и че това може да направи само народното прѣдставителство. Негово Царско Височество съжелява тъй сжщо, за дѣто чрѣзъ тѣзи противозаконни агитации, една часть отъ нашитѣ земледѣлци се подмамва и се отвлича тъй безполезно отъ своитѣ катадневни занятия.

Ето защо, Негово Царско Височество нѣма да приеме депутациитѣ испратени, за да му поднасятъ резолюциитѣ на тѣзи митинги.

Като съобщавамъ горѣизложеното, прѣдлагамъ Ви, г-не управителю, да му дадете най-широка гласность между населението, и да имате прѣдъ видъ, че правителството счита за свой дългъ, да вземе въ случая най-строгитѣ мѣрки противъ нарушителитѣ на порядъка и на законитѣ; че е рѣшено да испълни най-скрупулозно тоя свой дългъ, тъй като то е дълбоко убѣдено, че приетитѣ напослѣдъкъ отъ Народното прѣдставителство закони ще послужатъ най-много за избавлението страната ни отъ огромнитѣ летящи дългове, които то завари при поеманието на управлението и неисплащанието на които води слѣдъ себе-си най-гибелни послѣдсвия за държавата".

Министъръ-Прѣдсѣдатель, Министъръ на Външнитѣ Работи и на Исповѣданията:
Т. Иванчовъ.

Цитираната по-горѣ телеграма на бившия министръ-прѣдсѣдатель г. Тодоръ Иванчовъ е една мѣрка насочена противъ конституционнитѣ права на жителитѣ на Княжеството. Общия смисъль на съдържанието на тая телеграма е такъвъ, че правителството обявява формално на населението, *че Н. Ц. В. княза се възмущава отъ митингитѣ на своя народъ и не желае да се продължаватъ, защото ги счита „прѣстжпно съпротивление на дѣйствующитѣ въ страната закони"* и че правителството *ще вземе всички мѣрки да не допуща да ставатъ митинги.*

Самия фактъ дѣто Височайшата воля на Негово Царско Височество, за която се говори въ тая телеграма не е изразена въ формата на манифестъ съ подписа на Господаря, а се прѣдава чрѣзъ подписа на шефа на правителството, дава право на Народното Събрание да счита отговорно за нея само правителството. Защото това послѣдното, на основание на Конституцията, бѣше властно и длъжно да не вземе отговорность по съдържанието на тая телеграма и въ такъвъ случай тя сигорно нѣмаше да се издаде.

Че тая телеграма е издадена съ цѣль да си послужи правителството съ нея да ограничи конституционнитѣ права на жителитѣ на Княжеството е много ясно: митингитѣ сж прѣдвидени и позволени отъ конституцията; чрѣзъ тѣхъ се осжществява правото на гражданитѣ да се събиратъ публично за обсжждание разни обществени въпроси; тѣ сж едно право за публиченъ контролъ, което право е дадено на жителитѣ на Княжеството да го упражняватъ върху дѣлата и мѣркитѣ на правителството и прѣдставителството. Това право е едно отъ най-скжпитѣ за народа въ конституционнитѣ страни, а най-много за България, защото въ нея по-често дохаждатъ правителства и прѣдставителства, които работятъ безъ скрупули по управлението на страната и по законодателството въ нея.

Затова право, прѣдвидено съ изриченъ текстъ въ Конституцията, (чл. 82) да излазя едно правителство да казва на народътъ, че негова князь го счита *„прѣстжпно съпротивление на дѣйствующитѣ въ страната закони,"* съ тая си постжпка туй правителство върши най-чувствително нарушение на казания членъ отъ Конституцията. Отъ напечатанитѣ по-нататъкъ документи ще се види, какви прями запо-

вѣди сж давани за запрѣщението на митингитѣ. Съдържанието на тѣзи заповѣди може да послужи за обяснение каква е била цѣльта прѣслѣдвана съ горнята телеграма. Тѣ убѣждаватъ всѣкиго, че министерството Иванчовъ—Радославовъ, като е имало всичкото желание да ограничи правата на гражданитѣ прѣдвидени въ чл. 82 на Конституцията и като е било рѣшено за постигание на това да се не спира прѣдъ никакви мѣрки, намѣрило, че е най-сгодно за него да се скрие задъ името и авторитета на Държавния Глава, та дано само съ туй постигне цѣльта си.

Втората половина отъ съдържанието на телеграмата подкрѣпя горната мисъль. Думитѣ: *„правителството счита за свой дългъ да вземе въ случия най-строгитѣ мѣрки противъ нарушителитѣ на порядъка и на законитѣ“* най-пълно изразяватъ намѣрението на правителството; въ първата часть на телеграмата се говори за митингитѣ, като се кава, че лицата, които ги правятъ вършатъ *„прѣстжпно съпротивление на дѣйствующитѣ въ страната закони,“* а въ втората часть се казва, че ще се взематъ най-строги мѣрки противъ *„нарушителитѣ на порядъка и на законитѣ.“* Не ще дума, че подъ името нарушители на порядъка и на законитѣ се разбиратъ хората, които правятъ митинги. А пъкъ че това е било тъй се доказва отъ събитията, които по-подиръ настанаха и които се установяватъ отъ наведенитѣ въ настоящий докладъ документи.

Господинъ Началникъ,

Днеска мина г-нъ Бончо Радановъ съ трена отъ Русе за Разградъ, като ми каза, че говорили съ г-на Министра по телефонътъ, че щѣло да има окржженъ митингъ да отидатъ за гр. Русе съ кола и дърва за продаване за да не се подозиратъ, затова той, Радановъ, ми каза да Ви съобща да вземете строги мѣрки за непропущането на селянитѣ да отиватъ въ Русе.

Господинъ Министра повикалъ г-нъ Раданова да замине за София.

Гара Вѣтово, 23 мартъ 1900 г.

Вашъ подвѣдомственъ, младши пѣши полицейски стражарь: Ивановъ.

(Балбунарско Околийско Управление. Конфиденциално дѣло № 28 стр. 83.)

Телеграма

Подадена отъ София на 18 февруарий 1900 год., 4 ч. и 30 м. в.

Търново.

Окржжному Управителю

Въ Лѣсковецъ се проектира митингъ за утрѣ 19 февруарий противъ закона за десетъка. Вземете мѣрки да не се нарушава обществения рѣдъ, като обърните внимание на иницаторитѣ върху прѣдписанието на чл. 173, ал. 1 отъ Наказателния законъ. № 658.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма (шифрована).

Подадена въ София на 7 мартъ 1900 год. 5 ч. и 40 м. в.

Видинъ.

Окржжному Управителю.

Разпоредѣте да се не допущатъ изъ окржжието Ви агитатори, които по поводъ десятъка искатъ да вълнуватъ и подстрѣкаватъ населението къмъ съпротивление противъ законитѣ и властьта. Явете има ли да се готвятъ въ Видинъ и Ломъ митинги за идущата недѣля и какви мѣрки сте взели. № 1080.

Управляющий Министерството: Пешевъ.

Балбунарско
Околийско Управление.
№ 2145
14 мартъ 1900 г.
Къмъ № 2128.

Секретно.

До Господина Русенский Окржженъ Управитель.

Възъ основание личната заповѣдь на г-на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, дадена на подвѣдомственния ми младши пѣши стражарь Ц. Ивановъ при гарата Вѣтово, изпращамъ Ви учителя въ с. Вѣтово, Георги Каменовъ и тамошнитѣ жители: Генчо Дрѫжковъ и Тома Томовъ съ молба да се прѣдадатъ на сждебнитѣ власти, които да бждатъ ограничени до извѣстно врѣме, колкото намѣрите за добрѣ, догдѣ се уталожатъ духоветѣ на населението, понеже тий подъ булото на земледѣлчески дружини всѣватъ постоянно между населението непокорство къмъ властьта по прилагане закона за т. г. десятъкъ. Съ задържането на тия лица ще се вджхне страхъ и почитане къмъ закона и властьта отъ населението, понеже златното имъ врѣме за работа настжпва, а като има прѣдъ видъ това населението и слѣдствията, които ще сполѣтятъ инициаторитѣ имъ, то никой не ще смѣе вече да буйствува, защото не иде вече зима, а лѣто, и че трѣбва да се работи и тича по полска работа.

И. д. Началникъ: Давидовъ.

Секретарь: А. (не се чете).

(Конфиденциално дѣло № 28, стр. 47.)

Телеграма

№ 4291

Подадена въ София на 22 мартъ 1900 год., 12 ч. и 30 м. в.

Търново.

Окржжному Управителю. Бърза.

На № 2388. Не съмъ благодаренъ отъ хлабавото дѣйствие на околийскитѣ началници. Дайте повторно наставления, инакъ ще бжда принуденъ да взема противъ бездѣятелнитѣ началници най-строгитѣ мѣрки. Понеже Баковъ обикаля селата, явете ми какво занятие има. № 1.320.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена на 28 мартъ 1900 год., 12 ч. и 5 м. в.

Търново.

Окржжному Управителю.

На № 2450. Разпоредете се да се вземать точно имената на учители и кметове, които вземать инициатива за митинги. Какво е направено по актоветѣ, съставени противъ извѣстни лица? № 1338.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена на 29 мартъ 1900 год., 11 ч. и 45 м. с.

Бърза.

Свищовъ.

Околийскому Началнику.

Испълнете точно наставленията, които Ви е далъ окржжния управитель по прѣдполагаемия за днесь митингъ отъ селяне и споразумѣйте се съ коменданта за военно съдѣйствие въ случай на нужда. № 1437.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма

Подадена въ София на 30 мартъ 1900 год., 11 ч. 10 м. в.

Тв. Бърза.

Плѣвенъ.

Коменданту.

Плѣвенския окржженъ управитель рапортирва на Министра си, че на негово искание да му дадете 50 войника за усилвание на полицейската стража, за да се запази рѣдътъ и тишината на утрѣшний день по поводъ на проектираний митингъ, Вий сте му отказали. Прѣдлагамъ да испълните това искание още утрѣ рано. № 713.

За Военния Министъръ Полковникъ: Никифоровъ.

Телеграма (шифрована)

Подадена въ София на 8 априлий 1900 год., 10 ч. и 10 м. с.

Видинъ.

Окржжному Управителю.

Ако вѣрвате, че наши приятели ще се съберать да отнемать митинга на демократитѣ, не е злѣ да се свикать. Въ противенъ случай, вземете *вий мѣркитѣ*

да не можатъ нито единъ селянинъ да доде на 13 за митинга на демократитѣ. Ако има нужда арестовайте инициаторитѣ които проповѣдватъ *неповиновение на заета.*

Министъръ: Радославовъ.

Забѣлѣжка. Отъ думитѣ „неповиновение на заета“ не излиза никакъвъ понятенъ смисълъ. Вѣроятно чиновника, който е писалъ шифровката е погрѣшилъ или пъкъ тая погрѣшка е направена отъ чиновника, който е дешефриралъ. Отъ общия смисълъ на телеграмата трѣбва да се разбиратъ горнитѣ думи: или *неповиновение на властьта* или *неприемание на заема.* Но повѣрно ще да е първото.

За да се види какви резултати е имала горнята телеграмма на г. Радославовъ до Видинския окрѫженъ управитель трѣбва да се прочете слѣдующето, което комисията извлѣче отъ углавното дѣло № 470/1900 год. по описа на Видинския Окрѫженъ Сѫдъ.

Министерство
на
Вѫтрѣшнитѣ Работи.
Отдѣл. Админ.-Полицейско.
№ 1820.
Априлий 25 день 1900 г.
гр. София.
На №. 955.

До Господина Прокурора на Видинския Окрѫженъ Сѫдъ.

Съобщава Ви се г-не Прокуроре, че се разрѣшава да се възбуди углавно прѣслѣдвание противъ отговорния редакторъ на в. „Народенъ Листъ“, Ив. С. Геновъ, за дѣто съ напечатаната въ брой 14 на сѫщия вѣстникъ статия, подъ заглавие „Митингътъ“ е нанесълъ менѣ обида, а на Окрѫжния Управитель, Околийския Началникъ и полицията въ Видинъ — клевета.

Връща се при това брой 14 на вѣстника.“

Министръ: Радославовъ.

Въ брой 14 на в. „Народенъ Листъ“, за който се говори въ горното прѣдписание въ статията „Митингътъ“, между другото, е казано слѣдующето:

„На 9 вечерьта на окрѫжния управитель се рапортираше, че заповѣдитѣ му сѫ прѣдадени навсѣкѫдѣ. На 10-й утриньта неговата прѣстѫпна глава прави нови разпореждания. Пристави и конни стражари кариеръ да прѣминатъ по разни направления изъ града и слѣдъ туй да обиколятъ по-голѣмитѣ села. Околийския Началникъ бѣше събралъ сѫщия день всичкитѣ кметове на едно мѣсто въ село Капитановци и тамъ имъ тълкувалъ „волята и желанието на Княза“. Отъ кметоветѣ се искало, тѣмъ се заповѣдвало — да струватъ, да правятъ, но населението въ града на митингъ да не пускатъ. Поискалъ е билъ списъкъ на по-събуденитѣ наши приятели и е било казано да се арестуватъ. Прѣпорѫчено е било да се усили нощната стража въ селата и срѣщу 13-й да се гърми съ пушки да се произведе паника и така да се затвърди династията. .. защото демократитѣ се събирали да падатъ Княза. Собщено е било на сѫщитѣ да разгласятъ между населението, че въ Видинъ е обявено вече военно положение. За доказателство на това Началникътъ е посочвалъ на военнитѣ патрули, които по Великденскитѣ дни ходѣха изъ града.

„Най сѣтнѣ умниятъ началникъ казалъ да се направи ревизия па дворищата и дѣто се намѣри боклукъ, да се съставятъ актове и домопритѣжателитѣ да се заплашатъ съ голѣми глоби.

„На 3-й день нова тактика:

Въ всѣко село се изпраща по единъ стражаръ и се разнасятъ писменни заповѣди до кметоветѣ. Припомня имъ се, че Князътъ запрѣтява митингитѣ. Кметоветѣ се задължаватъ да прѣдадатъ заповѣдьта до кметскитѣ намѣстници. По отдѣлни села, като напр. Бориловецъ се откриватъ участъци. Въ Кулско ставатъ нѣколко арести. Въ Видболъ се явяватъ десеть души стражари съ пристава Иванъ х. Иончевъ. Тукъ най-напрѣдъ слѣдва едно хубаво пиянство. Кметътъ, Иоцо Стефановъ привиква селянитѣ и имъ казва да не ходятъ въ града, защото ще има клане. Приставътъ заминава въ Синаговци, но както той, тъй и Началникътъ имаха похвално благоразумие да не прѣнощуватъ въ селата...

„На 12-й се повтаря сѫщото полицейско бѣснуване. Въ Видболъ се събиратъ вече хора отъ далечнитѣ села, Приставътъ крѣщи „назадъ“ и на стражаритѣ високо заповѣдва: „глава да дадете, но пѫть да не дадете на тия скотове за града“. Той прѣпуска изъ другитѣ двѣ три села и се постаралъ „майсторски“ да арестува кмета на с. Буковецъ; поздравлява го отъ името на Управителя и му казва да отиде веднага въ града, Кмета тръгналъ, а щурията приставъ осталалъ да пиянствува въ кръчмата на единственний стамболистъ въ това село — Каменъ Филиповъ, комуто радостно съобщилъ, че отпратилъ въ затвора кмета Драгана Петковъ. Планътъ е билъ: отъ арестуванието на кмета ще се уплашатъ селянитѣ и нѣма да дойдатъ. На Камена Велковъ е било порѫчано да върне хората отъ Кулско, които ще слѣзатъ прѣзъ Буковецъ.

„На 13-й сутриньта градскитѣ капии бѣха завардени отъ силни жандармски отряди. Кулската и Бѣлоградчиската конна стража бѣше дошла на помощь. Въ с. Киримбегъ дѣйствуваше самъ Началникътъ. Населението на гѫсти маси отъ всички пѫтища наближаваше. Запрѣтено бѣше и да се влиза въ града и да се излиза отъ него. Мнозина селяне, които бѣха тръгнале по-рано, поради дѣла въ сѫдилищата бидоха изблъскани, нѣкои бити и всички върнати. Хората показваха призовки, но никой не искаше да чуе. Г-нъ Найчо Цановъ тръгна за Видболската капия, но стражаритѣ му скѫсаха дрѣхитѣ и го върнаха. Въ врѣме на схваткитѣ нѣкои селяне успѣватъ да се промѫкнатъ и тукъ имахме точни свѣдѣния за идящитѣ на митинга. Гѫститѣ маси приближаваха. Знамената гордо се развѣваха. Стражаритѣ съ зарязани пушки крѣщатъ и викатъ: назадъ, защото войската ще ви избие.“

На основание предписанието № 1082 на г. Радословъ прокурорътъ при Видинский Окрѫженъ Сѫдъ е далъ подъ сѫдъ отговорний редакторъ на в. „Народенъ Листъ“, за че съ цитираната статия е оскърбилъ съ думи г. Радославова и че нанесълъ клевета на Видинский окр. управитель, Видинский окол. началникъ и Видинската полиция. По това обвинение Видинский Окрѫженъ Сѫдъ образувалъ углавното дѣло № 470, разгледалъ го на 11-й октомврий 1900 г. и отъ присѫдата му № 327 правимъ слѣдующето важно за случаятъ извлѣчение:

„Що се отнася до нанасяниетом лѣвета на Видинския окрѫженъ управитель, Видинския околийски началникъ и Видинската полиция, състояща се въ това, че на 10 априлъ т. г. Управителя и Началника заповѣдали на всичкитѣ кметове, като ги събрали въ с. Капитановци, да не допущатъ населението да доде въ Видинъ на митингъ и че на 13 априлъ с. г. (въ деня на митинга) всичкитѣ градски капии биле завардени отъ силни жандармски отрѣди и непущали населението да доде въ града на митингъ, сѫдътъ като има прѣдъ видъ показанията на свидѣтелитѣ, които по отдѣлно установиха слѣдующето: . . . . (слѣдватъ показанията на свидѣтелитѣ: Д. Балевъ, Александъръ Бѣлорѣчки, Симо Петровъ, Вуканъ П. Гицовъ, Митю Ценковъ, Иванъ Поповъ, х. Тодоръ х. Тодоровъ, Ставри Кировъ и Томо А. Поповъ). — *Дохожда до убѣждението, че е установено по дѣлото, че дѣйствително Управителя и На-*

чалника сж заповѣдали на 10 априлъ т. г. на кметоветѣ, които, събрали въ с. Капитановци, да не допущатъ на населението да доде въ г. Видинъ на митингъ и че на 13 априлъ с. г. (въ деня на митинга) всичкитѣ градски кипии биле завардени отъ силни жандармски отряди и не пущали населението да доде въ града на митингъ. Щомъ е установено напълно разгласеното обстоятелство въ статията, то обвиняемия слѣдва да бжде признатъ за невиновенъ по обвинението му нанасяние клевета на видинския окрженъ управитель, видинския околийски началникъ и Видинската полиция и се оправдае по сждъ по това му обвинение".

Телеграма

Добричъ.
Околийскому Началнику.

Въ допълнение на № 6.303. Ако поканенитѣ на митинга въ Николаево земледѣлци отъ околията Ви сж за правителството, можете да ги научите да отидатъ и се присъединятъ къмъ правителственитѣ, за да привзематъ митинга на опозицията.

Управитель: Пѣевъ.

(Добричко Околийско Управление. Конфиденциално дѣло за 1899—1900 год.)

Бърза.

Телеграма

Подадена въ София на 8 юний 1900 год.

Търново.
Окржжному Управителю.

Незабавно ще прѣдложите Сарафову и Людсканову да се завърнатъ въ София, ако доброволно не желаятъ, ще ги изпратите полицейскимъ образомъ, като гледате да не бждатъ между селяне да произведатъ шумъ. № 1.576.

Министръ: Радославовъ.

Записка

Кюстендилъ.
Окржжному Управителю.

Пушкарова испрати на родното мѣсто. Всички мѣрки трѣбва да вземите за осуетяванието митинга противъ десятъка.

Министръ: Радославовъ.

(Кюстендилско окржжно управление, дѣло секретно стр. 266/1900 год.)

Кюстендилско
Окр. управление
(отдѣление администрат.)
№ 1726
8-ий Априлъ 1900 год.

Прѣписъ.
Секретно.

До Господина Околийския Началникъ.

Вслѣдствие телеграфическата записка отъ Господина Министра Д-ръ В. Радославовъ, отъ днешна дата, прѣдлагамъ Ви, Г-нъ Началникъ, още тази вечерь да разпоредите да се изпрати Пушкаровъ на постоянно мѣстожителство въ родния си градъ.

Окржженъ Управитель: Ст. Г. Моловъ.

Лицето Хр. Пушкаровъ, за което се отнася горната телеграфическа заповѣдъ, споредъ събранитѣ отъ комисията свѣдѣния, е билъ Кюстендилски житель, съ опрѣдѣлено заняние. Той е свършилъ, като държавенъ стипендиантъ, кожарско училище въ Австрия прѣзъ 1889 г.; запасенъ поручикъ е отъ българската войска; билъ е три години войнски началникъ и петъ години околийски началникъ. Той е родомъ гр. Пирдопъ, но се прѣселилъ въ гр. Кюстендилъ, дѣто въ врѣме на интернирането му е ималъ писалище и се е занимавалъ съ прошописство. Прѣселването му въ г. Кюстендилъ съ сѣмейството му е било оформено и по реда прѣдвиденъ въ закона за градскитѣ общини. Слѣдъ като живѣлъ извѣстно врѣме въ Кюстендилъ той заявилъ на Пирдопский общински кметъ, че се прѣселва въ Кюстендилъ и поискалъ да се заличи отъ списъцитѣ на Пирдопското градско общинско управление. Пирдопский общински кметъ удовлетворилъ молбата му и му издалъ свидѣтелство № 400 отъ 11 мартъ 1899 г., че го е заличилъ отъ списъцитѣ на Пирдопската община. Кюстендилский общински кметъ уважилъ заявлението му за записване въ списъцитѣ на Кюстендилската община и съ писмо № 1594 отъ 18 мартъ 1899 г. е съобщилъ на Пирдопский градски кметъ, че Хр. Пушкаровъ е записанъ въ списъцитѣ на гр. Кюстендилъ като тамошенъ гражданинъ. Въ прѣписката се намѣрва едно удостовѣрение № 8908 отъ 3 ноемврий 1900 г., издадено отъ Кюстендилското общинско управление, въ което се удостовѣрява, че Хр. Пушкаровъ е житель на гр. Кюстендилъ, че е подалъ заявление за записване въ списъцитѣ на 13 мартъ 1899 г. (Входяща кн. № 1342), при което приложилъ свидѣтелството № 400 отъ 11 мартъ с. г. отъ Пирдопский градски кметъ, че е отписанъ отъ тамошнитѣ списъци и че слѣдъ получване на туй му заявление, той е записанъ за Кюстендилски житель въ сѣмейната книга на гр. Кюстендилъ подъ № 719. Въ прѣписката има още извлѣчение отъ писмата № 983 отъ 19 априлий 1900 г. и № 1143 отъ 27 априлий с. г. на Пирдопский градски кметъ, съ които той разправя на Златишкий околийски началникъ, че той не може да приеме подъ надзоръ Хр. Пушкаровъ, защото той не е вече Пирдопски гражданинъ, а е Кюстендилски гражданинъ. Но околийскиятъ началникъ съ писмото си № 2942 отъ 25 априлий 1900 г. отговаря на Пирдопский кметъ, че Пушкаровъ се интернирва въ гр. Пирдопъ по заповѣдь на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи и затова съ него да постжпи, *както постжпва, когато се заселва нѣкой наново въ общината му.* Отъ прѣписката се вижда, че интернирането на Пушкарова въ гр. Пирдопъ е траяло 56 дена.

Стр. 29.

Телеграма (конфиденциална)

Подадена въ Разградъ на 23-й мартъ 1900 год.

Кеманларъ.

Околийскому Началнику.

Съобразявайте се съ даденитѣ прѣдишни заповѣди. Ще прѣслѣдвате на законно основание всѣкакви подстрѣкатели и нѣма да допустнете да заблуждаватъ и безпокоятъ мирното население като подъ булото на земледѣлчески митинги гонятъ своитѣ партизански цѣли. Внушете на кметоветѣ да дѣйтвуватъ по-енергично и да не оставятъ разни скитници да кръстосватъ селата.

Управитель: Рашевъ.

(Кеманларско Околийско Управление. Д. № . . . . 1900 год. Конфиденциалнитѣ прѣписки.)

Поповско околийско управление. Дѣло № 51 1900 г. Стр. 16.

Телеграма

№ 181.

Подадена въ Разградъ на 24 априлий 1900 г.

Конфиденциална.

Попово.

Околийскому началнику.

Къмъ № 1.980. Донесѣте какви мѣрки взехте, има ли надежда за осуетяванито. Дѣйствувайте енергично. № 1.992.

Управитель: Рашевъ.

Телеграма

Подадена въ Попово на 24 априлий 1900 г.

Конфиденциална.

Разградъ.

Окрѫженъ управитель.

На № 1.992. Взелъ съмъ съотвѣтствующи мѣрки и имамъ надежда за осуетяването. № 3238.

Началникъ: Козаровъ.

Кеманларско околийско управление. Д. № . . . . 1900 г. Конфиденциалнитѣ прѣписки. Стр. 31.

Резолюция:
Мѣрки за малко отиване хора въ града и благоразумно дѣйствие при крайно развалени елементи каквито сѫ опозицията отъокрѫга, сѫ двѣ нѣща не съвмѣстими.
15/IV 1900 г.
Н-къ В. П. Задгорски.

Телеграма

№ 119.

Подадена на 15 Априлий 1900 год. отъ Разградъ.

Конфиденциална.

Попово, Кеманларъ.

Околийски началници.

Вземѣте мѣрки, щото утрѣ да не идватъ отъ околията въ града да си губятъ врѣмето. Дѣйствувайте благоразумно за да не се случатъ неприятности. № 1.804.

Управитель: Рашевъ.

Кеманларско околийско управление. Дѣло № . . . . 1900 г. Конфиденциалнитѣ прѣписки. Стр. 19.

Телеграма

№ 92.

Подадена въ Разградъ на 13 Априлий 1900 г.

Конфиденциална.

Попово, Кеманларъ,

Околийскому началнику.

Отъ нѣкакъвъ минимъ комитетъ на Разградската земледѣлческа дружба сѫ разпратени писма до разни лица да събиратъ подписи за възвание и да подканятъ населението за митингъ на 16 того. Инициаторитѣ не сѫ земледѣлци, а оттукъ може да се сѫди тѣхната цѣль. Дѣйствията на такива лица, като подстрѣкатели, сѫ прѣстѫпни, защото измамватъ населението, като го увѣрявятъ, че се грижатъ за неговото благо. Наредѣте да се узнаятъ инициаторитѣ. На виновнитѣ да се съставятъ актове и се прѣслѣдватъ на законно основание. *Внушете на надзирателитѣ.* № 1.775.

Управитель: Рашевъ.

Плѣвенско окржжно управление. Конфедециално дѣло № 52 за 1900 г. Стр. № 82

Телеграма

№ 1120.

Подадена въ Варна на 7 юний 1900 год.

Плѣвенъ,

Окржжному Управителю.

Какво направихте по записката относително печатаритѣ.

Министъръ: Радославовъ.

Плѣвенско окржжно управление. Конфедециално дѣло № 52 за 1900 г.

Телеграма

Стр. 76.

№ 1069.

Подадена въ Варна на 5 юний 1900 год.

Плѣвенъ,

Окржжному Управителю.

Узнайте дѣ е мѣстожителството на Ц. Бакаловъ и Д. Драгиевъ, подписавши манифеста отъ 22 май.

Министъръ: Радославовъ.

Стр. 210.

Русенско окржжно управление. Конфедециално дѣло № 29, томъ II, за 1900 г.

Телеграма

№ 1037.

Подадена въ г. Варна на 5 юний 1900 год.

Русе,

Окржжному Управителю.

Ще арестувате и прѣдадете на слѣдственнитѣ власти Н. Л. Кормановъ, за дѣто е издалъ манифестъ отъ 22 май, съ който се възбужда населението къмъ бунтъ и неповиновение на законнитѣ власти.

Министъръ: Радославовъ.

Плѣвенско окржжно управление. Конфедециална прѣписка, дѣло № 52,900 г. Стр. 70.

№ 3898 5 Юний 900 г. Т. Бързо

Г-ну Плѣвенскому околийскому началнику.

По заповѣдь на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, поправена съ телеграмата му отъ 5 того, прѣдлагамъ Ви, г-нъ началникъ още сега да арестувате Я. Ст. Забуновъ, К. Илиевъ, отъ гр. Плѣвенъ, и Бошко Дуновъ, отъ с. Долни-Джбникъ, които ще се прѣдадатъ на слѣдственнитѣ власти за възбуждане населението къмъ бунтъ и неповиновение на законитѣ. За извършеното явѣте.

Управитель: Поповъ.

Стр. 69.

Плѣвенско окржжно управление. Конфедециално дѣло № 52 за 1900 год.

Твърдѣ бърза

Телеграма.

Подадена въ Плѣвенъ на 5 юний 1900 год.

Никополъ,

Околийскому началнику.

По заповѣдь на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, арестувайте и изпратете до тукашния околийски началникъ Атанаса Блажовъ, прѣдсѣдатель на Никополската

околийска земледѣлческа дружба, който се прѣдава на слѣдственнитѣ власти за възбуждане населението къмъ бунтъ и неповинение на законитѣ. За извършеното незабавно явѣте. № 3.899.

Управитель: Поповъ.

Бърза.

Телеграма

отъ Враца за Рахово, 9 юний 1900 г.

Рахово.

Околийскому началнику

Отъ добититѣ въ управлението ми свѣдѣния се знае, че Козлудуйский кметъ приготвядъ митингъ противъ десетъка. Разпоредѣте веднага да се провѣри това обстоятелство и ако се окаже вѣрно противъ кмета да се състави актъ и произведе дознание, които веднага да ми се изпратятъ, а за осуетяване на подобни движения въ това село вземете мѣрки съгласно телеграмата ми 5.821 отъ снощи. № 5.872.

За управитель: Мутkуровъ.

(Карнобатско околийско управление. Дѣло № 40 стр. . . .)

Телеграма отъ София

Карнобатский околийский началникъ

Копие, Бургасъ, Окржженъ Управитель.

На № 3512 Неодобрявамъ Вашето дѣйствие. № 2084.

Министъръ: Радославовъ.

(Бургавско окржжно управление. Дѣло № 32 II. за 1900 г. стр. 55).

Секретно.

Карнобатско околийско управление
№ 3558.
18 май 1900 г.
Карнобатъ

До Господина Бургазкия окржженъ управитель.

(Отдѣление административно.)

Рапортъ.

На секретната ми телеграма № 3.512 отъ 12 того до г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, съ която донесохъ за станалия на 11 того митингъ въ с. Турско-Бейкьой, околията ми, днесь получихъ, като отговоръ, слѣдующата, съ копие до Васъ, Господине Управителю, телеграма: „. . . Не удобрявамъ Вашето бездѣйствие . . .“

Отъ тая телеграма се вижда, че почитаемиятъ Министъръ си е съставилъ понятие за мене, като длъжностно лице, което е далеко отъ самата дѣйствителность. Никакво бездѣйствие не съмъ показвалъ спрѣмо обязаноститѣ си, още повече по митингитѣ; че това е така, намирамъ за добрѣ да Ви донеса, Господинъ Управителю, за всички мѣрки, които съмъ взелъ прѣди и послѣ по митингитѣ, а именно:

1) На 29 февруарий т. г. получихъ при надписното Ви прѣдписание № 1.271, окржжното на г. Министра, отъ 21 сжщия мѣсецъ подъ № 777. Веднага при надписното си прѣдписание отъ 2 мартъ т. г. подъ № 1546 заповѣдахъ на кметоветѣ

отъ околията ми да го обяватъ на населението отъ общинитѣ имъ и да слѣдятъ за точното му испълнение;

2) На 4 мартъ т. г. получихъ при надписното Ви прѣдписание отъ 3 сѫщия подъ № 1.395, окрѫжната телеграма на г. Министра-Прѣдсѣдателя и веднага разпоредихъ да ѝ се даде най-голѣма гласность между населението отъ повѣрената ми околия чрѣзъ обявление подъ № 1.586 отъ 4 сѫщия мѣсецъ;

3) На 8 мартъ т. т. съ бързото си окрѫжно прѣдписание подъ № 1.758, като обърнахъ сериозното внимание на кметоветѣ отъ околията ми върху всички дотогава разпореждания по тоя въпросъ, прѣдложихъ имъ да се съобразяватъ точно съ тѣхъ и за всѣко противозаконно агитиране между населението, било противъ закона за десетъка и пр., да ми донасятъ на врѣме;

4) Слѣдъ всичкитѣ тѣзи разпореждания, внушихъ и на подвѣдомственитѣ си полицейски стражари при обиколката изъ околията да изпълняватъ всички горни разпореждания и да слѣдятъ довелко тѣ се изпълняватъ отъ страна на кметоветѣ;

5) До 15 априлий т. г. не се забѣлѣзваше нищо подозрително въ околията, съ изключение двамата учители, които послѣ говориха на митинга въ с. Герделий, за които имахъ свѣдѣния, че по нѣкога напущали училищата си и ходѣли изъ околнитѣ села; обърнахъ на врѣме вниманието на околийския инспекторъ; той ги викалъ при себе си и ме увѣри, че тѣ нито хаберъ сѫ имали отъ подобно нѣщо. Недовѣренъ на това излѣзохъ по обиколка, на всѣкждѣ населението изъ селата ме посрѣщна добрѣ и ме увѣряваше, че били благодарни отъ всички разпореждания на Правителството, въ туй число и закона за десетъка; обиколката ми се продължи до 22 априлий т. г. — день въ който минахъ прѣзъ с. Герделий и тамъ се научихъ, че за 24 сѫщия щѣло да има митингъ.

Подирихъ инициаторитѣ, обаче всички бѣха по кърска работа и азъ заминахъ за Карнобатъ, като прѣдварително дадохъ на кмета допълнително нужнитѣ за въ случая наставления.

На 23 сѫщия, получихъ едно рѫкописно възвание, подписано отъ 12 души отъ с. Герделий, съ което обявявахѫ, че за 24 сѫщия, на сбора, който ще стане въ селото имъ, щѣли да направятъ митингъ противъ закона за десетъка. Придруженъ отъ стражата заминахъ за с. Герделий, дѣто събрахъ инициаторитѣ, питахъ ги какво искатъ, убѣждавахъ ги да не правятъ митингъ, прѣдупрѣждавахъ ги за послѣдствията, разправяхъ имъ, че сѫ въведени въ заблуждение, но нищо не помогна. Въ три-часовата си бесѣда съ тѣхъ сполучихъ да убѣдя 3-ма души, да се откажатъ, а другитѣ не.

За да не станѣше митингътъ, слѣдъ това, трѣбваше да употрѣбя насилие, което не направихъ, за избѣгване на скандали, а позволихъ да се състои. И наистина на 24 априлий въ $10^{1}/_{2}$ ч., мирно и тихо се състоя митингътъ. Противъ тия, що говориха на митинга и подстрѣкаваха населението, съставихъ нужнитѣ актове и прѣдадохъ на сѫдебнитѣ власти.

Сѫщитѣ мѣрки съмъ употрѣбилъ и за селото Турско-Бейкьой.

Отъ горѣизложеното се вижда, че азъ не съмъ бездѣйствувалъ, както погрѣшно си е съставилъ понятие за мене Почитаемиятъ Господинъ Министъръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи, а съмъ взелъ всичкитѣ законни мѣрки, като напълно съмъ се придържалъ у окрѫжното прѣдписание № 777 на г. министра и считамъ, че неправилно ми се прави тоя намекъ по службата.

Ето защо, като Ви донасямъ за всичко горѣизложено, честь имамъ, Господинъ Управителю, да Ви помоля да благоволите и донесете прѣдъ Почитаемия Министъръ, че винаги съмъ се стаpалъ и се старая да изпълнявамъ длъжностьта си по закона точно безъ всѣко бездѣйствие, и ходатайствувате за отмѣнението на телеграмата на г. министра № 2.084, отъ 12 того, понеже мисля, че въ случая не заслужвамъ натякването, изразено въ нея.

Независимо отъ всичко горѣизложено, моля Ви, Г-не Управителю, да донесете на почитаемия г. министъръ, че станалитѣ митинги въ околията ми сж безъ всѣко значение, като състояли на сборовет, че присжтствующитѣ на тѣхъ по около 100 души далеко не изразяватъ волята на цѣлото население отъ околията ми, че истинскитѣ земледѣлци си гледатъ работата и че тѣ нѣматъ нищо общо съ разнитѣ хаймани, които цѣли дни киснатъ изъ кржчмитѣ, а не отиватъ по работа на нивитѣ си.

Напослѣдъкъ съмъ увѣренъ, Господине Управителю, че ще направите нужното отъ Ваша страна прѣдъ почитаемия г-нъ Министъръ за отмѣнение на горната телеграма, като незаслужена, а това ще бжде за мене, като длъжностно лице, най-голѣмата душевна наслада.

И. д. околийски началникъ: Д. А. Рухчевъ.

За секретаря: Водевъ.

Балбунарско околийско управление. Д. № 22/19000 г. стр. 134 Конфиденциалнитѣ прѣписки.

Конфиденциално.

Бързо.

Русе,
Окржжному управителю.

Стражарьтъ при Гара Вѣтово забѣлѣзалъ распространяването на манифести въ Вѣтово, Черешево и Тетово, за подготвяне митингъ за 11 того, распоредихъ за конфискуването на тия манифести № 4.301.

3/VI 1900 г.

Началникъ: Давидовъ.

Телеграма

за Пловдивъ отъ София. № 4.686. Подадена на 13/VI 1900 г.

Пловдивъ,
Окржжному управителю.

На № 6.194. Вземѣте най-строги мѣрки за да се не нарушава редътъ. На околийския началникъ и на кметоветѣ съобщѣте да прѣдизвѣстятъ населението да не взема участие въ демонстрации, създавани искуствено и не безцѣлно. № 2.613.

Министъръ: Радославовъ.

(Русенско окрѫжно управление. Дѣло № 29, томъ II, 1900 г. стр. 213).

Телеграма

№ 1.003.

Подадена въ гр. Варна на 4 Юний 1900 г.

Русе,

Окрѫжному управителю.

(Копие до Русенския околийски началникъ.)

Не допущайте печатанието въ града и окрѫга Ви никакъвъ вѣстникъ или списание, които бунтуватъ населението. *Цѣлиятъ окрѫгъ ще бѫде въ военно положение.* № 4.588.

Министъръ: Радославовъ.

(Бѣленско околийско управление. Конфиденциална прѣписка за 1900 г.).

Телеграма

Подадена на 5 юний 1900 г. отъ Русе.

Бѣла,

Околийскому началнику.

Не допущайте печатането въ града и околията Ви никакъвъ вѣстникъ или списание, които бунтуватъ населението. № 4.588.

Управитель: Костовъ.

(Ловчанско окрѫжно управление. Дѣло № 68/1900 г. стр. 111).

Шифрофана телеграма

№ 1.123.

Телеграма отъ Варна, съ дата 7/VI 1900 г.

До всичкитѣ окрѫжни управители.

Централниятъ управителенъ комитетъ на Българския Земледѣлчески съюзъ съ манифестъ отъ 22 май е поканилъ селянитѣ да направятъ митинги на 11 юний на своитѣ . . . . . . (?) по селата, а на 29 юний на митинги въ Стара-Загора, Хасково, Сливенъ, Бургазъ, Т.-Пазарджикъ, Кюстендилъ, София, Плѣвенъ и Шуменъ. За да не се отвлича селското население отъ работата си и да не се излага на строго наказание поради незаконното и прѣстѫпно дѣйствие противъ дѣйствующитѣ въ Държавата закони, прѣдупрѣждавамъ Ви вземѣте бързи, енергични, мѫдри мѣрки за отклонение населението отъ извършване на прѣстѫпления. ***Въ противенъ случай, сирѣчъ ако се допусне каквото да е движение по селата и въ градоветѣ противъ закона, оставямъ васъ лично отговорни.***

Министъръ: Радославовъ.

(Никополско околийско управление. Дѣло № 45/1900 г. стр. 52).

Телеграма

№ 1.194.

Бърза записка.

Подадена въ Плѣвенъ на 28 юний 1900 г.

Никополъ,

Околийски началникъ.

По заповѣдь на г. Министра на Вѫтрѣшнитѣ Работи, утрѣ нѣма да допущате никакво движение срѣщу закона за десятъка. Ако би отъ околията Ви да потеглятъ тълпи за насамъ, ще ги възпрете, като посвѣтвате населението да не върши прѣстѫпления. За всичко ще ми долагате незабавно.

Управитель: Поповъ.

(Луковитско околийско управление. Д. № 1/1900 г. стр. 11.)

Телеграма

№ 1.194.

Бърза записка. Подадена въ Плѣвенъ на 28 юний 1900 г.

Луковитъ,

Околийски началникъ.

По заповѣдь на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, утрѣ нѣма да допущате никакво движение срѣщу закона за десетъка. Ако би отъ околията Ви да потеглятъ тълпи за насамъ, ще ги възпрете, като посъвѣтвате населението да не върши прѣстжпления. За всичко ще ми донасяте незабавно.

Управитель: Поповъ.

Записка шифрована.

До окржжнитѣ управители: Плѣвенъ, Видинъ, Стара-Загора, Сливенъ, Кюстендилъ, Пловдивъ, Бургазъ, Хасково, Севлиево.

Умолявате се да вземете всички мѣрки, за да не се допуща утрѣ, 29 того никакво събрание противъ закона за земнитѣ произведения и да не се отвлича населението отъ занятията му. Агитаторитѣ ще арестувате и прѣдавате на сждъ. Своеврѣменно ще ме увѣдомявате за всичко.

28 юний 1900 г.

Министъръ: Радославовъ.

(Харманлийско околийско управление. Д. № 23/1900 г. Секретна прѣписка. Стр. . . .)

Телеграма

№ 538.

Подадена въ Хасково на 28 юний 1900 г.

Харманлий, Борисовградъ,

Околийскому началнику.

По заповѣдь на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, прѣдлагамъ Ви, Господине Началнико, да вземете всички мѣрки за да не се допущатъ утрѣ, 29 того, никакви събрания противъ закона за земнитѣ произведения и да не се отвлича населението отъ занятието му. Агитаторитѣ ще арестувате и прѣдавате на сждъ. Своеврѣменно ще ме увѣдомявате за всичко.

Управитель: Петровъ.

Телеграма

за Казанлъкъ отъ София. № 1.405.

Подадена на 29/IV 1900 год.

Казанлъкъ. Бърза.

Околийскому началнику.

На № 3745. Военното Министерство даде заповѣдь за войска. Споразумѣйте се съ Коменданта и когато има нужда отъ войска, изискайте му. *Нашитѣ приятели нека разгласятъ за че на войската е дадена тая заповѣдь.* № 1903.

Министъръ: Радославовъ.

Кеманларско околийско управление. Конфедициално дѣло отъ 1900 г. Стр. 29.

Телеграма

№ 475.

Подадена въ Разградъ на 22 мартъ 1900 год.

Конфедициална

Кеманларъ.

Околийски началникъ.

Съобразявайте се съ даденитѣ прѣдишни заповѣди. Ще прѣслѣдвате на законно основание всѣкакви подстрѣкатели и нѣма да допуснете да заблуждаватъ и безпокоятъ мирното население, като подъ булото на земледѣлчески митинги гонятъ своитѣ партизански цѣли. Внушете на кметоветѣ да дѣйствуватъ по-енергично и да не оставятъ разни скитници да кръстосватъ селата. № 1458.

Управитель: Рашевъ.

Вх. № 9249 24/X 1900 г. Д. № 46.

Резолюция:

Да се свика хигиенически съвѣтъ на заседание на 27 того, за да се произнесе по този въпросъ, т. е. дали при сѫществуването на скарлатината би могло да се допусне конгреса на просителя.

24/X. Поповъ.

До Господина Управителя на Плѣвенския окрѫгъ, копие Господину Министру Вѫтрѣшнитѣ Дѣла,

София.

Жалба

отъ Янко Ст. Забуновъ, завѣдующъ дѣлата на Българския землед. съюзъ, членъ отъ Центр. Управит. Комитетъ. — Плѣвенъ.

Противъ разпорежданията на Плѣвенския окол. началникъ.

Г-нъ Управителю,

На 12 октомврий т. г. Плѣвенскиятъ околийский началникъ Г-нъ Златевъ, прѣдъ видъ на скарлатината, издаде една заповѣдь подъ № 61, съ която, покрай другото, забранява, *каквито и да било сбрания.* Петь дена слѣдъ тая забрана той ми изпрати едно писмо подъ № 9349, съ което ме прѣдупрѣждава, че счита Земледѣлческия конгресъ, който ще стане въ Плѣвенъ на 29, 30 и 31 т. м., за събрание, забранено отъ неговата заповѣдь и оная на Плѣвенската градска община подъ № 8895. Нѣщо повече: Конгресътъ или събранието се застрашава „съ всичкитѣ законни и полицейски мѣрки".

Обаче, азъ намирамъ, че тия разпореждания на г. началника сѫ неправилни и затова, възъ основание на чл. 49 отъ закона за окрѫжнитѣ управители и околийскитѣ началници, се обръщамъ къмъ Васъ, г-не управителю, и Ви моля да отмѣните горнитѣ распореждания поне по отношение къмъ конгреса.

Основанията ми за да настоявамъ на това, сѫ тия:

I. Спорѣдъ чл. чл. 88 п. п. 22 и 89 отъ закона за градскитѣ общини, компетентната власть, която взема мѣрки противъ епидемическитѣ болести въ района на общината, е кметътъ, а не околийския началникъ. Последниятъ като шефъ на полицията въ околията е дълженъ само да съдѣйствува на общинскитѣ власти за приложението на тия мѣрки, но не и да ограничава правата на гражданитѣ съ новосъставени отъ него мѣроприятия. Въ случая, кметътъ на Плѣвенската градска община съ заповедь подъ № 8894, отъ 29 септемврий т. г., е взелъ такива мѣрки противъ скарлатината, обаче той не е забранилъ „каквито и да било събрания", а публичнитѣ само зрѣлища и збирщината на дѣцата, толкова възприемчиви къмъ тая болѣсть. Слѣдователно, заповѣдьта на Плѣвенския околийски началникъ подъ № 61 относително запрѣщенията на каквито и да било събрания е незаконна, понеже тя излиза отъ некомпетентно за това лице и създава нови ограничения на гражданскитѣ свободи, непрѣдвидени въ заповѣдьта на кмета и мнѣнието на Плѣвенския окрѫженъ хигиенически съвѣтъ, които сѫ отъ рѣшающе значение за случая.

II. Бѣлѣжито е, че заповѣдьта на Плѣвенския кметъ се издаде на 29 миналий мѣсецъ, а оная на околийския началникъ — на 12 т. м. и то тъкмо тогава, когато му стана извѣстно за свикването на конгресса. Поразителенъ е и този фактъ, че отъ 12 октомврий досега сѫ станали въ града множество събрания и дори еженеделенъ пазаръ, посѣтяванъ отъ хиляди хора отъ разни крайща на България и вечеринки, а околийския началникъ нищо не е направилъ, за да приложи всичкитѣ си законни полицейски мѣрки за разтурванието имъ. Тѣ ще се прилагатъ само спрямо конгресса, а това ми дава силно основание да се съмнявамъ, че тѣ сѫ насочени именно противъ него, т. е. противъ най-священитѣ права и свободи на гражданитѣ.

Прочее, распорежданията на г. околийския началникъ изглѣжда да сѫ пристрастни, вънъ отъ това, че тѣ вече сѫ незаконни.

III. Нека посоча най-послѣ и на тоя фактъ, че скарлатината въ града е почти изчезнала и че тя, ако хигиеническийй съвѣтъ казва право, е заразителна обикновенно за дѣцата отъ 1 до 10 години.

Ами кой подържа, че земледѣлческия конгресъ е събрание отъ дѣца? Прочее, моля, Г-не Управителю, да не откажете да ме увѣдомите по възможность още днесь, за да мога въ противенъ случай да търся другъ исходенъ пѫть.

Съ прилично почитание, заведующий дѣлата на Българский Земледѣлчески Съюзъ, членъ отъ Централния Управителенъ Комитетъ:

Я. Ст. Забуновъ.

г. Плѣвенъ, 24 октомврий 1900 г.

Съобщено чрѣзъ пратеника имъ. 28/X.

Вх. № 9369, 29/X 1900 г. Д. № 46.

До Господина Плѣвенския окрѫженъ управитель,

Тукъ.

Господине Управителю,

Въ допълнение на писмото ни отъ 24 т. м., честь имаме да Ви съобщиме, че утрѣ ще се състои въ града Плѣвенъ II Български Земледѣлчески конгресъ. Понеже не ни отговорихте своеврѣменно на помѣнатото горѣ писмо, отъ една страна, а отъ друга, понеже ставатъ събрания въ градътъ въ продължение на цѣлото врѣме

отъ когато е издадена заповѣдьта на г-на Плѣвенския киетъ № 8894, рѣшихме повторно да Ви запитаме: може ли конгреса да държи своитѣ засѣдания въ града Плѣвенъ или не?

Ако не ни се отговори до довечера писмено, считаме, че намъ се разрѣшава да си държиме конгреса, както и че всички заповѣди и заповѣдьта на околийския началникъ № 61 по изпълнение рѣшението на хигиеническия съвѣтъ сж отмѣнени — нѣщо, което се потвърдява отъ оназъ вечершната вечеринка.

Плѣвенъ, 28/X 1900 г.

Членове на Българския Централенъ Земледѣлчески Комитетъ:
Н. Кормановъ.
Я. Ст. Забуновъ.
К. Илиевъ.
Д. Драгиевъ.

М. В. Р.
Плѣвенско
Окржжно Управление
Отдѣл. Административно
№ 8441
25 май 1901 г.
Гр. Плѣвенъ.

Вх. № 48, 29/V 1901 г.

До г-на Прѣдсѣдателя на парламентарната комисия въ Народното Сѫбрание.

Въ изпълнение телеграмата Ви отъ днесь подъ № 13, имамъ честь да Ви изпратя, г-не прѣдсѣдателю, приложенитѣ тукъ двѣ заявления, заведени въ вх. № № 9.249 и 9.369, относително запрѣтения миналата година земледѣлчески конгресъ въ гр. Плѣвенъ.

Други прѣписки по тоя въпросъ въ окржжното управление нѣма. Ако въ поставената отъ бившия окржженъ управитель върху заявлението вх. № 9.249 резолюция е казано да се свика хигиеническия съвѣтъ, донасямъ, че тая резолюция не е била приведена въ изпълнение отъ респективния прѣдсѣдатель на тоя съвѣтъ — окржжния управитель и хигиеническия съвѣтъ не се е произнесълъ въ смисъль да се запрѣти събирането на конгреса. До колкото свѣдѣнията ми се простиратъ, разпорежданията по запрѣщението на конгреса сж били давани отъ Плѣвенското околийско управление, на което едноврѣменно съ настоящето прѣдложихъ да Ви прѣдстави незабавно всички прѣписки отъ това естество.

За Окржженъ управитель: Д. К. Карасимовъ.
Подсекретарь: Ст. П. Чиковъ.

Телеграма (Записка)

№ 806.

Подадена въ София на 19 априлъ 1900 год. 12 ч. с.

Твърдѣ бърза.

Русе,

Началнику на Дивизията.

Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ дѣла съобщава че испратената войска въ Трѫстеникъ отъ Руссе е дѣйствувала твърдѣ не енергично и вмѣсто да изиска отъ непокорнитѣ безусловна подчиненость, началникътъ си е позволилъ да води съ тѣхъ дълги и неумѣстни прѣговори. Селото трѣбва нощесъ да се обсади и да се не пропуща въ него и отъ него никой, догдѣ не бѫдатъ прѣдадени и арестовани виновницитѣ, които сж се противили съ сила на административнитѣ власти, наранили сж нѣ-

колко жандарми и околийския началникъ и убили единъ жандаринъ. Сжщо трѣбва да се арестуватъ и подстрѣкателитѣ. Повторно Ви поканвамъ да вземѣте най-сериозни мѣрки, за да дѣйствува испратената войска най-строго и енергично безъ всѣка мекошавость. Прѣдупрѣждавамъ, че въ противния случай виновнитѣ началници въ войската, която участвува въ дѣлото, както и сами Вий ще носите голѣма отговорность.

За Военний Министръ: Полковникъ Никифоровъ.

Телеграма

Подадена въ София на 19 априлъ 1900 г., 1 ч. и 20 м. в.

Екстрена.

Русе.

Началнику на Дивизията.

Спорѣдъ както Ви говорихъ и по телефона тая минута съ екстрени телеграми се распорѣдихъ да се испратятъ по желѣзницата до най-близката до Тръстеникъ станция отъ Разградъ двѣ роти и отъ Добричь два ескадрона. Распорѣдете се и Вий отъ своя страна да се испрати на сжщото мѣсто отъ Търновския гарнизонъ още една рота и отъ Свищовъ друга една рота. За началникъ на всичкитѣ тѣзи войски, както и на находящитѣ се вече въ Тръстеникъ други четери роти, назначете бригадния командиръ полковникъ Поповъ, като му прѣдадете единъ възможно по голѣмъ щабъ офицери и конни долни чинове, конье за тѣхъ отъ частитѣ на Русенския Гарнизонъ. На Полковникъ Поповъ ще възложите за постигание слѣдующитѣ цѣли: 1) да арестува и прѣдаде на сждебнитѣ власти посоченитѣ отъ тѣхъ и отъ административнитѣ власти виновници; 2) да обезоржжи (като отнеме оржжието и го пребере въ Русе) всичкитѣ намѣрени въ групитѣ на непокоряющитѣ се на властьта селени, ако ли скриятъ оржжието, то да прави и обиски за да може да го вземе; 3) да разгони и распрати всичкитѣ събравши се около Тръстеникъ отъ външнитѣ села селяне да отидатъ по селата си.

За постигане горнитѣ цѣли полковникъ Поповъ да дѣйствува най-енергично и само по свое усмотрение, безъ да очаква никакво друго вмешателство или съдѣйствие отъ гражданскитѣ власти, слѣдъ законнитѣ прѣдупрѣждения да употрѣбява оржжие срѣщу непокорнитѣ безъ всѣко колебание.

Въобще въ всичко да дѣйствова най-енергично за да се подкрѣпи и запази напълно авторитета на властьта, безъ да се разсжждава за законностьта на поставенитѣ искания. На испращанитѣ отъ Разградъ и Добричъ войски е заповѣдано да се яватъ въ негово распорѣждание. Той самъ може да отиде на мѣстото или отдѣлно или заедно съ ротитѣ отъ Разградъ, като се присъедини въ трена имъ отъ Русе. Въ свое распорѣждание, освѣнъ войскитѣ, полковникъ Поповъ да приеме всичката конна и полицейска стража.

За хода на работитѣ полковникъ Поповъ да държи Васъ въ течението, а за по-сериозни работи да явява на право освѣнъ на Васъ и мене. № 1159.

За Военний Министръ: Полковникъ Никифоровъ.

Телеграма

№ 2808

Подадена въ София на 29 май 1900 год., 10 ч. 15 м. в.

Тв. бърза.

Добричъ.

Командиру 5 конний полкъ.

Съставѣте единъ сборенъ ескадронъ въ възможно по-силенъ съставъ и му дайте назначение да отиде въ село Сарж-Муса и други околни села въ Балчишка околия, за да арестува нѣколко, около 25 души селяне, обвиняеми въ агитиранне за непокорство на властьта, по указанието на Балчишкий околийский началникъ, който по особенна заповѣдь до него отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла ще придружава ескадрона. Прѣдварително се споразумѣйте съ този околийский началникъ за мѣстото и врѣмето на присъединяванието му къмъ ескадрона. Арестуванитѣ селяне слѣдъ това да се заведатъ конвоирани отъ сжщия ескадронъ въ Варна и здаджтъ тамъ на окржжния управитель. Дайте най-пълни указания на ескадронния командиръ да дѣйствува внимателно и енергично, безъ да влиза въ каквото и да било разсжждение съ нѣкого. № 2219.

За Военний Министръ, Полковникъ: Никифоровъ.

Извлечение отъ обвинителния актъ на Военния Прокуроръ по дѣлото на подполковникъ Георгиевъ и на 64 долни чинове, обвиняеми въ неиспълнение заповѣдитѣ на своето началство и въ прѣдавание на своето оржжие, при произшествията въ с. Тръстеникъ.

„На 17 априлий сутреньта 1900 год., Русенския околийски началникъ, заедно съ още около двадесеть души стражари, билъ отишълъ въ селото Тръстеникъ, съ цѣль: 1) да възтанови правата на кмета Тотю Димитровъ, понеже селенитѣ му ги били отнели и запечатили общинското управление, и 2) да залови и затвори лицата, които били запечатили общинското управление. Това назначение е било дадено на околийския началникъ отъ Русенския окр. управитель. Въ сжщия день отъ съсѣднитѣ села били дошли въ селото Тръстеникъ тълпи селени, които, заедно съ жителитѣ отъ сжщото село, не позволили на околийския началникъ да испълни онова, за което е билъ назначенъ. Взели оржжието на околийския началникъ и стражаритѣ, били ги и убили стражара Христо Димитровъ. Стореното отъ селенитѣ е било оцѣнено за мятежъ.......

„Ротитѣ сж тръгнали отъ гр. Русе на кола около 10 часа слѣдъ пладнѣ и пристигнали при ханчетата до Тръстеникъ около 3 и половина часа слѣдъ полунощъ на 18 априлий. Подполковникъ Георгиевъ, окржжния управитель Ив. М. Костовъ, прокурора при окр. сждъ А. Владигеровъ, сждебния слѣдователь Христо Върбановъ, градския лѣкарь Владовъ и поручикъ Карамаждраковъ тръгнали отъ г. Русе слѣдъ 11 ч. слѣдъ пладнѣ на 17 априлий 1900 год. и сж пристигнали на ханчетата при селото Тръстеникъ около 3 и половина часа слѣдъ полунощъ на 18 сжщий, тъкмо когато пристигнали и ротитѣ.......

„Когато поручикъ Цончевъ поставилъ постоветѣ около пжтя, който води отъ селото Тръстеникъ за селата: Божичани и Кошово, явила се е една тълпа селяне отъ около 100—150 души далечъ отъ постоветѣ на петдесеть крачки, идящи отъ село Божичани. Самъ поручикъ Цончевъ излѣзълъ прѣдъ тълпата и я спрѣлъ. Питалъ хората, защо сж дошли и тѣ му отговорили, че дошли да видятъ, какво се е случило въ селото Тръстеникъ. Той имъ заповѣдалъ да сѣднатъ и да не минуватъ прѣзъ

стражевата верига и имъ казалъ, като свърши работата си, щѣлъ да доложи на началника на отряда за тѣхното дохождание. Селенитѣ го послушали. Поручикъ Цончевъ е видѣлъ, че тѣ имали въ ржцѣтѣ си дълги сопи......

„Единъ испратенъ стражаръ отъ поручикъ Цончевъ извѣстилъ на началника на отряда, че една тълпа селени се явила прѣдъ постоветѣ на пжтя отъ къмъ селото Божичани. Подполковникъ Георгиевъ, окржжния управитель, прокурорътъ, лѣкарьтъ и всички офицери били отишли на мѣстото, дѣто е стояла тълпата. Веднага подполковникъ Георгиевъ заповѣдалъ на капитанъ Диновъ да вземе една полурота отъ своята рота и да отиде срѣщу появившата се тълпа, въ помощь на ротата отъ Искърския полкъ, която заповѣдь послѣдния испълнилъ веднага. Самиятъ подполковникъ Георгиевъ и окржжниятъ управитель сж говорили на селенитѣ и сж ги увѣщавали да си отидатъ и да не искатъ да влизатъ въ селото. Селянитѣ не послушали да си отидатъ; но се обѣщали, че нѣма да насилватъ да влизатъ въ селото, насѣдали на полето, и тамъ останали. И капитанъ Диновъ съ полуротата е останалъ срѣщу тълпата. Отъ този моментъ, прѣзъ цѣлия день на 18 априлий постоянно сж пристигали тълпи селени съ сопи отъ селата: Мечка, Пиргосъ, Доланитѣ, Кулата, Басарбово, Красенъ, Щръклево, Кошовъ и пр., и се присъединявали къмъ по-рано дошлитѣ тълпи. Въ тълпитѣ е имало жени и дѣца, които селенитѣ туряли най-напрѣдъ да вървжтъ. . . .

„Тръстеничени заявили на подполковникъ Георгиевъ, че тѣ сж дѣйствували прѣстжпно на 17 априлий, защото сж били прѣдизвикани отъ полицията, като му посочили и единъ чифтъ белегчета желѣза за оковавание на ржцѣ, които Русенския околийски началникъ носилъ прѣдишния день да ги окова. Тѣ желаели виновницитѣ да бждатъ изслѣдвани отъ слѣдователя и прокурора на мѣстото, и слѣдъ това войската да ги закарала въ гр. Русе и прѣдадяла право въ затвора или казармата, а не въ полицейския домъ, защото много се бояли отъ дѣйствията на полицията. Освѣнъ това селянитѣ искали сами да отидатъ и придружжтъ виновницитѣ до града Русе. . . .

„Къмъ три часа подиръ пладнѣ подполковникъ Георгиевъ съ прокурора А. Владигеровъ, сждебния слѣдователь Христо Върбановъ и нѣкои офицери сж отишли пакъ при вънкашната тълпа, да увѣщаватъ хората да се разотидатъ. Тълпата къмъ това врѣме е бройла хиляди човѣци съ сопи. Тамъ прокурорътъ А. Владигеровъ билъ говорилъ на селенитѣ и имъ прѣдложилъ отъ името на закона да се разотидатъ по домоветѣ мирно и тихо. Въ отговоръ на това селенитѣ питали прокурора да имъ каже, за какви закони имъ расправялъ, когато полицията първа не почитала и не испълнявала законитѣ на страната. Прокурорътъ се обидилъ отъ постжпката на селенитѣ, махналъ се отъ тамъ и отишълъ съ сждебния слѣдователь на ханчетата. Окржжниятъ управитель го още нѣмало. Колко е било печално да слуша човѣкъ заявлението на хиляди селени въ лицето на прокурора прѣдъ очитѣ на властьта, че вѣрата имъ въ авторитета на законитѣ е вече поколебана, защото Русенската полиция сама и първа незачитала законитѣ. . . . .

„Вечерьта на 18 априлий е имало събрани селени около 4—5000 души. Ротитѣ се приближили на ханчетата, вечеряли, взели мѣрки за себе-охранение и останали да почиватъ прѣзъ нощьта.

„Подиръ обѣдъ на 18 априлий селенитѣ сж били вече въ по-висока степень на възбудено състояние и сж исказали явно съ изражение оскърбително неуважението си и къмъ войската. Привечерь на 18 априлий окржжния управитель е билъ вече при ханчетата и е глѣдалъ тълпитѣ. Тогава и той самъ далъ мнѣние, че противъ такава тълпа, въ която има множество дѣца и жени и която не прави никакво насилие, не трѣбва да се употрѣби оржжие. Сутриньта, обаче, когато окржжниятъ упра-

вителъ е билъ при първата тълпа, е исказалъ мнѣние, че тя трѣбвало да се распръсне съ оржжие. Офицеритѣ сж исказали противно мнѣние, защото селенитѣ стоели мирно и тихо, никакво насилие не се вършило и, освѣнъ това, имало между тѣхъ жени и дѣца. Капитанъ Диновъ е казалъ на окржжния управитель, че войската е била дадена на гражданската власть на помощь, и че тази послѣдната трѣбвало да почне да работи нѣщо и войскитѣ да ѝ помагатъ, а не полицията и управительтъ да се криятъ задъ гърба на войската.

„Когато подпоручикъ Цаневъ забѣлѣзалъ че вънкашната тълпа почнала да се движи къмъ него, веднага събралъ десетина души войници, построилъ ги срѣщу тълпата, командувалъ за стрѣлба: „на месо" и войницитѣ стрѣляли: слѣдъ първия залпъ тълпата се спрѣла — имало голѣмо колебание въ първитѣ рѣдове, да ли да настжпватъ или не; даденъ билъ вторий и третий залпове, но нито единъ човѣкъ отъ селенитѣ не е падналъ на земята, било мъртавъ, било нараненъ отъ куршумитѣ на войницитѣ. Тогазъ външната и вътрѣшнитѣ тълпи рѣшително и бѣгомъ се спустнали противъ полуротата на подпоручикъ Цаневъ съ страшни викове и крясъци. Като наближили тълпитѣ около 50 крачки, подпоручикъ Цаневъ заповѣдалъ на войницитѣ да станатъ въ каре, командувалъ имъ: „за бой—готвисъ" и имъ заповѣдалъ, да бижтъ съ ножове. Войницитѣ станали въ каре, взели пушкитѣ си за боева изготовка, но нито единъ отъ тѣхъ не е нанесълъ ударъ съ ножъ на селенитѣ. Като наближили селенитѣ на десетина крачки, подпоручикъ Цаневъ насочилъ револвера си къмъ отдѣлни селени, за да повали нѣкого на земята, но револвера му три пжти е далъ осечка. Въ това врѣме хилядно множество го е било вече заобиколило, нѣколко души отъ задъ и отъ страна съ удари по главата съ сопи го свалили на земята. Тогазъ го уловили десетина души и викали: „да се убие", но нѣкой отъ тълпата извикалъ: „офицеритѣ да не се убиватъ", занесли го въ селото и го оставили въ една кжща. Въ сжщата кжща по-послѣ сж донесли селенитѣ капитанъ Диновъ полумъртавъ и единъ раненъ унтеръ-офицеръ. Войницитѣ отъ полуротата на подпоручикъ Цаневъ сж глѣдали, когато множеството повалило началника имъ на земята, но нито единъ не се е опиталъ да му помогне; дали си пушкитѣ и патронитѣ на селенитѣ, безъ да убижтъ нѣкого. Селенитѣ отъ послѣ настжпвали и стрѣляли противъ другаритѣ имъ съ тѣхнитѣ пушки и патрони, събрали войницитѣ на полето и слѣдъ това ги отвели въ селото. Подпоручикъ Цаневъ не е видѣлъ у селенитѣ пушки и не видѣлъ да стрѣлятъ. . . . .

„Тълпата продължавала стрѣмително да настжпва. Тогазъ капитанъ Диновъ извикалъ на полуротата за стрѣлба, и казалъ съ гласъ високъ на войницитѣ отъ полуротата: „момчета, тамъ въ лѣво взеха роби отъ нашитѣ, слушайте моята команда „стрѣляйте на месо" и командува: „за стрѣлба огънъ бий". Въ това врѣме подполковникъ Георгиевъ извикалъ: „стрѣляйте на месо" и заминалъ къмъ ротата на капитанъ Янакиева. Капитанъ Диновъ е успѣлъ да даде три залпове съ полуротата, но не е видѣлъ нито единъ селенинъ да падне на земята. Слѣдъ третия залпъ множеството заобиколили полуротата отъ всичкитѣ страни. Тогазъ капитанъ Диновъ взелъ въ лѣзата си ржка шашката, а въ дѣсната револвера, излѣзалъ прѣдъ войницитѣ и почналъ да стрѣля, убилъ единъ селенинъ намѣсто, повалилъ други двама на земята ранени отъ куршумъ и продължавалъ да се брани така около двадесеть минути. Най-послѣ единъ куршумъ отъ тълпата го пронизалъ. Той усѣтилъ това и продължавалъ да се брани, до като нѣколко удари отъ сопи, нанесени въ областьта, дѣто е ударилъ куршума, турили край на неговитѣ сили и той се повалилъ на земята съ револвера и шашка въ ржцѣтѣ. Войницитѣ сж били задъ него но никой не му помогналъ и не послѣдвалъ примѣра му да биятъ съ ножове, напротивъ дали пушкитѣ си и патронитѣ си на селенитѣ, съ които по-послѣ сж стрѣляли върху

тѣхнитѣ другари. Като падналъ капитанъ Диновъ, пръвъ се хвърлилъ върху него който си селянинъ Бели Кръстевъ и извикалъ на тълпата: „не го убивайте.“ Слѣдъ това го заобиколили: Маринъ Дудевъ — близки неговъ мѣстный — отъ с. Пиргосъ, запасния унтеръ-офицеръ Симеонъ К. Рачевъ, отъ село Мечка, и още единъ селянинъ, когото той не позналъ. Тѣзи тримата не позволили на селенитѣ да го убиятъ..... Като заминала тълпата къмъ ротата на капитана Якимовъ, селенитѣ, които го спасили да не го убиятъ, го отвели въ село въ дома на Дечо Бояджиевъ (въ къщата на бабалъка му), дали му ракия да пие, питали го раненъ ли е и го оставили тамъ. Слѣдъ нѣколко врѣме дошълъ санитарниятъ редникъ Д-ръ Методий Поповъ и му далъ първа медицинска помощь. Капитанъ Диновъ е видѣлъ, че нѣкои селени сѫ били въоражени съ револвери и сѫ стрѣляли само противъ офицеритѣ. Пушки у тѣхъ не видѣлъ.

„Подпоручикъ Сугаревъ е забелѣзалъ, че селенитѣ не падатъ отъ куршумитѣ на войницитѣ, това му направило впечатление и вѣрно заключилъ, че войницитѣ не сѫ стрѣляли на месо, както имъ е било заповѣдано. Когато капитанъ Диновъ взелъ командата на полуротата, той отишълъ на дѣсния флангъ и тамъ чулъ, че нѣкой войникъ казалъ: „горѣ стрѣляйте“. Той попиталъ, кой е този войникъ, че ще го застрѣля на мѣстото, но никой не се обадилъ и не казали кой ги учи да стрѣлятъ горѣ, а не на месо. Когато капитанъ Диновъ командувалъ „на ножъ“, подпоручикъ Сугаревъ видѣлъ, че „войницитѣ държали пушкитѣ си при нозѣ и че никой не е послѣдвалъ примѣра му да бие съ ножъ“. Когато капитанъ Диновъ е командувалъ „на ножъ“ и излѣзалъ прѣдъ войницитѣ съ шашка и револверъ въ ръцѣ да срѣщне тълпата, подпоручикъ Сугаревъ е стрѣлялъ съ револверъ противъ селенитѣ и повалилъ на земята единъ раненъ. И неговий револваръ е далъ нѣколко осѣчки. Опиталъ се да накара войницитѣ да дѣйствуватъ съ ножъ и да помогнатъ на ротния си командиръ, противъ когото селенитѣ стрѣляли въ това врѣме съ револвери и слагали десятки сопи по тѣлото му, но не успѣлъ. Опиталъ се съ шашка да си пробие пѫть до ротния командиръ и му помогне, наранилъ едного по главата, ударилъ още нѣколко души, но не успѣлъ, защото капитанъ Диновъ е билъ заобиколенъ отъ множество селени. Тогазъ усетилъ и той, че е раненъ съ куршумъ. Повърналъ се да вземе пушка отъ войницитѣ и съ нея да дѣйствува, но нѣколко селени му прѣпрѣчили пѫтя. Въ този моментъ видѣлъ, че двама войници: Дончо Дамяновъ и Мустафа Моканъ Джаферовъ били гонени отъ селенитѣ да имъ вземать пушкитѣ. Той се спустналъ къмъ послѣдния, питалъ го пълна ли му е пушката и като получилъ отговоръ, че е пълна, взелъ му пушката, бързо се спустналъ напрѣдъ да стрѣля. Тълпа селяни го прѣслѣдвали, той се обърналъ къмъ тѣхъ съ пушката, въ този моментъ му нанесли нѣколко удари съ сопи по главата и той падналъ на земята. Веднага се хвърлили трима души отгорѣ му и не позволили да го биятъ по нататъкъ. Отъ послѣ той узналъ, че тѣзи сѫ били Руси Тодоровъ отъ с. Кошовъ, Дочо Минковъ отъ с. Иваново и Мито Ангеловъ отъ с. Кара-Коджалии. Тримата го вдигать отъ земята, завели го въ близостоящето ровче и му прѣвързали раната. Слѣдъ това селянитѣ го отвели въ селото въ къщата на Петъръ Илиевъ, кръчмаръ, настанили го на одъръ да лѣжи и го оставили . . . Подпоручикъ Сугаревъ е видѣлъ, че нѣкои отъ войницитѣ били дигнали пушкитѣ си и не стрѣляли, когато е командувалъ да стрѣлятъ противъ тълпата. Това е било прѣди да поеме командата капитанъ Диновъ. Той чулъ, че и въ веригата единъ войникъ казалъ на другаритѣ си „горѣ стрѣляйте“, но не е ималъ врѣме да отбѣлѣжи кои сѫ били войницитѣ съ дигнатитѣ пушки и да търси кой е командувалъ „горѣ стрѣляйте“. Когато селенитѣ водѣли подпоручикъ Сугаревъ въ селото, той видѣлъ войницитѣ отъ ротата на Дунавския полкъ при чешмата, че били

обезоржжени. Той е видѣлъ федфебеля Тома Маджаровъ, че излѣзълъ отъ една кржчма съ намѣтнатъ шинелъ и безъ оржжие. Селянитѣ нищо не казвали на федфебеля, той се разхождалъ свободно. Когато селенитѣ водѣли подпоручикъ Сугаревъ за селото и го крѣпѣли, срѣщналъ ги циганина Митищъ Калайджията, който се спустналъ върху подпоручикъ Сугаревъ съ ножъ въ ржка, за да го прободе. Селянитѣ отблъснали циганина и не му позволили да гу убие. Подпоручикъ Сугаревъ е стоялъ въ селото около два часа и слѣдъ това съ единъ файтонъ сж биле отнесени заедно съ подпуручикъ Цаневъ при ханчетата отъ фелдшеритѣ. . . ."

Горнята редица отъ документи показва доколко е било скрупольозно Министерството Иванчовъ-Радославовъ въ своитѣ мѣрки, за които се говори въ телеграмата отъ 1 мартъ на г. Иванчовъ.

Тѣзи документи доказватъ:

1. Че Министерството Иванчовъ-Радославовъ е взело всичкитѣ мѣрки, за да употрѣби подвѣдомственнитѣ си органи да възпрѣпятствуватъ на жителитѣ на Княжеството да упражняватъ правата си, прѣдвидени въ чл. 82 на Конституцията;

2. Че съ своитѣ наставления и заповѣди до подвѣдомственнитѣ си органи да считатъ митингитѣ: *„съпротивление на дѣйствующитѣ въ страната закони"*, а тия, които взиматъ инициатива за митинги и тия които отиватъ на митинги — за *„нарушители на обществения редъ"*, за *„безчинници"* и *„размирници"*, накарали сж органитѣ на властьта злѣ да разбиратъ своитѣ обязанности, да считатъ позволеното за непозволено, законното — беззаконно и да вършатъ произволи, насилия и противозакония и съ това докараха мирното население до положението на самозащита и на съпротивление;

3. Че интерниранията сж се вършили не върху такива лица, каквито разбира чл. 27 отъ закона за полицията, а върху граждани, които сж имали затвърдено по законитѣ мѣстожителство, имали сж опрѣдѣлено занятие и сж биле въ редътъ на почтеннитѣ хора и че тѣзи интернирания сж се правили съ цѣль по-успѣшно да се постигне нарушението на чл. 82 отъ Конституцията. За тѣзи интернирания комисията се ограничи да прѣдстави документи само за единъ случай, който много релефно показва тжпчението на законитѣ и на най-скжпитѣ права на гражданитѣ. Конфиденциалнитѣ прѣписки съдържатъ въ себе си заповѣди и распореждания за голѣмо количество интернирани граждани, но комисията счете излишно да отрупва доклада си съ еднообразни факти и за това се задоволи съ излаганието на тоя — съ Хр. Пушкаровъ;

4. Че колкото и да се е избирала благовидна форма за написвание самитѣ заповѣди съ цѣль да изглеждатъ, че сж справедливи и законни, но фактитѣ, че въ тия заповѣди митингитѣ се считатъ за „бунтъ", а участницитѣ въ тия митинги за „безчинници", „размирници", „бунтовници" и пр., свидѣтелствуватъ, че Министерството съ тия си заповѣди, като кара подвѣдомственнитѣ си чиновници: *„да взематъ всички мѣрки да се не нарушава обществения редъ;" „да не се допущатъ агитатори, които по поводъ закона за десятъка искатъ да вълнуватъ населението;" „да взематъ точно имената на учители и кметове, които вкзематъ инициатива за митинги;" „да испълняватъ точно даванитѣ имъ устни наставления за осуетяване митингитѣ и да се споразумѣватъ съ военнитѣ коменданти за военно съдѣйствие;" „да събиратъ правителственнитѣ партизани за прѣвземание митингитѣ на опозицията и ако не се надържатъ на това да взематъ всички мѣрки да не може нито единъ селянинъ да дойде на митингъ;" „да интернiратъ честни и почтенни граждани съ утвърдено*

мѣстожителство и опредѣлено занятие"; да викатъ най-първи граждани и бивши министри въ участъцитѣ и да имъ прѣдлагатъ да не ходятъ изъ свободна България, а да се завърнатъ въ София и, ако не сторятъ това, да се испратятъ полицейскимъ образомъ"; „да не се допуща печатанието никакъвъ вѣстникъ, който пише противъ закона за десятъка и кани населението на митингъ"; „да оставатъ лично отговорни, ако не вземать всички мѣрки и допускатъ каквото и да е движение въ селата и градоветѣ противъ закона за десятъка"; „да арестуватъ агитаторитѣ и инициаторитѣ на митингитѣ"; „да запрещаватъ събиранието на земледѣлчески конгреси подъ прѣдлогъ на скарлатина"; „да се употрѣбява войската за налагание полицейски произволи надъ мирното население и пр. и пр. — съ всичкитѣ си подобни заповѣди (които се виждатъ въ цитиранитѣ документи) Министерството Иванчовъ-Радославовъ деморализирало много отъ своитѣ чиновници и ги е накарало да злоупотрѣбяватъ съ властьта си. Противозаконията изобилно сѫ се повтаряли и постепенно възбуждали повече и повече духа на населението за отстояване на правдинитѣ си и така принудено дохаждатъ кървавитѣ сцѣни въ Тръстеникъ, Варна, Дуракъ-Кулакъ и пр.

Ако министерството Иванчовъ-Радославовъ бѣше уцѣнило значението на хилядинтѣ митинги и желанието на грамадната часть отъ Българский народъ тъй, както трѣбваше да ги уцѣни едно конституционно правителство и ако не бѣше прѣдприело такива прѣстѫпни мѣрки за запрещението и ограничението на тѣзи митинги, сигорно вълнението нѣмаше да се ороси съ кръвьта на невинни жертви и нѣмаше да има нужда отъ военно положение.

Прѣзъ периода, въ който сѫ се издавали разгледанитѣ по-горѣ противоконституционни заповѣди, извѣстно е че Министерството Иванчовъ-Радославовъ обяви въ военно положение Русенска, Свищовска, Търновска, Горно-орѣховска, Разградска околии, окрѫзитѣ: Варненски и Шуменски и околиитѣ: Поповска, Кеменларска отъ Разградски окрѫгъ, Бѣленска, Балбунарска, Тутраканска отъ Русенски окрѫгъ и Еленска, Дрѣновска и Кесаревска отъ Търновски окрѫгъ.

Понеже кървавитѣ случки, които сѫ причина на обявяванието на военното положение, сѫ произлѣзли вслѣдствие изброената редица противозаконни мѣрки отъ правителството, то и за поставянието една часть отъ българското население подъ исключително положение, каквото е военното положение, пакъ виновникъ е самото министерство.

Тази мѣрка, т. е. обявяванието на военно положение отъ Кабинета Иванчовъ-Радославовъ, съгласно чл. 76 отъ Конституцията, трѣбваше да бѫде внесена въ първото Народно Събрание за потвърждение. Това нѣщо досега не е станало и Народното Събрание има още право и длъжность да разгледа казаната мѣрка и да се произнесе по нея.

Часть III.

Десятъкъ.

Въ тази часть ще изложимъ послѣдователно вървежа на всичкитѣ разпореждания и работи, свързани съ разходитѣ по прибиране десятъка прѣзъ 1900 год.

Всичкитѣ разходи по десятъка сж отъ двѣ категории: а) разходи за персонала по описването и прибирането на десятъка и б) разходи за наемъ, постройки и доставки на разни помѣщения и потрѣби за прибиране и съхраняване десятъчнитѣ храни. Споредъ това и нашето изложение ще се състои отъ два главни дѣла: I. Персоналъ и II. Хамбари и други потрѣби за десятъка.

I. Персоналъ.

а) Държавни чиновници за описване земитѣ и земнитѣ произведения.

Въ чл. 23 отъ „Закона за данъка на земнитѣ произведения" е прѣдвидено, че съ работата по десятъка ще бждатъ натоварени особени държавни чиновници". Това сж едноврѣменнитѣ контрольори по десятъка.

Прѣзъ годинитѣ 1888—1892 тѣзи контрольори сж получавали по 100 л. мѣсечна заплата. Държавнитѣ чиновници, назначени за сжщата цѣль миналата година сж получавали по 120 л. мѣсечно. Заслужва да се забѣлѣжи, че въ изработения отъ Министерството на Финанситѣ съ съдѣйствието на всичкитѣ финансови началници проектъ за „Публично-административенъ правилникъ за приложение закона за десятъка", заплатата на чиновницитѣ е била прѣдвидена по 100 л. мѣсечно (чл. 17 отъ проекта.) Министерскиятъ Съвѣтъ обаче е измѣнилъ съотвѣтния членъ, като е опрѣдѣлилъ заплатата на чиновницитѣ да бжде по 120 л. мѣсечно.

Прѣзъ 1892 г. числото на редовно назначенитѣ контрольори е било около 1.700. Миналата година Министерството на Финанситѣ, като е имало прѣдъ видъ — отъ една страна обѣщанието, дадено прѣдъ Народното Събрание, че този пжть описването на земнитѣ произведения ще стане по-бързо, отколкото прѣзъ миналитѣ години, и отъ друга—че количеството на разработенитѣ земи се е било увеличило въ сравнение съ онова отъ 1892 г. съ 30%, рѣшило е да се назначатъ редовни държавни чиновници 2.000 души; отпослѣ сж назначени и допълнително още, та всичко сж станали 2.147 души. Освѣнъ това, назначени сж били и 142 души резервни чиновници съ по-малка заплата (по 80 л. мѣсечно), които да работятъ при главнитѣ бирничества и, ако дотрѣбватъ нѣкждѣ, веднага да се изпращатъ.

Чиновницитѣ сж били назначени около единъ мѣсецъ по-рано отъ врѣмето, когато сж назначавани прѣзъ 1888—1892 год. Това е станало, защото се е искало

посѣтитѣ земи да се опишатъ отдѣлно и прѣди жътвата, а не заедно съ описването на снопитѣ, както е било прѣзъ 1888—1892 г., отъ което послѣдното е ставало по-бавно.

Заслужватъ да бждатъ отбѣлѣжени слѣднитѣ характеристични подробности върху начина, по който сж назначавани държавнитѣ чиновници по десятъка, подробности, които биха могли да освѣтлятъ до нѣкждѣ мотивитѣ и за увеличението заплатитѣ на тия чиновници.

Спорѣдъ спомeнатия чл. 23 отъ закона за данъка на земнитѣ произведѣния държавнитѣ чиновници „ще се назначаватъ отъ финансовия началникъ на окржга, слѣдъ прѣдварително подготовление и издържане изпитъ“. Въ чл. 14 отъ правилника пъкъ е прѣдвидено, че „изпититѣ се произвеждатъ при финансовитѣ началници и главнитѣ бирници; къмъ главнитѣ бирници се присъединяватъ контрольора на земледѣлческата каса и финансовия агентъ“. — Това е изпитната комисия.

Обаче, въпрѣки изричното постановление на този членъ отъ правилника, Министърътъ на Финанситѣ съ окржжна телеграма подъ № 2.617 отъ 5 априлъ м. г., прѣдписва на финансовитѣ началници да наредятъ, щото при изпитването на кандидатитѣ за чиновници да земать обязателно участие и секретаритѣ на окржжнитѣ управители (при финансовитѣ началници) или секретаритѣ на околийскитѣ началници (при главнитѣ бирници.) По-послѣ, съ окржжна телеграма № 3.221 отъ 27 сжщий, сжщиятъ министъръ заповѣдва на финансовитѣ началници: „да прѣдставятъ веднага списъци на издържавшитѣ изпитъ лица, опрѣдѣлени за назначение чиновници по десятъка, които списъци да бждатъ подписани отъ окржжния управитель и послѣ отъ самия финансовъ началникъ“. Отъ тази телеграма се разбира, че кандидатитѣ за чиновници по десятъка трѣбва да бждатъ одобрявани отъ окржжния управитель — обстоятелство, противорѣчуще както на закона за десятъка, така и на самия правилникъ. Защо е направилъ такова отстжпление отъ закона и правилника Финансовиятъ Министъръ, това се вижда отъ находящата се въ дѣлата на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи секретна окржжна шифрована телеграма отъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, отъ 25 априлъ 1901 г., подъ № 1.224, съ която послѣдниятъ заповѣдва на окржжнитѣ управители: *„да внимаватъ да не бждатъ назначавани за контрольори (по десятъка), ако и да сж издържали изпитъ, ония лица, които принадлежатъ къмъ опозицията“.*

б) Общински учители.

Въ чл. 18 отъ закона за десятъка е постановено, че всичкитѣ общински учители сж длъжни да взематъ участие въ описването на земитѣ и земнитѣ произведения и да помагатъ въ всичко, което ще има да се върши по опрѣдѣлението и прибирането на десятъка. Въ правилника по прилагане закона, като е разяснена по-добрѣ работата на учителитѣ, опрѣдѣлено имъ е и по едно възнаграждение отъ 50 л. за всичкото врѣме, прѣзъ което ще трае помощьта имъ по прилагане закона. (Чл. 39 отъ правилника).

Прѣзъ периода отъ 1888 до 1892 год., когато се вземаше десятъка въ натура, не е прибѣгвано къмъ помощьта на учителитѣ, нито се е чувствувала нѣкаква нужда отъ тѣхъ.

Участието на народнитѣ учители при прилагането закона за десетъка, спорѣдъ единодушното признание на нашето учителство, бѣше въ ущърбъ на тѣхнитѣ педагогическо-възпитателски задачи. Но, законътъ искаше тѣхната помощь, и тѣ я дадоха, като изпълняваха длъжностьта на единъ видъ помощници на държавнитѣ чиновници.

Колко именно учители сж участвували въ описването на земитѣ и земнитѣ произведения, не се знае точно. Трѣбвало би да бждатъ и тѣ толкова, колкото сж

били и самитѣ чиновници. Но въ нѣкои турски села, дѣто не е имало български учители, чиновницитѣ сж работили безъ съдѣйствието на учителитѣ.

Числото на работилите по десятъка учители по свѣденията отъ Финансовото Министерство е 2504.

в) Надзиратели за приспособление закона за данъка върху земнитѣ произведения.

Въ закона за данъка върху земнитѣ произведения, както и въ правилника за приложението му, нѣма прѣдвидено нищо за нѣкакви други чиновници или държавни служители по приспособление сжщия законъ, освѣнъ ония, за които се говори въ чл. 23 отъ закона и въ чл. 14 отъ правилника. Въпрѣки това, обаче, Министерскиятъ Съвѣтъ на 16 мартъ съ протоколъ № 24, по доклада на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи отъ 14 мартъ 1900 г. подъ № 1184, (който докладъ е повърнатъ въ сжщото министерство и сега не се намира въ дѣлата му), е постановилъ: „да се назначаватъ отъ Министерството на Финанситѣ въ споразумѣние съ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи нуждното число надзиратели за приспособление закона за данъка върху земнитѣ произведения, съ мѣсечна заплата 120 лева".

И назначени сж тъкмо 476 души такива надзиратели. Назначението на всичкитѣ е ставало отъ Министерството на Финанситѣ, но изключително спорѣдъ собственоржчнитѣ записки на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Радославовъ. Като е съобщавало на окржжнитѣ управители за назначението на опрѣдѣленитѣ отъ министра Радославова лица за надзиратели въ всѣки окржгъ, Министерството на Финанситѣ имъ е явявало, че нуждтитѣ наставления за тая длъжность ще се дадатъ отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Какви сж обаче наставленията, дадени на окржжнитѣ управители отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи относително длъжностьта на надзирателитѣ и въ какво изобщо се е състояло прѣдназначението на послѣднитѣ, за това не се намѣриха свѣдѣния въ дѣлата на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи отъ онова врѣме. Намѣри се тамъ само една справочна бѣлѣжка, че една часть отъ дѣлото № 25, относително движенията и назначенията по десятъка, а именно прѣписката за надзирателитѣ, се намирала у г. Радославова.

Помоленъ отъ Прѣдсѣдателството Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи иска тази прѣписка отъ г. Радославова. Въ отговоръ на писмото на Прѣдсѣдателството, Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи съ № 2.796 отъ 27 априлъ т. г. съобщава, че „два пжти устно и на 18 с. м. съ писмо подъ № 2.644 е искало отъ бившия министъръ г. Д-ръ Радославова прѣписката по назначението на надзирателитѣ по десятъка, но той по слугата си повърналъ друга една прѣписка, а не тая, която се дири. Спорѣдъ положителни свѣдѣния, прѣписката по назначението на надзирателитѣ била прѣдадена г-ну Радославову и не е повърната отъ него. Той казалъ, че друга прѣписка, освѣнъ опая, която повърналъ по слугата си, нѣмало у него".

Но, макаръ и да нѣмахме на ржка прѣписката, отъ която бихме могли да извлѣчемъ най-точни и най-непосрѣдствени свѣдѣния относително подбора, назначението и задачитѣ на надзирателитѣ, — ние все пакъ можахме, макаръ и по-околенъ пжть, да добиемъ едно, сравнително, доста пълно освѣтление върху положението на работитѣ на тия надзиратели.

Ето какво можахме да узнаемъ отъ споменатитѣ свѣдения:

а) *За подбора на надзирателитѣ.* Спорѣдъ мнѣнието на Бургаския Финансовъ Началникъ № 5.956 отъ 24 май 1900 г., „назначенитѣ за надзиратели лица ни наймалко сж подготвени за прѣдстоящата работа; тѣ нѣматъ хаберъ отъ работата, която

прѣдвижда закона и публично-административния правилникъ за данъка на земнитѣ произведения“.

Спорѣдъ свѣденията, прѣдставени сега отъ Пловдивския окрѫженъ управитель, който е билъ на сѫщия постъ и когато сѫ назначавани надзирателитѣ, „самитѣ лица сѫ били подбирани не съ назначение да работятъ“.

Спорѣдъ свѣденията, прѣдставени отъ Троянския околийски началникъ до Ловчанския окр. управитель съ телеграмата му подъ № 1987 отъ май мѣсецъ т. год., въ Троянъ сѫ били назначени за надзиратели, между другитѣ, и двама македонци, по име Н. Бушевъ и Атанасъ Петровъ. Тѣ сѫ били хора съвсѣмъ неграмотни. При постѫпването имъ на длъжность въ акта сѫ подписани — *за неграмотность и по молбата имъ* — отъ нѣкой си Д. И. Мичовъ. Прѣдставенъ въ Ловчанското окрѫжно управление, този актъ е билъ повърнатъ обратно на окол. началникъ съ записка отъ секретаря на окрѫж. управитель отъ 10 май 1900 г., съ която послѣдниятъ порѫчалъ да подготвятъ безграмотнитѣ надзиратели да си записватъ имената, па тогава да съставятъ актъ за встѫпването имъ въ длъжность. Тази заповѣдь е била изпълнена и въпроснитѣ лица се научили да се подписватъ.

б) *За мѣстонахождението на надзирателитѣ.* Имало е много надзиратели, които сѫ били назначени на едно мѣсто, а пъкъ сѫ живѣли и „дѣйствували“ съвсѣмъ на друго мѣсто. Това узнаваме и отъ самитѣ записки на г-на Радославова, запазени въ дѣлата на Финансовото Министерство. Напр. съ една записка безъ дата г. Радославовъ съобщава г-ну Теневу, че надзирателитѣ отъ Свищовска околия: Ст. Касапски и Коце Дончевъ, служатъ още отъ назначението си въ Софийско окрѫжие, а пъкъ Ив. Танчевъ, надзиратель въ Сливенския окрѫгъ, работилъ въ Пловдивска околия. Отъ друга записка узнаваме, че Мито Тодоровъ се намиралъ въ Искрецка околия, а пъкъ е назначенъ въ Плѣвенско окрѫжие. При това, отъ тия записки и отъ послѣдвалитѣ ги прѣписки се вижда, че въпроснитѣ лица, отъ назначението имъ до послѣдно врѣме сѫ „надзирателствували“ въ мѣстата, дѣто сѫ живѣли, безъ да сѫ били извѣстни на надлѣжнитѣ окрѫжни управители или на каквото и да е друго началство, освѣнъ на самия г. Радославовъ, който ги е билъ назначилъ.

Факти отъ сѫщия родъ узнаваме и отъ свѣденията, прѣдставени отъ окрѫжнитѣ управители. Така напр. отъ софийскитѣ надзиратели петина сѫ живѣли въ Дупница. Спорѣдъ свѣденията на Ловчанския окрѫженъ управитель, единъ отъ тамошнитѣ надзиратели, нѣкой си Цончо Халачевъ, „за когото не се знаело гдѣ прѣкарва врѣмето си, се хвалѣлъ, какво ходилъ постоянно въ София, Севлиево и Пловдивъ и се прѣдполага, че е вземалъ заплата освѣнъ оттукъ (отъ Ловечъ), и отъ други окрѫжни управления, както е случая съ единъ надзиратель въ Софийското окрѫжие — той вземалъ и отъ Софийското и Севлиевското окрѫжни управления.“

Въ списъка на Плѣвенскитѣ надзиратели фигурира и нѣкой си Коста Дилчевъ. Спорѣдъ частни свѣдения този Дилчевъ не е другъ никой, а извѣстниятъ Кочо Лютата, който прѣзъ всичкото врѣме на надзирателствуването си се е намиралъ въ София и Дупница.

в) *За работата на надзирателитѣ.* За сѫщинската работа, вършена отъ надзирателитѣ, се говори въ свѣденията само на трима окрѫжни управители. Търновскиятъ управитель съобщава: „Въ сѫщность може да се каже, че тѣ (надзирателитѣ) сѫ били на работа само по врѣме на опрѣдѣляне иомонето, когато имъ е било възложено да помагатъ на десятъчнитѣ контрольори и да надзиравать работата“. Шуменскиятъ управитель явява, че надзирателитѣ само „сегисъ-тогисъ сѫ ходили да надзиравать вземането иомоне“. Хасковскиятъ управитель пъкъ донася, че „нѣкои отъ

надзирателитѣ не сж работили специално по десятъка, а сж били разпръснати да работятъ — да помагатъ въ нѣкои учреждения, при всичко, че въ послѣднитѣ не е имало никаква нужда отъ тѣхната помощь".

Отъ тѣзи съобщения, обаче, явно личи, че работитѣ, за които се спомѣнува въ тѣхъ, не сж ония специални работи, зарадъ които сж назначени и надзирателитѣ, а сж само случайно оползотворяване на тѣхнитѣ сили, направени по благоусмотрението на нѣкои управители, а може би и по искането на мѣстнитѣ финансови власти.

Сжщинското назначение на надзирателитѣ, доколкото може да се схване отъ ония кжси бѣлѣжки, които се повтарятъ въ свѣденията на нѣкои отъ управителитѣ, е било — *да слѣдятъ за движението противъ десятъка изобщо и да донасятъ на административната власть за онова, което чуятъ и видятъ, — съ други думи, назначението на надзирателитѣ е било да шпионствуватъ.*

Ето и подтвърждение на нашия изводъ. Кюстендилскиятъ управитель, като явява, че единъ отъ надзирателитѣ повечето врѣме прѣкарвалъ въ София, за останалитѣ съобщава, че *„ако и да били по участъцитѣ си, не сж вършили друго, освѣнъ да слѣдятъ ония, които сж за и противъ десятъка"*. Разградскиятъ управитель съобщава, че *„единъ отъ надзирателитѣ се занимавалъ съ доносничество противъ нѣкои лица, които сж говорили по закона за десятъка"*. Указва се и на лице, пострадало отъ неговото доносничество. Вижда се, че само единъ отъ надзирателитѣ е оставилъ диря отъ своята дѣятелность. Русенскиятъ управитель, като казва, че надзирателитѣ нищо абсолютно не сж вършили, добавя, че *„по-услужливитѣ отъ тѣхъ сж се занимавали явно съ шпионство"*. Търновскиятъ управитель явява, че „по нѣмане какво да вършатъ, на надзирателитѣ е било поржчвано да ходятъ измежду населението и да го увѣщаватъ да не роптае противъ закона за десетъка".

Споредъ свѣденията на Шуменския управитель: „повечето отъ надзирателитѣ всѣка сутрина ходили на докладъ при тогавашния окржженъ управитель и сж получавали отъ него особенни заповѣди" и *„като кръстосвали селата и градоветѣ, служили сж за тайни агенти на властьта"*.

Горнитѣ данни, както вече спомѣнахме, сж събрани отъ окржжнитѣ управители сега. Но ето едно доказателство за нашия изводъ относително прѣдназначението на надзирателитѣ, което датира отъ врѣмето, когато послѣднитѣ сж били въ разгара на своята дѣятелность. Сливенскиятъ главенъ бирникъ съ рапортъ № 3.202 отъ 12 декемврий мин. г., като донася на своето началство за вървежа на работитѣ по описването на земнитѣ произведения, между другото изказва и мнѣнието — да се уволнятъ надзирателитѣ, понеже *„тѣ имаха за задача да слѣдятъ за движението на земледѣлческото незадоволство противъ приложението на закона за земнитѣ произведения"*; ала тъй като въ Сливенско нѣмало такова незадоволство, то „тѣ се разтакали по околията съвсѣмъ безъ работа".

Послѣдната часть отъ съобщението на Сливенския главенъ бирникъ — че надзирателитѣ „се разтакали по околията съвсемъ безъ работа" — е твърдѣ характерна. Дѣйствително, дѣто не е имало незадоволство противъ десятъка и, слѣдователно, не е имало какво да шпионирать надзирателитѣ, тамъ послѣднитѣ нищо не сж работили. Това сжщото е било и съ всички ония надзиратели, които не сж имали способность или наклонность да шпионствуватъ. Както еднитѣ, така и другитѣ, ако не сж били накарвани отъ окржжнитѣ управители на нѣкои специални работи, тѣ — или сж кръстосвали селата безъ работа, като често сж пиянствували и правили скандали, или пъкъ сж седѣли по домоветѣ си и сж гледали своята работа, като сж се явявали въ града само на 1-во число за да получатъ заплатата си. Горното се потвърдява отъ свѣденията на повечето отъ окржжнитѣ управители.

Бургаскиятъ управитель съобщава: *„почти всичкитѣ надзиратели не сѫ вършили нищо“*. Като не е имало друга работа за тѣхъ, тогавашниятъ Бургаски окрѫженъ управитель ги е употрѣбилъ за тайни агенти по прѣслѣдвание разбойницитѣ въ Бургаската околия и въ гр. Бургасъ.

Кюстендилскиятъ управитель, като явява, че надзирателитѣ не вършили друго, освѣнъ да слѣдятъ ония, които сѫ за и противъ десятъка, добавя — *„и гледали своитѣ работи“*.

Пловдивскиятъ управитель казва, че *„повечето отъ надзирателитѣ сѫ се скитали изъ гр. Пловдивъ безъ да работятъ“*.

Русенскиятъ управитель дава по-пълни и по-категорически свѣдѣния въ туй отношение: *„Нѣкои отъ надзирателитѣ сѫ ходили по селата, други въ градоветѣ и нищо абсолютно не сѫ вършили; пиянствували по цѣли дни изъ кръчмитѣ, само сѫ чакали първо число да си получатъ заплатата.“* По, услужливитѣ отъ тѣхъ, както вече казахме, сѫ се занимавали съ явно шпионство. Но освѣнъ това, русенскитѣ надзиратели, споредъ свѣдѣнията на сѫщия управитель, сѫ имали и друго благородно назначение: *„Тѣ служили за устрояване шайки денемъ; кѫдѣто е имало да се произвежда изборъ, събирали сѫ се тамъ да тероризиратъ избирателитѣ.“*

Сливенский управитель явява, че, *„двама надзиратели въ Каваклии прѣзъ юлий и августъ никаква работа не вършили, а само пиянствували и гуляли въ града; тѣ били македонци“*. Каква работа сѫ вършили другитѣ надзиратели въ Сливенъ, това ние видѣхме отъ рапорта на Сливенския главенъ бирникъ.

Отъ Старозагорския управитель узнаваме, че надзирателитѣ въ Чирпанската околия не вършили никаква работа, *а само се шляели въ града и околията.*

Хасковскиятъ управитель съобщава, че *„други отъ надзирателитѣ нищо не сѫ работили и ако по нѣкой пѫть излазяли изъ селата, то не е било вече по назначението имъ — да правятъ ревизии и пр., а просто да се охраневатъ отъ оголѣлото земледѣлческо население и да всѣватъ страхъ у сѫщото“*.

Софийскиятъ окрѫженъ управитель съ писмото си № 3657 отъ 25 априлий т. г. явява, че, „въ Искрецъ имало назначени шесть души надзиратели, които не сѫ нищо работели, а сѫ стояли по селата си или сѫ посѣщавали околнитѣ близки села и сѫ получавали заплатата. Въ Новоселци така сѫщо повечето отъ назначенитѣ надзиратели сѫ прѣкарвали врѣмето по домоветѣ си и по своя частна работа, а били редовно удовлетворявани съ заплата Имало и назначени 5 души ревизори, които нищо не работели, а имъ се плащало“.

Като е думата за Софийскитѣ надзиратели, нека споменемъ и слѣдния характеренъ случай, узнатъ по официални свѣдения. Назначениятъ съ приказъ № 716 отъ 6 май м. г. за надзиратель въ Софийското окрѫжие Павелъ Вацовъ е билъ — машинистъръ въ печатницата на Либералния Клубъ, който прѣзъ всичкото врѣме на надзирателствуването е управлявалъ машината и печатницата на споменатия клубъ и на когото надзирателската заплата е била единъ видъ премия върху заплатата му като машинистъръ.

Отъ горѣизложеното всѣки, вѣрваме, ще си състави ясно прѣдставление за таинственния инакъ институтъ на надзирателитѣ, прѣписката по който тъй грижливо се пази отъ г. Радославова.

Прѣди да свършимъ съ тѣзи особени служители не ще бѫде безполезно да укажемъ и на факта, че, когато специалнитѣ чиновници, които сѫ извършвали всичката работа по описването земитѣ и земнитѣ произведения, сѫ били назначавани отъ 10 и 20 май, надзирателитѣ започнали да се назначаватъ още отъ 17 мартъ.

г) Конни стражари.

Освѣнъ изброенитѣ до тукъ служители по приложението закона за десятъка, Министерскиятъ Съвѣтъ въ засѣданието си на 16 мартъ 1900 г. съ протоколъ № 47, по устния докладъ на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, е постановилъ още: „да се назначатъ отъ Министерството на Финансситѣ въ споразумѣние съ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи нуждното число конни стражари на служба по събиране на данъка върху земнитѣ произведения", на които да се плаща тоже отъ кредита за десятъка.

Такива сѫ назначени отъ окрѫжнитѣ управители (не отъ Финансовото Министерство, спорѣдъ както е било постановлението на Министерския Съвѣтъ) 749 души и сѫ държани по 2 мѣсеци — юний и юлий м. година, а нѣкои и много повече.

Въ книжата на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи намираме рапорти отъ нѣкои окрѫжни управители, каквито сѫ тѣзи на Видинския и Силистренския, съ които на запитването отъ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, дали ще има нужда отъ допълнителни стражари, отговарятъ, че нѣматъ нужда отъ такива, защото постоянната стража имъ е достатъчна. При все това Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи е заповѣдалъ и тамъ да се назначатъ специални конни стражари по 20 души. Трѣбва, обаче, да забѣлежимъ, че отъ книжата на Финансовото Министерство се вижда, какво нѣкои финансови началници сами сѫ искали да се назначатъ допълнителни стражари, за да може работата по описване снопето и земане номоне да върви по-сигурно. Това сѫ искали напр. Шуменския, Русенския и Ст.-Загорския финансови началници.

Заслужва внимание една телеграма отъ Варненския окрѫженъ управитель № 6423 отъ 17 юли 1900 г., съ която, като съобщава на Финансовото Министерство, копие Министру Вътрѣшнитѣ Работи, че е назначилъ 18 души стражари за Добричката околия, подчъртава, че ги е назначилъ не конни, а пѣши; това билъ направилъ едно, защото сѫ за много кѫсо врѣме, та не ще могатъ да си намѣрятъ коне, а *„главно, защото не се има нужда отъ конни и излишно е да се плаща повече."* Тази телеграма ни навежда на въпроса: ако дѣйствително е било необходимо да се назначатъ допълнителни стражари по събирането на десятъка, необходимо ли бѣше да бѫдатъ тѣ конни и не щѣха ли да вършатъ сѫщата работа, ако бѣха пѣши?

д) Прѣсмѣтачи при главнитѣ бирници.

Къмъ персонала по прибиране на десятъка трѣбва да причислимъ и врѣменно назначенитѣ прѣсмѣтачи при главнитѣ бирници, специалната работа на които е била да помагатъ при изчислението на десятъка. Такива сѫ били назначени 668 души.

е) Пѫтни и дневни на разни чиновници и комисии.

За да бѫдемъ по-точни, трѣбва да прибавимъ къмъ разходитѣ за персонала по прибиране десятъка и пѫтнитѣ и дневни пари, давани: 1) на вѣщи земледѣлци, викани отъ финансовитѣ власти за оцѣняване паричния десятъкъ, 2) на чиновници отъ финансовитѣ управления, пращани да приематъ десятъчнитѣ храни отъ земледѣлцитѣ и да го прѣдаватъ на търговцитѣ, и най-послѣ 3) дневнитѣ пари на главната тържна комисия, опрѣдѣлена отъ Министерския Съвѣтъ съ постановления XI и VI отъ 5 септемврий и 17 октомврий 1900 г. (по 15 лева на засѣдание за членоветѣ и по 10 лева на секретаря). За първата цѣль сѫ похарчени 3,417·60 л., за втората — 42,766·59 лева и за третята — 4,035 лева.

— — —

Къмъ тъзи часть се отнасятъ слѣдующитѣ телеграми и книжа.

Телеграма шифрована.

До Окрѫжнитѣ Управители.

За да не се попрѣчи на правилното и точно приспособление закона за земнитѣ произведения отъ страна на служащитѣ, да внимавате да не бѫдатъ назначавани за контрольори лица отъ опозицията, ако и да сѫ издържали испитъ. № 1814. 25 априлъ 1900 год.

Министръ: Радославовъ.

Записка

До всички управители.

Безъ мое съгласие нѣма да прѣдставлявате надзиратели по десетъка на уволнение въ Министерството на Финанситѣ. Когато трѣбва да се уволнява, нека се съобщава мене.

Министръ: Радославовъ.

Телеграма шифрована.

До Окрѫжнитѣ управители.

Агентитѣ по десетъка, назначени отъ Министерството на Финанситѣ, сѫ въ распореждание на окрѫжнитѣ управители. Тѣ ще испълняватъ стражарски длъжности съ постоянно стоени въ оний село, дѣто е необходимо. Наставления ще имъ се дава да слѣдятъ агитаторитѣ противъ десятъка. Нека постѫпятъ веднага. № 1486 отъ 31 мартъ 1900 г.

Министръ: Радославовъ.

До Господина Прѣдсѣдателя на Парламентарната комисия.

(Извлечение отъ рапорта на Соф. Окрѫжно Управление отъ 8 августъ 1901 г. до прѣдсѣдателя на Парламентарната комисия).

Рапортъ

„Въ вѣдомоститѣ по които сѫ разплащани заплатитѣ на назначенитѣ надзиратели по десетакътъ миналата година, се четѫтъ и имената на: 1) Павелъ Вацовъ, който, назначенъ съ заповѣдь № 716 отъ 6-й май 1900 г., е получавалъ по 120 лева мѣсечно до края на мѣсецъ септемврий с. г.; 2) Василъ Димитровъ, Манолъ Пенковъ и Ст. Касапски, сѫ назначени съ заповѣдь № 613 отъ 14 априлъ 1900 година и сѫ получавали заплата, първитѣ двама до края на м. септемврий, а послѣднитѣ — до 9 септемврий с. г. по 120 лева мѣсечно.

Раде Милошовъ е назначенъ на 26 юлий с. г. така сѫщо съ 120 лева мѣсечно и е получавалъ на 9 септемврий с. г.

По устнитѣ съобщения на нѣкои отъ тогавашнитѣ служащи въ канцеларията се узна че: първия отъ горѣказанитѣ, Павелъ Вацовъ, е билъ въ сѫщото врѣме и управляющъ печатницата на Либералния Клубъ, никѫдѣ не е ходилъ, а само е рѣ-

довно получавалъ заплатата. Вторият, Василъ Димитровъ, е билъ бръснарь, работилъ е на дюкянътъ си и така също си е получавалъ заплатата.

Манолъ Пенковъ — си е билъ кръчмарь и кръчмарувалъ е и получавалъ заплатата си.

А останалитѣ двама Р. Милошовъ и Ст. Касапски, — сѫ били хора безъ работа, но и тѣ не се знаятъ дѣ сѫ ходили за изпълнение длъжностьта надзиратели по десетъка, за която имъ е плащано ежемѣсечно".

Записка

Г. Зарзовъ,

Отъ надзирателитѣ по десетъка въ Софийския окрѫгъ, които сѫ уволнени, да се назначатъ отъ 1-й септемврий, които още работятъ, слѣдующитѣ: 1. Мишо Стояновъ, 2. Н. Величковъ, 3. Зашо Маноловъ, 4. Л. Михаиловъ, 5. П. Вацовъ, 6. Ст. Мариновъ, 7. Стоичко Пешовъ, 8. Сп. К. Терзиевъ, 9. Т. Калпаковъ, 10. И. Николовъ, 11. С. Б. Войводовъ, 12. Л. И. Балкански, 13. К. Георгиевъ и 14. Ив. Бѣлнеевъ.

В. Радославовъ.

Тия лица сѫ се явявали да си получаватъ заплатата, но кои сѫ, отгдѣ сѫ, каква имъ е била работата — това никой въ окрѫжното управление нито е знаялъ, нито знае.

Къква е била спасителската длъжность на назначаванитѣ чиновници по десятъка, ще се види най-добрѣ отъ долнитѣ рапорти, които печатимъ текстуално:

До Господина Ловчанский окрѫженъ управитель.

Рапортъ

На 20 вечертьта силнитѣ опузиционери Христо Геновъ, Никола Поповъ събираха хората и насила ги караха да подписватъ нѣкакво заявление отъ страна на даскалитѣ да молятъ министерството да не ги уволнява.

Че поменатитѣ учители били уволнени двама отъ тѣхъ именно: Христо Колевъ и Панталей Вашовъ че били чели опозиционни вѣстници и хората се подписватъ безъ да знаятъ защо и за какво. Като додоха въ кръчмата на Стояна Дамяновъ, той каза на хората, че причината е друга. Министерството е искало свѣдѣние отъ свещеницитѣ дали селскитѣ учители ходятъ на черква или не. По тази причина ги уволняватъ.

И хората дойдоха въ съзнание, че наистина поменатитѣ учители не сѫ ходили въ черква и още тогава захванаха да мъиретъ. Тези хора много пѫти ни лъжатъ и сега пакъ ни излъгаха. А министерството ако уволни тѣзи ще ни прати други. Нашето село нѣма да остане безъ учители.

Село Дуйренци, 21 априлий 1900 год.

Агентъ: Гено Ниновъ.

Надзиратель по десетъкътъ
№ 6.
27 Априлий 1900 год.
С. Лисецъ.

До Господина Ловчанский окржженъ управитель.

Рапортъ.

Съ настоящиятъ си имамъ честь, господине управителю, да ви донеса, че вслѣдствие рапорта ми № 4 и частното ви писмо отъ 24 того въ отговоръ на него на 26 того пристигнахъ въ новиятъ си участъкъ Лисецъ-Паховица, като ще ви помоля да ми разрѣшите да слѣза 1—2 часа изъ гр. Ловечъ, по една важна работа.

За излишно считамъ да ви донеса, господине управителю, въ допълнение на рапортитѣ ми отъ участъка с. Владиня, че макаръ, може би, и да не е моя работа, но като интересующъ, научихъ се, че въ с. Слатина инициаторитѣ на опозицията не сж били нарочно противъ властьта, а просто искали да докажатъ, че болшинството отъ населението е тѣхно, и то най-много, защото били бламирани и че ако втори пжть се изберать, ще поддържатъ властьта.

Друго, колкото се отнася до с. Владиня за легалностьта на селянитѣ, едничко се длъжи на кмета Деко Найденовъ и писаря Ст. Тепавски.

А колкото се отнася за с. с. Лисец —баховица, ще ви донеса допълнително.

Надзиратель: Ив. Колевъ.

Абланишкий
участъковъ надзиратель
№ 4.
4 май 1900 г.
с. Абланица.

До Господина Ловчанский окржженъ управитель.

Рапортъ.

Съ настоящий си Ви явявамъ, господине управителю, че за сега владѣе пълна тишина въ участъкътъ ми, само въ клуба народняшки на братя Маркови влиза свѣщенника Абланишкий Пелтековъ, който извършва вечернитѣ и утреннитѣ си молитви като свѣщенникъ вѣчерь кжсно и утрѣ рано. Цончо Становъ не се събира съ Маркови и нищо не говори за сега, само е противъ началникъ станция, че добавя вѣстници въ клуба на Маркови, като се оплаквалъ и заявявалъ и не му минала думата, азъ самъ забѣлѣжихъ в. „Новъ Вѣкъ" на началника въ народняшкия клубъ брой 168. Както слѣдватъ тукъ Мико Марковъ е най-голѣмия иницитоpъ и много се прѣдпазва, а колкото за братъ му Иошо, той се преструва като казва, че не се мѣши въ нищо, така сжщо и Цочо Становъ, но ще ги прѣслѣдвамъ и своеврѣменно ще ви донеса. Отъ селата още не сж се явявали.

Надзиратель: Георгиевъ.

Надзиратель по десетъка
№ 2.
19-й априлий 1900 год.
с. Владиня.

До Господина Ловчанский окржженъ управитель.

Рапортъ.

Съ настоящиятъ си честь имамъ, господине управителю, да Ви донеса слѣдующето: Кмета въ с. Владиня настоятелно иска да си даде оставката на 23-й того, по причина на малката му заплата, въ този случай щомъ той си даде оставката на първо мѣсто ще се въсползува опозиционера Ст. Христовъ, който е членъ въ съвѣта, и безъ Деко Найденовъ той (Стоянъ) много лѣсно може да влияе съвѣта и ще бжде

избранъ за кметъ, обаче, за да се не допусне това трѣбва или заплатата да се повиши на Д. Найденовъ за да си не дава оставката или да се дири случай да се отстрани отъ да е членъ въ съвѣта Стоянъ Христовъ та на негово мѣсто за членъ въ съвѣта да влѣзе писара Стоянъ Тепавски, който иде по редъ на гласоветѣ, който (послѣдния) непрѣменно ще бжде избранъ за кметъ, понеже въ случая той ще влияе съвѣта.

Това Ви съобщавамъ, господине управителю, за знание и да се направи Вий както благоусмотритѣ.

Надзиратель: Ив. Колевъ.

Господине Управителю,

Отъ 4-й того бидохъ повиканъ отъ господина Министра Радославова, да се явя въ София, слѣдъ явяването ми бидохъ назначенъ отъ господина Министра въ с. Абланица, Тетевенска околия, Абланишкий участъкъ надзоръ надъ контрольоритѣ по десетъка, който ми придаде пакетъ до Тетевенский Околийски Началникъ, който прѣдадохъ и се завърнахъ въ участъкътъ си, господинъ Министъръ ми даде наставления да донасямъ Вамъ и на Околийския Началникъ кои отъ околнитѣ села сж противъ десетъка и правителството. Моля отъ Ваша страна распорежданетo Ви да ми се дадатъ по обширни наставления, както за донесенията за противницитѣ, така сжщо и кореспонденциитѣ какъ да ставатъ, частно ли или официално и чрѣзъ кое учреждение. Отъ обиколката ми която направихъ въ нѣкои общини никой не говори и нѣма расправия както по десетъка така сжщо и вървежа на правителството, освенъ Иото Марковъ отъ с. Абланица и Василъ Ивановъ отъ нашето село Голѣмъ Изворъ, за митингъ се чува слухъ, че щѣлъ да стане въ с. Абланица на Абланишкия съборъ но това нѣма да излезне вѣрно, хората си кандисаха като имъ разправяме какъ ще стане описването на ливадитѣ, снопитѣ и т. н. тжй щото слѣдъ като минатъ контрольоритѣ да се опишатъ снопитѣ, земледѣлцитѣ ще се бавятъ сами снопитѣ по нивята, защото описването ще стане много бърже и така всѣки си гледа вече работата.

Много попрече на Марковци нашето пристигане и установяване въ Абланица, защото отъ тѣхнитѣ като мя видятъ не смѣятъ да се сношаватъ и отбѣгватъ единъ отъ други. Постоянното ми стоение въ Абланица ли да е или обликолка по селата и то именно кой?

26 априлий 1900 год. с. Абланица.

Вашъ покоренъ: Георгиевъ.

Прѣвозване на хранитѣ.

Освѣнъ посоченитѣ расходи за подържането на персонала за прибиране на десетъка, расходвани сж още 30.000 лева за надзиратели-пазачи на хамбаритѣ; 4.220·54 л. за пжтни и дневни на инженери и кондуктори по строенето дървенитѣ и монтирането желѣзнитѣ хамбари и кантаритѣ и 150.000 л. за печатане разни книжа въ Държ. Печатница.

Относително размѣра и начина на исплащането расходитѣ по прѣвозването на земнитѣ произведения отъ десетъка, които се прѣдвиждатъ въ чл. 25 отъ закона за данъка на земнитѣ произведения, въ дѣлата на Финансовото Министерство нѣма

положителни данни. Отъ събранитѣ частни сведѣния отъ сжщото министерство се установява, че до сега за прѣвоза на хранитѣ отъ десетъка не е платено нищо, по причина, че още не е приведено въ извѣстность кому колко се слѣдва да се плати. Отъ опита и даннитѣ за миналитѣ години се прѣдполага че тия расходи ще струватъ не по-малко отъ 1 милионъ лева.

II. Хамбари и други потрѣби за прибиране на десятъка.

Както казахме по-горѣ расходитѣ за персонала по описване и прибиране десетъка сж прѣдвидени въ самия законъ за данъка на земнитѣ произвѣдения, и дѣйствително за тая цѣль сж расходвани повече отъ 2 милиона лева, тъкмо толкова, колкото е билъ поисканъ и отпустнатъ свърхсмѣтенъ кредитъ отъ Народното Събрание съ закона, утвърденъ съ указъ отъ 29 януарий подъ № 19.

Слѣдъ като се поставимъ на такава законна почва, трѣбва да признаемъ, че отпустнатия кредитъ отъ 2 милиона лева се прѣдназначава най-напрѣдъ и исключително за покриване на расходитѣ, прѣдвидени въ специалния законъ за десетъка (чл. чл. 23 и 25) *за персонала и за прѣвоза на хранитѣ* и само излишека може да се ангажира за други расходи, като за наемане магазии, шлепове, направа и купуване на хамбари, рогоски и други потрѣби за прибиране и пазене на десетъчнитѣ храни; а отъ това логически слѣдва заключението, че всичкитѣ расходи, които са правени за наемане частни магазии, за хамбари и други потрѣби за прибиране на десетъка въ размѣръ по-голѣмъ отъ 3 милиона лева, сж расходи правени вънъ прѣдвидения „свърхсмѣтенъ кредитъ“ и въ специалния законъ за десетъка.

Расходи по хамбаритѣ и другитѣ потрѣби за прибиране на десетъка би могли да се правятъ и да се оправдаватъ само съ кредита, отпустнатъ съ Княжески указъ № 285 отъ 2 октомврий, на основание на министерското постановление, протоколъ № 83 отъ 26 саптемврий и съгласно чл. 126 отъ Конституцията, и то въ размѣръ на 1 милионъ лева. Обаче разходитѣ по хамбаритѣ и др., които пристжпваме да разглеждаме надминаватъ и тоя кредитъ отъ 1 милионъ лева, слѣдователно, тѣ сж расходи неправилни вънъ отъ бюджета и вънъ отъ кредита за десетъка.

Въ попрѣдишнитѣ години десятъчнитѣ храни не сж складирани въ магазии или хамбари, но обикновено сж бивали продавани и веднага прѣдавани отъ населението на тѣхнитѣ купувачи. Обаче прѣзъ тая 1900 год., правителството е намислило да приспособи другъ начинъ за прибиране отъ населението на хранитѣ: у него се е „зародила идеята да се приготвятъ прѣдварително влагалища и хамбари, въ които да се пазятъ хранитѣ до продажбата имъ“.

Затова Министерството на Финанситѣ съ приказъ № 629 отъ 19 априлий 1900 г., подписанъ отъ министра г. Теневъ, назначава една комисия, състояща отъ Началника на Архитектурното Отдѣление при Министерството на Общитѣ Сгради г. Момчиловъ, заедно съ архитекта отъ сжщото отдѣление г. Сливковъ, Начлника на Отдѣлението при Министерството на Земледѣлието г. Сарановъ и Началника на Отдѣлението за прѣкитѣ данаци при Финансовото Министерство, г. Зарзовъ, която се натоварва да обсжди и се произнесе по въпроса за нуждата отъ влагалища за зърненитѣ произведения отъ десятъка.

Така съставената комисия, на първо врѣме, не е могла да дойде до никакво заключение по въпроса, защото първитѣ двама г. г. Момчиловъ и Сливковъ, спорѣдъ тѣхнитѣ обяснения, слѣдъ като сж размѣнили разни мнѣния, заявили, че не било отъ тѣхната компетентность да се произнасятъ по въпроса „за начина на събирането де-

сетъка и нуждата за построяване на хамбари", третия г. Сарановъ се е изказалъ въ полза на идеята да се построятъ и наематъ хамбари, а четвъртия г. Зарзовъ е билъ противъ строенето на хамбари. По-нататъкъ, по заповѣдь на г. Иванчова комисията слѣдъ двѣ-три засѣдания се произнася за строене на хамбаритѣ, а г. Зарзовъ остава на особно мнѣние и се произнася, и противъ наемането, и противъ строенето на хамбаритѣ.

Ето какви сѫ обясненията на г. Зарзова, относително разискванията и съображенията на комисията по въпроса който ни занимава:

„До Почитаемата Бюджетарна Комисия на Народното Събрание.

По искането на г. Влайкова докладчикъ на комисията, имамъ честь да ви отправя настоящето по въпроса за строенето на хамбари за десятъчнитѣ храни отъ миналата 1900 год.

Прѣзъ *априлий 1900 г.* (прѣписката е въ Народното Събрание, та не мога да се справя точно за датата), отъ г. Министра на Финанситѣ, Тенева бѣ назначена комисия въ съставъ: г. Ив. Сарановъ, Началникъ на Земледѣлието при Министерството на Търговията и Земледѣлието, г. г. П. Момчиловъ и Сливковъ, архитекти при Министерството на Обществениттѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, и отъ мене, *за да обмисли и се произнесе по строенето на хамбари за десятъчнитѣ храни.* На сѫщата комисия се прѣдставиха и планове на желѣзни хамбари, отправени до Министра на Финанситѣ отъ прѣдставителя на Белгийския синдикатъ въ София, г. *Дедекенъ.*

Комисията се свика въ Министерството на Финанситѣ, гдѣто, слѣдъ обсѫждане на въпроса, болшинството (г. г. Сарановъ, Момчиловъ и Сливковъ) се произнесе за строене на хамбари по слѣдующитѣ съображения: а) за да могѫтъ десетъчнитѣ храни да се прѣвозатъ догдѣто врѣмето бѫде добро, каквото по-кѫсно земледѣлцитѣ да не бѫдатъ изложени въ дъждове, снѣгове, виелици и студове да се поболяватъ и да морятъ добитъка си, каквито случаи имало при послѣдния натураленъ десятъкъ; б) защото, хранитѣ като се прѣдаватъ направо на правителството, ще се прѣмахнатъ голѣмитѣ злоупотрѣбления, които сѫ били извършили прѣзъ 1889—1892 години, когато десятъчнитѣ храни сѫ се прѣдавали отъ населението направо на търговцитѣ-купувачи.

По приблизителнитѣ прѣсмѣтания на членоветѣ архитекти, хамбаритѣ щѣха да костуватъ около 2.0000.000 лева.

По прѣдставенитѣ проекти за желѣзни хамбари, слѣдъ изслушване г. Дедекена, който се бѣ явилъ въ комисията, *г.г. членоветѣ архитекти се произнесоха категорически противъ, като намѣриха цѣната имъ твърдѣ висока.*

По въпроса за наемане било, или строене на хамбари, въ комисията азъ се произнесохъ изрично противъ, по слѣдующитѣ съображения:

1. Че, прѣди всичко, цѣльта да се прѣвозатъ десятъчнитѣ храни догдѣто врѣмето е добро, не може да се постигне, защото прѣди изтичането на мѣсеца августъ земледѣлцитѣ не увърхватъ хранитѣ си, защото прѣзъ септемврий обикновено валятъ дъждове, та населението бърза тогава да приготви земитѣ си за есепи посѣви, а въ Южна България прѣзъ тоя мѣсецъ продължава брането на кукуруза и става гроздоберъ, та едвали може тогава да се застави земледѣлеца да вози десетъка си. Но и да бѫде добро и удобно врѣмето прѣзъ септемврий, па даже до 15 октомврий, всичкитѣ храни нѣма възможность да се прѣвозатъ;

2. Че и безъ хамбари, прѣвоза на хранитѣ може да почне и продължава прѣзъ добро врѣме, стига търговетѣ за продаването имъ да се насрочатъ по-рано, каквото на търговцитѣ направо се прѣдава;

3. Че до произвежданието и утвърждението на търговетѣ, най-малко половината отъ дребнитѣ храни безъ кукуруза, не ще могатъ се прѣвози, та слѣдъ търговетѣ, когато купувачитѣ ще бѫдатъ готови на мѣстата да приематъ хранитѣ, послѣднитѣ не могатъ вече да се растоварятъ въ хамбаритѣ, а отъ тамъ пъкъ послѣ да се прѣдаватъ на купувачитѣ, защото ще послѣдватъ голѣми и излишни разноски;

4. Че страхътъ за злоупотрѣбяване земледѣлцитѣ отъ търговцитѣ може да се прѣмахне, като се устрои близъкъ и строгъ контролъ надъ тегленето и прѣдаването на хранитѣ, като се гарантира на населението правото само да прѣтеглюва хранитѣ си, щомъ подозрѣ злоупотрѣбление.

5. Че, ако има страхъ за злоупотрѣбляване при тегленето, когато хранитѣ се прѣдаватъ направо на купувачитѣ, той не може да не сѫществува и когато тѣ се прѣдаватъ направо на правителството, защото отговорнитѣ чиновници, отъ страхъ да не се окажатъ дефицити, когато пъкъ прѣдаватъ хранитѣ на търговцитѣ, било отъ фира, било отъ изяждане отъ мишки и пр. дефицитъ, който мѫчно могатъ оправда, ще се стараятъ да взематъ по нѣщо повечко отъ земледѣлцитѣ;

6. Че, прѣвозвани и стоварвани въ хамбари, хранитѣ, като не още добрѣ изсъхнали, се излагатъ на развала отъ затоплюване. Че за прѣдпазване, тѣ трѣбва често да се прѣхвърлятъ отъ едно мѣсто на друго, за да се провѣтряватъ, а това ще прѣдизвика много голѣми разноски;

7. Че държавното съкровище ще бѫде изложено на загуби отъ дефицити, които непрѣменно ще се явятъ вслѣдствие на фира отъ изсъхване на зърното, изяждане отъ мишки, пръскане изъ дупки и пр. вслѣдствие постоянното прѣхвърляне на храната за провѣтряване до деня, когато ще се прѣдава на купувачнитѣ търговци;

8. Че държавата ще могътъ тъй сѫщо постигнѫ загуби отъ злоупотрѣбленията, които надзирателитѣ на хамбаритѣ — врѣменни чиновници — биха извършили или прѣди да прѣдадатъ хранитѣ на куповачитѣ, или когато имъ ги прѣдаватъ. Нищо чудно, ако отъ 1.000.000 килограма храна, при прѣдаването ѝ на купувача, чиновникътъ я прѣдаде за 900.000 кгр., а остатъка отъ 100.000 килограма, слѣдъ споразумѣние съ купувача, му прѣдаде при условия да си подѣлятъ стойностьта. Никой сѫдъ не може осѫди чиновника, защото нито той, нито експерти не могатъ категорически се произнесе, дали тоя дефицитъ не може да се отдаде на изсѫхване, изяждане отъ мишки, изгубване изъ дупки и пр. Но и да осѫдиме чиновникътъ, държавата пакъ ще си остане съ загубата, защото отъ единъ чиновникъ врѣмененъ и често не добрѣ избранъ, не ще има какво да се земе. Да се иска гаранция отъ врѣмененъ чиновникъ е немислимо.

9. Че щета голѣма на държавата може да се яви и отъ случайно измокрюване на хранитѣ въ хамбаритѣ вслѣдствие прокапване на покривитѣ въ дъждовно врѣме, каквото е обикновено прѣзъ есеньта и началото на зимата, и което измокрюване не би съгледалъ единъ чиновникъ, когото малко боли за имота на държавата. Въ единъ хамбаръ отъ 4—500.000 килограма достатъчно да се измокрятъ и запарятъ десетина килограма храна, за да прѣдадатъ лошата си миризма на всичката храна, която тогава и добитъка отказва да яде;

10. Че безъ никаква полза на населението, нито за държавата, а навѣрно за голѣма врѣда, ще се похарчатъ 2.000.000 лева за хамбари и още голѣми суми за тѣхни надзиратели и за работници и лопати по прѣхвърляне и провѣтряване на хранитѣ.

По тия съображения, азъ категорически се произнесохъ въ комисията противъ наемане и строене хамбари. Винаги съмъ поддържалъ десетъчнитѣ храни да се продадатъ по съ врѣме, и земледѣлцитѣ да прѣвозватъ и продаватъ десетъка си на правителството тогава, когато купувачитѣ бѫдатъ готови да го приематъ отъ по-

слѣдното, безъ стоваряне въ хамбари или въ каквото и да било, защото азъ не съмъ виждалъ никаква полза нито за население, нито за държава отъ стоваряне на десятъцитѣ въ хамбари или друго.

Едва комисията бѣше свършила работата си и прѣди да напише протокола си, тогавашния Министъръ-Прѣдсѣдатель, г. Иванчовъ, (г. Министъръ Теневъ отсѫтствуваше въ Казанлѫкъ) ме повика на телефона, като ми заповѣда да сеява веднага въ Министерския Съвѣтъ. На забѣлѣжката ми, че комисията не е още написала протокола си, г. Иванчовъ ми каза, че нужда отъ послѣдния нѣма, но веднага да отида въ Министерския Съвѣтъ за да докладвамъ устно. Не можахъ, освѣнъ да изпълня заповѣдьта. Тамъ се яви и г. Момчиловъ, членъ въ комисията. Докладвахъ дѣлото (въ присѫтствието на г. Момчилова). Казахъ рѣшението на болшинството на комисията, но молихъ да се изслуша и моето мнѣние. Докато обяснявахъ това ми мнѣние, както е изложено по-горѣ, азъ бѣхъ пръсичанъ съ думитѣ: „Кажете какво е рѣшило болшинството." Казахъ още въ началото, отвѣщахъ азъ, какво е рѣшила комисията, като молихъ да се чуе какво е и моето мнѣние. Слѣдъ това, обаче, Министерскиятъ Съвѣтъ се произнесе за рѣшението на болшинството.

София, 12 май 1901 год.

Началникъ на прѣкитѣ данъци: А. П. Зарзовъ.

Г. г. Министритѣ Т. Иванчовъ, Д-ръ Радославовъ, Д. К. Вачовъ, П. Пешевъ и Д. Тончевъ, въ отсѫтствие на Министра на Финанситѣ, които сѫ присѫтствували тогава въ Министерския Съвѣтъ, въпрѣки навѣденитѣ съображения отъ компетентния началникъ на отдѣлението за прѣкитѣ данъци, съ V си постановление протоколъ № 50, на 24 май 1900 год. рѣшаватъ: да се построятъ въ достатъчно количество хамбари (дървени и желѣзни) и хангари по желѣзно-пѫтнитѣ станции за пазене храната отъ десятъка", стойностьта имъ да се изплати отъ кредита за разноскитѣ по събиране на десятъка, а постройката на дървенитѣ хамбари да се възложи на Министерството на Общественитѣ Сгради, което да произведе и утвърди търга за това.

Разходитѣ, които сѫ направени за тази цѣль и за които се иска свърхсмѣтенъ кредитъ отъ XI Обикновено Народно Събрание се распрѣдѣлятъ така: за наемъ на частни магазии, за постройката на дървени хамбари, за купуването желѣзни хамбари, за наемането шлепове и за купуване на кантари, които ще изложимъ по отдѣлно, както слѣдва:

А) Наемане частни магазини.

Прѣди да се вземе рѣшение отъ Министерския Съвѣтъ на 24/V, да се построятъ и купятъ дървенитѣ и желѣзни хамбари, Министерство на Финанситѣ е било распорѣдило да се събератъ свѣдѣния за числото на държавнитѣ и частнитѣ магазии, които могатъ да се зематъ подъ наемъ и да служатъ за складиране на десятъчнитѣ храни; така щото, такива свѣдѣния въ деня, когато се е разисквалъ въпроса въ Министерския Съвѣтъ сѫ били доставени.

Веднага слѣдъ взетото рѣшение отъ Министерския Съвѣтъ да се построятъ и купятъ дървени и желѣзни хамбари, Финансовото Министерство на 25 май съ окрѫжно до всичкитѣ финансови началници повторно иска свѣдѣния, колко държавни хамбари има свободни по желѣзнопѫтнитѣ станции, пристанища и скели и въ какво положение се намиратъ тѣ и колко има частни такива, стопанитѣ на които се съгласяватъ да ги отстѫпятъ подъ наемъ, отъ какъвъ видъ постройки сѫ и отъ каква вмѣстимость. (Вижъ прѣписката на Финансовото Министерство часть II, стр. 2.)

Финансовитѣ началници телеграфически отговарятъ на това запитване на министерството и още прѣзъ юний се почватъ прѣговори и се правятъ разпорѣждания за наемането на такива частни хамбари, които се намиратъ за здрави и годни за складиране на храна въ тѣхъ. Наемането продължава прѣзъ юлий и августъ и слѣдъ дълга прѣписка се свлючва съ това, че министерството наема частни магазии въ 34 пристанища за сума 152.453 л. и съ вмѣстимость 80 милиона килограма. (Вижъ таблицата № 1. Приложение къмъ доклада за хамбаритѣ).

За наемане на частнитѣ магазии Министра на Финанситѣ не е поискалъ одобрѣние отъ Министерския Съвѣтъ и е дѣйствувалъ, въ случая, съвършенно самостоятелно, защото не може да се счита, че постановлението на Министерския Съвѣтъ отъ 24 май, което разрѣшава построяването и купуването на хамбари, разрѣшава и наемането на магазии; а отъ това слѣдва, че г. Теневъ, въ качеството си Министъръ на Финанситѣ, е постжпилъ въпрѣки прѣдписанието на чл. 59 отъ закона за отчетностьта.

Финансовото министерство дава сжщеврѣменно разпореждане да се освободятъ, поправятъ и приспособятъ за складиране на храни сжществующитѣ държавни хамбари — но такива се оказали само въ Варна за 7 милиона кгр., Разградъ — за $1^1/_2$ милиона и — Ашикларъ за $^1/_2$ милионъ кгр., а отпослѣ приспособенъ е билъ за влагалище на храни и склада на Царибродската митница.

В) Дървени хамбари.

Опрѣдѣлено е било да се построятъ дървени хамбари въ 66 пунктове по желѣзно-пжтнитѣ станции, пристанища и скели на около 100 хиляди кв. м. пространство. Министерството на Общ. Сгради, което се натоварва съ постройката, на хамбаритѣ, раздѣля цѣлата работа на 6 отдѣлни прѣдприятия: а) постройката на дървената часть на хамбаритѣ; б) доставката на асфалтови мукави за покриване хамбаритѣ и катранъ—лакъ за намазването на покрива; в) обковаване покривитѣ съ мукави и намазването имъ съ катранъ; г) допълнителна дъсчена обшивка на хамбаритѣ; д) извършването на бетонова настилка въ хамбаритѣ и най-послѣ е) наемането черги и купуване рогоски за постилане на хамбаритѣ. Ние ще изложимъ всичкитѣ тия отдѣлни работи — прѣдприятия — по редъ.

а) Дървената конструкция на хамбаритѣ.

На 7-й юний 1900 год. е било издадено обявление № 14676, съ което се е обявявало, че на 22-й сжщий ще се произведе търгъ съ тайно наддаване въ всичкитѣ финансови окр. управления. Съ първоначална оцѣнка 6 л. за 1 кв. м. застроена повърхность, съ точно означаване мѣстата, гдѣто ще се строятъ и голѣмината на хамбаритѣ. Трѣбва да забѣлѣжимъ, че този търгъ се е отнасялъ само за дървената конструкция на дървенитѣ хамбари, (вижъ д. № 32, прѣп. 1, ст. 1). Още сжщий день това обявление е било испратено за публикуване въ Държавния Вѣстникъ и е било публикувано въ сжщия вѣстникъ брой 121 отъ 10-й юний.

Слѣдъ това на 12-й юний е била испратена окржжна телеграма № 15.225 до финансовитѣ началници, съ която се видоизмѣнява срокътъ за довършването, който отъ 40 дни се увеличава на 45 дни, а за започване се дава прѣдприемачу 12 дни срокъ, считанъ отъ деньтъ на съобщаването на сжщия за утвърждение върху него търгътъ (в. ст. 7 пр. № 1). По-послѣ, по поводъ на едно запитване отъ Варненския секционенъ инжинеръ, какъвъ е срокътъ за довършване на прѣдприятието, министерството му отговаря съ писмо № 27.526 отъ 4-й септемврий, че цѣлия срокъ за довърш-

ването билъ 57 дни. Това тълкуване на министерството е било съвършено несъобразно съ смисъльта на чл. 4 отъ поемнитѣ условия и горното окръжно, отъ което ясно се вижда, че срокътъ за довършването на казаното прѣдприятие е 45 дни, включая и 12 дни за започването, а не 57 дни; както то го е истълкувало, чакъ на 4 септемврий, когато е виждало, че прѣдприятието е закъснявало по неразпорѣдителностьта на самото министерство. Че дѣйствително би трѣбвало срокътъ да се счита 45 дни, а не 75 дни, се вижда много ясно и по прѣдприятието за покриването хамбаритѣ съ асфалтова мукава; като сроковетѣ за започването сж се считали само за фактори, по които може да се сжди дали прѣдприемача дѣйствително сериозно се е заловилъ съ наетото отъ него прѣдприятие, или не и, въ послѣдния случай, да може министерството да вземе мѣрки за доискарването на сжщото, съгласно поемнитѣ условия и сключенитѣ за това контракти, но въ никой случай този срокъ за започване не може да се счита, като такъвъ вънъ отъ изобщо дадения срокъ за довършване.

На 22 юний дѣйствително се произвежда търгъ въ всичкитѣ окр. финансови управления, съ преторжка на 23 сжщий и търгътъ за повечето хамбари е станалъ съ исключение на нѣкои само мѣста, гдѣто не сж се явили конкуренти, или пъкъ сж искали да имъ се платятъ отъ държавата съвършено високи цѣни.

Станалитѣ търгове Министерския Съвѣтъ, въ съставъ: г. г. Т. Иванчевъ, В. Радославовъ, Д. К. Вачовъ, П. Пешевъ, Ст. Паприковъ, Гр. Д. Начовичъ и Д. Тончевъ, на 1 юлий съ IX-то си постановление, протоколъ № 62, ги утвърждава върху указанитѣ въ тѣхъ лица.

Понеже търгътъ за нѣкои мѣста не е можалъ да стане, то Министерския Съвѣтъ, въ сжщий съставъ, съ VI-то си постановление отъ 7/VII, протоколъ № 65 е постановилъ: да се възложатъ тия прѣдприятия на прѣдприемача Гатю Цаневъ, който дѣйствително е далъ най-износни цѣни въ 15-тѣхъ пунктове за 11.500 кв. м.

Съ сжщото постановление е утвърденъ търгътъ въ Цибъръ и върху Искреновъ, който на 22 и 23 юний не е билъ въ числото на конкурентитѣ, а на 7 юлий подава прѣдложение, че приема да построи хамбара въ Цибъръ съ 6 л. кв. м.

Не излишно ще бжде да спомѣнемъ тука, че прѣди утвърждаването търговетѣ за извършване на дърветата конструкция, Бургаската Търговска Банка на 21 юний прави едно прѣдложение: да складира и запази десетъчнитѣ храни въ човали и мушами, съ цѣна за 1000 тона 3600 л. (когато за наемъ на магазии ще се заплати 13.000 л.), а за направата на хамбари — 16.000 л. При това Банката се задължава да достави мушами и човали въ Бургасъ и по станциитѣ въ Южна България за каквото количество се окаже нуждно. Г-нъ Министра еп оставилъ резолюция: „да се сравни сумата съ тия, които ще се разходватъ за направата на хамбаритѣ“ и съ това се свършва сждбата на това доста важно прѣдложение.

За забѣлѣзване е, че макаръ и търговетѣ за постройката на хамбаритѣ да сж извършени правилно, но нито прѣдприемачитѣ сж се придържали съ поемнитѣ условия, нито управляющитѣ прѣзъ това врѣме министерството г. г. Т. Иванчевъ и Д. Тончевъ, които повече сж ги нарушавали отъ първитѣ, вслѣдствие на к ето съвършено малко хамбари сж били довършени своеврѣменно; повечето сж закжснели, до като е настжпила есеньта и е било несгодно да се покриватъ хамбаритѣ съ мукава, а главно да се катраноса послѣдната, тъй като лакътъ е замръзвалъ, а това е било и една отъ причинитѣ да капятъ хамбаритѣ и да не могатъ да послужатъ за прѣдназначението си. Ето и нѣколко отъ фактитѣ, които свидѣтелствувуватъ за това.

1) Едва на 14 августъ се прави разпореждане до околийския началникъ въ Н. Загора, да покани находящия се тамъ архитектъ да опрѣдѣли мѣстото за хамбаря (стр. 105 прѣп. № 10).

2) На 17 августъ съ № 23.105 министерството прѣдлага инжинеру, да покаже прѣдприемачу мѣстото за постройката на хамбаритѣ въ Борисово и Дралфа (стр. 18, прѣп. № 16).

3). Вслѣдствие едно запитване отъ Пловдивския инжинеръ, кой е прѣдприемачъ на хамбаря? Главния секретарь Вълчевъ му отговаря на 19 августъ, като добавя, че срокътъ за постройката тече отъ 2 юлий (стр. 117 прѣп. № 10).

4). Братия Иванови съ заявление отъ 28 августъ искатъ срока за наетитѣ отъ тѣхъ постройки да се счита отъ 21 и 22 юлий, (единъ мѣсецъ по-късно отъ датата на търгътъ), понеже чакъ тогива имъ сж опрѣдѣлени мѣстата за хамбаритѣ. (стр. 130 прѣп. № 10).

5). На 15 и 16 августъ отъ Бургасъ запитватъ министерството, утвърденъ ли е търгътъ и върху кого, кой е прѣдприемача, понеже нищо не е още започнато, (стр. 8—9, прѣп. № 2), а на 31 сжщий, имъ се отговаря, че е утвърденъ; когато до 11 августъ продължаватъ още разправиитѣ за мѣстата на хамбаритѣ въ Бургасъ, понеже мѣстото не е било удобно и достатъчно; не е било извѣстно какво пространство хамбари ще се застроятъ (стр. 26, 27, 28, 30, и 51 прѣп. № 2.)

Отъ дотукъ наведенитѣ нѣкои фактове отъ многото находящи се такива при дѣлата се вижда, въ какъвъ безпорядъкъ се е водило отъ самото министерство това прѣдприятие; то е игнорирало поемнитѣ условия, сключени съ прѣдприемачитѣ по тия търгове, игнорирало е интересътъ на държавната хазна и е считало самб тия постройки, не само като врѣменни, но и излишни, вслѣдствие на което хамбаритѣ сж закъснели, и сж станали негодни за цѣльта, за която сж правени.

Ясно е, слѣдователно, че тукъ неможе да се говори само за една немарливость отъ страна на министерството, но нѣщо повече, че то съзнателно ущетява интереситѣ на хазната. Хамбаритѣ на много мѣста сж строени върху частна собственность, за това, освѣнъ расправиитѣ съ частни лица, държавата е била длъжна да плаща наемъ. Прѣдприятието за направата на хамбаритѣ трѣбваше да бжде свършено въ нѣколко срокове отъ 16 до 20 августъ, обаче, постройката имъ е продължавала и прѣзъ септемврий. Че е имало закъсняване се вижда отъ слѣдующитѣ фактове:

1). Отъ Видинъ съобщаватъ на 9 ноемврий, че хамбаря не е още довършенъ (стр. 138, прѣп. № 1).

2). Отъ Попово инжинера съобщава на 10 ноемврий, че хамбаря не е довършенъ и че прѣдприемача не е започналъ още да прави вратитѣ му (стр. 139, прѣп. № 1). Турена резолюция съ моливъ: „къмъ дѣлото“.

3). На 10 ноемврий отъ Русе съобщаватъ, че нѣмало хамбари, гдѣто да се стоварятъ хранитѣ, а и обѣщанитѣ вагони не дошли и че, ако хранитѣ се стоварятъ на открито, то тѣ ще се повредятъ и съгласно чл. 9 отъ поемнитѣ условия държавата ще прѣтърпи голѣми загуби (стр. 140 прѣп. № 1). Тая телеграма е испратена отъ Руссен. финансовъ началникъ и до Финансовото Министерство и се отнася и до станциитѣ: Червена-Вода, Вѣтово и Иваново, гдѣто дѣйствително сж строени хамбари. Министерството на Общественитѣ Сгради отговаря съ писмо № 13.794 отъ 17 ноемврий, подписано отъ г. Тончевъ, че можало да се складира храна въ тия хамбари, стига грижливо да се поддържатъ отъ чиновницитѣ, натоварени съ прибиране десятъкътъ. За Силистренскитѣ хамбари се донася на 27 ноемврий въ Министерството на Общитѣ Сгради, че въ тамошнитѣ хамбари по разрѣшението на окр. управитель се подслонявали воловетѣ на селенитѣ, които возели десятъкътъ.

На 11 декемврий Финансовото Министерство съобщава въ Министерството на Общественитѣ Сгради, че хамбаритѣ въ Търновско и Русенско сж съвършено негодни (стр. 158 прѣп. № 1). и др.

Закъснение на хамбаритѣ е имало на повечето мѣста и съвършено на малко мѣста сж съградени на врѣме.

За спирането на Силистренскитѣ 2 хамбаря, което е станало по искането на г. Кушевъ, за да докара шлепове на тѣхно мѣсто, е платено на прѣдприемача Поповъ & Лингоровъ 1.000 л. обезщетение. (стр. 222 прѣп. № 11).

Интересно е построяването на Разградскитѣ хамбари. Вслѣдствие донесението на инжинера отъ 4 августъ, че прѣдприемача само колове е набилъ за строящитѣ се хамбари и отъ 10 августъ, че въ Разградъ държавнитѣ магазии сж здрави и съ една сума отъ 200 л. ще могатъ да се поправятъ нужнитѣ въ тѣхъ поправки, Министерството на Общественитѣ Сгради на 10 августъ телеграфира, да се спрѣ постройката; още повече, че хамбаритѣ сж строени на чуждо мѣсто. Обаче, Окр. Управитель на 12 августъ съобщава, че ако се спрѣ постройката на хамбаритѣ прѣдприемача ще претендира цѣлата сума за това прѣдприятие (стр. 6, 11 и 17 прѣп. 6). Министерството на Общественитѣ Сгради, въ съгласие съ Финансовото Министерство, на 18 августъ прѣдписва на инжинера да позволи на прѣдприемача да продължава, щомъ не се съгласява да спрѣ, безъ да му се заплати за цѣлата постройка. Отъ всичко, до тукъ, се вижда, че министерството, подъ управлението на Т. Иванчова, само не е искало да се ползува отъ поемнитѣ условия и чл. 58 отъ законо за публичнитѣ търгове, който е билъ нарушенъ, понеже прѣдприемача на тоя хамбаръ не е започналъ въ 12 дневния срокъ постройката, съгласно поемнитѣ условия. Министерството е можало по силата на горѣцитирания членъ да отнеме прѣдприятието отъ прѣдприемача, въпрѣки неговитѣ претенции, като му заплати най-много обезщетение само за съграденото, една нищожна сума, вмѣсто да му заплаща по-послѣ огромна сума за нови хамбари въ Разградъ, отъ които е нѣмало абсолютно никаква нужда.

Че самото Министерство не е отдавало значение на тия хамбари и че то не е имало за цѣль да съгради нѣщо солидно, което да послужи за складирването на зърненитѣ произведения, свидѣтелствува и този фактъ:

На 29 юлий Бургаския държавенъ архитектъ донася, че опрѣдѣленото мѣсто за построяване новия хамбаръ е покрито съ пѣсъкъ отъ 3—5 м. въ дълбочина, и иска наставления, какъ да се построи хамбаря. Отговаря му се, да се поставятъ стълбоветѣ, спорѣдъ поемнитѣ условия, а въ тия дълбочината за стълбоветѣ е нищожна. Ясно е слѣдователно, че Бургаскитѣ хамбари сж съградени дѣйствително върху пѣсъкъ.

Ние считаме тука за излишно да излагаме готовностьта на Министерството въ изплащането аванси на прѣдприемачитѣ, даже и тогава, когато още нищо не е било готово; ще отбѣлежимъ само факта, че Министерството на Общественитѣ Сгради е изискало отъ Финансовото Министерство на 20 юлий да му се отпусне единъ авансъ отъ 100.000 л., защото скоро щоли да бждатъ готови хамбаритѣ. Така сжщо считаме за излишно да изброяваме многото хамбари, които сж съградени на чужди мѣста, за които се е плащало доста голѣмъ наемъ.

Стойностьта на дървената конструкция на хамбаритѣ възлиза на една сума отъ 554.546·99 лева.

б) Доставка на Асфалтови мукави и катраненъ лакъ.

За купуването на асфалтовата мукава Министерството на Общественитѣ Сгради е поискало нѣколко оферти отъ разни чуждестрани фирми. Такива сж прѣдставени на брой 12. Когато това министерство се е управлявало отъ г. Тончевъ, тѣ сж били испратени на Софийския фин. началникъ, за да нарѣди една тържна комисия, която да се произнесе по тѣхъ. Съставената комисия съ протоколъ отъ 11 юлий, като е раз-

гледала офертитѣ, не е можала да дойде до едно заключение и е прѣдставила на самото министерство то да се произнесе. (стр. 56 прѣп. № 14). Слѣдъ това, г. Т. Иванчевъ, който е управлявалъ това министерство отъ 13 юлий — 18 августъ натоварва главния секретарь Вълчевъ и началникътъ на архитектурното отдѣление Момчиловъ да се произнесатъ тѣ, коя отъ тия оферти за мукавата е най-подходяща за цѣльта. Така съставената комисия не е можла да дойде до единъ положителенъ резултатъ, обаче, *тя исказва мнѣние, щото хамбаритѣ край Дунавскитѣ и морскитѣ пристанища и балканскитѣ мѣста да се покриятъ съ по-добро качество мукава и доста дебела, понеже по тия мѣста има силни вѣтрове.* (стр. 61 и 82 прѣп. № 14). Г-нъ Т. Иванчовъ назначава за сжщата цѣль втора комисия, състояща се отъ чиновници при сжщото министерство: главния секретарь Вълчевъ, началницитѣ на отдѣленията П. Поповъ, П. Момчиловъ, И. Манафовъ и инжинеръ-инспектора Симовъ. *Тика съставената комисия съ протоколътъ си отъ 19 юлий е дошла до заключение,* че слѣдва да се купи мукавата отъ слѣдующитѣ фирми:

1) отъ P. Hiller,	Виена 50.000 м²	по марка	III/таблица	Г./3.22 л. зл.	за 10 м²
2) „ Schefftel,	„ 55.000 „	„	№	„	Д./3.15 „ „ „	10 м²
3) „ Ogz Nachpolger	„ 35.000 „	„	№ 2	„	Г./2.80 крони	за 10 м²

като се знае, че цѣната на послѣдната фирма е за стока прѣдадена на станцията при фабриката. Комисията за да дойде до този резултатъ се е ржководила отъ съображението за *„врѣменния характеръ, какъвто е даденъ на хамбаритѣ“* и затова е избрала най-долнекачествената мукава. Този докладъ съ резолюция отъ г. Т. Иванчовъ е одобрѣнъ. За забѣлѣзване, е че спорѣдъ показанието на архитекта Момчиловъ е било съобщено устно г. Иванчову, че доставянето на мукавата отъ послѣдната фирма ще излѣзе много скъпо, както ще видимъ, че дѣйствително така е и станало, обаче г. Иванчовъ не е обърналъ внимание на исказаното мнѣние. Въ доклада г. г. Вълчевъ и Момчиловъ исказватъ и друго мнѣние, че за разнитѣ мѣста се изисква разнокачествена мукава, това му е докладвано и устно отъ Момчилова, обаче той не е обърналъ никакво внимание и на това. Че мнѣнието на Момчиловъ за качеството на мукавата за хамбаритѣ край дунавскитѣ пристанища е било доста основателно и е на мѣстото си, се вижда отъ слѣдующия фактъ: че на 18 декемврий Русенский технический отдѣлъ донася, че хамбаритѣ въ Русенско капятъ, вслѣдствие недоброкачественостьта на мукавата (стр. 343 прѣп. № 14).

Безъ да е подлаганъ за разрѣшение отъ Министерския Съвѣтъ въпросътъ за купуване по доброволенъ начинъ тая мукава отъ горнитѣ фирми, безъ всѣкакво постановление отъ Министерския Съвѣтъ и въпрѣки прѣдписанието на чл. 59 отъ закона за отчетностьта по бюджета г. Т. Иванчовъ е разрѣшилъ да се купи тая мукава отъ горнитѣ фирми, за която цѣль сж сключени съ доставчицитѣ контракти (вижъ стр. 191, 194 и 196 прѣп. № 14). Като се е купило 50.000 м² мукава за 16.100 л. зл. отъ Hiller, доставена въ Сомовитъ, отъ N. Schefftel 55.000 м². — за 17.225 л. зл., доставена въ Русе, а отъ Nachpolger 32.000 м². — съ фабрична цѣна 9.600 л. зл. Мукавата отъ послѣдната фирма е било прѣдназначено да се стовари въ София. За прѣвозъ на послѣдната мукава е платено 5.854·40 л. зл., всичко платено за нея 15,454·40 л. зл., почти равно на сумата платена на първата фирма за почти два пжти по-голѣмо количество мукава при равни качества. Понеже мукавата не е достигнала, то купена е била още мукава отъ P. Hiller за сума 130 крони.

За доставяне, по доброволно съгласие, на нуждния катраненъ лакъ сжщо така г. Иванчовъ не е ималъ разрѣшение отъ Министерския Съвѣтъ, а се е задоволилъ съ доклада на една комисия, която е държала долупомѣстения протоколъ; г. Иван-

човъ е удобрилъ протокола съ резолюция и е рѣшилъ да се купи такъвъ отъ фирмата P. Hiller, въ Виена. Ето и цѣлия протоколъ.

Одобрено
10/VIII
(под.) Министъръ Т. Иванчовъ.

Прѣписъ отъ прѣписъ.

Протоколъ

Днесь 8 августъ 1900 г., подписанитѣ се събрахме да рѣшиме, отъ коя фирма трѣбва да се достави асфалтовия лакъ за намазване покривката на дървенитѣ хамбари, като разгледахме писмата на фабрикитѣ, които бѣха оферирали за асфалтова мукава за сжщитѣ хамбари, намѣрихме въ тѣхъ слѣдующитѣ единични цѣни за асфалтовия лакъ:

1) L. Lindenberg., Щетинъ,	за 100	kgr.	= 16.06	марки.
2) M. Bartl, Виена	„ 100	„	= 10·00	франка.
3) H. Biens, Будапесть	„ 100	„	= 10·05	„
4) Büsscher & Hoffman и Мариянсхилфъ	„ 100	„	= 12·00	крони.
5) A. F. Malchof, Щрасфуртъ	„ 100	„	= 10·00	франка.
6) P. Hiller C-o, Виена,	„ 100	„	= 9·96	„
7) Scheffel, Виена	„ 100	„	= 10·30	„
8) Otto gr. Nachfolger, Виена	„ 100	„	= 9·00	крони,
9) P. Nachfolger,	„ 100	„	= 8·25	франка.

Отъ послѣднитѣ двѣ цѣни, първата е за стока прѣдадена при фабриката — станция Гензерндорфъ, а втората трѣбва да се увеличи съ стойностьта на бъчвитѣ по 1·62 за всѣки 100 кгр. Тази фирма оферира да експедира първата половина едва 4 седмици слѣдъ поржчката.

Като сравнихме всички горѣизложени цѣни и условия, намѣрихме за най-износно и добрѣ да се поржча потрѣбното количество, 60,000 килограма асфалтовъ лакъ, на фирмата *Hiller въ Виена по 9 фр. 96 ст. за 100 кгр. прѣдадено въ Сомовитъ.*

Подписали: Главенъ Секретарь, Инжинеръ: Л. Вълчевъ, Началникъ на Архитектурното отдѣление, Архитектъ: П. Момчиловъ и Инжинеръ-Инспекторъ: С. Х. Гешовъ.

Вѣрно, Кондукторъ: Ив. Радойчевъ.

Тука трѣбва да добавимъ, че поржчения 60.000 кгр. лакъ не е достигналъ и допълнително е писано за още 5.057 по 8.5 крони или за 429·85 кгр., като за доставения въ Русе лакъ се е заплащало 10 л. 6 ст. зл. за всѣки 100 кгр.

Така щото за купуването на мукавата и лакътъ се е похарчило *53.232·3* л. зл., а за привозването имъ отъ странство, мито и за привозването по разнитѣ станции въ България се е заплатило *26.035·30* л., не заплатени още 366.80 л., *а всичко мукавата за покрива и лака — катрана за измазването мукавата — струватъ 81.693·13 л. зл.*

в) Покриване хамбаритѣ съ асфалтовитѣ мукави и катраносването на сжщитѣ.

Нѣма особно постановление отъ Министерския Съвѣтъ, съ което да се разрѣшава покриването на дървенитѣ хамбари съ асфалтови мукави; освѣнъ общото постановление отъ 24 май, съ което е разрѣшено постановлението на дървенитѣ хамбари.

На 1 августъ е издадено обявление № 21.335 отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради, испратено съ писмо № 21.442 отъ *4 с. м.* за публикувано въ Държавенъ Вѣстникъ. Съ което като се е показвало мѣстото на хамбаритѣ и про-

странството, което ще се покрива съ мукава и за катраносване на послѣдната съ първоначална оцѣнка 35 ст. кв. метъръ, съобщава се, че на 10 октомврий ще се произведе публиченъ търгъ въ Софийското финансово окрѫжно управление съ тайно надаване за отдаване на прѣдприемачъ покриването хамбаритѣ съ асфалтова мукава, катраносването на сѫщата и посипването съ ситенъ пѣсъкъ. Прѣдложенията могатъ да се даватъ за всички хамбари или за часть отъ тѣхъ или пъкъ за хамбаритѣ въ единъ пунктъ.

Търгътъ за покриванието хамбаритѣ съ мукава на 10 августъ не е станалъ, дадени сѫ биле за часть отъ хамбаритѣ цѣни надъ поставения девизъ и сѫ се явили само двама конкуренти, на 11 августъ се явяватъ три прѣдложения едно отъ Братия Гогучкови, съ което се намаляватъ 5% само за хамбаритѣ Бургасъ, Ямболъ и Каялий, друго отъ Г. Цоневъ по 24 ст. на кв. м., за хамбаритѣ по централната линия до Мездра, за Русенско и за нѣкои отъ крайдунавскитѣ станции и трето прѣдложение отъ Шуле Зилберманъ, пристигнало слѣдъ търга, съ което дава по 32 ст. кв. м. за хамбаритѣ, на които търгътъ е станалъ на 10-й с. м. и тритѣ прѣдложения сѫ оставени отъ комисията безъ послѣдствие, защото по първитѣ два търгътъ на 10-й не е станалъ, а послѣдньото е дадено слѣдъ търгътъ.

На 12 августъ постѫпва едно заявление отъ Павелъ Димитровъ и С-ие Б. П. Алкалай, съ което заявяватъ, че приематъ да покриятъ хамбаритѣ въ цѣла България съ по 25 ст. кв. метъръ. Слѣдъ това назначена е била комисия, състояща се отъ главения секретарь Вълчевъ, началника на архитектното отдѣление Мончиловъ и инжинеръ-инспекторътъ Симовъ, която да прѣгледа тѫржнитѣ книжа и да се произнесе кому да се възложи търгътъ. На тази комисия е било дадено и заявлението на П. Димитровъ, по което трѣбвало сѫщо да се произнесе. Така съставената комисия съ протоколъ отъ 14 августъ дала мнѣние: на *Гатя Цоневъ* да се дадътъ за покриване *по доброволно съгласие* съ *по 24 ст. 1 кв. м.* слѣдующитѣ хамбари: Мездра, Романъ, Червенъ-Брѣгъ, Телишъ, Горнѣ-Орѣховица, Кесарово, Борисово, Попово, Дралфа, Джумая, Прѣславъ, Шуменъ, Червена-Вода, Тетово, Разградъ, Шайтанджикъ, Провадия, Девня, Варна, Силистра, Дольо-Орѣхово, Русе, Орѣхово, Ломъ, Видинъ, Сомовитъ, Бѣла, Двѣ-Могили, Иваново и Трамбешъ, сѫщитѣ, за които той е далъ прѣдложението си, а останалитѣ хамбари да се дадатъ на *П. Димитровъ и Б. Алкалай по 25 ст. 1 кв. м.* Комисията дала това мнѣние прѣдъ видъ на обстоятелството, че двѣ прѣдложения сѫ биле най-износнитѣ за държавата. При това г. Мончиловъ добавя, че той устно е казалъ г-ну Иванчову, че за въ полза на по-бързото довършване на прѣдприятието и — държавната хазна е, да се даде отъ това прѣдприятие горѣказаната часть отъ хамбаритѣ на Г. Цоневъ, а останалата на П. Димитровъ и с-ие Б. Алкалай; обаче г. Иванчовъ поставя слѣдующата резолюция върху този докладъ: *„Да се възложе на Павелъ Димитровъ“*, комуто и е било възложено, сключенъ контрактъ съ него и съдружникътъ му, обаче, свършването на прѣдприятието, както ще видимъ по-долу е съвършено закъсняло и работата на много мѣста е извършена не съобразно съ поемнитѣ условия, вслѣдствие на което и хамбаритѣ почти за нищо не сѫ послужили. За отдаването това прѣдприятие по доброволно съгласие на П. Димитровъ не е билъ сезиранъ Министерския Съвѣтъ и затова нѣма издадено никакво постановление отъ послѣдния за утвърждаванието на тая сдѣлка. Съ това си дѣйствие г. Т. Иванчовъ, въ качеството си на министъръ е постѫпилъ въпрѣки чл. 59 отъ закона за отчетноста по бюджета, като е ощетилъ хазната съ 1 ст. на кв. м. за пунктоветѣ на Г. Цоневъ. На 17 августъ отъ това министерство се пиши на Софийския окр. управитель да сключи контракта съ прѣдприемача, а на 18 сѫщий мѣсецъ е съобщено на послѣдния, че прѣдприятието се възлага нему по 25 ст. 1 кв. м. На

прѣдприемачътъ сѫ дадатъ чертежи и поемнитѣ условия, отъ които тука ние два члена печатаме:

Чл. 5. Работата по покриването трѣбва да се почне най-късно два дни слѣдъ приканване отъ страна на правителството да приеме мукавата на мѣстото. Срока за покриване (приковаване мукавата и летвитѣ) безъ катраносването е 20 дни, смѣтанъ отъ деня, когато бѫде поканенъ прѣдприемача за получаване мукавата.

Чл. 6. Слѣдъ свършване на цѣлата работа и приемането ѝ отъ комисия, на прѣдприемача се съставя окончателно ситуация, като се задържа 10% за гаранция прѣзъ 6 мѣсеца. Ако намазването съ катранъ се отложи за повече отъ една седмица, на прѣдприемача се съставя врѣменна ситуация само за извършената работа, като му се описва само 60% отъ стойностьта на цѣлата работа, а остатъка се вписва въ окончателната ситуация, слѣдъ свършване всичката работа.

Съгласно поемнитѣ условия, както виждаме, срокътъ за покриване е даденъ 20 дни отъ деньтъ на съобщаването за пристигането на мукавата на съотвѣтствующитѣ пунктове. Съ №№ 23.955, 24.495, 24.755, 24.467, 24.712, 25.467, и 26.363 начиная отъ датитѣ 23, 26, 29 августъ, 2 и 10 септемврий, е съобщено за това прѣдприемачу за разни мѣста. Така щото по тия дати сроковетѣ за довършване на прѣдприятието истичатъ на 12 до 30 септемврий. Срокъ за катраносване не е билъ даванъ.

Отъ долу наведенитѣ факти ще се види, че нито на едно мѣсто покрива не е билъ довършенъ въ срокътъ и още на 30 септемврий прѣдприемачътъ е искалъ съ заявление да му се продължи срокътъ още за 10 дни. Обаче, трѣбва да забѣлѣжимъ, че както по дървената конструкция на хамбаритѣ, така и тукъ, министритѣ г. г. Т. Иванчовъ и Д. Тончевъ, които прѣзъ това врѣме сѫ управлявали Министерството на Обществениитѣ Сгради, сѫ гледали прѣзъ пръсти на нарушенията и закъсненията на прѣдприемачитѣ. На всѣкждѣ е отсѫтствувала распоредителность.

Вслѣдствие на това и тука виждаме, че на покривитѣ хамбаритѣ кждѣ 16 декемврий не сѫ още довършени. На едни мѣста е липсвало достатъчно количество мукава, или никакъ непристигнала, на други — катранъ, на трети — гвоздеи, гдѣто се е работѣло за смѣтка на прѣдприемача, па четвърти не сѫ имали свѣдѣния какъ и на какви разстояния да коватъ лѣтвитѣ надъ мукавата, а на пети неизвѣстно кой е прѣдприемача и др. подобни. Такива случаи сѫ много, въ Видинско, Русенско, Пловдивско, Разградско, Търновско, Бургазско, Силистренско, Хасковско и пр. (вижъ стр. 145, 150, 151, 152, 170, 189, 192, 198, 204, 206, 210, 252, 267, 279, 287, 290, 251, 324, прѣп. № 15).

На много мѣста мукавитѣ по покривитѣ на хамбаритѣ сѫ останали съвършено ненамазани съ катранъ, а на нѣкои само една часть, като напр. въ Джулиница, въ Русе и окрѫгътъ, въ Дралфа, Джумая, Плѣвенъ, Червенъ-Брѣгъ, Долньо и Старо Орѣхово, Видинъ, и пр. (вижъ стр. 204, 271, 297, 281, 185, 287, 290, 230, 151, 319, 324 прѣп. № 15). На много пъкъ мѣста е започнато покриването доста късно слѣдъ срокътъ и министерството не е взело почти никакви мѣрки противъ прѣдприемача, или поне не е направило распореждане да се започне покриването за негова смѣтка. Такива случаи е имало въ Бѣла, Цибъръ, гдѣто на 19 септемврий не е било още започнато (вижъ стр. 153, 155 прѣп. № 15). За Видинскитѣ хамбари срокътъ истича на 19 септемврий, а прѣдприемача започва покриването на 1 октомврий (вижъ л. 196). Такива случаи сѫ много.

Въ Русе, Шуменъ, Провадия, Девня (стр. 200), Горня-Орѣховица, Видинъ, Пловдивъ и пр. се е работѣло за смѣтка на прѣдприемачитѣ и това се е започнало

много късно, вслѣдствие на което отъ празоветѣ не можалъ катраня да се залави. На други мѣста мукавата е била вече скжсана отъ дъждоветѣ и вѣтроветѣ.

Ето два факта, които свидѣтелствуватъ за това. На 16 мартъ 1901 г. Плѣвенския началникъ-инженеръ съобщава въ министерството, че хамбаритѣ въ Плѣвенъ Пордимъ, Каменецъ и Левски капятъ, защото катраносването имъ е станало прѣзъ врѣме на студоветѣ (вижъ л. 83 прѣп. № 5), а отъ Ново-Селци съобщаватъ на 18 януарий 1901 г., че мукавата на много мѣста е скжсана и хамбаритѣ капятъ (вижъ л. 56 прѣп. № 5).

Вслѣдствие на всичко това ние виждаме, че едва ли е имало едно малко количество хамбари, да сж биле сгодни за складирването на десетъчнитѣ храни, което най-нагледно се вижда отъ съобщенията на разнитѣ инженери прѣзъ м. декемврий, че хамбаритѣ се наливатъ и капятъ отъ дъждътъ като напр. въ: Русенско, Каменецъ, Левски, Саранъ-бей, Бургазско, Бѣла, Тръмбешъ, Двѣ-Могили, Попово, Пловдивъ, Кричимъ, Джулиница, Плѣвенъ, Силистра, Старо-Орѣхово, Долне-Орѣхово, Шуменъ и пр. (вижъ стр. 306, 307, 313, 318, 319, 323, 324, 328, 343 прѣп. № 15), гдѣто на нѣкои мѣста контрольоритѣ сж запушвали съ парцали дупкитѣ отъ гдѣто е текла водата отъ дъждътъ.

Вънъ отъ всички тия нередовности, въпрѣки поемнитѣ условия на прѣдприемача сж отпущани доста често и парични суми въ авансъ, като напр. на листъ 215, прѣп. № 15, се намира ситуация за *10,932 л.,* съ която г. Д. Тончевъ е разрѣшилъ на 14 октомврий исплащането на прѣдприемача горната сума. Вслѣдствие заявлението на прѣдприемача отъ 9 септемврий, съ което иска да му се отпусне единъ авансъ, то министерството на 12 сжщий пише въ Финансовото Министерство да му се отпусне авансъ *8089 л. 50 ст.,* защото било въ полза на бързото довършване на прѣдприятието, когато още нищо не е било направено и както видѣхме по-горѣ много по-късно отъ тая дата прѣдприемача не е билъ на много мѣста даже започналъ работата си. Послѣдното распореждане за исплащането на тая сума е било прѣзъ врѣме управляването това министерство отъ г. Т. Иванчовъ.

Покривитѣ не сж могли да запазятъ не само десетъчнитѣ храни, но и варьта която останала неупотрѣбена въ нѣкои отъ пунктоветѣ, за нея е трѣбвало да се наематъ и диратъ магазин.

Нѣма съмнѣние, че чрѣзъ особнитѣ отстжпки, които г. г. Иванчовъ и Тончевъ сж правили на прѣдприемача, когато той на всѣка стжпка е нарушавалъ поемнитѣ условия и контракта се ощетява държавното съкровище съ хвърляне паритѣ за хамбаритѣ на вѣтъра. За покриване на хамбаритѣ е похарчено всичко *24.749 л. 95 ст.*

г) Допълнителна дъсчена обшивка на хамбаритѣ.

При направата на дървенитѣ хамбари е била оставена една часть отъ стѣнитѣ необкована съ дъски на височина 0,08 с/м, за да се провѣтряватъ хранитѣ, понеже се е прѣдполагало, че хранитѣ отъ десетъка ще бждатъ распродадени и прѣдадени на купувачитѣ въ кжсо врѣме, а заедно съ това прѣдполагало се е да се направи икономия — да се спести една сума около 30.000 л.; обаче, Министерството на Финанситѣ, другояче е било погледнало на въпроса и затова съ писмо № 7614 отъ 10 септемврий моли Министерството на Общитѣ Сгради да распорѣди, щото и тая открита часть да се обкове съ дъски, за да не би хранитѣ да се *„исквасятъ“* и поврѣдятъ отъ дъждъ и снѣгъ, а за провѣтряването ѝ да се направятъ прозорци съ капаци, които да се отварятъ и затварятъ; защото инакъ хамбаритѣ не прѣдставлявали изискуемата се гаранция за запазване хранитѣ отъ развала (вижъ стр. 1 пр. № 12 къмъ д. 32).

Вслѣдствие на това Министерството на Общественитѣ Сгради макаръ и доста късно, но съ *„бързо“* писмо на 23 септемврий поканва прѣдприемачитѣ на дървенитѣ хамбари да прѣдложатъ цѣнитѣ си за такава допълнителна обшивка. Слѣдъ нѣколко дена постжпватъ деветь прѣдложения за цѣнитѣ на тая дъсчена обшивка и едвамъ на 13 октомврий се прави докладна записка отъ началника на отдѣлението Момчиловъ до министра, въ която между другото се казва слѣдното: „като вземамъ прѣдъ видъ тия прѣдложения и спѣшностьта на работата, на мнѣние съмъ, Господине Министре, да се разпредѣли тя, като допълнителна работа между прѣдприемачитѣ, както слѣдва:

1) С. Димовъ 600 м. по 2·00 л. = 1.200 лева.

2) Г. Цоневъ 1.800 м. по 2·18 ст. = 2.870 лева.

3) Бр. Иванови 2.000 м. по 2·15 ст. = 4300 лева, и

4) Б. Алкалай 6.900 м. по 1·95 ст. = 10.725 лева; при това добавямъ, че на хамбаритѣ при Дунавскитѣ пристанища нѣма да се допълни обшивката“.... Върху тая докладна записка г. Тончевъ е поставилъ двѣ резолюции, едната: „до колко дена ще се свършатъ? Ако не сж въ срока каква ще е глобата?“ другата: „утвърждавамъ съ измѣнението: на Бр. Иванови 2.000 м., а на Алкалай 6.900 м., 6 октомврий“.

По-прѣди въ записката, на Бр. Иванови се е давало 3.300 м., а на Алкалай 5.600 м. (т. стр. 20).

За обѣлѣзване е това обстоятелство, че Б. Алкалай е прѣдложилъ най-низката цѣна по 1·95 ст. за всичкитѣ хамбари и въ интереса на хазната би трѣбвало, нему да се възложи цѣлата обшивка; но както се обяснява, това не е направено отъ страхъ, че Алкалай не ще успѣе на срока да извърши тая обшивка; обаче, този страхъ е съвършено неоснователенъ и Министерството е направило едно опущение, гдѣто не е отстжпило извършването дъсчената обшивка само на Б. Алкалай, по 1·95 ст., който сжщеврѣменно е билъ прѣдприемачъ за покриване хамбаритѣ съ асфалтови мукави.

На прѣдприемачитѣ се даватъ 15 и 20 дневни срокове, считани отъ 20 октомврий и по този начинъ допълнителната обшивка на хамбаритѣ се извършва по желанието на министерството, само че и тука извършването и приемането на работата почва отъ 4 ноемврий и по нѣкадѣ продължава до 8 и 14 декемврий с. г. (т. стр. 73 до 95). Сключенитѣ *по доброволно съгласие* условия съ казанитѣ прѣдприемачи сж испратени за одобрѣние на Министерския Съвѣтъ едвамъ на 22 ноемврий съ № 35184. — Министерский Съвѣтъ вече отъ кабинета Т. Иванчовъ-Р. Петрова е испратилъ съ № 970 отъ 16 декемврий VII-то си постановление, протоколъ № 101, отъ 14 декемврий, съ което одобрява да се възложи обковаването съ дъски обшититѣ части на дървенитѣ хамбари, върху означенитѣ прѣдприемачи съ опрѣдѣление числото на станциитѣ по квадратурата, която ще се обкова (т. стр. 30). А на 29 декемврий се прави докладъ и се издава указъ отъ Негово Царско Височество Княза за сжщото (т. стр. 32).

Стойностьта на дървенитѣ обшивки възлиза на сума 33.147·83 лева.

д) Бетонова настилка.

Слѣдъ като сж били поржчани дървенитѣ конструкции на хамбаритѣ, трѣбвало е да се помисли и за начина на постилането на тия хамбари, за да могатъ да се складиратъ хранитѣ въ тѣхъ. Грижата за постилането на хамбаритѣ се пада на Министерството на Общественнитѣ Сгради, вслѣдствие на това още на *3 юлий 1900 г.* съ № 17.651 сжщото Министерство, като изпраща на Софийския финансовъ началникъ поемнитѣ условия, съ чертежитѣ наедно, прѣдлага да се даде гласность и да се

произведе търгъ за бетоновата настилка на всичкитѣ, поржчани да се строятъ, държавени хамбари (виж. стр. 4. въ прѣп. № 13 къмъ д. 32).

Съ обявление № 17.654/1.558 търгътъ за бетоновата настилка на 66 склада по изброенитѣ въ него станции, съ обща квадратура около 99.000 кв. м., се прогласява за 12 юлий м. г. въ бройове 142, 144 и 146 на „Държавенъ Вѣстникъ“ отъ 4, 6 и 8 сжщий.

На 12 юлий търгътъ не е можалъ да стане нито въ София, нито въ Русе и Варна, по неявяне на конкуренти; затова наново е билъ назначенъ за 22 юлий, когато съперетъргъ се е свършилъ на 24 августъ съгласно новото обявление подъ № 19.033 публикувано въ „Държавенъ Вѣстникъ“, брой 153 отъ 17 юлий. На 22 юлий малонаддавали сж Г. Георговъ за цѣлото княжество по 3.48 л. квадратния метръ и А. Гиргиновъ за да извърши прѣдприятието въ станциитѣ по централната линия Царибродъ—Бѣльово и по Източнитѣ желѣзници — всичко на 37.750 квадратния метръ по 3 л. и 60 ст. кв. м. Въ сжщия день А. Гиргиновъ е намалилъ 5% отъ Георговата цѣна съ мѣстна и иностранa хидравлическа варь; слѣдователно, прѣдложилъ е по 3 л. 30½ ст. кв. м., за всичкитѣ хамбари, на основание чл. 10 отъ закона за публичнитѣ търгове (т. стр.33—35).

На 24 юлий *Н. Георгиевъ* дава оферта съ 8% намаление, или по 3 л. 20 ст. за кв. метръ съ иностранa хидравлическа варь, но само за 17 пунктове: Русе, Червена-Вода, Ветово, Разградъ, Шейтанджикъ, Провадия, Девня, Варна, Бургасъ, Силистра, Иваново, Двѣ-Могили, Бѣла, Трамбешъ, Шуменъ, Прѣславъ и Ески-Джумая (т. стр. 37). *А. Гиргиновъ* прѣдлага да постели 31.000 кв. м. по 3.18 л., съ мѣстна хидравлическа варь, въ по-прѣди посоченитѣ пунктове (т. стр. 32) и *Г. Георговъ* — да постели всичкитѣ хамбари съ хидравлическа варь (?) по 3.28 л., или съ порцелановъ цементъ по 3.40 л. (т. стр. 34). Комисията, съ протокола си № 454 отъ 24 юлий, като излага горнитѣ подробности, съ пълно вишегласие взема такъво рѣшение: „окончателното разрѣшение на търга да се остави на благоусмотрѣнието на респективното министерство“. Този протоколъ липсва отъ дѣлото. Взетъ е прѣписъ отъ него.

Въ Варна и Русе търгътъ за сжщото прѣдприятие не е станалъ.

Между другитѣ неоснователни заявления, на 25 юлий Наумъ Георгиевъ е подалъ едно заявление, съ което моли търгътъ да се утвърди върху него, понеже той билъ намалилъ най-много и то съ иностранна хидравлическа варь; върху него е поставена резолюция отъ Вълчева, главния секретарь, на 26 сжщий: „къмъ другитѣ книжя, ще се докладва г-ну Министру съ протоколитѣ отъ търга“. (т. стр. 53). Така се е приключилъ търгътъ за бетоновата настилка и би трѣбвало да се очаква, че той като се отнася *за бърза работа,* веднага ще бжде утвърденъ или отхвърленъ отъ надлежния министъръ, обаче, утвърждението му е послѣдовало приблизително *слѣдъ 14 дена.*

И чиновницитѣ отъ Строителния Отдѣлъ и самитѣ г. г. министри: Т. Ивановъ и Д. Тончевъ твърдятъ, че въпроса за бетонирането на хамбаритѣ е билъ окончателно разрѣшенъ отъ Министерския Съвѣтъ прѣди обявяването търга за бетоновата настилка, обаче, това обстоятелство отъ книжата на Министерството не се потвърждава; отъ дѣлото се установява само това, че Министерскиятъ Съвѣтъ съ писмо № 630 отъ 4 августъ е изпратилъ до Министерството на Общественнитѣ Сгради VI-то си постановление, отъ 1 сжщий, протоколъ № 72, което гласи: „разрѣшава се, щото дюшемето на строящитѣ се хамбари за хранитѣ отъ десятъка да се направятъ отъ бетонъ съ хидравлическа варь“ (т. стр. 73). Даже и вънъ отъ това постановление на Министерския Съвѣтъ трѣбва да се признае, че Министерството на Общественнитѣ Сгради и слѣдъ търгътъ за бетоновата настилка се е двоумило, какъ да по-

стжпи съ постилането на хамбаритѣ. Както въ повечето случаи, то се е лутало изъ мъглата, при рѣшаването на по-сжщественитѣ въпроси по тия нещастни за държавното съкровище хамбари и бетонови настилки. Така на 26 юлий Бр. Иванови съ едно заявление до Министерството на Общественнитѣ Сгради прѣдлагатъ да покриятъ дюшеметата на прѣдприетитѣ отъ тѣхъ дървени хамбари съ дъски, дебели отъ 2 с/м по 2.60 л., отъ 3 с/м по 2.95 л. и отъ 4 с/м по 3.25 л. включително съ поставянето гредички — 8/10 борови, на 50 с/м разстояние и съ уравнение на мѣстото и съ изкопаването хендецитѣ около хамбаритѣ; каква резолюция е поставена отъ Министра върху това заявление не се знае, понеже и то липсва отъ дѣлото и е набавенъ прѣписъ отъ него.

Прѣди търга, още на 3 юлий е имало заявление отъ Н. Митаковъ съ прѣдложение да постели до края на октомврий $^1/_3$ отъ хамбаритѣ съ плочи по 3 л. кв. м. (т. стр. 5); но то е изоставено.

Слѣдъ 26 юлий е била назначена отъ г. Министра комисия, състояща се отъ главния секретарь Вълчевъ, началника на архитектурното отдѣление Момчиловъ и инспектора Гешовъ, която е дала мнѣние, че най-износно за съкровището ще бжде, ако прѣдприятието би се разпрѣдѣлило между тримата конкуренти: г. г. Гергиновъ, Георгиевъ и Георговъ, но когато послѣдниятъ отказалъ да вземе само часть отъ прѣдприятието, тогава комисията е прѣдложила друго: „хамбаритѣ да се постелятъ и съ дъски отъ Бр. Иванови, съгласно подадената имъ оферта направо въ Министерството на 26 юлий.“

Този протоколъ е билъ докладванъ г-ну Министру-Прѣдсѣдателю, Управляющъ Министерството на Общ. Сгради, Т. Иванчову, но не е билъ утвърденъ отъ него, по съображения, че по-добрѣ било да се даде работата на едно лице — на Георгова, макаръ и по-скжпо, за да се гарантира повече успѣшното ѝ свършване. За да се обясни, защо прѣдложението на Георгова е било по-скъпо, трѣбва да си вспомнимъ, че той е оферираль безъ да опрѣдѣли да ли съ иностранна или съ мѣстна хидравлическа варь ще бетонира хамбаритѣ. Но на 29 юлий Георговъ билъ подалъ друго заявление, че ще работи бетони съ иностранна хидравлическа варь, тогава сжщата комисия отъ инженеритѣ съставлява новъ протоколъ, въ който между другото казва: „отъ сравнението на горнитѣ оферти и като имаме прѣдъ видъ разликата отъ 50 ст. въ цѣната за кв. метръ бетонова настилка, направена съ мѣстна или иностранна хидравлическа варь, на мнѣние сме, че офертата на Г. Георгова е най-износна, а при това прѣдпочтителна, понеже оферира за всичкитѣ хамбари изцѣло“; по-нататъкъ, въ протокола си комисията излага, че ако се взематъ офертитѣ на А. Гиргиновъ и Н. Георгиевъ въ свърска съ офертата на Бр. Иванови отъ 26 юлий подъ вх. № 29.846 и ако се направи такава комбинация, щото Гиргиновъ да извърши *37.000* кв. м. бетонова настилка по *3 л. 18 ст.* съ мѣстна хидравлическа варъ, или всичко за 117.660 л.; Н. Георгиевъ да извърши *35.000* кв. м. настилка съ иностранна хидравлическа варь по 3 *л. и 20 ст.*, или всичко за 112.036 л. и Бр. Иванови да постелятъ съ дъски другитѣ *27.000* кв. м. по *2 л. 95 ст.,* или всичко за 79.650 л., то събрани всичко (117.660+112.036+79.650) правятъ общата сума *309.346 л.*, която въ сравнение съ стойностьта на бетоновата настилка на Георгова (99.000 кв. м. ×3 л. 28 ст.) отъ *324.720 л.*, прави една разлика въ по-малко отъ *15.374 лева;* при това офертата на Бр. Иванови става по доброволно съгласие, като неподадена на тръжната комисия; на края комисията заключава: *„на благоусмотрѣнието на г-на Министра прѣдоставяме да избере една отъ горнитѣ двѣ комбинации“*. Единъ отъ комисаритѣ, *г. Момчиловъ,* билъ останалъ при особно мнѣние въ случая,

като е настоявалъ да се приеме послѣдната комбинация, отъ опасение, че Г. Георговъ не ще успѣе навръме съ работата.

Всичкитѣ тия книжа: заявлението на Бр. Иванови, тържния протоколъ и протолитѣ на комисията не се намиратъ при дѣлата на министерството и споредъ мнѣнието на сѫщата комисия тѣ били прѣдставени г. Иванчову, Управляющъ Министерството, за да се произнесе окончателно за утвърждаването на търга, съгласно чл. 12 отъ закона за публичнитѣ търгове, и не сѫ повърнати обратно въ Министерството, при всичко че сѫ били искани на нѣколко пѫти отъ главния секретарь Вълчевъ (вижъ писменитѣ обяснения на г. г. инженеритѣ-комисари отъ май т. г.).

На 31 юлий министерството телеграфически е запитало нѣколко прѣдприемачи: при какви условия, въ какъвъ срокъ и по каква цѣна могѫтъ да постелятъ хамбаритѣ съ дъски, съ трамбуване и изкопаване наоколо (т. стр. 54—55); тия послѣднитѣ прѣдлагатъ различни цѣни, по: 4.50, 4.60, 5, 5.50 и 6 л. кв. метръ, и съ задължение да искаратъ работата докрая на августъ и до 5 и 15 септемврий (т. стр. 65—72).

Най-послѣ, на 7 августъ, гл. секретарь Вълчевъ пише такава „записка" до началника Момчиловъ: *„по заповѣдь на г-на Министра още въ сѫщия день да се съобщи Георгову, че търга за бетоновата настилка се възлага върху него, като му се опрѣдѣли откога почва да тече срока; залога на другитѣ да се освободи"*.

Въ сѫщия день съ писмо № 21.871 министерството съобщава на Г. Георгова, че търга е утвърденъ върху него по цѣна 3 л. и 28 ст. съ иностранна хидравлическа варь и че трѣбва да почне и извърши прѣдприятието въ сроковетѣ, прѣдвидени въ поемнитѣ условия (т. стр. 76).

За пълнотата на доклада ще бѫде небезинтересно да спомѣнемъ нѣкои важни пасажи отъ поемнитѣ условия, които сѫ възбудили спорове и разисквания между прѣдприемача и министерството: чл. 1-й прѣдвижда изкопаването на хендеци около хамбаритѣ; чл. 2-й прѣдвижда насипването и трамбуването на пръстьта; забѣлѣжката къмъ чл. 4-й — настилката може да се почне навсѣкждѣ и прѣди да бѫде готовъ хамбара, доста е, ако е поставена покривната конструкция и обкована съ дъски; чл. 6-й — прѣдприемачътъ трѣбва да почне работата 8 дни слѣдъ съобщението за утвърдяването, и да извърши и прѣдаде всичко въ 45 дена, слѣдъ утвърдяването на търга; чл. 7-й — за всѣки просроченъ день за започване или свършване прѣдприятието прѣдприемача ще бѫде глобенъ по 2 ст. за всѣки кв. метръ, а слѣдъ истичането на 30 дни отъ деньтъ на съобщението, ако не се констатира успѣшенъ вървежъ на работата по каквато и да е причина, Правителството може да усили послѣдната за негова смѣтка; чл. 9-й изплащането ще става слѣдъ свършването и приемането на настилката; министерството, ако намѣри за добрѣ може да даде авансъ за доставенъ материалъ и чл. 11-й — Правителството може да намали или увеличи квадратурата за бетоновата настилка. (т. стр. 56).

Въ заключение на произведения търгъ за бетоновата настилка, на 16 августъ се подписва отъ управителя и прѣдприемача контранкта, спорѣдъ който цѣлото прѣдприятие възлиза на сума 306,000 л., приблизително. Така се свършва отдаването на прѣдприемача Г. Георговъ прѣдприятието за бетоновата настилка на хамбаритѣ.

Ако считаме, че търгътъ за бетоновата настилка на хамбаритѣ е недѣлимъ, тогава трѣбва да признаемъ, че както първиятъ търгъ отъ 12 юлий, така и втория, craналъ на 22 юлий, сѫ недѣйствителни, защото и въ първия и въ втория случай не е имало конкуренти; прѣдприемачъ за всичкитѣ хамбари е билъ единъ Г. Георговъ. При подобно положение, Министерството на Общественитѣ Сгради е могло и е трѣбвало да признае, че търгътъ е произведенъ неправилно и че, слѣдователно, за да не се

протака тая работа, да приеме втората комбинация и да възложи прѣдприятието за бетоновата настилка върху: Н. Георгиевъ, А. Гиргиновъ и Бр. Иванови.

Сега да прослѣдимъ, *какъ се испълнява отъ прѣдприемача това прѣдприятие за бетоновата настилка и какъ се пазятъ или нарушаватъ законитѣ и условията, прѣдвидени въ контракта и поемнитѣ условия.*

Спорѣдъ поемнитѣ условия: на 14—15 августъ трѣбва да бѫде почнато работенето на бетоновата настилка повсемѣстно; на 6—7 септемврий трѣбва да се констатира успѣшенъ вървежа на работата; на 12 сѫщи бетонирането трѣбва да бѫде свършено за да остане 8 дена за замазването; а на 20—21 сѫщия прѣдприятието трѣбва да се прѣдаде, като свършено. Надзора върху редовното испълнение на прѣдприятието се възлага върху Министерството на Обществениtѣ Сгради (строителний отдѣлъ).

Най-напрѣдъ министерството се е заинтересувало да знае каква иностранна варь ще употрѣби прѣдприемачътъ, затова съ писмо № 22.417 отъ 11 августъ то поканва послѣдния да прѣдстави марката на иностранната фирма, отъ която ще достави хидравлическата варь и мостра отъ варьта (т. стр. 80).

Прѣдприемачътъ на 12 августъ отговаря, че варьта ще бѫде отъ гр. Марсилия „*Лафаржъ*", която порѫчалъ чрѣзъ Вакаро, а за далечнитѣ отъ морето пунктове ще употрѣби „Виочинска" варь, мостра ще прѣдстави слѣдъ пристигането (т. стр. 83). Съ писмо № 22.486 отъ сѫщата дата Министерството съобщава на прѣдприемача, че въ пунктоветѣ ЦариБродъ, Ломъ и Разградъ нѣма да прави бетонова настилка, понеже хамбаритѣ сѫ прѣустановени, а въ другитѣ пунктове означени въ обявлението № 19.033 да почне испращането материалитѣ (т. стр. 81). Сетнѣ министерството си измѣнява мнѣнието и на два пѫти прави различни распорѣждания: на 23 августъ съобщава, че въ Разградъ ще се бетониратъ, а въ Вакарелъ не; а на 12 септемврий, че бетона въ Разградъ се изоставя. (т. стр. 91 и 151). Но и до 12 септемврий въ Разградъ е нѣмало нищо започнато.

На 14 августъ прѣдприемача Георговъ, като отговаря на министерството на № 22.486, че още на 7 августъ взелъ мѣрки за започване работитѣ и че, спорѣдъ свѣдѣнията му, на всѣкѫдѣ сѫ почнати такива, а варьта сѫщо е порѫчена, съобщава, че за прѣдставитель въ покрайдунавскитѣ пристанища поставя инженера, Ив. Савовъ. Върху заявлението е прибавено: Савовъ е и за Русе—Търново и Русе—Варна (т. стр. 82). Обаче, отъ писмото на Ив. Савовъ отъ 28 октомврий до завѣдующия бетоновата настилка на Видинскитѣ хамбари се вижда, че той не е само прѣдставитель на Георгова, но е неговъ аккордантъ-подпрѣдприемачъ за бетоновата настилка на крайдунавскитѣ хамбари, на основание склюления по между имъ контрактъ, завѣренъ въ нотарията при Софийския окр. сѫдъ на 12 августъ, подъ № 7.000 и че такъвъ подпрѣдприемачъ спрѣмо него, Саввова, е Р. Джокомо (т. стр. 280); това сѫщото се потвърждава и отъ рапорта на Видинския инженеръ на пристанището отъ 4 октомврий. (т. стр. 290). Такова едно прѣхвърляне макаръ и на часть отъ прѣдприятието безъ съгласието на правителството се забранява отъ чл. 9 на Публ. Админ. Правилник .

Безъ да събере свѣдѣния дали прѣдприемачътъ е започналъ на всѣкѫдѣ работитѣ по бетонирането на 15 августъ и да се съобрази съ § 7 отъ поемнитѣ условия, министерството едвамъ на 17 августъ съ окрѫжно № 23.098, дава наставления на чиновницитѣ си какъ да се управлява надзора върху работенето (вижъ стр. 1 пр. № 16), а на 21 августъ съ № 23.717 приканва прѣдприемача да вземе сериозни мѣрки за свършване въ срокъ настилката, за да не се вематъ спрѣмо него принудителни мѣрки. (т. стр. 86 пр. 13). Това писмо е подписано отъ главния секретарь и началника на административното отдѣление. На 22 августъ прѣдприемачътъ отговаря на горното, че въ десетина пунктове хамбаритѣ не сѫ още почнати, а въ Шуменъ,

Сливница и Чирпанъ не сж още покрити съ дъски; така щото дълго врѣме не ще може да се почне работа и пита: може ли да почне бетонирането въ ония хамбари, които още не сж покрити съ мушами (т. стр. 89). Въ отговоръ на това, министерството на 25 августъ напомня на прѣдприемача, че той трѣбва да почне навсѣкждѣ, гдѣто постройката на хамбаритѣ е свършена или е напрѣднала, както прѣдвижда забѣлѣжката на § 4 отъ поемнитѣ условия, а за хамбаритѣ, които не сж готови, трѣбва да земе удостовѣрение отъ контролния персоналъ, че, когато се е явилъ, не е било възможно да почне работата. (т. стр. 100).

Но ето, че и работитѣ били започнати вече. На 22 и 23 августъ Пловдивския технически участъкъ донася, че се явили работници, започнали да копаятъ хендеци и насипа, но всичко било подгизнало, не ще може да изсжхне, работницитѣ не чистятъ трѣвата, нито трамбуватъ, да имъ се съобщи кой е прѣдприемачътъ; освѣнъ това хамбаритѣ се наводняватъ, затова необходимо е насипа да се подигне съ още 25 — 30 с./м. На това донесение е поставено слѣдующата резолюция: „да се види другъ прѣдприемачъ какво ще иска за разликата да насипе недостающата часть“ (т. стр. 90 и 92).

Въ Бургазъ по искането на прѣдприемача разрѣшава му се да трамбува съ пѣсъкъ мѣсто съ пръсть каквато нѣмало на близо (т. стр. 93).

Въ Горня-Орѣховица при почване на насипа се възбужда споръ мѣжду началника на станцията и агентитѣ на прѣдприемача: първия не позволявалъ да се взема пръсть отъ вжтрѣ отъ станционното мѣсто, а каралъ работницитѣ да носятъ земя отвънъ, а прѣдприемачътъ се оплаква и протестира, че ще заповѣда на работницитѣ да се оттеглятъ, ако до 25 августъ не имъ се разрѣши да работятъ. Министерството телеграфира: да вематъ пръсть отъ ископитѣ, които да правятъ по-широки; а въ Пордимъ агентътъ на прѣдприемача заплашвалъ контролния надзиратель съ оплакване министру. (т. стр. 95 и 100).

На 29 августъ инжинера Савовъ, прѣдставителя или подпрѣдприемача, се оплаква въ министерството, че на агентина му въ Силистра контрольорътъ не позволява да почне подготвителната работа. (т. стр. 103); а на 30 сжщи самъ прѣдприемачътъ съ писмо до Министерството заявява, че оплакванията му за спънкитѣ, които му се правятъ отъ агентитѣ не са изучватъ, а повдигнатитѣ въпроси не се разрѣшаватъ; отговаря му се само да се съобразява съ поемнитѣ условия, ако на работницитѣ му въ Горня-Орѣховица не са дава пръсть, трѣбва да му се опрѣдѣли цѣната за прѣнасянето ѝ отъ далечно мѣсто; той не отговаря за солидностьта на бетона, който се прави върху прѣсни насипи, когато дебелината на бетоновия слой е 12 с./м. и прѣди да почне бетонирането чака положителенъ отговоръ. (т. стр. 113).

Министерството прави разпореждане до секционнитѣ инжинери съ № 25.644 отъ 4 септемврий въ стрѫмнитѣ мѣста да се направи бетоновата настилка на тераси съ 4 м. широчина и 15 с./м. височина, всичко за смѣтка на прѣдприемача (т. стр. 125); за сжщото се съобщава и на Георгова на 15 сжщи (т, стр. 148).

Съ окржжна телеграма № 24.692 отъ 28 августъ до всичкитѣ началници на станциитѣ Министерството разпорежда: да се работи бетонирането и безъ да сж готови дървенитѣ хамбари; да се яви за положението на материала и работитѣ за всѣки хамбаръ. (Вижъ стр. 202 въ прѣписа № 1 къмъ 32).

Въ отговоръ на тази окржжна телеграма началницитѣ даватъ свѣдѣния, отъ които се вижда, че работитѣ по бетонирането на хамбаритѣ съ малки изключения не сж започнати, отъ материалитѣ тукъ тамъ сж доставени само по нѣколко кубически метра баластъ или само пѣсъкъ, или чакълъ, а въ повечето станции никакви материали нѣма доставени (вижъ таблицата за положението на работитѣ и количеството на материалитѣ). Министерството съ № 25.147 отъ 1 септемврий, като съобщава на

прѣдприемача за плачевното положение на работитѣ по бетонирането, *повторно* го подканва да ускори работата, иначе ще бжде принудено да се съобрази въ случая съ поемнитѣ условия (т. стр. 122). Излиза, че поемнитѣ условия служатъ само за плашене на прѣдприемачитѣ.

Такова е мнѣнието на министерството за положението на бетонната работа. Отъ друга страна, когато прѣдприемачътъ съ заявление отъ 25 августъ, получено въ министерството на 30 сжщи, моли да му се отпусне единъ авансъ отъ 50,000 лева, върху него се поставятъ двѣ резолюции отъ главния секретарь Вълчева въ пълно противорѣчие една на друга; първата е отъ 1 септемврий: „понеже отъ пристигналитѣ въ Министерството свѣдѣния се вижда, че прѣдприемача Георговъ не е доставилъ много чакълъ и пѣсъкъ, нито е извършилъ голѣма часть отъ земленитѣ работи, а освѣнъ това отъ полученото отъ г. Вакаро писмо се вижда, че г. Георговъ е отказалъ поржчката на хидравлическа варь, то да не му се отпуща никакъвъ авансъ." Втората: *„твърдѣ бърже, по заповѣдь на г. Министра по телефона, да се отпусне Георгову авансъ отъ 50,000 л."* (т. стр. 194). Министерството съ писмо № 25,225 отъ 1 септемврий до Министерството на Финанситѣ пише слѣдното: „и понеже спорѣдъ добититѣ въ Министерството свѣдѣния, той (прѣдприемача) е поржчалъ вече въ странство всичката хидравлическа варь и на много мѣста по линията той е доставилъ *голѣмо количество* чакълъ и пѣсъкъ и е извършилъ значителна часть отъ земленитѣ работи", затова моли послѣдното да разпореди за да се отпусне на г. Георгова искания авансъ отъ 50,000 л., които съставляватъ едва 1/6 часть отъ цѣлата сума на прѣдприятието — 306,000 л. Независимо отъ прѣдписанието на чл. 9 отъ поемнитѣ условия, Министерството „съ отпускането на въпросния авансъ иска да улесни прѣдприемача, който въ тия случай обѣщава да свърши бетоновата настилка и прѣди срока" (т. стр. 168).

Писмото на Вакаро, за което се спомена по-горѣ, липсва отъ дѣлото, но отъ изисканния прѣписъ се вижда, че прѣдприемачатъ се съгласилъ върху една опрѣдѣлена цѣна да направи поржчка за 1000 тона варь на 12 августъ отъ кжщата „Pavin de Lafarge", но понеже отъ послѣ неодобрилъ цѣната за прѣвоза, то той не счита, че има съглашение между прѣдставляемата отъ него фабрика и прѣдприемача. Писмото е отъ 31 августъ (вижъ прѣписката на комисията). Отъ горѣизложеното заключаваме, че Министерството на общитѣ сгради въ единъ и сжщий день на 1 септемврий е било на двѣ противоположни мнѣния по въпроса за положението на работата по бетоновата настилка.

Тамъ гдѣто равнищата на хамбаритѣ сж били по-низки, Министерството разпорежда да се направятъ по-високи насипи, за която цѣль да се пазарятъ особни прѣдприемачи за разликата отъ прѣдвиденитѣ такива, като въ Пловдивъ, Нова-Загора, Мездра и др. (по стр. 112 и 126), а това доказва че сж правятъ извънредни разноски; които въ ситуацинтѣ по прѣдприятието не влизатъ.

На 1 септемврий Разградский окржженъ управитель, като донася въ министерството, че дървенитѣ хамбари сж готови и че имало достатъчно наети частни магазини въ Разградъ за десятъчнитѣ храни, моли, поне да не се покриватъ и да не се бетониратъ тия хамбари; запитано Финансовото Министерство на 4 сжщий отговаря, че е съгласно: „само да се покриятъ безъ да се бетониратъ". (п. стр. 127) Така е и распоредено.

На 5 септемврий отъ Стара-Загора прѣдприемачътъ се оплаква, че завѣдующитѣ тамъ нѣматъ извѣстие за террасообразното бетониране и че го каратъ да прави насипъ отъ пръсть върху пѣсъка въ Бургасъ и върху скала въ Чирпанъ. (п. стр. 134); върху тая телеграма е поставена резолюция: „както е распоредено".

Прѣдъ видъ на полученитѣ отъ 1 до 5 септемврий свѣдѣния за неутѣшителното положение на работитѣ и отсѫтствието на потрѣбнитѣ материали за бетонирането на хамбаритѣ, началникътъ на архитектурното отдѣление, Момчиловъ, на 5 сѫщия прави докладна записка до г. Министра на Общественитѣ Сгради съ съдържание: отъ ежедневнитѣ донесения и рапорти на контрольоритѣ се установява, че дървениятъ градежъ е почти на всѣкѫдѣ готовъ, че обвивката съ мукава покривитѣ върви много успѣшно и слѣдъ 10—15 дни щѣла да бѫде готова и че ако да била се работила така и бетоновата настилка на 20 септемврий хамбаритѣ щѣли да бѫдатъ готови. Обаче, за отбѣлязване е, *че бетоновата настилка върви твърдѣ бавно* и при всичко, че оставатъ 15 дни до срока, на повечето мѣста досега прѣдприемачътъ нито се е явилъ, нито е почналъ нѣщо и само на 10 мѣста имало доставенъ негоденъ чакѫлъ и пѣсъкъ, а насипитѣ едвали тукъ тамъ започнати и отъ 100.000 кв. м. бетонъ не е направенъ нито единъ квадратенъ метъръ. При такова забавяне на бетоновата настилка, по неумѣлостьта и неразпоредителностьта на прѣдприемача, не може и да се мисли да се насипва храна въ хамбаритѣ по-рано отъ срѣдата на мѣсецъ октомврий, понеже е невъзможно въ 15 дни да се извърши цѣлото прѣдприятие, даже ако би се усилили работитѣ за смѣтка на прѣдприемача, съгласно чл. 7 отъ поемнитѣ условия. Случаятъ е сериозенъ, затова и Момчиловъ прѣдлага мѣрки за да се избѣгне злото. Споредъ неговото мнѣние трѣбва: а) да се отдѣлятъ само нѣколко пунктове, именно дѣто прѣдприемачътъ е започналъ работата и дѣто се вижда, че има по-благоприятни за работата му условия. Тамъ той да се застави да работи усилено, а въ случай на нужда, да се работи за негова смѣтка; б) бетонирането при останалитѣ пунктове да се съкрати отъ прѣдприятието на Георгова и да се вематъ мѣрки за постилането на тѣзи хамбари *съ дъски* или пъкъ *съ мушама*". Само по този начинъ хамбаритѣ могатъ да се приготвятъ съ врѣме, затова той го прѣдставя на благоусмотрѣнието на г. министра. Както видѣхме погорѣ, заключенията на г. Момчилова за прѣвършването на дървения градежъ и покрива на хамбаритѣ не излизатъ вѣрни.

Върху тази докладна записка Управляющиятъ Министерството на Общественитѣ Сгради, Президентъ-Министърътъ, Т. Иванчовъ, е поставилъ такава резолюция: *„Г-нъ Момчиловъ трѣбваше навръме да прѣдстави своето мнѣние. Всичката работа по хамбаритѣ лѣга на негова отговорность"*. Сѫщо съ втора резолюция г. Момчиловъ прави слѣднитѣ пояснения: „Опасения, че Георговъ не ще успѣе, изказахъ съ особеното си мнѣние въ протокола, прѣди утвърдяване търга. Бояхъ се, че г. Георговъ не ще успѣе съ варьта и това се потвърдява сега, защото още не е доставилъ такава. Тогава дадохъ мнѣние да се направятъ $^1/_3$ отъ хамбаритѣ съ дъски". (Вижъ стр. 13 въ прот. № 18.) Отъ това слѣдва да заключимъ, че самъ г. Иванчовъ почва да не харесва хамбаритѣ. Доколкото можахме да изложимъ фактоветѣ, поясненията на г. Момчилова сѫ прави.

По поводъ на докладната записка отъ Министерството не се взема никакво специално рѣшение, нито се възбужда потрѣбното внимание къмъ това прѣдприятие.

На 6 септемврий началникътъ на станцията отъ Саранъ-Бей донася, че наемодательтъ на мѣстото не позволява да се копаятъ кладенци. Поставена е резолюция: „Окрѫжниятъ управитель да даде сѫдѣйствие" (вижъ стр. 138 въ прот. № 13.) Това доказва, че за хамбаритѣ сѫ били заети и частни мѣста.

На 10 септемврий Министерството, повторно, съ № 26.338, 26.358, 26.359 26.360 и 26.361 телеграфически поканва инжинеритѣ на окрѫжнитѣ станции да съставятъ актове, сами или чрѣзъ своитѣ агенти, за положението на работитѣ и количеството на материалитѣ за бетоновата настилка, които да прѣдадатъ телеграфически, или съ първа поща. (Тамъ же стр. 146—147.) Инжинеритѣ въ продължение на два-три часа

прѣдставляватъ исканитѣ свѣдѣния, отъ които се вижда, че извършенитѣ работи и количеството на доставенитѣ материали не сѫ повече отъ $^1/_{10}$ часть отъ първото прѣдприятие (Вижъ таблицата за повѣрението на работитѣ и доставенитѣ материали). Но има и такива пунктове, дѣто нито работа е извършена, нито материали има доставени и това слѣдъ изтичането на 30 дена, когато трѣбваше да се констатира *„успѣшниятъ вървежъ на работата"*, споредъ § 7 отъ поемнитѣ условия.

Вслѣдствие на така констатираното положение на работитѣ по бетонирането на хамбаритѣ и съгласно чл. 7 отъ поемнитѣ условия, Министерството, като се убѣждава, че прѣдприемачътъ нѣма да успѣе въ контрактния срокъ отъ 10—12 дена да свърши настилката, съ № 26.563 отъ 12 септемврий пише на Софийския окрѫженъ управитель така: „да издадете приказъ, съ който да се заповѣда усилването работитѣ по бетоновата настилка за смѣтка на прѣдприемача Георговъ, по начинъ, какъвто Министерството намѣри за умѣстенъ, въ онѣзи пунктове, дѣто се окаже за необходимо". Подписъ на Т. Иванчовъ. (т. стр. 156). Окрѫжниятъ управитель съ рапортъ отъ 12 септемврий изпраща такава заповѣдь, съ сѫщото съдържание, подъ № 511. (Т. стр. 159 и 160.) Но тази мѣрка, взета спрѣмо прѣдприемача, не се туря въ дѣйствие. Министерството, на 12 септемврий само съобщава на прѣдприемача, че по причина на закъсняване съ бетона, то счело за нужно да намали бетоновата настилка въ желѣзнитѣ хамбари въ Бургазъ, която ограничава само на 8.200 кв. м. (т. стр. 157.)

На 15 септемврий главниятъ секретарь, Вълчевъ, и началникътъ на архитектурното отдѣление, Момчиловъ, правятъ докладна записка до г. министра, съ която, като посочватъ на факта, че прѣдприемачътъ е толкова закъснѣлъ съ работата, че и слѣдъ като се усили работата за негова смѣтка не било възможно да се успѣе, защото той постлалъ само 10.000 кв. м., а оставатъ още 80.000 кв. м. настилка и 5 дни до срока и храната ще трѣбва да се насипва върху мокъръ бетонъ, правятъ заключение и прѣпорѫчватъ да се наематъ за нѣкои хамбари *мушами и човали*, които ще пазятъ хранитѣ по срѣдата обградени съ пълни човали — това за централната линия — а хамбаритѣ въ Южна-България да се постелятъ съ евтино дървено дюшеме на по-голѣма висота. На нѣкои мѣста, като въ София, бетонътъ да се продължава за смѣтка на прѣдприемача. (Т. стр. 163). Върху нея записка Т. Иванчовъ поставя такъвъ надписъ: „Г-ну Тончеву", а главниятъ секретарь Вълчевъ — слѣдната резолюция: „да се приложи къмъ дѣлото. Прѣдставена бѣше г. Тончеву на 20 того, но я върна безъ забѣлѣжка. 29 септемврий". Забѣлѣжително е, че и двѣтѣ докладни записки на техническото отдѣление при Министерството на Общественитѣ Сгради не сѫ могли да убѣдятъ г. г. министритѣ Иванчовъ и Тончевъ и да се съгласятъ да упражнятъ прѣдлаганитѣ съ тѣхъ мѣрки. За отбѣлѣзване е и фактътъ, че два пѫти техническото отдѣление прѣпорѫчва *мушамитѣ*.

Още на 26 августъ прѣдприемача на бетона, като заявява, че билъ порѫчалъ 10.000 тона хидр. варь въ Марсилия сѫщо такава, каквато се употрѣбява въ пристанищата ни, и че порѫчаната отъ него варь не може да бѫде натоварена на 1 септемврий н. ст. на парахода, а другиятъ параходъ щѣлъ да тръгне на 14 н. ст., и като прѣдставлява писмото на Вакаро за порѫчаната 1.000 тона варь *„Lafarge"*, моли Министерството да разрѣши и съдѣйствува за отпущането отъ прѣдприемачитѣ на пристанищата въ Варна и Бургазъ нужното количество варь, която се задължава да повърне на мѣстото, отъ кѫдѣто ще я получи, веднага слѣдъ пристигането на неговата. Върху това заявление е поставена такава резолюция отъ главния секретарь Вълчевъ, съ дата 26 августъ: „Да се пише отъ строителния отдѣлъ на дружеството въ Бургазъ да заеме на Георгова, 700 тона варь, която той ще повърне, съ което ще се направи една услуга на Правителството, защото се ускорява свършването на работата". (т. стр. 101.)

Съ писмото си отъ 29 августъ, до началника на строителния отдѣлъ, подписано отъ главния секретарь Вълчевъ, Министерството, като излага съдържанието на заявлението на прѣдприемача, казва, че, споредъ добититѣ свѣдѣния, варьта, поржчана отъ прѣдприемача, щѣла да тръгне отъ Марсилия съ парахода отъ 14 септемврий н. ст.; затова, да се направи телеграфически разпореждание до инженера на Варненското пристанище да се заеме на прѣдприемача 1000 тона варь отъ оная, която Държавата поржчала: 700 тона отъ Варна и 300 отъ Бургазъ. (т. стр. 102)

На 1 септемврий прѣдприемачътъ повтаря молбата си и опрѣдѣля количеството, което трѣбва да му се отпусне: 700 тона отъ Варна и 300 отъ Бургазъ, кждѣто е имало такава варь. Това заявление се резолира отъ главния секретарь Вълчевъ въ смисълъ да се отпусне отъ Варна 700 тона варь, а въ Бургазъ да се пише на дружеството, ако не му попрѣчи на работата и то да отпусне 300 тона (т. стр. 124). Съ № 25.694 отъ 5 септемврий Министерството допълнително дава разпореждане да се отпусне варьта. Писмото пакъ е подписано отъ главния секретарь Вълчевъ. Прѣдъ видъ на тия двойни разпореждания на Министерството до строителния отдѣлъ, за да се отпусне на прѣдприемача исканото отъ него взаимнообразно количество варь, такава варь не му е била отпусната, по тая единствена причина, че писмата на Министерството не сж били подписани отъ г. министра, а само отъ главния секретарь, когато, по заведения редъ, по работитѣ на техническата комисия *само г. министърътъ ималъ правото да дава заповѣдь на строителния отдѣлъ.* (т. стр. 422).

Докато се е разяснилъ този въпросъ отъ строителния отдѣлъ съ докладни записки, завръща се и Министърътъ на Общественитѣ Сгради, г. Тончевъ, който още на 18 септемврий поема управлението на повѣреното му Министерство.

На 18 септемврий главниятъ секретарь Вълчевъ прави бързо слѣдната записка до г. Моичилова, началникъ на архитектурното отдѣление: „Да се отпусне на Георгова взаимнообразно хидравлическа варь отъ пристанищата Варна и Бургазъ подъ гаранцията на Правителството и подъ такива условия:

1) Отъ държавната хидравлическа варь да му се отпусне 700 тона, като му се задържи отъ ситуацията стойностьта на варьта, споредъ тогавашната цѣна, заедно съ стойностьта на чувалитѣ и разноскитѣ, разтоварване, прѣвозътъ и пр. плюсъ митото, отъ което тя е била освободена. Тая варь трѣбва да се повьрне най-късно на 3 декемврий т. г., въ който срокъ, ако не се достави. Правителството ще я достави на негова смѣтка, както по-горѣ.

2) Подъ сжщитѣ условия да му се отпусне и отъ дружеството 350 тона подъ гаранция на Правителството". (т. стр. 180.)

На стр. 179 въ сжщото дѣло се намира друга една записчица отъ Д. Тончевъ съ това съдържание: „Г-нъ Вълчевъ, напишете до Министерството на Финанситѣ едно бързо писмо, подписано отъ Васъ, понеже азъ заминавамъ за Харманлий, за да се не взема мито за варьта, която отпущаме взаимнообразно на прѣдприемача Георговъ за бетониране хамбаритѣ." 21 септемврий. Писано е въ Министерството на Финанситѣ съ № 27.529 отъ 24 септемврий. (т. стр. 181.)

Това разпореждане за отпущане на хидравлическа варь на прѣдприемача се прави отъ г. Тончева, два дена прѣди изтичането срока за окончателното свършване и прѣдаване на бетоновата настилка, слѣдъ докладнитѣ записки на архитектното отдѣление отъ 5 и 15 септемврий, въ които ясно и положително се констатира факта *за бавния вървежъ и извънредното закъсняване на прѣдприятието по бетонирането на хамбаритѣ,* и слѣдъ писмото на г. Вакаро до Министерството, съ което послѣдниятъ съобщава, че между прѣдставляемата отъ него фабрика и прѣд-

приемача Георговъ нѣмало съглашение за поръчка на хидравлическа варь, както споменахме по-горѣ.

На 22 септемврий съ № 27.689 Министерството съобщава на прѣдприемача горнитѣ условия, при които му се дава взаимообразно варьта съ добавление, че цѣната на дружествената варь въ Бургазъ ще бѫде по споразумѣнието имъ. Върху черновката на това писмо началникътъ на архитектурното отдѣление, г. Мончиловъ, е турналъ такава резолюция за главния секретарь съ дата 21 септемврий: Отъ свѣдѣнията, които пристигатъ, работата е въ сѫщото положение — въ началото си. (т. стр. 182.)

Прѣди окончателното разрѣшение на въпроса за отпущането на прѣдприемача взаимообразно иностранна хидравлическа варь отъ Варна и Бургазъ, той е почналъ да набавя и мѣстна и иностранна; така, на 12 септемврий Пловдивскиятъ инжинеръ телеграфира въ Министерството, че на гарата Папазлий прѣдприемачътъ доставилъ варь отъ фабриката Лаз. Ивановичъ и пита, дали е тя удобрена или не, (т. стр. 264.) Тази телеграма е резолирана така: „Ако варьта е мѣстна, да се употрѣби, но да се отбие разликата въ цѣната.“

А на 13 септемврий Министерството издава окрѫжно № 26.671 до всичкитѣ контролни инжинери да разпоредятъ да се събиратъ пломбитѣ отъ хидравлическа варь, която прѣдприемачътъ употрѣбява за да се контролира, дали съ мѣстна или иностранна бетонира, за да му се удържи по 50 ст. на кв. м., съгласно поемнитѣ условия. (т. стр. 161). Плѣвенскиятъ инжинеръ телеграфира на 19 септемврий, че при станциитѣ Телишъ и Червенъ-Брѣгъ прѣдприемачътъ приготвилъ мѣстна хидравлическа варь отъ „Глава Панега“. Резолюция и отговоръ, както на Пловдивския; друга телеграма отъ сѫщия, че варьта е безъ пломба, неизвѣстно каква. (т. стр. 172, 173 и 174.) Съгласно разрѣшението на Министерството да се отпусне хидравлическа варь на прѣдприемача, въ сѫщия день на 18 септемврий съ № 28.076 е телеграфирано въ Варна да му се даде взаимообразно 660 тона варь, която да се прѣдаде на неговитѣ прѣдставители. (т. стр. 169.) Въ отговоръ на този № 27.076 инжинерътъ на пристанището въ Варна отъ 30 септемврий съобщава, че до тая дата прѣдалъ на прѣдприемача само 32 тона хидравлическа варь и пита, да му дава ли още. На този „отговоръ“ е поставена резолюция, че не трѣбва да му се дава вече никаква варь. (т. стр. 198.) Изобщо прѣдприемачътъ е успѣлъ да вземе назаемъ отъ Правителството иностранна хидравлическа варь отъ Варна само 32 или 37$^1/_2$ тона, а отъ Бургасъ 280 тона, види се по тая причина, че къдѣ 22 септемврий той е получилъ въ Царибродъ и Сомовитъ въ достатъчно количество иностранна „Биочинска“ варь.

На 20 септемврий Пловдивскиятъ инжинеръ телеграфически съобщава въ Министерството, че понеже прѣдприемачътъ не изпълнява поемнитѣ условия—не трамбува насипа—той спрѣлъ работенето. Върху тая телеграма е поставена отъ Вълчева, главенъ секретарь, тая резолюция: *по заповѣдь на г. министра „да му се отговори да не спира работата, но да покани прѣдприемача да зачита условията при извършването насипа на бетона и ако не се подчинява, да му състави актъ и се прѣдупрѣди прѣдприемача, че извършената по тоя начинъ работа остава извършена на неговъ рискъ и отговорность“*. Така му се и отговаря. (т. стр. 177 и 179.)

Тази заповѣдь на г. Министра Тончева, че инжинерътъ не трѣбва да спира работата, противорѣчи *на чл. 72 отъ публично-административния правилникъ*, защото, ако прѣдприемачътъ не трамбува насипа и бетонира върху него, това значи, че той не изпълнява правилата за начина на извършване прѣдприятието.

Окураженъ отъ подобни заповѣди на министра, прѣдприемача е давалъ подобни телеграми до своитѣ агенти: „Пловдивъ, Д. Михайловъ, прѣдприемачътъ на бе-

тона. Не прѣсипвайте чакъла, продължавайте наша отговорность. Георговъ, 27 септемврий". (Вижъ прѣписката на комисията.) Въ Хасково пъкъ, прѣдприемачътъ е искалъ да бетонира безъ рамки. (т. стр. 171.) Така наближава и изтича срокътъ на прѣдприятието за бетоновата настилка.

На 20 септемврий началникътъ на архитектурното отдѣление, г. Момчиловъ, прѣдставлява трета докладна записка на министра, по въпроса за бетона, въ която донася слѣдующето:

„Днесь изтича срокътъ за прѣдаване отъ прѣдприемача Г. Георговъ бетоновата настилка на хамбаритѣ за десетъка, а и по най-новитѣ свѣдѣния, които постжпватъ въ Министерството, прѣдприемачътъ е много далечъ отъ края на работата. Отъ днесь би слѣдвало да се налага установената глоба, обаче, тази мѣрка за усилване работата щѣше да има мѣстото си само, ако послѣдната би била на прѣвършване; но сега, когато работата е въ началото си, мисля, че тази мѣрка ще бжде почувствувана дѣйствително отъ прѣдприемача, но нѣма да отстрани опасностьта, която се създава за хранитѣ отъ десетъка, когато прѣдстои тѣ да се насипватъ върху бетонъ мокъръ. Считамъ се задълженъ, Г-не Министре, да Ви доложа за това, като посоча на грозящата опасность, докато е още врѣме за избѣгването ѝ.

Прѣдприе се направа една настилка на хамбаритѣ, като се разчиташе да се запази нужното врѣме за изсъхването на тази настилка. Въ забѣлѣжката къмъ чл. 3 отъ поемнитѣ условия е прѣдписано, щото като се направи бетонната настилка, да съхне и твърдѣе тя 8 дни, и слѣдъ като се удобри да се направи замазката ѝ отъ горѣ, за която замазка трѣбватъ 7—8 дни, а всичко трѣбваше да бжде до днесь готово.

Споредъ това, като се повърнемъ отъ днесь 15 дни, слѣдва, че бетонътъ, при сичко че търгътъ се утвърди доста късно, трѣбваше по условията да бжде готовъ, безъ замазката, въ началото на септемврий и послѣдниятъ мѣсецъ оставаше въ такъвъ случай за изсушване.

Отъ свѣдѣнията ни, обаче, както поменахъ, сегашното положение на работата е много лошо. Едва въ София, Видинъ и други нѣколко мѣста е започната бетоновата настилка; въ всичкитѣ други мѣста не сж довършени приготовителнитѣ работи, нито доставени всички потрѣбни материали. Сега съ положителность може да се твърди, че бетонътъ не ще бжде готовъ по-рано отъ 20 октомврий и оттогава, при най-благоприятни условия за прѣдприемача, ще почне съхненето на бетона. Врѣмето, обаче, напрѣдва, настжпватъ нощи студени и влага, роса и слана, а при такива условия, изсъхването на бетона не може да се очаква тая есень.

Прѣдстои, значи, или да се не употрѣбяватъ хамбаритѣ за тазгодишния десетъкъ, или да се насипятъ хранитѣ въ тѣхъ съ увѣренность, че тѣ ще бждатъ поврѣдени.

Прѣдъ видъ на горѣизложеното, позволявамъ си, Г-не Министре, да прѣдложа на благоусмотрѣнието Ви слѣдующето:

1) На основание на чл. 58 отъ закона за търговетѣ, да се унищожи контрактътъ за бетоновата настилка, съ изключение за ония станции, дѣто работата е на привършване, както въ София, а въ другитѣ да се заплатятъ на прѣдприемача приготвенитѣ работи; 2) да се поставятъ хамбаритѣ върху насипа съ дъски или *мушами*, или въ краенъ случай нѣйдѣ и съ *рогозки*. Разбира се, че, ако моето мнѣние бжде удобрено, ще трѣбва да се взематъ мѣрки за спиране работитѣ веднага, за да не се извършатъ работи, които не ще послужатъ. Продължаването на работитѣ мисля, че ще усложни и ликвидацията на работитѣ". (Вижъ стр. 133 прѣп. 18 д. 32.) Главниятъ секретарь прѣпраща тази записка г. Министру Тончеву съ слѣдната резолюция: *„съ молба да уважи мнѣнието на г. Момчилова, изказано въ послѣднитѣ двѣ точки на докладната записка."* Споредъ писменнитѣ обяснения на главния секретарь,

Вълчовъ, и началника на архитектното отдѣление, Момчиловъ, (вижъ прѣп. на комисията) тѣ и двамата се прѣдставили прѣдъ г. Тончева и лично настоявали прѣдъ него да се унищожи контрактътъ съ прѣдприемача Георговъ.

Върху докладната записка на другия день — на 26 септемврий — главниятъ секретарь е поставилъ вчера тая резолюция: „*Архитектура. Докладвано и устно г. министру. Вслѣдствие прошението на прѣдприемача, адресирано до г. министра разрѣшава се да му се продължи срокътъ съ още 12 дни*".

По-ясна и положителна логика отъ тая, изказана въ горната докладна записка за изхода отъ извънредното забавение на работитѣ по бетоновата настилка, не може да се очаква; обаче, тая логика не е могла да убѣди г. министра да вземе рѣшение, колкото законно толкова и съгласно съ истинското положение на работитѣ по това прѣдприятие.

Въ своитѣ обяснения г. г. Вълчовъ и Момчиловъ разправятъ слѣдното: „на 20 септемврий сутриньта, като бѣхме при г. министра по въпроса за спиране бетонирането на по-голѣмата часть отъ хамбаритѣ, дѣто съвсѣмъ малко или никакви работи нѣмаше извършени, по прѣдложението на г. Тончева главниятъ секретарь повика Георгова по телефона, за да дойде въ Министерството и той лично се обади и каза, че ще дойде, но нито прѣди обѣдъ, нито слѣдъ обѣдъ дойде, макаръ и подиръ обѣдъ пакъ да го вика главниятъ секретарь по телефона, но тоя пѫть вмѣсто него, обади се отъ контората му единъ неговъ човѣкъ, който съобщи, че г. Г. Георговъ билъ нѣйдѣ изъ провинцията и че като се завърне, ще му съобщи да дойде въ Министерството. На сутриньта, слѣдъ като се получи въ Министерството прошението на Георгова съ резолюцията отъ министра, че срокътъ се продължава, *г. Митовъ съобщи на главния секретарь, че Георговъ не е въ София и че е заминалъ за Русе*".

Г-нъ Тончевъ е склонилъ да се повика прѣдприемачътъ Георговъ и да се накара да се съгласи самъ доброволно за унищожението на контракта, като му се оставятъ само нѣкои пунктове, въ които бетонирането е било на прѣвършване.

Дѣйствително на 21 септемврий прѣдприемачътъ Георговъ подава направо на г. министра Тончевъ едно заявление, съ което, като явява, че на 7 августъ получилъ съобщение, че се възлага върху него бетоновата настилка на хамбаритѣ, която трѣбва да се свърши въ срокъ 45 работни дни, безъ да се броятъ и празничнитѣ дни, въ които законътъ не позволява да се работи; освѣнъ това, че Министерството се ангажирало да го улесни съ 1.000 тона варь, която, вмѣсто да му прѣдаде на 30 августъ, прѣдава му едвамъ днесь, когато и останалата варь отъ 1.600 тона била пристигнала, че „повечето отъ бетонитѣ сѫ свършени и на прѣвършване тамъ, дѣто варьта бѣ назначена". Ако въ 45-дневния срокъ влизатъ и празничнитѣ дни, варьта му се прѣдава слѣдъ изтичането на срока; затова *моли да му се продължи срокътъ съ 15 дни,* понеже нивилирането и доставката на другитѣ материали отъ много врѣме били готови. При това моли за друго, моли да се приематъ свършенитѣ хамбари(?) (виж. стр. 192 прѣп. 13 къмъ д. 2). Върху това заявление *отъ 21 септември* е постановена отъ г. министра Д. Тончевъ слѣдната резолюция: „*Продължава се срокътъ съ още 12 дни; да се назначи комисия, която да приеме свършената работа. 20 септемврий 900 г.;* другата резолюция отъ Вълчева, главенъ секретарь, е: „*Архитектура. 21 септемврий 900 г.*" Заявлението е зарегистрирано на 27 септемврий подъ вх. № 38.968. Приготвена е черновка на писмо за съобщение на прѣдприемача за продължението на срока съ 12 дни безъ № и дата; върху тая черновка главниятъ секретарь Вълчевъ на 30 септемврий поставя такава резолюция; „Да не му се съобщава, понеже вчера му се съобщило, че бетонирането се спирало. (Диж. стр. 195 и 196).

Не подлежи на съмнѣние факта, че прѣдприемачътъ е зналъ за резолюцията на г. Тончева, да му се продължи срокътъ съ 12 дни, още повече, че на 21 септемврий трѣбваше да му се съобщи противното, че контрактътъ за бетоновата настилка се унищожава по неизвършването прѣдприятието въ срока. И тъй, слѣдъ тритѣ обстоятелствени докладни записки на архитектурното отдѣление отъ 5, 15 и 20 септемврий, за положението на работитѣ по бетонирането на хамбаритѣ и за мѣркитѣ, които трѣбва да се взематъ за ликвидиране прѣдприятието и за възможното приспособление на сжщитѣ хамбари за складиране на десетъчнитѣ храни; слѣдъ издаването заповѣдьта № 511 отъ 12 септемврий отъ окржжния управитель за усилване работитѣ по бетоновата настилка засмѣтка на прѣдприемача, съгласно чл. 7 отъ поемнитѣ условия; слѣдъ явното нарушение на контракта отъ страна на прѣдприемача чрѣзъ неизвършването на срока прѣдприятието и абсолютно очевидната невъзможность да се свърши бетонътъ и слѣдъ 15 дни, защото забавянето е извънредно и се изисква врѣме за просъхване бетона за да се започне мазилката, и въпрѣки прѣдписанието на чл. 58 отъ закона за публичнитѣ търгове, г. Тончевъ рѣшава да се продължи срокътъ съ още 12 дни и да създаде за прѣдприемача по благоприятно положение, отъ колкото онова, въ което го е заварила датата 21 септемврий, безъ да мисли да запази интереситѣ и на другия контрагентъ — Правителството.

Обстоятелството, че подписътъ на Георгова въ заявлението му отъ 21 септемврий за продължението на срока не е неговиять подписъ, нѣма особно значение, като обикновено явление, освѣнъ, ако би се доказало отъ кого е той подписанъ; по интересно е другото обстоятелство, дѣто г. Тончевъ, на заявлението отъ 21 септемврий, поставя резолюцията си съ по-ранна дата, 20 септемврий, което дава основание за различни мисли и заключения, обаче, по положителни разсжждения по тия обстоятелства могатъ да се направятъ само слѣдъ едно изслѣдване.

Отъ тукъ се започва новата фаза на прѣдприятието — периодътъ на продължения срокъ, която свършва съ принципа на лутането изъ мъглата, съ спирането на работитѣ по това прѣдприятие прѣди изтичането на 12-тѣхъ дена; на 29 до 30 септемврий.

На 21 септемврий Министерството на Общественитѣ Сгради съ окржжни №№ 27.573—77 телеграфира на началницитѣ—инженери да съставятъ актове за положението на работата и приготвенитѣ материали по хамбаритѣ; на 26 септемврий съ друго окржжно № 28.128 повтаря сжщото; като напомня щото извлѣченията отъ актоветѣ да се изпратятъ телеграфически, а самитѣ актове по пощата. (т. стр. 137—8—9 и 140).

Такива актове сж съставени на 22 и 23 септемврий и на 27 и 28 септемврий и своеврѣменно изпратени въ Министерството. За резултата свидѣтелствува таблицата, (вижъ приложение къмъ доклада за хамбаритѣ № 2). (Прѣписка № 13, ч. II и III и № 18 къмъ Д. 32). На 23 септемврий прѣдприемачътъ Георговъ подава второто си заявление за авансъ отъ 50.000 л., въ което казва, че билъ извършилъ уравнението на терена. Насипитѣ и доставката на чакжла, пѣсъка и 1.800 тона варь, и че досега получилъ само 50.000 л., и то срѣщу една работа отъ 300.000 л., която е на привършване (т. стр. 188). Върху това заявление г. Тончевъ е поставилъ тая резолюция: „Да се пише още днесь въ Финансовото Министерство да се отпусне на прѣдприемача единъ авансъ отъ 50.000 л., за да се улесни въ по-скорошното свършване. 24 септемврий 1900 г.". Друга резолюция отъ главния секретарь: Твърдѣ бързо. „Да се изпълни. 28 септемврий." Веднага е изпълнена (т. стр. 189).

Въ момента, когато прѣдприемачътъ почва да развива особна дѣятелность и когато работитѣ по сезона започватъ въ повечето пунктове и прѣди изтичането на 12-дневния срокъ, може да се каже много ненадѣйно и може би въпрѣки желанието

на г. Тончевъ, — Министерския Съвѣтъ, по устния докладъ отъ г. Министра на Финанситѣ, съ XXXVI-то си постановление, протоколъ № 84 отъ 28 септемврий взема такъво рѣшение: *„Да се спрѣ бетонирането на хамбаритѣ, които не сѫ довършени, като се остави прѣдприемачъ да довърши онѣзи, въ които е останало работа за единъ-два дни и като се употрѣби забърканата варь“* (т. стр. 217).

Прави се распорѣждане въ тази смисъль: „да се констатира въ всѣкой хамбаръ положението на изършената работа, както и количеството и видътъ на доставенитѣ материали“.

Горното постановление на Министерския Съвѣтъ се испраща въ Министерството на Общитѣ Сгради на 30 септемврий съ № 780; обаче, прѣди единъ день — на 29 септемврий види се по устна заповѣдь нач. Министерството испраща окрѫжна телеграма до началницитѣ-инженери и гаритѣ съ такова съдържание: „Распоредѣте да се спратъ веднага работитѣ за бетониране хамбаритѣ и се съставятъ актове, както по-напрѣдъ, за положението съ измѣрване на работитѣ, количеството и качеството на приготвенитѣ материали; ако има хамбаръ, въ който да остава непостлано най-много до 50 кв. м., да се довърши. Въ всички други случаи само да се употрѣби приготвения растворъ или оправи границата на почнатото настилане“ (т. ст. 190),

На 30 септемврий съ № 28891 министерството съобщава на прѣдприемача Георговъ, че по заповѣдь на г. министра, се спира прѣдприетото отъ него бетониране на хамбаритѣ, понеже не е успѣлъ да го извърши и слѣдъ продължението на срока съ 12 дни, който истича слѣдъ два дни, поради напрѣдналото врѣме, всѣка извършена отъ него работа отъ сега за напрѣдъ, ще бѫде безполезна за държавата, даде распорѣждане да се констатира положението съ актове (т. ст. 208).

Въ сѫщия день г-жа Георгова отговаря, че писмото на Министерството № 28.891 получила, но г. Георговъ отсѫтствувалъ безъ да се знае кѫдѣ; главниятъ секретарь Вълчевъ съ резолюция отъ 4 октомврий, счита че това съобщение е достатъчно.

На 30 септемврий Министерството съобщава на прѣдприемача още и това, че е направило распорѣждане до всичкитѣ началници на станциитѣ да приберѫтъ неупотрѣбената отъ него хидравлическа варь, дадена му взаимнообразно отъ Варна и Бургасъ на негови разноски, що се касае до неговата варь да си я прибере и растовари отъ вагонитѣ (т. стр. 204).

На 20 септемврий Министерството като съобщава на Бургаския инспекторъ, че по заповѣдь на г. Министра, бетонирането е спрѣно по изложенитѣ причини, поканва го да повърне на Дружеството, дадената на прѣдприемача взаимнообразно не употрѣбена хидравлическа варь, която се намира по станциитѣ и да държи точна смѣтка за числото на чювалитѣ и за прѣвоза ѝ обратно въ Бургасъ (т. стр. 123). На 30 септемврий инспекторътъ телеграфира отъ Бургасъ, че варьта пристига, качеството ѝ ще се провѣри, когато почне да се употрѣбява (т. стр. 202). Едвамъ на 30 ноемврий инженера на Бургаското пристанище съобщава, че отъ 980 тона варь повърналъ на Дружеството само 5 т.; една часть е била развалена (т. стр. 300). Министерството на слѣдующия день телеграфира повторно до инспектора да прибере отъ станциитѣ всичката варь и да я съхранява добрѣ запазена (т. стр. 303).

На 29 септемврий съ № 28801 министерството съ окрѫжно до началницитѣ на станциитѣ и до Варненското пристанище, сѫщо така разпорежда вслѣдствие спирането бетонирането на хамбаритѣ да се прибере неупотрѣбената държавна варь да се експедира въ Варна съ точна смѣтка за прибраната съ хидравлическа варь и празнитѣ чювали (в. стр. 194). Въ отговоръ на Русенския инспекторъ, който пита: спира-

ли се бетонирането и въ ония станции, гдѣто изпратената отъ него варь е била разтоварена, Министерството телеграфира, че се спира на всѣкждѣ (т. стр. 201).

Забѣлѣжително е обстоятелството, че прѣдприемачътъ показва най-голѣма енергия въ усилване работитѣ по бетона на 29 и 30 септемврий. Така: на 29 септемврий, види се веднага слѣдъ получването съобщението за спирането работитѣ, той подава заявление до инженера на Варненското пристанище, съ което му съобщава, че е готовъ съ земленитѣ работи, че ще докарва чакълъ и пѣсъкъ и ще почне бетонирането (чакъ сега ли?), но понеже хамбаритѣ не били покрити, не отговаря въ случай на повреда. На слѣдующия день — на 30 септемврий, инженерътъ на пристанището покани прѣдприемача да спрѣ приготовлението материалитѣ за бетоновата настилка, да спрѣ по-нататшното докарване на камъне за трошене чакълъ, като го моли да забѣлѣжи *че тия поржчани отъ тая сутринь камъне сж единствения* до днесь приготвенъ материалъ за прѣдприятието". (прѣписи т. стр. 251 и 253). Прѣдприемачътъ възразява срѣщо това като казва, че не било истина, защото насипитѣ били готови — трамбувани, а сжщо и чакъла и пѣсъка, моли да почне бетонирането; иначе го прави отговоренъ. Инженерътъ на пристанището, съгласно министерската заповѣдь за спирането, пише на сжщия повторно да довърши насипитѣ на 6-тѣхъ, а 8-тѣхъ хамбари да не бута; напомня му неговата декларация, че нѣмалъ нищо приготвено, но, че билъ взималъ мѣрки да достави камъне за чакълъ (т. стр. 254).

На 30 сепремврий началника на станцията Мездра телеграфира, че бетонирането е започнато него день сутриньта, изкарано 80 кв. м., продължава бързо да бетонира, варьта пристигнала отъ Соновитъ и Царибродъ. Въ отговоръ министерството телеграфира на 1 октомврий „бетонирането на хамбаритѣ е спрѣно на всѣкадѣ" (т. стр. 216).

На 6 октомврий прѣдприемачътъ съ заявлението си до Министерството на Общитѣ Сгради протестира правителството, за гдѣто на 30 септември агентитѣ по надзора на бетона съ стражари и по заповѣдь на министерството отстранили работницитѣ и прибрали материала и сѣчивата, които безъ описъ стоварили въ сжщитѣ хамбари и си запазва правото за дирене врѣди и загуби (т. стр. 246).

Съ резолюция върху заявлението *г. Тончевъ* пита за слѣдното: съ телеграмата за спирането бетона *„нали бѣше разпоредено да се употрѣби разтворения материалъ"?* Сжщо съ резолюция главниятъ секретарь обяснява на г. министра, какво разпорѣждане е направило министерството съ телеграмата си № 28.448 за спирането на бетона, което е извѣстно, и казва, че писаното отъ Георгова е невѣрно, защото е било невъзможно и не е имало нужда агентитѣ да се явяватъ съ стражари, още повече, че въ нѣкои пунктове не е имало какво да се спира.

Министерството на 1 сепремврий съ № 32,786 окржжна телеграма поканва инженеритѣ на поддържането да разпоредятъ „за съставяне ситуация за извършенитѣ работи и приготвени материали по бетоновата настилка и за изпровождане по-скоро въ Министерството". Повдига се въпросъ, какъ да се съставятъ такива ситуации, по какви цѣни ще бжде насипа, баластра, бетона безъ замазката и пр. Министерството обяснява, че трѣбва да се означи само количеството на извършената работа и приготвенитѣ материали, а цѣнитѣ ще се поставятъ въ Министерството (т. стр. 297, 300, 302, 303, 305, 321 и 322). Вслѣдствие подигнатия въпросъ за бетона безъ замазката, министерството на 2 октомврий телеграфира до началницитѣ на станцитѣ слѣдното: „разрѣшете на прѣдприемача по бетона да направи замазката на извършената бетонова настилка прѣди спирането (т. стр. 218).

Съ заявление отъ 4 октомврий прѣдприемачътъ Георговъ явява въ министерството, че прѣхвърля прѣдприетата отъ него работа по бетона върху инженера Ив. Василиевъ, който остава по нататъкъ да испълни контракта а съ друго отъ 16 октомврий послѣдния

явява, че приема прѣхвърлянето и се съгласява да довърши работата. На първото г. Тончевъ е поставилъ такъва резолюция: *„одобрявамъ прѣхвърлянето на прѣдприятието, 20 октомврий“*, а върху второто само: „одобрявамъ прѣхвърлянието. 20 октомврия 1900 г.“ Тия заявления са зарегистрирани съ вх. №№ 43.200—43.201 на 23 октомврий (т. стр. 392—393); до това врѣме тѣ са били у г. министра. Относително прѣхвърлянето на прѣдприятието отъ Георгова върху инжинера Василиева, а сетнѣ, отъ послѣдния върху първия, което е станало на 22 февр. 1901 год. пакъ на основание двѣ заявления и съ условие и признаване сумитѣ истеглени отъ инженера Василиевъ (т. стр. 418—421); не сѫществуватъ никакви законни основания и обяснения, напротивъ първото прѣхвърляне е нѣщо повече отъ беззаконно.

Отъ юридическа гледна точка прѣхвърлянето на контрактъ по едно прѣдприятие неиспълнено на срока и, вслѣдствие на това, спрѣно, е цѣла безсмислица. Така е погледнало на прѣхвърлянето контракта или прѣдприятието отъ г. Георговъ върху неимотния контрагентъ-инженеръ Василиевъ и самото техническо архитек. отдѣление, което чрѣзъ началника Мончиловъ и главния секретаръ Вълчевъ на 7 ноемврий съ докладната си записка до г. министра, осжжда това прѣхвърляне, като казва слѣдното: извѣстно е, че прѣдприемачътъ Георговъ наруши вече условията и върху него пада извѣстна отговорность за неустояване, защото работитѣ сж прѣустановени, понеже работенето е признато за безполезно. Въ заявленията за прѣхвърлянето не се говори кой остава да носи отговорностьта, затова тѣ исказватъ мнѣние да се тури по-голѣма опрѣдѣленность за правата и задълженията, които се прѣхвърлятъ. Отъ събранитѣ свѣдѣния Георговъ е извършилъ: бетонъ 29.205 кв. м. × 3.28 ст.— 95.802 лева; уравняване терена 45,000 кв. м. × 50 ст. 22.500 лева; доставилъ чакълъ 3.466 куб. м. × 3.50 л. — 13.131 лева (?) и пѣсъкъ 1.212 × 2.50 ст.— 3.030 лева, всичко на сума 134.463 (133.463) лева; „обаче, като се има прѣдъ видъ, че извършенитѣ работи (бетона и уравняване) не сж приети отъ комисията, а отъ рапортитѣ на контролния персоналъ въ врѣме на извършването се вижда, че работата е извършена на много мѣста не спорѣдъ условията, освѣнъ това на много мѣста не е направена даже замаската на бетона, а никждѣ — окопитѣ около хамбаритѣ, може да се заключи, че по-горѣ установената сума се различава отъ това, което дѣйствително би се слѣдвало прѣдприемачу“. И понеже прѣдприемача е получилъ 125.000 л., исказватъ мнѣние да не му се плаща повече до като се получатъ подробни ситуации и се направи точна смѣтка за стойностьта на материалитѣ и работата.

Освѣнъ това прѣдприемачътъ е доставилъ 450 т. (?) хидравлическа варь, за която още не е взето рѣшение ще остане ли тя за смѣтка на държавата или не (т. стр. 310). Съ тази докладна записка архит. отдѣление се произнася и по другия въпросъ, чѐ на прѣдприемача не слѣдва да се даватъ други парични суми.

Г-нъ Тончевъ е останалъ недоволенъ отъ тоя докладъ. Това поне се вижда отъ резолюцията на главния секретарь Вълчевъ, отъ 12 ноемврий, поставена върху него, която гласи: *„Архит.* къмъ дѣлото. Повърнато отъ г. министра безъ забѣлѣжка“.— По прѣдпрятието за бетоновата настилка има и други доста интересни епизоди: често пжти работницитѣ се оплакватъ отъ прѣдприемача и неговитѣ аккорданти — подпрѣдприемачи, че не имъ се заплаща за работата и за доставени чакъли и пѣсъкъ; води се и по тѣхъ дълга прѣписка. Отъ Попово, напр., на 30 септемврий работницитѣ се оплакватъ, че подпрѣдприемачътъ И. Димитровъ билъ избѣгалъ (т. стр. 234.431). Има прѣдприемачи на отдѣлна работа, които се оплакватъ, че нѣмало материали и работницитѣ имъ стоели безъ работа (стр. 186 и 187) и др.

На ст. 326 и 327 се намира единъ актъ съставенъ на 29 септемврий отъ надзирателя на Видинското пристанище, прѣдставенъ въ министерството на 16 ноемврий,

отъ който се вижда, че прѣдставительтъ на прѣдприемача или подприемача Ив. Савовъ се опитва да употрѣби въ работата за хамбаритѣ развалена хидравлическа варь, оная, която е била вече на буци, растривана съ дъски въ скрито мѣсто и я турали наново въ чували. Както видѣхме по-рано, всичката неупотрѣбена и заета варь отъ държавния складъ въ Варна е била повърната, както и оная въ Бургасъ, обаче, една часть отъ послѣдната не е била приета отъ дружеството въ Бургазъ по причина на развала; повърнатата е била една часть веднага слѣдъ спиране бетонирането, другата едвамъ прѣзъ тая година. Исписаната отъ прѣдприемача „Биочинска“ варь е почнала да пристига слѣдъ изтичането срока на прѣдприятието и кждѣ края на септемврий една голѣма часть отъ нея е била натоварена по вагонитѣ за прѣнасянето ѝ въ пунктоветѣ на бетонирането, и тука, особно слѣдъ спирането на бетона виждаме какъ една непрѣдвидена неприятность, която туря правителството въ затруднително положение.

На 2 октомврий Русенскиятъ началникъ на гарата телеграфира въ Министерството, че 19 вагони сж натоварени съ хидравлическа варь, прѣдназначена за разнитѣ станции, и понеже бетонирането е спрѣно, пита какъ да се постжпи съ тая варь. (т. стр. 224.) Вслѣдствие на това Министерството прави общо разпореждане и до другитѣ началници на станциитѣ: да се испрати варьта по пунктоветѣ и тамъ да се стовари въ влагалището за смѣтка на прѣдприемача; натоваренитѣ вагони да се растоварятъ, да се направи всичко каквото се намѣри за добрѣ и да се запази варьта. (т. стр. 227, 228, 236 и пр.) Постжпватъ донесения, че варьта е изложена на измокрюване, както отъ Стара-Загора (2 стр. 304) и понеже хамбаритѣ не сж били покрити още, а нѣкои отъ покрититѣ капали въ врѣме на дъждоветѣ, станало е нужно да се дирятъ частни складове за складиране, но не вече на десетъчнитѣ храни, а на хидравлическата варь (т. стр. 305). Имало е и други случаи: на 23 ноемврий началникътъ на Горнѣ-Орѣховската станция пита Министерството, какво да прави съ варьта, която се държи въ хамбаритѣ, ако почне да се прѣнася десетъка. Отговаря му се, да се пази и въ случай на нужда да се наеме складъ за съхраняването ѝ. (т. стр. 354—355).

Изобщо не е взимано рѣшение, слѣдъ спиране на прѣдприятието за останалитѣ неупотрѣбени материали и особно за варьта, да се считатъ държавни и да се пазятъ като такива; затова съ течение на врѣмето варьта на нѣкои мѣста е почнала да се разваля, безъ да има отъ кого да се пази. (Вижъ стр. 19, 20 и 26 въ прѣп. № 10 къмъ 32.)

На 24 септемврий прѣдприемачатъ, като оспорява ситуациитѣ относително количеството за доставената отъ него варь, настоява да се позволи на надзирателя му да провѣри тая варь и да си прибере празднитѣ чували. Министерството съ окрѫжно отъ 29 сжщий му разрѣшава да провѣри варьта и си вземе чувалитѣ, но не и отъ варьта „Lafarge“. (Вижъ стр. 352 и 362).

На 22 ноемврий е съставена приврѣменна ситуация за извършенитѣ работи и употрѣбенитѣ материали по прѣдприятието за бетоновата настилка на сума 163.990 л. Ситуацията е съставена на основание протокола на комисията отъ сжщата дата за цѣнитѣ на отдѣлнитѣ материали и работи по различнитѣ мѣста; съ нея се одобрява изплащането на остатъка отъ полученитѣ суми 15.926 л. и 80 ст. (т. стр. 400).

Прѣдприемачътъ възразява противъ ситуацията, че тя не отговаря на дѣйствителнитѣ цѣни, а самона ония които, министерството, пожела да му плати.

Съ заявление отъ 12 декемврий до министерството прѣдприемачътъ като излага, че една часть отъ чувалитѣ на варьта неможли да се повърнатъ на фабриката, моли да му се заплатятъ за тѣхъ исканитѣ 14.500 л. зл. по 1 л. торбата. (т. стр. 412.)

Върху това заявление сж поставени двѣ резолюции, едната отъ г. Мончиловъ, че Министерството не било ангажирано съ нищо и че трѣбва да се вземе рѣшение по бетоновата пастилка изобщо, като се поиска прѣдварително мнѣнието на юристъ-консулта Бешковъ; другата — отъ главния секретарь Вълчевъ, че докато не се вземе мнѣнието на Финансовото Министерство, не може да се вземе никакво рѣшение и че Министерството не било отговорно за тѣхнитѣ грѣшки.

Вече на 11 декемврий съ № 37.365 Министерството на Общественитѣ Сгради, като излага подробно положението на работитѣ по бетоновата настилка, пита Финансовото Министерство: „ще сж довършва ли на лѣто бетоновата настилка и въ кои именно хамбари, или ще се изостави тая работа; само слѣдъ отговора ще може да се пристжпи къмъ уреждане смѣткитѣ съ прѣдприемача". Финансовото Министерство на 30 декемврий отговаря, че е съгласно да се бетониратъ хамбаритѣ само по централната линия, а другитѣ да се изоставятъ. Върху това писмо на Финансовото Министерство г. Паприковъ е поставилъ такъва резолюция: „небетониранитѣ хамбари нѣма да се бетониратъ, затова смѣткитѣ да се ликвидиратъ, както сж при настоящето имъ положение". Обаче, смѣткитѣ по това прѣдприятие не сж ликвидирани окончателно и до сега.

Прѣдприемачътъ намира хиляди основания въ дѣйствията и разпорежданията на бившитѣ министри г. г. Тончева и Иванчова, които никога не сж помислили да запазятъ интереситѣ на държавата, да прѣдставлява своитѣ нови претенции и искания. Това прѣдприятие е едно отъ най-неудачнитѣ и нещастнитѣ прѣдприятия по постройката на хамбаритѣ; то създава сума неприятности и мжчнотии за неговото ликвидиране.

Въ онова врѣме, когато хамбаритѣ сж били потрѣбни за складиране на десетъчнитѣ храни, тѣ не сж били готови, и не стига това, но тѣ сж затруднили и попрѣчили бързото прѣнасяне и прибиране на тия храни. Защото, въ най-важния моментъ, когато е билъ настжпилъ сезона за прѣнасянето на хранитѣ, и персонала по желѣзно-пжтнитѣ станции и, най-главно, вагонитѣ сж били заети съ товаренето, прѣнасянето и търсенето по станциитѣ на черги, рогоски, мукави, катрани, дъски и летви и особно хидравлическа варь. Вагонитѣ най-много сж били заети съ хидравлическата варь на прѣдприемача по бетоновата настилка, защото слѣдъ спирането на прѣдприятието, послѣ датата 29 септемврий, по станциитѣ не е имало кой да приема и да растовари тази варь.

Съчувствието на г. Тончева къмъ прѣдприемачитѣ по бетонирането на хамбаритѣ е било безкрайно, това се е почувствувало, въ силна степень, и отъ неговитѣ другари г. г. министритѣ и особно пъкъ отъ г. Тенева, който безъ да дочака истичането на допълнително дадения отъ Тончева на прѣдприемача, 12-дневенъ срокъ, още на 28 септемврий, подига въпросъ въ Министерския Съвѣтъ за спиране на прѣдприятието; това се доказва и отъ послѣдующитѣ, слѣдъ спиране бетонирането, негови дѣйствия и постжпки; тука можемъ да си припомнимъ оная загриженость, съ която той е настоявалъ, да се остави прѣдприемача да доискара материала въ работата за бетонирането и неговата нерѣшителность, и слѣдъ този актъ отъ страна на Министерския Съвѣтъ за спирането работитѣ, да отнеме прѣдприятието и да счете контракта за унищоженъ.

Извънредна слабость къмъ прѣдприятието за бетоновата настилка е показалъ и г. Иванчовъ, въ качеството си управляющий Министерството на Общественитѣ Сгради, най-напрѣдъ съ утвърждаването търга върху Георгова, сетнѣ съ отпущането аванси безъ да има извършена работа и доставенъ материалъ, съ слабия контроль, който е трѣбвало да упражнява за точното испълнение на поемнитѣ условия и съ изоставянето заповѣдьта

на окр. управитель № 511 отъ 12 августъ, за довършване прѣдприятието за смѣтка на прѣдприемача, съгласно чл. 7 отъ поемнитѣ условия.

Отъ дѣлата, разпорежданията и снисходителнитѣ постжпки на г. г. Тончева и Иванчова по прѣдприятието за бетоновата настилка, е нанесена извънредно голѣма щета на държавната хазна.

Въ заключение на горѣизложеното, по направата на дървенитѣ хамбари, слѣдва да признаемъ, че Министерския Съвѣтъ, въ съставъ: г. г. министритѣ: Т. Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, Д-ръ Д. К. Вачовъ, П. Пешовъ и Д. Тончевъ, съ постановлението си отъ 24/V, протоколъ № 84, сж постжпили вънрѣки прѣдписанието на чл. 59 отъ закона за отчетностьта по бюджета, защото сж взимали рѣшение да се строятъ хамбари на стойность по-голѣма отъ 1 милионъ лева, безъ да е имало за това кредитъ и безъ да е била прѣдвидена за тая цѣль сума въ бюджета, и защото тѣ сж били длъжни да знаятъ, че отпустнатия отъ Народното Събрание специаленъ кредитъ се отнася за ония разноски по събирането и прибирането на десетъка, които се прѣдвиждатъ въ специалния законъ за данъка на земнитѣ произведения, (чл. чл. 23 и 25): *за поддържането чиновническия персоналъ* и *за пръкарването на десетъчнитѣ храни;* а не и ония: за хамбари, хангари, мукави, катрани, черги, рогоски, шлепове и др., още повече, че тия два расхода исчерпватъ, и даже, надвишаватъ отпустнатия кредитъ, което обстоятелство е било извѣстно въ Финансовото Министерство, а именно, че всѣкога за персонала се е расходвало повече отъ 1½ милиона лева, а за прѣвоза на хранитѣ около 1 милионъ лева.

Г-нъ Т. Иванчовъ, въ качеството си управляющий Министерството на Общ. Сгради отъ 13 юлий до 18 августъ и отъ 26 августъ до 18 септемврий е ущѣтилъ съкровището съ това, гдѣто е утвърдилъ търгътъ върху прѣдприемача Г. Георговъ, а не е възложилъ постилането на хамбаритѣ върху А. Гаргиновъ, Н. Георгиевъ и Бр. Иванови, послѣднитѣ за една часть съ дъсчено дюшеме, спорѣдъ втората комбинация на техническата комисия, които сж прѣдставлявали по-добра гаранция, че ще извършатъ работата по-добрѣ и по-сигурно, а освѣнъ това, и по-евтино съ 15.000 лева; спорѣдъ мнѣнието на сжщата комисия. Това г. Иванчовъ можеше и трѣбваше да направи и по тази причина, че самия търгъ е билъ неправиленъ, понеже офертата на Георгова не може да се смѣта за правилна и законна, когато умишленно е испустнато да се спомене въ нея: съ иностранна или мѣстна варь ще бжде бетонирането; разликата, въ случая, е около 50.000 лева.

Г. Тончевъ, въ качеството си Министъръ на Общественитѣ Сгради, е ущѣтилъ въ най-голѣма степень държавното съкровище съ своята явно пристрастна распоредителна дѣятелность по това прѣдприятие, бетоновата настилка, въ всичкитѣ случаи, а най-вече, съ акта за продължението срока на прѣдприятието на 20 и 21 септемврий, или съ испущането на най-удобния и благоприятия случай да отърве хазната отъ заплащането на излишнитѣ расходи по бетона, чрѣзъ унищожението на контракта, съгласно чл. 58 отъ закона за отчетностьта по бюджета и отнемането на прѣдприятието. При това, ще си припомнимъ, че съ продължението на срока на 20 септемврий, до спирането на работитѣ на 29 септемврий прѣдприемачътъ е успѣлъ да започне работитѣ и тамъ гдѣто тѣ никакъ не сж били започнати и да достави материалъ въ пунктове гдѣто е нѣмало такъвъ, или гдѣто е имало твърдѣ малко, а най-главно успѣлъ е да докара хидравлическата варь и да я разнесе по станциитѣ, за да има основание да тегли аванси отъ хазната и да си създаде источникъ за възстановление на изгубенитѣ му права, като всѣкога заплашва правителството съ загубитѣ, които сж го послѣдвали отъ тази негова варь. Съ акта за продължението на срока г. Тончевъ, съзнателно, въ ущърбъ на държавнитѣ

интереси е спасилъ положението на прѣдприемача, защото, инакъ послѣдния губеше всѣкакво право на обезщетение и заплащане на каквито и да е суми.

За да можемъ да си обяснимъ оная снисходителность, съ която се е ползувалъ прѣдприемача по бетонирането хамбаритѣ прѣдъ г. Министра Тончева, ще разгледаме накъсо отношенията, въ които той се намира съ прѣдприемача, въ свързка съ участието на Захария Митовъ, зетъ на г. Тончева, въ това прѣдприятие.

Самъ прѣдприемачътъ Г. Георговъ въ заявлението си до Г-на Прѣдсѣдателя на Народното Събрание отъ 12 май т. г. явява, че Захарий Митовъ не е ималъ и нѣма никакво съдружническо участие въ прѣдприятието за бетоновата настилка. Тази декларация на Георгова, фактически се опровергава отъ обясненията и показанията на чиновницитѣ при Министерството на Обществениtѣ Сгради, които свидѣтелствуватъ, че Захарий Митовъ често пѫти е ходилъ въ министерството да ходатайствува по разнитѣ въпроси на прѣдприятието, като за освобождение варьта отъ мито и др., така и отъ показанията на нѣкои отъ подпрѣдприемачитѣ и бившитѣ слуги на прѣдприемача.

Така, *П. Момчиловъ* показва: „зная положително, че Захарий Митовъ е ходатайствувалъ, както прѣдъ главния секретарь, така и прѣдъ г. Тончева, да се продължи срока на прѣдприятието за бетоновата настилка".

Инженера Г. Захариевъ, между другото, показва слѣдното: „покойния инженеръ Ив. Василиевъ ми е расправялъ прѣзъ есеньта м. година, че въ прѣдприятието иматъ участие по $1/3$ часть: Г. Георговъ, Захарий Митовъ и той, т. е. Василиевъ".

Архитекта Юрданъ Милановъ — „отъ г. Момчиловъ съмъ чувалъ, че Захарий Митовъ е идвалъ въ Министерството да ходатайствува за улеснение по прѣдприятието на Георгова, а именно за улеснение въ пари за извършени работи, за взаимнообразно отпускане хидравлическа варь и за продължаване срокътъ на прѣдприятието. За заинтересуваностьта на Захарий Митовъ са говореше и между служащитѣ въ Министерството".

Спиро Марковъ показва: „При извършването на работитѣ най-често идваше да нагледжа инжинеръ Василиевъ, Георговъ дохождa само 2 пѫти и 2—3 пѫти идва Захария Митовъ съ инжинеръ Василиевъ"... „Когато се случваше да минаватъ покрай менъ казваха, а въ това число и Зах. Митовъ: хайде момче, хайде, бързайте да се свърши, че нѣмаме срокъ".

Петръ Кѫневъ показва: — „На менъ Захария Митовъ ми правеше впечатление да е заинтересуванъ въ работата. Понеже работитѣ на Георгова не вървѣха добрѣ, (?) инжинеръ Василиевъ често се прѣпираше съ него и по едно врѣме чувахъ Василиевъ да говори, че прѣдпочита да се остави отъ прѣдприятието, нежели да се компрометира. По всичко се виждаше, че Георговъ не разполагаше съ достатъчно парични срѣдства, защото не бѣ въ състояние да се расплаща съ своитѣ подпрѣдприемачи." И това е доста характерно.

Христо П. Пандовъ, който е билъ настаненъ като надзиратель по прѣдприятието чрѣзъ Захарий Митовъ, показва между другото и това: „когато послѣдва заповѣдь отъ правителството за спиране на работитѣ по настилката, Василиевъ замина заедно съ Захария Митова и ми дадоха наставления по случай на това спиране, какво да правя, а именно, да опиша находящитѣ се на лице материяли"... „Говорѣха прѣдприемачитѣ, че съ Георгова били съдружници инжинеръ Василиевъ и Зах. Митовъ, но да ли това е така, не зная." Отъ всичко това се вижда, че Захарий Митовъ не е ходилъ да ходатайствува за отпущането на хидравлическа варь, отпущане аванси и за продължението срока за довършване на прѣдприятието и пр. само за чернитѣ очи на г. Георгова, но е билъ заинтересованъ въ работата, безраз-

личио, обаче, дали като съдружникъ, или само като неговъ посрѣдникъ и прѣдставитель прѣдъ г. г. министритѣ.

Важно е въ случая и писмото на Българската Народна Банка отъ 3 юлий т. г., съ което се съобщава този фактъ, *че Г. Георговъ подъ поръчителството на г. Тончевъ и Захарий Митовъ, по записъ № 12.133, отъ 19 септемврий 1900 г. — е теглилъ отъ банката една сума отъ 30.000 лева,* които сѫ биле исплатени още на 18 октомврий с. г. — Фактъ доста важенъ за обяснение нѣкои отъ причинитѣ, по които г. Тончевъ, въпрѣки убѣдителнитѣ доводи на архитектурното отдѣление, на 20—21 септемврий продължава срока за доизкарване на прѣдприятието.

Стойността на прѣдприятието за бетоновата настилка не може за сега точно да се опрѣдѣли, понеже смѣткитѣ не сѫ окончателно ликвидирани. По съставенитѣ ситуации, стойността на бетона възлиза на около 175.000 л., обаче, по даннитѣ и дѣлата до сега сѫ исплатени на прѣдприемача само около 135.000 лева, види се, защото той дължи за 37 $^{1}/_{2}$ т. правителствена варь, взета отъ Варна и за 280 т. отъ Бургасъ една сума 21.319 лева.

е) Наемане черги и купуване рогозки за постилане хамбаритѣ.

Още на 29 юлий 1900 г., прѣди да е било рѣшавано нѣщо за постилане хамбаритѣ съ нушани, Софийскиятъ прѣдприемачъ С. Г. Ноевъ съ писмо до Министерството на Обществениятѣ Сгради, прави прѣдложение, да даде на правителството подъ наемъ чували и нушани, отъ които то щѣло да има нужда; нушанитѣ съ голѣмина 6 на 8 м., прѣдлага по 1·25 л. за едно парче на день; (вижъ стр. 1 пр. № 17 къмъ д. 32). Вториятъ екземпляръ отъ това писмо Министерството на Обществениятѣ Сгради изпраща на 8 августъ съ № 21.917 на Финансовото Министерство съ молба да си даде мнѣнието по въпроса. Финансовия Министъръ, г. Теневъ, отговаря съ № 6.800 отъ 10 сѫщий „че нѣма нужда отъ такива". (Вижъ стр. 222 въ фин. пр. за хамбаритѣ).

Началникътъ на архитектурното отдѣление г. Момчиловъ въ докладнитѣ си записки по прѣдприятието за бетоновата настилка, отъ 15 септемврий вече изказва мнѣние, че хамбаритѣ ще трѣбва да се постелятъ съ дъски или пъкъ съ нушани.

Въ деньтъ когато се е рѣшавалъ въпроса за спирането работата по бетоновата настилка, се събира комисия при Министерството на Обществениятѣ Сгради, състояща се отъ гл. секретарь на това министерство Л. Вълчевъ и началника на архитектурното отдѣление П. Момчиловъ, (прѣдполагало се е да влѣзе въ тая комисия и началника на отдѣлението за прѣкитѣ данъци Зарзовъ, но послѣдния е отсѫтствувалъ). Тая комисия повикала за съвѣщание търговцитѣ — житари г. г. Каракашевъ и Кушевъ и заедно съ тѣхъ като обсѫдила въпроса какъ да се оползотворятъ хамбаритѣ и да могатъ да се стоварятъ въ тѣхъ храни взела рѣшение, протоколирано на 29 септемврий да се прѣпоръчатъ слѣдующитѣ мѣрки:

1) хранитѣ да не се насипватъ върху трамбуваната земя, хамбаритѣ да се постелятъ съ рогозки, нушани и дъски, доколкото има такива;

2) при прѣвозването на хранитѣ да имъ се даде направление къмъ пристанищата (морски и дунавски); и

3) хамбаритѣ по централната линия да се добитонирватъ идущата година, понеже прѣдставляватъ своитѣ удобства (вижъ т. же стр. 195, а оригинала въ книжата на комисията).

Върху тоя протоколъ г. Тончевъ е поставилъ резолюция: „Г-нъ Иванчовъ! Този протоколъ съдържа мнѣнието на комисията за начина да се възползуване отъ хамбаритѣ".

На 2/15 октомврий, два дена слѣдъ станалото засѣдание на рѣчената комисия, Кушевъ прави слѣдното прѣдложение: „Имамъ честь да оферирамъ долуозначенитѣ кöпопени *здрави употрѣбени* черги за постилане на правителственитѣ хамбари за десетъцитѣ: 200 черги 5/8 четвъртити метра, 40 м. всѣка; 200 черги 5/5 четв. м, 25 м. всѣка. Всичкитѣ горѣозначини 400 черги, прѣдадени въ 5 дни франко въ Русе, Ви ги прѣдлагамъ за три мѣсеченъ наемъ за златни лева 9.500, платими веднага слѣдъ доставянето имъ въ Русе. Моля по възможность още днесь да благоволите и се произнесете, ако удобрявате офертата ми, за да дамъ телеграфически нужднитѣ разпорѣждания". Върху тая оферта сѫ поставени двѣ резолюции отъ гл. секретарь Вълчевъ, първата съ дата 2 октомврий, която гласи: „Да се направи веднага докладна записка до Министра, за да разрѣши наемането на чергитѣ". Втората съ дата 5 сѫщий: „понеже е повече отъ 2.000 л. докладъ до Мин. Съвѣтъ". (т. ж. стр. 6.)

Докладната записка веднага се написва и подписана отъ Вълчевъ и Момчиловъ се поднася на г. Тончева; тя има съдържание, че се получило прѣдложение отъ г. Кушевъ за рогоски и мушами за покриване хамбаритѣ; за мушамитѣ отъ 13.000 кв. м., доставени въ Русе слѣдъ 10 дни, иска да му се плати за 3 мѣсеци наемъ *8.500* л.; цѣнитѣ *сѫ износни,* затова да се ангажиратъ по-скоро, защото 100 мушами ангажиралъ другъ. Тѣ сѫ по-износни отъ Ноевитѣ, който прѣдлага по 2.300 л. зл. за 1.000-та кв. метра. Върху тая записка сѫ поставени отъ Министра Тончевъ слѣднитѣ двѣ резолюции: едната безъ дата: „Да се ангажиратъ мушамитѣ"; втората е съ дата 4 октомврий: „Да се докладва въ Мин. Съвѣтъ".

Подъ резолюцията на г. Тончева главниятъ секретаръ прибавилъ друга: „Да се съобщи още днесъ Кушеву, за да телеграфира за испращането на готовитѣ". Сѫщий день, — 4 октомврий — се пише Кушеву да достави готовитѣ си черги и слѣдъ това се прави докладъ до Министерский Съвѣтъ за разрѣшаване наемането отъ Кушева 13.000 кв. м. черги съ цѣна 9.500 лева зл., а не 8.500 лева, както е въ горѣказаната докладна записка.

Министерский Съвѣтъ едва на 14 декемврий 1900 г. се занималъ съ доклада за наемане чергитѣ. По това врѣме чергитѣ сѫ биле вече приети отъ Правителството и Министерския Съвѣтъ, като се е намѣрвалъ при единъ вече свършенъ фактъ, удобрилъ е наемането съ постановление № 5 отъ сѫща дата.

Всичкитѣ станали до тукъ распореждания отъ г. Тончева по прѣустановяване бетона на хамбаритѣ, по наемането черги да се постилатъ и пр., сѫ вършени отъ него безъ да е счелъ за нуждно да съобщи за тѣзи си мѣрки въ Финансовото Министерство. Едва на 6 октомврий, слѣдъ като било писано Кушеву да достави чергитѣ сѫщий день съ № 29.745 се съобщава въ Финансовото Министерство, че слѣдъ като се въспрѣло бетонирането на хамбаритѣ, направило се распореждане да се съберать свѣдѣния за наемане черги и купуване рогоски, и че даже се ангажирали 13.000 кв. метри черги за постилане хамбаритѣ по централната линия; затова моли да му се отговори, какво количество и въ кои пунктове ще трѣбватъ тия постилки. (т. же стр. 8). Финансовото Министерство съ подписа на Главний Секретарь отговаря на горнето съ № 8.743, че има нужда най-напрѣдъ за хамбаритѣ по желѣзно-пѫтната линия Радомиръ—София—Шуменъ, Русе—Търново и Чирпанъ—Нова-Загора (стр. 223 въ фин. прѣписка за хамбаритѣ).

На 7 октомврий съ № 29.903, *„бързо"*, Министерството на Общественитѣ Сгради телеграфира въ Русе инспектору Карапирову слѣдното: „съ днешния австрийски параходъ пристигатъ на Вашъ адресъ 200 мушами: 5/8 м. въ 40 денка", „съ утрѣшния унгарски — пристигатъ сѫщо 200 мушами: 5/5 м. въ 50 денка", распрѣдѣлятъ се по

станциитѣ (стр. 9, пр. № 17 къмъ д. 32); ан а 10 сащия пише въ Финансовото Министерство да разпореди да се освободятъ чергитѣ отъ мито (т. стр. 9).

На 10 октомврий Кушевъ иска аплисъ отъ 6.000 л. зл. за 400 черги, които билъ доставилъ на 7 октомврий; върху това заявление е поставена резолюция отъ главния секретарь Вълчевъ: „Да се отпуснатъ, като се направи справка да ли е въ злато, или въ сребро“ (т. стр. 12).

На 10 октомврий г. Кушевъ подава втора оферта за 600 положени *здрави* черги, отъ които 500 сѫ 3 на 5 м., а 100—5 на 6 м., съ обща квадратура 16.500 кв. м., доставени за 5 дни и съ наемъ за 3 мѣсеца 17.800 л. зл., платими веднага слѣдъ доставянето, като моли да му се отговори въ сащия день (т. же стр. 13).

Върху тази втора оферта на Кушевъ главниятъ секретарь постави резолюция: „ако има постѫпили досега други оферти, да се направи докладъ до Министерския Съвѣтъ за наемане на още черги, понеже наетитѣ досега нѣма да стигнатъ. Даже и ако нѣма постѫпили досега други оферти, да се направи докладъ само за прѣдложенитѣ отъ Кушева черги.“

Този пѫтъ г. Кушевъ прѣдлага чергитѣ си съ много по-висока цѣна. Първитѣ идатъ по 73 ст. кв. м. а вторитѣ — 1.07[3/4] ст. кв. м., безъ да посочва на причинитѣ за такова значително увеличение цѣната за наемането на едни и сащи черги и почти въ едно и сащо врѣме. Министерството на Обществениитѣ Сгради въ случая, обаче, се грижи повече за интереситѣ на г. Кушева, отколкото за онзи на хазната, защото, безъ да направи какво и да е възражение, наема и тия черги, а въ доклада си до Министерский Съвѣтъ отъ 19 октомврий, като внася въпроса за удобрение наемането на чергитѣ по сащата цѣна, казва, че прѣдложението на Кушева е за 600 нови, вмѣсто *здрави* черги, съ обща квадратура 16.500 кв. м. (т. стр. 25).

И тукъ трѣбва да се забѣлѣжи, че наемането на чергитѣ отъ Министерството на Общественитѣ Сгради е станало прѣди да се е произнесълъ Министерскиятъ Съвѣтъ, дали удобрява това наемане или не, както ще се види по-долу. Кушевъ прѣди да подаде офертата си, прави разпореждане да се ангажиратъ чергитѣ, а щомъ я подава въ Министерството, депешира да ги изпращатъ. Министерството на Общественитѣ Сгради заповѣдва да се приематъ, а слѣдъ това, когато чергитѣ сѫ приети, Министерскиятъ Съвѣтъ се сезира да удобрява единъ вече свършенъ фактъ и той на 15 ноемврий удобрява наемането.

Слѣдъ като станало наемането на казанитѣ 600 черги отъ Кушева, Министерството на Общественитѣ Сгради, съ подписа на г. Тодчевъ, пише на Финансовото Министерство съ № 31.839 отъ 24 октомврия слѣдующето:

„За постилане хамбаритѣ, дѣто ще се насипватъ храннитѣ, наеха се отъ Браилския търговецъ г. Кушевъ 13.000 кв. м. черги и се разпрѣдѣлиха по станциитѣ на централната линия, слѣдъ като съ докладъ отъ 6 того, подъ № 29.706, поискахъ отъ Министерския Съвѣтъ да удобри това ми разпореждане. Сащиятъ търговецъ, обаче, съобщи въ Министерството, че има на разположение още 16.500 кв. м. сащо такива черги и че може да ги заеме срѣщу единъ наемъ отъ 17.800 л. Понеже не можеше да се получи наскоро едно удобрение за това отъ Министерския Съвѣтъ, тъй като г. г. министритѣ отсѫтствуваха отъ София, каза се г. Кушеву да задържи чергитѣ нѣколко дена, до като му се даде единъ положителенъ отговоръ, а въ Министерския Съвѣтъ се внесе докладъ за разрѣшение да се наематъ тѣзи черги като необходими. Г-нъ Кушевъ заявява, че получилъ Вашето съгласие, Г-не Министре, и разпоредилъ за прѣвозването чергитѣ до Русе; а поврѣменно ни Министерството, увѣдомено за пристиганието имъ тамъ, прѣдъ видъ спѣшността, съ която би трѣбвало да се дѣйствува за по-скорошното постилане хамбаритѣ, разпореди за трѣгването

на чергитѣ по разнитѣ станции“. Писмото свършва, като се моли Министърътъ на Финанситѣ да разпореди да се отпусне Кушеву наемната сума 27.300 л. зл., отъ която 6.000 л. били му отпускати вече въ авансъ.

На това писмо Министърътъ Теневъ е поставилъ слѣдната резолюция: „*Никакво съглашение ние нито е искано, нито е получено. Напротивъ, заявихъ нѣколко пѫти г. Тончеву, че при положението, въ което се намиратъ хамбаритѣ, никакви храни не може да се внесатъ въ тѣхъ, и, слѣдователно, всички разноски по довършването и приспособяването имъ сѫ хвърлени на вѣтъра*“.

Въ отговоръ на споменатото писмо Министерството на Финанситѣ е проводило на Министерството на Обществениtѣ Сгради писмо № 9.662 отъ 2 ноемврий, въ което, като се перефразира резолюцията на Министъръ Тенева, прибавя се и това че „стовареннитѣ отъ г. Кушева черги на разни станции нѣма да бѫдатъ отъ никаква полза, защото не мога да дамъ заповѣдь да се стоварятъ въ хамбаритѣ храни, обрѣчени такъ на повреда“. На това писмо не е поставена никаква резолюция отъ Министра на Обществениtѣ Сгради.

Понеже наема за чергитѣ започва да тече отъ деньтъ на приемането имъ отъ Българското Правителство, то важно е да се знае, кога сѫ били приети чергитѣ отъ Кушева. Комисията обърна внимание на това обстоятелство, защото и тукъ се виждатъ интересни работи. Въ дѣлото се намѣрва единъ актъ (въ прѣписъ), съставенъ на 11 октомврий 1900 г., съ който се констатира, че всичкитѣ дадени подъ наемъ отъ Кушева черги на брой хиляда сѫ се приели въ г. Русе на сѫщата дата, съ изключение само на двѣ парчета, които не се получили. Въ акта изрично е казано, че комисията приела 300 черги 5 на 8 м. и 698 черги 5 на 5 м. и че чергитѣ сѫ отъ рѣдко, прозрачно, неневирено платно. Отъ друга страна въ дѣлото има едно заявление отъ Кушева съ дата 20 октомврий, съ което иска отъ Министерството 15.000 л. зл. авансъ за наема на 600 черги и въ това заявление той казва, че е доставилъ чергитѣ на 12 и 15 октомврий. Освѣнъ това за първитѣ 400 черги има въ дѣлото телеграма № 2.829 отъ 16 октомврий отъ началника на русенската гара, съ която телеграма явява, че митницата му прѣдавала 90 денка зѫблови черги: 200 по 25 кв. м. и 200 по 40 кв. м. и пита *да пристѫпи ли къмъ приемането имъ*. Споредъ друга телеграма се вижда, че останалитѣ черги сѫ били пристигнали: 300 на 19 октомврий, а другитѣ 298 послѣ тази дата.

Отъ тия данни, ако не излиза, че актътъ отъ 11 октомврий е невѣренъ, то поне може да се заключи, че неговата подлинность е заподозрѣна и че чергитѣ сѫ приети отъ комисията слѣдъ 11 октомврий.

Трѣбва да се забѣлѣжи още и това, че контрактътъ между Държавата и Кушева за наемането на чергитѣ е сключенъ на 29 януарий 1901 г. Въ този контрактъ се казва че се наематъ отъ Кушева 1.000 черги съ обща квадратура 28.500 кв. метра за цѣна 27.300 л. зл. за тримѣсеченъ срокъ. Споредъ горѣказания актъ срокътъ започва отъ 11 октомврий 1900 г. и изтича на 11 януарий 1901 г., а контрактътъ е сключенъ на 29 сѫщия януарий, т. е. *когато срокътъ е билъ изтекалъ и когато наемътъ е билъ изплатенъ* (вижда се за уформяване на направенитѣ вече разходи).

Макаръ че Министерството на Финанситѣ съ горѣказаното писмо № 9.662 каза на г. Тончева, че нѣма да позволи да се стоварятъ въ хамбаритѣ храни „обрѣчени такъ на повреда“, но това не е побъркало да се правятъ разпореждания за разпращането чергитѣ по разни станции съ прѣдназначене да се постилатъ хамбаритѣ.

Министерството на Обществениtѣ Сгради продължава работата, както я е карало изнапрѣдъ. То едва на 11 ноемврий съ № 33.874 пише на Министерството на Финанситѣ, че хамбаритѣ сѫ готови и чергитѣ пристигнали на деветь станции, а на

другитѣ скоро ще пристигнатъ, и че хранитѣ ще могатъ да се пренасятъ въ хамбаритѣ, за това да распореди за прѣнасянето и стоварването имъ.

Министъръ Теневъ трѣбва да е знаялъ, че работата, която върши Министерството на Обществениитѣ Сгради е нечиста и че покрай гешефтитѣ съ хамбаритѣ ще пострадатъ държавнитѣ храни, та да се гарантира отъ отговорность, прави разпореждане съ № 10.035 отъ 15 ноемврий да се пита Министерството на Обществениитѣ Сгради да отговори: „Да ли хамбаритѣ се намиратъ въ всичкитѣ нужни условия на здравина и достатъчно изсъхване и дали *това Министерство поема отговорностьта за всяка повреда на хранитѣ*, които ще се стоварятъ въ тѣхъ“. Министерството на Обществениитѣ Сгради отговаря съ № 34.583 отъ 17 ноемврий, че, споредъ свѣдѣнията му, хамбаритѣ могатъ да служатъ за стоварването на хранитѣ, *но да се запазятъ въ тия изправни условия, трѣбвало грижливо да се поддържатъ отъ финансовитѣ началници*.

Г-нъ Министъръ Теневъ бѣше казалъ, че нѣма да позволи стоварването хранитѣ въ такива хамбари, за да не бѫдатъ „обрѣчени тамъ на повреда“. Отъ друга страна той имаше рапорти отъ подвѣдомственитѣ си органи, че въ тия хамбари хранитѣ ще се повреждатъ. Шуменскиятъ окр. управитель съ рапортъ № 5.257 отъ 9 октомврий „за послѣденъ пѫть“ го моли „да отмѣни постилането съ нушани хамбаритѣ и да не се туря хубавата храна въ тѣхъ“. Върху този рапортъ началникътъ Зарзовъ е поставилъ резолюция: „Прочетено на г. министра, който заповѣда да остане безъ ходъ“. Всичко това дава да се разбере, че г. Теневъ е ималъ свѣдѣния и убѣждение, че хамбаритѣ съ чергитѣ не сѫ годни за складиране въ тѣхъ хранитѣ. Но като се получило отъ Министерството на г. Тончева горното писмо, прави се разпореждане съ № 10.238 отъ 18 ноемврий до финансовитѣ началници: „хамбаритѣ да се приематъ, да се постелятъ съ чергитѣ и да се стоварятъ въ тѣхъ хранитѣ, като се бди да не се повредятъ“.

Въ отговоръ на разпореждането си Финансовото Министерство започнало да получава отговори отъ финансовитѣ началници, че хамбаритѣ сѫ негодни:

Русенскиятъ финансовъ началникъ съ телеграма № 14.533 отъ 20 ноемврий явява, че, споредъ мнѣнието на свѣдущи хора, хамбаритѣ, постлани съ мокъръ пѣсъкъ и черги, не били годни да държатъ храна безъ повреда.

Пловдивскиятъ финансовъ началникъ съ № 11.012 отъ 27 ноемврий донася, че въ Саранъ-Бей хамбарътъ отъ врѣхъ тече, подътъ облѣнъ съ вода, не могатъ да складиратъ въ него храна по никой начинъ.

Плѣвенскиятъ финансовъ началникъ отъ 23 ноемврий въ докладаси казва, че въ хамбара при гарата Левски храни не могатъ да се държатъ, защото могатъ да ставатъ злоупотрѣбления чрѣзъ подкопване, имало 2 счупени врати и хранитѣ рискуватъ да се повреждатъ понеже сѫ постлани *съ зебла (черги) толкова рѣдки*, щото отъ влагата ще се развали и моли да не се туря храната въ такъвъ хамбаръ. Сѫщиятъ Плѣвенски фин. началникъ отъ 27 ноемврий телеграфически донася, че хамбаритѣ на гарата Пордимъ, Каменецъ и Левски не могатъ да служатъ за стоварване на храни, понеже вѫтрѣшностьта имъ е изложена на дъждове.

Търновскиятъ фин. началникъ на 1 декемврий сѫщо телеграфически донася: „основанъ на телеграмата Ви № 10238, че хамбаритѣ готови, разпоредихъ прѣвозването всички видове храни, но чиновницитѣ вчера ми донесоха, че Трембешкиятъ хамбаръ пъленъ съ баластъ и чакълъ, окони нѣма; Рѣсенския недопокритъ; Павликени — дюшемето влажно; на другитѣ станции вратитѣ откачени, подъ и надъ тѣхъ отвори, принуденъ билъ да спре прѣкарването на десетъка и моли за положителна заповѣдь да се поправятъ.

Финансовото Министерство отговаря на всички почти едно и сжщо: да не стоварятъ хранитѣ, а да ги прѣдаватъ направо на купувачитѣ; освѣнъ това, да вззематъ мѣрки за осигуряването и запазването на негодинтѣ хамбари.

Чергитѣ сж получени по мѣстата на назначението имъ за поставяне кждѣ 27 октомврий и прѣзъ ноемврий и декемврий; на много мѣста тѣ никакъ не сж употрѣблявани, а на нѣкои станции сж послужили и за хамбаритѣ, и за търговцитѣ при купуване на хранитѣ.

Знае се, че Министерството Иванчовъ—Радославовъ излѣзе въ оставка на 22 ноемврий 1900 г. и се замѣсти съ кабинета на г. Р. Петровъ и Министерството на Общ. Сгради се пое да се управлява отъ Военния Министъръ г. Генералъ Паприковъ. Прѣзъ периода на това Министерство на 21 януарий 1901 г. Министерството на Общ. Сгради запитва Финансовото Министерство: могатъ ли да се повърнатъ чергитѣ и ако не, то до кога ще си служи съ тѣхъ държавата.

Министерството на Финанситѣ съ № 994 отъ 26 януарий отговаря: „не ще има, нѣма и не е имало нужда отъ черги за недостроенитѣ хамбари, да се повърнатъ и прѣди срока (?) да не се заплаща повече наемъ, (стр. 7 прѣп. № 7 къмъ д. 32). Министерството на Общитѣ Сгради на 31 януарий отвръща, че вземанието на чергитѣ подъ наемъ за 3 мѣсеца е станало по споразумѣние между двамата министри, Тенева и Тончева, съгласно рѣшенията на Министерския Съвѣтъ отъ 15 ноемврий и 14 декемврий (т. стр. 8).

Министерството на Общитѣ Сгради, като получило горния отговоръ, побързало да запита на 27 януарий началницитѣ на гаритѣ: „Има ли конопени черги за постилане хамбаритѣ, заети ли сж или сж свободни". На туй запитване само отъ 5—6 мѣста се отговаря, че има черги и че сж заети, а другитѣ отговарятъ различно: „нѣма такива", „доставени и сж свободни", „свободни сж, но непоискани отъ никого" и пр.

Слѣдъ получването на тия отговори Министерството на Общитѣ Сгради прави общо разпореждане, щото свободнитѣ черги да се испратятъ въ г. Русе и се предаватъ срѣщу актове на П. Поповъ, прѣдставитель на Кушева. Дѣлата прѣдставляватъ една дълга прѣписка по събирането, по транспорта и прѣдаването на тия черги, която прѣписка продължава до прѣзъ февруарий, даже и прѣзъ мартъ 1901 г.

На 16 февруарий Кушевъ заявилъ въ Министерството, че до тая дата му били прѣдадени само 394 черги. Сжщеврѣменно добавилъ, че ако и да е изтекълъ срокътъ за наема на тия черги на 11 януарий и ако и да ималъ право да получи наемъ за тѣхъ още за единъ мѣсецъ, но той се отказва отъ този наемъ.

Ние видѣхме по-горѣ, че чергитѣ сж приети не по-рано отъ 16 октомврий и тримѣсечниятъ срокъ не изтича на 11 януарий 1901 г. Но Кушевъ се основава на акта и като счита срока 11 януарий на с. м. казва, че той има право да получи наемъ за 394 черги още за единъ мѣсецъ, но той се отказва отъ този нимъ наемъ. Като се сжди по другитѣ работи на г. Кушева въ тази афера, желанието му да отстжпва наема на 394 черги не може по никакъвъ начинъ да се приеме, че това го прави отъ щедрость или за благодѣяние на Българското Княжество, отколкото че той хитрува.

За останалитѣ неповърнати до горната дата черги на г. Кушева е било платено допълнителенъ наемъ, на основание контракта, още 14.560 л. зл.

За да бждатъ на лице всички факти, отъ които може да се сжди, до колко наемането на тия черги е било работа чиста, добросъвѣстна и законна, комисията намѣрва за необходимо да приведе неуспорими доказателства за покупната цѣна на сжщитѣ черги. — Ето тия доказателства:

Съ подаването на първата си оферта до Министерството на Общитѣ Сгради на 2/15 октомврий, г. Кушевъ телеграфира съ телеграма № 319 на неговия комисионеръ и съдружникъ въ нѣкои работи, Куртовичъ въ Браила слѣдното: „Ипенирайте до утрѣ на поизносна цѣна покупката на 200 чулове 5/8 четвъртити м. и 200 чолове 5/5 четвъртити м. да бждатъ здрави. Поставѣте опитни хора да ги прѣгледатъ и пригответъ на денкове. Телеграфирайте. Кушевъ". Сетнѣ слѣдватъ другитѣ телеграми:

Телеграма № 1.123 отъ 4/17 октомврий. Куртовичъ Браила. „Бързайте изпращането 400 чулове съ платено навло пасажерски вапоръ. Отъ иститѣ, ако има ипенирайте още 400. Другитѣ 100 7/8 и 8/8 56/64 четвъртити, ако ги оставятъ 40 фр. тоже ипенирайте ги. Телеграфирайте. Кушевъ". Тия вторитѣ не сж отъ сорта на първитѣ черги, тѣ сж гжсти и служатъ повече за покриване, отколкото за постилане; такива Министерството не е получавало, ако си припомнимъ размѣра на полученитѣ отъ него и на двата пжти черги. Цѣната на тия дохожда кв. м. по 66 ст.

Телеграма № 1.535 отъ 6/19 октомврий. Куртовичъ Браила. „Телеграфирайте съ коя агенция и колко денкове изпратихте Русе купенитѣ 400 чулове. Ипенирайте 200. 5/5, 100. 5/8. купѣте изпратѣте ги истата адреса Русе. Съ платено навло, съ първи пасажерски вапоръ тоже сортирувани редовно. Бързайте пратката за да мога получи паритѣ. Утрѣ внасямъ телеграфически 2.500 фр. Кушевъ".

Телеграма № 4.960 отъ 7/20 октомврий. Куртовичъ Браила. „. . . телеграфирайте можете ли купи още *600 чулове 5/5 съ 6 фр. парчето.* Кушевъ." Тия сж вторитѣ черги, които г. Кушевъ достави на Министерството, цѣната имъ иде по 24 ст. кв. м.)

Телеграма № 1.830, отъ 8/21 октомврий. Куртовичъ Браила. „Стабене купенитѣ 300 чулове, да бждатъ здрави, внимателно сортировани денкове, изпратете съ първи пасажерски, франко истата адреса. Отъ иститѣ намирате ли други? Кушевъ". (Чергитѣ отъ втората поржчка дѣйствително сж пристигнали въ Русе по 300.)

Телеграма № 5270. Отъ 9/22 октомврий. Куртовичъ Браила. „Ако оставатъ 600 чулове, 5/5 кв. м. = 25 *фр. 6·50 л.* ангажирай ги за три дни, дано да ги прокарамъ. Прѣди да тръгна телеграфирайте. Кушевъ". (Цѣната на тия се пада по 26 ст. кв. м.)

Телеграма 2.409 отъ 10/23 октомврий. Куртовичъ Браила. Внесохъ Ви чрѣзъ Мармарошъ 2.500 фр., за втората покупка, 300 чулове изпратѣте ги веднага. Третата партида 300 чулове 5/5 купѣте по 7 фр. да бждатъ здрави внимателно сортировани денкове, изпратѣте съ първия пасажерски, платено навло истата адреса Русе. Телеграфирайте да внеса стойностьта. Кушевъ". (Тия 300 черги сж купени по 28 ст. кв. м.)

Тия телеграми, мислимъ сж достатъчни за да установятъ, че г. Кушевъ е купувалъ чергитѣ само тогава, когато прѣдварително ги е прокарвалъ въ Министерството и ги е купувалъ по 24, 26 и 28 ст. кв. м. Ако притуримъ за прѣнасяне и други разноски още по една, или двѣ стотинки, излиза, че той е купилъ чергитѣ по 26, 28 и 30 ст. кв. м., а ги е далъ подъ наемъ на нашето правителство съ 73 ст. и съ $1.07^{3}/_{4}$ ст. кв. м., или срѣдно съ по 90 ст. или за прѣзъ всичкото врѣме по 1 л. 46 ст. — съ други думи казано: *наема на чергитѣ е четири-петь пжти повече отъ дѣйствителната имъ стойность.*

Прѣди да свършимъ съ въпроса за *чергитѣ*, ще засѣгнемъ на кратко и въпроса за *рогозкитѣ*, които, споредъ мнѣнието на извѣстната комисия, сж били нужни тоже за постилане хамбаритѣ.

Трѣбва да забѣлѣжимъ, че по покупката на рогозкитѣ Министерството на Общ. Сгради е гледало да спази разпорежданията на законитѣ. Това обстоятелство е много важно за насъ, когато ще правимъ оцѣнка на дѣлата на сжщото Министерство по наемането на чергитѣ.

Книжата по покупката на рогозкитѣ прѣдставляватъ слѣдующето:

На 2 октомврий съ № 29.140 Министерството на Общитѣ Сгради, за точното изпълнение на закона за публичнитѣ търгове и оня за отчетностьта по бюджета, съ окржжно запитва властитѣ въ Свищовъ, Никополъ и Провадия: „има ли въ околията готови рогозки, какво количество и съ каква цѣна се даватъ". На това питане на 3 сжщи отъ Провадия отговарятъ, че тамъ имало 5.000 рогозки по 90 ст. едната. На 7 сжщи отъ Никополъ — че е имало 700 рогозки по 1·20 л. и на 28 сжщи отъ Свищовъ — че имало 225 по 1.20 л.

На 4 сжщия началникътъ на архитектурното отдѣление, г. Момчиловъ, прави докладна записка въ смисълъ, че въ Провадия е имало 5.000 рогозки голѣми 2 на 1·50 м., по цѣна 90 ст. едната, цѣната е износна, да се ангажиратъ (в. стр. 4). Върху тази докладна записка, главниятъ секретарь Вълчевъ слага резолюция: „да се чака още една оферта и ако сумата е повече отъ 2.000 л. да се докладва въ Министерския Съвѣтъ".

На 13 сжщия се прави докладъ до Министерския Съвѣтъ да се удобри разпореждането на Министерството. На другия день, на 14 октомврий, Министерскиятъ Съвѣтъ съобщава вече III-то си постановление отъ 13 сжщия, протоколъ № 90, съ което се удобрява купуването по доброволно съгласие 5.000 рогозки по 90 ст. на сума 4.500 л. за 15.000 кв. м., съгласно чл. 75 отъ закона за отчетностьта (в. стр. 33).

Веднага се прави распореждане да се отпусне горната сума за купуване рогозкитѣ. Паритѣ се отпущатъ. Редътъ и формалноститѣ на закона сж спазени, но въ дѣйствителность, неизвѣстно по какви причини, се оказва, че рогозкитѣ, нито сж били изпращани, нито сж били купувани. Тѣ сж били забравени.

Слѣдъ единъ мѣсецъ, отъ Провадия донасятъ, че тамъ имало още 2.300 рогозки по 1·20 л., но Министерството на 15 декемврий отговаря да не се купуватъ повече.

Когато по-късно Министерството се сѣща за рогозкитѣ и съ редъ телеграми отъ 28 ноемврий 2 и 4 декемврий прави разпорежданията си да се изпратятъ рогозкитѣ въ открити вагони, да се приематъ и да се придадатъ на финансовитѣ началници, излиза наявѣ, че такива рогоски 5.000 парчета по 90 ст. въ Провадия нѣма, а има само 2.300 парчета, но по цѣна 1·20 ст. Тогава се купуватъ тия 2.300 рогозки по 1·20 л. *за сума 2.760* л.

Отъ казаното дотукъ трѣбва да се приеме за установено:

1) Че г. Министъръ Тончевъ съ наемането отъ Кушева 28.500 кв. метра черги съ цѣна неимовѣрно скжпа, безъ да е спазилъ разпорежданията на чл. 41 отъ закона за публичнитѣ търгове и чл. 74 отъ закона за отчетностьта по бюджета, е причинилъ врѣда на Държавата. Ако той бѣше се съобразилъ съ разпоредбитѣ на казанитѣ членове отъ закона врѣдата сигурно нѣмаше да послѣдва, защото чергитѣ щѣха да се наематъ съ петь пжти по-низка цѣна. Г-нъ Тончевъ въ обясненията си прѣдъ Народното Събрание, по въпроса за наемането на чергитѣ, каза, че той разрѣшилъ да стане наемането по доброволно съгласие на основание чл. 75, алинея 8, отъ закона за отчетностьта по бюджета, защото доставката била неизбѣжно нужна и нетърпѣла отлагане за произвеждане на търгъ. Но това извинение не го оправдава, защото, споредъ чл. 77 отъ закона за отчетностьта по бюджета, неизбѣжната нужда отъ чергитѣ и нуждата за бързото имъ доставяне по доброволно съгласие,

безъ търгъ, трѣбва да бжде признато и разрѣшено отъ Министерския Съвѣтъ и удобрѣно съ височайши указъ. Отъ изложението, което се направи по-горѣ, вижда се, че г. Тончевъ е разрѣшилъ наемането на черигтѣ по своя воля, безъ да е ималъ рѣшение отъ Министерския Съвѣтъ и безъ да е имало удобрение съ височайши указъ. Значи, ако се приеме уважително извинението на г. Тончевъ, че наемането е сключилъ по доброволно съгласие, защото случаятъ билъ отъ ония, които прѣдвижда чл. 75, алинея 8, отъ закона за отчетностьта по бюджета, той пакъ е нарушилъ чл. 77 отъ сжщия законъ. Но ние видѣхме, че Министърътъ на Финанситѣ е билъ рѣшително противъ постилането хамбаритѣ съ черги. Знаемъ отъ друга страна, че г. Теневото мнѣние, като Министъръ на Финанситѣ, бѣше най-мѣродавно, за да се позволи или не стоварването на хранитѣ въ такива хамбари. Ето защо можемъ да прѣдполагаме, че ако г. Тончевъ бѣше внесълъ прѣдварително въпроса въ Министерския Съвътъ, наемането на чергитѣ можеше да не се удобри.

2) Телеграмитѣ отъ Кушева доказватъ, че той е поржчвалъ чергитѣ едноврѣменно съ подаването офертитѣ си. Това показва, че той знае, че г. Тончевъ (отъ когото зависи наемането) ще разрѣши наемането имъ, съгласно неговото желание. Освѣнъ това въ прѣписката № 17 на стр. 37—39 има едно писмо на Кушева съ дата 10/XI, въ което казва на Министерството, че отъ паритѣ 7.300 л. зл., които ималъ да взема отъ държавата, 5.000 л. зл. да се внесатъ на Н. Странски, които той получилъ отъ послѣдния. Паритѣ 5.000 л. зл. сж платени отъ Правителството на Странски. Комисията, като знае отъ вагонната афера, какви сж дѣйствията на г. Странски по прѣдприятията сключвани съ Министерството на г. Тончева и отношенията му съ тоя послѣдния, позволява си да не вѣрва въ чистотата и на прѣдприятието по наемането на чергитѣ.

3) Отъ изложението направено по-горѣ по наемането на чергитѣ става ясно за всѣкого, че за наема на чергитѣ е платено Кушеву 41.862·20 л. зл. и че тѣзи черги Кушевъ ги е купилъ за около 7.500 л. зл. Отъ друга страна, телеграмитѣ на Кушевъ доказватъ, че такива черги въ Браила има изобилно количество и всѣкой може да купува когато ще и колкото ще. Значи, ако Българското Правителство бѣше разпоредило, не да се наематъ отъ Браила, а да се купятъ отъ тамъ чергитѣ, щѣше да ги купи за 7.500 л. и освѣнъ дѣто нѣмаше да плати още 34.362·10 л. на Кушева, но и чергитѣ щѣха да останатъ негова собственость. Тази баснословна разлика въ цѣнитѣ показва, че г. Тончевъ не е искалъ да спази закона, защото, въ такъвъ случай, нему приближенитѣ хора, като Странски и други, не могатъ да извлѣкатъ облаги отъ прѣдприятието. Обясненията на г. Тончева, че той билъ заповѣдалъ да се изискатъ свѣдѣния за цѣната на наема за чергитѣ, не сж нищо друго, освѣнъ способъ за защита срѣщу едно извършено закононарушение. Мѣркитѣ взимани по покупката на рогозкитѣ показва какъ се взематъ мѣрки, кога се има желание да се спазва законътъ. И рогозкитѣ бѣха за неизбѣжна и бърза нужда, но за тѣхъ виждаме, че се разпитва на нѣколко мѣста и се разпорежда за купуването имъ слѣдъ издаване рѣшение отъ Министерския Съвѣтъ, когато за чергитѣ е съвсѣмъ инакъ. Г-нъ Тончевъ казва, че билъ далъ устно заповѣдь да се съберать свѣдѣния за цѣнитѣ. Мжчно е да знаемъ, какви сж били неговитѣ устни заповѣди, но за насъ важното е, че когато разрѣшава наемането той не поисква да се удостовѣри, дали сж искани такива свѣдѣния, по какъвъ начинъ, отъ дѣ, отъ кого и пр. Когато единъ министъръ върши прѣдприятие противъ закона не може да се извинява съ нищо. Г-нъ Тончевъ можеше да се извини поне съ това, ако доставката бѣше сключена при по-износни условия, отколкото ако се правѣше по реда, прѣдвиденъ въ закона, а когато доставката излазя петь пжти по-скжпа и е извършена противозаконно, тогазъ едва ли може съ нѣщо да се оправдава.

В. Желѣзни хамбари.

На 24 май 1900 г. Министерскиятъ Съвѣтъ, по устния докладъ на г. Иванчова, съ протоколъ № 50, както е споменато за това и въ отдѣла за дървенитѣ хамбари, е постановилъ: да се построятъ въ достатъчно количество хамбари (дървени и желѣзни) хангари, като тѣзи послѣднитѣ се поржчатъ отъ фирмата Compagnie des constructions démontables et higieniques à Paris, по доброволно съгласие, на сума не по-голѣма отъ 400.000 л., за Варна, Бургазъ и Русе, стойностьта имъ да се плати отъ кредита за разноскитѣ по събирането десетъка и постройката имъ се възложи на Министерството на Общественитѣ Сгради.

Прѣписъ отъ това постановление е било изпратено съ писмо подъ № 422 отъ 26 май въ Министерството на Общественитѣ Сгради, за да го приведе въ изпълнение (вижъ стр. 1 прѣп. № 19 къмъ д. 32).

На 5 юний с. г. Софийскиятъ прѣдприемачъ Ноевъ, прѣдставитель на сдружието Ноевъ и Станковичъ, е подалъ въ Министерството на Общитѣ Сгради заявление, съ което, като явява, че е прѣдставитель на двѣ фабрики за желѣзни конструкции и че телеграфиралъ да му изпратятъ цѣнитѣ си, за да ги прѣдстави въ Министерството, моли послѣдното, въ интереса на хазната, да не сключва условие по доставката на желѣзнитѣ хамбари, прѣди да се получи извѣстие за цѣнитѣ на прѣдставляемитѣ отъ него фабрики. Върху това заявление г. Тончевъ постава надписъ: „Г-ну Момчилову", отъ послѣдния е поставена резолюция съ моливъ „ще чакаме, 12-юний 1900 год." (т. стр. 2). Слѣдъ нѣколко дни, — на 12-й юний с. г., — едната отъ тия фирми на Ноева „E. de la Sauce Kloss" отъ Берлинъ, прѣдставлява своитѣ цѣни и условия въ три проекта, цѣната на единия желѣзенъ хамбаръ отъ III-й проектъ който се удобрилъ отъ Строителния отдѣлъ при Министерството, е 18.265 л. зл. и 80 ст., докарани и монтирани на мѣстото, (т. же стр. 7—10).

На 4/17 юний Л. Дедекенъ, като прѣдставитель на Парижката кжща Compagnie des constructions démontables et higieniques à Paris, прави прѣдложение по 16.770 л. зл. за единия хамбаръ съ 48/15 м., които да бждатъ доставени въ Анверсъ, безъ всѣкакви по-нататъшни разноски за транспорта и други, само съ единственото условие да изпрати монтьоръ, който да ржководи работитѣ по монтирането имъ въ Варна и Бургазъ (т. стр. 12).

А на 26 сжщия е постжпило прѣдложение отъ Хановерската кжща Louis Eilers съ цѣна по 17.350 л. зл. за единия, или 173.500 л. зл. за 10-хъ желѣзни хамбари, но доставени и монтирани на мѣстата имъ въ Бургазъ и Варна, само безъ вноснитѣ мита. Върху тая оферта е поставена отъ г. Тончева резолюция безъ дата: „Г-ну Момчилову, да се приложи къмъ дѣлото". (т. стр. 15).

Слѣдъ постжпване на тѣзи прѣдложения, споредъ устнитѣ обяснения на г. Момчилова, началникъ отдѣление въ Министерството на Общественитѣ Сгради, Берлинската кжща „E. de la Sauce Kloss" се оттеглила, понеже искала доставката на всичкитѣ вагони, а не на часть отъ тѣхъ, — както, види се, е било прѣдлагано отъ Министерството — и доставката е била възложена върху двѣтѣ послѣдни фабрики по 10 хамбари на всѣка една, споредъ изложенитѣ по-горѣ цѣни и условия. По този поводъ е послѣдвало второ постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 27 юний, № 62, съ което въ допълнение на V-то му постановление отъ 24 май № 50, разрѣшава, щото часть отъ доставката на желѣзнитѣ хамбари, възложена съ него върху фирмата Compagnie des constructions démontables et higieniques да се възложи върху Louis Eilers въ Хановеръ и подиръ това сключенитѣ контракти съ Compagnie des constructions des

montables et higieniques на 12/25 юний с. г. и съ Luis Eilers на 1/14 юлий с. г. сѫ били надлѣжно подписани.

Такава е фактическата обстановка по възложената върху горнитѣ двѣ фирми доставка на 20 желѣзни хамбари за десетъчнитѣ храни.

Отъ изложеното до тукъ и като се има прѣдъ видъ, че за желѣзнитѣ хамбари на Парижкото анонимно дружество сѫ броени 178.062 л. 70 ст. (167.700 л. зл. условена цѣна, 4.227 л. зл. похарчени за транспорта до Бургасъ и Варна, 4.787 л. и 25 ст. за монтирането имъ и 1.348 л. 45 ст. за пѫтни на монтьора и пр.), а за онѣзи на Хановерската фабрика само 174,449 л. зл. (173.500 л. зл. условената стойность и 949 л. израсходвани за работници по монтирането и пр.) излиза, че послѣднитѣ сѫ по-евтини съ 3.613 л. 70 ст. отъ първитѣ, и съ тази сума съкровището е явно ощетено.

На 21-й юлий с. г. Л. Дедекенъ, като прѣдставитель на Парижката фирма е съобщилъ въ Министерството, че основанъ на думитѣ на началника на отдѣлението г. Момчиловъ, той билъ телеграфиралъ въ Парижъ, щото отъ контрактенитѣ хамбари 5 да се испратятъ въ Бургасъ и 5 въ Варна. А на 31/13 августъ сѫщия Л. Дедекенъ, като прѣдставитель на „Deutsche Levant Linie" отъ Анверсъ, прѣдлага да прѣдприеме транспорта на 10-тѣ желѣзни хамбари отъ Парижката кѫща съ парахода, който щѣлъ да тръгне къмъ 23 августъ н. с. по тия цѣни: *19* л. зл. за 0/00 кгр. за вързанитѣ трѫби и *20* л. зл. 0/00 кгр. за вързанитѣ части и прививанитѣ ламарини, морско осигоряване $^3/_4$ на $^0/_0$ отъ стойностьта по фактурата, фракта платенъ въ София (т. стр. 32).

Вслѣдствие на това послѣдно прѣдложение, запитана е била, отъ министерството за този прѣвозъ и експедиторската кѫща Шенкеръ и С-ие, и на 5/18 августъ тя е прѣдложила слѣдующето: „за изпращане по море, натоварване прѣзъ септемврий съ парахода на Левантъ отъ Анверсъ до Бургасъ и Варна за 143 тона желѣзни части: на трѫби съ 8 метра дължина и 200 м./м. широчина, зл. л. 19·20, за Welblech — ламаринни части — 17.75 на тонъ, осигоровка $^1/_2$ на $^0/_0$ отъ стойностьта." Кѫщата „Tonnelier" отъ Анверсъ отъ своя страна на 14-й августъ е изказала съгласие да прѣнесе хамбаритѣ на Парижското анонимно дружество, съгласно условията прѣдложени отъ неговия прѣдставитель Дедекенъ и С-ие (т. стр. 35).

Министерството на Общественитѣ Сгради, е прѣдпочело прѣдложението на Tonnelier, макаръ, че онова на Шенкеръ и С-ие да е било по-износно, и съ писмо № 22.629 отъ 14-й августъ, е увѣдомило Л. Дедекенъ и С-е, че приема прѣдложението на прѣдставляемата отъ тѣхъ кѫща на г. Тонельеръ отъ Анверсъ за траспортирането на 10-тѣ желѣзни хамбари на Compagnie des constructions des demontables et higieniques отъ Парижъ, съ условие обаче да му плати само $^1/_2$ на $^0/_0$ за осигоряването, а не $^3/_4$, както е казано въ прѣдложението му (т. стр. 40).

Понеже сумата за транспорта е възлизала на 4.227 л. трѣбвало е да се поиска удобрѣнието на Министерски Съвѣтъ и то се е добило съ постановление на послѣдний отъ 21 ноемврий с. г. № 97, тъй че прѣвоза е останалъ окончателно върху Тонельеръ; обаче, прѣди горнето постановление.

На 10 септемврий с. г. Парижкото анонимно дружество е увѣдимило министерството, че хамбаритѣ му сѫ натоварени отъ Анверсъ на 27 августъ въ парахода, а сѫщото и почти едноврѣмено е направилъ и Ноевъ-Станковичъ отъ име на Хановерската фабрика и молятъ да се нарѣди приемането имъ.

Желѣзнитѣ хамбари първоначално се е прѣдполагало да бѫдатъ поставени въ Русе, Варна и Бургасъ, но понеже по онова врѣме по Дунава сѫ плавали вече наетитѣ за сѫщата цѣль отъ Кушева шлепове, а сѫщо тъй е било проектирано и по-

строяването на повече дървени хамбари, то е било вземено рѣшение да се монтиратъ тѣ само въ Варна и Бургасъ. Въпроса: по колко отъ тѣхъ да се монтиратъ на всѣко едно отъ двѣтѣ пристанища, е прѣтърпѣвалъ нѣколко пѫти измѣнение, догдѣто най-сетнѣ било окончателно разпоредено, 5 отъ тѣхъ да останатъ въ Бургасъ, а останалитѣ 15 въ Варна. Но когато се е пристѫпило до поставянето имъ на опрѣдѣленитѣ мѣста, оказали сѫ се сериозни за това прѣпятствия. Отъ Бургасъ инженерътъ на държавната желѣзница Бургасъ—Ямболъ, е билъ съобщилъ, че мѣстата опрѣдѣлени за поставяне на тѣзи хамбари, били дадени по-рано подъ наемъ на разни търговци за да имъ служатъ за житни складове, а пъкъ наемний имъ срокъ още неизтекълъ и наемателитѣ не се съгласяватъ да ги отстѫпятъ, освѣнъ това мѣстото било „насипно“ и неудобно за цѣльта, а при туй отъ разликата на разноскитѣ по прѣнасянето на хранитѣ, щѣлъ да се съсипе трафика. Въ сѫщата смисъль постѫпили оплаквания и отъ наемателитѣ—търговци на мѣстата, а още и телеграфически рапорти отъ окрѫжниятъ управитель и отъ инспектора Гешовъ. По поводъ на това, и слѣдъ дълго лутане, едва на 14 октомврий с. г., е било разпоредено щото два отъ тѣхъ да се монтиратъ въ Бургасъ на новоизбрано мѣсто, два на станцията въ Ямболъ и единъ на станцията въ Стралджа, макаръ, че тъй монтирани тѣзи хамбари не сѫ могле да послужатъ за цѣльта, за което подробно е било донесено въ Министерството отъ инспектора въ Бургасъ съ рапортитѣ му отъ 10 октомври и 22 ноември с. г. № 1949. Въ Варна сѫщата история. Избраното мѣсто за поставяне хамбаритѣ се указало блатисто и станало нужда да се правятъ значителни насипи и се харчатъ нови расходи за да може да стане колко годѣ сгодно за цѣльта. Така и станало, но при все туй и на така насипаното мѣсто едва могли-да се монтиратъ само 9 хамбари, а другитѣ 5 останали и били складирани свити въ трѫби.

Слѣдъ това въпроса за хамбаритѣ и монтирането имъ вече се е свършилъ и на 13 и 14 ноември с. г. сѫ били наредени комисии за приемането имъ, (било на монтиранитѣ, било на складиранитѣ), като се е взело задължение отъ Хановерската фабрика да постави на мѣстото имъ, когато се укаже за нуждно немонтиранитѣ й 5 хамбари и то само срѣщу пѫтни разноски на монтьора, които да бѫдатъ за смѣтка на хазната.

Цѣлата стойность на тѣзи хамбари, заедно съ вносното мито и пр. възлиза на 401,501 л. 07 ст. златни.

Отъ всичко изложено до тукъ и като се има прѣдъ видъ, че спорѣдъ находящитѣ се въ Министерството на Финанситѣ свѣдѣния, въ Варна е имало държавни хамбари за 7.000.000 килогр. храна и сѫ били наети такива на частни лица за 11.000.000 килогр., а въ Бургасъ е имало освѣнъ правителствени хамбари (дървенитѣ), още и частни наети за 6.400.000 килогр. и само тѣзи сѫ били достатъчни за събиране на десятъчнитѣ храни опрѣдѣлени за тѣзи двѣ пристанища, та не е имало ни най-малка нужда отъ купуването и на желѣзни хамбари; че Министерството на Общественитѣ Сгради и Министерскиятъ Съвѣтъ, състоящъ отъ министритѣ: Т. Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, Д. К. Вачовъ, П. Пешевъ и Д. Тончевъ, като сѫ разрѣшили покупката на желѣзнитѣ хамбари да стане по доброволно съгласие отъ Парижката и Хановерската фирми, не само при отсѫтствие на всѣкаква нужда, но и при нѣманието на мѣсто гдѣ да се поставятъ, а при това и въпрѣки изричнитѣ прѣдписания на респективнитѣ членове на закона за публичнитѣ търгове и онзи за отчетностьта по бюджета; че и при купуването на сѫщитѣ хамбари по доброволно съгласие не сѫ прѣдпочели Хановерската фирма, когато прѣдложенитѣ отъ нея цѣни сѫ били сравнително по-евтини отъ онѣзи на Парижката съ 3.613 л. 70 ст. съгласно съ направената по-горѣ смѣтка;—става явно, че казанитѣ министри сѫ явно нарушили чл. чл. 1, 12 и 40 отъ закона

за публичнитѣ търгове и чл. чл. 74, 75 и 77 отъ закона за отчетностьта по бюджета и съ това сѫ ощетили по единъ несъмненъ начинъ интереситѣ на хазната.

Г. Шлепове.

На основание заявлението на Браилския търговецъ М. Кушевъ отъ 12/25 юлий 1900 год., подадено направо до г. Министра-Прѣдсѣдателя и записано съ вх. № 529, съ което той, като излага, че отъ дългата си търговска практика и познанство съ Браилскитѣ *„арматори“* на шлепове и слѣдъ всестранно *обмисляване въпроса за депозиране хранитѣ отъ десетъцитѣ въ магазии*, билъ дошелъ до положителното убѣждение, че ще бѫде много по-износно и практично за държавата, ако се депозиратъ хранитѣ отъ крайдунавскитѣ околии, вмѣсто въ магазии, — въ желѣзни шлепове, защото тѣзи храни ще се прѣдадѫтъ по-скѫпо, веднага ще се прибере стойностьта имъ, понеже търговцитѣ-куповачи по-лесно ще могатъ да вземать проба отъ тѣхъ и ще се избегне разправията по приемането и прѣдаването на хранитѣ, — казва така: „задължавамъ се съ наемъ по зл. л. 5.40 за всѣки тонъ отъ 1000 кгр. да доставя по всичкитѣ крайдунавски пунктове, колкото шлепове потрѣбватъ за депозиране на десетъцитѣ до разтоварването имъ, съгласно поемнитѣ условия за търговетѣ“ и моли да се удобри прѣдложението му.

Министерскиятъ Съвѣтъ по устния докладъ на Министра на Финанситѣ, безъ търгъ, безъ да сѫ поискани свѣдѣния отъ други търговци за цѣнитѣ за подобни шлепове, безъ да прѣдвиди възможнитѣ незгодности отъ складиране храна въ тѣхъ и, главно, безъ да обсѫди въпроса дали има нужда отъ още складове за десетъка въ покрайдунавскитѣ градове, съ II-то си постановление отъ 29 юлий протоколъ № 71, *рѣшава:* „да се наематъ отъ М. Кушева шлепове за 10.000 тона вмѣстимость, които да се поставятъ въ пунктоветѣ, които Финансовото Министерство ще опрѣдѣли въ покрайдунавскитѣ градове. Числото на шлеповетѣ ще се увеличи съ всички отдадени на търгъ хамбари покрайдунавскитѣ градове, които прѣдприемачитѣ се откажатъ да строятъ. М. Кушевъ се задължава да достави, колкото правителството пожелае допълнително шлепове въ размѣръ до 80.000 тона. Шлеповетѣ ще се поставятъ на опрѣдѣленитѣ пунктове и турятъ на разположението на правителството най-късно до 20 августъ. Шлеповетѣ ще служатъ за приемане храната отъ населението, за да се прѣдава на купувачитѣ за изнасяне изъ България. Тѣ ще служатъ за тая цѣль до окончателната распродажба и прѣдаване на всички десетъчни храни, съ исключение на кукуруза. Всички разноски, права, персоналъ и пр. по управлението и доставянето на шлеповетѣ сѫ въ тяжесть на М. Кушевъ. Правителството ще плати М. Кушеву наемъ за доставенитѣ шлепове по *5.20* ст. за всѣки тонъ *изнесена храна,* половината отъ които ще му се брои 15 дни слѣдъ поставяне шлеповетѣ по опрѣдѣленитѣ пунктове, а другата половина слѣдъ окончателното прѣдаване на хранитѣ. Въ Министерския Съвѣтъ сѫ взимали участие г. г. министритѣ: Иванчовъ, Вачовъ, Теневъ и Начовичъ.

Това постановление е съобщено на Финансовото Министерство съ № 623 отъ 31 юлий, съ него се разрѣшава на послѣдното да наеме шлепове съ вмѣстимость отъ 10 до 80 милиона кгр. храна, когато въ цѣла България десетъчната храна безъ кукуруза едвамъ достига 124,332,800 кгр. и когато въ сѫщитѣ крайдунавски пунктове сѫ били наети частни хамбари съ обща вмѣстимость 13,320.000 кгр., съ наемна цѣна 22,617 л. и е била дадена на прѣдприемачъ направата на 18.000 кв. метра дървени хамбари, за складиране хранитѣ отъ десятъка.

На 19 августъ е съставенъ и подписанъ контрактъ отъ министра Тенева и Кушева за наема на шлеповетѣ по горнитѣ условия. Параграфъ 4 отъ контракта прѣдвижда едно измѣнение отъ постановлението на Министерския Съвѣтъ, а именно: Кушевъ се задължава да постави шлеповетѣ на указанитѣ пунктове вмѣсто на 20 августъ на 1 септемврий с. г. И тъй, шлеповетѣ се наематъ *по доброволно съгласие* безъ да се знаятъ сѫществующитѣ цѣни за наемането на такива шлепове и вънъ отъ изричнитѣ постановления на Закона за отчѣтностьта и Закона за публичнитѣ търгове.

Тъй като г. Кушевъ твърдѣ хитро можалъ да прокара чрѣзъ Министерския Съвѣтъ не само наемането на шлеповетѣ отъ вмѣстимость 10.000 тона, но и да запази правото си да увеличи тонажа до 80.000 тона, то неговата грижа е била да даде на правителството подъ наемъ колкото се може повече шлепове и да получи повече облаги за себе си. Като не можа да убѣди Финансовото Министерство да се съгласи, веднага да му поржча повече шлепове, г. Кушевъ на 9 августъ с. г., подава едно заявление до Министерството на Обществениtѣ Сгради, съ което, въ допълнение на онова отъ 2/15 юлий, явява, че поема върху си отговорностьта за онова обещетение, каквото правителството би било принудено да заплати за спиране постройката на хамбаритѣ въ Русе и Силистра, срока за започването на които билъ истекълъ, а тѣхното наврѣменно привършване било невъзможно. Министерството, веднага съ готовность, телеграфически, запитва Русенский началникъ да узнае, какво обещетение ще иска прѣдприемачътъ да спрѣ работата по направата на дървенитѣ хамбари въ Русе и Силистра. Началникътъ отговаря, че искалъ 30.000 л., а само за двата Силистренски 1.500 л., Министерството на 12 августъ прѣдлага да се спрятъ двата Силистренски хамбари съ по-малко обещетение; прѣдприемача настоява на своята цѣна. Тогава Министерството на Обществениtѣ Сгради на 14 августъ испраща тая телеграма на Финансовото Министерство, което на 16 августъ отговаря, че е съгласно въ Силистра незахванатитѣ два хамбаря да не се работятъ, а Русенскитѣ да се строятъ.

Въ своята ревность да услужи на Кушева, Министерството на Общитѣ Сгради прѣдлага на прѣдприемача 4.000 л. за спирането на Русенскитѣ хамбари. И това се не приема, резолирано: да се съобщи Кушеву (т. стр. 113). Министерството на Финансигѣ, обаче, съ писмо № 7.027 отъ 19 августъ до Министерството на Обществениtѣ Сгради разрѣшава окончателно въпроса по спирането постройката на дървенитѣ хамбари, за които настоява Кушевъ, съ думитѣ: „а за спиране по постройката въ Русе не може и дума да става, ако Кушевъ желае да обещети прѣдприемача въ Русе, то е работа между него и Министерството Ви“. Тогава Министерството на Обществениtѣ Сгради телеграфира началнику инжинеру въ Русе: „да се прѣдложи прѣдприемачу 4.000 л. обещетение, ако не приема, нека продължава строенето. Прѣдупредѣте го, че не може да разчитва на никакво продължение срока, освѣнъ съ толкова дни, колкото дни сж били спрѣни работитѣ. Главенъ секретарь Вълчевъ.“

По причина, че постройката на дървенитѣ хамбари въ Ломъ и на двата въ Силистра е била спрѣна, г. Кушевъ успѣва да даде подъ наемъ на правителството шлепове за обща вмѣстимость 25,315 тона.

За обяснение начина на испълнението доставката по наемане на шлеповетѣ и тѣхното употрѣбление за цѣльта, за която сж били наети, ще приведемъ нѣкои други факти и доста характѣрни подробности, събрани отъ книжата и прѣписката на Финансовото Министерство.

Най-напрѣдъ, г. Кушевъ на 24 августъ телеграфически съъбщава на Финансовото Министерство, че билъ ангажиралъ шлеповетѣ и моли да се опрѣдѣли на кое пристаще по колко тона да проводи. Въ сжщий день Министерството му отговаря телеграфически, а на 28 сжщий съ писмо № 7.235 съобщава и на неговитѣ прѣд-

ставители, да достави шлепове само за 16.300 тона вмѣстимость, които да се разпрѣдѣлятъ, както слѣдва: въ Видинската околия за 1.300, въ Ломската — 3.500, въ Орѣховската — 3.900, въ Никополската — 1.300, въ Свищовската — 1.000, въ Русенската — 2.800 и въ Силистренската — 2.500. Съ окржжно отъ по-ранна дата — отъ 26 августъ, министерството телеграфически съобщава и на надлежнитѣ финансови началници за това. На 31 августъ сжщото министерство телеграфически разпорежда за слѣдното: „шлеповетѣ, които ще пристигнатъ сж прѣдназначени да служатъ за хамбари, затова да се напълнятъ съ по-круднитѣ видове, а послѣ остатъцитѣ да се внесжтъ въ хамбаритѣ".

Като отговоръ на тия телеграми на министерството до финансовитѣ началници за шлеповетѣ, любопитна е телеграмата на Русенския финансовъ началникъ отъ 1 септемврий, защото той си позволява да критикува разпорежданието на своето началство и да настоява на своето мнѣние, тя съдържа слѣдующето: „въ гр. Руссе се строятъ хамбари за около 3 милиона кгр., сега се испращатъ шлепове за още 1.250.000, когато по публикувания списъкъ цѣлия десетъкъ съ върхнинитѣ на селата опрѣдѣлени да прѣвозватъ въ Русенското пристанище, възлиза само на 700.000 кгр. Въ Горно-Орѣхово хамбари се строятъ за 2 милиона кгр. и сега се испращатъ шлепове за 600.000 кгр., а цѣлиятъ десетъкъ, който ще се стовари тамъ, е 900.000 кгр. Въ Тутраканъ наети хамбари за 612.000 кгр. и сега се испращатъ шлепове за 1.400.000 кгр. Цѣлиятъ десетъкъ за прѣдаване въ Тутраканъ е 1.400.000 кгр., независимо отъ това, почти всичкитѣ села, съ малки исключения, иматъ общински хамбари. Въ Силистра построени хамбари за 6.019.000, наети за 2.220.000 кгр. и сега се испращатъ шлепове за 2.716.000 кгр., а всичкия десетъкъ за прѣдаване въ Силистра възлиза на 9.000.000 кгр. Въ такъвъ случай шлеповетѣ се явяватъ ненужни. Моля разпоредете, а ако още не сж тръгнали, да се отправятъ другадѣ, гдѣто има нужда. Резултата явете ми телеграфически, за да зная какво да разпоредя".

На 7 септемврий сжщиятъ финансовъ началникъ повторно моли да му се отговори на телеграмата. Съ № 7.610 отъ 9 сжщий Министерството отговаря: „шлеповетѣ сж нуждни. За Министра Бончевъ". — И така разумната телеграма на русенския фин. началникъ не може да подѣйствува отрѣзвяюще на Финансово Министерство, напротивъ, ний виждаме, че става противното на онова, което очакваше да стане този финансовъ чиновникъ.

Ето и фактитѣ: На 5/18 септемврий Кушевъ телеграфира отъ Браила на началника - Зарзовъ слѣдующето: „Понеже утрѣ заминавамъ скелитѣ, моля отговорете ще закажите ли други шлепове, защото навлата подскжпватъ, хранитѣ въздържани, приготвихъ купувачъ за шлеповитѣ храни".

Отъ тая телеграма се вижда, че г. Кушевъ полага бащински грижи за сждбата на десетъчнитѣ храни и по този начинъ незабѣлѣзано накарва правителството въ лицето на г. Тенева да му се порлчатъ още шлепове: понеже, казва той, вече имало купувачи за ония храни, които ще бждатъ стоварени въ зарлченитѣ нему шлепове. И въ сжщий день, началника Зарзовъ отговаря: „испратете Силистра 1500 тона, Тутраканъ 485".

Веднага г. Кушевъ телеграфически съобщава пакъ г. Зарзову, но вече отъ Силистра, че съгласно телеграмата му испратилъ за Силистра 1.500 тона шлепове, а за Тутраканъ 50 тона, тукъ ще да е станала грѣшка въ прѣдаването на телеграмата: вмѣсто 485, сж испратени само 50 тона.

Но енергичниятъ защитникъ на държавнитѣ интереси, въ случая, г. Кушевъ, се не спира на това, той бърза да съвѣтва министерството, че трѣбва да порлчатъ още шлепове и за Видинъ, като казва: „дървения материалъ тукашнитѣ хамбари свършенъ,

съвсѣмъ неудобенъ, покрива и бетона никакъ не започнати, мисля, че интересътъ на държавата изисква спирането, поне на тия излишни разноски, всичкитѣ странни и мѣстни търговци считатъ ги за абсолютни (негодни.) Замянувамъ горнитѣ пристанища подробности писмо".

Забѣлѣжително е и писмото на Кушевъ отъ 7 септемврий до Финансовото Министерство отъ Силистра, съ което той, като потвърждава 4-хъ си телеграми отъ Враила, съобщава, че съгласно телеграмата на началника Зарзовъ врѣменно поставилъ покрайдунавскитѣ пунктове нужднитѣ шлепове за десетъцитѣ, за тона 20.000, за които приготвилъ и купувачъ за 11 текущий и че за всѣкой случай ималъ ангажирани въ Враила шлепове за още 15.000 тона; затова ако ще заказвать да заповѣдатъ поскоро, понеже навлата подскъпнявали. Тукъ той повтаря онова, което четемъ въ телеграмитѣ му съ добавление на слѣднитѣ думи: „също Ви моля, г-не министре, да позволите изражението на скромното ми мнѣние и за наетитѣ ви хамбари по крайдунавскитѣ пунктове, т. е., че по-прѣдпочтително ще бѫде, ако се депозиратъ въ шлепове всичкитѣ опредѣлени за Дунава десетъци, защото хемъ наемътъ имъ ще се извади, даже и повече отъ цѣната на храйнитѣ, депозирани въ шлепове, хемъ ще съберете стойностьта имъ бързо и безъ главоболие, разумѣва се, ако въ скоро врѣме се приберать и натоварятъ въ шлеповетѣ. А колкото за малката опастность отъ затоплюване, понеже хранитѣ се поизквасиха, при всичко, че врѣмето се въздържа добро и наврѣдъ ги сушатъ, то и въ такъвъ случай, даже, нѣма никаква опастность за почитаемото правителство, защото слѣдъ утвърждението на търга за хранитѣ въ шлеповетѣ, рискътъ остава за смѣтка на купувачътъ, понеже съмъ подготвилъ купувачътъ да ги акцептира съ правителствената теглилка, разумѣва се, ако му се отстѫпи 1—2 % за фира. Въ това писмо Кушевъ настоява да му се исплати ½ отъ стойностьта съгласно контракта. Съ друго писмо отъ 15 септемврий Кушевъ прави „изложение" за числото на запазенитѣ шлепове, които възлизали на 20.015 тона и повторно моли да му се исплатятъ 52.000 л. златни, също съгласно контракта, като добавя, че резервиралъ „за всѣки случай повече виѣстимость за около 3.000 тона". Вмѣсто да се ограничи, слѣдователно, само съ испращането на зарѫчанитѣ шлепове за виѣстимость 17.850 тона, г. Кушевъ резервира шлепове още за 3.000 тона и иска по-голѣма стойность за наема на шлепове съ по голѣмъ тонажъ. На 16 и 19 септемврий Министерството на Финанситѣ телеграфически запитва финансовитѣ началници дали сѫ пристигнали на пристанищата шлепове. На 18, 19 и 20 септемврий финансовитѣ началници отговарятъ, че шлеповетѣ сѫ пристигнали, че сѫ желѣзни и че нѣкои отъ тѣхъ иматъ обявения отъ Кушевъ тонажъ, а нѣкои по-малъкъ.

На 20 септемврий съ № 7.997 Министерството прави распореждане да се отпустнатъ Кушеву 52.000 лева златни.

Въ удовлетворение, види се, писменото заявление на Кушева отъ 7 септемврий, съ което той настоява да прокара наемането на повече шлепове за складиране хранитѣ, Министерскиятъ съвѣтъ по устния докладъ на г. Министра на Финанситѣ съ XXXIV-то си постановление, протоколъ № 84, отъ 28 септемврий и, въ допълнение на II-то постановление отъ 29 Юлий протоколъ № 71 „разрѣшава да се наематъ отъ Кушева шлепове за още 6.000 тона виѣстимость по установения редъ".

На основание на горното постановление Министерството съ № 8.713 отъ 9 октомврий съобщава Кушеву да докара още шлепове, но само за *4.250* тона за пристанищата Долно-Орѣхово и Силистра.

На 11 октомврий Кушевъ, като отговоръ, съобщава, че наредилъ потрѣбното и понеже доставилъ шлепове още за *5.300* тона, а не за 4.950 тона, моли да му

се брои половината отъ наема — 13.780 л. зл. Министерството прави распореждане тая сума да му се исплати.

На 26 октомврий Русенский финансовъ началникъ съобщава, че пристигнали и допълнителнитѣ шлепове за приблизителна вмѣстимость отъ 5.300 тона.

Прѣди прѣдаването на храната отъ шлеповетѣ на купувачитѣ и въпрѣки условията за исплащането втората половина отъ наемната стойность, прѣдвидена въ контракта, съ писмо отъ 28 октомврий г. Кушевъ иска, да му се даде авансъ отъ 35.000 л. зл., за смѣтка на втората половина отъ навлото л. зл. 65.780, тъй като на повече отъ Дунавскитѣ околии билъ утвърденъ търга.

На 7 ноемврий Кушевъ повторно моли да му се отпуснатъ, поне 30.000 л. зл. авансъ за втората половина отъ навлото; съ резолюция върху това г. Теневъ разрѣшава да му се отпустне искания авансъ подъ расписка.

На 2 декемврий се прави смѣтка на Кушевъ за наема на шлеповетѣ, цѣлата сума възлиза на *131.638* л. зл. за 31 шлепове съ *25.315* тона вмѣстимость, отъ тази сума му е платено 95.780 л. зл, остава още 35.858 л. зл., отъ тѣхъ се задържатъ 30.000 л. зл., съгласно едно писмото на Банката.

На 26 януарий т. г. се започва прѣписката между министерството и управителитѣ на митницитѣ и финансовитѣ власти за опрѣдѣление вмѣстимостьта — тонажа на наетитѣ отъ Кушева шлепове и за количеството на храната, съ която тѣ сж били натоварени. Понеже сведѣнията на митницитѣ не се срѣщатъ съ обявения тонажъ отъ Кушева, Министерството е повтаряло питанията си. Всичкитѣ шлепове доставени отъ г. Кушева въ покрай дунавскитѣ пунктове сж 31 съ вмѣстимость 25,315 тона За такава вмѣстимость, както видохме е била направена и смѣтката за исплащането на наема. Обаче, управителитѣ на митницитѣ на основание „книгитѣ за патентитѣ на влезналитѣ и излѣзнали ладии“, съобщаватъ че сжщитѣ 31 шлепове сж съ обявена вмѣстимость отъ 12,860 тона, — двойно по-малка отъ оная на Кушева. Споредъ свѣдѣнията събрани отъ кжщата на покойния Евлогий Георгиевъ въ Браила сжщитѣ шлепове показватъ една третя вмѣстимость отъ 28.560 тона. Възможно е, щото тонажа по митнически книги да е намаленъ съ цѣль да се заплати по-малко право.... но и послѣдния тонажъ е увеличенъ небезсъзнателно отъ притежателитѣ.

Въ дѣйствителность, какво количество храни е внесено и изнесено отъ шлеповетѣ нѣма възможность да се опрѣдѣли, но споредъ свѣдѣнията на митницитѣ, шлеповетѣ при тръгването си сж били натоварени съ по-голѣмо количество храна отъ онова, което тѣ сж показали за опрѣдѣление тонажа на шлеповетѣ.

Въ заключение може да се каже, че шлеповетѣ малко сж послужили на правителството за складиране на десятъчнитѣ храни, защото тия храни сж били распродадени на врѣме и е било възможно да се прѣдадатъ веднага на търговцитѣ — купувачи, и по този начинъ могло е да се избѣгнатъ всевъзможнитѣ разправии съ „арматори“ на шлепове и пр., както могло е да се избѣгне и заплащането на такава огромна сума отъ 131.638 л. зл. наемъ. Едно е, че шлеповетѣ послужиха за нуждитѣ на търговцитѣ на хранитѣ и най-много на самия Кушевъ. А отъ всичко това слѣдва, че г. г. Министритѣ: Т. Иванчовъ, Д. К. Вачовъ, М. Теневъ и Г. Д. Начовичъ, които сж рѣшили съ II-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 29 юлий 1900 г. да се наематъ отъ М. Кушевъ шлепове за приемане десятъчнитѣ храни отъ населението за 10.000 тона, увеличени послѣ съ друго постановление отъ 28 септемврий с. г., съ още за 6,000 тона, явно сж ощетили държавното съкровище, защото за сжщата цѣль е имало вече наети частни магазини и се строели дървени хамбари, а слѣдователно шлеповетѣ, сж били съвършено излишни, и сж нарушили чл. чл. 1 и 40 отъ Закона за публичнитѣ търгове и чл. 77 отъ Закона за отчетносьта по бюджета,

защото сѫ разрѣшили наеманието на шлеповетѣ да стане *по доброволно съгласие*, а не чрѣзъ публиченъ търгъ, безъ да е имало нужда отъ бързина; тъй като десятъчнитѣ храни обикновено почватъ да се събиратъ прѣзъ октомврий, а рѣшение за наеманието е ставало прѣзъ юлий и безъ да е имало за това разрѣшение съ надлѣжний Княжески Указъ.

Освѣнъ това самъ г. М. Теневъ, въ качеството си Министъръ на Финанситѣ е способствувалъ да се ущети държавната хазна, като е допусналъ да се вземе рѣшение отъ Министерския Съвѣтъ за наемъ на шлепове, а слѣдователно и за разходване на суми, за които нито Закона за данъка на земнитѣ произведения за 1900 и 1901 год. прѣдвижда, нито свободенъ кредитъ е имало. Но освѣнъ това, г. Теневъ е ущетилъ съкровището съ наемане шлепове за повече отколкото му е разрѣшено съ двѣтѣ постановления отъ Министерския Съвѣтъ — наелъ е шлепове за 25.315 тона, когато трѣбваше да наеме само за 16.000 тона, слѣдователно, съ 9.315 тона повече за наемъ 47.538 л. зл.

Д. Кантари.

Министерството на Финанситѣ съ писмо отъ 24 юний 1900 г. съобщава въ Министерството на Обществeнитѣ Сгради, че „съгласно постановлението на Министерския Съвѣтъ“ трѣбва да се купятъ, и то твърдѣ бързо, 36 кантари, които да прѣтеглюватъ колата заедно съ товара имъ отъ десетъчнитѣ храни и автоматически да отпечатватъ тежестьта. Доставянето на кантаритѣ да стане най-късно до 1 септемврий 1900 г.

Потърсено такова постановление на Министерския Съвѣтъ, за каквото се споменува въ горнето писмо на Министерството на Финанситѣ, оказа се че не сѫществува. Секретарьтъ на Министерския Съвѣтъ съ писмо отъ 12 юлий т. г. до комисията явява, че подобно постановление на Министерския Съвѣтъ нѣма, а имало друго постановление, което е било взето много по-подиръ отъ 24 юний и което е било за утвърдяване извършенитѣ вече покупки на кантаритѣ. Това постановление е отъ 2 септемврий и за него ще се говори по-долѣ.

Министерството на Обществeнитѣ Сгради, слѣдъ като получило горното писмо на Министерството на Финанситѣ, поканило по търговски редъ нѣколко чуждестранни фабрики да прѣдставятъ цѣнитѣ, по които приематъ да извършатъ доставката на кантаритѣ. На поканата се отзоваватъ нѣколко фирми. За най-износни сѫ намѣрени цѣнитѣ на фирмитѣ „Fairbanks“ отъ Буда-Пеща и „E. Schember & Sohne“ отъ Виена, на които се възлага доставката на 36 кантари.

Министерството на Обществeнитѣ Сгради на 26 юлий 1900 г. прави докладъ до Министерския Съвѣтъ за удобрѣние на сключената по доброволно съгласие доставка на тия 36 кантари.

Министерскиятъ Съвѣтъ, въ съставъ: Т. Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, М. Теневъ, П. Пешовъ и Ст. Паприковъ, съ IX-то си постановление отъ 2 септемврий съ протоколъ № 79, рѣшава: „На основание чл. 75, ал. 8, отъ закона за отчетностьта по бюджета утвърдява се възложената доставка на 36 кантари, нужни за мѣрене на хранитѣ отъ десетъка, върху показанитѣ по-долу фирми и цѣни, а именно: 8 кантари съ фундаментъ и Entlastungs Verzichtung на фирмата Fairbanks отъ Буда-Пеща за общата сума 7.000 л. зл., франко-вагонъ София, безъ мито и др. разноски и съ монтажъ; 10 кантари безъ фундаментъ и Entlastung-Verzichtung на сѫщата фирма за общата сума 8.000 л. зл., франко-вагонъ София, безъ мито и др. разноски и съ

монтажъ; 18 кантари безъ фундаментъ и съ Entlastung-Verzichtung на фирмата Schember & Sohne отъ Виена за общата сума 16.326 л. зл., франко-вагонъ София, безъ мито и др. разноски и съ монтажъ."

Слѣдъ това Финансовото Министерство съ окрѫжна телеграма № 8/184 отъ 22 септемврий заповѣдва на финансовитѣ началници да се условятъ мѣрачи, т. е. кантарджии, които да теглятъ хранитѣ. Такива *кантарджии-надзиратели* съ по 125 л. заплата се назначаватъ не само 36, колкото сѫ кантаритѣ, но 109 души, види се и за другитѣ мѣстнитѣ кантари.

Прѣди това, обаче, Министерството на Финанситѣ на 31 августъ съ № 7/873 пише на Министерството на Общественитѣ Сгради, че още на 1 августъ то е показало пунктоветѣ, кѫдѣто ще трѣбва да се монтиратъ кантаритѣ, и че прѣди 10 дена кантаритѣ пристигнали, но още не били приети отъ Министерството; затова г. Теневъ прави отговорно Министерството на Общ. Сгради. Послѣднето отговаря, че имало други причини за забавянето.

Кантаритѣ се приематъ прѣзъ септемврий, даватъ се на експедитора Табаковъ да ги транспортира (прѣнесе) по означенитѣ отъ Финансовото Министерство пунктове. Приготовляватъ се фундаментитѣ и се поставятъ кантаритѣ на мѣстата си. Случва се, че на нѣкои станции кантаритѣ не сѫ били поставени на добро мѣсто, на нѣкои станции сѫ откарани два вмѣсто единъ, прѣдназначениятъ за Чирпанъ билъ поставенъ въ станцията Скобелево, но всичкитѣ тия работи сѫ безъ особно значение.

Както е вече извѣстно, отъ казаното по-горѣ, доставката на кантаритѣ е извършена безъ да е имало прѣдварително издадено постановление отъ Министерския Съвѣтъ, утвърдено съ Княжески указъ за нуждата да се купятъ толкова кантари, още повече, че специаленъ кредитъ за купуването на подобни кантари не е имало. Постановлението съ протоколъ № 79 не може да замѣни онова, което съгласно закона за отчетностьта по бюджета и закона за публичнитѣ търгове, трѣбваше да се вземе, прѣди да се правятъ разпореждания за купуването на такива луксозни кантари. Стойностьта на кантаритѣ, пристигнали направо отъ фабрикитѣ, възлиза на сума 31.326 л. зл., разноски за фундаментитѣ, за сандѫци и за транспорта до мѣстата на поставянето имъ възлизатъ на 4.758 л. 69 ст., за мѣрачи или кантарджии-надзиратели е изплатена една сума отъ 52.963 л. 16 ст., а всичко за кантари и кантарджии за мѣренето на десетъка прѣзъ 1900 г. е похарчено *89.047 л. 85 ст. зл.* Освѣнъ тия разходи за кантаритѣ, правени се и други за купуване куфари, за изплащане наемъ на притежатели на частнитѣ мѣста, застроени съ хамбари. Тази сума не можа да се опрѣдѣли.

При това трѣбва да кажемъ, че сумитѣ, които сѫ разходвани по събирането и прибирането на десетъчнитѣ храни, надвишаватъ разрѣшения свърхсмѣтенъ кредитъ, защото има и други разходи, които едно не могатъ да се узнаятъ, а друго не се приведени въ извѣстность въ Министерствата на Финанситѣ и Общественитѣ Сгради, още повече, че нѣкои отъ прѣдприятията, като бетона, не сѫ окончателно ликвидирани.

Като свършваме съ изложението на всичкитѣ работи по прибирането на десетъка прѣзъ миналата година, за които сѫ харчени суми отъ кредита за тази цѣль и вънъ отъ този кредитъ, смѣтаме за необходимо да прѣдставимъ една таблица за всичкитѣ споменати въ доклада разходи по десетъка, които разходи можахме да съберемъ и да провѣримъ, съ прибавка на приблизителната сума за прѣвоза на хранитѣ и на нѣкои други разходи, неспоменати въ тоя ни докладъ.

Таблица

за разходитѣ по прибиране десетъка прѣзъ 1900 г.

А. Персоналъ.

1.	За 2147 души държавни чиновници по описване десетъка	л.	1.260.547·89
2.	За 142 души резервни държавни чиновници по описване десетъка	„	42.425·70
3.	За 668 прѣсмѣтачи при главнитѣ бирници	„	212.285·39
4.	За възнаграждение на учителитѣ	„	125.200·69
5.	За 476 души надзиратели по приспособление десетъка	„	222.417·—
6.	За 749 конни стражари	„	153.829·45
7.	За пжтни и дневни на вѣщи земледѣлци по оцѣняване паричния десетъкъ	„	3.417·60
8.	За пжтни и дневни на чиновници по прѣдаване десетъка	„	42.766·59
9.	За възнаграждение на главната тържна комисия	„	4.035·—
10.	За прѣвозъ на хранитѣ (споредъ приблизителното прѣсмѣтане на счетното отдѣление) около	„	1.000.000·—
11.	За печатане разни книжа въ Държавната печатница	„	150.000·—
12.	За надзиратели на хамбаритѣ	„	30.000·—
13.	За пжтни и дневни на инжинери и кондуктори по строенето дървенитѣ и желѣзнитѣ хамбари и монтирането на кантаритѣ	„	4.220·54
	Всичко	л.	3.251.172·66

Б. За хамбари и други потрѣби.

14.	За наемъ на частни хамбари	л.	152.453·—
15.	За дървени хамбари:		
	а) дървена конструкция	„	554.546·93
	б) асфалтови мукави и катранъ	„	81.693·19
	в) покриване	„	26.400·—
	г) бетонова настилка	„	175.000·—
	д) наемъ черги	„	44.622·20
	е) купуване рогозки	„	2.760·—
	ж) допълнителна обшивка	„	33.147·53
16.	За желѣзнитѣ хамбари	„	401.501·—
17.	За наемъ на шлепове	„	131.638·—
18.	За кантари и монтирането имъ	„	89.047·85
	Всичко	л.	1.692.809·70
	А всичко	л.	4.943.981·86

Часть IV.

Допълнителни издирвания.

Софийска Класна Лотария.

За да се подобри отчасти финансовото положение на Софийската градска община, IX Обикновено Народно Събрание, въ II-та си редовна сесия, по прѣдложението на правителството, вотира и прие закона за учредяване „Софийска Класна Лотария".

Възъ основание чл. чл. 1, 7 и 9 отъ тоя законъ; чл. 17 отъ правилника за прилагането му, и чл. 57, алинея 3-та, отъ закона за градскитѣ общини, на 14/26 май 1898 год. е билъ сключенъ контрактъ между управлението на Класната Лотария на гр. София, прѣдставлявано отъ Софийский общински кметъ, Д. М. Ябланскi, отъ една страна, и Генералното Банково Алзаско Дружество отъ Стразбургъ, прѣдставлявано отъ Алфредъ Херенщмидъ и Морицъ Мезей, отъ друга, по силата на който се дава изключителна привелегия на това дружество да урѣди за 20 години една класна лотария въ гр. София. Съобразно съ чл. 5 отъ контракта, Алзаското Банково Дружество има право да издава 50.000 билети за едно шестимѣсечие. Стойностьта на всѣки билетъ, включително правото на колектора и канцеларскитѣ разноски, е опрѣдѣлена на 115 лева зл. и 20 ст. Въ замѣна на това право, Алзаското Банково Дружество се задължава да плаща въ брой на града София, като общъ приходъ отъ лотарията, една сума отъ 600.000 лева златни годишно, платими начиная отъ 1 януарий 1899 год., всѣко шестимѣсечие прѣдварително.

Чл. 13 отъ контракта гласи, че „само ако избухне война въ Европа, и Българската войска се мобилизира, така щото да послѣдва въ България едно прѣустановяване на публичнитѣ служби и прѣкъсване на срѣдствата за съобщение, Генералното Банково Алзаско Дружество има право да спрѣ, слѣдъ като увѣдоми ѝ-врѣме градътъ, тиражитѣ на лотарията и плащането на контрибуцията, осигурена за общината до възстановяване на нормалното положение". А пъкъ, въ чл. 16 на контракта е казано: че, „нито администрацията на Софийската Градска Лотария, респективно кметството, нито Генералното Банково Алзаско Дружество нѣматъ право да унищожатъ или да се откажатъ отъ този контрактъ прѣди истичането на неговия периодъ".

На 27 януарий (8 февруарий) 1900 год., обаче, Дирекцията на Класната Лотария отправя до Министра на Вътрѣшнитѣ Работи слѣдующата молба:

(Прѣводъ отъ френски).

София, 27 януарий (8 февруарий) 1900 год.

До Господина Министра на Вътрѣшнитѣ Работи.

Господине Министре,

Въ врѣме на прѣбиването ни въ вашия градъ, Вие благоволихте да ни приемете на 16/28 текущий, и тогава ние имахме честьта да Ви изложимъ устно и

и подробно обстоятелствата на спора (недоразумението), който нашето дружество има отъ нѣколко врѣме съ общинския съвѣтъ на града София.

Въ засѣданието си на 15/27 тк., административния съвѣтъ на нашето дружество взе рѣшение да запази своитѣ интереси по сѫдебенъ редъ въ случай, че градския съвѣтъ не иска да се потъкми съ насъ.

Като вземаме прѣдъ видъ, че слѣдствията на процеса ще досѣгнатъ прямо интереситѣ на Княжеското правителство даже повече, отколкото интереситѣ на самата община, на която задълженията спрямо нашето дружество сѫ гарантирани отъ българската държава, ние рѣшихме да се обърнемъ още веднажъ къмъ Васъ чрѣзъ настоящето, за да Ви обърнемъ вниманието върху нашия споръ.

Ние Ви молимъ, прочее, Господинъ Министре, да благоволите и поискате отъ общинското управление нашето дѣло, за да имате възможностьта да изучите работата и да направите нужното, за да се избѣгнатъ всичкитѣ неприятни послѣдствия за двѣтѣ контрактующи страни.

Като Ви съобщаваме, че ние испратихме единъ прѣписъ отъ настоящето до Господина Министра на Търговията и Земледѣлието, молимъ Ви, Господине Министре, да приемете изражението на нашето високо почитание.

Управление на Класната Лотария на градъ София, гарантирана отъ Българското Княжеско правителство,

Анонимно Дружество.

(Слѣдватъ два подписа, които не може да се прочетѫтъ).

На тая молба тогавашния Министъръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи, г. Д-ръ В. Радославовъ, е сложилъ слѣдующата резолюция: „Да се изиска лотарийното дѣло, за да се види въ що се състои отговорностьта на българското правителство".

По поводъ на тая резолюция на г. Министра на Вѫтрѣшнитѣ Работи, началника на отдѣлението при това министерство, г. Хр. Гешовъ, му е прѣдставилъ слѣдующата бѣлѣжка:

„Закона за учрѣдяване класната лотария въ София е издаденъ по вѣдомството на Министерството на Търговията и Земледѣлието. Това послѣдното е прѣдставило на утвърждение съ указъ рѣшението на Софийския общински съвѣтъ, за учрѣдяване лотарията. Въ контролната комисия върху работитѣ на лотарията влизатъ, освѣнъ прѣдставители на общинското управление, но и негови — на казаното министерство — чиновници; слѣдователно, то е компетентното, а не Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи, да се произнесе, ще има ли държавата въ случая нѣкаква отговорность, ако разпрата между дружеството и общинското управление не се разрѣши по желанието на първото.

При такова положение на работата, да се изиска ли лотарийното дѣло, както гласи резолюцията върху заявлението на административния съвѣтъ на лотарията?"

Гр. София, 3-й февруарий 1900 година.

Началникъ на Отдѣлението: Гешовъ.

Мимо тая толкова умѣстна бѣлѣжка на своя подчиненъ, г. Радославовъ е сложилъ слѣдната резолюция: „За да може да стане нѣкакво потъкмяване, трѣбва да има прѣдложение отъ странитѣ. Затуй да се пише на Дирекцията на лотарията да прѣдстави на министерството окончателно формулирано своето прѣдложение".

Въ испълнение на тази резолюция, Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи, на 7 февруарий 1900 год. отправя до Дирекцията на лотарията слѣдующето писмо:

Министерство
на
Вѫтрѣшнитѣ Работи.
№ 550.
Февруарий 7 день 1900 г.

До Дирекцията на Софийската Градска Класна Лотария.

„По поводъ писмото Ви отъ 27 того, заповѣдано ми е отъ г. Министра да Ви съобща, че, за да може да стане нѣкакво потъкмяване между Васъ и кметството, нуждно е да има прѣдложение отъ странитѣ. За това, умолявате се да изпратите въ министерството Вашето окончателно формулирано по тая работа прѣдложение."

Главенъ секретарь: (подп.) **Василиевъ.**

Още на 9 февруарий, Софийската Класна Лотария исказва своитѣ искания въ едно писмо до Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи, което има слѣдующето съдържание:

София, 9-й февруарий 1900 година.

До Почитаемото Министерство на Вѫтрѣшнитѣ Работи
тукъ.

Господине Министре,

„Като се основаваме на засѣданието, което всичкитѣ членове на Дирекцията и членоветѣ на управителния съвѣтъ на лотарията имаха на 17/29 мин. януарий, въ което засѣдание прѣдсѣдателя ни, г. Херенпмидъ, е изложилъ ясно и подробно причинитѣ, по които ние депозирахме въ Българската Народна Банка опрѣдѣлената за 1 януарий н. г. вноска, въ отговоръ на отношението Ви отъ 7 того, подъ № 550, имаме честь да Ви явимъ, г-не министре, че, понеже въ това засѣдание се исказа желание отъ всички страни за единъ миролюбивъ аранжаментъ, то ние, ако и да имаме пълно право да искаме уничтожението на контракта, поддържаме напълно прѣдложението на прѣдсѣдателя, г. Херенпмидъ, т. е., ние сме готови да поддържаме и продължаваме лотарията, но не както бѣше до сега съ емисия отъ 50.000 лоза и съ плащане на Софийската градска община 600.000 лева годишно, а съ емисия отъ 25.000 лоза (50.000 въ половини лозове) и съ плащане на 300.000 лева годишно.

Тѣзи условия искаме да иматъ сила за 3 години, въ което врѣме и кризата, която владѣе за сега въ страната, ще се вдигне.

Молимъ Ви, прочее, г-не Министре, да направите потрѣбното отъ Ваша страна за приемането на прѣдложението ни колкото е възможно въ по-кратко врѣме, защото, протакането на този споръ, ще ни турне въ невъзможность за организирането на бѫдащата лотария, а и въ странство всичкото довѣрие къмъ института ще се подкопае.

Ако почитаемото Софийско Градско Общинско Управление приеме прѣдложението ни и дава, съгласно контракта, всичката си подкрѣпа на лотарията, ние се обѣщаваме отъ наша страна, както сме правили до сега, да направимъ и за въ бѫдѫще всичко, което е въ интереса на страната и на Софийското Градско Общинско Управление.

Приемете, молимъ, увѣрения въ отличното ни къмъ Васъ почитание:

Директоръ на Класната Лотария на гр. София, гарантирана отъ Българското Княжество: **Моллеръ**".

И на това писмо, г. Д-ръ В. Радославовъ слага слѣдующата резолюция: „Върза. Да се съобщи туй прѣдложение на градската община тукъ. На мнѣние съмъ, *че трѣбва да се приеме.*

Радославовъ“.

Тая резолюция на г. Министра е била испълнена, и, на 11 февруарий 1900 година, Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи отправи, по поводъ на нея слѣдующето писмо:

Мин. на Вѫтрѣшн. Работи.
№ 625.
11 февруарий 1900 година.
София.

Бързо.

До Г-на Софийский Градски Общински Кметъ.

Заедно съ настоящето, като испращамъ въ прѣписъ писмото отъ Дирекцията на класната лотария на гр. София, гарантирана отъ Българското Княжество, отъ 9-й того, съ което тя дава прѣдложение да поддържа и продължава лотарията, но не както бѣше условено до сега, а съ емисия отъ 25.000 лоза (50.000 въ половини лозове) и съ плащане на Софийската градска община 300.000 лева годишно, приканвамъ Ви, г-не Кмете, да внѣсете незабавно тоя въпросъ въ Софийския градски общински съвѣтъ, за произнасяне.

При това добавямъ, „че съмъ на мнѣние, *че това прѣдложение трѣбва да се приеме*“.

(Подп.) Министъръ: Д-ръ В. Радославовъ
Главенъ секретарь: Т. Василиевъ.
Началникъ на отдѣлението: Гешовъ.

Софийский градски общ. съвѣтъ се сезира съ това прѣдложение на Дирекцията на Класната Лотария въ сѫщия тоя день; обаче, разискванията по него сѫ били отложени за другия день — 12-й февруарий. — На 12-й февруарий с. г. Софийский градски общински съвѣтъ, при присѫтствието на кмета Хр. Г. Поповъ, помошницитѣ му: Д-ръ Т. Стаменовъ, Ив. Бобевски и С. Пищачевъ, и съвѣтницитѣ: Ив. Г. Поповъ, Христо Занковъ, Б. Недѣлковъ, Исакъ С. Ашеръ Леви и Исакъ Ю. Калминъ, а, при разискването, пристигналитѣ съвѣтници: Н. Странски и Ив. К. Божиновъ, слѣдъ като исказва слѣдующитѣ интересни сѫждения:

„1) Класната лотария на Софийското общинско управление, гарантирана отъ държавата, по начало гледано не е едно дѣло, което би трѣбвало да се въвежда и поощрява, защото то е неморално и защото на Софийското общинско управление не би трѣбвало да се създаватъ срѣдства съ такива неморални дѣла. Общинскиятъ съвѣтъ, обаче, като признава всичко това, не може отъ друга страна да не се съобрази съ вече сѫществующия законъ за класната лотария, който законъ, колкото и да е лошъ, но е законъ, който трѣбва да се испълнява, толкозъ повече, че прѣдшествующия общински съвѣтъ е обвързалъ Софийското общинско управление за 20 години по силата на единъ контрактъ съ синдикатъ — банкитѣ: (Алзаската банка, Търговската отъ Буда-Пеща и пр.), Общинскиятъ съвѣтъ, въ сегашния си съставъ, прочее, отхвърля по начало всѣка морална отговорность за учрѣждението на лотарията.

2) Общинския съвѣтъ, като изслуша подробния докладъ отъ г. Прѣдсѣдателя за състоянието на дѣлата на класната лотария, докладъ направенъ на основание добититѣ свѣдѣния въ Дирекцията на лотарията отъ цѣлия административенъ съвѣтъ на Софийската класна лотария, състоящъ се отъ г. Софийский кметъ, като прѣдсѣдатель на тоя послѣдния, и г. г. директоритѣ на Българската Народна Банка, дружеството „Балканъ“, Земледѣлческитѣ каси и пр., отъ който докладъ се вижда, че

лотарийното дѣло, благодарение на обстоятелствата, които напослѣдъкъ се стѣкоха, не може да отива добрѣ, не само въ България, гдѣто едно минимално число лозове сѫ се пласирали, но и въ странство — главното мѣсто за пласиране на лотарията.

3) Като обсѫди всестранно въпроса за финансовото положение, въ което сега се намѣрва Софийското общинско управление, благодарение на грамаднитѣ дългове, въ тѣжесть на Софийското общинско управление отъ прѣдшествувавшитѣ състави, които сѫ харчили милионни заеми безъ да оставатъ какви годѣ приходи на общинското управление отъ недовършени съоржжения, доказателство на което служатъ недовършенитѣ: градския домъ, минералнитѣ бани, корекцията на рѣкитѣ, канализацията, улицитѣ и пр.

4) Като взе прѣдъ видъ, че Софийското общинско управление, благодарение на голѣмитѣ разноски за ежедневнитѣ нужди, както и за погашение старитѣ дългове въ каситѣ си, нѣма и не може да има съ що да посрѣщне купона отъ 4 милионния вѫтрѣшенъ 5% заемъ отъ 2-й февруарий т. г., както и оня на 10 милионния заемъ на Англо-Форейнъ Банкъ, който истича на марта т. г., и за исплащането на който е нуждна една сума приблизително отъ 650.000 до 700.000 лева златни.

5) Като има прѣдъ видъ писмото на Българската Народна Банка, съ което тая послѣдната отказва да турне въ разпореждане на Софийското общинско управление януарския вносъ отъ 300.000 л. зл. до произнасяне отъ сѫдилищата, обстоятелство, което поставяше Софийското общинско управление въ положение да обяви контракта съ дирекцията на класната лотария за нарушенъ и да завежда процесъ, за когото трѣбва да плаща грамадни разноски, нѣщо не по силитѣ на Софийското общинско управление сега.

6) Като взе прѣдъ видъ, че прѣдложението на класната лотария се отнася само за три години и то начиная отъ 1-й юлий, т. г. е прѣдпочтително да се направи тая отстѫпка и да се запази единъ приходъ на Софийската община още за цѣли 15 години и то по 600.000 л. зл. за тѣзи послѣднитѣ, както гласи контракта.

7) Най-сетнѣ, като взе прѣдъ видъ, че злото, въведено отъ прѣдшествующия съставъ на общинския съвѣтъ сега безъ сътрѣсение за общината и обществото може да се намали на половина, съ издаване на 50.000 половини лоза, вмѣсто 50.000 цѣли. И щомъ тоя случай се удава, не трѣбва да се испуща, а трѣбва да се схвати.

Рѣши: да приема се прѣдложението на Софийската класна лотария въ смисълъ: отъ 1-й юлий 1900 г. да се намали емисията на Софийската класна лотария отъ 50.000 пълни лозове на 50.000 половини лозове, или 25.000 цѣли, като се изплаща на Софийската община по 300.000 л. зл. годишно и то за срокъ отъ 3 (три) години, като при това, слѣдъ изтичането на тригодишния срокъ, контракта, сключенъ между общинското управление и класната лотария си остане въ всички клаузи въ сила; слѣдъ изтичането на тритѣ години, Софийската класна лотария да плаща пакъ по 600.000 л. зл., както е плащала до 1-й юлий 1900 год.“

Това рѣшение се испраща съ прѣдставление № 4455, отъ 2-й мартъ 1900 год. въ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи, което, съ писмо, № 1099, отъ 14 мартъ 1900 год., съобщава слѣдующето:

Мин. на Вѫтр. Работи.
Отдѣление за изб. учреждения.
№ 1090.
Мартъ, 14 денъ 1900 год.
Къмъ № 987.

До Господина Общинский Кметъ.

Съобщавамъ Ви, Господине Кмете, че рѣшението на общинския съвѣтъ, взето въ засѣданието му на 12-й февруарий т. г. (протоколъ № 17), относително нама-

лението емисията на класната лотария и свързанитѣ съ това послѣдствия, се одобрява. Ще е нуждно, обаче, да се съобщи за това въ Министерството на Търговията и Земледѣлието, съгласно чл. 3 отъ Закона за класната лотария.

Министъръ: Радославовъ.

Главенъ Секретарь: Т. Василиевъ.

Началникъ на Отдѣлението: Гешовъ.

Най сетнѣ, измѣненията въ контракта сж биле санкционирани съ Височайши указъ, подъ № 16, издаденъ по прѣдложението на управляющия Министерството на Търговията и Земледѣлието, г. М. Теневъ, Министъръ на Финансит̀ѣ, направено съ доклада му отъ 29-й мартъ 1900 год., подъ № 6702, който докладъ, обаче, не съдържа никакви мотиви.

* * *

Отъ всички книжа и актове, изложени тукъ по-горѣ, се установява слѣдующието: Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Д-ръ В. Радославовъ, е нарушилъ закона за Софийската класна лотария и прѣвишилъ властьта си, като се е намѣсилъ въ дѣла не отъ негова компетентность, изрично и положително опрѣдѣлена отъ закона за Софийската градска класна лотария, въ чл. 3 отъ който законъ е постановено, че само „Общинскиятъ съвѣтъ, съ съгласието на Министра на Търговията и Земледѣлието, опрѣдѣля числото на лозоветѣ, цѣната имъ, дѣлимостьта имъ, плана на тѣглението и всички други подробности, относящи се до тая лотария".

Отъ всичко изглежда, прочее, че това не е било направено отъ г. Д-ръ В. Радославовъ по просто незнание постановленията на закона, още повече, че подвѣдомствениятъ нему чиновникъ, началникъ на отдѣлението г. Хр. Гешовъ го е билъ прѣдупрѣдилъ за това още при постжпването на прошението за тая цѣль отъ страна на управлението на лотарията, за което става рѣчь по-горѣ. Желанието да се оформи до нейдѣ тази неправилна и незаконна сдѣлка, както това се проглежда въ писмото на сжщия министъръ отъ 14-й юлий 1900 год., подъ № 1099, изцѣло цитирано по-горѣ, иде още повече да подкрѣпи изказаното ни съмнѣние.

Съ тази незаконна постжпка, Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Д-ръ В. Радославовъ, който, за да прокара въпросната сдѣлка е прѣпратилъ, види се, прѣдложението на класната лотария до Градския Съвѣтъ съ изрична писменна заповѣдь (писмо отъ 11 февруарий 1900 год., № 625), че е билъ на мнѣние, щото това прѣдложение да се приеме, е нанесълъ на града София една щета отъ 300.000 л. зл. годишно, или всичко 900.000 л. зл. за три години, когато той, въ качеството си Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, бѣше длъженъ, за запазване интереситѣ на Софийската градска община, да се съпротиви даже на подобно едно рѣшение отъ Градския Съвѣтъ, като рѣшение противно, между друго, на най-сжществената частъ отъ контракта съ класната лотария (чл. 11).

Тукъ трѣбва да се забѣлѣжи още, че дѣйствията на тогавашния управляющъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, г. М. Теневъ, титуляренъ Министъръ на Финанситѣ, сж тоже незаконни и неоправдани, тъй като, той си е позволилъ да подложи на Височайше удобрение единъ докладъ безъ никакви мотиви за сжществении измѣнения въ контракта съ класната лотария, извършени несъобразно съ изричнитѣ постановления на чл. 3-й отъ закона за лотарията.

По захарната фабрика.

Историята за въвѣждането у насъ захарната индустрия, не е твърдѣ дълга. За първъ пѫть, прѣзъ 1893 год., нѣкой си Чокоевъ, е отправилъ една молба до Министерството на Финанситѣ, съ която е искалъ да му се разрѣши, да отвори една захарна фабрика, като му се даде и концесия за единъ периодъ отъ 20 години. Тая молба, обаче, е останала безъ никакъвъ резултатъ. Прѣзъ 1894 година, се явява единъ новъ охотникъ, нѣкой си Божанъ, който така сѫщо е поискалъ да му се даде концесия, за да основе една захарна фабрика въ гр. София, като се опрѣдѣли извѣстенъ районъ за нея. Тази молба, тоже не е имала по добра участь отъ първата. Едвамъ прѣзъ 1894 година, ние виждаме единъ Белгийски инжинеръ на име Люсиенъ Дириксъ и дружеството „Захарь", образувано въ Пловдивъ, да искатъ да основатъ двѣ захарни фабрики. Първия, въ околностьта на гр. София, като му се опрѣдѣлятъ за районъ окрѫзитѣ: Софийский, Трънский и Кюстендилский; второто, въ гр. Пловдивъ, съ районъ отъ цѣла Южна-България. Министерский Съвѣтъ е разгледалъ тия двѣ молби и е издалъ слѣдующето постановление, № 1, отъ 8 априлъ 1895 год.

Министерски Съвѣтъ
№ 391.
Априлъ 10 день 1895 г.
София.
На № 542 отъ 30/III 1895 г.

За Министерството на Търговията и Земледѣлието.

1-то постановление на Министерский Съвѣтъ въ засѣданието му отъ 8 априлий 1895 г., протоколъ № 29.

Поправката се направи по устното съобщение отъ Министерския Съвѣтъ.

1) Да се отстѫпятъ за районъ на Индустриалното Дружество „Захарь" въ гр. Пловдивъ всичкитѣ окрѫзи въ Южна-България, а на г. г. G. Van Zuylen, G. Dorzée и L. Dirix да се опрѣдѣлятъ за районъ окрѫзитѣ: Кюстендилский, Софийский и Трънский.

2) Задължаватъ се двѣтѣ дружества да изучатъ удобнитѣ за производството на цвѣклото мѣста и да произведѫтъ опити съ културата на цвѣклото, като засѣятъ за тая цѣль най-малко два хектара на разни мѣста въ районитѣ си.

Главенъ секретарь: Н. Беневъ.

Г. Дириксъ, както и Захарното Дружество, не сѫ могли да успѣятъ прѣзъ сѫщата година да построятъ захарнитѣ фабрики, а е трѣбвало да имъ се дава за това на нѣколко пѫти отсрочка. Най-сетнѣ, на 31 май 1897 год., е билъ положенъ основния камъкъ на захарната фабрика, която днесь сѫществува въ околностьта на София.

Дружеството „Захарь", слѣдъ като нѣколко пѫти е добивало отсрочки за построяване на фабриката си, най-послѣ му е била отнета дадената концесия, поради неиспълнение горѣпоменатото постановление.

Интересно е да се отбѣлѣжи, че въ своята молба отъ 27 октомврий 1894 г., Дириксъ не е искалъ да му се гарантиратъ други права, освѣнъ тия, които му е давалъ сѫществующия тогава законъ за насърдчение мѣстната индустрия отъ 1894 год., както правото държавата да му отстѫпи нуждниtѣ земи за постройката на фабриката. Прѣди, обаче, да му се даде концесията, той е поискалъ още да му се направи и една стѫпка отъ 35%, за прѣвозване нуждниtѣ материали, нообходими за постройката на фабриката.

*) Съгласно оффициялнитѣ свѣдения, дадени отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието съ писмото му отъ 11 августъ 1901, № 13381, на Софийската захарна фабрика се прави едно намаление отъ 70% отъ тарифитѣ на държавнитѣ ни желѣзници, а не 35%, както изрично прѣдвижда чл. 3 буква *д)* отъ закона за насърдчение мѣстната индустрия.

Слѣдъ нѣколко врѣме още, Дириксъ подава двѣ нови заявления, отъ които, едното съ дата 18 септемврий 1897 год., а другото, съ дата 3 декемврий 1898 год., съ които иска да му се отпустне и една премия отъ 5 лева за всѣки 1000 килограма изработено цвѣкло, тъй като, поради голѣмата и тѣжка конкуренция, която правели австрийската и романска захарь у насъ, той нещѣлъ да бѫде въ положение да работи по-нататъкъ; така сѫщо да му се разшири и районътъ на концесията, като му се опрѣдѣли за районъ цѣла Сѣверна-България, понеже даденитѣ му три окрѫзи, не щѣли да бѫдѫтъ въ положение да доставляватъ нуждното за захарната му фабрика количество цвѣкло.

Прѣзъ този промежутокъ, се измѣнява и законътъ за насърдчение мѣстната индустрия, и то не безъ прѣдварителното знание, види се на Дирикса. Тукъ му е мѣстото, да помѣстимъ двѣ писма на рѣчений Дириксъ, които сѫ много интересни, и които много добрѣ показватъ, че Дириксъ не е билъ чуждъ въ измененията, които сѫ станали въ горѣпоменатия законъ.

24. Rue Archimède-Bruxelles
Le 17 Novembre 1895.

Mon cher Tchohadji.

Inclus je vous adresse un projet d'article pour votre journal „l'agriculture"; il paraita peut-être un peu long, mais vous jugerez comme moi, je pense, que tout ce que je dis est nécessaire pour la bonne compréhention de la cause que nous plaidons. — Enfin vous retrancherez ce que vous voudrez, pourvu que le fond ne change pas. Vous ajouterez, ce qu'il vous semblera bon.

Je crois qu'il serait utile que chaque député reçoive un numéro du jurnal et pour ce je suis prêtà payer cette défeuse, ceci entre nous; car je ne veux pas; qu'on suppose un instant en haut lieu que nous tenons à la fabrique.

Vous devez prendre cet article sur vous et faire comme s'il n'émanait absolument que de vous tout seul.

Avez-vous été réclamer au Ministre du Commerce la décision du Conseil des Ministres nous autorisant à ne commencer la construction éventuelle de la fabrique qu'après le 15 Mars prochain?

Et la fameuse lettre de la ville depuis si longtemps attendue est-elle eu votre possesion?

Je ne verrai mes amis, Van zuylen et Dorzée que mercredi prochain. J'ai été trop occupé depuis les 2 jours que je suis renté chez moi. Je ne sais ce qu'ils décideront. De mon côté je ferai de mon mieux pour les faire patienter. Réussirai-jee? Voilà le problême Enfin espérons.

J'ai reçu ce soir la lettre de l'hôtel de Bulgarie que vous m'avez retournée ainsi que les journaux la Bulgarie que vous avez repris à l'hôtel-mersi.

Voudriez-vous acheter au bureau du journal № 36 rue Samokovska, les numeros du 9 et 16 Novembre, nouveau style. — Jnrcrivez les dépenses que vous ferez pour moi.

Je vous enverai demain le Patriote avec sa chronique agricole.

Donnez moi des nouvelles. Ennuyez Mr. Karadjoff jusqu'à ce que vous ayez la pièce. Faites la même chose à la ville; travailler les députés que vaus connaissez, enfin tachons de gagner notre cause.

Je vous serre les deux mains.

En hate.

L. Dirix.

24 улица. Архимедъ-Брюкселъ.

Драгий ми Чохаджи,

Тукъ Ви приключвамъ единъ проектъ на статия за вашия земледѣлчески вѣстникъ — тази статия ще ви се види, може би, малко дълга, но вие ще намѣрите, както азъ мисля, че всичко, което казвамъ въ нея, е потрѣбно за доброто разбиране на дѣлото, което плѣдираме. Най-сетнѣ вие можете да извадите отъ статията, това, което желаете, стига само почвата да не се измѣни. Вие ще прибавите още това, което ще намѣрите за умѣстно и добро.

Мисля, че ще бѫде полезно, щото всѣки прѣдставитель да получи по единъ брой отъ вѣстника и за това съмъ готовъ да заплатя за тази защита, нека това бѫде казано между насъ, понеже нежелая да се прѣдположи ни за минута отъ високото мѣсто (правителството), че ние държимъ толкова на фабриката.

Вие трѣбва да вземете отговорностьта за тая статия и да направите така щото да се повѣрва, че статията е изключително ваше дѣло.

Ходихте ли да искате отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието рѣшението на Министерския Съвѣтъ, съ което ни се позволява да не почваме евентуалната постройка на фабриката освѣнъ подиръ 15 идущий мартъ?

И прѣхваленото писмо отъ градския съвѣтъ, което се очаква отъ толкова врѣме насамъ, въ ваше притежание ли е вече?

Азъ не ще мога да видя приятелитѣ си Ванзуйленъ и Дорзе освѣнъ прѣзъ идущата срѣда. Много съмъ занятъ прѣзъ двата послѣдни дни отъ моето завръщане у дома. Незнамъ какво тѣ биха рѣшили. Отъ моя страна ще направя каквото мога, за да ги накарамъ да иматъ малко търпѣние. Дали ще сполуча — ето проблемата. Най-сетнѣ нека се надѣваме.

Тази вечерь получихъ писмото отъ хотелъ България, което ми повърнахте; така сѫщо и вѣстницитѣ „La Bulgarie", които вие взехте отъ хотела. Благодаря.

Купете отъ бюрото на вѣстника № 36, улица Самоковска, броеветѣ отъ 9 и 16 ноемврий новъ стилъ на вѣстника „La Bulgarie", запишете на моя смѣтка разноскитѣ, които ще направите.

Ще ви изпратя сутрѣ вѣст. Патриотъ съ земледѣлческия отдѣлъ

Пишете ми; мѫчете г-нъ Караджовъ до като получите актътъ; сѫщо направете съ градския съвѣтъ; работете между прѣдставителитѣ, които познавате, за да можемъ най-сетнѣ, да спечелимъ нашата кауза.

Стискамъ ви двѣтѣ рѫцѣ.

На бързо.

Л. Дириксъ.

34 Rue Arhimède. Bruxelles 17/12/95.

Mon Cher Tchohadji.

J'ai bien reçu vos lettres du 6 et 14 ct. Veuillez m'excuser de ne pas vous avoir répondu plutôt à la première; je suis très occuppé en ce moment avec défférentes affaires qui me prennent beaucoup de temps. — Je me mets donc à vous répondre ce soir à vos deux lettres dont je vous remercie.

J'ai eu une longue conférense avec mes cointéressés et je suis parvenu à les décider à patienter jusqu'à ce que le Gouvernement se soit entendu ou ait terminé avec l'Aautriche la question des droits d'entrée.

J'ai, après cette entrevue, ecrit une lettre au Ministre Guéchoff pour lui rappeler la demande de prolongation en lui demandant également de hâter la solution à nos demandes de protection, sans lesquelles nous ne pourrions pas nous exécuter. — Faites moi le plaisir d'aller de nouveau chez Monsieur Karadjoff et même chez le Ministre un jour d'audience pour lui demander cette piéce en mon nom. — Vous pouvez également écrire une lettre au maire de Sofia, pour lui réclamez une lettre donnant la décision du conseil communal, concernant les terrains demandés et pour lesquels nous sommes allés ensemble sur le terrain avec la Commission, — A mon passage à Vienne, le camarade Manouchoff ne savait rien de précis relativement au résultat que la commission obtiendrait; si vous ne pouvez l'attrapper au Ministère tachez d'aller chez lui après ses heurers de Bureau il reste rue Vitoch, № 71, à Sofia; demandez lui de ma part qu'il vous donne confidentiellement ses impressions, qu'en déhors de vous et moi personne ne les connaitra; dites lui que je le remercie d'avance. Dites lui aussi que j'ai beaucoup de mal à réunir les pièces administratives qu'ils m'a demandées. Que si Dedeken a pu les procurer qu'il vous le dise je ne continuerais pas mes démarches; on se montre très difficiles dans les Bureaux Ministeriels en Belgique et je pense que par la voie diplomatique, cela aboutirait plus facilement peut-être.

Pour Todor, nous en causerons avec lui à mon premier voyage à Sofia et nous réduirons un peu ses prétentions.

Les analyses des Batteraves ont des chiffres plus élevés que celles faites en Belgique parceque la Betterave a perdu de son humidité.

Votre lettre du 14 ct. —

Merci des renseignements qu'elle me donne relativement à la sosiété de Philippopoli, elle demande beaucorp de choses en effet et je fais des voeux pour qu'elle obtienne toutes ces demandes, car, dans ce cas nous devrons bénéficier des mêmes faveurs, — tenez moi au courant de la proposition des Députés de Philippopoli qui sera déposée aux Chambres et de la discussion qui sera la suite de cette proposition. — La réponse du Ministre de l'Agriculture et des Finances — sera intéressant.

Je ne pense pas que nous ayons nne demande à introduire aux Chambres. Nous avons pétitionné au Ministre et ce serait indisposer celui-ci que de nous dresser à la Chambre, puis qu'il n'a pas réfusé nos demandes, mais les à simplement ajounnées.

Autre chose serait si lors du dépôt des demandes de la sosiété de Philippopoli, un député voulait prendre la parole pour demander au Ministère, s'il a donné suite aux demandes que lui ont faits, Messieurs Van-Zuylen, Durzée a Dirix, concessionnaires pour l'établissement d'une sucrerie dans les départaments de Sofia, Kustendil et Tren. — Que ces Messieurs ont introduit leur demande de concession dès le mois d'Octobre 1894 et qu'ils attendent, pour mettre la main à leurs installations, que le Gouvernement leur assure la possibilité de l'existence, en leur accordant, dans la situation

24 улица Архимедъ, Брюкселъ, 17/12/95.

Драгий ми Чохаджи,

Получихъ писмата Ви отъ 6 и 14 текущий и моля да ме извините, за гдѣто неможахъ да Ви отговоря по-рано на първото Ви писмо. Много съмъ занятъ тази минута съ разни работи, които ми отнематъ много врѣме и сядамъ, прочее, да отговоря на двѣтѣ Ви писма, за които много Ви благодаря.

Азъ имахъ едно дълго съвѣщание съ моитѣ съдружници (коинтересирани) и сполучихъ да ги убѣдя да потърпятъ до когато правителството ще се споразумѣе или свърши съ Австрия въпросътъ върху вноснитѣ мита.

Писахъ, следъ това свиждане, на министра Гешовъ, за да му припомня прошението за продължението, като сжщеврѣменно поискахъ да побърза съ разрѣшението на нашитѣ взискания за покровителствуване, безъ което ние не бихме могли да извършимъ дѣлото. Направете ми удоволствието да идете отново при г-нъ Караджова, даже и при министра, единъ день на приемане, за да му поискате въ мое име бомагата. Вие можете така сжщо да пишете писмо до Софийския кметъ, за да му искате писменното разрѣшение на съвѣта относително исканитѣ земи, гдѣто бѣхме отишли наедно съ комисията. Когато минахъ прѣзъ Виена, приятеля Манушевъ не знаеше още нищо опрѣдѣлено относително резултата, който комисията е сполучила. Ако вие не можете да го имате (attrapper) отъ министерството, идете у тѣхъ подиръ канцеларскитѣ часове. Той живѣе въ улица Витошка, № 91, въ София. Искайте му отъ моя страна да ви каже тайно впечатленията, които, вънъ отъ менъ и васъ, никой неще знае. Кажете му, че азъ му благодаря прѣдварително. Съобщете му още, че много се трудя, за да събера административнитѣ книжа, които ми е поискалъ и които, ако Дедекенъ е можалъ да му достави, да ми съобщи това, за да неправя вече послѣдующи постжпки. Въ Белгийскитѣ министерски канцелярии се показватъ трудности и мисля, че по дипломатически пжть, това би се свършило по-лесно, може би.

За Тодора ще говоримъ съ него при първото ми пжтуване за София и ние ще понамалимъ малко неговитѣ претенции. Анализитѣ отъ цвѣклото даватъ цифри по-високи отъ анализитѣ, направени въ Белгия; понеже цвѣклото е изгубило отъ своята влага.

Писмото Ви отъ 14 текущий. — Благодаря за свѣдѣнията, които ми давате относително Пловдивското дружество. То иска много работи, наистина, и азъ желая щото да се удовлетворятъ неговитѣ искания; понеже, въ такъвъ случай, ние ще се ползуваме отъ сжщитѣ облаги. Дръжте ме въ течение за прѣдложението на Пловдивскитѣ прѣдставители, което ще се прѣдстави въ Камарата, така сжщо и за разискванията, които ще подигне това прѣдложение. Отговора на министритѣ на Търговията и Финанситѣ ще бжде много интересенъ.

Азъ не мисля, че трѣбва да подаваме прошение до Камарата. Ние сме подали такова на министра и бихме го докачили, ако се отправяхме отново до Камарата, тъй като той — министра — не е отхвърлилъ нашитѣ искания, но ги е просто отложилъ.

Друго би било ако при заявяването исканията на Пловдивското дружество нѣкой прѣдставитель би взелъ думата, за да попита министра ако той е далъ ходъ на исканията, отправени нему отъ г. г. Ван-Зюйленъ, Дорзе и Дириксъ, концесионери за основание на една захарна фабрика въ Софийската, Кюстендилската и Трънската околии; че тѣзи г. г. сж подали своето прошение за концесия още прѣзъ мѣсецъ октомврий 1894 година, и че тѣ чакатъ, за да почнатъ инсталирането, правителството да имъ

actuelle, des droits d'entrée une primee de dix francs pour compenser les avantages dont juissent les exportateurs de sucre, qui sont aujourd'hui les seuls fournisseurs de la Bulgarie.

Que dans le pays voisin, la Roumanie, le Gouvernement protège la sucrerie „par fr. 35" de droit d'entrée, soit la valeur actuelle du sucre raffiné sur wagon Vienne et qu'il accorde, en dehors de cet avantage, une prime de *fr. 16*" par ᵒ/ₒ de sucre brut, produit dans le pays. — Qu, aucun droit d'accise n'est perçu sur le sucre fabriqué en Roumanie, tout ces avantages afin d'encourager l'installation des sucreries et, partant, de pousser l'agriculture vers la culture industrielle; que malgré ces avantages une seule sucrerie est en fonctionnement, que la seconde a mangé son capital en 3 années et est arrêté. — *Pourquoi?* Parceque la culture ne peut pas se donner un peu de mal pour arriver à un bénéfice culturul sérieux.

Qu'en présence des mécomptes, qui peuvent se présenter dans le même ordre d'idées et en présence des avantages, dont jouit la concurence étrangère produisant dans de bien meilleurs conditions que produisent les sucreries en Bulgarie, et étant donnés les encouragements de primes à l'exportation que donnent les gouvernements étrangers à la sortie des sucres produits chez eux, il est de toute nécessité que le Gouvernement Bulgare protége par la faible prime demandée les sucreries qui veulent exposer de gros capitaux pour le bien-être général de la Mère-Patrie et pour le dévéloppement de l'agriculture nationale qui supporte la plus grande partie des charges qué cette culture industrielle viendra sonlager à point.

Qu'il prie aussi le Gouvernement de bien vouloir proposer un projet de loi, protégeant les cultures nouvelles, contre l'evahissement des champs plantés par le bétail paturant. librement sur les chaumes, comme cela s'est présenté l'an dernier sur les champs d'essais, plantés par V. Tchohadji et consorts. — Que cette loi est absolument urgcante, que si non, la culture des betteraves n'est pas possisle. —

Il y aurait lieu là pour un député intellegent de placer un petit discours où il ferait raisonuer bien haut le secours apporté par la sucrerie à l'agriculture en détresse et démontrer, qu'en agissant de la sorte, le Gouvernement ferait acte de véritable patriotisme en protégeant la classe la plus digne d'intérêt el la plus intéressante de votre pays.

Voyez donc si vous pouvez trouver nn député parmi vos amis, mais il ne doit se présenter qu'après la demande des députés parlant pour la société de Phillippopoli, il foudrait pour bien faire, que ce fut un député de Sofia, Kustendil ou Tren.

Du camarade Botéff pas de nouvelles jusqu'ici. Faites moi le plaisir d'aller lui dire bonjour et de me rappeler à son bon souvenir; faites lui part de ce qu je vous écris relativement au député, qui porterait la parole sur cette question en favenr de l'agriculture; il pourra peut-être le trouver dans ses amis; il connait tous les députés et il est connu de tous. —

J'attends de vos nouvelles au plus tôt, et je vous serre la main

Bien à vous
Dirix.

P. S. Prière de me renvoyer le timbre bien entier qui se trouve sur l'enveloppe. *Merci.*

обезпечи възможностьта за сѫществуване, като имъ отстѫпи въ сегашното положение, като вносни права, една премия отъ 10 франка, за да компенсира облагитѣ, съ които се ползуватъ износвачитѣ на захарь, които сѫ, по настоящемъ, единственитѣ доставчици на захарь въ България. Че въ съсѣдната страна Ромѫния, правителството покровителствува захарната индустрия съ 35 франка вносни права, или настоящата стойность на рафинирания захарь на вагонъ въ Виена, и че, вънъ отъ тѣзи облаги, то дава една премия отъ 16 франка на 100 килогр. захарь бруто, произведена на мѣстото; че никакво акцизно право не се взема отъ фабрикуваната въ Ромѫния захарь, и че всичкитѣ тѣзи облаги, за да се насърдчи построяването на захарни фабрики, съ което да се даде потикъ на земледѣлието — первътъ на индустриалната култура, — едва една само захарна фабрика дѣйствува; втората е съсипала капитала си въ три години и е спрѣла. Защо? Защото не се желае да се достигне до една културална сериозна полза; че чрѣзъ затрудненията, които могатъ да се прѣдставятъ и чрѣзъ облагитѣ, отъ които се ползува чуждата конкуренция, която произвежда въ по-добри условия отъ онна на захарнитѣ фабрики въ България, и като се иматъ прѣдъ видъ насърдченията съ премии за износа, които даватъ чуждитѣ правителства на захарьта произведена у тѣхъ, отъ първа нужда е щото българското правителство да покровителствува съ исканата слаба премия захарнитѣ фабрики, които иматъ желание да изложатъ голѣми капитали за общото благосъстояние на отечеството и за развитието на народното земледѣлие, на което лѣжи най-голѣмата часть отъ товара което иде на врѣме да утѣши тази индустриална култура.

Да помоли още правителството да благоволи и прѣдложи единъ законопроектъ, съ който да се покровителствуватъ новитѣ култури противъ нахлуването на посѣтитѣ ниви, отъ добитъкътъ, който свободно пасе тамъ, както това се е случило миналата година върху засѣтитѣ ниви отъ г-нъ Чохаджи и др. Такъвъ законъ е съвършенно нуженъ, защото, безъ него, обработването на цвѣклото е невъзможно.

За единъ интелигентенъ депутатъ има мѣсто за една рѣчь, гдѣто би той могълъ да накара разсѫдъкътъ да говори много високо за помощьта, която трѣбва да се даде на захарната индустрия, като докаже пропастьта, въ която се намира земледѣлието и да установи, че, ако се дѣйствува по този начинъ, правителството ще направи актъ на истински патриотизъмъ като покровителствува класата, която най-много заслужва това и която е най-важната въ страната.

Гледайте, прочее, ако можете да намѣрите между вашитѣ приятели нѣкой депутатъ, който би се наелъ да подигне този въпросъ, но той не би трѣбвало да го повдига освѣнъ подиръ заявленията на народнитѣ прѣдставители, които ще говорятъ за Пловдивското дружество, и добрѣ би било ако този депутатъ би билъ отъ София, Кюстендилъ или Трънъ.

Отъ приятеля Ботевъ нѣмамъ до сега никакви новини. Направете ми добрината да идете да го поздравите и да му напомните за менъ; съобщете му това, което ви пиша относително народния прѣдставитель, който би взелъ думата по този въпросъ въ полза на земледѣлието. Той би могълъ, може би, да се срѣщне съ него. Между твоитѣ приятели той познава всички прѣдставители и е познатъ отъ всички. Чакамъ вашитѣ новини най-скоро и ви стискамъ рѫката.

Вашъ: Дириксъ.

P. S. Моля да ми повърнете въ цѣлость пощенската марка, която се намира върху плика. *Благодаря.*

Не се минава много врѣме слѣдъ прокарването на законътъ, и ние виждаме, че се издава отъ Министерския Съвѣтъ, слѣдующето постановление, № 51, отъ 23 септемврий 1897 г.

Министерский Съвѣтъ
№ 865
29 септемврий 1897 г.
гр. София.

За Министерството на Търговията и Земледѣлието.

VI-то постановление на Министерския Съвѣтъ въ засѣданието му отъ 28-й септемврий 1897 г., протоколъ № 51.

На № 1905 отъ 20 юний 1897 г.

1. Въ допълнение на I-то постановление на Министерския Съвѣтъ, взето въ засѣданието му отъ 8 априлий 1895 г., протоколъ № 29, одобрява се щото дадената концесия за захарната фабрика на г-да G. Van Zuylen, G. Dorzée и L. Dirix, да се продължи въ разстояние на 20 години, съгласно чл. 2 отъ допълнението на закона за насърдчение на мѣстната индустрия.

2. Възлага се на Министерството на Търговията и Земледѣлието да прѣдвиди въ бюджета си за идущата 1898 г. единъ кредитъ отъ **каквато сума намѣри, че ще се добие нужда за премия,** която да се дава на г да G. Van Zuylen, G. Dorzée и L. Dirix, въ размѣръ по петь (5) л. за всѣки хилядо (1000) килограма цвѣкло изработвано отъ тѣхъ при фабрикацията на захарь.

Главенъ секретарь: Петко Хр. Тѫпчилещовъ.

Възъ основание на туй постановление на Министерския Съвѣтъ, Министерството на Земледѣлието и Търговията, вписва въ своя бюджетъ за 1898 г. една сума отъ 50.000 л., опрѣдѣлена на стр. 151, гл. 3, § 43 като премия за изработеното цвѣкло отъ захарнитѣ фабрики, която сума се приема отъ Народното Събрание. Такива кредити сѫ така сѫщо минати въ бюджета за 1899 г. стр. 163 гл. III, § 44 л. 50.000 и прѣзъ 1900 г. стр. 151 гл. III § 28 л. 35.000. Въ този послѣдния бюджетъ премията е опрѣдѣлена „за изработеното цвѣкло въ захарнитѣ фабрики (по 5 л. на 1000 килограма)."

Насърдченъ отъ тази извънредна сполука, Дириксъ се явява съ нови претенции. Съ нѣколко нови заявления, той се повръща на изказаното веднажъ отъ него искане, да се увеличи районътъ на концесията му отъ части въ ущърбъ на дружество „Захарь," като е дѣйствувалъ въ сѫщото врѣме, по единъ не прѣпорѫчителенъ начинъ, за да се отнеме дадената на това дружество концесия. Най сетнѣ и тази цѣль е била постигната. Прѣзъ м. май 1899 г., е билъ командированъ въ Пловдивъ, началника на отѣлението при Министерството на Търговията и Земледѣлието, В. Атанасовъ, отъ тогавашни министъръ на сѫщото министерство г. Григоръ Д. Начовичъ, за да изучи какъ стоятъ работитѣ на дружеството „Захарь" и да узнае да ли това дружество ще бѫде въ положение да построи захарната фабрика, за която е получило концесия, та да може правителството да откаже на другитѣ фирми, които сѫ изявили желание да построятъ захарна фабрика въ Южна-България.

Вслѣдствие, види се, на докладната записка № 2282, отъ 20 май 1899 г. на горѣпомѣнатия началникъ отдѣление, В. Атанасовъ, Министерския Съвѣтъ въ засѣданието си отъ 10 юлий 1899 г. съ постановление № 6 е рѣшилъ: „Одобрява се да се отнеме отъ Българското Индустриално Дружество „Захаръ" въ г. Пловдивъ дадената

му съ I-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 8 априлъ 1895 г., протоколъ № 29, концесия за построяване фабрика за захарь." Сжщевременно, вслѣдствие молбата на Анонимното Дружество за „Български Захарни Фабрики и Рафинерии", отъ 7/19 юний 1899 г., въ която четемъ слѣдующитѣ интересни редове: „Извѣстихме се, че концесията на дружеството „Захарь" въ Пловдивъ, за постройката на една захарна фабрика била отнета, понеже това дружество не е могло да испълни своето задължение," съ която молба то ходатайствува да му се даде втора концесия за една захарна фабрика съ районъ отъ окржзитѣ: Татаръ-Пазарджикъ, Пловдивъ и Бургасъ; и, вслѣдствие на друга една молба отъ Ив. Кирковъ изъ гр. Сопотъ, съ дата 18 августъ 1897 г., съ която иска да му се позволи да построи въ околностьта на гр. Пловдивъ, една захарна фабрика, като му се опрѣдѣли за районъ окржзитѣ: Старо-Загорски и Пловдивския, Министерския Съвѣтъ въ споменато по-горѣ, свое постановление въ пунктоветѣ II, III и IV рѣшава слѣдующето:

Министерский Съвѣтъ
№ 563
юлий 13-й день 1899 г.
гр. София.

За Министерството на Търговията и Земледѣлието.

VI-то постановление на Министерский Съвѣтъ въ засѣданието му отъ 10 юлий 1899 г. протоколъ № 46.

На № 3084 отъ 7 юлий 1899 г.

. . . .

2. Одобрява се да се увеличи дадения на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии" (прѣдишнитѣ G. Von Zuylen, G. Dorzée и L. Dirix) съ I-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 2 априлий 1895 г., протоколъ № 29 районъ съ окржзитѣ: Плѣвенский, Врачанский и Татаръ-Пазарджикский съ задължение, че дружеството ще построи една захарна фабрика (Sucrerie) въ Плѣвенский или Врачанский окржзи и че **ще я почне слѣдъ шесть мѣсеца и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много.**

3. На основание чл. 10 отъ закона за насърдчение на мѣстната индустрия и чл. 2 отъ допълнението му, разрѣшава се да се дадмтъ на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии" за районъ окржзитѣ: Бургаский и Сливенский, за да построятъ и тамъ нова фабрика (захарна) съ срокъ 20 години и съ задължение, че **ще я почне слѣдъ шесть мѣсеца най-много и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много.**

4) На основание чл. 10 отъ закона за насърдчение на мѣстната индустрия и чл. 2 отъ допълнението му, разрѣшава се да се дадмтъ на Ив. Кирковъ отъ Пловдивъ за районъ окржзитѣ: Пловдивский, Хасковский и Старо-Загорский, за построяване захарна фабрика съ срокъ за 20 години и съ задължение, че ще почне постройката ѝ слѣдъ шесть мѣсеци най-много и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много.

За секретарь, подсекретарь: К. Апостоловъ.

Дружеството при всичко това се вижда да е било много нетърпеливо, и прѣди още да се е издало постановлението, за което тукъ става дума подало е и друго едно заявление съ дата 3 юлий 1899 год., адресирано до Министра на Търговията и Земледѣлието съ слѣдующето съдържание:

До Господина Министра на Търговията и Земледѣлието.

Заявление

Отъ управлението на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии“ въ гр. София.

Уважаемий Господине Министре,

Въ края на миналата 1898 год. и прѣзъ мѣсецъ май отъ н. год., ние поискахме отъ почитаемото Българско Правителство, чрѣзъ посрѣдството на повѣренното Вамъ Министерство, да ни се дадѫтъ още двѣ концесии за постройката на нови захарни фабрики въ Сѣверна и Южна България.

Понеже тия концесии не ни сѫ още дадени, то въ интереса на захарната индустрия и на нейното правилно развитие въ страната, ние намираме за нуждно да видоизмѣнимъ горнитѣ наши искания, като Ви молимъ най-учтиво да ги прѣдставите въ Почитаемия Министерски Съвѣтъ и, ако е възможно, да ги подкрѣпите въ слѣдующата имъ форма:

1. *Да се разшири района* на дадената намъ първа концесия за окрѫзитѣ Софийский, Трънский и Кюстендилский съ прибавлението къмъ нея и на окрѫзитѣ: *Татаръ-Пазарджикский, Пловдивский, Врачанский и Плѣвенский.*

2. Да ни се даде една *втора концесия* отъ окрѫзитѣ: *Бургасъ* и *Сливенъ*, за да можемъ и тамъ да построимъ още една захарна фабрика, за срокъ 20 год.

Причинитѣ за да видоизмѣнимъ въ тази форма нашитѣ първи искания сѫ слѣдующитѣ:

а) По разширението района на първата концесия.

Извѣстно Ви е, Господине Министре, че района на първата ни концесия е сравнително твърдѣ ограниченъ. Той обѣма само окрѫзитѣ: Софийский, Трънский и Кюстендилский. Отъ друга страна, построената вече отъ насъ фабрика въ казания районъ, по своитѣ размѣри и съвършенство, стои въ първитѣ редове на заведенията отъ този родъ въ цѣла Европа. За нейното построяване, както и за експлоатирането ѝ, ние сме иждивили вече около 5.000.000 франка. За да можемъ, прочее, да си покриемъ разноскитѣ и за въ бѫдаще да си осигуримъ макаръ и една скромна печалба, то ще бѫде необходимо нуждно, щото нашата фабрика да работи съ всичкитѣ си сили и да произвежда най-голѣмото възможно количество захарь, каквото позволяватъ нейнитѣ размѣри.

Районътъ, обаче, който сега притѣжаваме, не може въ никакъвъ случай да ни даде нуждното количество захарно цвѣкло и да алиментира правилно и достатъчно фабриката ни. И дѣйствително, ежегодно имаме нужда отъ около 40.000.000 кгр. цвѣкло, а пъкъ двѣгодишния опитъ вече ни показва доста ясно, че, сегашния районъ, не ще може още за дълги години да ни даде повече отъ 10 до 15 милиона. Миналата година ние имахме засѣта само 501 хектара земя, която произведе нищожното количество около 6.200.000 килограма цвѣкло. Тази година, слѣдъ като повишихме цѣната на цвѣклото до размѣри каквито въ никакъвъ случай не ще можемъ да удържимъ за въ бѫдаще, ако държавата не ни дойде на помощь, — пакъ количеството на посѣтата земя не се увеличи. И сега, както и миналата година, ние имаме засѣти едва 507 хектара земя, и при всичко, че обработването започва да

става малко по-правилно и рационално — ние не очакваме да получимъ по-вече отъ 10 милиона килограма цвѣкло.

При това положение на работитѣ, естествено е, че нашата фабрика ще бжде осждена на явна погибель, ако не си осигури отъ сега още единъ по-широкъ районъ на алиментация, безъ да има да се бори съ мѣстната конкуренция въ сжщия районъ. Ето защо ние Ви молимъ най-убѣдително, Господине Министре, да благоволите и направите нуждното разпореждане, щото да се увеличи района на първата ни концесия съ прибавлението къмъ него на окрхзитѣ: Татаръ-Пазарджикский, Пловдивский, Вратчанский и Плѣвенский. При това за неизлишно считаме да споменемъ тукъ, че ние правимъ вече опити за сѣенето на цвѣкло въ тия окрхзи. Тази година имаме посѣти въ тѣхъ около 100 хектара и ако почитаемото Правителство ни направи нуждното улеснение съ намаление тарифитѣ на транспорта, то, не се съмнѣваме, че нашата фабрика ще осигури по този начинъ своята алиментация, а заедно съ това и захарната индустрия ще бжде поставена, веднажъ за винаги, на една здрава и солидна почва.

б) По втората концесия — Бургасъ Сливенъ.

Още когато почнахме да строимъ нашата Софийска фабрика ние си начертахме за първа и главна цѣль да дадемъ, по възможности, по-голѣмъ просторъ на нашето прѣдприятие. Захарната индустия е получила въ Европа такова развитие и усъвършенствуване, щото ние бихме могли да устоимъ на външната конкуренция само при наличностьта на двѣ условия: 1. Ако поставимъ нашитѣ захарни заводи на такава висота и съвършенство, на каквато тѣ стоятъ въ странство; 2. Ако почитаемото правителство ни се притече на помощь въ усилената борба съ чуждитѣ конкуренти.

Относително първото условие, то може да бжде реализирано само ако захарното производство *се извършва на едро*. Общия икономически законъ за поглъщането на дребното производство отъ едрото и тукъ има своето пълно приложение, както и въ всички други индустрии. Наистина, за това сж потрѣбни грамадни капитали, но туй насъ не ни плаши. Ние имаме вече тия капитали на разположение и, ако е нуждно, ще ги удвоимъ и утроимъ; защото вѣрваме въ свѣтлото бждяще на захарната индустрия въ България. Ето защо, още въ самото начало ние построихме при тукашната захарна фабрика една такава голѣма рафинерия, която да услужи за рафинирането захарьта отъ нѣколко други захарни фабрики. Днесь ние мислимъ, че е настжпилъ момента да се занимаемъ сериозно съ построяването на една втора захарна фабрика. Дѣйствително опититѣ, които до сега сме направили, не сж толкозъ окуражателни; но ние сме вече отишли много напрѣдъ — съ даденитѣ до днесь парични жертви — за да можемъ да се връщаме назадъ. Отъ друга страна ние очакваме и се надѣваме твърдѣ много на подкрѣпата, която — не се съмнѣваме — почитаемото българско правителство ще ни указва и въ бждяще, както ни е била указвана и до сега. Нашето дружество е дало вече всичкитѣ нуждни доказателства за своята сериозность. То се различава сжществено отъ ония изкатели на концеси и, които, въ повечето случаи, гледатъ да търгуватъ и спекулиратъ съ самата концесия, като търсятъ — слѣдъ нейното придобиване — да я прѣпродаватъ на други капиталисти и спекулатори. А това обстоятелство важи твърдѣ много за да можемъ съ право да искаме да бждемъ прѣдпочетени отъ подобни несериозни концесионери.

Исканата отъ насъ концесия за Бургасъ—Сливенъ има грамадно значение за повдигането на захарната индустрия въ България. Ако тя попадне въ сериозни

ръцѣ, ще послужи, не само за удовлетворение на вътрѣшната консумация, но въ скоро врѣме ще даде възможность, щото българската захарь да стане и единъ важенъ износенъ артикулъ. Мала-Азия и въобще цѣла Турция е единъ прѣкрасенъ пазарь за българската захарь, а това не трѣбва да се испуща изъ прѣдъ видъ и колкото по бързо се дѣйствува въ тази смисъль, толкозъ по-добрѣ ще бъде за земледѣлческа България.

Колкото се отнася до искането ни за една концесия въ Сѣверна България за сега ние се задоволяваме само съ Плѣвенския окръгъ, който молимъ да се присъедини къмъ Софийската ни концесия. Съ това, обаче, ние не се отказваме отъ мисъльта да построимъ и една трета захарна фабрика въ Сѣверна България. Ние отъ сега вече взехме нуждинтѣ мѣрки, за да изучимъ по обстоятелствено мѣстнитѣ условия и въ скоро врѣме, вѣрваме, че ще можемъ да прѣдставимъ на почитаемото правителство единъ новъ проектъ за разпространението на захарната индустрия и въ тази часть на България.

Увѣрени, Уважаемий Господине Министре, че ще послушате и удовлетворите горната ни молба, оставаме съ най-отлично почитание:

Гр. София, 3 юлий 1899 година.

За Дружеството на „Захарнитѣ Фабрики и Рафинерии".

На френски — под.: (Неможе да се чете).

Тукъ трѣбва да споменемъ, че на 6 май 1899 год. е постъпила до Министерството на Търговията и Земледѣлието молба отъ Бургаския адвокатъ Д-ръ Ц. Тотевъ, съ която е искалъ да му се даде концесия за построяване захарна фабрика въ околностьта на Бургасъ, съ районъ отъ окръзитѣ: Бургаский и Варненский. Сѫщото нѣщо е искано съ молба и отъ Люсиенъ Дирикс съ дата 17 януарий 1899 год. Най-сетнѣ тия двѣ лица сѫ искали съвмѣстно сѫщата концесия съ една молба, съ дата 16/28 юний 1899 год. Горѣпоменатитѣ двѣ молби, обаче, сѫ останали безъ послѣдствие.

Едвамъ щомъ се съобщилю постановлението, земено отъ Министерския Съвѣтъ въ засѣданието му на 10 юлий 1899 год., на Белгийското анонимно дружество, това послѣдното подава до Министерството на Търговията и Земледѣлието на 30 августъ 1899 год., слѣдующата нова молба.

До Господина Министра на Търговията и Земледѣлието.

Уважаемий Господине Министре,

Съ писмо, № 3355, отъ 23 юлий т. г. повѣреното Вамъ министерство ни съобщи, че Почитаемий Министерский Съвѣтъ, въ засѣданието си отъ 10 юлий т. г., протоколъ № 46 е благоизволилъ да вземе слѣдующитѣ рѣшения:

1) Удобрява се да се увеличи дадения на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии" районъ още съ окръзитѣ: Плѣвенский, Вратчанский и Т.-Пазарджикский, съ задължение, че дружеството ще построи една захарна фабрика въ Плѣвенский или Вратчанский окръзи и ще я почне въ 6 мѣсеца най-много и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много.

2) Разрѣшава се да се даде на нашето дружество още единъ районъ съ окръзитѣ: Бургазкий и Сливенский за построяване на втора захарна фабрика, като се задължимъ да почнемъ строенето слѣдъ шесть мѣсеца най-много, а фабриката да се тури въ дѣйствие слѣдъ една и половина година най-много.

Тия рѣшения на Министерския Съвѣтъ, азъ веднага съобщихъ на Управителния Съвѣтъ на нашето дружество въ Белгия, който, слѣдъ като ги е обсждилъ всестранно, — ме натовари да донеса до Вашето знание слѣдующето:

А. По разширението района на Софийската ни фабрика.

Съ заявлението си отъ 3 юлий т. г. ний молихме да се разшири района на Софийската ни фабрика, като се прибави къмъ него, освѣнъ другитѣ искани окржзи, още *и Пловдивский*. Това разширение е отъ жизненъ интересъ за насъ, защото опита и изучванията, които сме направили досега, ни убѣдиха по единъ най-положителенъ начинъ, че сегашния ни запазенъ районъ е съвсѣмъ недостатъченъ за да алиментира тукашната ни захарна фабрика. И дѣйствително, тази фабрика е построена, за да може да изработва годишно отъ 40—50 милиона килограма цвѣкло. За нейното построяване и туряне въ дѣйствие ние сме употрѣбили единъ капиталъ отъ около 5,000,000 л. За да можемъ, прочее, да покриемъ разноскитѣ си и лихвитѣ на употрѣбенитѣ капитали, намъ е необходимо нужно, да даваме ежегодно пъленъ ходъ на фабриката си, т. е. да фабрикуваме по-възможности по-голѣмо количество захарь. А въ туй отношение нашия районъ (даже и съ увеличението, което му се направи напослѣдъкъ), се явява съвсѣмъ недостатъченъ. Нашата фабрика при туй положение рискува явно да стой за дълги години — а може би и до изтичането на концесионния периодъ — празна и затворена прѣзъ по-голѣмата часть отъ работния сезонъ. Ето защо, ние бѣхме принудени да искаме увеличението на района си. И въ този случай ние възлагаме най-голѣми надежди на Пловдивский и Т.-Пазарджикский окржзи; защото тѣ, и по своето положение, и по качеството и работната имъ земя, и по работната способность на населението имъ, се явяватъ като най-удобни за алиментирането на фабриката ни. Сега, обаче, като се лишаваме отъ Пловдивский окржгъ, ние се намираме поставени въ съвсѣмъ затруднително положение. Намъ се отнѣма онази именно работна земя, на която най-много разчитваме за доставката на нужния суровъ материалъ за производството на захара. И дѣйствително, ако Пловдивский окржгъ се даде на другъ концесионеръ, то всичкото цвѣкло, което би могло да се произведе въ този окржгъ, па и въ съсѣдния нему — Т.-Пазарджикский — ще се продава не намъ въ София, а въ Пловдивъ, а пъкъ ние ще останемъ само съ онѣзи окржзи, които, или не сж още въ състояние да произвеждатъ достатъчно количество цвѣкло, или пъкъ, по положението си, не ще могатъ удобно и съ по-малки срѣдства да го доставляватъ чакъ въ София. По този начинъ успѣха и развитието на нашата захарна фабрика се компрометирва твърдѣ много, а това, сигурно, ще се отрази твърдѣ врѣдно и на захарната индустрия въ страната въобще, защото, не трѣбва да се забравя, че бждащето на тази индустрия ще зависи въ голѣма степень отъ успѣха на първата захарна фабрика.

По тия всички причини ние молимъ най-убѣдително почитаемия Министерский Съвѣтъ да благоволи и прѣдаде къмъ района на Софийската ни фабрика, и Пловдивский окржгъ. Този окржгъ е отъ такава голѣма нужда за насъ, щото, *въ краенъ случай,* по-скоро се бихме съгласили да се откажемъ за въ полза на концесионера Киркова отъ Сливенския окржгъ, който ни се дава за втората (Бургазка) концесия, отъ колкото да се лишимъ отъ Пловдивския окржгъ.

На второ мѣсто почитаемото правителство съ рѣшението си отъ 10 юлий т. г ни задължава да построимъ въ шестимѣсеченъ срокъ още една захарна фабрика въ Врачанский или Плѣвенский окржзи. По този въпросъ, ние си позволяваме да обърнемъ Вашето внимание, Господине Министре, върху слѣдующето: ако ние искаме

разширението на района на Софийската ни концесия, то единствената причина на това е, че казания районъ въ първоначалния си просторъ е съвсѣмъ недостатъченъ, да алиментира построената отъ насъ вече фабрика. Щомъ това е така, то всѣко строение на нови фабрики въ сѫщия районъ, за сега поне, ще бѫде не само безцѣлно, но даже и врѣдно. И наистина, за какво би послужила построената отъ насъ фабрика въ Плѣвенъ или Вратца, ако цѣлия нашъ районъ, още за дълги години, не ще може да произвежда достатъчно цвѣкло само за Софийската? Не ще ли бѫде съвсѣмъ безцѣлно и безсмислено да строимъ фабрики, за да ги държимъ затворени, както е случая и съ Софийската ни фабрика за по-голѣмата часть отъ работния сезонъ?

Съ това, обаче, ние ни най-малко не искаме да се ограничимъ само съ Софийската фабрика. Напротивъ, нашата мисъль е била всѣкога да построимъ повече фабрики въ страната. За това именно сме поискали още една концесия, па най-послѣ, затова вече сме и построили при тукашната си захарна фабрика една рафинерия, която *да може да рафинира захарьта на нѣколко захарни фабрики.* Щомъ, прочее, се развие производството на захарното цвѣкло до желаемитѣ размѣри, за да могѫтъ да се алиментиратъ и други захарни фабрики, ние, сами ще направимъ това, безъ да сме обвързани съ нѣкое задължение за тази цѣль, защото това ще бѫде въ наша полза.

Вслѣдствие на всичко това, ние молимъ да се отмѣни задължението за строенето на нови захарни фабрики въ района на първата ни концесия. Добрѣ разбранитѣ интереси на захарната индустрия, изискватъ за сега, да се даде нуждната подкрѣпа на първата захарна фабрика, за да може тя да вирѣе и прѣуспѣва. Слѣдъ като се постигне този резултатъ, въпроса за строенето на нова фабрика въ сѫщия районъ ще изникне самъ по себе си и тогава само ще може да бѫде щастливо осѫщественъ.

Б. По втората дадена намъ концесия за окрѫзитѣ Бургасъ—Сливенъ.

По тази концесия ние Ви молимъ, Господине Министре, да вземете въ внимание слѣдующата ни молба:

По-горѣ ние обясняваме, че отъ Пловдивский окрѫгъ неможемъ, подъ никакъвъ, начинъ да се откажемъ, защото той ни е абсолютно нуженъ за да се гарантира успѣха на първата Българска захарна фабрика. За да не би, обаче, да се мисли, че съ това се стѣснява твърдѣ много района на концесионера Кирковъ, ние, въ *краенъ случай,* се съгласяваме да му се отстѫпи Сливенский окрѫгъ. Но тогава пъкъ, ще молимъ да ни се придадѫтъ къмъ Бургаската концесия окрѫзитѣ: *Варненский и Шуменский.*

Отъ друга страна, и въ тази концесия намъ се налага задължението да започнемъ строенето на тамошната фабрика най-много въ шесть мѣсеца и да я довършимъ до една и половина година. Този срокъ, Господине Министре, е съвсѣмъ недостатъченъ за едно прѣдприятие, каквото е нашето. Прѣди да започнемъ строенето на фабриката, намъ е потрѣбно да направимъ сериозни опити въ различни мѣста на дадения ни районъ за производството на захарното цвѣкло; да изберемъ най-удобното мѣсто за построяването на фабриката и пр. и пр. Всѣка прибързаность въ този случай може да ни доведе до най-нежелателни резултати, които ще се отразятъ найврѣдно, не само за нашитѣ личнитѣ интереси, но и за захарната индустрия въобще. Благодарение на такава прибързаность именно, ние направихме вече нѣкои грѣшки при построяването на първата си фабрика, които сега ни струватъ съ стотини хиляди лева. Такъвъ е напр. случая за снабдяването ни съ нужния източникъ за вода. Намъ ни бѣ казано отъ мѣстнитѣ компетентни власти, че на мѣстото, гдѣто сега е построена фабриката, ние ще намѣримъ вода на една дълбочина най-много отъ

60—70 метра. Ние се уповихме на това увѣрение и започнахме да строимъ фабриката, безъ да правимъ подробни сондажи за вода. Сега, обаче, плащаме твърдѣ скъпо тази си прибързаность. При кладенеца, който копаемъ въ фабриката си, ние сме вече достигнали на 200 метра дълбочина и сме похарчили повече отъ 150,000 лева, а още не сме намѣрили нуждната вода. . . Разбира се, че тази грѣшка, както и много други, биха били лесно избѣгнати, ако намъ се бѣ дало повечко врѣме за прѣдварителнитѣ изучвания и изслѣдвания. Водими отъ този горчивъ опитъ, ние Ви молимъ, Господине Министре, да благоволите и направите нуждното за продължение срокътъ за построяване на втората ни фабрика.

Съ казаното до тукъ ние завършваме всичко каквото имаме да кажемъ по постановлението на почитаемий Министерский Съвѣтъ отъ 10 юлий. Тия бѣлѣжки сж прѣдизвикани и ни се налагатъ, не само за запазване нашитѣ лични интереси, но и отъ желание да се постави захарната индустрия на една здрава и рационална основа.

Увѣрени, Господине Министре, че и този пжть ще ни дадете Вашата полезна подкрѣпа, ние формулираме нашитѣ искания както слѣдва:

Въ постановлението на почитаемия Министерский Съвѣтъ отъ 10 юлий т. г., протоколъ № 46, да бждатъ допуснати слѣдующитѣ измѣнения:

1). Разширението на района на Софийската ни фабрика да стане *и съ прибавлението на Пловдивския окржгъ;*

2). Да не бждемъ задължени да строимъ нова захарна фабрика въ района на Софийската ни концесия, понеже за сега, па и за дълго още врѣме, неще се има нужда отъ това.

3). Къмъ района на втората дадена намъ концесия да се прибавятъ и окржзитѣ: *Варненский и Шуменский.*

4). За построяването на захарната фабрика въ втората концесия (Бургасъ), да ни се даде най-дългия срокъ отъ 4 години прѣдвиденъ за тази цѣль въ правилника за приспособлението закона за насърдчение мѣстната индустрия.

Гр. София, 30 августъ 1899 година.

Съ най-отлично почитание:

Анонимно Дружество на „Българскитѣ Захарни Фабрики и Рафинерии“ по пълномощ. на управителния съвѣтъ.

Директора: Г. Дорзе.

Г-нъ Т. Иванчовъ, който по това врѣме е управлявалъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, е побързалъ още на 31 августъ 1899 год., да внесе тази молба на осмотрението на Министерския Съвѣтъ, съ слѣдующето опрѣдѣление:

Министерство
на
Търговията и Земледѣлието.
Отдѣление Търговско
№ 8.916.
31 августъ 1899 г.
Гр. София.

До Господина Прѣдсѣдателя на Министерский Съвѣтъ.

Рѣшението на почитаемия Министерски Съвѣтъ отъ 10 юлий т. г., взето съ VI-то му постановление, протоколъ № 46, се съобщи на тукашното Анонимно Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии“, и въ отговоръ се получи приложеното тукъ прошение, съ което моли да му се увѣличи района на сегашната фабрика и да му се даде по-дълъгъ срокъ за построяването на новитѣ захарни фабрики

Въпросътъ за искания районъ отъ Пловдивския окрѫгъ, който е даденъ съ концесия на г. Кирковъ отъ Пловдивъ, подлѣжи на благоусмотрѣнието Ви и разрѣшението на почитаемия Министерский Съвѣтъ; но що се отнася до въпроса за продължението на срокътъ, то това искане би могло да се удовлетвори и отъ страна на Министерството по силата на чл. 8 отъ правилника и неговото допълнение, спорѣдъ който може да се дава най-голѣмъ срокъ за туряне въ дѣйствие една захарна фабрика до четири години.

По въпроса за Варненския и Шуменския окрѫзи нека се има прѣдъ видъ, че тѣ се искатъ отъ новата концесия на адвоката (не се чете) отъ Брюкселъ.

Въ всѣки случай, Министерството, прѣдъ видъ важностьта на въпроса, е наклонно да се направятъ всички законни улеснения на дружеството.

Съ рѣшението по тоя въпросъ моля да ми се повърне и приложеното прошение на дружеството.

Управляющи Министерството,

Министъръ на Народното Просвѣщение: Т. Иванчовъ.

По поводъ на туй прѣдложение, Министерския, Съвѣтъ, въ засѣданието си отъ 22 септемврий 1899 г., съ протоколъ № 72, е взеналъ постановление, подъ, № 3, въ присѫтствието на г. г. министритѣ: Д. Грековъ, Д-ръ В. Радославовъ, Т. Иванчовъ, П. Пешевъ, Гр. Д. Начовичъ и Д. Тончевъ, което тукъ се излага текстуално:*)

Министерский Съвѣтъ.
№ 740.
24 септемврий 1899 г.
гр. София.
На № 3916/31 августъ 1899 г.

За Министерството на Търговията и Земледѣлието.

III-то постановление на Министерския Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 22 септемврий 1899 год., протоколъ № 72.

Пунктоветѣ 2, 3 и 4 отъ 6-о постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 10 юлий т. г., протоколъ № 46, се измѣняватъ така:

1) Одобрява се да се увѣличи дадения на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии" съ I-о постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 8 априлий 1895 г., протоколъ № 29, районъ съ окрѫзитѣ: Плѣвенский, Вратчанский, Т.-Пазарджишкий и Пловдивский, съ задължение Дружеството да построи още една захарна фабрика въ разширочения районъ, щомъ Софийската му захарна фабрика почне да получава нуждното количество цвѣкло, сиречь 40—50 милиона килограма.

2) Разрѣшава се да се дадѫтъ на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии" за районъ окрѫзитѣ: Бургазкий, Варненский и Шуменский, съ срокъ за 20 години, за построяване захарна фабрика. Построяването ѝ трѣбва да бѫде завършено най-кѫсно четири години слѣдъ получването на концесията.

Разрѣшава се да се дадѫтъ на Ив. Кирковъ отъ Пловдивъ за районъ окрѫзитѣ: Хасковский, Ст.-Загорский и Сливенский за построяване захарна фабрика, съ срокъ 20 години и съ задължение да почне постройката ѝ слѣдъ шесть мѣсеца наймного и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина, най-много.

За главенъ секретарь, Секретарь: (Под.) К. Апостоловъ.

*) Интересно е да се отбѣлѣжи, че опомѣнѫтото постановление не е могло да се намѣри въ Министерския Съвѣтъ и по обясненията, дадени отъ архиваря на тоя Съвѣтъ, въпросното постановление е било испратено Господину Министру Грекову на подписъ, отъ гдѣто и до сега не е било повърнато.

Интересно е да се отбѣлѣжатъ слѣдующитѣ факти: че, слѣдъ като е вземено постановлението, за което тукъ що споменахме, било е приготвено да се отправи до Директора на „Българскитѣ Захарни Фабрики и Рафенерии“ писмо безъ дата и безъ № съ слѣдующето съдържание:

Министерство
на
Търговията и Земледѣлието.
Отд. за Търг. и Индустр.
№ . . .
София . . . . 1899 г.

До Г-на Директора на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии.“

тукъ.

Въ отговоръ на прошението Ви отъ 30 августъ т. г., съ което дружеството ходатайствува да се увеличи района на Софийската захарна фабрика и да се продължи срока за построяването на новитѣ захарни фабрики, внесохъ прѣдложение въ почитаемия Министерский Съвѣтъ, който, съ третото си постановление отъ 22 того, протоколъ № 72, благоизволи да вземе слѣдующето рѣшение:

„1. Одобрява се да се увеличи дадения на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии“, съ 1-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 8 априлий 1895 г., протоколъ № 29, районъ съ окрѫзитѣ: Плѣвенский, Вратчанский, Т.-Пазарджишкий и Пловдивский, съ задължение дружеството да построи още една захарна фабрика въ разширочения районъ, щомъ Софийската му фабрика почне да получава нужното количество цвѣкло, сирѣчь 40—50 милиона килограма.

2. Разрѣшава се да се дадътъ на Анонимното Дружество „Български Захарни Фабрики и Рафинерии „за районъ окрѫзитѣ: Бургазкий, Варненский и Шуменский, съ срокъ 20 години, за построяване на захарна фабрика. Построяването ѝ трѣбва да бѫде завършено най-късно четири години слѣдъ получването на концесията.

Съ горнето рѣшение се измѣняватъ пунктоветѣ 2 и 3 отъ 6-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 10 юлий т. г., прококолъ № 46.

Вслѣдствие на горѣизложеното, имамъ честь да Ви помоля, г. Директоре, да прѣдставите въ министерството, въ непродължително врѣме, нуждитѣ планове, девизи и порѫчителството, съгласно чл. чл. 5 и 6 отъ правилника за прилагане на закона за насърдчение на мѣстната индустрия за новитѣ фабрики. Срокътъ на концеситѣ започва да тече отъ датата на постановлението на Министерския Съвѣтъ (22 септемврий 1899 год.)

Министъръ: (подписа заличенъ).
Главенъ секретарь: Хр. А. Фетваджиевъ.
Началникъ отдѣление: В. Атанасовъ.

Както се вижда, на това писмо, слѣдъ като е било подписано отъ титулярния Министъръ г. Г. Д. Начовичъ, главния секретарь, Хр. Фетваджиевъ и началника на отдѣлението, В. Атанасовъ, министра си е заличилъ подписа, по всѣка вѣроятность, и на сѫщото писмо е написалъ слѣдующата характеристична резолюция:

„Прѣди да се испрати това писмо на фабриката, да се попита Министерския Съвѣтъ да ли не е умѣстно да се поиска отъ тия концесионери единъ залогъ за ползуването имъ отъ концеситѣ, които имъ се даватъ, прѣди истичането на сроковетѣ; понеже министерството иначе неможе да е гарантирано, че тѣ ще построятъ тия фабрики и че цѣльта имъ, като искатъ тия концесии, не е да прѣпятствуватъ на други да построятъ такива фабрики. Н.“

STANFORD LIBRARIES

По тази, обаче, резолюция, отъ даннитѣ по дѣлото, не се вижда по нататъкъ що е направено, око не, взетото постановление въ присжтствието на г. г. Министритѣ: Т. Иванчовъ, Д-ръ Д. К. Вачовъ, М. Теневъ и Григоръ Д. Начовичъ, а подписано само отъ Министритѣ: Т. Иванчовъ, Д. К. Вачовъ и М. Теневъ, подъ № 3, съ дата 29 юлий 1900 г., съ тукъ по-долу изложеното съдържание:

Министерский Съвѣтъ
№ 632
августъ 5-й день 1900 г.
гр. София.

Прѣписъ.

III-то постановление на Министерский Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 29-й юлий 1900 год., протоколъ № 71.

А. Да се приведе въ испълнение III-то постановление на Министерския Съвѣтъ, отъ 22-й септемврий 1899 год., протоколъ № 72, а именно:.

1) Да се разшири района на софийската концесия на Белгийското Анонимно Дружество „Българскитѣ Захарни Фабрики и Рафинерии", съ прибавлението на окржзитѣ: Врачанский, Плѣвенский и Пловдивский, (заедно съ бившия Т.-Пазарджийский).

2) Да се даде на сжщото анонимно дружество една втора концесия за построяване на захарна фабрика съ сжщитѣ права и привилегии отъ окржзитѣ: Бургаский, Варненский и Шумненский. Захарната фабрика въ района на тая втора концесия да бжде построена въ срокъ отъ четири години, начиная отъ деня на даването концесията.

Б. Първоначалната премия отъ петь лева за всѣки хиляда килограма цвѣкло, изработено въ захарь, си остава сжщата за до края на респективнитѣ срокове на двѣтѣ помѣнати концесии; обаче, Министерския Съвѣтъ ще исходатайствува отъ Народното Събрание една допълнителна премия отъ три лева за всѣки сто килограма изработена захарь, която ще се изнася за въ странство, слѣдъ като Дружеството построи втората си захарна фабрика вънъ отъ Софийския административенъ окржгъ, гдѣто се намира сегашната му фабрика, и започне да произвежда въ всичкитѣ си фабрики едно количество рафинирана захарь до седемь милиона килограма въ годината

(Под.) Секретарь: К. Апостоловъ.
(Под.) Министритѣ: Т. Иванчовъ, Д. К. Вачовъ и М. Теневъ.

За да се установи още по нагледно по кой произволенъ начинъ е дѣйствувало правителството на Т. Иванчовъ по работата, която ни занимава, ние даваме тукъ мѣсто на оплакванията на г-нъ Ив. Кирковъ отъ гр. Сопотъ, отъ когото несправедливо и незаконно е отнета дадената му концесия въ полза на софийската захарна фабрика.

Вх. № 80, 4 юний 1901 г.

До Господина Прѣдсѣдателя на Слѣдствената Парламентарна Комисия по обвинението на бившитѣ министри
въ ст. София.

Прошение

отъ Иванъ Кирковъ, земледѣлецъ отъ гр. Сопотъ.

Господине Прѣдсѣдателю!

Съ настоящето си честь имамъ да привлеча просвѣтеното Ви внимание върху слѣдующата, колкото гешефтарска, толкова и мръсна афера, извършена отъ кабинета на Тодоръ Иванчовъ.

Извѣстно Ви е много добрѣ, че на дружеството, което основа захарната фабрика въ София, първоначално му се дадоха за районъ само окрѫзитѣ: Софийския, Кюстендилския и Трънския, и фабриката се построи само съ привилегията за тѣзи окрѫзи и отдавна вече функционира и произвежда.

Друга една концесия, съ районъ отъ шестьтѣ Южно-Български окрѫзи: Пловдивския, Татаръ-Пазарджишкия, Хасковския, Старо-Загорския, Сливенския и Бургазския, бѣше дадена на основаното въ Пловдивъ акционерно дружество, на което правителствата ако и да продължиха съ три години срока за туряне въ дѣйствие, концесионера се намѣри въ невъзможность да изпълни задълженията си и, въ послѣдствие, се разруши, само по себе си, и концесията му биде отнета.

Още прѣди разтурването му, на 18 августъ 1897 год., бѣхъ подалъ заявление, придружено съ плановетѣ, девизитѣ и порѫчителството, изисквани отъ закона за насърдчение мѣстната индустрия, за да ми се даде за сѫщата цѣль концесия съ районъ окрѫзитѣ: Пловдивския, Хасковския и Старо-Загорския. Слѣдъ разтурването на дружеството „Захарь“, Министерството на Земледѣлието и Търговията даде нуждния ходъ на заявлението ми, внесе го въ Министерския Съвѣтъ съ прѣдложение да ми се даде концесията съ искания районъ.

Министерския Съвѣтъ, съ постановление отъ 10 юлий 1899 год. № 46 разрѣши да ми се даде концесията съ искания районъ и съ задължение да почна постройката на фабриката съ срокъ отъ шесть мѣсеци и да я туря въ дѣйствие въ година и половина най-много.

Това постановление на Министерския Съвѣтъ ми се съобщи отъ Министерството на Земледѣлието и Търговията съ писмо, № 3.354*), отъ 23 юлий 1899 год., на основание на което и влѣзохъ въ прѣговори съ една група капиталисти отъ Брюкселъ и Парижъ, съ които имахъ прѣдварителни условия и сключихъ окончателенъ контрактъ за изпълнението на концесията; тъй като, още по-рано, прѣдставителитѣ на групата бѣха дохождали по изучване почвата, условията и другитѣ нужди прѣдварителни изучвания, специални за производството на цвѣклото.

Като се научилъ за всичко това прѣдставительтъ и директорътъ на Софийската фабрика, г-нъ Дорзе, и съ цѣль да осуети основаването на друга захарна фабрика въ Пловдивъ и да монополизира тази индустрия само за своята фабрика въ България, прибѣгна до най-непростителното срѣдство, *подкупничеството,* за да попрѣчи на турянето въ дѣйствие дадената ми концесия, за основаването въ Пловдивъ захарна фабрика. За постигането на тази си цѣль, г-нъ Дорзе намѣри най-голѣмата

---

*) Министерство
на
Търговията и Земледѣлието.
Отдѣление
за
Търговията и Индустрията
№ 3354.
София, 22 юний 1899 г.

До Господина Иванъ Кирковъ

въ гр. Сопотъ.

Министерството на Търговията и Земледѣлието честь има да Ви съобщи, че Министерский Съвѣтъ, въ засѣданието си на 10-й того, протоколъ № 46, е звѣлъ слѣдующето рѣшение:

На основание чл. 10-й отъ закона за насърдчение мѣстната индустрия и чл. 2 отъ допълнението му, разрѣшава се, да се дадѫтъ на Иванъ Кирковъ отъ Пловдивъ за районъ окрѫзитѣ: Пловдивский, Хасковский и Старо-Загорский за построяване захарна фабрика, съ срокъ 20 години и съ задължение, че ще почне постройката слѣдъ шесть мѣсеци най-много и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много.

При това Министерството Ви моли да му прѣдставите по-скоро двата екземпляра отъ девизитѣ, плановетѣ на фабриката, както и порѫчителството, които Ви се повърнаха съ писмо отъ 25 юний м. г., подъ № 2246.

Министръ: (под.) Г. Д. Начовичъ.
за Главенъ Секретарь: (под.) Ив. Сарановъ.
за Началникъ на Отдѣлението: (под.) А. Н. Кончевъ.

подържка въ Министъра Тодоръ Иванчовъ, по настояването на когото, Министерския Съвѣтъ, на 23 септемврий 1899 год., съ второ постановление, № 73, видоизмѣнява първото постановление, и отнѣма отъ дадения ми районъ Пловдивския окрѫгъ.

Това второ постановление Министерството на Търговията и Земледѣлието, съ писмо отъ 28 септемврий 1899 год., № 4433 [1]), като ми съобщи, иска и съгласието ми за направеното измѣнение. На това веднага и телеграфически отговорихъ, че не мога по никакъвъ начинъ да се съглася за отстѫпването на Пловдивския окрѫгъ, тъй като съмъ вече сключилъ контрактъ за дадения ми съ първото постановление районъ. На този ми телеграфически отговоръ не послѣдва никакво друго писмо отъ страна на респективното министерство и азъ продължавахъ работата си, заедно съ изпратенитѣ прѣдставители на синдиката, да правимъ приготовления, за да почнемъ постройката на фабриката прѣди изтичането на дадения ми шесть мѣсеченъ срокъ, и тъкмо на 5 януарий 1900 год. пристигна въ Пловдивъ и условения инжинеръ, Люсиенъ Поларъ, отъ Парижъ, за да почне и надзирава строенето. На 8 януарий 1900 год., ако и врѣмето да не благоприятствуваше, започнахме, изкопахме основитѣ и телеграфически поканихме Министра на Земледѣлието и Търговията да присѫтствува на тържественото полагане основния камъкъ на фабриката. На поканата ни г-нъ Министъръ, освѣнъ чe не благоволи да присѫтствува, но съ телеграма отъ 10 януарий 1900 год, № 14 [2]) спира строенето, за да се дадѣло врѣме на Министерския Съвѣтъ да се произнесе по недоразумѣнието. Но ние бѣхме взѣли вече всичкитѣ мѣрки, и направили приготовления, и не можахме по никакъвъ начинъ да отложимъ полагането на основния камъкъ, и въ присѫтствието на прѣдставителя на властьта — г. Пловдивския окрѫженъ управитель и членоветѣ на окрѫжната постоянна комисия —, градския кметъ и общинскитѣ съвѣтници, прѣдсѣдателя и членоветѣ на търговско-индустриалната

---

[1]) Министерство
на
Търговията и Земледѣлието.
Отдѣление
за
Търговията и Индустрията
№ 4433.

София, 28 септемврий 1899 год.

До Господина Ив. Кирковъ, Концесионеръ

въ гр, Пловдивъ.

Министерството на Търговията и Земледѣлието има честь да Ви съобщи, Господине, че съ III-то постановление отъ 22 того, протоколъ № 73, почитаемия Министерский Съвѣтъ е благоизволилъ да видоизмѣни четвъртия пунктъ отъ постановлението си отъ 20 юний т. г., протоколъ № 46 въ слѣдующия смисълъ:

„Разрѣшава се да се дадѫтъ на Ив. Кирковъ отъ Пловдивъ за районъ окрѫзитѣ: Хасковский, Ст.-Загорский и Сливенский за построяване захарна фабрика, съ срокъ 20 години, съ задължение да почне постройката ѝ слѣдъ шесть мѣсеца най-много, и тури въ дѣйствие слѣдъ година и половина най-много."

По поводъ на горѣизложеното Министерството на Търговията и Земледѣлието Ви моли, Господине, да му съобщите Вашето съгласие за рѣшението на Министерския Съвѣтъ, относително видоизмѣнението на дадения районъ на концесията Ви. Срокътъ на концесията започва да тече отъ датата на новото постановление на Съвѣта. (22 септемврий 1899 год.)

Министъръ: (под.) Г. Д. Начовичъ.

Главенъ Секретарь: (под.) Хр. Фетфаджиевъ.

Началникъ на Отдѣлението: (под.) В. Атанасовъ.

Телеграма

[2]) 10/I 1900 г.

Пловдивъ Ив. Кирковъ.

Моля не бързайте и оставете врѣме на Министерския Съвѣтъ да се произнесе по недоразумѣнието и новитѣ планове. № 14.

Министъръ: (под.) Начовичъ.

камара, Италианския консулъ, като Белгийски прѣдставитель, най-виднитѣ търговци, индустриалци и земледѣлци, множество Пловдивски граждани, на чело съ мѣстното духовенство, извършихме церемонията на самото мѣсто, подарено за тази цѣль отъ Пловдивския градски съвѣтъ.

Слѣдъ това заминахъ за София и лично се прѣдставихъ на г. Начовича, и го молихъ да не спиратъ постройката, за да можемъ на врѣме и въ дадения ни срокъ да изпълнимъ задълженията си. Обаче, смаянъ останахъ отъ отговора на г. Начовича, който ми каза, че той съ писмото си отъ 28 септемврий 1899 год., № 4433, съ което иска съгласието ми, за отстѫпването Пловдивския окрѫгъ и съ телеграмата си отъ 10 януарий 1900 год., № 14, билъ запазилъ правата ми и срокътъ, но за сега билъ принуденъ да спре строенето, защото не искалъ да влиза въ конфликтъ съ колегитѣ си и прѣдизвика министерска криза, като прибави, че заинтересовани лица били министра Иванчовъ и братъ му, за личнитѣ облаги на които, той, до като управлявалъ министерството, не щѣлъ да вземе лично върху си отговорностьта и за смѣтка на държавата. При това ми обѣща, че той ще намѣри благоприятенъ случай да изравни недоразумѣнието, и работата остана и до днесь висяща и въ това положение, въ което Ви я описахъ.

Отъ частни свѣдѣния сега се научавамъ, че бившия Министъръ-Прѣдсѣдатель, Тодоръ Иванчовъ, слѣдъ излизането на г. Начовича отъ кабинета и при навечерието на падането на цѣлия кабинетъ, билъ далъ ходъ на второто постановление и разширилъ района на Софийската фабрика, не само съ Пловдивския окрѫгъ, нъ още и съ Татаръ-Пазарджиския и съ всички други окрѫзи въ Сѣверна и Источна България, и то, споредъ свѣдѣнията, добити чрѣзъ моитѣ приятели въ Брукселъ отъ самитѣ акционери—съучастници въ дружеството на Софийската захарна фабрика — срѣщу, едно възнаграждение отъ **250.000 лева** дадени въ акции на братята Тодоръ и Сава Иванчови, обстоятелство, което могло да се провѣри и установи и отъ книжата на фабриката.

Отъ всичко това става повече отъ ясно, че гешефта е билъ главната причина, който е заставилъ бившия министъръ Иванчовъ да даде такива голѣми права на Софийското дружество безъ да е имало нѣкакви задължения и ангажементи Българското правителство спрямо послѣдньото дружество, за да му разширочава районътъ и да монополизира производството само за една Софийска фабрика въ врѣда на държавата и на земледѣлието изобщо въ България.

Въ слѣдствие на всичко горѣизложено, моля Ви Г-не Прѣдсѣдателю, да привлѣчете сериозното и просвѣтено внимание на Прѣдсѣдателствуемата отъ Васъ Слѣдствена Парламентарна Комисия върху тази гешефтарска афера, извършена отъ Тодоръ Иванчовъ въ качеството му Министъръ-Прѣдсѣдатель, и за да не бѫда принуденъ да прѣвлеча по сѫдебенъ редъ държавата подъ отговорность за обещетение и за огромнитѣ разноски, които съмъ направилъ по изучването и турянето въ дѣйствие дадената ми концесия да благоволите и внесете въпросътъ въ Народното Събрание и да ходатайствувате прѣдъ г. г. народнитѣ прѣдставители да ми се възстановятъ напълно придобититѣ ми права върху концесията съ първоначално дадения ми районъ. Сѫщеврѣменно, и за запазване интереситѣ на земледѣлието въ страната, да се отнематъ присъединенитѣ и продадени отъ Иванчова отпослѣ окрѫзи на районътъ на Софийската фабрика.

Прочее, благоволете, Господине Прѣдсѣдателю да приемете увѣренията въ особнитѣ ми къмъ Васъ и къмъ народнитѣ прѣдставители почитание и уважение.

Гр. Сопотъ, 2 юний 1901 год.

Съ почитание и уважение: Ив. Кирковъ.

Ив. Кирковъ
Сопотъ
28 юний 1901 г.

До Парламентарната Слѣдственна Комисия
въ София.

Господине Прѣдсѣдателю,

Писмото Ви отъ 21 того получихъ съ вчерашна поща, но отъ краткото му съдържание неможахъ да разбера какви свѣдѣния, нужднн на комисията, искате да Ви се доставятъ относително Белгийското Анонимно Дружество за „Захарнитѣ Фабрики и Рафинерии" което си е присвоило произволно названието „Дружество за Българскитѣ Захарни Фабрики и Рафинерии", когато възможно е въ България да се основатъ още 5—6 най-малко фабрики, нужднн само за вѫтрѣшната консомация. Моля пишете допълнително и по опрѣдѣлено, като какви свѣдѣния сѫ нужднн на Слѣдственната Комисия за да можемъ да Ви ги дадемъ своевремнно.

При това, моля, Господине Прѣдсѣдателю, да имате добрината да ми извѣстите получено ли е въ Комисията, прошението ми съ придружающитѣ го прѣписи, относително дадената ми концесия за основавание въ Пловдивъ захарна фабрика?

Моля, благоволете, Господине Прѣдсѣдателю, да приемете увѣренното въ особнитѣ ми уважения и почитания:

Ив. Кирковъ.

Иванъ Кирковъ
Сопотъ

До Господина Прѣдсѣдателя на Слѣдственната Парламентарна Комисия при Народното Събрание
въ ст. София.

Господине Прѣдсѣдателю,

Писмото Ви отъ 5-й того, подъ № 122, получихъ своеврѣменно и въ отговоръ, честь имамъ да Ви съобща и слѣдующето:

I-во, относително разширяването районътъ на Софийската захарна фабрика, течението и подробноститѣ сѫ изложени въ прошението ми до Прѣдсѣдателствуемата отъ Васъ комисия, а сега ще добавя само, че ползитѣ и вигодитѣ сѫ голѣми за фабриката отъ разширяването районътъ и монополизирането само за нея производството на захарьта въ една страна като България, въ която ежегодно се консомира повече отъ 16,000,000 килограма захарь, количество, което едвали би могли 5 фабрики като Софийската да фабрикуватъ, и съ единствената цѣль да усигурятъ и запазятъ производството на захарьта въ България за себѣ си, съ всички непростени срѣдства си послужиха и даже се опитаха да убѣдятъ и склонятъ всеизвѣстния общественъ дѣецъ и патриотъ, почтенния старецъ Г-нъ Хр. Дановъ, въ качеството му прѣдсѣдатель на управителния съвѣтъ на разтуреното дружество „Захарь" въ Пловдивъ, да напустнятъ идеята за основаване захарна фабрика въ Пловдивъ, а по-послѣ направиха сѫщитѣ прѣдложения и на мене и срѣщу доста кръгло количество парично възнаграждение; но и отъ двама ни като получиха отрицателни отговори, прибѣгнаха до подкупването на Министра Иванчовъ и сполучиха до негдѣ до постигнатъ гонимата цѣль. Увѣренъ съмъ, че г. Христо Дановъ ще даде на Почитаемата комисия, доста интересни свѣдѣния, ако му бѫдатъ поискани. Тъй сѫщо комисията може да вземе свѣдѣния и отъ сегашния Пловдивски Окрѫженъ Управитель, г-на П. Манолова, комуто Министърътъ Иванчовъ е давалъ лично наставления да прави всевъзможни прѣпятствия и мене, за да усуети за винаги основаването на захарната фабрика въ Пловдивъ.

II-ро, дадената менъ концесия, съмъ отстжпилъ съ контрактъ на единъ синдикатъ, съ сжщитѣ условия и срокъ, съ които ми е дадена и съ привилегиитѣ, прѣдвидени въ закона за насърдчение мѣстната индустрия и допълненията му.

Тукъ приключени Ви изпращамъ и прѣписи отъ отговоритѣ ми на министерскитѣ писма, прѣписи отъ които изпратихъ при прошението си до Парламентарната Комисия отъ 2 юлий н. год.; но, за по-добро и пълно освѣтление на въпроса по дадената ми концесия, моля да се изиска цѣлото дѣло отъ Министерството на Земледѣлието и Търговията.

Благоволете, Господине Прѣдсѣдателю, да приемете увѣрението въ особеното ми къмъ Васъ уважение:

Гр. Сопотъ 31 юлий 1901 год.

Ив. Кирковъ.

Н. Б. Приложения: Прѣписи отъ телеграмитѣ ми до Министерството на Земледѣлието и Търговията отъ 1-й октомврий 1899 г.—8-й януарий 1900 г. и отъ 11-й януарий 1900 г., и прѣписъ отъ заявлението ми до г-на Пловдивский Окржженъ Управитель, отъ 14-й януарий 1900 г.

Прѣписъ.

Обгербована. 1 октомврий 1899 год.

София.

Министерство Земледѣлието — Търговия.

Въ отговоръ на писмото № 4433 отъ 28 септемврий т. г., заявявамъ, че по никакъвъ начинъ не мога да се съгласяна замѣнението Пловдивския окржгъ съ Сливенския, понеже съмъ обвързанъ съ нотариални задължения за дадения ми районъ съ постановлението № 46 отъ 10-й юлий т. г. и скоро ще поискамъ министерски делегатъ за избиране и удобряване мѣстото за започване на постройката.

(п). Ив. Кирковъ.

Прѣписъ.

Обгербована. 8 януарий 1900 год.

София.

Министру Земледѣлие и Търговия.

Инжинеръ Люсиенъ Поларъ отъ Парижъ, делегатъ на сключившиий се съ менъ контрактъ Синдикатъ, пристигна за започване построяването на захарната фабрика въ околностьта на Пловдивъ. Ситуационний планъ на мѣстото Ви испратихъ съ днешната ноща. Моля да почтете съ присжтствието си тържественното полагане на основния камъкъ и извѣстете деньтъ на тръгването Ви, като сжщеврѣменно заповѣдате да ми се съобщятъ изобщо распорѣжданията Ви по случая.

(п). Ив. Кирковъ.

Прѣписъ.

11 януарий 1900 год.

София.

Министра Търговия — Земледѣлие.

Въ отговоръ на вчерашната Ви телеграма № 14, подтвърждавамъ депешата си отъ 1 октомврий, съ която Ви съобщихъ, че отстжпихъ концесията на единъ Белгийски Синдикатъ, чийто новъ делегатъ пристигна и започна постройката още

вчера, работитѣ на която, при неблагоприятното врѣме, не можатъ да се продължаватъ усилено, слѣдователно, азъ лично нѣмамъ никакво качество да се мѣша въ работата подъ страхъ да прѣтърпя сериозна отговорность спрѣмо Синдиката, която пада изцѣло върху Държавата.

(п). Ив. Кирковъ.

Прѣписъ

До Господина Пловдивский Окр. Управитель.

Заявление

Отъ Иванъ Кирковъ отъ гр. Пловдивъ и Люсиенъ Поларъ, инжинеръ отъ гр. Брюкселъ (Белгия), пълномощникъ-прѣдставитель на Синдиката за построяването захарната фабрика въ гр. Пловдивъ.

Господине Управителю,

Въ допълнение заявлението ни, отправено до Почитаемото Пловдивско Окр. Управление, съ дата 8-й того т. г., честь имаме да Ви прѣдставимъ тукъ приключенъ ситуационния планъ на самото мѣсто, върху което почна постройката на захарната фабрика.

Гр. Пловдивъ, 14 януарий 1900 год.

Съ почитание: Ив. Кирковъ.

(под.) Polacrt.

* * *

Безъ да се досѣга въобще теоритическата страна на въпроса по концесиитѣ, така както тѣ сѫ прѣдвидени у насъ отъ закона за насърдчение мѣстната индустрия — кога, какъ и кому се дава една концесия, кога и какъ може тя да се отнема, и кои сѫ условията, възъ основание които единъ концесионеръ може да се ползува отъ всичкитѣ привилегии и права, прѣдвидени въ по-горѣ споменатия специаленъ законъ по тая материя, — отъ даннитѣ по дѣлото за Софийската захарна фабрика се установяватъ слѣдующитѣ факти:

1. Ако, споредъ чл. 10, ал. 2 и да е прѣдоставено правото на Министерския Съвѣтъ да опрѣдѣля райони, по разнитѣ концесии, тѣзи райони обаче, така опрѣдѣлени, зависятъ отъ испълнението на законни условия, които, ако не се испълнятъ отъ интересующитѣ лица, тѣзи послѣднитѣ губятъ правата си и концесията имъ се отнема. Тѣзи условия сѫ точно и изрично опрѣдѣлени отъ особенния правилникъ за прилагането закона за насърдчение мѣстната индустрия, и тѣ сѫ, между друго: да се прѣдставляватъ отъ искателитѣ на концесия планове и девизи за фабриката, която ще се построява, както и едно поржчителство за всичкитѣ врѣди и загуби, които биха се нанесли на държавната хазна съ неиспълнението задълженията, взети отъ концесионера, който губи, както е казано по-горѣ, правото на дадената му концесия, ако въ опрѣдѣления срокъ не почне постройката на фабричното заведение, за което е искалъ районъ или пъкъ не тури това заведение въ дѣйствие. (чл. чл. 5, 6 и 8 отъ правилника).

Въ случая, обаче, който ни занимава, Министерския Съвѣтъ, впрѣки закона и въ врѣда на общественнитѣ интереси на страната, не само, че не е съблюдилъ изричнитѣ прѣдписания на правилника за прилагането закона, но още, чрѣзъ своитѣ произволни и съмнителни дѣйствия, съ отстжпването на двата послѣдни района и съ разширението на първия районъ Софийскатаз ахарна фабрика, е далъ, по прикритъ начинъ, единъ монополъ отъ цѣлото Княжество България на едно чуждостранно дружество, като сжщеврѣменно,

съзнателно е онеправдалъ единъ български индустриалецъ (Ив. Кирковъ отъ гр. Сопотъ), ако и да бѣше той испълнилъ всичкитѣ взискани отъ закона условия, като е отнелъ отъ него и безъ негово съгласие отстъпения му вече съ постановление отъ Министерския Съвѣтъ районъ и то въ полза на умишленно толкова фаворизираната горѣупоменатa Софийска захарна фабрика.

2. Като се остави, за минута, на страна, кому е трѣбвало да се отпуща прѣдвиденатa въ чл. 3-й отъ допълнението закона за насърдчение мѣстната индустрия отъ 6 мартъ 1897 год., премия — да ли на захарната фабрика или на цвѣклопроизводителитѣ —, тъй като българския текстъ на опоменатия чл. 3-й отъ казания законъ не е ясенъ по тоя въпросъ, а пъкъ въ френския текстъ изрично е казано, че премията се отпуща на цвѣклопроизводителитѣ, ние ще отбѣлѣжимъ само, че Министерството на Т. Иванчовъ е свързало, вънрѣки ясния смисълъ на повелителното постановление на чл. 3-й отъ въпросния законъ за насърдчение мѣстната индустрия, който членъ гласи: „Народното Събрание опрѣдѣля нуждната сума за премия и пр. . . . . .“ — държавнитѣ ни финансии за цѣли 20 години, като, по този начинъ, си е прѣвишило властьта въ ущърбъ суверенннитѣ права на народното прѣдставителство и е сключило единъ ангажаментъ съ трети чужди лица, който ангажаментъ не почива и неможе да да почива на никакво законно основание, ако не на произволното и съ нищо не оправдано постановление на Министерския Съвѣтъ № 71, 29 юлий 1900 г., за което става дума по-горѣ.

Отъ всичко, прочее, може да се дойде до заключение, че, по въпроса за Софийската захарна фабрика, бившето министерство, съ произволнитѣ си и съмнителни дѣйствия, е прѣзрѣло и нарушило законитѣ на държавата като е накърнило частнитѣ и общи интереси на страната.

Дайче Леванте Линие.

Съ откриването и турянето въ експлоатация желѣзнопжтната линия Бургазъ — Ямболъ, се е породила естествено и идеята за създаване едно редовно морско съобщение между портоветѣ Бургазъ и Варна, отъ една страна, и тия на западно-европейскитѣ държави, отъ друга, съ цѣль, главно, да се уреди единъ добъръ трафикъ за новооткритата желѣзнопжтна линия. За тази цѣль управлението на Българскитѣ държавни желѣзници по онова врѣме е сключило конвенция съ управлението на държавнитѣ желѣзници въ Прусия, Саксония, Бавария и пр. както и Параходното Дружество, Дайче Леванте Линие отъ Хамбургъ, щото назначенитѣ стоки за истокъ да бждатъ прѣносвани на мѣстоназначението си съ параходитѣ на това дружество чрѣзъ портоветѣ, свързани съ источнитѣ и българскитѣ държавни желѣзници, вмѣсто да минаватъ, едни отъ тѣхъ, прѣзъ Анверсъ, други, по Дунава, трети прѣзъ Триестъ и четвърти направо по желѣзнопжтното съобщение. Тази конвенция, която е влѣзла въ сила прѣзъ януарий мѣсецъ 1892 година, не е могла, обаче, да оправдае надеждитѣ, възложени ней; защото, прѣзъ цѣлата 1892 год. едвали сж минали прѣзъ Бургазъ всичко на всичко, около 9 тона стока, а прѣзъ Варна — 21 тона, вслѣдствие на което конвенцията е била денонсирана отъ самото дружество Дайче Леванте Линие. Интересно е да се отбѣлѣжи тукъ, че, когато параходитѣ на това дружество се идвали почти праздни, ония на по-старитѣ дружества, Жонстонъ Лайнъ и Вескотъ и Лаурансъ, сж идѣли натоварени съ много повече стоки и сж алиментирали трафика на новооткритата линия.

Слѣдъ деносирането на тая конвенция, понеже сѫ били постѫпили въ управлението на Българскитѣ държавни желѣзници прѣдложения за разни отстѫпки по прѣнасяне стоки по нашитѣ линии, то, една слѣдъ друга, сѫ били наредени двѣ комисии, които да изучатъ въпроса, и, като плодъ на тия изучвания, се явяватъ едни поемни условия, въ пунктъ 16 на които виждаме слѣдующето: „прѣдприемача се задължава да установи прями редовни съобщения между Бургазъ и Варна и по-важнитѣ западно-европейски пристанища." По тия поемни условия е билъ сключенъ и контрактъ съ експедиторската кѫща, А. Давидовъ и С-ие, сѫдбата на която сдѣлка е все извѣстна.

Прѣзъ 1897 год. януарий мѣсецъ, компанията Жонстонъ Лайнъ, чрѣзъ своитѣ агенти Г. и А. Петкови въ гр. Бургазъ, въ едно изложение до Министерството на Общественитѣ Сгради, като излага, че всичкитѣ стоки, идящи за България, минавали прѣзъ Дедеагачъ и Цариградъ, благодарение на по-евтинитѣ тарифи на компанията на Источнитѣ Желѣзници, прѣдлага услугитѣ си, да се помѫчи да отвърне тоя трафикъ въ полза на Варна и Бургазъ и отъ тамъ за нашитѣ желѣзници, като се направи едно намаление на тарифата по нашитѣ желѣзници. Това прѣдложение е било разгледано въ търговското отдѣление при това министерство, и, по силата на единъ контрактъ, който е сключенъ съ него прѣзъ септемврий мѣсецъ 1897 год., направени му сѫ отстѫпки по 2 ст. на тонъ и километъръ отъ всичкитѣ специални тарифи по сключената конвенция, за което е рѣчь по-горѣ. Подобенъ единъ контрактъ, съ който сѫ се давали тия отстѫпки, е билъ сключенъ прѣзъ февруарий мѣсецъ 1898 год. и съ компанията Дайче Леванте Линие, която е поела, между друго, задължението поне веднажъ въ мѣсеца да праща единъ параходъ отъ Хамбургъ и Анверсъ до Бургазъ и Варна. Интересно е, обаче, да се забѣлѣжи, че, въ тоя договоръ не става ни дума за никаква субсидия съ Дайче Леванте Линие, която се е задоволила съ сѫщитѣ тия отстѫпки, които сѫ били дадени на Жонстонъ Лайнъ.

Създаденото съ тия спогодби, между нашето Министерство на Общественитѣ Сгради отъ една страна и компаниитѣ Жонстонъ Лайнъ и Дайче Леванте Линие, отъ друга, положение, е продължавало, отъ 15 септемврий до 15 ноемврий 1900 год., когато окончателно сѫ депосирани тия спогодби, на нѣколко пѫти вече подновени и разширявани.

На 22 февруарий 1900 год., съ едно дълго изложение, отправено до Министерството на Общественитѣ Сгради и пр., и на 24 априлъ 1900 год., съ друго едно, адресирано до сѫщото министерство отъ г. Г. Тонелие, агентъ на компанията Дайче Леванте Линие въ Анверсъ, се повдига въпроса за устрояване едно редовно морско съобщение между нашитѣ портове Бургазъ и Варна съ тия на Хамбургъ и Анверсъ, върху основата на плащане една субсидия.

Върху изложението на г. Г. Тонелие, тогавашния Министъръ на Общественитѣ Сгради, г-нъ Д. Тончевъ, е сложилъ слѣдната резолюция: „Министерския Съвѣтъ приема по принципъ прѣдложението". И дѣйствително, въ засѣданието си отъ 23 Май 1900 год., Министерския Съвѣтъ взема едно постановление, подъ № 3, подписано отъ г. г. Министритѣ: Т. Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, Д. К. Вачовъ, П. Пешевъ и Д. Тончевъ, съ слѣдующето съдържание: „Умолява се г-нъ Министра на Общественитѣ Сгради да влѣзе въ споразумѣние съ Дайче Леванте Линие за установяването на редовни параходни съобщения между Хамбургъ, Анверсъ, Бургазъ и Варна на основание направеного отъ Дайче Леванте Линие прѣдложение, и да сключи съ споменатото дружество контрактъ за тази цѣль. Субсидията за това морско съобщение, която ще се даде на въпросното параходно дружество, не може да надминава 120.000 лева златни.

Сумата за изплащането на тая субсидия да се вземе отъ приходитѣ на Земледѣлческитѣ каси, съгласно пунктъ 5 на I постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 8 мартъ т. г., протоколъ № 21 и да се тури на разположението на Министерството на Общественитѣ Сгради.

(подп.) Секретарь: Апостоловъ.

Прѣзъ врѣмето на сключването контракта съ Дайче Леванте Линие постжпватъ прѣзъ мѣсецъ юлий 1900 год., едно писмо отъ Жонстонъ Лайнъ, и прѣзъ мѣсецъ септемврий с. г. едно друго отъ Вескотъ и Лаурансъ, съ които тия дружества прѣдлагатъ тоже да установятъ редовни съобщения между Бургазъ и Варна и западно-европейскитѣ пристанища. Жонстонъ Лайнъ иска само да се намалятъ тарифитѣ по желѣзницитѣ въ такъвъ размѣръ, щото дружеството да можело да конкурира съ тия, които отправятъ стоки прѣзъ Цариградъ и Дедеагачъ, а Вескотъ и Лаурансъ иска сжщитѣ отстжпки съ прибавка на освобождаване отъ разнитѣ такси въ пристанищата.

На 9 октомврий с. г. Марсилското параходно дружество Fraissinet подава тоже една молба до Министерството, съ която се ангажира да устрои едно редовно съобщение тоя пжть между Бургазъ и Варна отъ една страна, и Марсилия и Генуа отъ друга, срѣщу една субсидия отъ 8000 л. зл. мѣсечно.

Въпроса за установяване редовни съобщения между нашитѣ пристанища Бургазъ и Варна и западно-европейскитѣ, е заинтересувалъ и Министерството на Търговията и Земледѣлието. Този въпросъ е билъ повдигнатъ прѣдъ това министерство изпървомъ отъ Жонстонъ и послѣ отъ Дедекена, прѣдставитель на Дайче Леванте Линие и г. Тонелие, сжщо главенъ агентъ на тая компания въ Анверсъ. Прѣдъ това министерство вече проситедитѣ се явяватъ въодушевени, не само отъ идеята да алиментиратъ трафика на нашитѣ желѣзници, нъ да помогнатъ и за развитието на нашата износна търговия. За тая цѣль единъ отъ тия просители, г. Тонелие, прѣдлага да устрои редовното морско съобщение, за което е рѣчь по-горѣ, но само като му се отпусне една субсидия. Другитѣ дружества, както вече видѣхме, сж били по-скромни, тъй като тѣ не сж искали субсидия.

Прѣзъ 1896 год. е била учрѣдена една особна комисия, състояща се отъ г. г. Д. М. Яблански, Ап. Георгиевъ, Ан. Манушевъ, Ст. П. Радановъ и В. Атанасовъ; за да изучи всестранно въпроса и да се произнесе по него. Тая комисия е прѣдставила и своя докладъ на 20 ноемврий 1896 год. до управляющия това министерство, г. Ив. Ев. Гешовъ, който е поставилъ върху него резолюция, „какво Министерския Съвѣтъ е рѣшилъ нищо да се не постановява за идущата 1897 год. 1), защото бюджетътъ не дозволява да даваме 180.000 лева годишно и то само за съобщенията ни съ Анверсъ и Хамбургъ, когато се прѣдлагатъ да се субсидиратъ и други параходни дружества, които да съединятъ България съ Марсилия, Лондонъ и пр.; 2), защото въпросътъ трѣбва да се изучи по-обстоятелствено относително количеството, което ще ни костува подобно още субсидиране. Въ свръзка съ това, мисли се, че не е злѣ да се обсжди прѣдпочтително да се каже на всичкитѣ дружества, че правителството ще дава по толкозъ на тонъ износъ за гдѣто и да е. Но това послѣдното трѣбва да се изучи прѣди да се съобщава комуто и да е. За сега да се яви на г. Дедекенъ, че Министерския Съвѣтъ отлага рѣшението на въпроса."

Прѣди комисията да се произнесе, Министерството на Търговията и Земледѣлието, на 10 септемврий 1895 год., се е отнесло до Софийската Търговска Камара да даде мнѣнието си касателно мѣркитѣ, които би могли да се взематъ за повдигането на пристанищата Бургазъ и Варна и да ли ще бжде добрѣ, ако се отпусне една субсидия на едно дружество, което би се задължило да установи редовни съобщения между тия пристанища и ония на западно-европейскинѣ държави.

На 6 октомврий с. г., Софийската Търговска Камара е отговорила, че тя намира за цѣлесъобразно да се даде една субсидия, но прѣимуществено на една българска компания, а ако това е невъзможно, то на една иностранна компания, но прѣимуществено руска.

Отказа на г. Гешова не отчаялъ г. Дедекена, и на 17/29 януарий 1897 г. той подава ново едно прѣдложение въ смисъль, че не иска вече да му се плаща една опрѣдѣлена сума по 75 лири стерлинги на излизане за всѣко едно пѫтуване и за всѣко едно пристанище, но само 40 лири стерлинги за пѫтуване и пристанище и една премия съобразно съ натоварената въ всѣко пристанище стока.

На 12 ноемврий 1897 г., г. К. Величковъ, който билъ поелъ портофельтъ на това министерство, назначилъ нова комисия, състояща се отъ В. Атанасовъ, началникъ на отдѣление за търговията и индустрията при Министерството на Търговията и Земледѣлието, П. Карловски, началникъ на търговското отдѣление при Министерството на Общитѣ Сгради, Я. Чакаловъ, Хар. Николовъ, Д. Христовъ, секретари на Пловдивската, Варненската и Софийската търговски индустриални камари, Г. Консуловъ, А. Давидовъ, соф. жители, и Никола Александровъ, Бургазкий житель, да проучи наново въпроса по уреждане едно прямо и редовно морско съобщение между портоветѣ Бургазъ и Варна съ западъ. Тази комисия дохожда до слѣдующето рѣшение, изложено въ протокола ѝ отъ 12/XI 1897 година.

„1. Приема по начало, че за развитието на нашата износна търговия, нуждно е уреждането на редовни и прями съобщения между българскитѣ и западно-европейскитѣ пристанища;

2. Начинътъ на уреждането тѣзи съобщения да се изучи прѣзъ цѣлата идуща година, като, по този начинъ, се даде възможность да се обмислятъ всички послѣдствия, за да се прѣдвидятъ всички прѣчки, и се взематъ прѣдъ видъ всички срѣдства, за да се укаже това съобщение впослѣдствие дѣйствително полезно за нашата износна търговия, като при това не се направятъ и голѣми жертви.“

Възъ основание, види се, на това заключение на комисията, Министра на Земледѣлието и Търговията, г. К. Величковъ, на 2 юлий 1898 год. е поднесълъ единъ докладъ до Министерския Съвѣтъ, съ който е прѣдлагалъ, ако е възможно, да се прѣдвиди въ бюджета за слѣдующата година единъ кредитъ отъ 40000 лева, която сума да служи за субсидиране нѣкое параплувно дружество, което да се ангажира да установи едно редовно морско съобщение между нашитѣ пристанища и нѣкои отъ поглавнитѣ отъ запад.-европейскитѣ за фаворизиране нашата търговия.

На този докладъ Министерския Съвѣтъ не е далъ никакъвъ ходъ.

Най-сетнѣ, на 10 декемврий 1898 год. Управляющия тогава Министерството на Земледѣлието и Търговията, г. Н. Беневъ отправя до компанията Дайче Леванте Линие едно съобщение, съ което отблъсва всичкитѣ прѣдложения за субсидия на тая компания.

Тия сѫ разнитѣ фазиси, прѣзъ които е миналъ въпросътъ за учрѣждаване едно редовно морско съобщение между нашитѣ пристанища Бургасъ и Варна, съ тия на по-важнитѣ западо-европейски, догдѣто, най-послѣ, той е дошелъ до своето разрѣшение съ сключването на контракта, който има слѣдующето съдържание:

„Между Княжеското Българско правителство, прѣдставлявано отъ Г-на Министра на Общитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, отъ една страна, и параплувното Дружество Дайче Леванте Линие отъ друга, за да се поддържатъ и развиватъ търговскитѣ съобщения между България и портоветѣ Хамбургъ и Анверсъ, дойде се до слѣдующето споразумѣние:

1) Отъ 1 септемврий, новъ стилъ 1900 год., Дайче Леванте Линие се задължава да уреди една редовна служба отъ първокласни пароходи между пристанищата Бургасъ и Варна отъ една страна, и портоветѣ Хамбургъ и Анверсъ отъ друга.

2) Дайче Леванте Линие се задължава да урѣди два пѫти мѣсечно отплуването на единъ пароходъ отъ Хамбургъ и Анверсъ за Бургасъ и Варна, и два пѫти мѣсечно, на единъ пароходъ отъ пристанищата Варна и Бургасъ за Анверсъ и Хамбургъ. Тѣзи отпѫтувания не ще ставатъ въ съвършено опрѣдѣлени дати; но вънъ отъ всѣка случайность по морето и непреодолима сила, тѣзи отпѫтувания ще ставатъ въ промежутъкътъ на около 15 дни всѣки пѫть.

3) Дружеството Дайче Леванте Линие се задължава за прѣвозитѣ отъ Хамбургъ и Анверсъ до българскитѣ пристанища, да получава навло, което да не надминава навлото, което получава отъ подобни стоки за пристанищата Солунъ, Цариградъ, Галацъ и Браила. За прѣвозитѣ отъ българскитѣ пристанища Бургасъ и Варна къмъ Анверсъ и Хамбургъ, Дайче Леванте Линие се задължава да не налага на тѣзи прѣвози навла по-високи отъ тия, които тя получава отъ подобни стоки отъ дунавскитѣ пристанища Галацъ, Браила и Сулина.

За да се позволи на Българското Княжеско правителство да упражнява контролъ по испълнението на тази клауза, капитанитѣ на параходитѣ сѫ обязани по просто само искане отъ българскитѣ власти, да прѣдставляватъ главния манифестъ на пѫтуването.

4) Дружеството се задължава да запазва на товарителитѣ на стоки съ мѣстоназначение до Бургасъ и Варна, единъ минимумъ отъ 500 тона за параходъ, само ако тия товарители сѫ ангажирали нуждното мѣсто поне 15 дни прѣди указаната дата за тръгването на парохода. Сѫщо, при излизането отъ пристанищата Варна и Бургасъ, дружеството се задължава да запазва на товарителитѣ отъ тия пристастанища, единъ общъ минимумъ отъ 1000 тона, само ако мѣстото за такъвъ товаръ е било ангажирано единъ мѣсецъ прѣди указаната дата за отпѫтуването на парахода.

5) Като компенсация на жертвитѣ, които се налагатъ на Дайче Леванте Линие до уреждането на редовната служба, Българското Княжеско правителство ще плаща на дружеството едно обѣзщетение отъ златни лева 1200 за всѣко пѫтуване на влизане и всѣко пѫтуване на излизане отъ всѣко едно отъ двѣтѣ български пристанища, или всичко, 26.000 лева зл. мѣсечно.

6) Обѣзщетението ще се плаща въ София на делегата на дружеството при свършването на всѣко тримѣсечие.

7) Прѣзъ траянето на контракта, пароходитѣ на дружеството Дайче Леванте Линие, които ще вършатъ редовната служба, ще бѫдатъ освободени отъ всѣки други даждия. Дружественнитѣ пароходи ще се ползуватъ още отъ всички улеснения и блага, отстѫпени на параплувното за товареното и разтоварването на стокитѣ. Фаровитѣ даждия и санитарнитѣ такси оставатъ въ тѣжесть на дружеството Дайче Леванте Линие.

8) Въ случай, че Дайче Леванте Линие би спрѣла службата прѣди истичането срокътъ на контрактътъ, Българското Княжеско правителство ще има право да испълни договора за смѣтка на компанията.

9) Настоящия договоръ е сключенъ за единъ срокъ отъ 5 години, начиная отъ 1 септемврий 1900 год.

10) Гербовий сборъ и патента сѫ въ тѣжесть на друж. Дайче Леванте Линие.

Направенъ е въ два еднообраза, въ София, на 30 юний (13 юлий) 1900 г.

(подп.) Дайче Леванте Линие — Коте.

(подп.) Министъръ на Общитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията: Д. Тончевъ.

Прѣди да се произнесемъ върху стойностьта на постановлението на Министерския Съвѣтъ и върху контракта основанъ на него, считаме за умѣсно да истъкнемъ тукъ нѣколко важни обстоятелства, които, по всѣка вѣроятность, сж станали причина на толкова шумъ, повдигнатъ миналата година въ печата по тая афера.

Много бие въ очи обстоятелството, че Министра на Обществеенитѣ Сгради, г. Д. Тончевъ, безъ да се разпорѣди да се проучи въпросътъ, повдигнатъ по писменнитѣ прѣдложения на г. г. Дедекенъ и Г. Тонелие, прѣдставители, и двамата, на параплувното дружество Дайче Ливанте Линие, и безъ да се разгледатъ тия прѣдложения прѣдварително отъ вѣщи лица, е внесълъ повдигнатия съ тѣхъ въпросъ въ Министерския Съвѣтъ, и то безъ да направи даже и писменъ докладъ, съ който да освѣтли своитѣ колеги. А явно е, че проучването въпроса, па и самото прѣдложение, би трѣбвало да стане най-всестранно, защото таквивато въпроси сж доста сложни и отъ първа важность. Още повече това изучване е вземало характеръ на необходимость като се има прѣдъ видъ, че е имало прѣдложения и отъ други дружества, като Жонстонъ Лайнъ, Вискотъ и Лаурансъ и Фрайсине, и трѣбвало е да се обясни по кои причини се прѣдпочита Дайче Ливанте Линие, сравнително ново и по-слабо дружество, прѣдъ извѣстни силни дружества, каквито сж първитѣ, на които даже и условията сж били и по-износни за Държавата.

Ако г. Д. Тончевъ се бѣше позаинтересувалъ малко, щѣше да види, че, когато Жонстонъ отъ ноемврий 1897 год. до юлий 1899 год. е внесълъ прѣзъ 1897 год. 165 тона, прѣзъ 1898 год., 1.487 тона и прѣзъ 1899 г., 720 тона въ Бургаското пристанище, прѣзъ сжщия периодъ, Дайче Ливанте Линие е внесла, прѣзъ 1897 год., нищо, прѣзъ 1898 год., 653 тона и прѣзъ 1899 год., 435. Значи, прѣзъ едно и сжщо врѣме Жонстонъ внася въ Бургасъ 2.372 тона, а Дайче Ливанте Линие само 1.088 тона.

Необяснимо е тоже защо, когато контракта е билъ сключенъ на 30 юний (13 юлий) 1900 г. и то само на френски языкъ, безъ да има български текстъ, и буквално спорѣдъ прѣдложението на г. Тонелие, за което по-горѣ се говори, този договоръ се държи въ тайна и нищо не се съобщава отъ това на Жонстонъ, Вескотъ Лаурансъ и др. дружества, които все продължаватъ да правятъ нови прѣдложения за форма само, види се, внесени съ резолюции за разглеждане въ административния съвѣтъ, както по-горѣ видѣхме, прѣзъ мѣсецъ юлий, септемврий и пр., а едвамъ на 4/17 декемврий 1900 год. се адресира едно писмо до Жонстонъ и Вескотъ Лаурансъ, съ което се съобщава, че, понеже Министерството на Общественитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията е сключило вече една спогодба съ Дайче Ливанте Линие, то нѣма намѣрение да прави други жертви, но можало да имъ направи една бонификация отъ 2 ст. за тонъ и килом. по тарифата № 2. На заинтересуванитѣ български търговци се съобщава сжщо съ обявление, № 35.250, едва на 23 ноемврий 1900 год. публикувано въ брой 259 на „Държавния Вѣстникъ".

Относително постановлението на Министерския Съвѣтъ и контракта, има да кажемъ, че министритѣ подписавши това постановление и министра, който е сключилъ контракта, сж извършили едно флагрантно нарушение на чл. чл. 3, 4 и 26 отъ закона за земледѣлческитѣ каси, които гласятъ:

Чл. 3. Капитала на всѣка земледѣлческа каса, както и добититѣ отъ него печалби си оставатъ нейна собственность. Чл. 4-й — Капиталитѣ на Земледѣлческитѣ каси се увеличаватъ съ чиститѣ печалби, които, споредъ чл. 26-й на настоящия законъ, се прибавляватъ ежегодно къмъ тѣзи капитали, а чл. 26-й. — Отъ чиститѣ печалби на Земледѣлческитѣ Каси, 97% служатъ за увеличение капитала на всѣка каса, а остатъка 3% се задържа за възнаграждение на служащитѣ по каситѣ.

Отъ цитиранитѣ членове на закона се вижда, прочее, че капиталитѣ на Земледѣлческитѣ Каси и печалбитѣ, получавани отъ тѣхъ, иматъ свое специално прѣдназначение, строго опрѣдѣлено отъ закона, отъ което слѣдва, че по никой начинъ тѣ не могатъ да бѫдатъ употрѣбени за други цѣли. На тия капитали и печалби още по-малко може да се тури рѫка, като се има прѣдъ видъ, че тѣ сѫ частна собственость и принадлежатъ на селата и градоветѣ, отъ гдѣто сѫ били тѣ събрани, а Конституцията гарантира неприкосновеностьта на частната собственость.

И наистина, по-послѣ се вижда, че, слѣдъ като е била вече изплатена сумата отъ 38.400 лева, централното управление на каситѣ съ доклада си отъ 5 юлий 1900 год., подъ № 13.108, до г. Министра на Търговията и Земледѣлието, като излага, че капиталитѣ и печалбитѣ на каситѣ иматъ своето специално назначение споредъ закона и че нигдѣ не е прѣдвидено, щото 10% отъ печалбитѣ да се харчатъ по рѣшение на Министерский Съвѣтъ за каквито и да е било общеполезни работи, моли министра, понеже нему е прѣдоставено правото да бди за точното изпълнение на закона за Земледѣлческитѣ Каси, да отговори: каситѣ да изплатятъ ли горнитѣ суми или не?

На тоя докладъ тогавашния титуляренъ Министъръ г. Йовъ Титоровъ е сложилъ слѣдующата резолюция: „Понеже има постановление отъ Министерския Съвѣтъ отъ 8 мартъ н. г., за да се взематъ отъ чиститѣ печалби на Земледѣлческитѣ Каси по 10% за една година и да се употрѣбятъ за общеполезни работи по земледѣлието; понеже е послѣдвало и друго постановление отъ Министерския Съвѣтъ отъ 23 май н. г., съ което се разрѣшава да се даде на Дайче Ливанте Линие отъ горнитѣ 10% като субсидия една сума, която да не надминава 120.000 лева, и понеже, възъ основа на тия двѣ постановления, е сключенъ вече контрактъ между Българското Правителство и Дайче Ливанте Линие, който не може да се нарушава или онищожава, азъ не мога и нѣмамъ право да отмѣнявамъ тия мѣроприятия.

Едно нѣщо мога да направя и то е, че паритѣ, които ще се изплащатъ за работи, които интересували държавата относително развитието на търговията, да се повърнатъ въ управлението на Земледѣлческитѣ Каси, щомъ се улесни държавата.

Въ тая смисъль да се направи докладъ въ Министерский Съвѣтъ".

Министъръ: Титоровъ.

На 31 януарий 1901 г. централното управление на Земледѣлческитѣ Каси още по-рѣшително и съ единъ дълъгъ докладъ тоя пѫть, до Министерския Съвѣтъ, иска отъ него, между другото, да отмѣни въпросното постановление на Министерския Съвѣтъ, като незаконно. И дѣйствително, въ засѣданието си отъ 5 февруарий 1901 год., съ протоколъ № 4, Министерский Съвѣтъ е взелъ по тоя въпросъ слѣдующето рѣшение: „Искането на Централното Управление на Земледѣлческитѣ Каси, щото изплатенитѣ досега суми отъ тѣзи каси по разнитѣ рѣшения на Министерския Съвѣтъ да се смѣтатъ като отпустнати на Държавата въ заемъ по специална текуща смѣтка съ установената лихва да се внесе съ разрѣшение въ Народното Събрание. Както става ясно, самъ по себе Министерския Съвѣтъ ако и въ другъ съставъ, намира, че издаденитѣ по-рано двѣ постановления сѫ незаконни и неоправдани и че за такъва субсидия, ако е било нужно, трѣбвало е да искатъ потрѣбнитѣ суми за нея отъ народното прѣдставителство, които да се минатъ въ бюджета, а не произволно да тѣглятъ суми отъ учреждения не имеющи нищо общо съ субсидиитѣ.

Освѣнъ горнето, най-чудното въ тая работа е това, че никогашъ надлежния министъръ не се е заинтересувалъ да види, изпълнявало ли си е поне задълженията субсидираното параплувно дружество, което получава за тая цѣль огромната сума

120.000 лева златни годишно; защото, споредъ публикуванитѣ отъ него официални тарифи и споредъ оплакванията на наши търговци-товарители, на които писмата текстуално излагаме по-долу, фаворизираното, не се знае по кои причини, отъ господина Тончева, параплувното дружество, Дайче Леванте Линие, е нарушило още отъ началото и слѣдва и до днесь да нарушава най-сѫществено и нееднократно своя контрактъ, като не е държало сѫщитѣ тарифи за нашитѣ пристанища, както за тия на Дунавскитѣ портове: Галацъ, Браила и Сулина — условия, изрично опрѣдѣлѣни въ договора, а е взимало отъ нашитѣ търговци по-голѣмо навло. Ето и писмата:

С. Г. Ноевъ. София, 24-й юлий 1901 год.

До Почитаемата Слѣдственна Комисия на XI-то Обикновено Народно Събрание, първа извънредна сесия.

Поканенъ съ писмо отъ 20-й того, № 1071, за да явя, какво зная по параходното дружество Дайче Ливанте Линие, заявявамъ, че това пароходно дружество не е испълнявало своитѣ задължения спрямо Българското правителство, както се е ангажирало. То не е испълнявало желанието на българскитѣ търговци, за да имъ опрѣдѣля днитѣ, прѣзъ които тѣхнитѣ параходи ще тръгватъ отъ Варна и Бургасъ за Анверсъ и Хамбургъ, подъ прѣдлогъ, че и самитѣ тѣхни агенти въ Варна и Бургасъ не знаятъ това.

Освѣнъ това, дружеството, чрѣзъ своитѣ агенти е поискало повече навло отъ колкото се е задължило прѣдъ Българското правителство, като приравни навлата отъ Бургасъ и Варна съ тия на Цариградъ, Дедеагачъ и Браила и Галацъ. Че това е тъй се вижда отъ тѣхната специална тарифа и писмото на тѣхния агентъ въ Варна съ дата 26/8 ноемврий 1900 год.

За доказателство на горното, прилагамъ и двѣ отворени писма въ оригиналъ.

Съ почитание: С. Г. Ноевъ.

Бургасъ, 8 ноемврий 1900 год.

Г-да Ноевъ и Станковичъ.

София.

Г-да,

Въ отговоръ на Вашата пощенска карта, подъ № 19/8 А, бързамъ да Ви съобща, че два парахода отъ Дайче Ливанте Линие идатъ мѣсечно отъ Хамбургъ и Анверсъ за Бургасъ и Варна и два парахода мѣсечно тръгватъ отъ Варна и Бургасъ направо за Анверсъ и Хамбургъ.

Датитѣ за пристигването и тръгването имъ не сѫ точно опрѣдѣлени.

За други свѣдѣния пращамъ Ви въ особенъ пликъ една тарифа на нашето дружество.

Приемете, молимъ, Г-да, най-сърдечнитѣ ми поздравления.

Подписалъ: А. Берсъ.

Варна, 26/8 ноемврий 1900 год.

Г-да Ноевъ и Станковичъ.

София.

Като отговаряме на Вашето почитаемо отъ 24/6 текущий имаме честь да Ви съобщимъ, че най-малкото навло отъ Бургасъ или Варна за Хамбургъ и Анверсъ за сто тони вехто желѣзо ще е отъ 20 шилинга за 1000 килограма, само ако тази стока нѣма да бъде много обемиста.

Приемете, молимъ, твърдѣ сърдечнитѣ ни поздравления.

Подписали: Братия Золасъ.

Bourgas, le 8 Novembre 1900.

M-rs Noeff & Stancovits.

Sofia.

Messieurs,

En réponse à votre carte postale, du 19/8 A, je m'empresse de vous faire connaître que deux bâteaux de la Deutsche-Levante Linie viennent par mois d'Hamburg et d'Anvers à Burgas et à Varna, et deux bâteaux par mois partent de Varna et Burgas directement pour Anvers et Hamburg.

Les dates pour l'arrivée ainsi que pour les départs ne sont pas précises.

Pour autres renseignements je vous fais parvenir sous pli séparé un manuel de notre Compagnie.

Veuillez agréer, Messieurs, mes bien sincères salutations:

A. Bers.

Varna, le 26/8 novembre 1900.

M-rs Noeff & Stancovich.

Sofia.

Répondant à votre estimée du 24/6 cours Nous avons l'honneur de vous dire que le moindre frêt de Bourgas ou de Varna pour Hambourg ou Anvers pour 100 tonnes vieux fer, serait de 20 shillings par 1000 kilogrames. Attendu que cette marchandise ne soit pas trop volumineuse.

Veuillez, agréer nos bien sincères salutations

Zalas Brothers.

Варна, 27-й юлий 1901 година.

А. Илиевъ и С-ие
Експедиционна Кжща
Въ Варна

До Господина Прѣдсѣдателя на Парламентарната Слѣдствена Комисия, срѣщу Параплувното Дружество Дайче Леванте Линие

въ ст. София.

Господине Прѣдсѣдателю,

Въ притежание сме на почитаемото Ви отъ 24-й того, подъ № 182 и въ отговоръ, спѣшимъ да Ви донесемъ нашитѣ оплаквания противъ Параходното Дружество Дайче Леванте Линие.

Помѣнатото дружество, което е субвенсионирано отъ българското правителство подъ условие, щото то да акостира редовно съ своитѣ параходи нашитѣ пристанища на обратния му пжть за Хамбургъ или Анверсъ и да приема за прѣнасяне износа на нашитѣ мѣстни произведения за разни направления и страни, далечъ не отговаря на задълженията си, нито пъкъ нѣкога е испълнило задълженията си и е способствувало да удовлетвори нуждата на търговцитѣ по испращане стокитѣ имъ за странство.

Ние, частно за насъ и за нашата износна търговия, имаме слѣдующитѣ оплаквания:

1) Помѣнатото дружество прѣди всичко трѣбваше да издаде обявления, че като ще акостира нашитѣ пристанища, да опрѣдѣли днитѣ на пристигването на параходитѣ му, днитѣ на тръгването имъ и да опрѣдѣли приемането на стоки съ параходитѣ си за по цѣлата линия въ мѣстноситѣ гдѣто и параходитѣ му се спиратъ; па даже да обяви и навлата за всѣка мѣстность за отъ нашитѣ пристанища. А какво е направило дружеството по една най-главна часть отъ задълженията му, а именно, за горнитѣ свѣдѣния? То, вмѣсто да оповѣсти и внуши на търговцитѣ акостирането на параходитѣ му, по горѣпомѣнатия начинъ, издало е на френски една картина на парахода си въ голѣмина 60 до 70 сант., като се задоволило да пиши само на френски: Service règulier bis-mensuel entre Hambourg Anvers et Bourgas Varna et vice. Versa. Това е то всичкото.

2) По причина на липсване горнитѣ афиши, тарифи и пр., ние сме отивали да поискваме отъ агенцията на това дружество въ Варна, да ни опрѣдѣли днитѣ за пристигването и тръгването на параходитѣ имъ, да ни яви навлото, което ще се присмѣтне за Пирея, Марсилия, Смирна, Солунъ, Анверсъ и др. и да ни каже, ако можемъ да расчитваме на параходитѣ имъ, за да натоваримъ стокитѣ си при пристигването имъ. А знаете ли какъвъ отговоръ добиваме: парахода неизвѣстно кога ще пристигне, навлото ще ви опрѣдѣлимъ като запитаме дирекцията въ Хамбургъ, а стокитѣ ви, съ исключение за Хамбургъ и Анверсъ, за други портове не можемъ да приемемъ. Ние имъ отговаряме на агентитѣ, че понеже параходитѣ на дружеството засѣгатъ Цариградъ, Солунъ, Смирна, Пирея и Марсилия и понеже най-голѣмия износъ отъ тука става за тѣзи поргове, то тѣ сж длъжни да приематъ стокитѣ ни, но тѣ ни отговарятъ, че параходитѣ ни не засѣгатъ тия пристанища, а ние знаемъ положително, че параходитѣ засѣгатъ всички тия пристанища, но като нѣмаме на какво да се основемъ, оставаме си въ мракъ.

3) Ние не знаемъ условията на дружеството съ правителството ни, да ли това дружество е свободно да неприема отъ българскитѣ пристанища за други иностранни пристанища, освѣнъ за Хамбургъ и Анверсъ товари. Ако то е въ правото си, тогава ще съжеляваме, че дадената субсидия отива чисто и просто на вѣтъръ; а ако ли пъкъ дружеството е задължено да приема товари за всички портове по своята линия, тогава това е противъ интереситѣ ни, за гдѣто ни сж държали въ мракъ.

4) На едно субвенсионирано дружество, на срѣщу облагитѣ, които му дава държавата, това послѣдното е поне морално задължено да повѣри прѣдставителството на своитѣ агенции въ Варна и Бургасъ въ ржцѣтѣ на българи или поне на мѣстни хора, които познаватъ официалния български языкъ. А какво виждаме? Напротивъ тия агенции сж повѣрени на лица отъ гръцка народность, които не познаватъ българския языкъ и се сношаватъ съ своитѣ гърци единородци по гръцки, а съ българитѣ, по турски языкъ. Какво унизително нѣщо за насъ, но като българи прѣмълчаваме; защото нашата държава и нашитѣ държавни мжже до сега не сж могли да намѣрятъ врѣме отъ политическа борба съ партиитѣ да вникнатъ въ търговскитѣ ни сношения, както сега виждаме това нохвално отъ Васъ, Господине Прѣдсѣдателю.

5) Даваната субвенция на параходното дружество Дайче Леванте Линие, ако бжде само за да приема товаритѣ съ назначение за Хамбургъ и Анверсъ и не се простира до другитѣ портове на линията, тогава тая субвенция я считаме пари, хвърлени въ морето, безъ да извлича търговията нѣкаква полза, а се вижда, че главно субвенцията се дава, за да се подържа вноса на германскитѣ произведения, които, безъ такава субвенция отъ нашето правителство, не идѣха тъй много да се пласирватъ у насъ чрѣзъ сжщото параходно дружество, което, като, държа нѣколко години нарѣдъ специяленъ рейсъ между Хамбургъ и Варна-Бургасъ безъ субвенция, бѣше прѣстанало даже и да прѣнася какви и да е товари и да не посѣщава Варна и Бургасъ, и

6) Оплакваме се още противъ това Дружество и за това, че то въ лицето на своя прѣдсѣдатель въ София, незаконно и противъ интереса на самитѣ Държавни желѣзници и противъ интереса на мѣстната експедиторска търговия, се домогна, и по единъ таенъ начинъ, доби отъ Министерството на Обществениитѣ Сгради незаслужено съ нищо особенни привилегии за намалени тарифи по Българскитѣ Държавни желѣзници отъ Бургазъ къмъ Сарамбей—Царибродъ и толкова незаконно безъ всѣкакъвъ ангажаментъ (каквото задължение е само за българитѣ) и противъ интереса на самитѣ желѣзници това Дружество успѣ да убие мѣстната инициатива, а едноврѣменно и да съблича държавната хазна, та вѣрваме, какво това негово дѣйствие още продължава и сега да вирѣе и при всичко, че е имало много важни оплаквания противъ сюспедирането му, обаче Министерството на Обществениитѣ Сгради, въ наше лице е казало, че нѣма да сюспендира тази привилегия.

Господине Прѣдсѣдателю! намъ ни е много чувствително, ползуването на иностранцитѣ отъ държавата съ извѣстни привилегии, когато въ Българитѣ има и желание и способность да оползотворятъ съобщенията по-добрѣ отъ иностранцитѣ даже и безъ особенни привилегии. Намъ ще ни бжде много приятно, ако е възможно да се застжпите за ограничаване облагитѣ, правени на иностранцитѣ и повдигането мѣстната инициатива.

Съ високо почитание: А. Илиевъ и С-ие.

Петръ С. Поповъ
Бургасъ
№ 1536.

Бургасъ, 28 юлий 1901 година.

До Господина Прѣдсѣдателя на Парламентарната Слѣдствения Комисия въ София.

Господине Прѣдсѣдателю,

Вслѣдствие писмото Ви отъ 24-й того, подъ № 181, съ настоящето си бързамъ да Ви явя, че имамъ да се оплача отъ параходното дружество Дайче Леванте

Линие, че ми взема прѣскжпо навло за износни стоки, а именно: на 26-й того натоварихъ на № 15 единъ варелъ розова вода кг. 505 за Лондонъ и ми се взема навло 2 лири стерл. 50 с. т. е. 60 лева златни или 12 лева златни на % кгр.

2) Сжщия день натоварихъ на сжщия параходъ за Анверсъ:

С С № 16 — 1 варелъ розова вода к. 500

С С № 17 — 1 варелъ розова вода к. 500

С С № 18 — 1 розовъ цвѣтъ к. 12·5

С С № 19 — 1 розовъ цвѣтъ к. 12·5 и ми се зема навло 2 лири стерл. 10 т. е. около 60 лева златни или по 6 лева на % килограма, когато съ други параходни дружества може да е по-евтино — ако не бѣше карантината.

Понеже съ това високо навло се натоваря нашата бѣдна стока (розова вода) и става невъзможно за да се изнася за странство — било тя или други стоки — които се изнасятъ.

Съ почитание: П. С. Поповъ.

За да се установи още по нагледно, че фаворизираното дружество Дайче Ливанте Линие не е прѣнесло очакваната голѣма полза въ сравнение съ другитѣ параплувни дружества, които не сж субвенсионирани отъ Държавата, ние даваме мѣсто тукъ по-долу на нѣколко сравнителни таблици за движението на параходитѣ и прѣвозътъ на разни стоки отъ и до нашитѣ пристанища:

Таблица

за пристигналитѣ въ Бургаското пристанище стоки по картела съ Параходното Дружество „Джонстонъ-Лайнъ прѣзъ 1900 год.

Пристигнали стоки			Видъ на стокитѣ	Тони
Дата	Въ кое пристанище	Съ параходъ		
2 Януарий	Бургасъ	Килморъ	Ламарина	9·6
„	„	„	Разнородни	18·5
			Манифактура	10·1
20 „	„	Еденморъ	„	11·2
17 Февруарий	„	Кратморъ	Разнородна стока	11·1
25 „	„	?	Манифактура	11·4
29 „	„	?	Разнородни	7·6
? Мартъ	„	Кратморъ	Манифактура	10·6
9 „	„	Фенморъ	Разнородни	14·0
16 „	„	Келморъ	Манифактура	10·6
18 „	„	„	Разнородни	25·9
22 „	„	„	Манифактура	10·5
28 „	„	„	„	6·4
9 Априлъ	„	„	Легла желѣзни	6·5
12 „	„	Еденморъ	Манифактура	13·0
19 „	„	„	„	7·6
27 „	„	Кратморъ	„	10·9
31 „	„	„	„	7·6
10 Май	„	„	„	9·3
21 „	„	Фенморъ	„	13·4
			Желѣзо на листа	20·5
26 „	„	„	Желѣзария	11·4
16 Юний	„	Келморъ	Манифактура	8·0
17 Юлий	„	Кратморъ	„	10·0
			Желѣзо на листа	40·6
			Джамове	21·2
18 „	„	„	„	26·4
			Желѣзо на листа	10·0
			Манифактура	2·6
20 „	„	„	Желѣзария	37·2
4 Августъ	„	Фенморъ	Манифактура	8·4
23 „	„	„	„	10·5
6 Септемврий	„	Еденморъ	Разнородни	21·6
24 „	„	Бланморъ	Манифактура	10·2
			Разнородни	10·0
1 Октомврий	„	„	Прѣжда	6·8
10 „	„	Лохморъ	Манифактура	13·3
11 „	„	„	„	20·4
19 „	„	„	Разнородни	10·1
3 Ноемврий	„	Келморъ	Манифактура	15·4
19 „	„	Сагоморъ	„	11·0
5 Декемврий	„	Еденморъ	Разнородни	13·9
25 „	„	Кратморъ	Манифактура	3·6
			Всичко	568·4

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на търговското Параходно Дружество „Jonston“ прѣзъ 1900 година.

№ по редъ	Дата на пристигането 1900 — мѣсецъ	Дата на пристигането 1900 — день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ кр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването — мѣсецъ	Дата на отплуването — день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ кр.	Забѣлѣжка
1	Февруарий .	12	„Феиморъ“ . .	76,757	Отъ Англия						Отплували безъ да взематъ какъвто и да е товаръ
2	Мартъ . .	1	„Килморъ“ . .	91,856	„						
3	Май	6	„Феиморъ“ . .	72,050	Отъ Англия, Белгия и Ц-градъ						
4	Юний . . .	27	„Крангморъ“ .	218,929	„ Англия и Белгия						
5	Септемврий	22	„Лохморъ“ . .	139,152	„ „						
6	Декемврий .	22	„ . .	144,396	„ „ и Белгия						
			А всичко .	748,140							

Гр. Бургасъ, 1 Юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.
Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на дружеството „Jonston“ прѣзъ 1901 година.

№ по редъ	Дата на пристигането — мѣсецъ	Дата на пристигането — день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ кр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на тръгването — мѣсецъ	Дата на тръгването — день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ кр.	Забѣлѣжка
1	Февруарий .	13	„Еденморъ“ . .	67,960	Отъ Англия						Заминалъ безъ да вземе нѣкакъвъ товаръ

Гр. Бургасъ, 1 юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.
Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на дружеството „Deutsche Levante Linie“ за 1900 г.

№ по редъ	Дата на пристигането — мѣсецъ	Дата на пристигането — день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ клгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на заминаването — мѣсецъ	Дата на заминаването — день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ клгр.	Забѣлѣжка
1	Февруарий	15	„Паросъ“	88.426	Отъ Анверсъ	1	Февруарий	16	„Паросъ“	8.342	за Хамбургъ
2	Априлъ	2	„Лесбосъ“	168.588	„ „	2	Априлъ	4	„Лесбосъ“	29.582	„ „
3	„	21	„Самосъ“	84.145½	„ „ и Хамбургъ	3	Май	5	„Самосъ“	205.898	„ „ и Ротердамъ
4	Май	18	„Хиосъ“	260.665	„ Хамбургъ	4	Юний	8	„Хиосъ“	44.180½	„ „
5	Юлий	10	„Пиргосъ“	454.803½	„ „	5	Септемврий	5	„	25.510	„ „
6	Августъ	1	„Скиросъ“	20.499½	„ „	6	Октомврий	6	„Атбара“	856.584	„ Анверсъ
7	Септемврий	6	„Лесбосъ“	204.919	„ „	7	„	28	„Пиргосъ“	160.000	„ Хамбургъ
8	Октомврий	2	„Пиргосъ“	70.857½	„ „	8	Ноемврий	7	„Пилосъ“	368.841	„ „
9	„	20	„Пилосъ“	27.561	„ „	9	„	19	„Пера“	275.919	„ Цариградъ
10	„	30	„Леросъ“	29.673	„ „	10	Декемврий	7	„Родосъ“	107.480	„ Хамбургъ
11	Ноемврий	16	„Родосъ“	42.026	„ „	11	„	19	„Стамбулъ“	108.339	„ „
12	Декемврий	28	„Линсосъ“	16.631½	„ „ и Анверсъ				Всичко .	2.190.120½	
13	„	12	„Андросъ“	12.731	„ „						
			Всичко .	1.481.526½							

Г. Бургасъ, 1 юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.

Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на Германското Търговското Параходно Дружество „Deutsche Levante Linie“ за 1901 год. отъ 1 януарий до 1 юний включително.

№ по редъ	Дата на пристигането 1901 г. — мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ клгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването — мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ клгр.	Забѣлѣжка
1	Януарий	5	„Пиргосъ“	2.909	Отъ Германия	1	Януарий	5	„Пиргосъ“	2.164	Съ крайбр. листъ за Варна
2	Февруарий	3	„Делосъ“	40.977	„ Анверсъ и Хамбургъ	2	„	20	„Имбросъ“	126.320	За Хамбургъ
3	„	17	„Родосъ“	83.849	„ „ „ „	3	Февруарий	1	„Пиргосъ“	686.737	„ „
4	„	20	„Лемносъ“	28.499 1/2	„ Белгия и Германия	4	„	21	„Хиосъ“	265.645	„ Германия и Америка
5	„	28	„Родосъ“	655	„ Хамбургъ	5	„	23	„Родосъ“	111.900	„ Хамбургъ
6	Мартъ	3	„Лезбосъ“	77.478	„ Хамбургъ и Анверсъ	6	Мартъ	17	„Стамбулъ“	149.250	„ Германия
7	„	29	„Имбросъ“	262.888	„ „ „ „	7	Априлъ	12	„Имбросъ“	628.763	„ Хамбургъ
8	Априлъ	6	„Самосъ“	181.422	„ Белгия и Германия	8	„	18	„Пера“	684.354	„ „
9	„	13	„Пиргосъ“	26.070	„ „ „ „	9	Май	1	„Пиргосъ“	691.898	„ Франция и Германия
10	„	27	„Сикфридъ“	80.413	„ Анверсъ и Хамбургъ	10	„	16	„Стамбулъ“	339.125	„ Хамбургъ
11	Май	17	„Родосъ“	93.429	„ Белгия и Германия				Всичко .	3,686.156	
12	„	28	„Лесбосъ“	75.110	„ „ „ „						
			Всичко .	953.644 1/2							

Гр. Бургасъ, 1 юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.

Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на Английското Параходно Дружество „Westcotts„ за 1900 година

№ по редъ	Дата на пристигането на параходитѣ: мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ клгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването: мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ клгр.	Забѣлѣжка
1	Февруарий	1	„Тенедосъ“	61.109	Отъ Англия и Белгия						Отплували безъ да вземать нѣкакъвъ товаръ
2	Мартъ	6	„Перилъ“	59.722	„ „ „ „						
3	Априлъ	26	„Тенедосъ“	54.038	„ „ „ „						
4	Май	23	„Перимъ“	49.405	„ „ „ „						
5	Августъ	6	„Тенедосъ“	26.636	„ „ „ „						
6	„	16	„Авока“	72.378	„ „ „ „						
7	Септемврий	7	„Плиморянъ“	61.178	„ „ „ „						
8	Октомврий	15	„Тенедосъ“	111.024	„ „ „ „						
9	„	29	„Авока“	48.925	„ „ „ „						
10	Декемврий	28	„Болдера“	46.117	„ „ „ „						
			Всичко .	590.532							
					прѣзъ 1901 година						
1	Февруарий	9	„Орестъ“	90.358	Отъ Анверсъ и Лондонъ	1	Януарий	3	„Пандарвасъ“	2.386.512	За Анверсъ
2	Мартъ	26	„Варна“	90.543	„ Белгия, Англия и Турция	2	„	15	„Варна“	572.625	„ „
3	Май	3	„Авока“	70.692	„ „ и Англия	3	„	24	„Екарсденлъ“	2.489.490	„ Хамбургъ
4	Априлъ	13	„Тенедосъ“	76.022	„ „ и Англия	4	Февруарий	12	„Тенедосъ“	238.143	„ Анверсъ
			Всичко .	327.615		5	„	12	„Видригтонъ“	657.641	„ Франция
						6	„	12	„Туйлаимъ“	509.140	„ „
						7	Мартъ	6	„Етелбурга“	842.687	„ Анверсъ
						8	„	19	„Палатинъ“	623.920	„ Норвегия
						9	„	29	„Пеннолъ“	1.825.991	„ Анверсъ
									Всичко .	10.146.149	

г. Бургасъ, 1 юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.

Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ съ нередовно пѫтуване за врѣмето отъ 1 януарий до 31 декемврий 1900 год. включително.

№ по редъ	Дата на пристигането: мѣсецъ	Дата на пристигането: день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ кгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването: мѣсецъ	Дата на отплуването: день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ кгр.	Забѣлѣжка
					Свѣдѣнията относително пристигането на параходитѣ могатъ да се съберать отъ Дирек. на Статистиката.	1	Априлъ	26	„Упландсъ" . .	2,107,356	1500 кгр. за Балчикъ, а останалитѣ за Анверсъ
						2	„	31	„Лунби" . . .	880,704	За Гибралтаръ
						3	Декемврий	12	„Тригурно" . .	3,307,341	„ „
									Всичко .	6,295,401	

гр. Бургасъ, 1-й юний 1901 година.

Управитель: Пантелей Наумовъ.
Секретарь: М. Хрусановъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ съ нередовно пѫтуване за врѣмето отъ 1 януарий до 1 юний 1901 година включително.

№ по редъ	Дата на пристигането: мѣсецъ	Дата на пристигането: день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ кгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването: мѣсецъ	Дата на отплуването: день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ кгр.	Забѣлѣжка
1	Януарий	13	„Даунтлесъ" .	—		1	Януарий	17	„Даунтлесъ" .	2,089,946	За Анверсъ
2	„	24	„Етелъ" . . .	—		2	Февруарий	1	„Етелъ" . . .	2,410,518	„ „
3	Февруарий	25	„Мари" . . .	—		3	Мартъ	1	„Мари" . . .	1,203,889	„ Хамбургъ
4	Мартъ	7	„Тремайнъ" .	—		4	„	7	„Тремайнъ" .	273,854	„ Ротердамъ
5	Априлъ	9	„Самосъ" . . .	—		5	Априлъ	11	„Самосъ" . . .	628,565	„ Франция и Гърция
6	„	22	„Видрингтонъ"	—		6	„	24	„Видрингтонъ"	453,106	„ Гибралтаръ (Англия)
7	Май	2	„Ровторъ" . .	—		7	Май	4	„Ровторъ" . .	909,568	„ Анверсъ
8	„	6	„Шарлтонъ" .	—		8	„	9	„Шарлтонъ" .	1,313,874	„ Англия
9	„	12	„Тремайнъ" .	—		9	„	17	„Тремайнъ" .	2,069,799	„ Анверсъ
									Всичко .	11,353,114	

гр. Бургасъ, 1 юний 1901 година.

Управитель: Пантелей Наумовъ.
Секретарь: М. Хрусановъ.

Свѣдѣние

за натоваренитѣ стоки въ параходитѣ на Дружеството „Deutsche Levante Linie“ отъ Варненското пристанище, за врѣме отъ 1 септемврий 1900 год. до 30 май 1901 год.

Наименование на параходитѣ	Пѫтуване	Дата на тръгването			Наименование на натоваренитѣ стоки	Количество	
		години	мѣсеци	день			
Родосъ	45	1900	Септемврий	11	Кожи	клгр.	8,350
„	—	„	„	—	Книги	„	180
Лесбосъ	45	„	„	20	Жито червенка	„	585,000
Талка	1-о	„	„	30	„ „	„	785,375
Адбара	1-о	„	Октомврий	2	„ „	„	1,975,000
Исель-Офъ-Рамшау	1-о	„	„	6	„ „	„	2,322,611
Родосъ	7-о	„	„	25	„ „	„	259,850
Пилосъ	2-о	„	Ноемврий	6	Кожи	„	3,790
Оратно-Купа	1-о	„	„	21	Пашкули	„	4,564
—	—	„	—	—	Орѣхови дървета	„	4,000
—	—	„	—	—	Овни	броя	223
—	—	„	—	—	Овцѣ	„	986
—	—	„	—	—	Кози	„	133
Родосъ	46	„	Декемврий	7	Вълна	клгр.	3,040
—	—	„	—	—	Трици	„	200,742
Родосъ	1	„	Декемврий	13	Жито червенка	„	1,442,322
—	—	„	—	—	Кѫлица	„	221,903
Стамбулъ	11	„	Декемврий	19	Тютюнъ	„	4,200
—	—	„	—	—	Сливи	„	10,000
—	—	„	—	—	Трици 7,872,569	„	40,300
Имбросъ	13	1901	Януарий	17	Трици	„	238,576
—	—	„	—	—	Тютюнъ	„	1,742
—	—	„	—	—	Кожи и парцали	„	4,834
Родосъ	8	„	Януарий	27	Трици	„	174,904
„	—	„	„	—	Кѫлица	„	28,424
„	—	„	„	—	Жито червенка	„	950,000
Янусъ	—	„	Февруарий	17	Медъ (отъ пчели)	„	18,250
„	—	„	„	—	Трици	„	167,229
„	—	„	„	—	Кѫлица	„	30.097
„	—	„	„	—	Ячемикъ	„	497,158
„	—	„	„	—	Рѫжъ	„	64,841
Родосъ	—	„	„	21	Кожи	„	4,460
„	—	„	„	—	Трици	„	80,000
Стамбулъ	—	„	Мартъ	16	Трици	„	56,800
Родосъ	—	„	„	28	Рѫжъ	„	2,413
Имбросъ	—	„	Априлий	10	Кукурузъ	„	244,610
„	—	„	„	—	Ячемикъ	„	312,116
„	—	„	„	—	Кожи	„	25,150
„	—	„	„	—	Трици	„	62,552
Пера	—	„	„	16	Трици	„	112,570
„	—	„	„	—	Кѫлица	„	48,096
„	—	„	„	—	Тютюнъ	„	466
Пиргосъ	—	„	„	28	Жито червенка	„	62,208
„	—	„	„	—	Трици	„	128,500
„	—	„	„	—	Кости	„	14,500
„	—	„	„	—	Ячемикъ	„	7,800
Сигфтрит	—	„	„	29	Земледѣлчески машини	„	7,700
			„		Всичко		3,125,359

Варна, 30 Май 1901 год.

Управитель: Н. Райковъ.

Секретарь: Каракашевъ.

Варненското пристанище.

Съгласно рѣшението на Народното Събрание отъ 19 и 20 декемврий 1894 год. се произвело търгъ на 4 февруарий 1895 год. за отдаване на прѣдприемачъ построяването на Варненското пристанище по единични цѣни. Оцѣнката възлиза на 8,290.385 лева. Прѣдприятието се възложило на г. г. Михаиловски и Харабедиянъ, съ едно намаление отъ 16½% отъ девиза. Срокътъ за довършването на прѣдприятието е опрѣдѣленъ отъ контракта на 16 мартъ 1901 год.

При захващането на работитѣ, помѣнатитѣ прѣдприемачи се вижда да иматъ всичката добра воля за искарване прѣдприетата отъ тѣхъ работа къмъ добъръ край. Тѣ сж се били заловили съ нуждната за тая цѣль енергия да организиратъ разнитѣ шантиета, които още въ самото начало на работитѣ имъ били нуждни за постройката на пристанището. Всичко въ началото изглеждало да върви при добри условия и къмъ осжществяването на общо гонимата и отъ двѣтѣ контрактующи страни цѣль, а именно успѣшното и своеврѣменно довършване на започнатото прѣдприятие.

Отъ послѣ, обаче, това първо и добро впечатление, което прѣдприемачитѣ били успѣли да произведатъ на правителството, започнало да се покварва. Енергията, съ която тѣ въ самото начало били започнали работитѣ, започнала да отпада; организирането на новитѣ шантиета, които съ напрѣдъка на работитѣ се показвали като нуждни, започнало да се замедлява или да се отлага, вслѣдствие на което и успѣхътъ на работитѣ отъ день на день започнало да се намалява, а въ нѣкои шантиета даже съвършенно да се спира.

При подобни знакове на медленность и отпадъкъ, правителството съ цѣла поредица писма, поканва прѣдприемачитѣ да ускорятъ работитѣ, като имъ указвало реда и начина, по който тѣ трѣбвало би да ги организиратъ и извършатъ, и чрѣзъ изчисления, основани на даннитѣ отъ проекта и мѣсечнитѣ ситуации, посочвало имъ количествата, които се припадали за извършване на день. Най-послѣ и съ формално отправени сомации, правителството ги прѣдупрѣдило и имъ обявило, че, ако положението на работитѣ не се подобри въ единъ късъ срокъ, то ще бжде принудено да вземе спрямо тѣхъ крайнитѣ принудителни мѣрки, прѣдвидени въ поемнитѣ условия, а именно да дѣйствува чрѣзъ замѣстване или унищожение на договора.

Правителството не можало да чака и трѣбвало да пристжпи къмъ вземането на подобни строги мѣрки, защото, споредъ изчисленията, направени за количеството на работитѣ, които остава да се извършатъ, за да бжде пристанището съ всичкитѣ му принадлѣжности готово за приемане отъ правителството, излизало, че за довършването на всичкитѣ прѣдвидени работи, сж нуждни най-малко още три години (три работни сезона), и то като се прѣдположи, че всичкитѣ мѣрки ще бждатъ веднага взети за едно бързо усилване на работитѣ, достигайки до максимумъ, който се допуща отъ тѣхното естество и като се прѣдположи, че тоя усиленъ вървежъ ще може да слѣдва по сжщия начинъ и непрѣкъснато до свършека на всичкитѣ работи.

Като отговоръ на тия сомации, правителството получило едно заявление, отъ което може да се съзре истинската причина за този нежелателенъ вървежъ на работитѣ. По това заявление прѣдприемачитѣ, като искарватъ на яве грамадностьта на поетото отъ тѣхъ прѣдприятие и на невъзможностьта да изнесжтъ сами на плещитѣ си цѣлата работа, намѣкватъ косвенно на тѣхната финансиална слабость, както за продължаване на работитѣ, по настоящемъ, така и за успѣшното имъ до край довършване.

При такова положение на работитѣ, отъ една страна, а отъ друга, прѣдъ видъ на голѣмата важность, която указва Варненското пристанище за трафика на цѣлата сѣверна половина на страната, важность, която още повече се увеличава

съ отварянето на централната ни желѣзопѫтна линия, прѣдъ правителството се явилъ веднага въпросъ: какви мѣрки трѣбва да се взематъ за по-скорошното довършване на това пристанище.

Алтернативитѣ за дѣйствие, които се изпрѣчвали прѣдъ правителството, не могли да бѫдатъ освѣнъ слѣдующитѣ: да се дѣйствува чрѣзъ замѣстване и нови търгове, или да се довършатъ работитѣ по стопански начинъ, или пъкъ да се оставятъ работитѣ въ рѫцѣтѣ на сѫщитѣ прѣдприемачи, като се задоволи правителството, при несвоеврѣменното довършване на прѣдприятието, да имъ наложи прѣдвидената отъ поемнитѣ условия глоба по 200 лева за всѣкой закъснѣлъ день.

Приемането на способа да се дѣйствува чрѣзъ замѣстване прѣдизвиквалъ нуждата да се правятъ нови търгове за смѣтка на старитѣ прѣдприемачи. Вънъ отъ закъсненията, които би послѣдвали отъ запазването и испълнението на разнитѣ формалности, които се явяватъ въ такъвъ случай, правителството не е могло, прѣди всичко, да бѫде сигурно за бързото и дѣйствително свършване на работитѣ по пристанището, понеже то неможеше да знае, дали новиятъ прѣдприемачъ, който ще се яви, не ще бѫде по устойчивъ на задълженията си отъ колкото старитѣ, и като какви ще бѫдатъ неговитѣ финансови и технически способности, и състоятелность, за да може бързо и немедленно да достигне това максимално условие на работитѣ, щото да усигори свършването на пристанището въ горѣпоменатия минималенъ срокъ отъ три години (3 работни сезона).

Не било нуждно за правителството да се спира твърдѣ много върху алтернативата за извършване на останалитѣ и закъснѣли работи по стопански начинъ. Вънъ отъ затрудненията и мѫчнотиитѣ, които биха се срѣщнали при извършването на работитѣ по тоя начинъ, но и срокътъ, въ който пристанището би могло да бѫде поставено въ експлоатация, би билъ по-дълъгъ отъ горѣпомѣнатия (3 сезона), още повече, като се има прѣдъ видъ, че при едно започване на работитѣ, би се изгубило дълго врѣме, не само въ организирването на шантиеритѣ, но и въ набавянето на всичко друго за бързото довършване на останалитѣ по прѣдприятието работи.

Немислимо е било, най-послѣ, да се оставятъ работитѣ въ рѫцѣтѣ на сѫщитѣ прѣдприемачи, като се задоволи правителството при несвоеврѣменното довършване на прѣдприятието, да имъ наложи прѣдвидената отъ поемнитѣ условия глоба по 200 л. за всѣки закъснѣлъ день. Подобно едно рѣшение би значило да се оставятъ работитѣ по започнатото пристанище да продължаватъ по сѫщия медленъ и несигуренъ начинъ още за 16 мѣсеци и при истичането на срока, прѣдвиденъ отъ контракта, правителството да се намѣри прѣдъ едни много по-сериозни трудности, прѣдъ едно по-голѣмо закъснѣние на работитѣ, както и прѣдъ единъ много по-дълъгъ и нуженъ допълнителенъ периодъ (не по-малко отъ 7 години) за довършването на тия работи, отколкото се явява сега. Освѣнъ това, никой не би могълъ да гарантира, че старитѣ прѣдприемачи, оставени сами на себе си, биха могли да слѣдватъ работитѣ по започнатото отъ тѣхъ прѣдприятие даже и прѣзъ諸 останалия тѣмъ срокъ отъ около 16 мѣсеци.

Водими, може би, отъ подобни съображения и прѣдъ видъ на тая послѣдната евентуалность, прѣдприемачитѣ Михаиловски и Хайрабедиянъ, съ заявление отъ 13 септемврий т. г., помолили правителството да имъ позволи да се оттеглятъ почтено отъ прѣдприетитѣ отъ тѣхъ работи, като сѫщеврѣменно явявали, че сѫ направили потрѣбното за усигуряване на тѣхното продължение и довършване при много по-сигурни за държавата условия. За постигането на тая цѣль, тѣ прѣдложили слѣдующата комбинация: „Правителството да се съгласи, щото довършването на работитѣ по започнатото отъ тѣхъ прѣдприятие да се прѣдостѫпи и прѣхвърли на Анонимното

Акционерно Дружество за направа на Варненското пристанище, което съ това прѣхвърляне ще поеме върху себе си всичкитѣ задължения и отговорности, произтекающи отъ контракта и поемнитѣ условия по прѣдприятието".

Едноврѣменно и „Анонимното Акционерно Дружество за направа на Варненското пристанище" съ декларация отъ 15 септемврий т. г. заявило, че то се съгласява да приеме продължението и довършването работитѣ по постройката на Варненското пристанище, заедно съ всичкитѣ задължения и отговорности, произтекающи отъ контракта и поемнитѣ условия, както за работитѣ, които прѣдстоятъ още за извършване, тъй и за тия, които сѫ били досега извършени отъ страна на по-прѣдишнитѣ прѣдприемачи.

При разглеждането на тая прѣдложена комбинация, правителството, като взело прѣдъ видъ, отъ една страна, чл. чл. 70 и 93 отъ поемнитѣ условия за построяването на Варненското пристанище, които прѣдвиждатъ подобно прѣотстѫпване на прѣдприятието по взаимно съгласие, а отъ друга, че Анонимното Акционерно Дружество, взето заедно съ солидарно отговаряющитѣ съ него порѫчители по всичко относяще се до прѣдприятието, се прѣдставя като много по-солидно и гарантирующе, че то се съгласява да продължава работитѣ на основание на сѫщия контрактъ и по сѫщитѣ цѣни и условия, както старитѣ прѣдприемачи, Михаиловски и Хайрабедиянъ; че искания отъ Анонимното Акционерно Дружество срокъ за окончателното довършване на работитѣ, е намѣренъ отъ техническата комисия за точно достатъченъ само при едно дѣятелно и рационално извършване на тия работи; че, за да може довършването на работитѣ да стане въ тоя минималенъ срокъ, трѣбвало, щото снарядитѣ и плавателнитѣ материяли, нужни за усилване на работитѣ, да бѫдатъ готови винаги и прѣзъ течението на настоящата година, а пъкъ това Дружество е взело вече надлѣжнитѣ мѣрки за постройката и доставянето имъ веднага слѣдъ прѣхвърлянето на работитѣ върху него, то на основание на всичко това, правителството намѣрило при настоящитѣ обстоятелства и при всестранното разглеждане на въпроса, като най-износно за хазната и като най-цѣлесъобразна мѣрка, съ която да се осигури и постигне довършването на Варненското пристанище въ минималния за това срокъ, да се прѣхвърли прѣдприятието, отдадено на Михаиловски и Хайрабедиянъ, върху Анонимното Акционерно Дружество по сѫщитѣ контрактъ и условия съ продълженъ срокъ.

Вземено подобно рѣшение отъ правителството, то е било докладвано на Н. Ц. Височество Князьтъ, който го утвърдилъ и слѣдъ това е било внесено въ Събранието за узаконяване, безъ да е имало нужда за подобно узаконяване. Ние нѣма да излагаме craналитѣ по него дебати въ Събранието. Ще отбѣлѣжимъ, че това е било въ засѣданието на 31 декемврий 1899 год. на X-то Обикновено Народно Събрание. Въ 1899 год. Събранието не е успѣло да даде своето одобрѣние за споменатото прѣхвърляне. Обаче, правителството, което го приело по принципъ, считало е въ интереса на работата да не бърка на Дружеството и оставило го да извършва то само работитѣ по пристанището. Всичко е било започнато и продължавало успѣшно и споредъ мнѣнието на компетентни хора прѣзъ 1900 год. въ края на септемврий или октомврий, пристанището е щѣло да може да се експлоатира, като сѫ щѣли да останатъ за довършване прѣзъ останалото врѣме само нѣкои второстепени и допълнителни работи. Всѣки ще се съгласи, че по такъвъ начинъ държавното съкровище щѣше много по-рано да почне реализирането на очакванитѣ приходи, трафика на желѣзницитѣ щѣше да се увеличи и търговията на страната би добила нови сили.

Но въ България по това врѣме нѣкои отъ министритѣ сѫ мислили съвсѣмъ инакъ. Безъ да се обръща внимание на упомѣнатото по-горѣ постановление на Министерския Съвѣтъ, безъ да се спира прѣдъ факта, че само правителството отъ съ-

ображение на държавенъ интересъ е позволило на дружеството да встжпи въ правата си и да започне работитѣ, министра на полицията заповѣдва да спратъ работитѣ. Полицията въ Варна испжжда управителния съвѣтъ и провѣрителитѣ на дружеството изъ дружествената канцелария; смъква фирмата на дружеството и всички негови книжа, смѣтки, книги и самото помѣщение се прѣдава въ ржцѣтѣ на нѣкой си Мавроматисъ, прѣдставитель на фирмата „Михаиловски и Хайрабедиянъ". Тукъ му е мѣстото да забѣлѣжимъ, че подобна фирма въ това врѣме вече не е сжществувала и това е било всѣкиму извѣстно.

Г. Министъръ Радославовъ, като си е присвоилъ правата на единъ сждъ, а отпослѣ и на единъ неканенъ, поне официаленъ помиритель, съ тия си дѣйствия е причинилъ най-умишлено врѣда на държавата и то съ цѣль за личенъ интересъ. Въ обществото циркулираха слухове за прѣстжпни домогвания отъ страна на негови близки хора, които още когато въпросътъ е билъ въ Събранието сж се противили на това прѣхвърляне по чисто лични съображения и които явно и безъ стеснение сж говорили, че тѣ нѣма да позволятъ на дружеството да работи, до като не ядатъ хлѣбъ отъ туй пристанище.

Ето телеграмитѣ които се отнасятъ до тия прѣстжпни дѣйствия:

За Варна отъ София.

Подадена на 21-й юлий 1900 година.

Варна Окржжному Управителю,

Прѣдприемачитѣ по постройката Варненското пристанище се оплакватъ, че нѣкои лица заплашвали пълномощника имъ Мавроматисъ и искали да отнѣматъ регистритѣ. Вземете мѣрки да не се допущатъ произволи и насилия отъ когото и да било надъ прѣдприятието. № 3340.

Министъръ: Радославовъ.

Управителя е разбралъ волята на своя министъръ и испраща полицията, която изгонва дружеството. Прѣди тази дата Мавроматисъ е прѣдставилъ, слѣдъ като нѣколко пжти е намиралъ разни прѣдлози за отлагане, книжата на провѣрителитѣ, делегирани въ Варна да приематъ смѣткитѣ на бившитѣ прѣдприемачи. На 31 юлий, обаче, работата взела съвсѣмъ друга посока. Това ще се види отъ слѣдующитѣ телеграми:

„Варна, 21-й юлий 5 ч. вечерьта — бърза.

„Министру на Общитѣ Сгради, копие: Министру-Прѣдсѣдателю Иванчеву, „министритѣ: Радославовъ, Теневъ, Пешевъ, Начовичь, Вачевъ и Директору на Банката.

„Мавромати, пълномощникъ на Михайловски и Хайрабедиянъ днесь подиръ „излизането на Управителния Съвѣтъ отъ канцеларията на дружеството, е снелъ „дружествената фирма отъ вратата, испждилъ всичкия технически и административенъ „персоналъ, заключилъ вратитѣ и взелъ ключоветѣ, като съобщилъ словесно на кон„трольора, че ако Управит. Съвѣтъ се яви, ще бжде изхвърленъ съ полицейска сила. „Прибавилъ още, че на Директора г. Рену е запретено да подписва всѣка бумага. „И по този начинъ спира работитѣ въ най-голѣмия разгаръ на работенето. Понеже „отъ това противозаконно дѣйствие се причиняватъ огромни загуби на дружеството, „които Хайрабедиянъ и Михайловски не сж въ състояние да платятъ, и работитѣ „на прѣдприятието се спиратъ, най-покорно молимъ да заповѣдате веднага да се „отвори канцеларията и да се прѣдаде въ ржцѣтѣ на Управителния Съвѣтъ, за да

„се слѣдватъ работитѣ; сжщевременно да се даде край на въпроса по прѣхвърлянето, „което до сега, като не се уреди, доведе работата до такива скандали, както това „прѣдвиждахме.

Членове на Упр. Съвѣтъ: Г. Прошекъ, Г. Гавриловъ."

Въ отговоръ е подадена както горната Радославова телеграма, тъй и слѣдната:

Записка отъ София.

Варна, Ганчо Гаврилову.

Когато членоветѣ на дружеството отишли да видатъ, какво става съ тѣхното имущество, тѣ намѣрили постъ, който никого не припущалъ и около канцеларията и шантиетата.

Подаденъ е билъ до Окржжния Управитель слѣдующия протестъ:

Варна, 22 юлий 1900 год.

„До г. Варненски Окржженъ Управитель.

„Г. Управителю,

„Вчера бѣхме изненадени отъ чиновника ни Мавромоти, който, въ наше отсжт„ствие и безъ наше знание, си е позволилъ да снѣме фирмата на дружеството, да „изгони персонала, като обсебилъ всички тевтери и книжа по прѣдприятието и си „отишълъ. Като поискахме днесь да влѣземъ въ канцеларията си като господари, „второ изненадане срѣщнахме въ лицето на полицията, която ни възпрети да влѣ„земъ на основание нѣкаква заповѣдь. Понеже полицията нѣма право да се намѣсва „въ спорове отъ чисто граждански характеръ, каквито въ случая даже не е имало, „молимъ Г. Управителю, веднага да заповѣдате вдигането на поставената поли„цейска стража прѣдъ канцеларията ни, като ни остави свобода на дѣйствие; сжще„врѣменно, да ни се съобщи писменно заповѣдьта за поставянето на стражата. Ако „това не сторите още днесь, държимъ отговорно държавното съкровище за всички „вреди и загуби.

„Упр. Съвѣтъ на Дружеството за направа на Варненското пристанище,

Г. Гавриловъ, Г. Прошекъ".

Гавриловъ, Прошекъ, Варна.

„Връщамъ се отъ г. Министра-Прѣдсѣдателя; г. Радославовъ тръгналъ за „Варна; обѣщалъ въ съвѣта да уреди работата; моля освѣтлете го всестранно.

Грозевъ.

Г. Радославовъ пристигналъ въ Варна на 23 юлий. Той приелъ членоветѣ на Управителния Съвѣтъ и имъ казалъ, че ще заповѣда да се снеме поста. Послѣдвалъ е разговоръ между него и министъръ-президента, подиръ който той обявилъ на прѣдставителитѣ на дружеството, че ще чака рѣшението на Министерския Съвѣтъ.

На 25 юлий с. г. е испратена до г. Радославова слѣдующата телеграма:

Варна отъ София. № 1422, подадена на 25 юлий 1900 година.

Варна. Министру Радославову.

Мнѣнието на другаритѣ, както и това на Министерството на Общитѣ Сгради, е, че най-добрия начинъ за окончателно разрѣшение на въпроса и въ интереса на държавата е да се извърши прѣхвърлянето на конкракта за прѣдприятието отъ прѣдприемачитѣ върху Анонимното Дружество, на което ни даватъ право законитѣ. Ако, обаче, прѣдприемачитѣ не се съгласятъ да стане сега веднага прѣхвърлянето, то тогава сме съгласни на Вашето прѣдложение, а именно: да се отвори канцеларията и да се повърне статуквото, като се водятъ смѣткитѣ, както до сега, подъ надзора и контрола на Дружеството. Съобщете за извършеното.

Министъръ: Иванчовъ.

Заслужава да се спомѣнатъ и слѣднитѣ двѣ телеграми, испратени отъ компетентното министерство.

Варна отъ София. № 1179, подадена на 21 юлий 1900 год.

Варна. Контроленъ инджинеръ Варненско пристанище.

На № 194. Съобщете писмено на прѣдприемачитѣ Михаиловски и Хайребидиянъ, че контролата безъ да се мѣси въ вътрѣшнитѣ разправии между тѣхъ и членоветѣ на Анонимното Дружество, не може да остане хладнокръвна прѣдъ обстоятелството, че работитѣ, които сѫ се извършвали и извършватъ тъй бавно, ще прѣтърпятъ ново замѣдляване, може би, даже и спиране. Въ случай, че вървежа на работитѣ би се замѣдлилъ или спрѣлъ, то правителството, като прави отговорни прѣдприемачитѣ, ще бѫде принудено да вземе веднага принудителни мѣрки за обезпечаване по скорошното довършване на пристанището, което и така е закъснѣло съ нѣколко години. № 2489.

Началникъ на Отдѣла: Бояджиевъ.

Варна отъ София. № 1511. подадена на 27 юлий 1900 година.

Варна. Контроленъ инжинеръ постройка пристанище.

№ 211. Прѣдприемачитѣ Михаиловски и Хайребедиянъ сѫ дали редовно нотариално пълномощно, № 152, отъ миналата година, че директора имъ Рену има право да ги прѣдставлява и да подписва всичко вмѣсто тѣхъ. Докле не се отмѣни това дадено отъ тѣхъ пълномощно съ друго и по сѫщия редъ, директора Рену има право да подписва вмѣсто прѣдприемачитѣ. Относително общия въпросъ за затварянето канцелариитѣ, Министерския Съвѣтъ е взелъ вече рѣшение, че работитѣ трѣбва да продължаватъ, както до сега безъ замѣдляване или спиране. Натоваренъ е Г-нъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, който по настоящемъ е въ Варна, да внуши на прѣдприемачитѣ, че работитѣ трѣбва да слѣдватъ непрѣкъснато, въ противенъ случай, правителството ще вземе веднага принудителни мѣрки. Съобщавайте за вървежа на работитѣ по пристанището. № 2565.

Началникъ Отдѣла: Бояджиевъ.

Вѣдомость

за положението на вноса и износа прѣзъ Бургаското пристанище чрѣзъ параходитѣ на Германското Търговското Параходно Дружество „Deutsche Levante Linie" за 1901 год. отъ 1 януарий до 1 юний включително.

№ по редъ	Дата на пристигането 1901 г. мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на вноса въ клгр.	Забѣлѣжка	№ по редъ	Дата на отплуването мѣсецъ	день	Наименование на параходитѣ	Количество на износа въ клгр.	Забѣлѣжка
1	Януарий	5	„Пиргосъ"	2.909	Отъ Германия	1	Януарий	5	„Пиргосъ"	2.164	Съ крайбр. листъ за Варна
2	Февруарий	3	„Делосъ"	40.977	„ Анверсъ и Хамбургъ	2	„	20	„Имбросъ"	126.320	За Хамбургъ
3	„	17	„Родосъ"	83.849	„ „ „ „	3	Февруарий	1	„Пиргосъ"	686.737	„ „
4	„	20	„Лемносъ"	28.499½	„ Белгия и Германия	4	„	21	„Хиосъ"	265.645	„ Германия и Америка
5	„	28	„Родосъ"	655	„ Хамбургъ	5	„	23	„Родосъ"	111.900	„ Хамбургъ
6	Мартъ	3	„Лезбосъ"	77.478	„ Хамбургъ и Анверсъ	6	Мартъ	17	„Стамбулъ"	149.250	„ Германия
7	„	29	„Имбросъ"	262.888	„ „ „ „	7	Априлъ	12	„Имбросъ"	628.763	„ Хамбургъ
8	Априлъ	6	„Самосъ"	181.422	„ Белгия и Германия	8	„	18	„Пера"	684.354	„ „
9	„	13	„Пиргосъ"	26.070	„ „ „ „	9	Май	1	„Пиргосъ"	691.898	„ Франция и Германия
10	„	27	„Сикфридъ"	80.413	„ Анверсъ и Хамбургъ	10	„	16	„Стамбулъ"	339.125	„ Хамбургъ
11	Май	17	„Родосъ"	98.429	„ Белгия и Германия				Всичко .	3,686.156	
12	„	28	„Лесбосъ"	75.110	„ „ „ „						
			Всичко .	953.644½							

Гр. Бургасъ, 1 юний 1901 г.

Управитель: Пантелей Наумовъ.

Секретарь: М. Хрусановъ.

STANFORD LIBRARIES

прѣдизвикате публични скандали, трѣбва да регулирате правата си, ако имате подобни, прѣдъ надлѣжното сѫдилище.

Прѣдупрѣждавамъ Ви, обаче, че за всѣко прѣдизвикване скандали, прѣдъ видъ на особеното положение (военното), въ което се намѣрва окрѫгътъ ми, ще взема срѣщу Васъ най-строгитѣ мѣрки.

Управитель: Димитровъ".

Ето и отговора до г. Варненски Окрѫженъ Управитель и г. г. Министритѣ на Вѫтрѣшнитѣ Работи, Общитѣ Сгради и Търговията въ София.

Бърза.

Варна, 31 юлий.

„Г-нъ Управителю,

Отговаря ми Ви на вчерашната телеграма слѣдующето: Всѣкиму, а и Вамъ е извѣстно отъ Държавния Вѣстникъ, че отъ лани, вмѣсто Михайловски и Хайрабедиянъ, порта се прави отъ „Безименното Акц. Дружество за направата на Варненското пристанище" съ сѣдалище София. Въ това лично, се увѣрихте още повече, когато на 27-й того, прѣгледахте въ дружествената ни канцелария тукъ, търговскитѣ книжа и смѣтата отъ Мавроматисъ табла, която носи фирма на казаното дружество, както и че всичкитѣ материали за строение на пристанището сѫ маркирани съ дружественитѣ инициали. Можеше ли произволно дружеството да тури фирмата си вмѣсто старата и да работи една и половина година, както сега подъ Ваше покровителство се изважда дружеството съ полиция и се водворява Михайловски и Хайрабедиянъ. Ако тая фирма строеше пристанището, фирмата ѝ щѣше да личи на всички книжа и материали . . . Ето защо на 21 того протестирахме произволнитѣ дѣйствия на Мавроматисъ и поставянето полицейския постъ безосновно и противозаконно, както за да ни се отнѣме канцеларията и изгонятъ чиновницитѣ ни. По рѣшението на Министерския Съвѣтъ изказано въ Ваше присѫствие отъ г. Министра Радославовъ, разпоредено бѣше да се възстанови statu quo-то. И за това, на 29 того, като намѣрихме вдигнатъ полицейския постъ и канцеларията си отворена, съвсѣмъ тихо и мирно и безъ ничие съпротивление заковахме отново таблата си и влѣзохме въ владение на имуществото си, като ангажирахме само трима души българи, прѣпорѫчани отъ кмета, за слуги. Ако слѣдъ това не бѣше се явила полицията во главѣ съ участковия приставъ и 20—30 души гърци прѣдвождани отъ Мавроматисъ, съ заповѣдь отъ началството си, както той съобщи, да водвори и слуша само заповѣдитѣ на Мавроматисъ, а насъ съ сила, manu militari, да исхвърли статуквото не би се нарушило отново. Таблата ни се снѣ отново *по заповѣдь на пристава,* иначе нашитѣ служащи не биха позволили никому да се допрѣ до нея. Слѣдователно, ако имаше скондалъ, за какъвто твърдите, то скандала бѣ този именно: снѣмането на таблата. За това събитие ние многократно молихме г. пристава да състави актъ въ наше присѫтствие, като го подпишемъ и ние на самото мѣсто; прѣдлагахме му книга и мастило и той категорически отказа да изпълни това, както постѫпи и съ първото ни писменно заявление по тогавашното затваряне отъ Мавроматисъ на канцеларията, като заяви формално, че има свои съображения да не прави този актъ на самото мѣсто. Това е самата истина, г. Управителю, а какво Вамъ е донесено не знаемъ. Понеже въ случая ние сме упражнили само своето право върху собственото си имущество, и никому не сме дали поводъ да се намѣсва въ работитѣ ни, високо протестираме противъ всѣко прѣдупрѣждение за прѣдизвикателство и смущение, каквито, по нашето социално положение и нашия характеръ, не сме въ състояние да правимъ.

Управит. Съвѣтъ: Гавриловъ, Прошекъ."

„Министру на Общитѣ Сгради,

Получихме писмо отъ Danubius изъ Пеща, че заржчания отъ дружеството ни драгъ за пристанището е вече опитанъ и готовъ за изпращане. Понеже аксептитѣ ни отъ 21 того, сж затворени въ канцеларията ни, ние сме въ невъзможность ни да ги подпишемъ, ни да ги изпратимъ. Поради това, изпращането на драга става невъзможно. Освѣнъ другитѣ загуби не може да се извърши прѣдприятието въ срока, което не отговаряме.

Прошекъ, Гавриловъ.“

„Министру на Общитѣ Сгради и пр.

Днесь е 14-й день отъ закриване канцеларията ни и седми отъ въдворението на Мавроматисъ, прѣдставителя ужъ на фирмата Мих. и Хайрабедиянъ, която не сжществува (вж. брой 139 Дър. Вѣстн. 1899 г.), когото полицейский постъ постоянно пази и сега, да не би да влѣземъ въ канцелярията си. Отъ 7 дена работитѣ окончателно спрѣни, защото импровизирания господарь-притежатель на нашитѣ имущества не плаща, макаръ че касата ни, книгитѣ и списъцитѣ за работницитѣ сж въ ржцѣтѣ му. Повече отъ 800 работници обикалятъ канцелярията за пари, и ние не можемъ да имъ платимъ. Полицията ги разгонва, като имъ казва, че е телеграфирано за пари. Драга стои въ Пеща, 400 тона кюмюрь чака въ гемиитѣ, два реморкьори, два плавателни крана, била за блоковетѣ, десеть мауни, два парни крана въ шантието, шесть парни крана въ кариерата, двѣ парни машини за смѣсь варьта, цѣлото ателие съ машини и работници, три локомотиви, 90 вагони, майстори-зидари, всичко това и цѣлъ персоналъ плащанъ по мѣсечно стои безъ работа — мъртво... Има опитване за потопяване въ морето голѣмия кранъ. Всичко това е резултатъ отъ беззаконното намѣсване на полицията въ работитѣ ни. Кой ще плаща тѣзи загуби, ако не хазната? По-долго протягане е пропасть.

Упр. Съвѣтъ: Прошекъ, Гавриловъ“.

На 5 августъ получаваме една депеша отъ г. Грозева, която гласи така:

Г. Министъръ-Прѣдсѣдателя иска съгласието ни да подложимъ недоразумѣнията Михайловски & Хайрабедиянъ и Дружеството ни на арбитраженъ сждъ. Отъ рѣшението зависѣло скорото признаване отъ правителството прѣхвърлянето.

На това се отговори още сжщия день, така:

„София Министру-Прѣдсѣдателю, копие Грозеву.

Споръ между дружеството и Михайловски и Хайрабедиянъ нѣма, и не е имало, за прѣдаване на арбитраленъ сждъ, защото прѣхвърлянето на прѣдприятието върху дружеството стана по законенъ редъ и правителството прие това. Повече отъ една година и половина дружеството производжа работитѣ по пристанището съ знанието и съгласието на правителството, като достави въ пари и материали повече отъ единъ милионъ и половина на свой ангажаментъ, за да постави прѣдприятието въ положението, въ което то се намѣрваше напослѣдъкъ. На 21-й юлий полицията отнѣ канцелярията ни и съ това, възможностьта ни да продължаваме работитѣ, като тури въ опасность и дружественитѣ смѣтки. На 28 сжщий ни изгони manu militari отъ шантието ни, повѣри го на нѣкой си Мавроматисъ, който до него день бѣше нашъ

чиновникъ и веднага ни го наложи като прѣдставитель на разглобената фирма Михайловски и Хайрабедиянъ, която отдавна е заличена отъ направата на порта Отъ този день се прѣкратихж и всички работи. Така щото, ако отъ станжлото се вади заключение за сжществуване на нѣкакъвъ споръ, то това положение е създадено отъ вмѣшателството на полицията. Сега не остава освѣнъ да бждемъ въдворени въ правата и имуществата си отъ този, който ни ги е отнѣлъ, и тогава, който счита, че има съ насъ споръ по граждански редъ да се обърне къмъ надлежнитѣ сждилища. Ние чакаме тукъ бързото разрѣшение въпроса, за да продължаваме работитѣ си успѣшно, а не спиране работата за разрѣшение мними спорове.

Варна, 5 августъ 1900 г. въ 5 часа вечерьта.

Управ. Съвѣтъ: Гавриловъ, Прошекъ."

На 8 августъ се отправи и слѣдующата депеша:

„София, Министру на Общ. Сгради.

Научаваме се, че работницитѣ телеграфирали Вамъ за изплащане. Явяваме Ви, че сме готови да имъ платимъ, както това редовно струвахме до сега, щомъ ни въдворите въ канцеларията ни, за да разполагаме съ книгитѣ си и работническитѣ списъци.

Упр. Съвѣтъ: Гавриловъ, Прошекъ."

Най на края ще приведемъ и телеграмата на Варненския окр. управитель № 6.700 отъ юлий т. г., съ която той на прѣдложението отъ комисията да распита прѣдприемачитѣ — отговаря:

Телеграма

Подадена отъ Варна на 11 юлий 1901 г.

Бърза

София.

Прѣдсѣдателю Парламентарната Комисия, Златанову.

На № 131. Гавраиловъ и Грозевъ показаха относително прѣхвърганото на Варненския лиманъ отъ Михаиловски и Хайрабедиянъ върху Анонимното Дружество, че е искало рушветъ чрѣзъ Никола Странски, който прѣдлагалъ на Горбанова и Грозева да даджтъ рушветъ. Прошекъ е въ София. Можете и отъ него да вземете свѣдѣния, всичко се е работило чрѣзъ Д-ръ Провадалиевъ. № 6700.

(под.) Управитель: Марковъ.

Отдаване подъ наемъ бюфета съ двата кьошка въ Александровската градина за врѣме отъ 1 януарий 1900 год. до 31 декемврий 1902 год.

Съ обявление № 26141 Соф. град. общин. управ. е разгласило, че на 3 декемврий 1899 год., въ помѣщението на Фин. Отдѣление при сжщото управление, ще се произведе търгъ съ тайна конкуренция за отдаване подъ наемъ бюфета съ двата кьошка въ Алексан. градина за врѣме отъ 1 януарий 1900 год. до 31 декемврий 1902 год. По поводъ на това обявление, на 3 декемврий с. г. се е явилъ конкурента Георги Грудовъ, който е далъ оферта на сума 2600 лева годишно за бюфета

и кьошковитѣ. Прѣдъ видъ на това, че се е явилъ само единъ конкурентъ, тръжната комисия е обявила търга за нестаналъ. Вслѣдствие на което съ друго едно обявление № 28791 Соф. град. общин. управление съобщава, че на 13 декемврий ще се произвѣде новъ търгъ. Този день се явяватъ двама конкуренти: Димитръ Пеневъ и Георги Грудовъ, отъ които — първия — Димитръ Пеневъ — е прѣдложилъ да заплати наемъ по 1700 лева за година, а вторий — Георги Грудовъ — е прѣдложилъ по 1800 лева. На перетрожката, която е станала на 14 декемврий с. г. не се явилъ никой да наддаде 5%.

Отъ даннитѣ по дѣлото е вижда, че тоя търгъ не е билъ утвърденъ, и е било опрѣдѣлено да стане новъ търгъ на 28 декемврий с. г., който не е можалъ да се състои, понеже не сж явили конкуренти.

Най-сетнѣ, съ друго едно обявление подъ № 519, отъ 11 януарий 1900 год. Соф. град. общ. управ. явява пакъ на търгъ на 17 януарий с. г. отдаването подъ наемъ на помѣнатитѣ общински имоти. Тоя пжть се явяватъ за конкуренти А. Запряновъ, който е прѣдложилъ 1650 лева годишенъ наемъ и Георги Грудовъ, който е прѣдложилъ 1800 лева. Тържната комисия, състояща се отъ Д-ръ Т. Стаменовъ помощ. кметъ, и общ. съвѣтници: Ив. К. Божиловъ и В. Недѣлковъ, е възложила приврѣменно това прѣдприятие върху Г. Грудова. На претърга, който е станалъ на 20 януарий с. г. сж биле подадени двѣ оферти отъ Г. Грудова, съ които той е прѣдлагалъ първомъ сумата отъ 2400 лева годишно, а послѣ 2599 лева годишно; двѣ оферти отъ Братия Иванови, които сж прѣдлагали: съ едната, 1890 лева годишно, а съ другата, 3100 лева; една оферта отъ К. Потайниковъ, който е прѣдлагалъ 2400 лева и една оферта отъ Никола Д. Майсторовъ, който е прѣдлагалъ 3500 лева. Противъ офертитѣ на Бр. Иванови и тия на Н. Д. Майсторова, Г. Грудовъ е направилъ възражения, че не били редовни; обаче, тържната комисия оставила тия възражения бѣзъ послѣдствие като неоснователни.

Понеже офертата на Н. Д. Майсторова е била най-износна за общината, то и тържната комисия, въ горния си съставъ е обявила окончателно за наематель това лице — Н. Д. Майсторовъ.

Произвѣдения търгъ е билъ пратенъ на утвърждение въ Министерството на Вжтр. Работи съ прѣдставление № 2934 отъ 11 февруарий 1900 год. отъ общ. управление, въ което се казва: „че офертата на Г. Грудова била най-редовна и най-износна за общината, понеже по нея наемътъ билъ почвалъ отъ 1 януарий 1900 г., така щото въ сравнение офертата на Н. Д. Майсторова, по която наема почвалъ отъ сключването на контракта, общината нѣмало да получи голѣма разлика". Това заключение на г-на кмета Хр. Поповъ, е повече отъ интересно, като се има прѣдъ видъ, че условията за наемътъ не сж могли да бждатъ различни заразнитѣ конкуренти, и че съ офертата на Майсторова общината е щѣла да получава 901 лева повече на годината, а за три години щѣла да получи 2700 лева повече.

Исказаното отъ кмета мнѣние да бжде възложенъ търга върху Г. Грудова а не върху Майсторова, който е наддалъ най-висока цѣна, се обяснява отъ обстоятелството споредъ разказването на тогавашния Фин. Началникъ при общин. управление Г. Господиновъ, че прѣди да бждатъ прѣдставени книжата по търгътъ въ Минист. на Вжтр. Работи за утвърждение, Георги А. Петровъ, Окр. Управитель по онова врѣме въ Хасково, е ходилъ при Господинова и го молилъ да прѣдставлялъ търга на утвърждение, съ мнѣние да бжде утвърденъ върху Г. Грудова, който билъ съдружникъ съ брата му Стефана — едно, че по-рано отъ сжщитѣ здания били изгубили като наематели, а друго защото партията имъ била на власть, та да се възползуватъ отъ случая.

Върху прѣдставлението на Соф. общ. управление, Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, Д-ръ В. Радославовъ, е сложилъ слѣдната резолюция: „съгласенъ съ мнѣнието на кмета и утвърждавамъ търга върху Грудова".

Отъ свѣдѣнията, дадени отъ Началника Отдѣлението при Минист. на Вжтрѣшнитѣ Работи, Гешова, става явно, че прѣди още да бжде утвърденъ търгътъ, той — Гешовъ — е обърналъ вниманието на надлежния министръ, да не се утвърждава търгътъ върху Грудова, но думитѣ му не биле взети въ внимание. Сжщия тоя чиновникъ обяснява, че прѣди да се утвърди търгътъ, ходили при него Ст. Петровъ, дотогавашенъ наематель на сжщия буфетъ и братъ му П. А. Петровъ, и му казали, че кметството имъ обѣщало да ходатайствува прѣдъ г-на Министра на Вжтр. Работи Д-ръ В. Радославова да утвърди търгътъ върху Грудова, който билъ съдружникъ на първия — Ст. А. Петровъ — само и само за да може той — Петровъ — да се възнагради за загубитѣ, които той билъ прѣтърпялъ вслѣдствие траура за покойната княгиня, понеже музика не била свирила дълго врѣме въ градината, та съвсѣмъ малко публика посѣщавала буфета. Сжщитѣ Петрови заявили още, че тѣ ходили при г-на Министра, Д-ръ В. Радославова, и че той тоже имъ билъ обѣщалъ да утвърди търга върху Грудова. Чудно е, какъ сж могли братята Петрови да навеждатъ тоя мотивъ за утвърждението на търга, когато, вслѣдствие на една молба, дадена отъ Ст. А. Петрова, че той билъ ималъ загуба отъ даване разрѣшение отъ общината, по нѣколко пжти прѣзъ годината да се устройватъ разни увеселения въ сжщата година отъ благотворителни дружества и че по причина траура за княгинята не била свирила музика, Общин. съвѣтъ съ протоколъ № 21 отъ 28 септемврий 1899 год., е разрѣшилъ да му се опростятъ 2000 лева отъ тригодишния наемъ за сжщитѣ здания. Отъ тия обяснения на Гешова става явно, че умишленно, съ цѣль да облагодетелствува свои хора по единъ незаконенъ начинъ, г-нъ Д-ръ В. Радославовъ, бившъ Министръ на Вжтр. Работи, е утвърдилъ въпросния търгъ.

Комисията намира, че съ това свое дѣйствие бившия Министръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, г-нъ Д-ръ В. Радославовъ, е извършелъ безспорно едно флагрантно нарушение на чл. чл. 12 и 28 отъ закона за публичнитѣ търгове, като е възложилъ прѣдприятието върху лицето Г. Грудова, което е дало оферта съ много по малка сума, отъ колкото оная дадена отъ Н. Д. Майсторовъ, и е нанесълъ по тоя начинъ щета на Софийското град. общ. управление.

Софийскитѣ минерални бани.

По отдаването на търгъ Софийскитѣ минерални бани (дѣло № 4 на Софийското Градско Общинско Управление) за три години срокъ, отъ 1 януарий 1900 год. до 31 декемврий 1902 год. сж причинени 32,400 л. — доказана загуба за градската каса, вслѣдствие неправилно произвеждане търгътъ на 29 и 30 ноемврий 1899 год. отъ градската комисия, състояща се отъ: д-ръ Т. Стаменовъ, Исакъ Калминъ и Божилъ Недѣлковъ.

Градската комисия въ протокола си подъ № 7 отъ 29 ноемврий 1899 год. ъ горния си съставъ, като обявява резултата отъ постжпилитѣ прѣдложения: че рѣдприемачътъ, Софийския житель *Велизаръ Пњевъ* за три годишенъ наемъ за мжжката и женска бани дава 212,700 л., а *Павелъ Димитровъ*, Одрински гражданинъ и Софийски житель, прѣдлага 221,000 л. за сжщия срокъ отъ три години, обявява врѣменно за наематель Павелъ Димитрова. Слѣдъ туй комисията обявява

на конкурентитѣ, че претъргътъ ще се открие на 30 ноемврий въ продължение на 24 часа за наддаване 5% отъ получената сума при първоначалния търгъ. На слѣдующия день, въ опрѣдѣленото врѣме, комисията съ протокола си подъ № 8 постановява, че по неявяване на конкуренти, тя, възлага окончателно върху Павелъ Димитровъ експлоатацията на мжжката и женска бани въ столицата за 231,000 л., сума получена отъ първоначалния търгъ, като закрива засѣданието си въ 10 ч. и 25 м. прѣдъ обѣдъ.

Вслѣдствие на това сж постжпили заявления отъ Димитъръ Пеневъ, съ дата 13 декемврий сжща година до г. кмета на Софийската Градска Община, зарегистрирани съ №№ 23,660 и 23.820, чрѣзъ които се установява, че той е наддалъ повече 32,400 л. отъ сумата дадена за сжщитѣ бани и за сжщия тригодишенъ срокъ, отъ Павелъ Димитровъ. Това се подкрепя и отъ декларацията на сжщия Д. Пенева, вржчена на Парламентарната Комисия съ дата отъ 9-й юлий н. г., която се излага тукъ по-долѣ както и отъ рапорта на Софийското Градско Общинско Управление, отъ 8 декемврий 1899 год. подъ № 28,684, се установява, че Димитъръ Пеневъ е далъ най-износна цѣна 264,040 л. за експлоатиране на въпроснитѣ градски бани, като е внесълъ съ банково удостовѣрение подъ № 568, отъ 3 декемврий слѣдуемия се залогъ на сума 13,200 л.

По мимо всички тѣзи данни, обаче, Софийското Градско Общинско Управление, горѣпоменатия си рапортъ като е прѣдставило на благоусмотрѣнието на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи търговото дѣло заедно съ горнитѣ заявления на Д. Пенева и други, добавя, *че ако се възложатъ банитѣ върху наддававшия най-високата цѣна 264,000 л., наема за слѣдующитѣ три години ще бжде ежегодно съ 87,996 л. или годишно съ 29,332 л. по-малко отъ наема който заплащаха послѣднитѣ наематели.* Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Д-ръ Радославовъ, съ прѣдписание № 6180 отъ 16 декемврий 1899 година съобщава на Соф. общински кметъ, че тъй като търгътъ за отдаването па експлоатация за три годишенъ срокъ на Соф. минерални бани, станалъ на 29 ноемврий, е извършенъ законно, утвърдява го върху конкурента Павелъ Димитровъ за 131,600 л.

Прѣзъ утвърждението на този търгъ, отъ една записка до Парламенталната Комисия, съ дата отъ 17 юлий н. г. отъ г-на Хр. Гешова, началника на отдѣлението при Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, с. г., се вижда, че той е обърналъ вниманието на Министра г. Д-ръ Радославовъ върху прѣдложението на Димитра Пеневъ, като най-износно отъ всички други прѣдложения, станали въ търга и слѣдъ него, и му е прѣдставилъ рапорта на Соф. общ. управление, № 28684, заедно съ тържното дѣло, дѣто сж подчеркнати съ синъ карандашъ цифритѣ, които сж означавали разнитѣ прѣдложения, за да се види по нагледно разликата. Министра, обаче, не се е съгласилъ да се остави търгътъ върху Д. Пенева за 264,000 л. и да се произведе новъ търгъ, а го утвърдилъ върху Павелъ Димитровъ, както се вижда отъ резолюцията му върху сжщия рапортъ. Г-нъ началника отдѣлението, Хр. Гешовъ, добавя, че при други търгове, когато е имало прѣдложения извънъ търга, износни за общинитѣ, особено пъкъ такова, каквото е било прѣдложението на Пенева въ случая, търговетѣ сж се повтаряли, защото разликата отъ около 33,000 л. въ повече не е за презиране при настоящето растроено финансово положение на общинитѣ. Отъ всичко извършено по утвърждението на този търгъ върху Павелъ Димитровъ се констатира че г. Министъръ Радославовъ е дѣйствувалъ въ полза на прѣдприемача на Софийскитѣ градски минерални бани и въ ущърбь на общинскитѣ интереси на Соф. градски съвѣтъ.

Ето и декларацията на Д. Пеневъ, за която става дума тукъ по-горѣ.

бражение на държавенъ интересъ е позволило на дружеството да встжпи въ правата си и да започне работитѣ, министра на полицията заповѣдва да спратъ работитѣ. Полицията въ Варна испъжда управителния съвѣтъ и провѣрителитѣ на дружеството изъ дружествената канцелария; смъква фирмата на дружеството и всички негови книжа, смѣтки, книги и самото помѣщение се прѣдава въ ржцѣтѣ на нѣкой си Мавроматисъ, прѣдставитель на фирмата „Михаиловски и Хайрабедиянъ". Тукъ му е мѣстото да забѣлѣжимъ, че подобна фирма въ това врѣме вече не е сжществувала и това е било всѣкиму извѣстно.

Г. Министъръ Радославовъ, като си е присвоилъ правата на единъ сждъ, а отпослѣ и на единъ неканенъ, поне официаленъ помиритель, съ тия си дѣйствия е причинилъ най-умишлено врѣда на държавата и то съ цѣль за личенъ интересъ. Въ обществото циркулираха слухове за прѣстжпни домогвания отъ страна на негови близки хора, които още когато въпросътъ е билъ въ Събранието сж се противили на това прѣхвърляне по чисто лични съображения и които явно и безъ стеснение сж говорили, че тѣ нѣма да позволятъ на дружеството да работи, до като не ядатъ хлѣбъ отъ туй пристанище.

Ето телеграмитѣ които се отнасятъ до тия прѣстжпни дѣйствия:

За Варна отъ София.

Подадена на 21-й юлий 1900 година.

Варна Окржжному Управителю,

Прѣдприемачитѣ по постройката Варненското пристанище се оплакватъ, че нѣкои лица заплашвали пълномощника имъ Мавроматисъ и искали да отнѣматъ регистритѣ. Вземете мѣрки да не се допущатъ произволи и насилия отъ когото и да било надъ прѣдприятието. № 3340.

Министъръ: Радославовъ.

Управителя е разбралъ волята на своя министъръ и испраща полицията, която изгонва дружеството. Прѣди тази дата Мавроматисъ е прѣдставилъ, слѣдъ като нѣколко пжти е намиралъ разни прѣдлози за отлагане, книжата на провѣрителитѣ, делегирани въ Варна да приематъ смѣткитѣ на бившитѣ прѣдприемачи. На 31 юлий, обаче, работата взела съвсѣмъ друга посока. Това ще се види отъ слѣдующитѣ телеграми:

„Варна, 21-й юлий 5 ч. вечерьта — бърза.

„Министру на Общитѣ Сгради, копие: Министру-Прѣдсѣдателю Иванчеву, „министритѣ: Радославовъ, Теневъ, Пешевъ, Начовичь, Вачевъ и Директору на Банката.

„Мавромати, пълномощникъ на Михайловски и Хайрабедиянъ днесь подиръ „излизането на Управителния Съвѣтъ отъ канцеларията на дружеството, е снелъ „дружествената фирма отъ вратата, испждилъ всичкия технически и административенъ „персоналъ, заключилъ вратитѣ и взелъ ключоветѣ, като съобщилъ словесно на контрольора, че ако Управит. Съвѣтъ се яви, ще бжде изхвърленъ съ полицейска сила. „Прибавилъ още, че на Директора г. Рену е запретено да подписва всѣка бумага. „И по този начинъ спира работитѣ въ най-голѣмия разгаръ на работенето. Понеже „отъ това противозаконно дѣйствие се причиняватъ огромни загуби на дружеството, „които Хайрабедиянъ и Михайловски не сж въ състояние да платятъ, и работитѣ „на прѣдприятието се спиратъ, най-покорно молимъ да заповѣдате веднага да се „отвори канцеларията и да се прѣдаде въ ржцѣтѣ на Управителния Съвѣтъ, за да

отъ *Ст. Савовъ* съ 20% тоже надъ девиза и прѣдприятието е било възложено върху послѣдния. На слѣдующия день е станало претъргъ, при който сѫ били подадени деветь оферти, отъ които осемьтѣ, все съ цѣни надъ девиза, (най-ниската е била на Д. Пиронковъ и Л. Хинковъ съ $1\frac{1}{2}$%, и най-високата на Бр. Иванови съ 14% надъ девиза) и една телеграфическа на Каназирски отъ гр. Пловдивъ, въ която е казано, че приема прѣдприятието съ $12\frac{1}{2}$% *намаление.* Прѣдприятието е било възложено на послѣдния, като се е считало, че намалението е по цѣнитѣ подъ девиза, и съ писмо отъ 19 сѫщий, подъ № 17916 надписано „твърдѣ бързо“ и съ второ отъ 31 сѫщий, подъ № 19243 надписано „бързо“, е било поискано отъ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи да се утвърди търга въ такава смисъль върху Каназирски. Министерството, обаче, едва на 27 ноемврий с. г. съ отвѣтно писмо № 5869 е съобщило въ кметството, че търга не се утвърдява, отъ една страна, защото не билъ още разрѣшенъ отъ Министерството на Общитѣ Сгради въпроса за мѣстото, гдѣто ще се строятъ публичнитѣ домове, та по този начинъ истекли сроковетѣ за захващане и свършване на постройкитѣ, и друго, защото П. Каназирски съ заявление отъ 20 августъ с. г., подъ № 5989, оспорявалъ намалението, което направилъ, като е считалъ, че намалилъ не подъ цѣната на девиза, както разбрала тържната комисия, а подъ оная, получена при търга на 16 августъ и по която, въ резултатъ е трѣбвало прѣдприятието да остане върху му, тъкмо по сумата на девиза, т. е. за 159.998 л. и 16 ст. Тукъ трѣбва да се забѣлѣжи, че като се сѫди по цѣнитѣ, които сѫ били прѣдлагани при послѣдующитѣ търгове и ония прѣдлагани въ разнитѣ оферти за отдаване постройката по доброволно съгласие, както и отъ обстоятелството, че П. Каназирски по-нататъкъ не е вече офериралъ, става повече отъ явно, че този послѣдния е ималъ голѣмъ интересъ да се развали търга, останалъ върху му, даже ако бѫдеше и за цѣна по самата сума на девиза. Но туй разваляне е трѣбвало да стане по начинъ, щото той да не взима върху си никаква отговорность за него и да не могѫтъ му се възложи законнитѣ послѣдствия, ако по негова вина се прѣдизвикаше развалянето, а туй нѣщо е могло да се постигне само съ неутвърждение на търга отъ страна на Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи. И тази услуга му е била направена отъ Министерството, по всѣка вѣроятность, като виденъ членъ на властвующата партия. Така само може да се обясни онази непростителна бавность на Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи по въпроса за утвърждението на търга, както и онуй нехайство, гдѣто не се е настояло прѣдъ Министерството на Общитѣ Сгради да разрѣши по-скоро въпроса за мѣстото на проектиранитѣ здания, макаръ кметството отъ своя страна съ двѣ спѣшни писма и да е настоявало да стане утвърждението по-скоро, а е чакало да изтекѫтъ сроковетѣ прѣдвидени въ поемнитѣ условия за извършване прѣдприятието и чакъ тогава, когато вече се е създало едно законно основание за развалата на търга, Министерството е издало своето рѣшение за неутвърждението му. Както и да е, слѣдъ това е билъ назначенъ новъ търгъ на 28 февруарий 1900 г., но понеже въ него не се явили конкуренти, назначенъ е билъ такъвъ отново на 20 мартъ с. г. съ претъргъ на 24 сѫщий. Въ тѣзи търгове, отъ наддаденитѣ деветь оферти, всички съ цѣни надъ девиза, най-низка е била оная на архитекта А. Начева, по $12\frac{1}{2}$% надъ девиза и върху него е билъ възложенъ търга отъ тържната комисия. Съ една резолюция, обаче, написана върху протокола на тръжната комисия отъ страна на Софийския Градски кметъ, и този търгъ не билъ удобренъ; понеже добититѣ цѣни били все надъ девиса, слѣдъ което се обявилъ новъ търгъ на 31 юлий с. г., но и той не се състоялъ по неявяване на конкуренти. Слѣдъ това, на 3 и 4 августъ сѫ били постѫпили двѣ заявления за доброволно отстѫпване на прѣдприятието, а именно, първото отъ Милошъ Георгиевъ и Кръстю Спасовъ (стр. 129), съ 15% надъ

девиза, изплащание чрѣзъ облигации, които да носятъ купонъ № 5 съ аджио по банковъ курсъ и работата да се извърши още сжщата година, ако позволи врѣмето и, второто, отъ П. К. Гължбаровъ (стр. 130) тоже съ 15% надъ девиза, изплащане чрѣзъ облигации, носящи купонъ № 5, съ ажио по банковъ курсъ и отъ работитѣ да се извърши тази година туй което е възможно; понеже оставали само два работни мѣсеци. По поводъ на това, г-нъ кмета съ писмо отъ 5 августъ с. г., № 17891 (стр. 137) до Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи като излага подробно връвежа по прѣдприятието за постройката на публичнитѣ домове и като намира, че необходимостьта за свършването на тази постройка се налагала отъ день на день всѐ повече и повече, иска да му се дадатъ наставления и разпореждания за свършване на този толкова важенъ въпросъ, въ отговоръ на което Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи съ писмо № 3017 отъ 9 августъ с. г. му прѣдлага да покани въ най-скоро врѣме прѣдложителитѣ Милошъ Георгиевъ и Кр. Спасовъ отъ една страна и Н. К. Гължбаровъ отъ друга, а сжщо така и Андрея и Лазаръ Братя Блажеви, които подали прѣдложение № 3638 направо въ Министерството (стр. 145) съ 12½% надъ девиза, изплащане съ облигации отъ купонъ № 5 неотрезанъ, и работитѣ да се свършатъ още сжщата година, ако позволи врѣмето, та да направятъ претъргъ помѣжду си. На 11 августъ с. г. кметството съ писменна покана (стр. 143), е съобщило на горнитѣ лица да се яватъ прѣдъ тържната комисия за претъргъ на 12-й сжщий, който ще заочне отъ 12½% надъ девиза, но прѣдложителя П. К. Гължбаровъ още тогасъ е писалъ забѣлѣжка, че при отдаване по доброволно съгласие на прѣдприятието, никакъвъ претъргъ нѣмало нужда да става и за това не вижда защо да взима въ него участие, толкова повече, че подадената отъ него на законно основание оферта, е била най-износната—нѣщо впрочемъ невѣрно отъ фактическата страна на работата.—На претърга не се явилъ никой отъ споменатитѣ лица, а постжпила оферта само отъ К. Потайниковъ & Щърбановъ (стр. 146), съ която прѣдлагатъ цѣна 9% надъ девиза безъ никакви други забѣлѣжки, и тържната комисия съ протоколъ възложилъ прѣдприятието върху сжщитѣ по тази цѣна. Слѣдъ това на 16 августъ с. г. постжпило е отъ Петровъ-Табаковъ и С-ие прѣдложение (стр. 157) за направата на прѣдприятието по доброволно съгласие съ 12 л. 45 ст. % надъ девиза, исплащане въ облигации съ купонъ № 5 и на сжщия день г-нъ Кмета съ рапортъ № 18.768/3343 (стр. 158) до Мин. на Вжтрѣш. Работи, като съобщава резултата отъ претърга станалъ на 12 сжщий и за постжпване прѣдложението на Петровъ-Табаковъ и С-ие, исказва мнѣние, прѣдприятието да се възложи върху послѣднитѣ. Министерството на Вжтр. Работи, обаче, съ писмо отъ 26 августъ с. г. № 3320 (стр. 163) до кметството, съобщава, безъ никаква мотивировка, защо сж игнорирани другитѣ износни оферти,—че разрѣшава щото прѣдприятието да се възложи върху П. К. Гължбарова съ 15% надъ девиза, исплащане въ облигации отъ вжтрѣшн. гр. заемъ отъ 1897 г. по минималната имъ стойность 50 л. зл. и съ измѣнение на чл. 13 отъ поменатитѣ условия, гдѣто извършването на прѣдприятието, вмѣсто да стане въ 5, мѣсеци да се каже въ „5 работни (отъ строителний сезонъ) мѣсеци.“ Въ отговоръ на това, Соф. кметъ съ писмо № 202.292, отъ 29 сжщий мѣсецъ, (стр. 164) до Мин. на Вжтрѣшнитѣ Работи, е съобщилъ, че сключването контрактътъ съ П. К. Гължбарова, по горнитѣ условия, прѣдставлява двѣ сжществени прѣпятствия: 1-о защото измѣнението на чл. 13 отъ поемнитѣ условия, касателно срока за свършването работитѣ, е противно, прѣди всичко, на публично админ. правилникъ за сключване договоритѣ, гдѣто изрично е казано, че главнитѣ документи, които служатъ за основа при сключвание договоритѣ сж девизитѣ и поемнитѣ условия, и слѣдъ това, на чл. чл. 54 и 55, ал. 6 отъ закона за Град. Общини които изискватъ, щото условията за отдаване съ търгъ сгради и подряди, да ста-

вать по рѣшение на общ. съвѣтъ, а условията при които трѣбва да стане постройката, въ случая, сж изброени въ поемнитѣ условия, удобрени отъ общ. съвѣтъ; тъй че трѣбва прѣдварително да се вземе рѣшение отъ общ. съвѣтъ, надлѣжно удобрѣно, за сжщото измѣнение и едва тогава да се сключи конкракта, и 2-о, защото Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи не указва какъ трѣбва да се постжпи съ 5-я купонъ на облигацинтѣ, по който ще става исплащането, когато П. К. Гължбаровъ съ заявлението си иска, щото рѣчения купонъ да се неотрѣзва и общинския съвѣтъ съ рѣшението си по този въпросъ, удобрѣно и отъ самото Министерство, е рѣшило обратното. Въ заключение моли да се разрѣши: а), да прѣдложи на прѣдприемача да се съобрази напълно съ обявенитѣ поемни условия или пъкъ въ септемврийската редовна сесия да сезира общинския съвѣтъ съ прѣдложеното измѣнение, и б), да се отрѣзва или не 5-я купонъ отъ облигациитѣ на лотарийния заемъ отъ 1896 г. Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, въ отговоръ на това, съ писмо № 3376 отъ 2 септемврий 1900 г. (стр. 167) съобщава, че прѣдприятието се възлага върху П. К. Гължбаровъ по доброволно съгласие споредъ офертата му, като се не отрѣзва 5-ий купонъ на облигациитѣ, съ които ще става изплащанието и като остане, щото прѣдприятието да се свърши въ разстояние на 5 мѣсеци, безъ да се споменува, че тѣзи мѣсеци трѣбва да сж „работни“ (отъ строителний сезонъ). Слѣдъ това на 12 септемврий с. г. помѣжду кметството и П. К. Гължбарова е сключенъ контрактъ № 22.074, надлѣжно завѣренъ, съ който прѣдприятието се възлага на послѣдния съ увеличение 15% надъ девиза, т. е. на сума отъ 183.998 л. 17 ст., платими въ облигации отъ петпроцентовия лотариенъ заемъ по номиналната имъ стойность 50 л., заедно съ купона № 5. Този контрактъ е билъ удобренъ отъ общ. съвѣтъ едва на 27 ноемврий 1900 г. съ протоколъ № 62. Тази е фактическата страна по отдаване горнето прѣдприятие на предприемачь. За да бжде, обаче, тя напълно точна, трѣбва да се спомене, че слѣдъ прѣтърга станалъ на 24 мартъ 1900 г., постжпили сж въ общ. управление и други двѣ оферти за отдаване прѣдприятието по доброволно съгласие, едната отъ Н. Митаковъ (стр. 111), съ която прѣдлага сумата 159.998 л. 41, ст. т. е. сжщата която е по девиза, и втората на К. Балабановъ (стр. 112), съ която прѣдлага 10% подъ девиза, но съ условие, щото изплащането да не става въ облигации, а да се прихваща срѣщу дълга му за кръвнината отъ 1 май до 31 декемврий с. г., на която билъ прѣдприемачъ; нъ и на двѣтѣ тѣзи оферти не е било даденъ ходъ и твърдѣ правилно, защото при първата, Н. Митаковъ не е билъ приложилъ законната гаранция и други книжа, необходими за взимане участие въ търговетѣ, а въ втората сж се прѣдлагали условия, противни на рѣшението на общ. съвѣтъ и на поемнитѣ условия.

* * *

Отъ всичко изложено до тукъ по аферата за отдаване на прѣдприемачъ постройката на 7 здания за публични домове въ ст. София, става очевидно, че Мин. на Вжтрѣшнитѣ Работи е погледнало съ пълно прѣнебрѣжение на интереситѣ на Софийското общ. управление и съзнателно е станало причина да се ощети касата на Соф. общ. управление съ 43. 199 л. 65 ст., ако бѣ утвърденъ търга върху П. Канавирски съ 12% подъ девиза, споредъ телеграфическата му оферта или же съ 23.999 л. и 76 ст., ако утвърждението станеше върху сжщия по цѣната на девиза, както е претендиралъ въ заявлението си отъ 21 августъ 1899 г. № 6989 или пъкъ, найсетнѣ съ 9.599 л. 90 ст., ако бѣ отдадено прѣдприятието по доброволно съгласие на К. Потайниковъ и Д. Щърбановъ, които сж удовлетворявали всичкитѣ изискуеми отъ закона условия въ подобни случаи и които сж прѣдложили по износни цѣни отъ тѣзи на П. К. Гължбарова, както това се прѣдписва отъ изричнитѣ прѣдписания на

чл. 12 и 28 отъ закона за публичнитѣ търгове. Туй явно закононарушение, въ полза на П. К. Гълъбарова и въ вреда на интереситѣ на общината, може се обясни само съ това, че г-нъ П. К. Гълъбаровъ е билъ виденъ членъ на властвующата тогава партия, зетъ на Министра на Просвѣщението К. Вачева и тогавашенъ народенъ прѣдставитель. Нѣма нужда да се споменува, че тогава Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи, който е извършилъ горнитѣ закононарушения, бѣше г. Д-ръ В. Радославовъ.

Импрегнационнитѣ инсталации на Пиперова и С-ие.

По въпроса за покупката на двѣтѣ импрегнационни инсталации въ Ясенъ (Плѣвенско) и Чаталаръ (Шуменско) отъ Пипаровъ и С-iе, въ прѣписката, подъ № 13 на Министерството на Общитѣ Сгради, Пътищата и Съобщенията отъ 1900 година се установява слѣдующето:

Търговцитѣ отъ Русе — Стоиновъ и Пиперовъ — съ едно заявление до Министра на Общественитѣ Сгради, Г. Д. Тончевъ, регистрирано подъ № 5468, отъ 11/II 1900 г., въ отдѣлението по поддържането държавнитѣ желѣзно-пътни линии, се прѣдложили: да продадатъ на държавата двѣтѣ свои импрегнационни инсталации въ Ясенъ и Чаталаръ, съ условие да бъдатъ исплатени въ продължение на една година, отъ деньтъ на покупката, вмѣсто наведнъжъ, както били искали съ първото си заявление. Пиперовъ и С iе, като заявяватъ, че въпроснитѣ инсталации тѣмъ костували 157.000 л. златни, прѣдлагатъ ги на правителството за 110.000 лева срѣбърни. На това заявление г. Министъръ Тончевъ е далъ резолюция, че ако за нуждитѣ на поддържането сѫ потрѣбни импрегнационни машини, то да се внесе докладъ въ Министерския Съвѣтъ въ смисълъ да разрѣши съвѣта купуването имъ отъ Стояновъ и Пиперовъ, по доброволно съгласие, като „occasion“ и, слѣдъ рѣшението на съвѣта, да се назначи една комисия, която да рѣши колко струватъ сега машинитѣ.

Възъ основание на докладната записка отъ 27 мартъ 1900 г. на инжинера Захариевъ, съ одобрѣнието на началника за поддържането, П. Поповъ, Министерский Съвѣтъ, по прѣдложение на надлѣжния министъръ отъ сѫщата дата, съ протоколъ № 29, сѫщия день, постановилъ да се купятъ въпроснитѣ импрегнационни инсталации отъ Пиперова и С-iе, като се назначи една комисия, за да ги оцѣни колко струватъ.

Съ приказъ, № 628, отъ 30 мартъ 1900 г., Министъръ Д. Тончевъ назначава комисия въ съставъ отъ инжинеритѣ при Министерството и желѣзно-пътнитѣ станции, които, въ присѫтствие на заинтересованата страна, Пиперовъ и С-iе, съ два протокола отъ 30 юний и 31 май 1900 год., съ подробно оцѣнение на всички принадлежности къмъ въпроснитѣ импрегнационни инсталации одобряватъ купуването имъ — първата, въ Чаталаръ, Прѣславъ-Крумово по ж.-п. линия София—Варна, оцѣнена на 41.570 л. 23 ст., втората въ Ясенъ по сѫщата линия, на 46.672 л. и 3 ст.

Съставенитѣ по този начинъ протоколи, Министерството на Общественитѣ Сгради, Пътищата и Съобщенията ги изпраща съ прѣдставление до Министерския Съвѣтъ, отъ 25 юлий 1900 г., подъ № 20.276, на което даваме мѣсто тукъ по-долу, подписано отъ управляющия Министерството, Министра на Външнитѣ Работи и Исповѣданията г. Т. Иванчовъ, както и отъ началника за поддържането, П. Поповъ, за да се купятъ въпроснитѣ инсталации отъ Пиперова и С-iе по цѣната каквато е опрѣдѣлила комисията. Министерский Съвѣтъ въ засѣданието си на 9 августъ, протоколъ № 74, сѫщата година, въ допълнение на V-то постановление на Съвѣта отъ 27 мартъ 1900 г., протоколъ № 29, разрѣшава да се купятъ двѣтѣ импрегнационни инсталации на Стояновъ и Пиперовъ по цѣната, опрѣдѣлена въ протоколитѣ на комисията, а именно: първата, за сума 41.570 л. 23 ст. а втората, за сума 46.672 л. 3 ст.

или двѣтѣ — за 88.242 л. 26 ст. Горната сума да се исплати отъ кредита за постройката на желѣзно-пѫтнитѣ линии. Това рѣшение на Министерския Съвѣтъ се съобщава съ № 656 отъ 12 августъ на Министерството на Общественитѣ Сгради за изпълнение. Надлѣжния Министъръ, Д. Тончевъ, съ приказъ № 1866, отъ 19 септемврий назначава двѣ комисии отъ държавни инжинери и служащи, за приемането на импрегнационнитѣ инсталации въ Чаталаръ и Ясенъ, възъ основа прѣдварително съставенитѣ протоколи отъ комисията и оцѣнението имъ.

Първата комисия въ съставъ: отъ инжинеръ Д. Вълчановъ, инжинеръ Мачевъ по линията Плѣвенъ—Шуменъ и дѣломайстора Бръшляновъ при Плѣвенското депо на 2 октомврий 1900 г., е протоколирала приемането Пиперовата инсталация въ Ясенъ.

Втората комисия въ съставъ: отъ инженеръ Д. Войновъ, инжинеръ А. Теодоровъ и дѣломайстора при Варненското депо Бранковъ, е протоколирала на 17 и 18 октомврий сѫщата година, приемането Чаталарската (при станцията Прѣславъ-Крумово) импрегнационната инсталация отъ Пиперова и С-іе.

Слѣдъ приемането на въпроснитѣ Пиперови импрегнационни инсталации, като „occasion", по доброволно съгласие, на 22 ноемврий 1900 г. Министъръ Д. Тончевъ съ докладътъ си до Негово Царско Височество Княза, подъ № 35.190, е поискалъ утвърждението съ княжески указъ постановлението на Министерския Съвѣтъ за изплащане Пиперову 88.242 л. 26 ст. Този указъ, обаче, въ двореца е билъ оставенъ неподписанъ отъ Господаря. Прѣди, обаче, да бѫдатъ приети отъ комиси"гѣ окончателно въпроснитѣ инсталации, Министерството на Общественитѣ Сгради, съ подписа на главния секретарь Л. Вълчевъ и началника отдѣлението П. Поповъ, по искането на Пиперовъ и С-іе, още на 16 августъ 1900 г. му е издало едно удостовѣрение, подъ № 21.831, съ което се установява, че Министерството, възъ основание XVIII постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 9 августъ, протоколъ № 74, купува отъ тѣхъ въпроснитѣ импрегнационни инсталации за 88.242 л. 26 ст. Съ това удостовѣрение Пиперовъ и С-іе незабавно сѫ се обърналъ къмъ Русенския банковъ клонъ за изплащане уговорената сума въ него, за което банката е увѣдомила и Министерството на Общественитѣ Сгради за свѣдѣние и разпорѣждание.

Днесь въпроснитѣ импрегнационни инсталации се намиратъ подъ вѣдомството на Министерството на Общественитѣ Сгради, безъ да се употрѣбяватъ въ полза на държавата, която е задължена по горѣизложения актъ, къмъ Стоянова и Пиперова съ сумата 88.249 л. 26 ст. А отъ друга страна, слѣдъ измѣнението на режима и встѫпването на власть на настоящето правителство, началника на поддържането г. П. Поповъ отъ сѫщото министерство, съ прѣдписание отъ 3 мартъ, 1901 г., подъ № 6042, съобщава на третата желѣзно-пѫтна секция въ Плѣвенъ, че, понеже въпроса за импрегнационнитѣ инсталации не е още свършенъ, то правителството не се счита тѣхенъ притежатель.

Ето и Министерското прѣдставление, за което се говори по-горѣ:

Министерство
на
Общ. Сгради, Пѫтищата
и
Съобщенията.
№ 20.276.
София, 25 юлий 1900 г.

Господину Прѣдсѣдателю на Министерския Съвѣтъ.

Господине Прѣдсѣдателю,

Въ испълнение V-то постановление на Министерския Съвѣтъ, държано въ засѣданието му отъ 27-й мартъ т. г., протоколъ № 29, тукъ приложени, имамъ честь

да Ви прѣдставя, Господине Прѣдсѣдателю, два протокола на комисията отъ 31 май и 3 юний т. г. относително прѣглежданото и оцѣнението на импрегнационнитѣ инсталации на Стояновъ житель отъ гр. Русе, отъ които, едната при с. Чаталаръ (Шуменско), а другата, при с. Ясенъ (Плѣвенско), заедно съ приложенията имъ, а именно:

1. Едно писмо отъ фабриката Kölnische Maschinenbau Actien gesellschaft, съ дата 1 юний тази година н. с., адресирано до г-на Л. Дедекенъ въ София.

2. Два описа за подвижния инвентаръ на инсталациитѣ по отдѣлно.

3. Двѣ скици на инсталациитѣ въ Ясенъ и Чаталаръ и

4. Шесть (6) екземпляра фабрични планове на инсталациитѣ, които притежателитѣ прѣдставиха като единственни книжа отъ въпроснитѣ двѣ завѣдения.

Наедно съ прѣставянето на всички тия книжа и, съгласно сжщото постановление на Министерский Съвѣтъ, имамъ честь да дамъ нѣкои данни по стойностьта на държавнитѣ инсталации за импрегниране на траверси. Отъ дѣлото по доставката и инсталирането, прѣзъ 1894 год., на двѣтѣ държавни инсталации за импрегниране на траверси въ станция Синделъ по линията Русе—Варна и станция Бѣлово, (Щърбанка) по линията Царибродъ—София—Саранбей се установява слѣдующето:

Стойностьта на всѣка инсталация по отдѣлно, прѣдадена на гарата въ Нюренбергъ, е костувала по 36,762 л. 50 ст. златни, и разноскитѣ по транспорта и инсталирането е костувало 8237 л. 50 ст. за инсталацията въ Бѣлово, и 12237 л. 50 ст. за тая въ Синделъ или общо — инсталацията въ Бѣлово . . . 45000 л.
и тая въ Синделъ . . . . 49000 „

Всичко, за двѣтѣ инсталации . . . . 94000 л.

Тукъ трѣбва да се забѣлѣжи, че и двѣтѣ тия инсталации сж подвижни съ годишна производителность отъ по 65000 траверси и сж доставени отъ фабриката Maschinenbau Actien Gesellschaft in Nurnberg.

Сжщата фабрика е прѣдставила и стойностьта за неподвижна инсталация, по-ефтина, именно 26145 л. 40 ст. златни и съ годишна производителность пакъ отъ 65000 траверси.

Горното като Ви долагамъ, имамъ честь да Ви моля, Господине Прѣдсѣдателю, да внесете въпроса въ Министерския Съвѣтъ, който да се произнесе: могатъ ли въпроснитѣ инсталации да се купятъ по цѣната за каквато комисията ги опрѣдѣля?

Слѣдъ разрѣшението на въпроса, моля да ми се повърнатъ всичкитѣ прѣизброени приложения.

Управляющий Министерството, Министръ на Вънпнитѣ Работи и Исповѣданията:

(подп.) Т. Иванчовъ.

Началникъ за Поддържането, Инженеръ: (подп.) П. Поповъ.

Вѣрно:

Дѣловодитель: . . . . . .

Анхиалскитѣ солници.

Въ землището на гр. Анхиало, до солното езеро, се намѣрвала една мѣстность подъ название „Малъкъ-Геренъ“, състояща отъ около 135 декара. Тази мѣстность прѣдставлявала удобство да се прѣобърне въ солници. Прѣзъ 1895 год. Анхиалския градски общински съвѣтъ, по искането на 124 души Анхиалски граждани, по занятие солопроизводители, съ постановление № 33, отъ 9 октомврий с. г., рѣшилъ да се отстжпи казаната мѣстность на пожелавшитѣ 124 души, поименно изброени въ постановлението, да я прѣобърнатъ въ солници и да платятъ въ полза на градската

каса една сума, която съвѣтътъ щѣлъ отпослѣ да опрѣдѣли. Тоя протоколъ на Анхиалския градски съвѣтъ, като е билъ прѣдставенъ за утвърждение на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, послѣдното поискало мнѣнието на Министерството на Финанситѣ.

Като достигналъ въпроса до Министерството на Финанситѣ, билъ е изучаванъ отъ нѣколко страни: най-първо министерството намѣрило, че мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ" неможе да се прѣобръща отъ Анхиалския общински съвѣтъ отъ „мера" въ другъ видъ земя и за друго употрѣбление, безъ за това да позволи Държавата, тъй като, споредъ Закона за земитѣ, меритѣ сж отстжпени отъ Държавата на общинитѣ само за ползуване, а голата собственость е запазена за Държавата. Но, отъ друга страна, министерството. като взело прѣдъ видъ, че просителитѣ *били солопроизводители, които иматъ нужда отъ прѣхрана на семействата си* и че, съ отварянето на нови солници ще се даде възможность на бѣднитѣ солопроизводители да оползотворятъ своя трудъ и да уголѣмятъ производството на сольта въ страната, отнесло въпроса до Министерския Съвѣтъ съ ходатайство за удовлетворение просителитѣ.

Министерский Съвѣтъ съ постановление VII, протоколъ № 12, отъ 7 мартъ 1896 год. е рѣшилъ, че удобрява да се разпрѣдѣли мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ" между лицата, посочени въ постановлението № 33 на Анхиалския общински съвѣтъ подъ слѣдующитѣ условия:

1) Това отдаване земитѣ за солници да се внесе въ идущата сесия на Народното Събрание;

2) Лицата, на които ще се даде мерата, да даджитъ писменно задължение:

а) Да не искатъ никакво обезщетение ако Народното Събрание неудобри тая мѣрка;

б) Да вложатъ единъ влогъ, който да бжде $^1/_3$ отъ прѣдполагаемата стойность, която прѣдполагаема стойность да се опрѣдѣли отъ една комисия, състояща се отъ Бургазската окржжна постоянна комисия, финансовия чиновникъ въ Бургазъ и Анхиалския кметъ.

Прѣди да се изпълни това рѣшение на Министерския Съвѣтъ, до Министерството на Финанситѣ е било донесено, че лицата, изброени въ постановлението на Анхиалския общински съвѣтъ, не били всички български подданици, а имало и чужди подданици. Правили се два или три пжти оцѣнки на мѣстото за солници и въпроса пакъ се внесълъ въ Министерския Съвѣтъ, който съ XII постановление въ протоколъ № 14, отъ 31 мартъ 1898 год., рѣшилъ:

1) Да се оцѣнятъ мѣстата отъ „Малъкъ-Геренъ" по 50 лева декара съ височина до 50 сантиметра и по 40 лева съ височина отъ 50 сантиметра нагорѣ;

2) Мѣстата отъ „Малъкъ-Геренъ" да се отстжпятъ на лицата български подданици, изброени въ протоколъ № 33 на Анхиалския градски съвѣтъ по горнитѣ цѣни. Отстжпенитѣ мѣста на чужди подданици отъ рѣченага мѣстность да се отнематъ отъ тѣхъ;

3) Останалитѣ солници да се продадитъ на търгъ;

4) Добитата сума отъ търга, слѣдъ изплащане разходитѣ, направени отъ сегашнитѣ обработвачи чужди подданици, които разходи да се опрѣдѣлятъ отъ една експертна комисия, да се внесе на приходъ въ държавното съкровище.

Слѣдъ издаване това рѣшение на Министерския Съвѣтъ, Министерството на Финанситѣ разпоредило да се приведе то въ изпълнение и подиръ това, внесло въ Народното Събрание едно законодателно прѣдложение, сходно съ горното рѣшение на Министерския Съвѣтъ и съ прибавка, че преобрѣтателитѣ на въпроснитѣ мѣста за солници се лишаватъ отъ правото да ги продаватъ или залагатъ въ растояние на

десеть години, слѣдъ изтичането на който само срокъ, ще станатъ пълни тѣхни притежатели.

Прѣдложението на правителството до Народното Събрание, въ пълния си текстъ, има слѣдующето съдържание:

Прѣдложение

по продажбата на мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", Анхиалска околия, за прѣобръщане въ солници.

1. Изброенитѣ въ протокола на Анхиалския градски съвѣтъ, подъ № 33, мѣста, находящи се въ землището на сжщата община, въ мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", да се отстжпятъ на лицата отъ българско поданство, изброени въ сжщия протоколъ, за да ги прѣвърнатъ на солници за произвеждане на морска соль, за своя частна смѣтка и полза.

2. Прѣобрѣтателитѣ на указанитѣ въ прѣдшествующия параграфъ мѣста за солници се задължаватъ да заплатятъ въ полза на държавното съкровище за стойность на отстжпенитѣ имъ мѣста по петдесеть (50) лева единия декаръ съ височина отъ единъ до петдесеть (50) сантиметра и по четиридесеть (40) лева съ височина отъ петдесеть (50) сантиметра нагорѣ.

3. Прѣобрѣтателитѣ на въпроснитѣ мѣста за солници се лишаватъ отъ правото да ги продаватъ или залагатъ въ разстояние на десеть (10) години, слѣдъ изтичането на който срокъ, ще станатъ пълни тѣхни притежатели.

4. Отстжпенитѣ по рѣшението на Анхиалския градски общински съвѣтъ мѣста за солници въ сжщата мѣстность, въ полза на чужди подданици, се отнематъ обратно, като имъ се повърнатъ само полезно направенитѣ разноски.

5. Отнетитѣ отъ чужди подданици мѣста за солници, както и онѣзи мѣста, които слѣдъ удовлетворението изброенитѣ въ протокола № 33 на Анхиалския градски общински съвѣтъ лица сж останали свободни въ мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", да се продадатъ на публиченъ търгъ въ полза на държавното съкровище, като мѣста за солници.

6. Добитата сума отъ проданьта на мѣстата и отъ търга слѣдъ изплащане разходитѣ, направени отъ сегашнитѣ имъ обработвачи, чужди подданици, които разходи ще се опрѣдѣлятъ отъ една експертна комисия, да се внесе на приходъ въ държавното съкровище.

Това прѣдложение е било прието отъ Народното Събрание на първо четене на 2 декемврий 1898 год. и е било изпратено въ надлежната комисия за изучване и докладване.

На второ и трето четене въ Народното Събрание (на 15 и 18 декемврий 1898 год.) прѣдложението на правителството е било измѣнено и прието въ слѣдующата форма:

Рѣшение

по продажбата на мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", Анхиалска околия, за прѣобръщане въ солници.

Чл. 1. Отстжпва се на долуизброенитѣ Анхиалски бѣдни граждани, а именно: Николаки Геврекуди, Ламбо Василевъ, Янко Самоковли, Михаилъ А. Нарли, Тодоръ Баба-Георги, Димитраки А. Канали, Теодоръ Д. Ветановъ, Паскалъ Дана, Яни Д. Ватановъ, Панайотаки Кжни, Паскалъ Асланъ Реисъ, Теолого Яраки, Полименъ В. Иванооглу, Атанасъ Продромо, Панаги Хрисосколо, Димитъръ М. Чокоя, Константинъ

Д. Добреолу, Демостенъ Пагони, Спиро Катели, Ставри Г. Скуджо, Александъръ Т. Каруля, Костаки Параскевовъ, Асланъ Павловъ, Апостолаки Свиридоресъ, Миакли Димитровъ, Пирикли Теодороглу, Димитъръ Бояджи, Пелаги Папагригоровъ, Апостолаки Канали, Панайотаки Дживилди, Ласкръ Чая, Николаки Д. Балтаджи, Димитъръ Кировъ, Михалаки Д. Калугероглу, Луисъ А. Каруля, Коста Д. Сари, Михаилъ Н. Папия, Христодулъ Зоти, Николаки Зоти, Танулъ Миолу, Михаилъ Г. Скуджо, Панайотаки Г. Диомо, Стефанъ Мамури, Янко Мариновъ, Николаки А. Турна, Спиро Анастасовъ, Тодоръ Вигла, Панайотаки Д. Гиньолу, Теодосъ Христо Гого, Михаилъ Трамбаджи и Паскалъ Полименъ — по 1.080 кв. метра отъ мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", за да ги прѣобърнатъ въ солници за произвеждане на морска соль за своя частна смѣтка и полза.

Чл. 2. Прѣобрѣтателитѣ на указанитѣ въ прѣдшествующия параграфъ мѣста за солници се задължаватъ да заплатятъ въ полза на държавното съкровище за стойность на отстѫпенитѣ имъ мѣста по сто (100) лева единия декаръ съ височина отъ единъ до петдесеть (50) сантиметра и по осемдесеть (80) лева, съ височина отъ петдесеть (50) сантиметра нагорѣ.

Чл. 3. Прѣобрѣтателитѣ на въпроснитѣ мѣста за солници се лишаватъ отъ правото да ги продаватъ или залагатъ, както и да се секвестиратъ за дългъ, въ разстояние на десеть (10) години, слѣдъ изтичането на който само срокъ ще станатъ пълни тѣхни притежатели.

Чл. 4. Отстѫпенитѣ по рѣшението № 33 на Анхиалския градски общински съвѣтъ и солната комисия мѣста за солници, въ сѫщата мѣстность, въ полза на други лица, освѣнъ горѣизброенитѣ, се отнематъ обратно.

Чл. 5. Отнетитѣ по този начинъ мѣста и солници, въ мѣстата „Малъкъ-Геренъ", да се продадѫтъ на публиченъ търгъ въ полза на държавното съкровище.

Горното рѣшение на Народното Събрание се е утвърдило съ указъ отъ Н. Ц. В. Княза, публикувало се е въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 25 отъ 4 февруарий, и Министерството на Финанситѣ се е распоредило за испълнението му съ слѣдующето прѣдписание:

Министерство на Финанситѣ.
Бюро за държавнитѣ имоти.
№ 482.
8 февруарий 1890 год.
Г. София.

До господина Бургазски финансовъ началникъ.

Господинъ Началникъ,

Като Ви съобщавамъ, че Народното Събрание, въ XLII-то си засѣдание, държано на 18 декемврий м. г., е рѣшило да се отстѫпи на 49 души бѣдни Анхиалци по 1.080 кв. метра отъ мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ", за да ги прѣобърнатъ въ солници за произвеждане на морска соль за своя частна смѣтка и полза, което рѣшение е публикувано въ „Държавенъ Вѣстникъ", брой 25 отъ 4 того, прѣдлагамъ Ви да направите нужното разпореждание, за да се изпълни това рѣшение на Народното Събрание.

За Министра, Главенъ Секретарь: (подп.) Хр. М. Бончевъ.

Началникъ на бюрото: (подп.) Ю. Ивановъ.

Вѣрно: Началникъ на отдѣлението: А. Ляпчевъ.

На 22 мартъ 1899 год. г. Теневъ, въ качеството си Министъръ на Финанситѣ, заповѣдалъ да се спрѣ испълнението на горното рѣшение на Народното Събрание съ слѣдующата телеграма:

Бургазъ

Финансову Началнику.

Спрѣте изпълнението на № 482 отъ 8 февруарий т. г.

(подп.) Министъръ: Теневъ.

Въ Министерството на Финанситѣ по тия солници има двѣ прѣписки и отъ тѣхъ се вижда, че г. Теневъ като е спрѣлъ изпълнението рѣшението на Народното Събрание, запиталъ Анхиалския кметъ да каже ненамѣрвали той, че рѣшението на Събранието е несправедливо и че трѣбва да се измѣни. Кмета отговорилъ утвърдително. Несправедливостьта се състояла въ това, че Анхиалския общински съвѣтъ отстжпилъ мѣстата на 124 души, а Народното Събрание ги отстжпвало на 49 души.

Понеже въ дневницитѣ на Народното Събрание се вижда, че измѣнението на правителственното прѣдложение е станало въ комисията и не сж дадени отъ докладчика обяснения защо е станало това измѣнение, яви се необходимость за освѣтление върху това обстоятелство. Отъ събранитѣ свѣдѣния излазя, че прѣдложението на правителството било измѣнено по слѣдующитѣ причини:

1) Въ протокола № 33 на Анхиалския Общински Съвѣтъ е постановено да се отстжпи мѣстностьта на 124 бѣдни Анхиалчани, но въ сжщность това не било така. Пó-голѣмата часть отъ мѣстото било раздадено на богаташи: кмета, съвѣтницитѣ му, земледѣлческия касиерь, околийския началникъ, нѣкои адвокати тоже взели отъ сжщата мѣстность. Когато Народното Събрание издавало рѣшенията си, въ него врѣме, отъ лицата, означени въ постановлението № 33 на Анхиалския Общински Съвътъ, само 49 души сж били, които сж държали мѣста и ги обработвали за солници, а другитѣ мѣста били завзети по частни спекулативни сдѣлки отъ разни гешефтари;

2) Комисията на Народното Събрание дошла до заключение, че мѣстата за солници трѣбва да се отстжпятъ на ония лица измежду 124-тѣхъ души (записани въ протокола № 33), които сж *дѣйствително бедни* и които сж подали декларации, че ще обработватъ сами солницитѣ си, а не и на ония, които, прѣди да имъ се отпуснатъ мѣстата по законодателенъ рѣдъ, сж ги продали на разни гешефтари; защото, въ такъвъ случай, не се постига цѣльта на държавата да помогне на беднитѣ просители.

По тия съображения коммисията измѣнила предложението на Правителството и постановила да се отстжпи мѣстото на 49 души *дѣйствително бедни* Анхиалци отъ ония, които сж показани въ постановлението № 33 на анхиалския общинский съвѣтъ, а другитѣ, които отстжпили мѣстата си на трети лица, ги изоставила.

Достовѣрностьта на горнитѣ съображения на комисията на народното събрание се подкрѣпя отъ единъ документъ въ прѣписката. Подиръ протокола, № 33, Анхиалския общинский съвѣтъ, прѣзъ 1897 г. е взелъ другъ протоколъ № 74, въ който постановява да се отстжпятъ мѣстата на 113 души по-именно изброени, като казва, че мѣстата били въ ржцѣтѣ на тия 113 души, та за туй да се изостави постановлението № 33. А като се направи една провѣрка на имената излазя, че, между имената на лицата въ протокола № 74, само 49 души фигуриратъ отъ лицата означени въ протокола № 33, другитѣ сж сè нови лица. Този фактъ, съпоставенъ съ чл. 3 отъ предложението на правителството, който членъ непозволява на прѣобрета-

телитѣ да продаватъ или ипотекиратъ мѣстата въ растояние на 10 години, прави рѣшението на събранието по-вече справедливо защото ако при горнитѣ условия, приемеше прѣдложението на правителството напълно, тогазъ постановлението на чл. 3 щѣше да е абсурдъ, тъй като той запрещава извършването на едно нѣщо, което отдавна вече е станало.

Но рѣшението на Народното Събрание не е било угодно на пó-влиятелнитѣ Анхиалчени, които завзели голѣмата часть отъ мѣстностьта „Малъкъ-Геренъ“ за солници и тѣ трѣбва да сж ходатайствували прѣдъ г. Теневъ да не прилага въ дѣйствие това рѣшение.

Нѣкои по-близки до работата лица дойдаха да казватъ на комисията, че г. Теневъ билъ заинтересуванъ въ нѣщо по Анхиалскитѣ солници, защото билъ съдружникъ въ дружеството Давидовъ & Калжповъ-Марковъ по солницитѣ въ мѣстностьта „Голѣмъ-Геренъ“; единъ отъ столичнитѣ вѣстници даже посочваше номера на страницата на тевтеря на дружеството, въ който е записано участието на г. Теневъ, но комисията неможе тѣзи свѣдѣния да ги вземе за достовѣрни прѣди да сж провѣрени и за това се ограничава да констатира само това, което е фактъ необоримъ, а именно, *че г. Теневъ съ една телеграма е заповѣдалъ да се въспрѣ дѣйствието на едно рѣшение на Народното Събрание, което е било прието при всичкитѣ условия на единъ законъ, утвърдено съ Височайши Указъ, облѣчено въ държавенъ печатъ, публикувано въ „Държавенъ Вѣстникъ“, помѣстено въ сборника на законитѣ и заповѣдано да се испълни.*

Това дѣйствие на г. Теневъ съставлява нарушение на чл. чл. 43—46 и 50 комбиниранъ съ чл. 12 отъ Конституцията.

Не е излишно да се каже, че въ дневницитѣ на X-то Обикновенно Народно Събрание стр. 2357 и 2358 се вижда, че г. Прѣславския народенъ прѣдставитель, Ат. Краевъ е направилъ запитване къмъ г. Министръ Теневъ по спирането испълнението на горното рѣшение на Народното Събрание и г. Теневъ е далъ не съвсѣмъ вѣрни обяснения за причинитѣ, по които спрѣлъ испълнението на рѣшението и се е извинилъ, че слѣдъ спирането испълнението забравилъ да вземе друга законна и по-рационална мѣрка за исправление послѣдствията отъ тази си постжпка.

Наемане зданието на К. Коевъ за помѣщение на бактериологическо-оспѣний институтъ.

Прѣдъ видъ, че зданието, въ което се е помѣщавалъ бактеорологически институтъ на ул. „Пиротска“ № 69 не отговаряло на нуждитѣ на института, на 29 юлий 1899 год., институтътъ е помолилъ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи да направи потрѣбното разпореждане, за да се наеме друго по-удобно здание, отъ 1 априлъ 1900 год. — деньтъ, въ който е истичалъ срока, за който е било наето зданието. На 1 септемврий сжщата година Министерството прѣдписало да се прѣдставятъ нѣкои свѣдѣния относително новото здание. На 9 септемврий сжщ. годинà института прѣдставилъ исканитѣ свѣдѣния. На 16 септемврий сжщ. година Министерството прѣдписало да се съобщи каква часть отъ общия кредитъ (15.000 лева), прѣдвидени за института, ще може да се отдѣли за наемъ и не е ли възможно пакъ да се наеме старото помѣщение, като се направятъ въ него нѣкои малки приспособления. На 20 септемврий сжщ. година института съобщилъ, че не може да остане въ старото помѣщение, защото то не отговаряло на най-необходимитѣ нужди, а при това долниятъ му етажъ билъ негоденъ почти за никаква работа, защото билъ съвършено

[redacted]

влаженъ. Съобщилъ при това, че ще може да се намѣри друго по-удобно помѣщение съ 6.000 л. годишенъ наемъ, какъвто плащалъ института и за старото помѣщение. На 23 септемврий същ. година Гражданската Санитарна Дирекция прѣдписала да ѝ се посочило отъ страна на института здание, което да отговаряло на нуждитѣ му и при това съ наемъ не по-голѣмъ отъ 6.000 л. годишно. На 29 септемврий института съобщилъ въ Санитарната Дирекция, че, за да може да се наеме най-подходяще, а при това съ най-износна цѣна здание, необходимо е дирекцията да разпореди за обнародването нуждното за такива цѣли обявления.

Слѣдъ този рапортъ министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи обнародвало потрѣбното за тази цѣль обявление, слѣдъ което, на 14 декемврий с. г. комисията ржководяща наимането здания за правителствени учрѣждения въ столицата, изпратила на началника на института 15 оферти и го помолила, слѣдъ като прѣгледа тия здания, да искаже мнѣнието си, кое именно отъ тѣхъ е най-подходяще за нуждитѣ на института. Мѣжду тѣзи оферти била и оная на притежателя на сегашното здание, К. Коевъ. Слѣдъ като се прѣгледали всичкитѣ здания, включително и онова на К. Коевъ повърнали сж офертитѣ на прѣдсѣдателя на комисията и съобщили му, че зданието на Софийския жител Д. Пеневъ е ново, а при това и най-подходяще за помѣщение на Бактереологическия Институтъ. Прѣдъ видъ на обстоятелството, че срока на контракта за старото помѣщение истичалъ на 1 априлъ 1900 год. и тъй като въ новонаетото здание било необходимо да се извършатъ значителни поправки и приспособления, института помолилъ комисията да разгледа този въпросъ, колкото е възможно по-скоро, за да може на врѣме да се сключи контракта за зданието, което щѣло да се наеме.

Комисията, слѣдъ като е разгледала 15-тѣ оферти, намѣрила е зданието на Д. Пенева за най-подходяще, а при-това и съ най-износна цѣна. Това свое рѣшение тя е съобщила въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи.

На 19 януарий 1900 год. министерството прѣдписало на института да му испрати плана отъ кжщата на Д. Пенева, а така сжщо и планътъ по който Пеневъ щѣлъ да извърши допълнителнитѣ постройки, за да могжтъ се удовлетвори всичкитѣ нужди отъ помѣщението за двата института — Бактериологически и Оспѣний (послѣдния, съгласно бюджета за 1900 год., се присъединилъ къмъ Бактеорологическия). На 27 януарий института е испратилъ плана отъ кжщата на Д. Пенева и плана по който щѣли да се извършатъ допълнителнитѣ пристройки за нова конюшна, ново помѣщение за оспѣното отдѣление и пр. Въ отговоръ на тоя рапортъ министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи на 7 февруарий с. г. съ едно бързо прѣдписание прѣдложило да се прѣгледа зданието на К. Коева и да се види дали е згодно за помѣщение на института. При всичко, че това здание било веднажъ прѣгледано, началника на института повторно прѣгледалъ споменатото здание и още сжщия день съобщава въ министерството, че това здание съвсѣмъ не отговаря на нуждитѣ за института. Въ отговоръ на тоя рапортъ, обаче, министерството съобщило, че разрѣшавало да се наеме зданието на К. Коева за помѣщение на института. Наема за 3 години се опрѣдѣлялъ 14.000 л. годишно и за сключването контракта съ такъвъ срокъ се внасяло едноврѣменно съ това и докладъ въ Министерския Съвѣтъ. Слѣдъ два-три дена министерството испратило прѣписъ отъ постановлението на Министерския Съвѣтъ, на основание на което института билъ принуденъ да сключи контрактъ за наемане зданието на К. Коева. Контракта се сключилъ на 1 априлъ 1900 год. Прѣдвидено било К. Коевъ окончателно да приготви зданието си най-късно отъ 15 до 20 юний 1900 год., а въ случай че не направи това института запазва правото си да одържи отъ Коева потрѣбната сума за наемъ на старитѣ здания, върху цѣнитѣ, по които били

условени, и то за врѣме отъ 1 юлий 1900 год. до окончателното приготовление на зданието. Прѣдвидено било, освѣнъ това, въ контракта, че наема ще започва да се плаща Коеву отъ 1-й юлий 1900 год. Къмъ 10 априлъ Коевъ започналъ да приспособява зданието си и турилъ основитѣ на новитѣ постройки. Въпрѣки контракта Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи още прѣзъ мѣсецъ априлъ 1900 год. отпуснало Коеву цѣлия наемъ за врѣме отъ 1 юлий до 30 декемврий 1900 год. Извършването на работитѣ вървело така бавно, щото до прѣдвидения въ контракта срокъ — 20 юлий 1900 год. — нито половината отъ прѣдвиденитѣ работи не били изкарани. На 20-й юний с. г. института съобщилъ за това въ министерството и го помолилъ да разрѣши да се вземе съгласието на притежателя на старото помѣщение Д. Павурджиевъ, за да остане института въ това помѣщение до като Коевъ окончателно приготви зданието си. При това института съобщилъ въ министерството, че наема, който би се заплатилъ на Папурджиева, ще се одържи отъ Коева, на основание чл. 17 отъ контракта. Въ отговоръ на тоя рапортъ министерството, на 4 юлий 1900 год., прѣдписалъ на института да вземе мѣрки, та отъ 15 юлий с. г. да бжде окончателно настаненъ въ зданието на Коева, което било тъй приготвено, щото нѣмало причина да се отлага заеманието му. Въ отговоръ на тоя рапортъ, на 5 юлий института е запиталъ министерството, необходимо ли е да изпълнятъ чл. чл. 16, 17 и 18 отъ контракта, сключенъ съ Коева. На 6 юлий министерството отговорило: „Понеже зданието на К. Коева е до толкова приготвено, щото може за сега да се пренесе института, то, безъ да се съставява по настоящемъ комисията, прѣдвидена по чл. 18 отъ контракта, ще изпълните прѣдписанието отъ 4 того № 1909, а ако има още нѣкои недостатъци Коевъ ще продължи и послѣ настаняването да ги доправи. На 7 юлий с. г. инстинута съобщилъ, че зданието на Коева не е още приспособено така, щото да може да се пренесе и безприпятствено да почне да фонкциорира, като изброило причинитѣ за това. Съобщило още, че прѣнасянето въ зданието на К. Коева, както е то сега, би значило спирането на работитѣ, и понеже това би се отразило злѣ, както за добиването на противодифтеритния серумъ, така сжщо и за лѣкующитѣ се лица противъ бѣсъ, то необходимо е да остане института въ старото помѣщение до като Коевъ окончателно приготви зданието. Въ отговоръ на тоя рапортъ отъ 10 юлий, министерството прѣдписало да се прѣнесе до 15 юлий института въ зданието на Коева, макаръ и съ прѣустановене нѣколко дена работитѣ въ института. Института въ отговоръ на това прѣдписание съобщилъ въ министерството, че Коевъ не е извършилъ нито една отъ работитѣ изброени въ ропортътъ отъ 17 юлий, че зданията сж затворени и че работитѣ сж окончателно прѣустановени. При това повторно помолилъ министерството да се съгласи за съставянето на комисията прѣдвидена въ чл. 18 отъ контракта.

За забѣлѣзване е въ случай обстоятелството, че Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи още на 4 юлий съобщило, че зданията на Коева били приготвени, а самъ Коевъ едвамъ на 12 юлий подаде заявление, съ което съобщава че *„всичко е било извършено съгласно задължението и слъдователно, поскоро да се поправи въ случай, че нъщо се укажело за поправяне и допълване“*. Слѣдъ като на 12 юлий това заявление било испратено въ министерството, послѣдното на 13 юлий съобщило, че г. министъръ заповѣдалъ да се свика комисията прѣдвидена въ чл. 18 отъ контракта, за да прѣгледа зданието на г. Коева. Комисията състояща, отъ началника на института, ветернарния лѣкарь на института и единъ архитектъ отъ Министерството на Общественитѣ Сгради, прѣгледало зданието иа г. Коева на 14 юлий 1900 год. Въ своя протоколъ тя между много недостатъци, констатирала, че всички материали и работи употрѣбени за прѣправкитѣ сж отъ най-долно качество, и намира, за

невъзможно да се употрѣби зданието на К. Коева за помѣщение на института, даже и слѣдъ като се довършатъ недовършенитѣ поправки и прѣправки, а прѣпоръчало да се разрушатъ всичкитѣ лоши материали и работи, слѣдъ което да се извършатъ тѣ отново подъ надзора на единъ държавенъ архитектъ. Прѣписъ отъ тоя протоколъ се испратилъ въ министерството на 17-й юлий 1900 год., а на 18 юлий сѫщо такъвъ прѣписъ се испратилъ и К. Коеву.

Слѣдъ това Министерството на Общественнитѣ Сгради започнало да поправя зданието на К. Коева, но слѣдъ нѣколко врѣме, (на основание едно писмо отъ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи) спрѣло по нататъшната работа и на 20 октомврий института получилъ прѣдписание отъ Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи да се распорѣди за прѣнасянето на института веднага, защото на 25 сѫщий зданието на К. Коева щѣло да бѫде вече готово. Въ сѫщото прѣдписание се говорило, че за тази цѣль, т. е. годностьта на зданието, да се вземело мнѣнието и на Санитарната Дирекция чрѣзъ делегата ѝ г. Д-ръ Ватевъ. Тоя послѣдния прѣгледалъ зданието на Коева и намѣрилъ че не е още прѣвършено и че института не може да се пренесе. Това се съобщило въ министерството. Обаче на 31 октомврий, слѣдъ пладнѣ, института получилъ прѣдписание отъ министерството още сутриньта — 1 ноемврий — да се прѣмѣсти въ зданието на Коева. При всичко, че зданието не било приспособено съгласно контракта и макаръ и да не били довършени още много работи принасянето се започнало и института се настанилъ въ това съвършено неотговоряюще за цѣльта здание. Не били се изминали още 10—15 дни и мазилката на таванитѣ на нѣкои отъ стаитѣ и конюшната паднали изкъртилъ се е всичкия подъ на конюшната, поврѣдили сѫ се кюнцитѣ въ захода и зимника, който билъ прѣдназначенъ за събиране и съхраняване серумъ, се напълнилъ съ вода, филтра за филтриране на токсинитѣ (отровитѣ) прѣсталъ да функционира по нѣмане на достатъчно количество вода, водитѣ отъ омивалницитѣ се изливали въ зимника, поради поврѣждането на водопроводнитѣ трѫби и пр. и пр. Съ една рѣчь, по настоящемъ института се е намиралъ въ най-неблагоприятни условия по отношение на зданието, въ което се помѣщава и много е възможно, поради многото недостатъци на сградитѣ да се разболѣятъ коньетѣ както и другитѣ животни и да се компрометира въобще цѣлата служба.

Трѣбва да се отбѣлѣжи и обстоятелството, че слѣдъ като Министерството на Общественитѣ Сгради поправило само нѣкои работи въ зданието на Коева, комисията, прѣдвидена въ чл. 18 отъ контракта и до сега не се е състояла за да констатира какво е извършено и какво има още за довършване. Слѣдователно, института заема здание, което не е приeто на основание контракта и е прѣмѣстенъ въ зданието на Коева само на основание на категорическото искане на Министра на Вѫтрѣшнитѣ Работи.

* * *

Отъ изложеното става явно, че бившия министъръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи, Д-ръ Василъ Радославовъ, по единъ съвършено произволенъ начинъ е заставилъ управлението на института да наеме едно здание негодно и не отговаряюще за прѣдназначението му, като е поставилъ интереситѣ на едно частно лице — К. Коевъ — по-горѣ отъ тия на едно държавно учрѣждение, находяще се подъ неговъ контролъ. Въ фаворизирането на К. Коева, бившия Министръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи, Д-ръ В. Радославовъ, е отишълъ до тамъ, щото, когато Коевъ не можалъ на срокътъ да приспособи зданието си, та да може института да се прѣмѣсти, вмѣсто да уничтожи сключения контрактъ, той се распорѣдилъ останалитѣ поправки и приправки на зданието да бѫдатъ извършени чрѣзъ Министерството на Общитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията, което министра въ данний случая се явява като прѣдприемачъ-майсторъ въ услуга на едно частно лице. Види се, че всичко това е било недостатъчно да

се задоволи Коевъ, та заради туй е трѣбвало, мимо чл. 16 отъ контракта, съгласно когото Коевъ е ималъ право да получи въ прѣдплата наема само за 6 мѣсеци, да се дадѫтъ на Коева въ прѣдплата 2.300 лева, други 3.698 л. 60 ст. на Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията и други 2.000 л. на Д. Павурджиева, притежатель на старото здание, въ което института е останалъ да се помѣщава до 1 ноемврий 1900 год., поради това, че зданието на Коева не е могло да бѫде готово на врѣме, а всичко лева 7.998 л. 60 ст. Така щото платенъ е на Коева наема за 1900 и 1901 год. и остава да се събиратъ отъ сѫщия още *лева 1031 и 95 ст.,* които, по всѣка вѣроятность, той нѣма да внесе и ще трѣбва да се прѣхванатъ отъ наемътъ му за 1902 год.

Покупка на нови вагони прѣзъ 1899 и 1900 год.

Вслѣдствие на това, че отдѣлението за движението при Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията и Административния Съвѣтъ при сѫщото министерство сѫ признали нуждата отъ нови вагони за редовната експлоатация държавнитѣ желѣзници. Министерский Съвѣтъ, съ постановлението си подъ № XXV отъ 1 юлий 1899 год. е разрѣшилъ да се доставятъ на търгъ нужднитѣ вагони, както и други 175 парчета вагони, порѫчани при фабриката Horney et Rödler, но не доставени отънея.

Съ обявление подъ № 12937 отъ 5 юлий 1899 год. Министерството на Общественитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията обявява на интересующитѣ се, че търгътъ ще стане на 10 августъ с. г. въ 10 часътъ, въ помѣщението на Софийската Окрѫжна Постоянна Комисия, а перетъргътъ на 16 августъ.

Министерството на Общественнитѣ Сгради и пр. слѣдъ това е взело похвалната грижа, щото търгътъ се да произведе при спазване на всичкитѣ законни формалности, за което свидѣтелствува слѣдующето му писмо подъ № 14585 отъ 27 юлий 1899 год., отправено до прѣдсѣдателя на тържната комисия — Соф. Окр. Управитель.

Министерство
на
Общественнитѣ Сгради,
Пѫтищата и Съобщенията.
Отдѣление Тракционно.
№ 14575.

София, 27 юлий 1899 година.

До Господина Софийский Окрѫженъ Управитель

тукъ.

Както Ви е извѣстно вече, Господинъ Управителю, на 10 и 18 августъ т. г. въ повѣренната Вамъ постоянна комисия ще се произведатъ търгове за доставката на разни вагони и локомотиви, нужни за експлоатацията на държавнитѣ желѣзници.

Прѣдъ видъ на голѣмата необходимость отъ тѣзи вагони и локомотиви, желателно е по всѣки начинъ да се избѣгнатъ всички прѣчки, които би послужили за причина да не се произвеждатъ и утвърдатъ търговетѣ. Поради това умолявате се Господинъ Управителю, да разпоредите прѣдъ надлѣжнитѣ чиновници да се внимава да не би по погрѣшка да се отвори нѣкоя отъ офертитѣ по тѣзи доставки, които ще се испращатъ на адресъ на постоянната комисия.

Колкото за състава на тържната комисия, поради важностьта на самата доставка, тя ще бѫде прѣдсѣдателствувана лично отъ Васъ, а отъ министерството ще присѫтствуватъ двама делегати.

Главенъ секретарь: В. Ив. Чокановъ.
За Началникъ на Отдѣлението, Инжинеръ: (не се чете)

Търгътъ е станалъ редовно и съставенитѣ протоколи на 10 и 16 августъ 1899 год., сж били испратени въ министерството за надлѣжно распореждане.

Министърътъ на Общественнитѣ Сгради и пр., г-нъ Д. Тончевъ съ приказъ подъ № 1190, отъ 4 септемврий 1899 год. е назначилъ една комисия, състояща се отъ инжинеритѣ: Л. Вълчевъ, И. Загорски, Г. Захариевъ, Ив. Манафовъ и Началникътъ на Административното Отдѣление, И. Бешковъ, която комисия да изучи обстоятелственно подаденитѣ оферти съ всичкитѣ имъ приложения, както и съставенитѣ по тѣхъ протоколи и сравнителни таблици, отъ точка-зрѣние економическа, законна и техническа. По испълнението на възложената ѝ задача тая комисия е съставила слѣдующия протоколъ:

Протоколъ

Комисията, назначена съ приказъ на Г-на Министра на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията подъ № 1090, отъ 4 септемврий т. г., да разгледа и изучи подаденитѣ оферти на станалитѣ търгове за доставка на вагони и локомотиви въ съставъ инжинеритѣ: Л. Вълчевъ, И. Загорски, Г. Захариевъ, Ив. Манафовъ и Началника на Административното Отдѣление при сжщото Министерство Ив. Бешковъ, се събра днесь въ помѣщението на Министерството на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, за да разгледа тържнитѣ книжа по доставката на вагони и намѣри:

1. Че търгътъ и претъргътъ за доставката на разни вагони сж произведени правилно и че сж обявени редовно за прѣдприемачи:

а) Кжщата Danubius и пр. въ Будапеща за серинтѣ, C. P. Df, F[15], J, Do. M и F[15] за сума 2,588,910 лева и,

б) Кжщата Hannoversche Holzbearbeitung und Wagonfabriken и пр. въ Linden при Hanover за серията AB — за сума 364,800 лева.

2. Че кжщата Holzbearbeitung и пр. въ Linden при Hannover чрѣзъ прѣдставителитѣ си въ София Ноевъ и Станковичъ съ писмо отъ 19 августъ т. г., е намалила цѣнитѣ си за вагонъ: на 12.300 лева — за серия C; на 11.000 — за серия P (за двѣтѣ серии е по-евтино отъ Danubius съ 5.560 лева) и на 9.800 лева за серия Df, и иска ней да се възложи доставката на вагонитѣ отъ тѣзи серии и отъ серия F15 наедно съ ония отъ серия AB, за които е обявена за прѣдприемачъ; като протестира противъ дѣйствията на тържната комисия, а именно, че трѣбвало нея да обяви за прѣдприемачъ на всички тѣзи серии вагони но не Danubius за серинтѣ C, Pu. Df и F15, а нея само за вагонитѣ отъ серия AB; понеже Danubius измѣнила условията за срока на който да достави вагонитѣ и който срокъ е по-дългъ отъ прѣдвидения въ поемнитѣ условия за търга на доставката, а съгласно чл. 25 отъ закона за публичнитѣ търгове „прѣдложение, което не е съгласно съ образеца не се взима въ внимание", слѣдователно, и офертата на Danubius не могла да бжде приета.

3. Че нито протеста на Ноевъ и Станковичъ, нито прѣдложението имъ за намаляване стойностьта на вагонитѣ отъ серинтѣ C, P, Df не могатъ да се взематъ въ внимание:

а) Относително протеста — тъй като при търговетѣ за доставки на материали не е задължително щото конкурентитѣ да оферирать при сжщитѣ условия показани въ поемнитѣ условия, въ всѣко отношение; понеже доставката на материали, като юридическа сдѣлка е покупка-продажба и въ тоя родъ сдѣлки, всѣка отъ странитѣ, които я извършватъ, могатъ да прѣдлагатъ тия условия, които тѣмъ сж

вигодни, а държавата като страна въ сдѣлката и за която се извършва доставката ще оцѣни кой условия сж по-износни за нея. Сжщото е направила и кжщата Danubius въ случая, като е поискала по-дългъ срокъ съ единъ мѣсецъ за извършване на доставката, който срокъ не прави по-тѣжки условията, при които тя ще извърши доставката, отъ колкото ако тя бжде възложена на кжщата, прѣдставлявана отъ Ноевъ и Станковичъ;

б) Тъй като чл. 25 отъ закона за публичнитѣ търгове, на който се основаватъ Ноевъ и Станковичъ не допуска да се приематъ прѣдложения не съобразни съ образеца, прѣдписанъ отъ сжщия законъ, но не че офертитѣ или прѣдложенията не могатъ да се правятъ при извѣстни условия, измѣняющи ония на поемнитѣ условия: тукъ нѣма измѣнение на образеца за оферта, прѣдвиденъ отъ поемнитѣ условия; и

в) Относително прѣдложението имъ за намаляване цѣнитѣ на извѣстни серии вагони — тъй като това прѣдложение е направено слѣдъ произвеждането на търга то е вънъ отъ търга

4. Че съ офертата си, кжщата за постройката на вагони Wegmann & C-ie въ Kassel, която оферта, като не редовна отъ гледна точка на закона за публичнитѣ търгове, е била отхвърлена на търгътъ и отворена по-послѣ въ Министерството, прѣдлага по износни цѣни отъ тѣзи дадени на търгътъ и претъргътъ, именно:

а) за серия А В съ спирачка на вагонъ 1005 лева, безъ спирачка 1360 по-евтино отъ кжщата Holzbearbeitung и пр: или за цѣлата серия А В по-евтина съ 22590 лева;

б) за серия Р по-евтина отъ Danubius и пр. въ Буда-Пеща за вагонъ съ 400 лева, и

в) за серия М за вагонъ безъ спирачка по 150 лева и за вагонъ съ спирачка по 630 лева по-евтино отъ Danubius и пр. или за цѣлата серия, съ лева 46950.

5. Че цѣнитѣ на сериитѣ А, В, С, Р Df Do и М като се не изпуска изъ прѣдъ видъ офертата на Wegmann въ Kassel, не сж високи, а тѣзи на серия F (15) J (15) сж значително по високи отъ най-евтинитѣ цѣни на досегашнитѣ вагонни доставки.

Като взема прѣдъ видъ горното, комисията изказва мнѣние: I, да не се утвърдява търгътъ за доставката на вагонитѣ спорѣдъ резултатътъ на претъргътъ.

II. Прѣдъ видъ на това, че нуждата отъ вагони е налѣжаща, а снабдяването съ такива отъ сериитѣ А, В, С, Р Df Do и М било чрѣзъ наемъ или по другъ начинъ не е възможно; че е желателно да се доставатъ вагонитѣ отъ серия М и J, които сж за смѣтка на кжщата Hörney и Rödler за да се ликвидиратъ смѣткитѣ на Министерството съ послѣдната и че снабдяването съ вагонитѣ F и J може да стане по начинъ, който се намѣри за най-удобенъ.

Да се прѣдстави на благоусмотрѣнието на г-на Министра на Общественнитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията комбинацията на най-евтинитѣ цѣни за доставката на сериитѣ А, В, С, Р Df Do М и 70 вагони F15, като се намали числото на вагонитѣ А В отъ 18 на 12, споредъ която доставка би възлѣзла на сумата 1,321·070 лева, както това се вижда отъ приложената тукъ сравнителна таблица.

Комисия:
Л. Вълчевъ.
Ив. Манафовъ.
И. Загорски.
Захариевъ.
Ив. Бешковъ.

Долуподписанитѣ членове на комисията сѫ на мнѣние, че допълнителното прѣдложение на прѣдставителитѣ на кѫщата Hannoversche Holzbearbeitung и пр. Ноевъ и Станковичъ би можло да се уважи относително намаленитѣ отъ тѣхъ цѣни, понеже то е било прѣдизвикано отъ измѣнението на сроковетѣ въ офертата на Danubius и пр., тъй като това прѣдложение съвмѣстно съ офертата на Wegman & C-ie дава единственната възможность за изпълнение на доставката съ износни цѣни.

Комисията като взема въ внимание неотложната нужда отъ нѣкои серии вагони отъ една страна и полученитѣ високи цѣни на търгътъ и претъргътъ отъ друга, изказва мнѣние да се доставатъ само слѣдующитѣ серии и количества вагони:

12 AB, 22 C, 4 P, 10 DF, 8 DO, 105 M и 70 F (15) на сума 1,321.070 л., а да се изоставятъ и да се не поржчватъ за сега 200 F (15), 200 J (15) и 6 AB безъ рѫчна спирачка на сума 1.557.540 л.

Относително заявлението на Gans &, C-ie за наемъ на вагони серии F и T, прѣдложенитѣ отъ сѫщата кѫща цѣни за продажба чрѣзъ тримѣсеченъ наемъ, платимъ въ 5 години, прѣдставляватъ сѫщи резултатъ, който би се добилъ, ако тѣзи вагони би се купили на петгодишенъ почекъ по добититѣ най-ниски цѣни на претъргътъ и би се плащало съ 6 мѣсеченъ купонъ годишна лихва $8^{1}/_{2}\%$.

Ст. София, 9 септемврий 1899 г.

Захариевъ.
Л. Вълчевъ.
Ив. Манафовъ.
И. Загорски.

На 21 септемврий с. г. Г-нъ Министъръ Д. Тончевъ, слага по тая доставка слѣдующата резолюция:

Съгласно мнѣнието на комисията, изложено въ протокола на 9 септемврий 1899 год. и съставената отъ нея сравнителна таблица, за комбинацията на най-евтинитѣ цѣни отъ 6 септемврий 1899 год. утвърждавамъ търга по комбинацията за най-евтинитѣ цѣни както слѣдва:

I. Върху Danubius се утвърждаватъ вагонитѣ Df, F_{15}, J_{15}, D, F_{15};
II. Върху Hanoversche Holzbearbeitung се утвърждаватъ вагонитѣ C, P.;
III. Върху Wegmann въ Kassel се утвърждаватъ вагонитѣ AB, M.
Утвърждението е за цѣлото число вагони. Да се сключатъ контракти.

21 септемврий 1899 год.

Министъръ: Д. Тончевъ.

Слѣдъ всичко това Министерския Съвѣтъ издава постановление, подъ № 1, отъ 13 октомврий 1899 година, което има слѣдующето съдържание:

Министерский Съвѣтъ
№ 771
14 октомврий 1899 г.
Гр. София.

За Министерството на Общитѣ Сгради Пѫтищата и Съобщенията.

I-то постановление на Министерския Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 13 октомврий 1899 година, протоколъ № 76.

„Да се намали числото на товарнитѣ и пѫтнически локомотиви, за които търгътъ е станалъ па 18 августъ т. г., а претърга на 23 сѫщий мѣсецъ, а тъй сѫщо и числото на вагонитѣ, за които търгътъ е произведенъ на 10 августъ т. г., а претъргътъ на 16 сѫщий мѣсецъ.

Вслѣдствие на това намаление числото на локомотивитѣ и на вагонитѣ и по причина на високитѣ цѣни, добити на търга, горѣпомѣнатитѣ търгове се уничтожаватъ.

Министерството на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията да съобщи въ Министерский Съвѣтъ намаленото число на локомотивитѣ и вагонитѣ, за които ще се произведе новъ търгъ.

За Главенъ Секретарь; Подсекретаръ: К. Апостоловъ".

Слѣдъ това съ обявление № 3023 отъ 9 февруарий 1900 година, се назначава новъ търгъ за вагонитѣ на 20 мартъ и претърга на 27 мартъ 1900 година.

Търгътъ е станалъ редовно и тръжнитѣ книжа сж били испратени въ министерството, което пакъ е възложило на комисията, за която е рѣчь по-горѣ, да прѣгледа тия книжа и се произнесе по тѣхъ, както по-рано. Протоколътъ на тая комисия съ дата 29 мартъ 1900 година има слѣдующето съдържание:

Протоколъ

Долоподписанитѣ: началникъ на административното отдѣление и юристъ-консулъ при Министерството И. М. Бешковъ и инжинеритѣ И. Манафовъ, Л. Вълчевъ, И. Загорски и Г. Захариевъ, натоварени отъ г-на Министра на Общитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията да разгледаме и проучимъ тръжнитѣ книжа по произведенитѣ търгове на 20 и 27-й мартъ т. г. за доставката на вагони за Б. Д .Ж., събрахме се днесь на 29-й мартъ хилядо деветстотната година въ помѣщението на министерството и намѣрихме:

1. Търговетѣ сж произведени законно;

2) Че послѣднитѣ цѣни добити на тия търгове особено онѣзи за сериитѣ F, G, M и Do сж много по-високи отъ онѣзи добити на миналогодишнитѣ търгове, които комисията съ протоколътъ си отъ 9 септемврий 1899 г. е признала за високи. Цѣлокупната цѣна на доставката надвишава, при сжщитѣ количества и серии вагони, онѣзи отъ миналогодишнитѣ търгове съ 381.680 лева или съ 19·3%. Разликата отъ лихви (6·% годишно) за опрѣдѣлението по-кжсно исплащане на сегашната доставка, съставлява само 64.512 лева, или всичко 3.2% върху лашната цѣна;

3) Че тѣзи фабрики не сж доставяли никакъвъ подвиженъ материялъ за Б. Д. Ж. и въ смисълъ на солидность и гаранция за своеврѣменно и контрактно испълнение на задълженията, тѣ сж неизвѣстни на министерството;

4) Подаденитѣ слѣдъ произвеждането на претъргътъ заявления отъ Danubius, Ungarische Wagon & Machinenfabrik въ Raab като прѣдставитель на Hannevesrhe и пр., комисията ги разгледа и намѣри, че трѣбва да се оставятъ безъ послѣдствие по слѣдующитѣ причини:

а) на Danubius и Raab, понеже съгласно поемнитѣ условия и обявлението № 3023 отъ 9 февруарий за търгътъ сериитѣ сж недѣлими (§ 6 отъ поемнитѣ условия № 17.)

б) на Ноевъ — понеже цѣната за сжщитѣ вагени (серия P.) дадена отъ Raab е по износна отъ тази на заявителя даже и като се вземе въ внимание лихвата 8% годишно за единия мѣсецъ, съ който Raab просрочва доставката на тѣзи вагони въ офертата си. Отъ друга страна обстоятелството, че кжщата Raab е прѣдложила да достави вагонитѣ, за които претендира Ноевъ, съ единъ мѣсецъ по-кжсно отъ прѣдвидения въ поемнитѣ условия срокъ — това обстоятелство не е причина за да се невземе въ внимание офертата й.

Прѣдъ видъ на изложеното въ пунктоветѣ вторий и третий, изказваме мнѣние: да не се утвърдява този търгъ, а да се извърши доставката по доброволно съгласие съ състезание само между добрѣ извѣстни на министерството вагонни фабрики. При този начинъ на извършване доставката комисията прѣдполага, че ще може да се получатъ по износни цѣни; въ всѣки случай, като ще бждатъ прѣмахнати прѣпятствията, (свидѣтелство на честность, залогъ и пр.) заявяването на първостепенни вагонни фабрики едно е сигурно, че ако не се получи по износна цѣна, то поне макаръ при сжщата цѣна, доставката ще може да бжде възложена на нѣкоя първостепенна вагонна фабрика, съ което Министерството ще бжде освободено отъ рискътъ да се изложи на неприятноститѣ, опитани веднъжъ съ фабриката Franco-Belge и съ кжщата Horney & Rödler.

Ако ли, обаче, нуждата отъ вагони налага да се утвърдятъ търговетѣ тъй както сж произведени тѣ на 20 и 27 мартъ т. г., то на мнѣние сме да не се поржчва за сега сервисния вагонъ серия S; понеже той, поради направата си трѣбва да бжде построенъ отъ нѣкоя вагонна фабрика, която е строила вече подобни вагони.

Комисията счита за нуждно да прибави, че вагоннитѣ серии сж особено скжпи и само тѣхната стойность възлиза на 1.608.510 лева и прѣдставлява една разлика въ по-вече, въ сравнение съ добититѣ м. г. на търгътъ за сжщитѣ вагони цѣни, отъ 335.910 лева. Удовлетворяването на нуждата отъ вагони серии F и T за т. г. би можло да стане чрѣзъ вземане, такива подъ наемъ; що се касае пъкъ до баластнитѣ вагони, серия M, то, понеже тѣ ще бждатъ нуждни чакъ за на пролѣть, за тѣхъ има врѣме да се обяви и новъ търгъ.

Ст. София, 29 мартъ 1900 год.

Комисия:
Л. Вълчевъ.
Ив. Манафовъ.
Г. Захариевъ.
Ив. М. Вешковъ.
И. Загорски.

На тоя протоколъ министъръ г. Тончевъ слага слѣдующата резолюция: да се внесе още утрѣ докладъ въ Министерския Съвѣтъ, за да се произнесе. Трѣбва ли да се утвърди търгътъ. При доклада да се приложатъ всичкитѣ книжа и настоящия протоколъ.

31 мартъ 1900 год. Министъръ: Д. Тончевъ.

Въ изпълнение на тая резолюция е билъ направенъ докладъ до Министерския Съвѣтъ на 31 мартъ с. г., подъ № 7980, който гласи слѣдующето:

№ 7980
31 мартъ 1900 год.
София.

Докладъ

до Министерския Съвѣтъ.

Господине Прѣдсѣдателю,

За доставяне вагони за Б. Д. Ж. се обяви мин. год. редовенъ търгъ на 10 августъ 1899 год. съ претъргъ на 16 августъ 1899 год., но не се утвърди по високи цѣни. За намаленитѣ количества съгласно постановление I-во отъ 13 октомврий 1899 год., протоколъ № 76 на Министерския Съвѣтъ, се обяви втори търгъ на 20 т. мартъ съ претъргъ на 27 сжщий, които се състояха. Резултатитѣ сж изложени въ тържнитѣ протоколи 125, 126 и 127 и приложенитѣ къмъ тѣхъ сравнителни таблици.

Като прѣпращамъ всичкитѣ книжа по тия търгове заедно съ оригиналнитѣ оферти, единъ протоколъ отъ 29 мартъ на специално назначение техническа комисия на тия търгове, една сравнителна таблица за цѣнитѣ отъ по-раншнитѣ доставки и тѣзи на миналогодишния и сегашния търгове, честь имамъ да Ви помоля, Господине Прѣдсѣдателю, да благоволите и внесете въпроса на най-близко разглеждане отъ Министерския Съвѣтъ, за да се произнесе трѣбва ли да се утвърди търгътъ.

Министъръ: Д. Тончевъ.

За Секретарь Началникъ на Отдѣление: Ив. Манафовъ.

и по който Министерския Съвѣтъ е издалъ тукъ по-долу изложеното постановление:

Министерский Съвѣтъ
№ 281
4 априлий 1900 год.
София
На № 7980, 31 мартъ
1900 год.

За Министерството на Обществениитѣ Сгради, Пѫтищата и Съобщенията.

VI-то постановление на Министерски Съвѣтъ, въ засѣданието му отъ 3 априлий 1900 год., протоколъ № 34.

„Утвърдява се произведения на 27 мартъ т. г. търгъ за доставката на вагони за Б. Д. Ж. съ забѣлѣжка: серия P да се възложи върху Хановерската фабрика за 51.480 лева. Серийтѣ сѫ недѣлими.

Да се потвърдятъ по-скоро плановетѣ за серия J.

При това повръщамъ и приложенията къмъ доклада подъ № 7980

Секретарь: К. Апостоловъ".

Като сравнимъ добититѣ при двата търга цѣни, ще намѣримъ, че тази отъ послѣдния *надвишава първата съ 381.689 лева*. Трѣбва да се помни, че фабрикитѣ върху които е останала доставката при втория търгъ, не сѫ доставяли до тогазъ никакъвъ подвиженъ материалъ за Българскитѣ Държавни Желѣзници и не сѫ били извѣстни на Министерството солидни ли сѫ и редовни ли сѫ въ испълнение на задълженията си.

Директора на Danubius, като се научилъ за втория търгъ, подалъ лично заявление Т. Иванчову и прѣдложилъ едно значително намаление, но то е било пренебрѣгнато и никждѣ не е било докладвано. Отъ свѣдѣнията, които се появиха на врѣмето въ печата, па и отъ съобщения до Комисията, за да се унищожи първия търгъ и да се утвърди втория голѣма роля е играло влиянието на приближени до министритѣ лица.

Заключение.

Отъ всичко изложено въ първитѣ два дѣла на настоящия докладъ ние намираме, за установено:

1) Министерството на Т. Иванчовъ — Д-ръ Радославовъ е нарушило изобщо конституцията, като, съ неизпълнението прѣдписанията на цѣлъ редъ закони, е извадило управлението на Княжеството отъ основитѣ, върху които го поставя конституцията, и го е турило върху други, произволни начала;

2) Сѫщото Министерство е нарушило частично конституцията като, въпрѣки нейнитѣ наредби, е израсходвало повече отъ единъ милионъ лева за построяване на хамбари, за които не е билъ прѣдвиденъ никакъвъ кредитъ въ бюджета, като е ограничило правото на гражданитѣ да се събиратъ на събрания за да обсѫждатъ публично обществени въпроси и като е стѣснило и изнасилило свободата на гражданитѣ въ изборитѣ, било съ явно противни на прѣдписанията на закона разпореждания, било съ прикрити срѣдства, които е почерпило въ прѣдоставената му власть;

3) Сѫщото Министерство е направило прѣстѫпно употрѣбление съ прѣдоставената му отъ законитѣ власть, като е употрѣбило тази власть за ограничение прѣдвиденитѣ въ конституцията и законитѣ права на гражданитѣ;

4) Сѫщото Министерство съ едно противоконституционно управление прѣдизвика гражданитѣ въ нѣкои мѣста на Княжеството да се възпротивятъ съ орѫжие въ рѫка на установенитѣ органи на властьта, съ което се заплаши по едно врѣме Държавата отъ междуособия и се компрометира не само нейния авторитетъ, но и нейния публиченъ кредитъ;

5) Сѫщото Министерство, като е обявило чрѣзъ своя Министъръ-Прѣдсѣдатель, че Държавниятъ Глава не удобрява обсѫжданията на гражданитѣ въ публични събрания по прѣдстоящия за прилагане тогава законъ за десетъка и че нѣма да взима подъ внимание желанията, които гражданитѣ изказватъ чрѣзъ тия събрания, е изложило на критика достолѣпието и престижа на Короната;

6) Сѫщото Министерство е нанесло врѣда на Държавата за лична полза на неговитѣ членове, като е постановило да се назначатъ чиновници, които нито е прѣдвиждалъ законътъ за десетъка, нито сѫ били нужни за прилагането на този законъ, а само защото е искало да намѣри работа на свои поддържатели и да тури подъ таенъ надзоръ свободитѣ на гражданитѣ;

7) Сѫщото Министерство е нанесло врѣда на Държавата за лична полза, като е постановило да се построятъ хамбари за складиране на десетъчнитѣ храни, не защото е имало необходима нужда отъ такива хамбари, а защото е искало да облагодѣтелствува приближени свои поддържатели, като ги улесни да взематъ прѣдприятието по тия хамбари и имъ съдѣйствува съ властьта да извлѣкатъ, колкото е възможно, по-голѣма полза за себе си отъ тия прѣдприятия въ врѣда на Държавата, за смѣтка на която сѫ се строили хамбаритѣ;

8) Т. Иванчовъ и Д. Тончевъ, членове на сѫщото Министерство, сѫ нанесли още и сами врѣда на Държавата за лична полза, като сѫ прѣнебрѣгнали прѣдписанията на законитѣ и сѫ направили всичко за да се възложи доставката на 250 вагони и 5 локототиви на С. Вайсенбергъ, който е ималъ за съдружникъ тѣхния политически приятель Н. Странски, а слѣдъ възлагането на доставката сѫ употрѣбили натискъ върху изпратенитѣ инжинери за да приематъ прѣдложенитѣ за изпълнението на доставката вагони и локомотиви, макаръ и да не отговарятъ на условията и да сѫ негодни за употрѣбление;

— прѣстѫпления, прѣдвидени въ чл. 155 отъ конституцията и чл. чл. 1, 2 и 3 отъ закона за наказанията, които се налагатъ на министритѣ.

Като правимъ това заключение и, като имаме прѣдъ видъ, че отъ направенитѣ издирвания и провѣрявания не се установява, че министритѣ отъ сжщото Министерство: Гр. Д. Начовичъ, П. Пешевъ и Д-ръ Д. К. Вачовъ сж сждѣйствували съ прѣдоставената имъ власть, въ кржга на вѣдомствата, които сж управлявали, за извършването на показанитѣ по-горѣ прѣстжпни дѣяния, и че участието на нѣкои отъ тѣхъ въ Министерския Съвѣтъ, когато сж се взели нѣкои отъ противнитѣ на конституцията и на законитѣ постановления, не установява достатъчно тѣхната прѣстжпна умишленость за извършването на прѣстжпленията, които сж се извършили съ тия постановления, защото отъ обясненията, които прѣдставиха въ Народното Събрание, и отъ обстоятелствата, при които сж се взели противнитѣ на конституцията и на законнитѣ постановления, се вижда, че тѣ, по чувства на другарство и лицеприятие, сж дали своето съгласие за вземане на постановленията.

Комисията намира, че има достатъчно основания за да постанови Народното Събрание да се прѣдадатъ за сждене отъ държавенъ сждъ слѣдующитѣ министри отъ Министерството на Т. Иванчовъ — Д-ръ Радославовъ:

Тодоръ Иванчовъ, бившъ Министъръ-Прѣдсѣдатель и Министъръ на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията,

Д-ръ Василъ Радославовъ, бившъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи,

Димитъръ Тончевъ, бившъ Министъръ на Обществениитѣ Сгради, Пжтищата и Съобщенията, и

Михаилъ Теневъ, бившъ Министъръ на Финанситѣ,

за нарушение конституцията, за измѣна на Отечеството и на Короната и за нанисане врѣда на Държавата за лична облага.

Прѣдсѣдатель на Комисията: М. Х. Златановъ.

Членове:
Д-ръ А. Петровъ.
Д-ръ А. Ходжовъ.
Д-ръ К. Милановъ.
Т. Николовъ.
Ив. Соколовъ.
Василъ Ив. Димчовъ.
Петръ Станчовъ.
А Малиновъ.
А. Ибишевъ.
А Франгя.

Таблица № I

за пристанищата и желѣзопѫтнитѣ станции гдѣто ще се прѣдава десетъка отъ 1900 год. съ означение количествата за прѣдаване, количествата за които има магазии, количествата за които се проектира строенето на хамбаритѣ и количествата на държавнитѣ и дѣйствително наети магазии съ обозначение тѣхната стойность.

№ по редъ	Пристанища и станции	Размѣра на отдаденитѣ за направа хамбари	Прѣдполагаеми количества за прѣдаване	Готовитѣ магазии	Количества, за които складове нѣма	Количества, за които се проектира да се строятъ магазии	Държавни и наети магазии отъ частни лица	
		кв. метра	килограми	килограми	килограми	килограма	килограми	лева
	А. Черномор. пристанища							
1	Анхиало . . . . Анхиалска	—	1,250,000	1,250,000	—	—	1,120,000	3,200
2	Месемврия . . . . Анхиалска	—	580,000	580,000	—	—	450,000	980
3	Бургасъ . . . . Бургаска	10,000	700,000	10,000,000	—	11,000,000	6,400,000	16,100
4	Варна . . . . Варненска	7,000	1,900,000	15,000,000	—	9,500,000	8,000,000 3,000,000	23,500 5,200
5	Балчикъ . . . . Балчикска, Добричка	—	7,500,000	7,500,000	—	—	7,000,000 6,700,000 Държавни	— 13,000
6	Каварна . . . . Балчикска	—	1,850,000	1,600,000	250,000	—	1,125,000	2,500
	В. Дунавски пристанища							
7	Ново-Село . . . . Видинска, Кулска	—	1,200,000	1,200,000	—	—	775,000	690
8	Кошава . . . . Видинска	—	400,000	360,000	40,000	—	300,000	400
9	Видинъ . . . . Видинска, Кулска и	1,600	3,000,000	1,400,000	1,600,000	1,600,000	1,100,000	2,537
10	Ломъ . . . . Лом., Бѣл., Фер. Вр. и Вер.	5,000	5,400,000	—	5,400,000	5,400,000	—	—
11	Цибъръ . . . . Ломска	600	2,300,000	1,700,000	600,000	600,000	1,670,000	2,940
12	Козлодуй . . . . Орѣховска	—	1,700,000	—	1,700,000	—	—	—
13	Орѣхово . . . . Орѣховска, Бѣло-Слатинска	—	2,900,000	4,400,000	—	—	2,900,000	1,050
14	Островъ . . . . Орѣховска	—	1,950,000	1,950,000	—	—	1,300,000	2,900
15	Воеглий . . . . Орѣховска	—	750,000	750,000	—	—	—	—
16	Сомовитъ . . . . Никополска	—	1,000,000	800,000	200,000	—	800,000	1,300
17	Никополъ . . . . Никополска	—	1,200,000	1,200,000	—	—	700,000	1,500
18	Свищовъ . . . . Свищовска	—	2,500,000	2,300,000	200,000	—	2,260,000	5,300
19	Русе . . . . Русенска	3,000	550,000	—	550,000	3,000,000	—	—

№ по редъ	Пристанища и станции	Размѣра на отдаденитѣ за направа хамбари	Прѣдполагаеми количества за прѣдаване	Готовитѣ магазии	Количества, за които складове нѣма	Количества, за които се проектира да се строятъ магазии	Държавни и нaeти магазии отъ частни лица	
		кв. метра	килограми	килограми	килограми	килограми	килограми	лева
20	Старо-Орѣхово . . . . . . Русенска, Балбунарска	2,000	2,100,000	—	2,100,000	2,100,000	—	—
21	Тутраканъ . . . . Тутраканска	—	350,000	360,000	—	—	—	—
22	Долньо-Орѣхово . . . . . . Тутраканска	1,600	1,600,000	—	1,600,000	1,600,000	—	—
23	Силистра . . . . Силистрен., Акъ-Кад., Куртбунар.	8,400	11,000,000	2,600,000	8,400,000	8,400,000	1,515,000	4,000
	В. Жолѣзнопжтни станции							
24	Радомиръ . . . . Кюстен., Радом., Дуб., Босилегр.	2,000	7,300,000	—	7,300,000	2,000,000	—	—
25	Перникъ . . . . Брѣзнишка, Софийска	1,200	1,250,000	—	1,250,000	1,250,000	—	—
26	София . . . . Софийска	7,000	1,850,000	—	1,850,000	7,000,000	—	—
27	Царибродъ . . . . Царибродска, Трънска	450	1,600,000	1,150,000	450,000	450,000	—	—
28	Драгоманъ . . . . Царибродска, Брѣзн., Искрецска	600	600,000	—	600,000	600,000	—	—
29	Сливница . . . . Брѣзнишка, Софийска	700	750,000	—	750,000	750,000	—	—
30	Костенбродъ . . . . Софийска, Искрецска	500	500,000	—	500,000	500,000	—	-
31	Казичане . . . . Ново-Селска	700	750,000	—	750,000	750,000	—	—
32	Ново-Селци . . . . Ново-Селска, Златишка	1,400	1,400,000	—	1,400,000	1,400,000	—	—
33	Вакарелъ . . . . Самоковска	300	325,000	—	325,000	—	—	—
34	Ихтиманъ . . . . Ихтиманска, Самоковска	1,400	1,400,000	—	1,400,000	1,400,000	—	—
35	Баня-Костенецъ . . . . . Самоковска, Ихтиманска	500	550,000	—	550,000	550,000	—	—
36	Саранбей . . . . Пазарджикска, Пещерска	600	1,350,000	—	1,350,000	600,000	—	—
37	Пазарджикъ . . . . Пазарджикска, Панагюр. Пещер.	1,000	4,200,000	960,000	3,240,000	1,000,000	—	—
38	Кричимъ . . . . Пловдивска, Пазардж., Пещ.	600	750,000	—	750,000	600,000	—	—
39	Пловдивъ . . . . Плов., Зл., Бр., Стан. Кар., Чепел.	2,000	7,500,000	1,500,000	6,000,000	2,000,000	1,534,000	3,360
40	Катуница . . . . Станимашка	—	1,000,000	—	1,000,000	—	262,000	700
41	Папазлий . . . . Станимашка, Брѣзовска	600	3,500,000	950,000	2,550,000	600,000	650,000	1,120

№ по редъ	Пристанища и станции	Размѣра на отдаденитѣ за направа хамбари	Прѣдполагаеми количества за прѣдаване	Готовитѣ магазини	Количества, за конто складове нѣма	Количества, за конто се проектира да се строятъ магазини	Държавни и нaсти магазини отъ частни лица	
		кв. метра	килограми	килограми	килограми	килограми	килограми	лева
42	Борисовградъ . . . . Брѣзовска, Борисов., Чирпанска	—	3,850,000	2,270,000	1,580,000	—	2,270,000	4,000
43	Скобелево-Чирпанъ . . . . Борисовградска, Хасковска	600	600,000	2,000,000	—	600,000	1,680,000	2,900
44	Каяджикъ . . . . Хасков., Чирпан., Тър.-Сеймен.	600	4,100,000	1,400,000	2,700,000	600,000	200,000	3,700
45	Търново-Сейменъ . . . . . Търново-Сейменска	—	1,150,000	900,000	250,000	—	900,000	1,600
46	Харманлий . . . . Харманлийска	—	1,800,000	1,900,000	—	—	2,100,000	4,000
47	Хебибчево . . . . Харманлийска	900	900,000	—	900,000	900,000	—	—
48	Карабунаръ . . . . Търново-Сейменска, Казанлийска	—	1,850,000	4,500,000	—	—	3,002,000	6,350
49	Радне-Махле . . . . Казанл., Ново-Загор,, Ст-Загор.	—	2,550,000	4,500,000	2,550,000	—	4,670,000	11,750
50	Нова-Загора . . . . Ново-Загорска, Казанлъшка	3,000	3,000,000	—	3,000,000	3,000,000	674,000	1,700
51	Керменлий . . . . Сливенска, Ново-Загор., Ямбол.	—	2,100,000	2,100,000	—	—	1,500,000	4,616
52	Ямболъ . . . . Ямбол., Казанл., К.-Агачъ, Слив.	500	4,500,000	—	4,500,000	—	—	—
53	Стралджа . . . . Ямболска, Карноб., Слив., Кот.	—	1,950,000	1,750,000	200,000	—	2,210,000	6,260
54	Карнобатъ . . . . Карнобатска	—	2,850,000	2,350,000	500,000	—	2,060,000	5,500
55	Айтосъ . . . . Айтоска	—	2,500,000	1,500,000	1,000,000	—	1,570,000	5,000
56	Каялий . . . . Бургаска, Айтоска	500	2,000,000	—	2,000,000	—	—	—
57	Корило . . . . Софийска, Искрецска	—	300,000	—	300,000	—	—	—
58	Своге . . . . Искрецска	—	250,000	—	250,000	—	—	—
59	Мездра . . . . Вр., Бѣл., Фер., Бор.. Злат., Орхан.	1,000	2,750,000	—	2,750,000	1,000,000	—	—
60	Романъ . . . . Врат., Бѣлосл., Тетевен., Орхан.	500	500,000	—	500,000	500,000	—	—
61	Червенъ-Брѣгъ . . . . . . Бѣло-Слатинска, Луковитска	1,000	2,750,000	—	2,750,000	1,000,000	—	—
62	Телишъ . . . . Плѣвенска, Луковит., Ловчанска	500	1,100,000	—	1,100,000	500,000	—	—
63	Плѣвенъ . . . . Плѣв., Лук., Ник.. Лов., Троян.	2,700	2,750,000	—	2,750,000	2,750,000	—	—
64	Пордимъ . . . . Плѣвенска, Никополска, Ловчен.	1,000	1,900,900	—	1,900,000	1,000,000	—	—

№ по редъ	Пристанища и станции	Размѣра на отдаденитѣ за направа хамбари (кв. метра)	Прѣдполагаеми количества за прѣдаване (килограми)	Готовитѣ магазини (килограми)	Количества, за които складове нѣма (килограми)	Количества, за които се проектира да се строять магазини (килограми)	Държавни и наети магазини отъ частни лица (килограми)	Държавни и наети магазини отъ частни лица (лева)
65	Каменецъ . . . . Плѣвенска, Никополска, Ловчен.	500	900,000	—	900,000	500,000	—	—
66	Левски . . . . Никополска, Севлиевска, Свищ.	1,000	1,000,000	—	1,000,000	1,000,000	—	—
67	Павликени . . . . Севлиевска, Търновска, Габров.	1,500	1,550,000	—	1,550,000	1,550,000	—	—
68	Рѣсенъ . . . . Търновска	1,000	1,600,000	—	1,600,000	1,000,000	—	—
69	Горня-Орѣховица . . . . . Горнѣ-Орѣховска	2,400	2,400,000	—	2,400,000	2,400,000	—	—
70	Кесарево . . . . Кесаревска, Еленска	1,000	1,900,000	—	1,900,000	1,000,000	—	—
71	Стражица	500	500,000	—	500,000	500,000	—	—
72	Борисово . . . . Поповска	500	500,000	—	500,000	500,000	—	—
73	Попово . . . . Поповска	1,300	2.350,000	—	2,350,000	1,350,000	—	—
74	Дралфа . . . . Поповска	500	700,000	—	700,000	500,000	—	—
75	Джумая . . . . Османъ-Пазаръ въ с. Джумая	500	2,900,000	—	2,900,000	500,000	—	—
76	Прѣславъ-Крушово . . . . Османъ-Пазарска, Прѣславска	500	1,150,000	—	1,150,000	500,000	—	—
77	Шуменъ . . . . Шуменска, Прѣславска	500	1,100,000	—	1,100,000	500,000	—	—
78	Каспичанъ . . . . Ново-Пазарска	—	2,600,000	2,700,000	—	—	2,700,000	1,740
79	Провадия . . . . Провадийска	500	3,300,000	—	3,300,000	500,000	—	—
80	Сенделъ . . . . Провадийска	—	1,000,000	—	1,000,000	—	—	—
81	Девня . . . . Провадийска, Варнска, Добрич.	500	4,700,000	—	4,700,000	500,000	—	—
82	Червена-Вода . . . . . . Русенско	500	900,000	—	900,000	500,000	—	—
83	Ветово . . . . Русенска, Балбунарска	1,000	2,000,000	—	2,000,000	1,000,000	—	—
84	Разградъ . . . . Разградска, Кеманларска	1,000	3,500,000	2,500,000	1,000,000	1,000,000	1,500,000 2,860,000 Държавни	— 7,160
85	Ашикларъ . . . . Кеманларска, Разградска	—	2,800,000	2,700,000	1,000,000	—	500,000 1,400,000 Държавни	— 3,900
86	Шейтанджикъ . . . . . . Шуменъ	1,500	1,700,000	—	1,700,000	1,500,000	—	—
87	Търново. . . . . Търновска, Габровска, Дрѣнев.	2,000	3,800,000	—	3,800,000	2,000,000	—	—

№ по редъ	Пристанища и станции	Размѣръ на отдаденитѣ за направа хамбари	Прѣдполагаеми количества за прѣдаване	Готовитѣ магазии	Количества, за които складове нѣма	Количества, за които се проектира да се строятъ магазии	Държавни и наети магазии отъ частни лица	
		кв. метра	килограми	килограми	килограми	килограми	килограми	лева
88	Трембешъ . . . . Търновска, Гор.-Орѣхов., Свищ.	1,000	1,500,000	—	1,500,000	1,000,000	—	—
89	Бѣла . . . . Бѣленска	700	700,000	—	700,000	700,000	—	—
90	Двѣ-Могили . . . . Бѣленска	1,000	1,600,000	—	1,600,000	1,000,000	—	—
91	Иваново . . . . Русенска	700	750,000	—	750,000	750,000	—	—
92	Чирпанъ . . . . Чирпанска	2,700	2,700,000	—	2,700,000	—	—	—
93	Гюхпала . . . . Чирпанска, Старо-Загорска	1,600	1,600,000	—	1,600,000	—	—	—
94	Стара-Загора . . . . Старо-Загорска, Казанлъшка	3,900	3,900,000	—	3,900,000	—	—	—
95	Чавла-Кьой . . . . Старо-Загорска	800	800,000	—	800,000	—	—	—
	Всичко . .	104,650	195,955,000	91,580,000	137,135,000	98,750,000	71,357,000	162,453

Приложение къмъ бетоновата настилка.

Таблица № 2

за положението на работитѣ по бетонирането на хамбаритѣ и количеството на доставенитѣ материали въ три отдѣлни врѣмена: отъ 1 до 5, отъ 11 до 13 и отъ 22 до 27 Септемврий 1900 год.

№ по редъ	Станции (пунктове)	Има да се бетонира кв. м.	Положението на работата и количеството на доставения материалъ		
			Отъ 1 до 5/IX	Отъ 11 до 13/IX	Отъ 22 до 27/IX
1	Сливница . .	700	Нищо. Нито работа нито материалъ. На 1/IX почва прѣвозване негоденъ рѣченъ баластъ. Актъ 1/IX, стр. 2.	Едвамъ почнато уравнението. Доставено 25 м² баластъ непромитъ. Актъ 11/IX, стр. 105.	Бетонирано 450 м². Работи се. Материалъ има.
2	Драгоманъ. .	600	Нищо. На 4/IX започнатъ насипа безъ трамбуване. Доставенъ 5 м² баластъ. 5/IX, стр. 11.	Уравнено 400 м². Доставено материалъ: 30 м² чакълъ, 25 м² пѣсъкъ и 20 м² камъкъ за трошене. Актъ 11/IX, стр. 106.	Бетонирането свършено на ¹/₂. Материалъ има. 25/IX, стр. 113, ч. II.
3	Костинбродъ .	500	Нищо.	Нищо незапочнато. Никакъвъ материалъ нѣма. Актъ 12/IX, стр. 107.	Насипа свършенъ. Баластъ доставено 30 м²; варь 118 човала. *Бетона непочнатъ.* Тел. 27/IX, стр. 152.
4	София . . .	7000	Доставено само чакълъ. 1/IX, стр. 8.	Повече отъ ¹/₂ бетонирано. Материялъ приготвенъ. Актъ 14/IX, стр. 115.	Бетонирано ¹/₂ отъ 1 хамбаръ, другитѣ се бетониратъ. Материяли има. Актъ 22/IX, стр. 115 ч. II.
5	Казичане . .	700	Уравнено. Почнато прѣкарване чакълъ. 5/IX, стр. 12.	Насипа извършенъ, но нетрамбуванъ. Материалъ доставено 85 м² чакълъ, 5 м² пѣсъкъ. Актъ 12/IX, стр. 116.	Бетонирано 120 м², нетрамбувано.. Материалъ сѫщии има и варь. 25/IX, стр. 144.
6	Новоселци . .	1400	Поравняватъ. Доставено чакълъ и пѣсъкъ 100 м².	¹/₂ подпълнено и обкопано, нетрамбувано. Работата прекѫсната. Актъ 12/IX, стр. 117.	На 22/IX материалъ доставенъ. На 25/IX почнато бетонирането. Стр. 145 и 144 ч. II.
7	Ихтиманъ . .	1400	Насипа почнатъ.	Насипано 721·80 кв. м. Доставено баластъ 40 м². Продължава едното и другото. Актъ 12/IX, стр. 118.	Насипа готовъ. Доставено баластъ 165 м². Бетона не почнатъ 22/IX, стр. 151. ч. II.
8	В.-Костенецъ.	500	Нищо. Доставено само 5 м. чакълъ. 1/IX, стр. 8.	Насипа свършенъ на ¹/₂. Доставено само 6 м² чакълъ. Актъ 12/IX, стр. 118.	Бетонирането започнато на 22/IX. Замазката на 27/IX. Не свършена. Стр. 154, 150 и 155.
9	Радомиръ . .	2000	Доставено само баластъ и пѣсъкъ. 5/IX, стр. 10.	Насипано около 660 кв. м. Доставено непричистенъ чакълъ 200 куб. м. Актъ 12/IX, стр. 104.	Насипа свършенъ само на единия. Др. непочнати, материала несортированъ. Стр. 112.

№ по редъ	Станции (пунктове)	Има да се бетонира кв. м.	Положението на работата и количеството на доставения материалъ		
			Отъ 1 до 5/IX	Отъ 11 до 13/IX	Отъ 22 до 27/IX
10	Перникъ . .	1200	Доставенъ само чакълъ и пѣсъкъ. 5/IX, стр. 10.	Насипа свършенъ. Доставено чакълъ и пѣсъкъ и 10 тона варь. Актъ 11/IX, стр. 103.	Бетонирано $^2/_3$ отъ единия хамбарь, другото непочнато. Доставено 20 т. варь, 40 м³. песъкъ и 60 м³. чакълъ. 22/IX, стр. 111, ч. II.
11	Мездра . . .	1000	Трамбовката е много слаба. Доставено само 130 м³ пѣсъкъ.	Насипа извършенъ на $^1/_2$. Доставено само нѣколко кубика лошо качество баластъ. 13/IX.	Работи се не съгласно съ поемнитѣ условия.
12	Романъ . . .	500	—	Сѫщо.	—
13	Черв.-Брѣгъ .	1000	—	Насипано 350 куб. м. нетрамбувано. Доставено 110 м³ рѣченъ чакълъ. Актъ 11/IX, стр. 80.	Бетонирано 710 м². безъ замазка, още доставено 23 м³. чакълъ и 10 м³. песакъ. 28/IX, стр. 158.
14	Телишъ. . .	500	—	Насипа готовъ, но лошо трамбуванъ. Материалъ за бетона нѣма. Актъ 11/IX, стр. 82.	Небетонирано, доставено варь 140 чювала, чакълъ 45 м³. 28/IX, стр. 158.
15	Плѣвенъ . .	2700	—	Насипа готовъ, но лошо трамбуванъ. Доставено 176 м³ чакълъ и 20 м³ пѣсъкъ. Актъ 11/IX, стр. 82.	Бетонирано 744 м. безъ замазка. Материали има 22/IX, стр. 39, ч. III.
16	Пордимъ . .	1000	Нищо.	Нищо. Актъ 10/IX, стр. 72..	Нищо. Само пристигнала варь. 30/IX, стр. 171.
17	Каменецъ . .	500	Нищо.	Нищо. Актъ 10/IX, стр. 73.	Нищо. Само 1 вагонъ хидравлическа варь. 30/IX, стр. 169.
18	Левски . . .	1000	Насипано 350 м³. Материалъ нѣма. 5/IX, стр. 15.	Насипа недовършенъ. Материалъ за бетона нѣма. Актъ 12/IX, стр. 71.	Бетонирането незапочнато. 30/IX, стр. 168.
19	Павликени .	1500	Насипано 300 м³. Материалъ нѣма. Актъ 5/IX, стр. 15.	Насипа свършенъ. Материалъ за бетониране нѣма. Актъ 11/IX, стр. 74.	Бетонирането незапочнато. 30/IX, стр. 167.

№ по редъ	Станции (пунктове)	Има да се бетонира кв. м.	Положението на работата и количеството на доставения материалъ		
			Отъ 1 до 5/IX	Отъ 11 до 13/IX	Отъ 22 до 27/IX
20	Ръсенъ . . .	1000	Насипа се работи. 5/IX, стр. 15.	Насипа свършенъ. Материалъ доставено само 5 м³ баластъ. Актъ 11/IX, стр. 75.	—
21	Кесарево . .	1000	Нищо.	Нищо. Актъ 10/IX, стр. 84.	Бетонирането непочнато.
22	Г.-Оръховица	2400	Насипа се работи. 5/IX, стр. 15.	Насипано 250 м³. Доставено 500 м³ баластъ. Актъ 10 IX, стр. 32.	Бетонирането непочнато. 27/IX, стр. 157.
23	Стражица . .	500	Насипа започнатъ. Бетонирането не. Тел. 7/IX, стр. 19.	Насипано 360 м³. Никакъвъ материалъ нъма. Актъ 10/IX, стр. 89.	Сжщо. 27/IX, стр. 149.
24	Борисово . .	500	Нищо.	Нищо. Актъ 10/IX, стр. 85.	Нищо. 1/X, стр. 93.
25	Поповово . .	1300	Насипа започнатъ. 7/IX, стр. 19.	Насипа започнатъ. Материалъ нъма. Актъ 10/IX, стр. 86.	Бетонирането непочнато.
26	Дралфа . . .	500	Нищо.	Нищо. Актъ 10/IX, стр. 87.	Нищо. 30/IX, стр. 94.
27	Джумая . . .	500	Насипа започнатъ. Бетонирането не. 7/IX, стр. 19.	Насипа започнатъ. Материали нъма. Актъ 10/IX, стр. 88.	Бетонирането непочнато.
28	Пръславъ . .	500	Нищо.	Почнатъ насипа.	Насипано 528 м³. Бетонирането непочнато.
29	Шуменъ . .	500	Нищо.	Нищо. Актъ 11/IX, стр. 55.	Нищо.

№ по редъ	Станции (пунктове)	Има да се бетонира кв. м.	Положението на работата и количеството на доставения материалъ		
			Отъ 1 до 5/IX	Отъ 11 до 13/IX	Отъ 22 до 27/IX
30	Червена-Вода	500	Нищо.	Нищо. Актъ 12/IX, стр. 92.	Нищо. 30/IX, стр. 79, ч. III.
31	Вѣтово . . .	1000	Нищо.	Нищо. Актъ 12/IX, стр. 78.	Сѫщо.
32	Разградъ . .	1000	Нищо.	Нищо. 12/IX, стр. 94.	Нищо.
33	Шейтанджикъ	1500	Нищо.	Нищо. Актъ 13/IX, стр. 109.	Насипа започнатъ. Доставено чакълъ. 27/IX, стр. 161.
34	Провадия . .	500	Нищо.	Насипа започнатъ на 11/IX. Насипано 192 м². Материалъ нѣма. Актъ 12/IX, стр. 56.	Насипа свършенъ. Никакви материали нѣма. Актъ 27/IX, стр. 157.
35	Девня . . .	500	Нищо.	Нищо. 11/IX, стр. 57.	Насипа свършенъ на ½. Материалъ за бетона нѣма. 27/IX, стр. 157.
36	Търново . .	2000	Насипа започнатъ.	Насипано 1433 м². Материалъ нѣма. Актъ 11/IX, стр. 76.	Бетонирането непочнато. 30/IX, стр. 170.
37	Трамбешъ . .	1000	Нищо.	Насипа започнатъ на 11/IX. Материалъ нѣма. Актъ 11/IX, стр. 128.	Насипа се работи. Доставено баластъ 75 м², пѣсъкъ 30 м². Актъ 27/IX.
38	Бѣла	700	Нищо. 3/IX, стр. 3 и 18.	Нищо. Тел. 13/IX, стр. 46.	Нищо. 27/IX.
39	Двѣ-Могили .	1000	Нищо, освѣнъ 10 м² камане.	Нищо. Доставено 10 м² камъне. Актъ 7/IX, стр. 127.	Бетонирането непочнато. 27/IX.

№ по редъ	Станции (пунктове)	Има да се бетонира кв. м.	Положението на работата и количеството на доставения материалъ		
			Отъ 1 до 5/IX	Отъ 11 до 13/IX	Отъ 22 до 27/IX
60	Русе	3000	Нищо. 7/IX.	Започнатъ насипа. Материалъ нѣма. 12/IX.	Насипа извършенъ. Бетонирано 600 м². Варь достатъчно чакълъ 56 м³, пясъкъ 34 м³. 23 и 28/IX стр. 159 и 86.
61	Старо-Орѣхово	2000	Нищо.	Нищо. 12/IX.	Доставена хидравлич. варь.
62	Дол.-Орѣхово.	1600	Нищо.	Нищо. 12/IX.	Сѫщо
63	Силистра . .	7200	Нищо.	Започнатъ насипа. Материалъ нѣма. 12/IX.	Насипа на свършване. Доставена хидравлическа варь. Започнато бетонирането. Актъ 22/IX, стр. 87.

Бѣлѣжки. Съ единъ кубически метръ баласть може да се бетониратъ около 8 кв. метра бетонова настилка.

Единъ хамбаръ може да се бетонира въ 3--4 дни и за просѫхване – втвърдяване сѫ нужни 7—8 дни, значи въ 10—11 дни — да се свърши.

Съкратенитѣ м² означава квадратни метра, а м³ = кубически метра.

Stanford University Libraries
649

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

Stanford University Libraries
3 6105 124 426 649